

Міністерство освіти і науки
України

Національний
юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
кафедра
трудового права

МАТЕРІАЛИ

VIII - ї студентської
наукової інтернет-конференції

«БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

20 – 21 квітня 2017 року
м. Харків

Міністерство освіти і науки
України

Національний
юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

кафедра
трудового права

МАТЕРІАЛИ

VIII - і студентської
наукової інтернет-конференції

**«БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА
НА ПРАЦЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»**

20 – 21 квітня 2017 року

м. Харків

Матеріали VIII-ї студентської наукової інтернет-конференції Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого «Безпека людини і реалізація права на працю в сучасних умовах життєдіяльності», 20 – 21 квітня 2017 р. – Х.: Нац. юрид. ун-т, 2017. – 624 с.

У збірнику наукових праць конференції розміщено матеріали 203 тез доповідей 214 студентів-учасників та їх 47 наукових керівників з 21 навчального закладу України.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Гетьман Анатолій Павлович – голова організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; академік Національної академії правових наук України

Жернаков Володимир Володимирович – співголова організаційного комітету, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Ковжого Сергій Олексійович – заступник співголови організаційного комітету, кандидат хімічних наук, доцент, доцент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; академік Міжнародної Академії культури безпеки, екології та здоров'я; заступник начальника штабу Цивільного захисту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Карманний Євгеній Вадимович – науковий секретар конференції, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; академік Міжнародної Академії культури безпеки, екології та здоров'я; керівник студентського наукового гуртка з безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та охорони праці в галузі; співробітник штабу цивільного захисту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Зенін Андрій Петрович – член організаційного комітету, кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; співробітник штабу цивільного захисту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого; член Харківської обласної громадської організації «Спілка фахівців із безпеки життєдіяльності людини»

Матеріали конференції друкуються у авторській редакції, мовою оригіналу. Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат, плагіат, правильність фактів та посилань несуть автори.

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2017 р.

© Колектив авторів, 2017 р.

Агаджанян Олена Юрїївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-09,
Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

Значний внесок у розвиток соціальної політики в сфері зайнятості людей з обмеженими можливостями та потенціалу їх робочої сили на ринку праці, внесли: О. Бабак, Ю. Гладкий, А. Лесько, Е. Лібанова, В. Маруніч, Н. Малиновська, Н. Плахотнюк, В. Сушкевич. Серед сучасних українських дослідників якості життя та проблем інвалідів, варто виділити В. В. Андріїв, Б. І. Сташківа, Є. Головаху, Н. Паніну, І. Прибиткову, Ю. Саєнка, А. Андрющенко, В. Ніколаєвського, О. Плахову та ін.

На сьогодні в Україні проживає більше 2,5 мільйона людей з обмеженими функціональними можливостями. Майже кожен вісімнадцятий громадянин – людина з обмеженими можливостями, особа, яка потребує допомоги та підтримки з боку держави не тільки у фінансовому плані, а в першу чергу, допомоги у створенні умов для економічної та соціальної інтеграції у суспільне життя [1].

Для ефективної реалізації проголошеного державою права на працю людей з особливими потребами та забезпечення отримання підходящої роботи інвалідами, які бажають працювати, особливої актуальності набуває постійна підтримка процесу їхнього працевлаштування та збільшення кількості зайнятих інвалідів у державних та громадських установах і на підприємствах.

Одним з провідних важелів забезпечення практичної реалізації людського потенціалу нації, є створення умов для гідної праці осіб з обмеженими функціональними можливостями. Реалізація права людини на працю відіграє визначальну роль у процесі її соціалізації, створює мотивацію для самовдосконалення та розвитку трудового й творчого потенціалу нації в цілому.

На сьогоднішній день соціальне підприємництво є новим та перспективним етапом розвитку бізнес-відносин в Україні. Адже, саме зараз стають доволі актуальними питання підвищення стандартів у галузі праці, враховуючи проблеми охорони навколишнього середовища, боротьба з бідністю, а також захист прав людини, у тому числі і людей з особливими потребами (інвалідів). Саме соціальне підприємництво є 140 одним з ефективних шляхів реалізації права на працю осіб з обмеженими фун-

кціональними можливостями.

Як термін, «соціальне підприємництво» вперше було використано у Сполучених Штатах у 1970-х роках неприбутковими організаціями. Кілька цих організацій розпочали свій бізнес, щоб створити робочі місця для соціально незахищених категорій населення. Основна ідея полягає в тому, що соціальне підприємництво може виконувати дві функції: мати позитивний соціальний вплив і бути фінансово незалежним та прибутковим. Тобто соціальне підприємництво – це поєднання соціальної місії та комерційного підходу. Маючи на меті вирішення конкретної соціальної проблеми, підприємці залучають ресурси для досягнення своєї місії, при цьому отримуючи прибутки від такої діяльності. Соціальне підприємництво стає реальним механізмом розв'язання проблем суспільства, і в Україні з'являються приклади такої роботи. Підприємництво у соціальній сфері, бізнес із соціальною місією, або підприємницька діяльність благодійних та громадських організацій, – охоплює різні соціально вразливі верстви населення [2].

Соціальне підприємництво тлумачиться як підприємницька діяльність, яка направлена на пом'якшення або вирішення соціальних проблем і характеризується наступними основними ознаками:

- соціальний вплив – цільова спрямованість на вирішення або пом'якшення існуючих соціальних проблем;
- інновації – застосування нових, унікальних підходів, що дозволяють підвищити соціальний вплив;
- самооплатність і фінансова стійкість – здатність соціального підприємства існувати за рахунок доходів, одержуваних від власної діяльності;
- масштабність – збільшення масштабу діяльності соціального підприємства (на національному й міжнародному рівнях) і поширення досвіду (моделі) з метою підвищення соціального впливу;
- підприємницький підхід – здатність соціального підприємця долати недоліки ринку, знаходити можливості, акумулювати ресурси, розробляти нові рішення, що позитивно впливають на суспільство в цілому [3].

Метою соціального підприємництва є покращення умов праці, запровадження соціальної відповідальності бізнесу, полегшення доступу до ринку праці та вирішення питань безробіття. Одним із завдань соціального підприємництва, є створення робочих місць які б відповідали усім соціальним стандартам, враховували б потреби інвалідів та були б пристосованими для них.

Проте, основною перепорою для українського бізнесу у створенні таких місць є відсутність належних правових, економічних та організаційних умов.

В Україні немає нормативного акта, який би визначив взаємні зобов'язання держави та підприємців у даній сфері, що абсолютно нівелює бажання підприємців створювати соціально орієнтовані робочі місця.

У нашій державі діють ряд міжнародних документів, які регулюють питання соціальної діяльності бізнесу. Насамперед це Глобальний Договір Організації Об'єднаних Націй.

Завданням Договору є впровадження основних трудових та соціальних стандартів у сфері праці. При цьому, важливе значення надається забезпеченню належних умов праці для інвалідів. До цього Договору виявляють бажання приєднатись все більше і більше підприємців.

Крім того, Законом України від 16.12.2009 р. було ратифіковано Конвенцію про права інвалідів і Факультативний протокол до неї, якою визначено та гарантовано основні права інвалідів на соціальний захист та працевлаштування. Незважаючи на вище наведені міжнародні договори, в Україні відсутня повноцінна внутрішня нормативно-правова база яка б у повній мірі врегулювала проблемні сторони соціального підприємництва. Так, немає нормативного акта, який би визначив взаємні зобов'язання держави та підприємців у даній сфері, що абсолютно нівелює бажання підприємців створювати соціально орієнтовані робочі місця. З метою вирішення даного питання Урядом України має бути розроблений проект Закону України „Про соціальне підприємництво” [4].

Крім правової, важливу роль відіграє економічна складова соціального підприємництва. Держава по суті відмовилась від підтримки підприємств, що створюють робочі місця для інвалідів. У зв'язку із цим треба звертатися до керівництва країни із пропозицією передбачити спеціальні кредитні програми у державних банках для таких підприємств. А також полегшити податкове навантаження на них, зокрема відповідні податкові пільги доцільно виписати у нещодавно прийнятому Податковому кодексі України. Провідне місце у сфері соціального підприємництва займають організаційні умови. Не можна не погодитись із думкою, для того, щоб скоординувати державну політику у цій сфері, слід створити при Міністерстві соціальної політики України Державний департамент з питань підтримки соціального підприємництва. Його основною метою має стати надання юридичної та організаційної допомоги підприємцям, з питань соціальної відповідальності бізнесу та створення соціально орієнтованих робочих місць. Не слід відкидати і неурядові громадські організації, які держава має залучати до популяризації соціального підприємництва.

Список використаних джерел

1. Працевлаштування та зайнятість людей з інвалідністю: Довідник для роботодавців: (упоряд.: Т.В.Семигіна, О.Л. Іванова). - К.: Програма

розвитку ООН, 2010.

2. Андрій Скіпальський «Дзеркало тижня» № 20, 27 травня 2006 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/SOCIETY/sotsialne_pidpriemnitstvo_biznes_dlya_bidnih_chi_ev_olyutsiya_svidomosti-46800.html

3. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki/ua>.

4. Горленко В.В. Соціальне підприємництво є перспективною галуззю. / Горленко В.В. // ВГО „Сила Країни”: від 03.02.2011. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://syla.org.ua>

Абдырахманов Сердар Акмурадович, студент факультета управління и бизнеса, 4 курс, группа ЕА-41,
Богатов Олег Игоревич, доцент кафедры метрологии и безопасности жизнедеятельности, кандидат технических наук, доцент
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет,
г. Харьков

РАССЛЕДОВАНИЕ И УЧЕТ НЕСЧАСТНЫХ СЛУЧАЕВ

Постановка проблемы. Изучение вопросов, связанных с проблемой безопасности человека, в процессе производственной и бытовой деятельности. Выбор данной темы обусловлен ее актуальностью и современностью.

Постановка задания. Рассмотрение вопросов связанных с улучшением здоровых и безопасных условий труда. Основным направлением в области охраны труда является профилактика причин и предупреждение условий возникновения опасных ситуаций. Занимаясь исследованием и учетом несчастных случаев, следует понимать коренные причины этого явления.

Анализ основного материала исследования. Охрана труда - система обеспечения безопасности жизни и здоровья работников в процессе трудовой деятельности, включающая правовые, социально-экономические, организационно-технические, санитарно - гигиенические, лечебно-профилактические, реабилитационные и иные мероприятия, выраженные в правовой форме и в первую очередь закрепленные в трудовом законодательстве, все эти нормы образуют важнейший правовой институт особенной части трудового права. В соответствии с Законом Украины от 23.09.99 г. № 1105-XIV "Об общеобязательном государственном социальном страховании от несчастного случая на производстве и профессионального заболевания, которые повлекли утрату

трудоспособности" государство гарантирует всем застрахованным гражданам обеспечение их прав в страховании от несчастного случая на производстве и профессионального заболевания.

Процедура проведения расследования и ведения учета несчастных случаев, профессиональных заболеваний и аварий, имевших место на предприятиях, а также произошедших с лицами, обеспечивающими себя работой самостоятельно, при условии добровольной уплаты ими социальных взносов в настоящее время регулируется порядком, утвержденным постановлением КМУ от 30.11.2011 г. № 1232.

Все несчастные случаи, в результате которых наступает временная или стойкая потеря трудоспособности в зависимости от места и обстоятельств, при которых они произошли, делят на несчастные случаи, связанные с производством и бытовые. Производственные травмы и профессиональные заболевания происходят в результате действия опасных и вредных производственных факторов. Они подразделяются на физические, химические, биологические и психофизиологические.

1) К физическим факторам относятся: механические повреждения в результате воздействия движущихся механизмов или их деталей, приводов, воздействие электрического тока, повышенного давления, запыленности паров и газов; недопустимых уровней шума и вибрации; несоответствия метео и микроклимата в рабочей зоне; недостаточного освещения и т. д.

2) К химическим факторам относятся: воздействие вредных веществ, кислот, щелочей, их соединений, органических веществ и т.д.

3) К биологическим факторам относятся: воздействие на организм человека бактерий, вирусов, грибков, растений, животных, насекомых.

4) К психофизиологическим факторам относятся: физические и эмоциональные нагрузки, умственное перенапряжение, монотонность труда, эргономические неудобства при выполнении работ и т. д.

К острым профессиональным заболеваниям и острым профессиональным отравлениям относятся случаи, которые произошли после однократного воздействия опасных факторов, вредных веществ. Комиссия по расследованию дела делает выводы о несчастных случаях (н/с) и признает их связанных с производством, составляет акт по форме Н-1, если они произошли с работниками во время исполнения трудовых обязанностей, в том числе в командировках, а также, те, которые произошли во время: - пребывания на рабочем месте, на территории предприятия или в другом месте работы, на протяжении рабочего времени начиная с момента прихода работника на предприятие, что фиксируется в соответствии с правилами внутреннего трудового распорядка, или при выполнении работ по поручению работодателя в нерабочее время, во время отпуска, в

выходные и праздничные дни;

- приведения в порядок орудий производства, способов защиты, спецодежды перед началом работы и после ее окончания, выполнения мер личной гигиены;

- проезда на работу или с работы на транспортном средстве предприятия или на транспортном средстве другого предприятия, которое арендовано согласно договору (заявке);

- использования личного транспортного средства в интересах предприятия с разрешения или по поручению работодателя в соответствии с установленным порядком;

- проведения действий в интересах предприятия, на котором работает потерпевший, то есть действий, которые не входят в круг производственного задания или прямых обязанностей работника;

- ликвидации аварий, пожаров и последствий стихийного бедствия на производственных объектах и транспортных средствах, которые используются предприятием;

- предоставления предприятием шефской помощи;

- пребывания на транспортном средстве или на его стоянке, на территории вахтового поселка, в том числе, во время сменного отдыха, если причина несчастного случая связана с выполнением потерпевшим трудовых (должностных) обязанностей или при действии на него опасных или вредных производственных факторов или среды;

- следования работника до (между) объекта(ми) обслуживания по утвержденному маршруту или к какому-нибудь объекту по поручению работодателя;

- следования к месту командировки и в обратном направлении в соответствии с заданием по командировке. е признаются связанными с производством несчастные случаи, которые произошли с работниками:

- во время следования на работу или с работы пешком, на общественном, личном или другом транспортном средстве, который не принадлежит предприятию и не используется в его интересах, по месту постоянного проживания на территории полевых и вахтенных поселков;

- во время использования в личных целях транспортных средств предприятия без разрешения работодателя, а также оборудования, механизмов, инструментов, кроме случаев, которые произошли вследствие неисправности этого оборудования, механизмов, инструментов; - в случае отравления алкоголем, наркотиками или другими отравляющими веществами;

- во время совершения преступлений или других правонарушений, если эти действия подтверждены решением суда;

- в случае естественной смерти или самоубийства, за исключением

случаев, указанных выше, что подтверждено выводами судебно-медицинской экспертизы и органов прокуратуры. По выводам работы комиссии по расследованию несчастный случай считается не связанным с производством, составляется акт по форме НТ (непроизводственный травматизм).

Несчастные случаи с работниками подразделений Государственной службы охраны, а также других охранных подразделений, которые имеют юридический статус и специальное разрешение (лицензию) на этот вид деятельности, если они произошли во время исполнения обязанностей, расследуются и берутся на учет этими подразделениями. В расследовании несчастных случаев обязан принимать участие представитель предприятия, где произошел несчастный случай.

Несчастные случаи с учениками и студентами учебных заведений, которые произошли во время прохождения ими производственной практики или выполнения работ на предприятии под руководством должностных лиц, расследуются и берутся на учет предприятием. В расследовании обязан принимать участие представитель учебного заведения. Несчастные случаи, которые произошли на предприятии с учениками и студентами учебных заведений, которые проходили производственную практику или выполняли работу под руководством преподавателя на выделенном предприятием участке, расследуются учебным заведением вместе с представителем производства и берутся на учет учебным заведением.

Выводы. Высокий уровень травматизма объясняется не только объективными причинами: сложной социально-экономической ситуацией в стране, изменением характера производственных отношений между предприятиями и внутри них, нарушением схемы управления охраной труда, старением основных фондов и др. Это объясняется уменьшением затрат на охрану труда, ослаблением производственной дисциплины, неритмичностью руда, сработанностью оборудования, сокращением служб охраны труда, увеличением количества малых неконтролируемых предприятий, т.е. всего того, что связано с самим работником и что принято называть «человеческим фактором».

В заключении хотелось бы сделать вывод, что вопрос охраны труда является одним из важнейших на современном этапе жизни нашего общества. Увеличение количества профессиональных заболеваний, несчастных случаев на производстве, приводящих к травмам, а иногда и к гибели людей, всё это заставляет задуматься о совершенстве нашего законодательства в области охраны труда, и думается, что нашим законодательным, исполнительным и судебным органам государственной власти предстоит ещё много работы в этом направлении.

Список использованных источников

1. Закон Украины от 23.09.99 г. № 1105-XIV "Об общеобязательном государственном социальном страховании от несчастного случая на производстве и профессионального заболевания, которые повлекли утрату трудоспособности" (<http://zakon3.rada.gov.ua>).
2. Постановление КМУ от 30.11.2011 г. № 1232 (<http://zakon3.rada.gov.ua>).
3. А.Г. Данько, «Здоровое тело», – Киев, 1998.
4. Энциклопедия по безопасности и гигиене труда. Т. 3. – М.: Профиздат, 1996 г.

Алейникова Валерия Максимовна, студентка
самолетостроительного факультета, 4 курс, группа 149а,
Полищук Елена Алексеевна, доцент кафедры химии, экологии и
экспертизных технологий, кандидат технических наук, доцент
Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков

ОЦЕНКА БЕЗОПАСНОСТИ СЛИВОЧНОГО МАСЛА

Полезные свойства сливочного масла обуславливаются составом, а именно наличием молочных белков и жира, витаминов А, D, E, PP, витаминов группы B, железа, кальция, калия, магния, фосфора, натрия, меди, марганца, цинка, которые необходимы для организма человека. Без жиров невозможно своевременное обновление клеток, особенно клеток головного мозга и нервной ткани [1].

Среднестатистический украинец покупает всего 1 кг настоящего сливочного масла в год, поскольку производится большое количество фальсифицированной продукции [2]. Суточная норма сливочного масла для здорового человека составляет 15 г [3], что составляет 5,3 кг на человека в год. Поэтому важным аспектом является изучение безопасности сливочного масла на рынке Украины.

Согласно ДСТУ 4399:2005 «Масло вершкове. Технічні умови» продукт должен производиться из высококачественного сырья, без каких либо специальных пищевых добавок.

Потребители не защищены от большого количества фальсификата на отечественном рынке, а именно подмены молочного жира в сливочном масле растительными жирами и разнообразными химическими добавками. В этом и заключается основная проблема выбора качественного и безопасного продукта потребителем. Поэтому возникает вопрос, как распознать натуральное масло обычному потребителю.

В первую очередь, потребителю необходимо обратить особое вни-

мание на целостность упаковки и маркировку выбранного продукта, его полное название с указанием вида и обозначением стандарта, указанного выше. Потребитель должен четко видеть состав продукта в порядке преобладания компонентов, адрес производителя и его товарный знак, массу нетто, условия и сроки хранения с датой производства или конечную дату употребления, номер партии, штрих-код [4]. Но производитель может прибегнуть к информационной фальсификации, то есть представлению недостоверной, искаженной и неполной информации.

Следующим этапом является оценка масла по органолептическим показателям, это вкус и запах, консистенция и внешний вид, цвет. Но так как сейчас существует большое количество пищевых добавок, которые помогают сфальсифицировать эти показатели, такой метод можно считать субъективным, поэтому обычному потребителю будет сложно распознать фальсификацию.

Остальные физико-химические методы, которые регламентирует указанный нормативный документ, требуют достаточно высокого уровня квалификации, знаний и оборудования, что делает недоступным их использование обычному потребителю.

Метод, который дает возможность провести оценку качества масла в домашних условиях и не требует специального оборудования, указан в ДСТУ 6067:2008 «Масло вершкове та спреди. Методика визначення коефіцієнта термостійкості» [5]. Суть метода в выдерживании проб масла определенного размера и формы при постоянной температуре 30°C в течении двух часов и вычислении отношения начального диаметра исследуемой пробы до проведения испытания к среднему диаметру основания после него по формуле:

$$T_p = \frac{D_o}{D_k} \quad (1)$$

Размер пробы должен быть шириной и высотой 20 мм. Для масла в потребительской упаковке допускается высота пробы менее 20 мм. Поскольку температура плавления натурального сливочного масла составляет 32—35 °С, то образцы не должны значительно изменить свою форму. Измерения диаметра после испытания проводят с помощью квадратов, начерченных на миллиметровой бумаге 20×20 мм [5].

Согласно нормативно-технической документации шкала, характеризующая термоустойчивость масла, имеет следующий вид: хорошая – от 0,86 до 1,00; удовлетворительная – от 0,70 до 0,85; неудовлетворительная – менее 0,7.

Для проведения опыта были приобретены 5 марок сливочного масла в магазинах города Харькова. Маркировка данных образцов была полная. По органолептическим показателям всего три образца показали положительные результаты.

При определении термоустойчивости только образец № 5 выдержал испытание, что показано на рис 1. Его термоустойчивость составила 0,9, что характеризует ее как хорошую по нормативно-технической документации. Остальные образцы имеют неудовлетворительную оценку.

Рис. 1. Результаты опыта.

Исходя из анализа, проведенного в этом исследовании, можно сказать, что основная угроза на сегодня состоит в том, что потребитель не может быть уверен в качестве приобретенного товара, а следовательно, каким образом масло может повлиять на здоровье. Поэтому необходимо ужесточать контроль на законодательном уровне и предоставлять доступную и достоверную информацию о проверке качества продукции (создание независимого сайта).

Список использованных источников

1. In moment- женский журнал [Электронный ресурс]: – Режим доступа: <http://www.inmoment.ru/beauty/health-body/butter.html>
2. KOLORO. Брендинговое агенство. [Электронный ресурс]: – <http://koloro.ua/blog/issledovaniya/rynok-slivochnogo-masla-i-spredov-analiz-tendencij-proizvodstva-i-potrebleniya.html>
3. Тимофеева, В. А. Товароведение продовольственных товаров [Текст] / В. А. Тимофеева. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 2005. – 414 с.
4. ДСТУ 4399:2005. Масло вершкове. Технічні умови. – Чинний з 28.04.05. - К.:Держстандарт України, 2006. - 12 с.
5. ДСТУ 6067:2008. Масло вершкове та спреди. Методика визначання коефіцієнта термостійкості. – Чинний з 1.08.09. - К.:Держстандарт України, 2010 – 8 с.

Алексєнко Марина Сергіївна, студентка факультету
літакобудування, 5 курс, група 159аМ,
Поліщук Олена Олексіївна, доцент кафедри хімії, екології та

експертизних технологій, кандидат технічних наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків

ВПЛИВ КАВИ НА ЕКІПАЖ ПІД ЧАС АВІАПЕРЕВЕЗЕНЬ

Авіапереvezення є одним з найбільш безпечних і водночас найбільш відповідальних видів перевезень, як транспортних, так і пасажирських. Найвищий ступінь відповідальності лежить на екіпажі літака, а саме - пілотах.

Для підтримання бадьорого стану під час тривалих перельотів пілоти нерідко вживають різні безалкогольні напої, як-то сік, вода або чай певних сортів, але найбільше цінується кава за високий вміст кофеїну та тонізуючі речовини, що не дають пілотові «заснути за штурвалом». В середньому пілоти вживають по 1-2 чашки свіжозвареної кави впродовж рейсу, а нещодавно навіть було здійснено найдовший безпосадковий авіарейс, що тривав більше 16 годин та нарахував близько 1100 чашок кави, вжитої екіпажем та пасажирами [1].

Водночас з усіма позитивними факторами впливу кави на пілотів є також і негативні. Так, у січні 2011 року авіалайнер американської авіакомпанії United Airlines, що слідував з Чикаго до Франкфурта, був змушений здійснити аварійну посадку через поломку в комунікаційному устаткуванні. Причиною неполадки на борту літака стала кава, яку один з пілотів випадково пролив на приладову панель. В результаті короткого замикання прилади лайнера довільно спрацювали, почавши відправляти сигнал про викрадення повітряного судна. Рішення про екстрену посадку зробили самі пілоти, які визнали небезпечним продовження польоту з несправною апаратурою зв'язку [2]. Доцільним у даній ситуації було б використання спеціального посуду, що унеможливило перекидання та проливання рідини з нього (наприклад, фляга чи спеціальна термокружка).

У доповіді деталізується інформація про вплив кави на пілотів під час авіапереvezень, позитивні та негативні фактори впливів. Також наводяться статистичні дані та досліді психофізичного стану пілотів під час вживання кави, а також рекомендації щодо зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій на борту через вживання кави та інших напоїв.

Список використаних джерел

1. Состоялся самый длинный в мире авиAPEReлет // [Електронний ресурс] / WEB-сайт клубу «Моя планета». – 2017. – Режим доступу: https://www.moya-planeta.ru/news/view/sostoyalsya_samyj_dlennyj_v_mire_aviaperelet_28174/
2. Самолет произвел аварийную посадку из-за кофе // [Електронний

ресурс] / WEB-сайт новин «ПодробностиUA». – 2011. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/744827-samolet-proizvel-avarijniju-posadku-iz-za-kofe.html>

Амеліна Оксана Сергіївна, студентка історичного факультету,
магістр другого року навчання,
Поліщук Любов Миронівна, старший викладач кафедри
медичних знань та безпеки життєдіяльності
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ: ШКІДЛИВІ ТА НЕБЕЗПЕЧНІ ЧИННИКИ ТРУДОВОГО ПРОЦЕСУ

Будь-яка професія є важливою та корисною для суспільства. Цю тезу ми знаємо з дитинства, на ній виростили наші батьки. Однак, коли ми стаємо старші, розуміємо, що будь-яка професія має свої небезпеки.

В даній роботі ми проаналізуємо нормативно-правові документи та особливості освітньої галузі в контексті охорони праці.

Якщо не поглиблюватися в специфіку освітньої галузі, тобто роботу вчителів, викладачів та інших представників даної професії, то здається, що ця галузь є дуже безпечною. Однак, це тільки на перший погляд, бо люди освітньої професії мають не менше шкідливих та небезпечних чинників у своїй роботі. Із загального курсу біології ми всі знаємо, що розумова праця не поступається фізичній. У сфері управління, надання послуг, працівники здійснюють трудову діяльність із переважною часткою розумової праці. Важливою ознакою розумової праці є те, що результатами діяльності працівників є не матеріальні речі, а плани, програми, ідеї, проекти, управлінські рішення, інформація, послуги тощо. На відміну від фізичної, розумова праця супроводжується меншими витратами енергетичних запасів, але це не свідчить про її легкість.

Основним працюючим органом під час такого виду праці виступає мозок. При інтенсивній інтелектуальній діяльності потреба мозку в енергії підвищується і становить 15-20% від загального об'єму енергії, яка витрачається в організмі. При читанні вголос витрати енергії підвищуються на 48%; при публічному виступі - на 94%; при роботі операторів обчислювальних машин - на 60-100%. Під час розумової праці значно активізуються функції центральної нервової системи, прийом і переробка інформації, зростає роль функцій уваги, пам'яті, навантаження на зоровий та слуховий аналізатори [6].

З вище наведеного ми можемо уявити скільки процентів енергії витрачає звичайний шкільний вчитель, який в середньому проводить від 5

до 8 уроків. А стільки витрачає викладач, який проводить до 5 лекцій, це майже 7 годин публічного виступу. Звісно, для того щоб робота працівників освіти була більш захищеною і комфортною є велика кількість нормативно-правових документів, якими послуговуються освітяни у роботі.

Історіографія з даної проблематики є доволі вагомою, бо в кожному підручнику з охорони праці є розділ про освітню галузь, особливості роботи працівників освіти [7].

У основному законі – Конституції України (Ст. 43) зазначено: «Кожен має право на належні, безпечні й здорові умови праці, на заробітну плату, не нижчу від визначеної законом» ; «Використання праці жінок і неповнолітніх на небезпечних для їхнього здоров'я роботах забороняється». «Кожен, хто працює, має право на відпочинок» (Ст. 45). Це право забезпечується наданням днів щотижневого відпочинку, а також щорічної оплачуваної відпустки, встановленням скороченого робочого дня щодо окремих професій і виробництв, скороченої тривалості роботи в нічний час. Громадяни мають право на соціальний захист (Ст. 46) , що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом [2].

Сьогодні чимало уваги приділяється здоров'ю школярів. Загально відомим є той факт, що у середньому в Україні лише 10,0% випускників шкіл можна вважати здоровими, 52,6% - мають серйозні морфофункціональні відхилення, а 36,0% - 40,0% школярів страждають на хронічні захворювання. Останніми роками також спостерігається зростання нервово-психічних захворювань у школярів. Тільки 23% дітей можна визнати благополучними, 77% учнів становлять групу ризику, причому 28% з них мають дисфункціональні стани, які виходять за межу норми [3, с. 475 – 479].

Проте, проблеми школярів відсувають на другий план професійні захворювання працівників закладів освіти. Все частіше можна почути про те, що захворювання вчителів (зір, слух, нервова система, опорно-руховий апарат і т.п.) [1] дуже помолодшали. На нашу думку, зазначена проблема впливає з недотримання основних положень хорони праці та нехтування законодавчих актів, щодо зменшення негативних чинників у освітній діяльності. Зокрема, Законом України «Про охорону праці», який передбачає захист працівників та профілактичні заходи щодо професійних захворювань [1], що є дуже важливим у наш час.

З вище зазначеного постає ще одна не менш важлива проблема - далеко не всі молоді спеціалісти йдуть працювати за фахом в школи та інші заклади освіти. Так, за останнє десятиріччя рівень оновлення педагогічних кадрів становить 30,5 %. Найчастіше такий стан справ обумов-

люють низьким рівнем заробітної плати, однак, цілком очевидно, що високий рівень напруженості трудового процесу, відсутність дієвої системи соціального захисту та профілактичного лікування, також сприяють «старінню» освітньої галузі. Тому й не дивно, що основною проблемою стає професійне вигорання вчителя. Психологи зазначають, що 80% вчителів мають нервові напруження. Також варто зазначити, що робота вчителя не тільки інтелектуальна, але і творча, тому вона забирає багато сил. Така ситуація призводить до зниження рівня здоров'я вчителя.

Нині не існує узагальненої характеристики розподілу добового часу вчителя з урахуванням специфіки праці та позаурочного навантаження, при цьому забувають про напруженість вчительської праці згідно з критеріями гігієнічної класифікації праці. За цим документом визначаємо, що: «Основними показниками напруженості праці є: тривалість зосередження уваги або щільність сигналів, ступінь ризику для власного життя та життя інших осіб» [5, с. 17 - 18].

За додатком № 16 вище зазначеного документу, ми можемо зробити висновок, що інтелектуальна праця, до якої відноситься і вчительська робота, відноситься до 2-го класу напруженості праці [7]. Кінцева оцінка напруженості праці встановлюється за показником, який має найвищий ступінь напруженості. Хронометражне спостереження дозволило встановити, що зміст, структура і характер праці вчителя мають певні особливості. Середнє значення тижневого навантаження становить 21,9 + 0,8 год., що на 4 год. перевищує встановлену норму 18-годинного робочого тижня [1].

Зазначимо, що творчий характер праці вчителя сприяє збільшенню витрат часу на ті структурні елементи роботи, що не піддаються чіткому хронометражу. Наприклад, це пов'язано з необхідністю підготовки до уроків вдома. Така підготовка займає від 1 до 6 год. на день [4, с. 36].

Таким чином, проаналізувавши нормативно-правову базу та основні положення техніки безпеки в галузі освіти можна дійти висновків, що професійна діяльність вчителя є недостатньо захищеною в правовому полі в сучасній Україні, мало уваги звертають на проблеми працівників освіти. Оскільки професійні захворювання вчителів помолодшали, тому й не дивно, що після 45 – 50 років вчитель не може в повній мірі надавати якісні знання учням, через свої професійні захворювання. Робота вчителя має бути віднесена до III класу 3 ступеня за напруженістю. Велике навантаження на вчителя призводить до емоційного вигорання.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про загальну середню освіту». – Ресурс доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
2. Конституція України. – Ресурс доступу:

<http://ufpp.gov.ua/content/PDF/zakonodavstvo/konstitychiya.pdf>

3. Коренев Н. М. Проблемы формирования здоровья учащихся в современной школе / Н. М. Коренев // Журн. АМН Украины. – 2001. – Т. 7. – № 3. – С. 475–479.

4. Латіна Г.О. Оцінка напруженості трудового процесу вчителя загальноосвітнього навчального закладу//Український журнал з проблем медицини праці. – 2006. – Вип. 4(8).– С. 35 – 40.

5. Наказ Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу».

6. Основи охорони праці. Розділ 7. Праця та її фізіолого-психологічні особливості. – Ресурс доступу: <http://library.if.ua/book/9/919.html>

7. Основи охорони праці / В. Ц. Жидецький, В. С. Джигирей, О. В. Мельников – Вид. 2-е, стереотипне. – Львів: Афіша, 2000. – 348 с.

Андросович Вікторія Сергіївна, студентка навчально-наукового інституту права, 2 курс, група ПБ-15-8,

Чорна Тетяна Миколаївна, доцент кафедри техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

МІЖНАРОДНІ НОРМИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Сучасна Україна як правова держава безпосередньо пов'язана з удосконаленням правового законодавства щодо врегулювання охорони праці. Це, насамперед, покликано тим, що питання охорони праці є на сьогоднішній день актуальним, оскільки якими б не були б значними трудові здобутки кожної людини, вони не можуть компенсувати витраченого здоров'я, а тим більше – життя.

Правове регулювання охорони праці базується на факті визнання державою обов'язку забезпечити захист працівника, як сторони фактично більш слабкої в трудовому правовідношенні, з метою збереження його життя, здоров'я й високого рівня працездатності протягом тривалого часу. Охорона праці як інститут трудового права є сукупністю правових норм, що регулюють відносини з охорони життя, здоров'я та працездатності шляхом встановлення безпечних і здорових умов праці. До цього інституту входять норми, що встановлюють загальні вимоги охорони праці; профілактичні норми, спрямовані на попередження виникнення

виробничого травматизму і професійних захворювань; норми, що встановлюють обов'язки роботодавців та працівників з питань охорони праці; норми, що містять додаткові заходи охорони праці окремих категорій працівників.

Під час реалізації програм, пов'язаних із поліпшенням стану охорони праці в Україні, важливим є врахування міжнародного досвіду та його адаптація в контексті глобалізаційних соціально-економічних процесів. Передумовою для забезпечення комплексного вирішення завдань щодо реалізації права на безпечні умови праці є розгляд та вивчення міжнародного досвіду нормативно-правової діяльності в галузі охорони праці. Важливою умовою успішної інтеграції України до Європейського Союзу є підвищення соціальних стандартів на основі гармонізації національної системи охорони праці [2].

До провідних міжнародних організацій, діяльність яких стосується охорони праці, належить міжнародна організація праці (МОП). Крім МОП, суттєвий внесок у формування міжнародного правового поля з охорони праці зроблено Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), Міжнародною організацією по стандартизації (ІСО), Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ), Міжнародною організацією авіації (ІКАО) та ін.

Міжнародні організації через свої документи (декларації, хартії, пакти, стандарти, протоколи, конвенції, рекомендації тощо) впливають на національне законодавство окремих країн з метою закладення в ньому чітких вимог щодо дотримання загально визнаних основних прав і свобод людини. З погляду міжнародного права, відповідальність за дотримання та будь-яке порушення міжнародного права покладено на державу як на сторону, що повинна виконувати ухвалені міжнародні зобов'язання.

До міжнародних норм в галузі охорони праці належать такі групи документів [1]:

- Конвенції та Рекомендації Міжнародної організації праці.
- Директиви Європейського Союзу.
- Договори та угоди, підписані в рамках Співдружності Незалежних Держав.
- Двосторонні договори та угоди.

Міжнародна організація праці (далі – МОП) приймає різні конвенції і розробляє рекомендації, а також встановлює міжнародні стандарти у сфері праці, зайнятості, професійної підготовки, умов праці, соціального забезпечення, безпеки праці й здоров'я. Систематизовані Конвенції і Рекомендації МОП утворюють Міжнародний кодекс праці. З 1919 р. МОП прийняла біля 200 Конвенцій і Рекомендацій з широкого спектра питань

у сфері праці. Це – основні права людини, зайнятість і навчання, умови праці або техніка безпеки і гігієна праці.

До основних Конвенцій МОП у сфері соціально-трудова відносин належать наступні.

Конвенція № 87 (1948 р.) про свободу асоціацій та захист права на організацію. Ця Конвенція передбачає гарантію та забезпечення всім працівникам і підприємцям без будь-яких винятків і попереднього дозволу права на створення за власним вибором асоціацій і вільно вступати до них. Вони можуть вести діяльність у цих організаціях, формувати програму їх дій без втручання державних органів. Організації трудящих та підприємців не можуть бути розпущені чи тимчасово заборонені в адміністративному порядку.

Конвенція № 95 (1949 р.) про охорону заробітної плати. Основним принципом цього документа є своєчасна та повна виплата заробітної плати, що охороняється від застосування протизаконної практики. Інші положення стосуються впорядкування й обмеження відрахувань із заробітної плати, днів та місця її виплати.

Конвенція № 98 (1949 р.) про застосування принципів права на організацію та на ведення колективних переговорів. Вона основним принципом у взаємовідносинах сторін, у вирішенні трудових конфліктів проголошує переговорний принцип. Конвенція спрямована на усунення дискримінації професійних спілок, захист організацій підприємців та трудящих від втручання ззовні, а також на здійснення заходів зі сприяння колективним переговорам.

Конвенція № 100 (1951 р.) про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності. Ця Конвенція стверджує принцип рівної оплати за рівноцінну працю чоловіків та жінок.

Конвенція № 111(1958 р.) про дискримінацію у сфері праці та занять. Вона передбачає здійснення національної політики, спрямованої на усунення дискримінації за ознаками раси, статі, кольору шкіри, релігії, політичних переконань, національного чи соціального походження.

Конвенція № 122 (1964 р.) про політику у сфері зайнятості, яка передбачає активне сприяння повній, продуктивній і вільно обраній зайнятості. Цю Конвенцію необхідно розглядати разом з рекомендаціями МОП № 122 (1964 р.) та № 169 (1984 р.).

Конвенція № 131(1970 р.) про встановлення мінімальної заробітної плати. Конвенція встановлює, що мінімальна заробітна плата має силу закону та не підлягає зниженню, а порушення цього положення тягне за собою карні чи інші санкції та інші.

Серед конвенцій, які були ратифіковані в Україні, слід виділити наступні [3]: Конвенція МОП № 156 про рівне ставлення і рівні можливос-

ті для трудящих чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками, 1981 р. (ратифіковано 22.10.99 р.); Конвенція 132 (1970 р., ратифікована в 2001 р.) про оплачувані відпустки; Конвенція 140 (1974 р., ратифікована в 2002 р.) про оплачувані навчальні відпустки; Конвенція 135 (1971 р., ратифікована в 2003 р.) про представників працівників; Конвенція 159 (1983 р., ратифікована в 2003 р.) про професійну реабілітацію та зайнятість інвалідів; Конвенція 129 (1969 р., ратифікована в 2004 р.) про інспекцію праці в сільському господарстві; Конвенція 81 (1947 р., ратифікована в 2004 р.) про інспекцію праці у промисловості й торгівлі; Конвенція 150 (1978 р., ратифікована в 2004 р.) про адміністрацію праці.

Основним законодавчим актом про охорону праці у відповідності зі статтею 118а Римської угоди є рамкова Директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників», що вступила в силу 1 січня 1993 року [4].

Серед міжнародних норм також вирізняють Стандарт SA 8000. Стандарт SA 8000 був опублікований у 1997 році та доповнений у 2001 році. Мета стандарту – сприяти постійному поліпшенню умов наймання і здійснення трудової діяльності, виконання етичних норм цивілізованого суспільства [5].

Отже, можна зробити висновки, що охорона праці як інститут трудового права представлений сукупністю правових норм, що регулюють відносини по забезпеченню безпечних та здорових умов праці, а також спеціальних умов праці жінок, неповнолітніх, інвалідів та осіб, які працюють на роботах зі шкідливими, важкими і небезпечними умовами праці. Національна програма повинна сприяти розвитку національної культури профілактики в галузі безпеки та гігієни праці шляхом ліквідації або зведення до мінімуму виробничих ризиків і небезпек на основі аналізу національної ситуації в сфері безпеки і гігієни праці. Обов'язковими складовими структури національної програми є завдання, цілі та показники результативності.

Таким чином, за умов дотримання відповідної процедури, конвенції та рекомендації МОП стають частиною національного законодавства. Зокрема, Україною ратифіковано понад 50 конвенцій МОП, які отримали статус міжнародно-правових договорів та входять до системи національного законодавства і є обов'язковими до виконання.

Список використаних джерел

1. Основи охорони праці / К.Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В.В. Зацарний та ін. // За ред. К.Н. Ткачука і М.О. Халімовського: Підручник. – К.: Основа, 2006. – 448 с.
2. Охорона праці в органах Державної фіскальної служби України: навчальний посібник / Гусятинська Н.А., Чорна Т.М., Дашковська О.В.; за

ред. Н.А. Гусятинської. – Ірпінь, Національний університет ДПС України, 2015. – 326 с.

3. Охорона праці та промислова безпека / Ткачук К.Н., Зацарний В.В., Сабарно Р.В. та ін. // За ред. К.Н. Ткачука, В.В. Зацарного: Навч. посібн. – К.: Лібра, 2010. – 560 с.

4. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».

5. Міжнародний стандарт. Соціальна відповідальність (SA 8000): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0015697-07>

Аніканова Уляна Ігорівна, студентка факультету літакобудування,
3 курс, група 139-а,

Поліщук Олена Олексіївна, доцент кафедри хімії, екології та експертизних технологій, кандидат технічних наук, доцент
*Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”, м. Харків*

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Системи охорони здоров'я всіх країн світу зіткнулися з проблемою збільшення смертності населення, внаслідок зміни середньої тривалості життя завдяки таким факторам як довголіття, нездоровий спосіб життя та підвищений рівень незахищеності від факторів ризику хронічних захворювань. Україна посіла друге місце серед країн світу за рівнем смертності [1-3]. Одними з найголовніших факторів є хронічні захворювання, екологія, виробництво, нездоровий спосіб життя, неефективність системи охорони здоров'я та неусвідомлення населенням ситуації.

Ішемічна хвороба серця, цереброваскулярна хвороба (інсульт), цироз печінки, отруєння, ненавмисні ушкодження, самоушкодження, рак, ВІЛ/СНІД, захворювання легенів, туберкульоз, ДТП – все це є основними причинами смертності.

З метою усунення та уникнення факторів, які підвищують рівень смертності в країні використовують різноманітні лікарські засоби. Для того щоб зареєструвати новий лікарський засіб попередньо проводиться експертиза Державним експертним центром МОЗ, де визначається відповідність вимогам належної виробничої практики виробництва лікарських засобів [4]. Лікарський засіб не може бути рекомендований до державної реєстрації, якщо за результатами спеціалізованої експертизи не підтвердились висновки щодо його ефективності, безпеки та якості (лі-

карський засіб шкідливий для здоров'я людини, склад лікарського засобу не відповідає зазначеному в реєстраційних матеріалах, реєстраційні матеріали не відповідають вимогам Порядку та додатків до нього та ін.) [5].

Наслідком проведення некомпетентної експертизи лікарського засобу можуть стати побічні реакції організму людини. Внаслідок неправильного прийому антибіотиків можуть виникнути такі побічні реакції: розлади з боку травної системи, алергічні реакції, поява інфекційних захворювань, нефротоксичний та гепатоксичний ефекти, внаслідок токсичного впливу, ураження нервової системи.

Список використаних джерел

1. Список країн за рівнем смертності [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nonews.co/directory/lists/countries/death>
2. Лічильник населення України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://countrymeters.info/ru/Ukraine>
3. Основні причини високого рівня смертності населення в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/UKRAINE/INUKRAINIANEXTN/Resources/PrichinysmertnostivukrainiUKR.E.pdf>
4. Порядок державної реєстрації (перереєстрації) лікарських засобів. Постанова кабінету міністрів України від 26 травня 2005р. №376, Київ. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/376-2005-%D0%BF>
5. Порядок проведення експертизи реєстраційних матеріалів на лікарські засоби, що подаються на державну реєстрацію (перереєстрацію), а також експертизи матеріалів про внесення змін до реєстраційних матеріалів протягом дії реєстраційного посвідчення. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26 травня 2005р. № 426, Київ. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1069-05/page2>

Антонюк Аліна Ігорівна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-10,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЧЕРГОВА СПРОБА ПЕРЕВОРОТУ В ТУРЕЧЧИНІ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

15 липня 2016 року в Туреччині відбулась спроба державного перевороту, яка, схоже, координувалась декількома «кліками» у збройних

силах країни. Власне, з відкритих джерел нам відомо, що переворот організували декілька високих воєнних чинів, включаючи генералів, адміралів, спільно з покійрно завербованими офіцерами.

Спроба військових захопити владу виявилась такою особливо несподіваною, зважаючи на поширене переконання, що влада успішно усунула своїх найзапекліших противників з лав армії і тримала на короткому повідку головні армійські структури.

Втім, спроба перевороту засвідчила хибність переконання влади у тому, що ситуація знаходиться під її контролем. Так, незважаючи на підтримку уряду з боку армійського командування та групи Ергенекон, значна кількість військовослужбовців взяла участь у невдалій спробі заколоту. Це також засвідчує наявність жорсткого розколу в армії.

Існує й інша причина, чому варто вказати на несподіваний характер перевороту. Раніше була поширеною теза, що турецькі воєнні враховують досвід попередніх переворотів, які завдали удар по репутації армії серед цивільного населення. Цей фактор, у поєднанні зі статусом ключового члена НАТО, віддаляв усвідомлення можливості повторення такого сценарію у наші дні. До того ж перманентна ескалація з Робочою партією Курдистану (РПК), участь Туреччини у врегулюванні збройних конфліктів в Іраку та Сирії, переформатування сфер впливу на Близькому Сході через посередницькі війни, – все це також достатньо очевидні фактори, які змушували багатьох думати, що нині ніхто не посмів би піти на ризик проведення військового перевороту. Враховуючи ці аспекти, **переворот в Туреччині залишався вкрай малоімовірним** сценарієм. Таким чином, спроба заколотників захопити владу стала несподіванкою для багатьох, як в самій Туреччині, так і на міжнародному рівні [1].

Та як би там не було, **методи, які застосовували путчисти, шокували багатьох**. Слід нагадати, що заколотники вдалися до бомбардування будівель турецького парламенту і Командування спеціальних операцій в Анкарі, викрадення і затримання начальника генерального штабу Хулуси Акара, а також начальника штабу повітряних і військово-морських сил, відкрили вогонь по цивільному населенню і обстріляли готель в Мармарисі, де перебував президент Реджеп Тайіп Ердоган.

Реакція влади – перекласти провину на Фетхуллага Гюлена, була цілком передбачувана. Більш того, значна кількість турецьких громадян також переконана, що пов'язані з рухом проповідника офіцери координували зусиллями заколотників. Такі підозри не виглядають безпідставними, якщо поглянути на запеклу боротьбу гюленістів і симпатиків правлячої Партії справедливості і розвитку (ПСР).

Отже, враховуючи масштаби насилля, стрімкі контрзаходи влади, серед яких оголошення надзвичайного стану в державі на три місяці,

арешти тисяч вищих офіцерів армії та поліції, звільнення суддів, освітян та державних службовців, і, що більш важливо, поразку заколотників, ми маємо справу з чимось більшим, ніж нічна спроба перевороту. Можливо, уряд почав усвідомлювати що існувало декілька центрів прийняття рішень, і спроба перевороту може повторитися. Та як би там не було, вішаючи усіх собак на Гюлена і його послідовників, влада заплющує очі на всю картину того, що відбувається. Однак це **не означає, що варто применшувати роль руху Гюлена** [2].

Запобігання спробі державного перевороту – це, безумовно, крок в правильному напрямку, до шляху демократії, оскільки більшість громадян обрали сторону уряду. Проте, залишаються чималі побоювання - чи здійснить тепер Туреччина необхідні заходи, щоб втриматись на цьому шляху? Починаючи з 2010 року залишалось чимало очікувань, що правляча партія зробить значно більше для укорінення демократичних цінностей. Але ці сподівання не виправдались. Тому поразка партії Ердогана на виборах 1 червня 2015 року була відповіддю владі. Втім, наслідком цього став хаос і кровопролиття.

Діючи прагматично в умовах, політичної нестабільності, ПСР скористалась такими умовами для консолідації своєї влади після парламентських виборів 1 листопада минулого року. При цьому правляча партія послідовно ігнорувала чимало демократичних цінностей. Але коли проти цієї політики була вчинена спроба державного перевороту, вона звернулася за підтримкою саме до суспільства. Та цього замало, щоб змусити суспільство повірити у те, що настав історичний момент для сталого демократичного розвитку.

Демократичні цінності не мають надійної опори в сучасних турецьких реаліях. Свідченням цього є те, що деякі з «прихильників» владної партії брали участь у жорстоких нападах на невинних солдат, які виконували накази своїх офіцерів в рамках військової субординації. Такі насильницькі дії, зокрема, образи, відтинання голів невинним людям, а також скандування релігійних гасел на вулицях і заклики до встановлення законів шаріату посіяли нові зерна сумніву серед багатьох громадян і похитнули віру в те, що після спроби перевороту ПСР змінить свої позиції і поглибить демократичний процес.

Для того щоб партія Ердогана відновила своє реноме демократичної сили, їй потрібно більше робити всередині самої Туреччини, наприклад, почати випускати арештованих журналістів і політиків, покласти край війні в Курдистані і порушенням прав людини [3].

Багато хто з аналітиків вважає, що невдала спроба державного перевороту змусить Анкару переглянути свою зовнішню політику в регіоні. Ще до перевороту «Партія справедливості і розвитку» почала відновлю-

вати стосунки з Ізраїлем, Єгиптом, Росією та навіть Сирією. Уряд назвав цей зовнішньополітичний курс збільшенням кількості друзів та зменшенням числа ворогів. Керуючись цією парадигмою, Анкара вже зробила деякі кроки назустріч Тель-Авіву і Москві. Найближчим часом цей процес ще більше активізується.

А от у минулорічному погіршенні відносин з Росією турецький уряд почав звинувачувати заарештованих військовослужбовців і рух Гюлена. Наприклад, Берат Албайрак, міністр енергетики і природних ресурсів, заявив про можливість проведення нового розслідування щодо збитого російського військового літака. За звинуваченням в участі у державному перевороті уже заарештували двох військових офіцерів, які начебто причетні до збиття російського літака. Для того щоб уникнути подальшої ізоляції на Близькому Сході, правляча **партія Ердогана буде робити все можливе, щоб покращити відносини з Росією.**

Чому турецькі курди не підтримали жодну зі сторін конфлікту?

Турецький націоналізм заперечує існування нетурецьких етнічних груп. З 1923 року він є однією з фундаментальних засад турецького державотворення. Світські і консервативні сили завжди спиралися на націоналізм у визначенні внутрішньої політики країни. Більш того, турецькі військові, рух Гюлена, майже всі інститути держави стали частиною офіційної політики асиміляції щодо курдів. Сьогодні влада також стоїть на засадах турецького націоналізму і продовжує ігнорувати питання надання курдам етнонаціональних прав. Ердоган, Гюлен і турецькі військові єдині у своєму ставленні до курдського питання. Ці групи конкурують у боротьбі за владу, однак, **дотримуються майже ідентичних переконань щодо курдів** [4].

Більшість із заарештованих в рамках розслідування перевороту офіцерів обіймали високі посади і служили в курдському регіоні. Багато з них керували військовими операціями в турецькому Курдистані протягом останніх декількох місяців, в результаті чого багато курдських поселень було повністю знищено, сотні цивільних загинули, а понад 500 тисяч осіб покинули свої домівки. При цьому в ході проведення військових операцій проти **курдського населення жодних непорозумінь між військовими і Ердоганом не виникало.**

Тому курди не могли обрати ані сторону військових, що підтримали переворот, ані правлячу партію. Курди добре знають, що обидві сили сповідують однакові націоналістичні погляди щодо курдського питання.

Важливу роль в придушенні перевороту зіграли пересічні громадяни Туреччини, які вийшли на вулиці на заклик Ердогана. Мулли в мечетях закликали турків захистити чинну владу. Тисячі людей намагалися штурмувати перекриті мости, перешкоджали проходженню військової тех-

ніки по Анкарі та Стамбулу, блокували прихильників заколоту на площі Таксім. Більшість жертв нічних подій в Анкарі - мирні жителі, повідомили в прокуратурі міста [5].

Спроба перевороту отримала неоднозначні оцінки. Спостерігачі також називають три основні версії військового заколоту:

- Переворот організував Файхулла Гюлен.
- Переворот був ініціативою військовиків, невдоволених політикою Ердогана.
- Спроба перевороту була інсценована Ердоганом і його оточенням.

Військовики діяли невпевнено, не озвучили чіткого плану дій та одразу не арештували головних високопосадовців, дозволивши їм робити заклики до народу через ЗМІ та соцмережі. Для перевороту обрано невдалий час – вечір п'ятниці. До півночі жителі міст ще гуляли вулицями, користуючись спадом спеки. Натомість, якби військо зайняло місто о 3–4 годині ранку, вулиці були би порожні, а населення би спало. Після невдачі заколоту військовий офіцер у відставці повідомляв, що два винищувачі F-16 заколотників тримали на прицілі приватний літак Ердогана під час перельоту з курорту Мармарис (де його застав переворот), до Стамбула. Винищувачі так і не відкрили по ньому вогонь. За кілька годин після перевороту розпочалися масові арешти військових, поліцейських, суддів і прокурорів. За два дні без доказів і слідства заарештовано до 3000 військових і 2745 суддів і прокурорів, до 25 липня сумарно було заарештовано 13 тис. осіб. Швидкість, із якою це було зроблено, наводить на думку, що списки були готові заздалегідь.

Станом на 18 липня заарештовано понад 6 тисяч учасників заворушень в Стамбулі та Анкарі. Після спроби перевороту турецька влада звільнила майже 8777 тисяч держслужбовців, серед яких 30 губернаторів, 52 громадських інспектори та 16 консультантів. Також було заарештовано 755 прокурорів та суддів і сотні поліцейських. 24 липня прем'єр-міністр Туреччини Б. Йилдирим заявив про затримання понад 13 тисяч людей – 1329 поліцейських, 8831 військових, 2100 суддів та прокурорів, а також про розпуск президентської гвардії.

30 липня стало відомо, що кількість людей, які постійно або тимчасово позбавлялися своїх посад становила 70 тисяч чоловік. Загалом кадрова чистка зачепила більшість державних сфер. Зокрема, систему освіти, медицину, армію, правоохоронні органи та ЗМІ. У той же час було звільнено 758 затриманих військових.

31 липня Ердоган заявив, що уряд має наміри встановити жорсткий контроль над армією. Через декілька годин у виданні «Офіційний вісник» з'явилась інформація, що сухопутні, морські та військово-повітряні сили Туреччини відтепер підпорядковані міністерству оборони.

Список використаних джерел

1. Turkey army group announces takeover on TV. / BBC. Електронний ресурс: <http://www.bbc.com/news/world-europe-36809083>
2. Шепітько О.В. Що сталося в Туреччині. / BBC. Електронний ресурс: http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/07/160716_turkey_what_happened_dk
3. Влада Туреччини звільнила майже 9 тисяч чиновників після спроби перевороту. / 24 tv.ua. Електронний ресурс: http://24tv.ua/vlada_turechchini_zvilnila_mayzhe_9_tisyach_chinovnikov_pislya_sprobi_perevorotu_n706689
4. Після провального перевороту у Туреччині було затримано більше 13 тисяч осіб. / tsn.ua. Електронний ресурс: <http://tsn.ua/svit/pislya-provalnogo-perevorotu-u-turechchini-bulo-zatrimano-bilshe-13-tisyach-osib-702836.html>
5. Спроба держперевороту у Туреччині: Кількість "зачищених" наближається до 70 тисяч. / Газета «Українська правда». Електронний ресурс: <http://www.pravda.com.ua/news/2016/07/30/7116412/>

Ачкасова Марина Андріївна, курсант факультету техногенно-екологічної безпеки, 2 курс, група ОП-15-521,

Шароватова Олена Павлівна, доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, кандидат педагогічних наук, доцент *Національний університет цивільного захисту України, м. Харків*

ГЕНЕЗИС ТА ГЕНДЕР ЯК ФАКТОРИ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ

Виробничий травматизм називають «хворобою ХХ століття». За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, смертність від нещасних випадків на виробництві в наш час посідає 3-є місце після серцево-судинних і онкологічних захворювань. Важливо, що ця «хвороба» вражає переважно молодих працездатних людей. Страждання і смерть, які приносить людям виробничий травматизм, - це певною мірою породження людських рук, похибки технічного прогресу. Щоб вилікувати суспільство від цієї небезпечної «хвороби», очевидно, слід прямувати тим же шляхом, що й медицина, яка здолала багато хвороб, що вважалися невиліковними. Вилікувати конкретну людину - значить знову повернути їй здоров'я. Вилікувати від хвороби суспільство - значить створити такі умови, при яких захворювання практично неможливе. Подібне позбавлення від хвороб називають профілактикою. Це - найважливіший

принцип медицини. Профілактика виробничого травматизму - єдиний ефективний метод боротьби з ним.

Вивчення фактів травмування із застосуванням методу статистичного аналізу привело науковців [2] до висновку, що наявний розподіл нещасних випадків базується на індивідуальній схильності до них. Важливим є те, що в дослідженнях, зазвичай, враховувалися всі травми незалежно від тяжкості, тобто в розрахунок брались і мікротравми (незначні порізи, удари), які складають більшість.

Відомо, що основним методом охорони праці є застосування такої системи безпеки, яка повинна вирішувати три основні завдання: 1) створення техніки, при роботі з якою виключається небезпека для людини; 2) розробка спеціальних засобів захисту людини від небезпеки у процесі праці; 3) організація умов для безпечної роботи, в тому числі навчання людей.

Хоча безпека праці основну увагу спрямовує на матеріальний фактор праці, за даними міжнародної статистики, головним винуватцем нещасних випадків найчастіше є працююча людина, а не техніка. Саме людина з тих чи інших причин порушує запропонований системою безпеки хід трудового процесу. Дослідники вказують, що вина людини може констатуватись у 60-90 % нещасних випадків.

Не спрацюванню інстинкту самозбереження та зростанню тяжкості травм, на думку фахівців [2], сприяють як об'єктивні, так і суб'єктивні причини, серед яких і генезис проблеми, і гендерні особливості.

По-перше, еволюційний розвиток людини відбувався в основному у сфері психіки, завдяки якій створювалися й удосконалювалися знаряддя праці. Розширювався діапазон впливів людини на навколишній світ і відповідні реакції зовнішнього світу. З розвитком техніки небезпека зростає швидше, ніж удосконалювались психофізіологічні особливості людини, і часом людина виявилась нездатною протидіяти небезпекам.

По-друге, зростає ціна помилки. Іноді людина просто не здатна передбачати можливі наслідки своїх дій. Неточний рух ремісника свого часу міг призвести до порізу або забиття. Сьогодні неточний рух пілота або оператора складної енергосистеми матиме надзвичайні наслідки. Відтак, сучасні технічні засоби значно знижують ймовірність помилки, але при цьому підвищується її ціна.

По-третє, зростанню травматизму сприяла адаптація людини до небезпеки. Користуючись благами техніки, людина звикає до її особливостей, забуває про можливу небезпеку. Іноді вона навмисно, заради сьогочасної вигоди, нехтує безпекою і не виконує необхідних правил. Адже нещасний випадок - випадок для кожної окремої людини. Закономірність таких «випадків» стає очевидною лише при аналізі виробничого травматизму в цілому.

Отже, так чи інакше, але винуватцем травми часто виявляється саме людина незалежно від того, стала жертвою вона сама чи хтось інший [2].

Щодо гендерної складової [1], у суспільстві доволі поширене переконання, що жінки гірше, ніж чоловіки, працюють з технікою і частіше створюють аварійні ситуації. Однак статистика доводить, що жертвами нещасних випадків найчастіше стають чоловіки. Згідно досліджень, понад 75 % всіх травмованих на виробництві становлять чоловіки, відповідно жінки – менше 25 %.

Для пояснення відмінностей в частоті травмування та кількості подібних випадків використовують такі гіпотези:

- жінки працюють переважно в тих галузях економіки, де ризик нещасних випадків відносно невеликий (освіта, торгівля і т.п.);
- жінки у процесі діяльності рідше створюють небезпечні ситуації.

Дійсно, в промисловості зайняті переважно чоловіки, тому і рівень травматизму серед жінок, зайнятих у промисловості, нижчий, ніж серед чоловіків. З іншого боку, в сільському господарстві частки представників обох статей приблизно однакові, а кількість нещасних випадків серед жінок майже у 3,5 рази менша. У сфері освіти, торгівлі і громадського харчування працюють переважно жінки, в той час як кількість травмованих жінок і чоловіків у цих галузях економіки приблизно однакова.

Крім того, відмінності в частоті виробничого травматизму у чоловіків і жінок спостерігаються не тільки за абсолютними, але і за відносними показниками. Так, за даними статистики [1], у промисловості на 100 тис. працюючих жінок зафіксовано 248 нещасних випадків, на 100 тис. чоловіків - 735 (у 3,0 рази більше), у сільському господарстві - відповідно 628 і 1128 (у 1,8 разів), на будівництві - 220 і 619 (у 2,8 рази). Загалом на 100 тис. працюючих чоловіків припадає 720 випадків травматизму, тоді як на 100 тис. працюючих жінок - 272 (у 2,6 рази менше).

Таким чином, гендерні відмінності у рівні травматизму неможна пояснити тільки тим, що жінки задіяні на менш небезпечних роботах. З ними рідше стаються нещасні випадки, тому що вони більш точно виконують вимоги безпеки праці, більш обережні й уважні, у той час як чоловіки часто отримують травми через переоцінку своїх можливостей.

Також практично доведено, що чоловіки і жінки по-різному ставляться до правил безпеки праці і зокрема до застосування засобів захисту. Так, 81,0 % жінок вказують на наявність високої мотивації до використання засобів захисту, в той час як серед чоловіків цей показник набагато нижчий - 54,8%. Таким чином, очевидно, що жінки виявляють більшу обережність у роботі і рідше порушують правила охорони праці.

Гендерні відмінності в мотивації використання засобів захисту не пояснюються тим, що жінки вище оцінюють їх ефективність. Тільки

4,6% жінок впевнені, що засоби захисту дозволяють цілком уникнути ризику отримання травми (у чоловіків цей показник 6,3%). Більшість працюючих вважають, що засоби захисту лише частково знижують ризик нещасних випадків (50 % жінок і 81,3 % чоловіків). Песимістично ставляться до ефективності засобів захисту 4,6 % жінок і 3,1 % чоловіків.

Загалом така ситуація виявляється доволі сприятливою, оскільки, позитивно оцінюючи значення засобів захисту, робочі усвідомлюють, що тільки технічними заходами неможна цілком забезпечити безпеку трудової діяльності, тому що багато залежить і від їхніх власних дій.

Слід зауважити, що серед постраждалих від нещасних випадків зі смертельними наслідками також переважають чоловіки: щорічно від нещасних випадків на виробництві гине у 13,5 разів більше чоловіків, ніж жінок. Однією з причин таких відмінностей вважається більша схильність чоловіків до зловживання алкоголем. Так, якщо серед всіх нещасних випадків частка травм, отриманих у стані сп'яніння, складає 3 %, то серед нещасних випадків зі смертельними наслідками - 33,2 % (в 11 разів більше).

Таким чином, в нормальних умовах жінки працюють надійніше і безпечніше, ніж чоловіки, тому і частота травматизму у них нижча. Проте, у проблемних ситуаціях жінки виявляють більшу консервативність у виборі рішення, а також демонструють більш низькі результати у вирішенні завдань, що потребують зміни звичного способу дій. Саме тому у надзвичайних ситуаціях і екстремальних умовах чоловіки працюють більш надійно порівняно із жінками.

Відтак можна зробити висновок, що жінки рідше створюють небезпечні ситуації, а чоловіки у небезпечних ситуаціях ефективніше уникають нещасних випадків [1].

Наприкінці важливо зауважити, що безпека особистості залежить від її здатності до саморегуляції. Чинниками, або рівнями, що зумовлюють можливості саморегуляції, є: біологічні властивості людини, які проявляються у несвідомій регуляції; індивідуальні особливості психічного відображення і психічних функцій людини; досвід, навички, знання, а також вміння вирішувати різні завдання безпечно; спрямованість людини - її мотиви, інтереси, установки і т.п.

Останні два чинники формуються у процесі навчання і виховання. Їх дія посилюється в міру зростання професійного і життєвого досвіду. Чималу роль відіграють і креативні здібності людини, що дозволяють їй використовувати нові методи безпечного виконання завдань в найрізноманітніших і несподіваних ситуаціях. Нещасний випадок може відбутися не тільки через відсутність досвіду, але і з необережності - як результат невикористання наявних можливостей внаслідок недооцінки склад-

ності завдань і переоцінки своїх якостей. Для безпеки трудової діяльності і безпеки загалом провідне значення має вміння людини подолати небезпечну ситуацію з мінімальними втратами. А такий навик формується протягом усього життя [3].

Список використаних джерел

1. Борбот А.Ю. Гендерные аспекты безопасности трудовой деятельности / А.Ю. Борбот // Материалы Международной научно-практической конференции студентов и аспирантов «Психология XXI века», Санкт-Петербургский государственный университет, 2003.
2. Практическая психология: Учебник / Под ред. д-ра психол. наук, проф., акад. БПА М.К. Тутушкиной, 4-е изд., перераб., доп. - С-Пб.: «Дидактика Плюс», 2001.
3. Психологическая безопасность: Учебное пособие / В.П. Соломин, О.В. Шатровой, Л.А. Михайлов, Т.В. Маликова. – 2008.

Бабій Оксана Григорівна, студентка інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-15,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

НЕЛЕГАЛЬНИЙ ВИДОБУТОК БУРШТИНУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ВИРІШЕННЯ

Актуальність "бурштинової проблеми", яка на сьогодні повністю так і не вирішена, виник, коли середня ціна бурштину стала близько 10 тисяч доларів за кілограм. Про необхідність легалізації видобутку бурштину говорять давно, але відповідний закон досі не ухвалено. Ускладнює проблему регіональний характер: основні запаси бурштину України зосереджені, насамперед, у лісах на території Рівненської, Житомирської та Волинської областей [1]. Проте, коли мова йде про негативні наслідки, не всі розуміють, що насправді фатальною ця проблема є не лише для області, а й для всієї України. У поліських районах Житомирської, Рівненської та Волинської областей бурштин залягає на глибині 2-7 метрів, тому його нескладно видобувати самостійно. Складнощі із офіційним оформленням, зuboжіння населення на Поліссі, і високий рівень корупції призвели до нелегального видобутку бурштину. На сьогодні проблема набула надзвичайних масштабів: податки державі не сплачуються, натомість розвивається корупція і контрабанда. Окрім цього, виникла реальна загроза життю та здоров'ю людей, деформація природного середовища.

Як зазначають фахівці з Держлісагентства України, через нелегальний видобуток бурштину вже пошкоджено 3,5 тис. га лісу [1]. Це відбувається через те, що копачі не дотримуються технології видобутку, вимиваючи бурштинове каміння мотопомпами, що призводить до руйнування дренажних каналів підземних вод, що у свою чергу, спричиняє такі катастрофічні наслідки, як повне знищення можливості циркуляції підземних вод і мікрокліматичні зміни в цих регіонах (рис. 1).

Рис. 1. Використання мотопомп при нелегальному видобутку бурштину, Рівненська область, березень 2016 р.

Через відсутність контролю з боку держави геолого-розвідувальні роботи покладів бурштину не ведуться, а територію, де є ймовірні запаси цього мінералу, хаотично переривають нелегальні копачі. За інформацією ЗМІ, до цієї проблеми ще рік тому активісти та екологи намагалися привернути увагу державних структур. Тоді правоохоронці провели кілька рейдів на нелегальних бурштинових копанках, вилучили кілька кілограмів нелегально видобутого бурштину, відкрили 38 кримінальних проваджень, чиновники провели кілька виїзних нарад, однак системно проблему вирішити не вдалося. З незаконним видобутком бурштину намагаються боротися за допомогою закону. Зокрема, Верховна Рада в першому читанні ухвалила законопроект про видобування та реалізацію бурштину та ще один про узаконення діяльності старателів, однак жоден з документів так і не був ухвалений остаточно.

Зі свого боку, державні компанії намагаються вийти з боргової ями та відновити видобуток, пролобіювавши закладення в бюджет на 2016 р. дохід від видобутку бурштину на 1,5 млрд грн.

З'ясувалося, що облік відомостей щодо об'ємів вилученого бурштину ведеться з 2010 року на підставі спільного наказу від 25.05.2010, та протягом 2010-2014 та 8 місяців 2015 було вилучено лише 29000 карат, що у перерахунку на кілограми складає 5 кілограм 800 грам вилученого бурштину майже за 6 років роботи підрозділів МВС. Причому з цієї «великої» кількості до ДВС Мін'юсту у перерахунку на кілограми було передано для подальшої реалізації лише 3,1 кілограму бурштину за понад 5 років [2]. Очевидною стає проблема корупційних зв'язків та тіньових операцій.

На думку економістів, узаконений видобуток бурштину може приносити від 300 мільйонів доларів США в рік у вигляді державних доходів. Легалізація і розумна організація цього процесу державою дозволить видобуток у всьому так званому «сонячному поясі», що тягнеться від Волині до Полтавської області в центральній частині України. Розмір цих родовищ оцінюється в 2000 до 10000 тонн [3].

Особливо гострою ця проблема є на Рівненщині, де правоохоронці вилучили більше 200 кілограмів бурштину і перекрили канал постачання каменю за кордон - до "схеми" зі скуповування і продажу каміння були залучені понад півтори сотні осіб, серед яких - іноземці. Відсортований бурштин відправлявся до Китаю [4]. При цьому найбільший негативний вплив проявляється у шкоді для навколишнього середовища. Перш за все, йдеться про порушення лісового фонду та сільськогосподарських земель. Незаконний видобуток бурштину призвів до того, що у Рівненській області за останні роки, пошкоджено більше 400 га лісу, а за інформацією районних управлінь Держземагентства, згідно обстежень робочих груп, в області внаслідок несанкціонованого видобування бурштину порушено 1046,36 га земель (рис. 2).

За даними головного управління Держкомзему у Рівненській області загальна площа земель області становить 2005,1 тис. га, з них: 46,5 % займають сільськогосподарські угіддя, 40,0 % - ліси. Таким чином, створюється серйозна загроза навколишньому природному середовищу області, за що винні особи повинні нести відповідальність. Кримінальний Кодекс України визначає відповідальність за незаконний видобуток бурштину. Частина друга статті 240 «Порушення правил охорони або використання надр» передбачає порушення встановлених правил використання надр: створення небезпеки для життя, здоров'я людей чи довкілля, а також незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення, – караються штрафом від чотирьохсот до семи-

сот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк. Постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.1994 № 827 бурштин віднесено до корисних копалин загальнодержавного значення. Проте, існує неточність у визначенні конструктивних ознак складу злочину, його кваліфікуючих ознак. Для вирішення цієї проблеми пропонується внесення змін до частини другої статті 240 Кримінального Кодексу України, додавши такі обтяжуючі обставини, як спричинення непоправної шкоди лісовому фонду держави та використання руйнівного для навколишнього середовища обладнання.

Площа порушених земель у Рівненській області, га

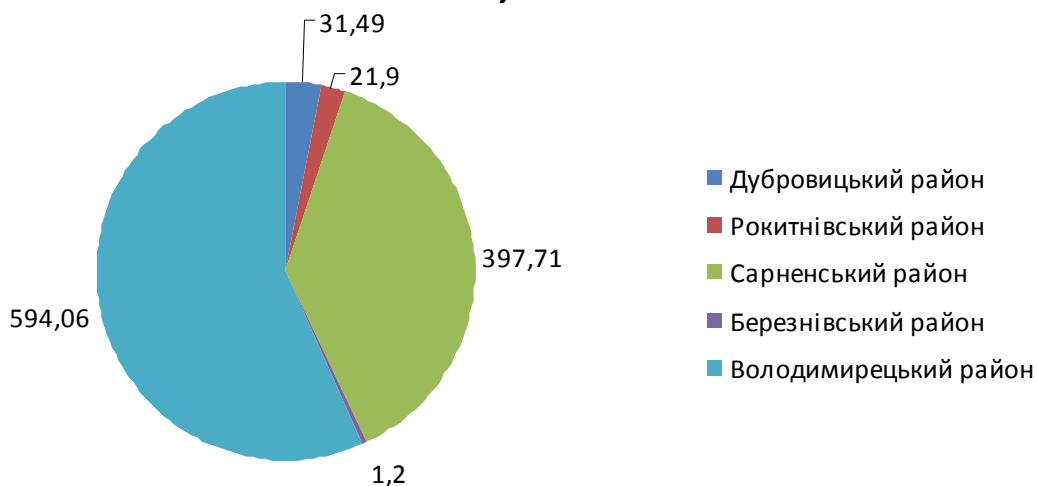

Рис. 2. Площа порушених земель у Рівненській області.

Дана проблема стала комплексною, а тому потребує негайного вирішення. Екологічні наслідки від незаконного видобутку бурштину загартбницькими методами, катастрофічні. До того ж, на пошкоджених ділянках гине молодий ліс, а висадити новий просто неможливо. Окрім цього, існує реальна небезпека для життя та здоров'я населення, яке не забезпечене спеціальним обладнанням.

Для збереження біологічного різноманіття, безпечного та відповідального видобутку бурштину повинні відбутися зміни у суспільстві, в екологічній політиці держави та у відношенні всіх людей до природних ресурсів планети.

Однак, на даний час держава не поспішає з вирішенням питання: у лютому 2017 року Верховна Рада України відхилила законопроект № 1351-1 «Про видобування та реалізацію бурштину». Існує також законопроект «Про легалізацію старательської діяльності», який досі зна-

ходиться на стадії розробки. З боку держави необхідно провести забезпечення робочими місцями, усунення криміналу і корупції, створення артілей, розумне збирання податків, виділення земельної ділянки. В результаті частина видобутого бурштину повинна була передаватися державі [5].

Прийняття Закону України «Про видобування та реалізацію бурштину» дозволить уникнути негативних екологічних, економічних та соціальних наслідків для економіки України від нелегального видобування бурштину. Зокрема, якщо розробки плануватимуться на заліснених площах, по-господарськи буде відведено ділянку, прибрано ліс, знято родючий шар ґрунту. Після видобутку бурштину, пройде рекультивация і знов родючий шар повернуть на місце. Тоді без великих проблем можна провести заліснення. Найголовніше, щоб не було порушень водного балансу, заболочення чи пересихання., оскільки бурштин видобувають способом гідророзмиву, використовуючи мотопомпи. Вирішення природної проблеми повинно супроводжуватися паралельним опануванням соціальної становища: забезпечення безпеки видобувачів, наданням робочих місць та офіційної підтримки з боку держави. Це дозволить установити самостійність від іноземних та місцевих нелегальних діячів, що, в свою чергу, дозволить Рівненському бурштину бути засобом законного заробітку, а не нищення природних та людських ресурсів.

Список використаних джерел

1. Потіха А. Проблема видобутку бурштину: сучасний стан та перспективи вирішення / Україна: події, факти, коментарі Інформаційно-аналітичний журнал № 5. – 2016. // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2016/ukr5.pdf>
2. Неганов В. Статистика чи бурштин, якого нема? – 2016 р. // [Електронний ресурс] – режим доступу: https://lb.ua/blog/victor_neganov/334657_statistika_chi_burshtin_yakogo_nema.html
3. Kozak Michai. An amber war breaks out in western Ukraine // Central European Financial Observer. – 2015. // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.financialobserver.eu/cse-and-cis/an-amber-war-breaks-out-in-western-ukraine>
4. Лебідь Р. На Рівненщині знову сутички через бурштин // ВВС Україна. – 2016. // [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/03/160330_amber_clashes_rl
5. Бурштин для рівнян: знахідка чи стихійне лихо? // Український погляд. – 2016. // [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://ukrpohliad.org/analytics/burshtyn-dlya-rivnyan-znahidka-chy-styhijne-lyho.html>

Бабіч Ростислав Владиславович, студент Слідчо-криміналістичного інституту, 5 курс, група 03-16м-03,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВИМОГИ ДО МЕТРОПОЛІТЕНУ ЯК ЗАХИСНОЇ СПОРУДИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Одним із ключових завдань цивільного захисту є своєчасне забезпечення захисту населення при надзвичайних ситуаціях, надання медичної, психологічної допомоги потерпілим [1].

З метою ефективної реалізації даного завдання, зменшення матеріальних витрат та недопущення шкоди об'єктам, матеріальним і культурним цінностям та довіллю в разі виникнення НС центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підпорядковані їм сили і засоби, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, добровільні рятувальні формування здійснюють Укриття в захисних спорудах застосовуються для своєчасного захисту населення від НС техногенного та природного характеру. Укриттю в захисних спорудах, у разі необхідності, підлягає населення відповідно до його належності до груп (працююча зміна, населення, яке проживає в небезпечних зонах [2].

Однією із таких споруд цивільного захисту є система метрополітену. Пристосування метрополітенів для захисту населення регламентується основними принципами захисту і здійснюється згідно з вимогами "Инструкции по проектированию приспособления и использования метрополитенов для защиты и перевозки населения в военное время" (СН 148-76), яка є документом з обмеженим доступом.

Розрізняють станції і лінії глибокого і мілкового закладення, відповідно порядку 50 і 15 м від денної поверхні землі.

Станції і лінії глибокого закладення споруджуються закритим способом. Це, як правило, трисклепінні проміжні станції пілонного типу з монолітним залізобетонним обробленням, те ж саме з обробленням із збірного залізобетону і з великих тубінгів, а також трисклепінні станції колонного типу із збірним і збірно-монолітним обробленням.

Станції і лінії мілкового закладення споруджуються відкритим способом і, як правило, із збірних і збірно-монолітних конструкцій.

Також до складу метрополітенів входять пересадочні станції глибокого і мілкового закладення, ескалаторні тунелі, вестибюлі і коридори станцій, приміщень дизельних електростанцій, фільтровентиляційних

установок (ФВУ) і ряд інших приміщень.

При проектуванні і будівництві ліній метрополітенів слід передбачати можливість їх використання у воєнний час під сховища для захисту населення і евакуаційних перевезень відповідно до планів ЦЗ [3].

Планування і організація заходів, пов'язаних з підготовкою метрополітену як сховища ЦЗ, і його експлуатація у воєнний час покладаються на центральні органи державної влади і органи місцевого самоврядування. Технічні завдання на проектування пристосування метрополітену для захисту і евакуації населення у воєнний час розробляють відповідні організації за вказівкою центральних органів державної влади.

Поряд із забезпеченням захисту **людей**, що укриваються, метрополітен повинен виконувати у воєнний час і транспортні функції з евакуації населення відповідно до планів ЦЗ.

Заповнення відсіків людьми, що укриваються, слід передбачати через станційні входи, запроектовані з розрахунку очікуваного пасажиропотоку мирного часу.

Захисні властивості конструкцій і розрахункові навантаження від впливу сучасних засобів ураження на пристосовані під сховища лінії і ділянки метрополітену, а також перелік і обсяг заходів щодо їх пристосування приймаються відповідно до норм проектування захисних споруд цивільного захисту, для метрополітену - це *ДБН В 2-3-2003*.

Контингент людей, що укриваються в метрополітені, складається з найбільшої працюючої зміни населення в зоні доступності входів, а також пасажирів, що перебувають на станціях і в поїздах у годину «пік».

Розрахункова кількість людей, що укриваються у відсіках метрополітену, повинна бути, як правило, не більше чисельності, обумовленої нормами площі на одну людину. При цьому розміщення населення, що укривається у метрополітені, слід передбачати на платформах станцій, у поїздах, що стоять біля платформ, у перегінних тунелях, тупиках, сполучних коліях між різними лініями і коліях в електродепо.

Тривалість пропускання в метрополітен людей, що укриваються, після сигналу "Повітряна тривога" має прийматися рівною різниці часу попередження і часу, необхідного для закриття затворів на шляху введення людей, що укриваються [3].

Всі входи в стаціонарні зали метрополітену повинні обладнуватися пристроями з дистанційним керуванням, що регулюють введення людей, які укриваються.

Лінії або ділянки метрополітенів, які пристосовані під сховища, повинні ізолюватися від зовнішнього середовища захисно – герметич-

ними затворами (ЗГЗ) і розділятися на відсіки герметичними затворами (ГЗ). Виняток становлять відсіки з різним ступенем захисту і станції з наземними вестибюлями, які розділені ЗГЗ.

У відсік повинно включатися не більше трьох станцій із прилеглими ділянками перегонів, місткістю 20-40 тис. чол.

На відміну від інших видів сховищ, у розрахунках місткості сховищ у метрополітені норми площі на одну людину, що укривається, встановлюються: у тунелях глибокого закладення $1,0 \text{ м}^2$, у тунелях мілкового закладення $1,5 \text{ м}^2$, на станціях $1,0 \text{ м}^2$ незалежно від глибини закладення. Норма місткості вагона розрахована на 50 чоловік, що укриваються.

Площа підлоги в тунелі визначається на рівні голівок рейок, а площа підлоги станції - як сума площ посадкових платформ і площі підлоги середнього залу.

Розрахункова місткість сховища на 1 км двоколійної лінії становить: глибокого закладення 7,5 тис. чол., а мілкового 5,5 тис. чол.

Фактичний час заповнення відсіків з урахуванням конструктивних особливостей шляхів введення, характеру прилеглої забудови, демографічного складу людей, що укриваються, і часу доби слід визначати за типовою методикою розрахунку параметрів руху людських потоків у зоні доступності станцій метрополітену і заповнення його відсіків людьми, що укриваються [3].

Практичне використання метрополітену як захисного об'єкту цивільного захисту населення можна дослідити на історичному прикладі бомбардування Лондона Третім Рейхом під час II Світової Війни, відоме в історії як «Бліц» або «Лондонський бліц», яке здійснювалось з 7 вересня 1940 року по 10 травня 1941 року. Під час даної надзвичайної ситуації владою активно використовувались тунелі та станції метрополітену, які обладнувались в «Сховища тривалого перебування населення» [4].

Готовність метрополітену виступати захисним об'єктом (бомбосховищем) дослідити досить складно, оскільки основна інформація є інформацією з обмеженим доступом, проте за словами начальника служби рухомого складу КП «Київський метрополітен» Сергія Ткачука, всі 46 станцій метрополітену, глибокого і мілкового закладення, є бомбосховищами, і зможуть укрити людей в разі бомбардування. Не врятують тільки 6 наземних станцій – «Дніпро», «Гідропарк», «Лівобережна», «Дарниця», «Чернігівська» та «Лісова». «Станцій глибокого закладення у нас 20 – це ті станції, де є ескалатори. Всі інші – це станції мілкового закладення, їх 26. Всі вони знаходяться в бойовій готовності, і в будь-який час готові прийняти людей» [5].

Отже, метрополітен як споруда цивільного захисту виступає важли-

вим інструментом в досягненні поставлених перед органами цивільного захисту завдань – забезпечення життєдіяльності громадян. Проте, необхідно підтримувати метрополітен в належному стані, оновлювати обладнання та ознайомлювати громадян з основами цивільної безпеки, щоб у надзвичайній ситуації мінімізувати людські втрати.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI з поточними змінами та доповненнями. // [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
2. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. посіб. /С. О. Ковжого, С. А. Тузіков, Є. В. Карманний, А. П. Зенін. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 192 с.
3. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.6. Захисні споруди цивільного захисту (цивільної оборони) / За заг. Ред. В.В. Могильниченка. – К.: КІМ, 2010. – 560.
4. Geoffrey Fields, “Nights Underground in Darkest London. The Blitz, 1940-1941,” *Cercles* 17, 181-217.
5. Київське метро як бомбосховище: всі станції знаходяться в бойовій готовності // [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://kyiv.ridna.ua/2014/09/kyjivske-metro-yak-bomboshovysche-vsi-stantsiji-znahodyatsya-v-bojovij-hotovnosti/>

Баланович Олеся Анатоліївна, студентка факультету енергетики, енергозберігаючих технологій та автоматизації енергетичних процесів,
5 курс, група ДЕА-Мт16 мг,

Артюх Світлана Миколаївна, доцент кафедри охорони праці, стандартизації та сертифікації, кандидат технічних наук, доцент
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

ВПЛИВ ЛЮДСЬКОГО ЧИННИКА НА ВІДМОВИ У ТЕХНІЧНИХ СИСТЕМАХ

Діяльність людини є важливою, необхідною ланкою, яка забезпечує взаємозв'язок технічних систем. При цьому людина оперуючи енергетичними та інформаційними потоками, вирішує завдання, які складаються з декількох етапів: сприйняття інформації, її оцінка, аналіз та узагальнення критеріїв, прийняття рішення про подальші дії, виконання прийнятого рішення. Однак на усіх цих етапах діяльності можливі помилкові дії людини-оператора.

Аналіз даних виникнення аварій у технічних системах показує, що

значна частка небезпек виникає внаслідок помилкових дій людини (так званого «людського чинника»). На долю людського чинника сьогодні припадає близько 45% аварійних ситуацій на АЕС, 60% аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, 60-80% дорожньо-транспортних подій, близько 80% авіакатастроф. Таким чином, вплив людського чинника на відмови технічних систем є дуже великим. Здатність людини робити помилки є функцією її психологічного стану, а інтенсивність помилок багато в чому залежить від стану навколишнього середовища та навантажень, які діють на людину під час виконання трудової діяльності. Крім того, в системі «людина-середовище» людина є найбільш змінюваною складовою, тому що її поведінка зумовлюється індивідуальними особливостями: природженими та тимчасовими змінами. До природжених відносяться: фізіологічні характеристики людини, спадковість, особливості психомоторної системи, рівень інтелекту. До тимчасових відносяться: фізичне та психологічне стомлення, які призводять до зниження уваги, погіршенню стану здоров'я та працездатності людини, сприяють виникненню помилок.

Однак перелік помилкових дій, яких припускається людина-оператор не може бути точним, оскільки властивість людини помилятися є функцією її психофізіологічного стану, а частота помилок визначається дією зовнішніх факторів та навантажень. Вимоги до операторів технічних систем визначені у системі стандартів безпеки праці, яка встановлює загальні вимоги безпеки до виробничих процесів. На травмо-небезпечних виробництвах в якості елемента профвідбору рекомендується застосовувати спеціальні тести визначення психічного стану людини-оператора. Тестування перед прийняттям на роботу слід проводити з майбутніми операторами складних систем керування, помилкові дії яких можуть бути пов'язані з невірним сприйняттям інформації або її невірною обробкою.

Виходячи зі сказаного, можна зробити висновок, що найбільш важливе значення в забезпеченні безпеки праці належить професійному відбору та формуванню необхідних професійно-важливих якостей людини-оператора. Професійний відбір – одне із завдань управління охороною праці на виробництві.

Список використаних джерел

1. Смирнитська М.Б., Артюх С.М. Основи безпеки праці: Навч. посібник. – Х.: Вид-во «Форт», 2012. – 124 с.
2. Макаренко Н.В. Психофизиологические функции человека и операторський труд – Киев: Наук. Думка, 1991 – 216 с.

Безугла Анастасія Юрїївна, студентка юридичного факультету,

5 курс, група П16-2с,

Чернета Валерій Миколайович, старший викладач кафедри

товарознавства та митної експертизи

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

СТАН ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ: ЗАПРОВАДЖЕННЯ НОВОЇ ЕКОЦЕНТРИЧНОЇ СВІТОГЛЯДНОЇ ПАРАДИГМИ

Деструктивна взаємодія людини з навколишнім природним середовищем, відсутність гармонії її стосунків з природою, споживацьке ставлення до природних ресурсів нині викликає занепокоєння всієї світової спільноти. Загальносвітовий характер екологічних проблем зумовив розробку чималої кількості екологічних програм як на державному, так і на міжнародному рівні. В Україні спостерігається свого роду декларативність проголошених екологічних принципів, тобто фактичне невиконання приписів закону стосовно екологічної безпеки, що сприяє вчиненню екологічних правопорушень.

Загальні причини екологічної злочинності можна визначити як ряд економічних, соціальних, політичних, духовних і правових обставин, що в сукупності формують чинники для зародження й розвитку екологічної злочинності. Вчені в галузі права вбачають причину у недосконалій існуючій системі державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, неієвності та недостатності засобів юридичної відповідальності за порушення вимог екологічної безпеки тощо [1]. Також серед економічних чинників, на мою думку, велику роль відіграють недостатнє фінансування екологічних програм та корупція в органах державної влади.

Повертаючись безпосередньо до теми доповіді, варто знайти витoki проблеми, причини байдужого та руйнівного ставлення людини до навколишнього середовища. Учені-екологи, педагоги вважають, що більшість екологічних проблем - глобальних, регіональних, місцевих зв'язані з низьким рівнем екологічної культури населення і насамперед молоді, особливо в містах. Споживацьке відношення до природи, до людей, бездуховність, незнання і руйнування народних традицій, незнання основ раціонального природокористування і екологічного права, недооцінка екологічних знань в системі навчання та емоційного фактора при формуванні відносин людини до природи - тугий вузол проблем, який необхідно вирішувати. Їхнє вирішення лежить у сфері підвищення культури кожної людини, всього суспільства, нації.

Співвідношення термінів "екологія" і "культура", їхня взаємозалеж-

ність у проявах діяльності людини, суспільства сьогодні привертають увагу не тільки учених різних галузей знання, фахівців, а й широких верств населення [2]. Науковці доводять, що екологічна криза багато в чому світоглядна, філософсько-ідеологічна і соціально-психологічна. З цих поглядів розв'язання екологічних проблем у глобальному масштабі неможливе без зміни пануючої в цей час екологічної свідомості [3].

Екологічна культура включає в себе три складові елементи: відповідний рівень екологічних знань (інтелектуальна компонента); відповідний рівень екологічної свідомості (ціннісний компонент) і відповідний запас практичних умінь у справі охорони природи (діяльнісна компонента). Саме сполучення цих трьох компонентів (діяльнісного, ціннісного й інтелектуального) визначає ефект виховання екологічної культури в молоді [4].

З метою формування екологічної культури на високому рівні повинно проводитись екологічне виховання. Виділяють певні етапи у процесі неперервного екологічного виховання:

- екологічне просвітництво – це перший ступінь в екологічному вихованні; формує перші елементарні знання про особливості взаємовідносин "суспільство-природа";
- екологічна освіта – це психолого-педагогічний процес впливу на людину, метою якого є теоретичне формування екологічної свідомості;
- екологічне виховання – це формування в індивіда моральних принципів, що визначають його позицію та поведінку у сфері охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів [3].

Екологічне просвітництво є першим кроком на шляху формування екологічної свідомості особистості та екологічної культури людини в цілому. Воно конкретизується на рівні трьох основних завдань: формування адекватних екологічних уявлень; формування суб'єктивного ставлення до природи; формування системи умінь і навичок (технологій) взаємодії з природою [5].

Наступним етапом є екологічна освіта. Стратегічною метою екологічної освіти є екологічний світогляд, а тактичною – формування духовних потреб особистості, яка самовдосконалюється, самореалізується, прагне і сповідує високі морально-еколого-етичні принципи. Організація системи екологічної освіти в Україні відбувається шляхом здійснення формальної екологічної освіти (дошкільні, шкільні, професійні, вищі й післядипломні освітні заклади, навчальні програми яких мають освітній мінімум екологічних знань) та неформальної (бібліотеки, громадські організації, засоби масової інформації, музеї). Провідна роль у цьому процесі належить загальноосвітнім школам і позашкільним закладам, оскільки далеко не

всі школярі здобувають згодом вищу або середню спеціальну освіту. Основною метою загальної середньої освіти є формування молодого покоління з високим ступенем екологічної культури та екоцентричним типом мислення та свідомості [6, 7].

Екологічна культура в розвитку суспільства, досліджує ідею природоцентризму, адже використання навколишнього середовища людиною відбувається на основі пізнання й врахування дії природних законів розвитку біосфери та найближчих і віддалених наслідків зміни природи під впливом антропогенної діяльності, коли реалізується стратегія гармонійних відносин з природою, охороняється, зберігається й відтворюється навколишнє середовище для майбутніх поколінь. В умовах сучасної екологічної кризи екологічна культура набуває особливого значення і вперше в історії людства починає виконувати нову функцію самозбереження суспільства. Рівень екологічної культури значною мірою зумовлює стан екологічної безпеки суспільства.

Підсумовуючи вищесказане, варто зазначити, що у сучасних умовах розвитку України необхідно переосмислити підходи та напрямки до підвищення рівня культури екології населення. Змінити формалізований підхід, де екологічна освіта є нагромадженням знань, теорій, зробити з неї прикладну науку, яка формуватиме свідоме та гуманне ставлення до навколишнього середовища. Необхідно змінити екологічну свідомість людей з антропоцентричної, де людина відчуває себе центром всесвіту, необмежено та нераціонально використовує природні ресурси, забруднює навколишнє середовище, не дбаючи про майбутнім, на екоцентричну з її осмисленим ставленням до екології.

Список використаних джерел

1. Даньшин І. М. Кримінологія. Особлива частина : навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти / І. М. Даньшин, В. В. Голіна. – Харків: Право, 2014. – 232 с.
2. Мягченко, О. П. Основи екології: підручник / О. П. Мягченко. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 312 с.
3. Паламарчук В.О., Коренюк П.І. Економіка природокористування. – Запоріжжя, 2003. – С. 3-17.
4. Радіонова Г.О., Кретьова А.В. Напрямки виховання екологічної культури в молоді шляхом підвищення рівня екологічної освіти. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Ecologia/25453.doc.htm
5. Беспала Т., Капштик Л. Екологічне виховання студентів у ВНЗ // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» // Збірник наукових праць. – Переяслав-

Хмельницький, 2013 р. – 274 с.

6. Концепція екологічної освіти України / Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2002. - № 7. – С. 3 - 23.

7. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року № 447/2002.

Бекетова Інна Сергеевна, студентка Учебно-научного института механотроники и систем менеджмента, 5 курс, группа 51-М,
Черепнев Игорь Аркадьевич, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и права, кандидат технических наук, доцент
Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко, г. Харьков

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ РАЗМЕРА ДЕНЕЖНОЙ КОМПЕНСАЦИИ НА СЛУЧАЙ ГИБЕЛИ ПРИ ИСПОЛНЕНИИ СЛУЖЕБНЫХ ОБЯЗАННОСТЕЙ ЛИЦ, ИМЕЮЩИХ ВОИНСКИЕ ИЛИ СПЕЦИАЛЬНЫЕ ЗВАНИЯ

В настоящее время, по данным иностранных источников, Украина занимает второе место в мире по уровню смертности на 1000 человек населения [1]. Не смотря на то, что в 2015 году по официальным данным зарегистрировано наименьшее количество чрезвычайных ситуаций (ЧС) техногенного характера и погибших в них за период 1997-2015 гг. [2], наблюдается устойчивый рост количества дорожно-транспортных происшествий (ДТП), в т.ч. и со смертельным исходом. Только за 11 месяцев 2016 года на территории Украины полиция насчитала 138 тысяч 261 аварию (в 2015 году – 119 тысяч 175 дорожных происшествий), в среднем за сутки – 413, то есть столкновения и наезды случались даже чаще, чем каждые четыре минуты. Больше всего людей погибло именно из-за наездов на пешеходов (1027 человек) и во время столкновений автомобилей (861 человек) [3]. С точки зрения динамика числа пожаров в странах за 2009-2013 и динамика числа жертв, Украина входит в группу лидеров [4]. В авариях, катастрофах и прочих ЧС достаточно часто получают травмы и гибнут представители различных служб (в том числе и силовых) при исполнении ими служебных обязанностей. «Аналіз показників травматизму серед працівників МНС при виконанні задач, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, показує, що вони є досить високими і стабільними. За останні 10 років понад 500 працівників отримали травми різного ступеня тяжкості. При цьому статистика показує, що найбільшу кількість травм працівники отримують при гасінні пожежі

і несенні служби» [5]. К сожалению, в Украине отсутствует единая методика к расчету стоимости человеческой жизни, позволяющая определить размер и принципы выплаты денежной компенсации при гибели человека [6]. Так, в частности при смерти военнослужащих, военнообязанных и резервистов: «Одноразова грошова допомога призначається і виплачується у розмірі 500-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату загибелі (смерті), рівними частками членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста» [7]. Если же речь идет о размере денежной помощи, которая выплачивается членам семей погибших сотрудников кадрового состава разведывательных органов, то: « у разі загибелі (смерті) співробітника кадрового складу під час виконання службових обов'язків грошова допомога виплачується сім'ї загиблого (померлого), а в разі її відсутності - батькам та утриманцям у розмірі десятирічного грошового забезпечення (заробітку) загиблого (померлого) за останньою посадою, яку він займав на день настання події» [8]. Аналогічно сформирован размер единовременной денежной помощи, которая выплачивается в случае смерти начальнического состава службы гражданской защиты: «У разі загибелі (смерті) особи рядового чи начальницького складу служби цивільного захисту під час виконання службових обов'язків сім'ї загиблого (померлого), а в разі її відсутності – його батькам та утриманцям виплачується одноразова грошова допомога у розмірі десятирічного грошового забезпечення загиблого (померлого) за останньою посадою, яку він обіймав, у порядку та на умовах, встановлених Кабінетом Міністрів України» [9].

Следовательно, необходимо разработать общую методику расчета денежной компенсации, которая выплачивается вдовам (семьям) лиц имеющим воинские (специальные) звания, погибшим при исполнении служебных обязанностей.

Список использованных источников

1. Украина стала второй в мире по смертности. По данным ЦРУ, не все гладко в нашей стране и с рождаемостью [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://vesti-ukr.com/strana/165346-ukraina-stala-vtoroj-v-mire-po-smertnosti>
2. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік. Глава 3. Статистичні дані про надзвичайні ситуації та стан травматизму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dsns.gov.ua/files/prognoz/report/2015/Glava_3.pdf
3. 138 тысяч аварий и три тысячи погибших. Жуткие итоги реалити на украинских дорогах в 2016 году [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.tsn.ua/ukrayina/138-tysyach-avariy-i-tri-tysyachi-pogibshih-zhutkie>

itogi-realiy-na-ukrainskih-dorogah-v-2016-godu-773178.html

4. Брушлинский Н. Н. Международная пожарная статистика международной ассоциации пожарно-спасательных служб / Н. Н. Брушлинский, С. В. Соколов // Вестник Воронежского института ГПС МЧС России. – 2016. – Вып. 1 (18). – С. 72 – 104.

5. Чубань В. С. Вдосконалення механізму управління охороною праці в органах та підрозділах Міністерства надзвичайних ситуацій України / В. С. Чубань, Ю. М. Горбаченко, Т. М. Кришталь // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22, ч.1. – С. 328 – 335.

6. Павлюченко Т. Жизнь обычного украинца стоит 8,5 тыс. грн, а депутата – 1,5 млн. грн. [Электронный ресурс] / Т. Павлюченко // Деловая газета «Капитал». – Режим доступа: <http://www.capital.ua/ru/publication/24496-kazhdyu-grazhdanin-ukrainy-tsenenpo-svoemu-zhizn-obychnougukraintsya-stoit-8-5-tys-grn-a-deputata-1-5-mln-grn>

7. Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 975 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/975-2013-%D0%BF>

8. Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва) чи інвалідності співробітників кадрового складу розвідувальних органів: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листопада 2007 р. № 1331 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1331-2007-%D0%BF>

9. Кодекс Цивільного Захисту України. Ст. 118 [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17/print1486826473606017>

Бессонова Олександра Дмитрівна, студентка факультету Транспортних систем, 5 курс, група ТМ-51,

Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Аналіз пожежної небезпеки технологічних процесів проводиться на стадіях проектування, оцінки (експертизи) протипожежного стану в ході експлуатації та при розробці додаткових заходів направлених на посилення пожежної безпеки об'єкту. Пожежна небезпека технологічних процесів визначається на основі вивчення: технологічного регламенту; технологічної схеми виробництва продукції; показників пожежовибухо-небезпеки речовин і матеріалів, що використовуються в технологічному процесі; конструктивних особливостей апаратів, машин і агрегатів; схеми розташування в цеху, на ділянці або відкритій площадці небезпечного устаткування.

Система пожежної захисту забезпечується застосуванням архітектурно-проектних рішень, перешкод шляху поширення пожежі, вогневідсікаючих пристроїв на технологічних комунікаціях, в системах вентиляції, повітряного опалювання і кондиціонування повітря. Організаційно-технічні заходи пов'язані з системами попередження пожеж та системами протипожежного захисту і повинні включати: організацію пожежної охорони, організацію відомчих служб відповідно до законодавства України та рішеннями місцевих органів самоврядування; паспортизацію речовин, матеріалів, виробів, технологічних процесів, будівель і споруд в частині забезпечення [1].

Усі заходи пожежної безпеки виробництва за призначенням поділяються на чотири групи: 1) Заходи, які забезпечують пожежну безпеку технологічного процесу та обладнання, збереження сировини і готової продукції; 2) Будівельно-технічні заходи, спрямовані на виключення причин виникнення пожеж і на створення стійкості огорожувальних конструкцій і будівель, на запобігання можливості розповсюдження пожеж і вибухів; 3) Організаційні заходи, які забезпечують організацію пожежної охорони, навчання працюючих методів запобігання пожеж і застосування первинних способів гасіння пожеж; 4) Заходи щодо ефективного вибору способів гасіння пожеж, оснащення пожежного водопостачання, пожежної сигналізації, створення запасу засобів гасіння.

Важливо на підприємствах своєчасно проводити планово-попереджувальні роботи, які включають комплекс організаційних і технічних засобів, спрямованих на виключення можливості виникнення пожеж, на запобігання утворення горючої і вибухонебезпечного середовища шляхом регламентації вмісту горючих газів, парів і пилу в повітрі, а також виключення можливості виникнення джерел загоряння або вибуху, забезпечення пожежної безпеки технологічних процесів, обладнання, електрообладнання, систем вентиляції, збереження сировини та

інших матеріалів. Якщо система запобігання пожежі, що застосовується в технологічному процесі, не може виключити його виникнення і поширення на сусідні ділянки й устаткування, то необхідно розробити заходи щодо його протипожежного захисту [2].

Важливе значення для безпеки технологічних процесів має їх автоматизація і комплексна механізація. Впровадження комплексної механізації і автоматизації виробництва дозволяє не тільки підвищити продуктивність праці, підняти ефективність виробництва, але і забезпечити безпечні і здорові умови праці. Для збільшення ступеня безпеки технологічного процесу вагоме значення має перехід з періодичних на безперервні процеси. Періодичні процеси зазвичай призводять до розгерметизації системи протягом кожного технологічного циклу. При цьому відбувається загазувань робочих місць токсичними і вибухонебезпечними продуктами, з'являється небезпека виробничих отруєнь, вибухів і пожеж. Періодичні процеси погано регулюються і відрізняються нестійкістю режиму. Отже, всі дії по забезпеченню безпеки повинні ґрунтуватися на розумінні й оцінці ризику, який неминуче присутній у будь-якій системі.

Список використаних джерел

1. Алексеев М.В., Волков О.М., Шатров Н.Ф. Пожарная профилактика технологических процессов производств. - М.: ВИПТШ МВД СССР, 1986. – 372 с.
2. ГОСТ Р 12.3.047-98 Пожарная безопасность технологических процессов. Общие требования. Методы контроля. – М.: Государственный стандарт, 1998.- 86 с.

Богатюк Оксана Валеріївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-09,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ШАХТАРІВ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Вугільна галузь України – стратегічно важлива галузь національної економіки, що забезпечує паливно-енергетичну базу нашої держави, в якій задіяні більше 200 тисяч громадян. На шляху України у світове співтовариство значення вугільної промисловості як ніколи зростає. Робота гірників проходить у шкідливих умовах, що створюють потенційну

небезпеку для здоров'я та життя самих гірників та інших осіб, які перебувають у підземних виробках та на їх поверхні, виконуючи свої трудові обов'язки. Таким чином, відхилення від норм у сфері охорони праці може призвести до трагічних наслідків. Серед основних факторів небезпеки роботи у шахтах – метан, вибухи вугільного пилу, раптові викиди, самозаймання вугілля. Статистика стану виробничого травматизму на підприємствах гірничої галузі останні роки невтішна [1].

Культура праці й управління підприємствами в Україні на сьогоднішній день є відображенням прийнятої багато років тому системної концепції управління у СРСР. Центральне управління економікою з однієї сторони полегшувало реалізацію економічних заходів у великому масштабі, а з другої – не допускало розвитку підприємництва і конкурентоспроможності на вільному ринку, регульованому однаковим для всіх законодавством. Не було вільного ринку, а тому не було потреби у створенні чіткого справедливого права, яке б ясно визначало правила «ринкової гри». Утримання принципів центрального управління економікою вимагало, натомість, розробки і вдосконалення систем управління, спрямованих на виконання наказів і заборон, а також утримання дисципліни, пов'язаної з їх реалізацією. Заходи підтримувались діями державних служб, що займалися утриманням громадської дисципліни. Власне тому у 70-х роках минулого століття у СРСР активно розроблялися системи управління безпекою праці, які виразно мали ознаки адміністративно-наказового характеру. Розробка цих систем була відповіддю на потреби, пов'язані, перш за все, з проблемами управління на підприємствах комплексу військового і хімічного виробництва.

Системи управління у вугільній промисловості України, що стосуються управління безпекою до сьогоднішнього дня носять чіткі ознаки цих систем. До цього часу на шахтах функціонують типові системи управління безпекою праці саме такого типу. В області охорони праці Україна реалізує вимоги, що представлені, перш за все, у статтях закону «Про охорону праці», у «Правилах безпеки на вугільних шахтах», що зареєстровані у Міністерстві Юстиції України 17 квітня 2010 року [3].

Натомість досвід інших країн показує, що традиційний підхід до управління охороною праці, в якому підприємство зорієнтовано тільки на виконанні мінімуму правових вимог не веде до досягнення бажаного результату. До управління охороною праці слід підходити так, як на сьогоднішній день багато підприємств підходить до управління якістю та навколишнім середовищем (наприклад, ISO 9000, ISO 14000). У сфері охорони праці даний підхід реалізується шляхом застосування систем управління, запровадження яких повинно вести до постійного покращення безпеки й гігієни праці. Такі системи можна запроєктувати на базі

вимог і вказівок, представлених у міжнародних стандартах [2]:

ONSAS 18001:2007 Системи управління охороною праці – Стандарт.

ONSAS 18002:2008 Системи управління охороною праці. Вказівки щодо запровадження ONSAS 18001:2007.

Ефективне управління охороною праці на підприємстві дозволяє не тільки виконувати правові вимоги, а також веде до покращення умов праці, а його результатом є:

- зменшення збитків, що слідують із невідповідного стану охорони праці;

- зростання зацікавлення працівників як проблемами охорони праці, так і проблемами виробництва;

- покращення іміджу підприємства [4].

Робота працівників вугледобувних підприємств регламентована цілим комплексом нормативно-правових актів. З-поміж низки конвенцій МОП доречно звернути увагу на такі: Конвенція № 176 про безпеку та гігієну праці в шахтах від 22.06.1995 р. (ратифікована); Конвенція № 148 про захист працівників від професійного ризику, спричиненого забрудненням повітря, шумом та вібрацією на робочих місцях від 20.06.1977 р. (не ратифікована); Конвенція № 124 про медичний огляд молодих людей з метою визначення їхньої придатності до праці на підземних роботах у шахтах і копальнях від 23.06.1965 р. (ратифікована); Конвенція № 123 про мінімальний вік допуску на підземні роботи в шахтах і рудниках від 22.06.1965 р. (денонсована Україною 30.07.80 р.); Конвенція № 45 про використання праці жінок на підземних роботах у шахтах будь-якого роду від 21.06.1935 р. (ратифіковано) [1].

Список використаних джерел

1. Швець, Н.М. Охорона праці у вугільній галузі: сучасний стан та перспективи правового регулювання [Текст] / Н.М. Швець // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції.

2. Качалов В.А. ONSAS 18001:1999. Системи менеджмента охраны здоровья и безопасности труда. Конспект системного менеджера. - М.: ИздаТ, 2006. - 520 с.

3. Рурикевич В.Б, Захаров В.В. Функції системи охорони праці в країнах-учасниках Європейського союзу з огляду входження до нього України // Інформаційний бюлетень з охорони праці. - 2005.-№ 4.- С. 20 -24.

4. Лазар Ю.В. Міжнародний правовий досвід підвищення безпеки праці на підприємствах вугільної галузі// Економічний форум. - 2012. - № 1.

Боднар Ангеліна Михайлівна, студентка Інституту прокуратури

та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-11,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права,

кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ТРАНСКОРДОННОГО ХАРАКТЕРУ

Конституція України визнає безпеку людини, її життя і здоров'я найвищою соціальною цінністю (ст. 3 КУ).

Кожен громадянин України має конституційне право на безпечне для життя і здоров'я довкілля (ст. 50 КУ). Ці невід'ємні конституційні права і свободи людини та суспільства загалом є об'єктами національної безпеки України [1].

У зв'язку з глобальним розвитком людської цивілізації загрозу національній безпеці несуть надзвичайні ситуації різного характеру, ризик виникнення яких зростає. Природні лиха й техногенні катастрофи не мають кордонів, а тому може скластися така ситуація, коли вражаючі фактори виходять за межі певної держави, або надзвичайна ситуація, яка сталася за кордоном зачіпає територію цієї країни (транскордонна надзвичайна ситуація). Тобто, транскордонними вважають ситуації, наслідки яких поширюються на територію суміжних держав [2].

Ризик транскордонного забруднення довкілля в Україні пов'язаний з її природно-географічними умовами. Головними шляхами проникнення на територію України вражаючих наслідків надзвичайних ситуацій є їхнє перенесення атмосферним повітрям і поверхневими водами.

Причиною транскордонних забруднень можуть бути джерела техногенної та природної небезпеки.

Джерелами техногенної небезпеки з транскордонними наслідками є радіаційно (АЕС), хімічно, біотично та вибухопожежонебезпечні об'єкти. На територію України вражаючий хімічний вплив можуть чинити 36 хімічно небезпечних об'єктів, розташованих за її межами (12 білоруських, 7 російських, 7 польських, 3 словацькі, 7 румунських).

Надзвичайні ситуації природного характеру пов'язані з фізико-географічними характеристиками місцевості і можуть мати значний ареал поширення. Це зони сейсмонебезпеки, вулканізму, поширення природних інфекцій і пожеж, зони паводків та повеней, селів, зсувних процесів тощо. Для України значним транскордонним ризиком природного походження є ймовірність виникнення землетрусів, епіцентр яких міститься у Румунії (зона Вранча). Землетруси сейсмоактивної зони з магнітудою 6,8–7,6 балів здатні спричинити відчутні сейсмічні коливан-

ня ґрунту і споруд у гірсько-передгірських районах України [3].

Характер і масштаб природно-техногенних загроз національній безпеці України вимагає проведення виваженої державної політики із цих питань та вжиття з боку держави адекватних заходів для створення цілісної системи захисту населення.

Двостороннє стратегічне значення для захисту населення і територій у разі виникнення надзвичайної ситуації має активізація транскордонного співробітництва. Постановою КМУ від 23 серпня 2016 року затверджена Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки, очікуваним результатом якої є забезпечення транскордонного співробітництва у сфері надзвичайних ситуацій [4].

Важливим інструментом регулювання транскордонних відносин у сфері запобігання поширенню забруднення навколишнього середовища у межах Європи виступає Фонд згуртування (The Cohesion Fund). Але на сьогодні Україні ще не надана юридична можливість повною мірою скористатися коштами фонду для проектів запобігання ризикам та подолання загроз для населення і території прикордонних регіонів, навіть при умові спільного фінансування транскордонних програм з однією із країн ЄС [5].

Крім цього, доцільно використовувати досвід міжнародного співробітництва, зокрема під час розроблення фундаментальних наукових теорій аварій і катастроф, прогнозуванні розвитку катастрофічних природних явищ та оцінці їх впливу на складні технічні системи, розробленні національних норм та вимог щодо безпеки населення та об'єктів економіки, створенні уніфікованої системи моніторингу та виявлення катастроф, розробленні карт природних та природно-техногенних небезпек та ризиків тощо [6].

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Костенко В.О Характеризація ризиків виникнення надзвичайних ситуацій на транскордонних територіях України / В. О. Костенко // Аспекти публічного управління. - 2015. - № 3. - С. 51-56.
3. Пилипович О. Моніторинг транскордонного забруднення довкілля Західного регіону / О. Пилипович // Вісник Львівського університету. - 2014. - № 45.- С. 324-330.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-%D0%BF>
5. Обиход Г. О. Екологічні небезпеки транскордонного походження у

західних регіонах України: еколого-економічний аналіз / Г. О. Обиход // Науковий вісник Ужгородського національного університету. - 2015. - Вип. 4. - С. 76-79.

6. Андрієнко М. В. Міжнародне співробітництво України в галузі реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру на сучасному етапі / М. В. Андрієнко // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". - 2008. - № 634. - С. 116-118.

Бойко Владислав Олександрович, студент слідчо-криміналістичного інституту, 5 курс, група 03-16м-04,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗАХИСНІ СПОРУДИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

Серед існуючих способів і засобів захисту населення найефективнішим, є використання захисних споруд цивільної оборони (цивільного захисту). Проте із набуттям Україною незалежності, роздержавленням підприємств і приватизацією об'єктів нерухомості, загальною економічною депресією і відсутністю коштів для підтримання в належному стані захисних споруд, їхній стан суттєво погіршився. Більшість сховищ та ПРУ пограбовані, затоплені ґрунтовими або стічними водами, не мають належної системи життєзабезпечення, в них відсутня герметизація, оголовки евакуаційних виходів повністю або частково зруйновані. Близько 16% захисних споруд приватизовано, що ставить під сумнів можливість їх використання за основним призначенням, решта знаходяться в державній та комунальній власності [2].

Кодекс цивільного захисту України обмежує коло осіб, які підлягають укриттю в захисних спорудах, за принципом «персонал – населення». Так, укриттю в сховищах підлягає лише персонал суб'єктів господарювання (найбільш чисельна зміна), для укриття ж населення сховища не передбачаються. Виключення становлять лише хворі, що знаходяться в закладах охорони здоров'я, які не можуть бути евакуйовані у безпечне місце. Натомість швидкоспоруджувані захисні споруди разом зі спорудами подвійного призначення та найпростішими укриттями призначені для укриття населення міст і населених пунктів, причому не всього населення, а лише тієї його частини, яка не підлягає евакуації у безпечне місце. У протирадіаційних укриттях передбачено переховування як пер-

соналу суб'єктів господарювання, так і населення міст, в тому числі й населення, евакуйованого з інших небезпечних районів. Однак навіть якщо сховище на непрацюючому підприємстві можна відновити, використовувати його для захисту населення проблематично, оскільки підприємство, як правило, знаходиться за межами міста у промисловій зоні, до того ж виникає юридична колізія стосовно правомочності використання його пересічними громадянами.

Воєнний конфлікт на Сході нашої держави привернув увагу українського суспільства і державних структур усіх рівнів, відповідальних за безпеку населення, до проблеми захисту громадян від надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального й воєнного характеру. Агресія Росії проти України спонукала деякі європейські держави (приміром, Німеччину) переглянути вітчизняні концепції захисту населення на випадок воєнних дій та інших надзвичайних ситуацій.

Серед існуючих способів і засобів захисту населення найефективнішим, (хоча й таким, що потребує значних попередніх інвестицій), є використання захисних споруд цивільної оборони (цивільного захисту). З часу закінчення другої світової війни прецедентів використання захисних споруд за основним їхнім призначенням в нашій державі практично не було, відповідних відпрацювань на підприємствах, установах і організаціях (приміром, як діяти за сигналом «Повітряна тривога») з населенням в останні роки не проводилося, тож громадяни у більшості випадків навіть не знають, де знаходиться найближче сховище. У широких масштабах захисні споруди використовувалися під час Великої Вітчизняної війни в 1941-45 роках, відігравши велику роль у порятунку людей, збереженні їхніх життів. Про ефективність застосування захисних споруд можна судити за такими даними. Втрати серед населення у першій половині 1942 року склали 15 % від втрат у 1941 році, а в другій половині року – не більше 6 % [3]. Тобто із ростом забезпечення населення бомбосховищами втрати різко знизилися. Усього ж за роки війни було забезпечено сховищами та укриттями 25,5 млн. чол., що зберегло життя багатьом тисячам людей, які піддавалися небезпекам через воєнні дії.

Після війни в усіх державах світу почали з'являтися державні структури для захисту населення на випадок воєнних дій, які називалися «цивільна оборона». У 1961 році цивільна оборона була створена і в Радянському Союзі шляхом реформування місцевої протиповітряної оборони і підпорядкування створеної структури воєнному відомству [5]. Відтоді з'явився термін «захисні споруди цивільної оборони», котрий об'єднував різні типи сховищ, протирадіаційних укриттів і найпростіших укриттів. Після війни зведення захисних споруд як окремо розташованих, так і вбудованих увійшло в масову практику і регламентувало-

ся будівельними нормами того часу в якості обов'язкового елемента потенційно небезпечних виробничих об'єктів, а також громадських будівель, лікарень, навчальних закладів тощо. Захисні споруди знаходили застосування для життєзабезпечення населення і рятувальників під час ліквідації наслідків НС на Чорнобильській АЕС, наслідків землетрусу у Вірменії, при інших аваріях і катастрофах [4]. Крім того, вони використовувалися для захисту людей у зонах збройних конфліктів і в гарячих точках для розгортання пунктів життєзабезпечення аварійно-рятувальних формувань та населення: харчування, обігріву, надання медичної та іншої невідкладної допомоги, збору потерпілих тощо.

Дизельні електростанції сховищ використовувалися для електропостачання та освітлення ділянок проведення рятувальних та інших невідкладних робіт. Наявний досвід та розрахунки свідчать, що сховища, обладнані системами вентиляції із трьома режимами, забезпечують захист людей при радіаційних, хімічних, біологічних аваріях, при пожежах, задимленнях, загазованості, катастрофічних затопленнях, смерчах, ураганах, бурях, сильних снігопадах тощо. Перебування людей у протирадіаційних укриттях (ПРУ) збільшує надійність їх захисту в разі радіоактивного забруднення місцевості. Укриття найпростішого типу (підвали, льохи, підпілля, внутрішні приміщення будинків, траншеї, яри тощо) також знижують рівень впливу вражаючих факторів надзвичайних ситуацій воєнного, природного та техногенного характеру.

З 2014 року, відтоді, як набув чинності Кодекс ЦЗ України, відбулися зміни в характеристиці захисних споруд цивільного захисту [1]. Для захисту людей від деяких факторів небезпеки, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій у мирний час, та дії засобів ураження в особливий період також можуть використовуватися споруди подвійного призначення та найпростіші укриття (рис. 1, розміри зазначені у сантиметрах). Враховуючи досвід країн Європи які ще в 2000 р. зробили гучну заяву про те, що збудують ПРУ для всього населення, але все таки станом на 2016 р. не зробили навіть і половини обіцяного через нестачу коштів, вважаємо за доцільне спорудження і використання, зазначеного на малюнку, укриття буде більш ефективним та раціональним. Тому що саме ця «Перекрита щілина» є досить бюджетною, ефективною в захисті, приваблює доступністю матеріалу для її спорудження і її може збудувати кожен пересічний громадянин для власного укриття у разі НС.

В умовах загострення воєнного конфлікту і зростання ризику виникнення НС техногенного і природного характеру, що їх можуть спричинити воєнні дії, актуальною є проблема забезпечення населення захисними спорудами цивільного захисту. Загальна кількість захисних споруд в Україні нині становить близько 22000, із них приблизно 5000 відно-

сяться до сховищ. Стосовно 17000 споруд, які залишаються, можна припустити, що переважна більшість із них це протирадіаційні укриття, котрі знаходяться в громадських і промислових будівлях [6]. Швидкоспоруджуваних захисних споруд в Україні практично не існує, за чинним законодавством вони мають зводитися лише в особливий період, якого до останнього часу не проголошувалося. Оскільки сховища для укриття населення не передбачені, а використання ПРУ для населення обмежене зоною їх досяжності, пріоритетним напрямком наукових досліджень слід вважати проектування й виготовлення ефективних ресурсозберігаючих конструкцій швидкоспоруджуваних захисних споруд як об'єктів, призначених для захисту широкого загалу населення у випадку виникнення надзвичайних ситуацій.

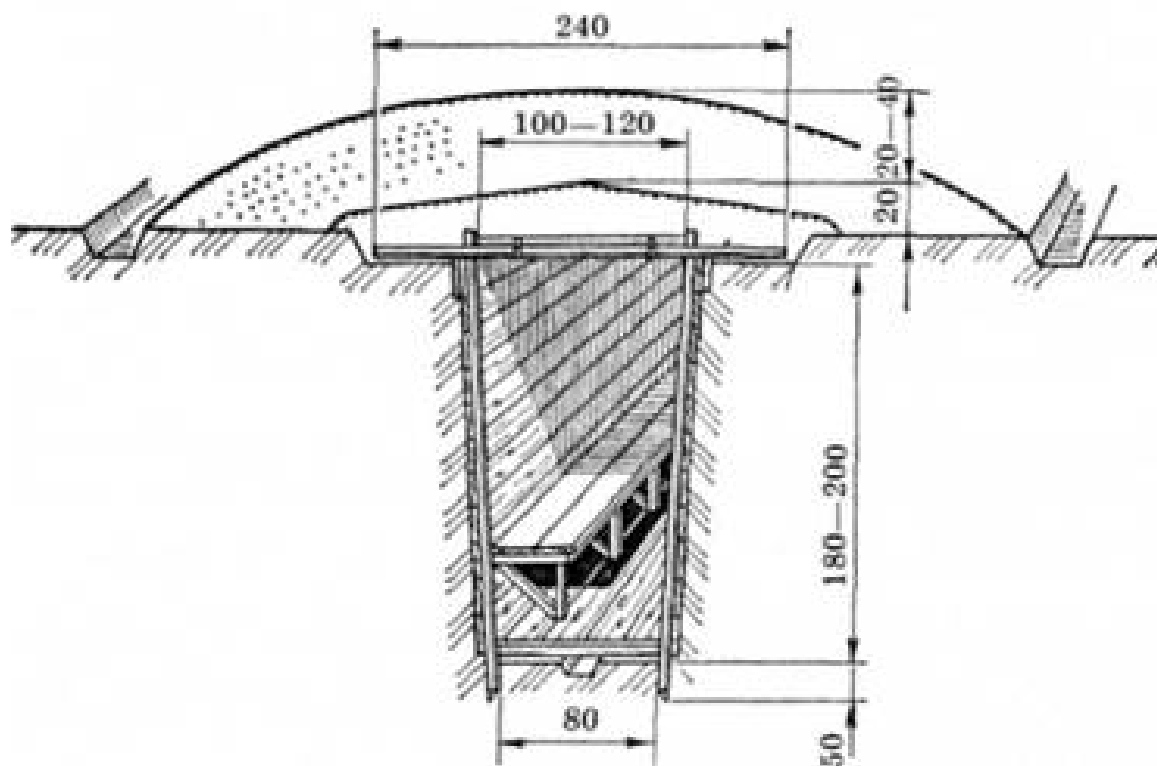

Рис. 1. Перекрита щілина.

Тому можна дійти висновку, що захисні споруди цивільного захисту населення завжди були та будуть своєрідним притулком для населення у моменти техногенних і інших ситуацій. З юридичної точки зору хотілося б порекомендувати всім українцям детально проаналізувати як місцеві органи підготовлені до НС, які захисні споруди знаходяться на вашій території і які знаходяться найближче від вашого дому для більш швидшого реагування під час НС. Можливо саме цей час який ви витратите зараз на дослідження стану готовності укриттів врятує вам життя.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України // Офіційний вісник України. – 2012. – №89. – Ст. 3589.
2. Інформація про роботу Колегії Державної служби України з надзвичайних ситуацій // [Електронний ресурс] 2016 р. - Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Informaciya-pro-robotu-Kolegiyi-Derzhavnoyi-sluzhbi-Ukrayini-z-nadzvichaynih-situaciy.html>
3. New legislation to strengthen European policy on disaster management. European Commission MEMO/13/11/2010/12/2013 // [Electronic resource]. – Access mode: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1120_en.htm.
4. Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 09.10.2006 р. № 653 (Редакція від 30.01.2012) «Про затвердження Інструкції щодо утримання захисних споруд цивільної оборони у мирний час» // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1180-06>
5. Юрченко В. О. Служби цивільного захисту суб'єктів господарювання: проблеми та шляхи їх вирішення / В. О. Юрченко // Проблеми цивільного захисту: управління, попередження, аварійно-рятувальні та спеціальні роботи : зб. тез II Всеукр. наук.-практ. конф. – Х. : НУЦЗ, 2013. – С. 79 – 81.
6. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2014 році. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/files/prognoz/report/2014/ND_2014.pdf

Бойко Ольга Олексіївна, студентка філологічного факультету,
спеціальність: мова та література (російська), 5 курс,

Шапкіна Тетяна Іванівна, старший викладач кафедри
медичних знань та безпеки життєдіяльності

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, м. Одеса

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

За умов глобальної інтеграції та жорсткої міжнародної конкуренції головною ареною зіткнень і боротьби різновекторних національних інтересів держав стає інформаційний простір. Сучасні інформаційні технології дають змогу державам реалізувати власні інтереси без застосування воєнної сили, послабити або завдати значної шкоди безпеці кон-

курентної держави, яка не має дієвої системи захисту від негативних інформаційних впливів [7].

Дослідження такого складного явища, як інформаційна безпека, може бути успішним лише за умови наявності розробленого понятійного апарату. Головною складовою цього апарату є система понять, завдяки яким розкриваються сутнісні моменти досліджуваного явища.

Інформаційна безпека (згідно з законодавством України) – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання, порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [6].

Злочини у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і електрозв'язку (їх ще називають «комп'ютерними» злочинами, кіберзлочинами, злочинами у сфері комп'ютерної інформації) – відносно нове, але вже досить поширене явище у суспільному житті нашої держави. Усвідомлюючи ризик збільшення кіберзлочинів, Верховна Рада України ухвалила закон від 28.05.2014 року «Про засади інформаційної безпеки України», в якому розроблено сучасний понятійний апарат та ухвалено види покарань за злочини в інформаційній галузі [4].

В Україні стрімко зростає кількість шахрайств, здійснюваних за допомогою високих інформаційних технологій – лише за 6 місяців 2013 року їх було виявлено 986, у той час як за весь 2012 рік – 1663. Зростає кількість злочинів, пов'язаних з незаконними діями з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення: за весь 2012 рік виявлено 21 і стільки ж – за півроку 2013 року [1].

Проблема профілактики і стимулювання кіберзлочинності в Україні – це комплексна проблема. Сьогодні закони повинні відповідати вимогам, що пред'являються сучасним рівнем розвитку технологій. Пріоритетним напрямком є також організація взаємодії і координація зусиль правоохоронних органів, спецслужб, судової системи, забезпечення їх необхідною матеріально-технічною базою. Жодна держава сьогодні не в змозі протистояти кіберзлочинності самостійно. Нагальною є необхідність активізації міжнародної співпраці в цій сфері.

Забезпечення сприятливих зовнішніх умов для розвитку та безпеки держави передбачає забезпечення інформаційної безпеки при інтеграції до структур глобального інформаційного суспільства. Ефективна реалізація стратегічних пріоритетів, основних принципів і завдань державної

політики інформаційної безпеки потребує вдосконалення правових та організаційних механізмів управління інформаційною безпекою, його відповідного інтелектуально-кадрового і ресурсного забезпечення, зокрема вдосконалення законодавства з питань національної безпеки, насамперед шляхом розвитку правових засад управління національною безпекою через розробку відповідних законів, концепцій, доктрин, стратегій і програм, зокрема антикорупційного законодавства, Національної програми протидії тероризму та екстремізму, Концепції розвитку Воєнної організації держави, Національної стратегії формування інформаційного суспільства, Доктрини інноваційного та науково-технічного розвитку тощо [3].

Правову основу забезпечення інформаційної безпеки України становлять Конституція України, закони України «Про основи національної безпеки України», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про доступ до публічної інформації», інші закони та нормативно-правові акти, а також ратифіковані або парафоровані Україною Договір про безпеку і співробітництво в Європі, Договір «Відкрите небо», Угода про партнерство і співробітництво між європейським співтовариством і Україною, Додатковий протокол до Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства, які зобов'язують країни-учасниці здійснювати багатосторонній обмін інформацією, потребують створення загальнодержавних механізмів зберігання та споживання отриманої інформації в національних інтересах [6].

Згідно Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», вирішення проблеми забезпечення інформаційної безпеки держави має здійснюватися шляхом:

- створення повнофункціональної інформаційної інфраструктури держави та забезпечення захисту її критичних елементів;
- підвищення рівня координації діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, запобігання таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків, здійснення міжнародного співробітництва з цих питань;
- вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії комп'ютерній злочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері;
- розгортання та розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку як сучасної захищеної транспортної основи, здатної інтегрувати територіально розподілені інформаційні системи, в яких обробляється конфіденційна інформація [3].

Список використаних джерел

1. Дубов Д.В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва [монографія] / Д.В.Дубов. – Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2014. – 328 с.
2. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» [Електронний ресурс]. – 2007. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
3. Малик Я. Інформаційна безпека України: стан та перспективи розвитку / Я. Малик // Ефективність державного управління (зб.праць). – Вип.44. – 2015. – С. 13 – 20.
4. Музыка А.А., Азаров Д.С. Законодавство України про кримінальну відповідальність за комп'ютерні злочини: науково-практичний коментар і шляхи вдосконалення. – К. : Вид. Паливода А.В., 2005. – 120 с.
5. Петрик В. Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи [Електронний ресурс] / В.Петрик. – 2009. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3222>
6. Проект закону про засади інформаційної безпеки в Україні [Електронний ресурс]. – 2014. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=51123
7. Указ Президента України «Про доктрину інформаційної безпеки України [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>

Борик Дмитро Степанович, студент інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-22,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ГЕНЕЗИС ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

За останні десятиріччя кардинально змінився обсяг і зміст функцій та завдань, які покладаються на сили й засоби, які держави спеціально створюють з метою забезпечення цивільної оборони. Головною причиною є так звана «девоєнізація», а відтак і переорієнтація вказаних сил із засобів на вирішення завдань щодо запобігання надзвичайним ситуаціям (далі – НС) техногенного і природного характеру, які виникають у мирних умовах життєдіяльності суспільства та держави. Тому на законодавчому рівні змінилась навіть назва напряму державно-владної діяльності щодо забезпечення цивільної оборони на «цивільний захист».

Відповідно до ст. 5 Кодексу Цивільного захисту України залежно від характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення НС на території України, виділяють соціальні надзвичайні ситуації, однак визначення цього поняття у Кодекс ЦЗ, на жаль, не наводиться.

Необхідно зазначити, що в Міжнародних стандартах ISO 22320:2011 «Societal security – Emergency management – Requirements for incident response» («Соціальна безпека. Менеджмент надзвичайних ситуацій. Вимоги до реагування на інциденти»), ISO 22300:2012 «Societal security – Terminology» («Соціальна безпека – Термінологія») термін «соціальна надзвичайна ситуація» або ж «надзвичайна ситуація соціального характеру» не використовується. Більше того, ці міжнародні стандарти навіть не містять дефініції «надзвичайна ситуація», а вживають термін «інцидент», під яким розуміється «ситуація, яка може статись або може призвести до збою, шкоди, надзвичайної ситуації або кризи». Аналіз основних законодавчих актів з питань цивільної оборони, захисту населення і територій від НС техногенного і природного характеру, відповідних національних стандартів республік Білорусі та Казахстану, Російської Федерації в частині підходів до класифікації НС показує, що в законодавстві цих країн такий вид НС, як соціальні не виділяється [1].

Появі в національному правовому полі такого виду НС, як соціальні передувало законодавство пострадянського періоду історії України, в якому конфлікти та масові беспорядки, які могли порушити нормальні умови життя і діяльності людей на об'єкті або території, а отже, й призвести до матеріальних, людських та інших втрат, не трактувалися як НС.

Термін, співзвучний за назвою терміну «соціальні надзвичайні ситуації», а саме – «надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру», було вперше вжито у Положенні про класифікацію НС, затвердженому постановою КМУ від 15 липня 1998 р. № 1099 (далі – постанова КМУ № 1099). У відповідній постанові зазначалось, що НС соціально-політичного характеру, пов'язані з протиправними діями терористичного і антиконституційного спрямування: здійснення або реальна загроза терористичного акту (збройний напад, захоплення і затримання важливих об'єктів, ядерних установок і матеріалів, систем зв'язку та телекомунікації, напад чи замах на екіпаж повітряного або морського судна), викрадення (спроба викрадення) чи знищення суден, захоплення заручників, установлення вибухових пристроїв у громадських місцях, викрадення або захоплення зброї, виявлення застарілих боєприпасів тощо [2, п. 8].

Згідно з наказом Держстандарту від 19 листопада 2001 р. № 552 було затверджено Державний класифікатор НС (ДК 019-2001), який налічував на третину більше найменувань конкретних НС соціально-

політичного характеру (33 позиції) [3, розд. 4].

Відповідно до наказу Держспоживстандарту України від 11 жовтня 2010 р. № 457 було прийнято та надано чинності з 1 січня 2011 р. новому класифікатору НС, а саме: «Класифікатор надзвичайних ситуацій» (ДК 019-2010), в якому поняття "надзвичайна ситуація соціального характеру" вперше одержало своє нормативне закріплення - це порушення нормальних умов життя та діяльності людей на окремій території чи об'єкті на ній або на водному об'єкті, спричинене протиправними діями терористичного і антиконституційного спрямування, або пов'язане із зникненням (викраденням) зброї та небезпечних речовин, нещасними випадками з людьми, тощо.

Попри намагання профільного міністерства (МНС), так би мовити, деполітизувати підвідомчу йому сферу протидії НС шляхом заміни на законодавчому рівні назви виду НС: соціально-політичного характеру на соціальні НС, політична природа багатьох із них сумнівів не викликає.

Характер соціальних НС свідчить про те, що їх переважна більшість, по суті, є діями терористичної спрямованості, реагування на які традиційно не належить до компетенції органів управління та сил цивільного захисту чи цивільної оборони зарубіжних країн. Так, наприклад, з цього приводу деякі фахівці цілком слушно зазначають, що однією з особливостей, притаманних цивільному захисту, які відмежовують його від інших відносин у сфері безпеки, є гуманітарний характер [4, с. 8]. Таким чином, можна зробити висновок про те, що з появою, у зв'язку із набранням чинності Кодексом ЦЗ, у національному правовому полі соціальних НС як окремого виду НС були створені передумови для розширення сфери цивільного захисту та покладання на органи управління цивільного захисту не властивих їм функцій. Про це свідчить спостереження за практикою діяльності державної служби України з надзвичайних ситуацій щодо класифікації НС показує, що цей центральний орган виконавчої влади дуже обережно і неохоче приймає рішення щодо класифікації певних небезпечних подій як соціальних НС.

Наприклад, не викликає сумніву, що загальновідомі події, що відбувались в Україні починаючи з листопада 2013 р., містять всі ознаки соціальних НС державного рівня (деякі з них навіть воєнних НС) загальнодержавного рівня. Серед них, зокрема: масові акції протесту в Києві, які супроводжувалися загибеллю людей та знищенням державного і комунального майна; силове захоплення адміністративних будівель органів державної влади та масові напади на державних службовців, військовослужбовців та працівників правоохоронних органів та інші.

Незважаючи на це, як убачається з офіційних даних ДСНС [5], наведені події не було кваліфіковано та визнано як НС соціального ха-

рактору. Це не видається дивним, зважаючи на те, що визнання в установленому порядку небезпечних подій як соціальних НС (як, утім, і будь-яких інших видів НС) є важливим юридичним фактом, правовим наслідком якого може бути запровадження спеціальних конституційно-адміністративно-правових режимів функціонування як системи органів державної влади в цілому, так і єдиної державної системи цивільного захисту України чи її окремих територіальних підсистем.

Крім того, факт класифікації певної небезпечної події як НС у правозастосовній практиці має ключове значення для визнання особи, постраждалою від відповідної НС, та значною мірою зумовлює можливість відшкодування такій особі матеріальної і моральної шкоди, оскільки спрощує процес доведення причинно-наслідкового зв'язку між негативними наслідками НС та спричиненою ними шкодою.

Мотиви невизнання тих чи інших небезпечних подій соціальними НС, лежать переважно в суб'єктивній площині та зумовлюються небажанням органів управління цивільного захисту державного рівня та їх посадових осіб політизувати сферу цивільного захисту, а, найголовніше, брати на себе відповідальність (передусім юридичну) за можливі негативні правові, соціальні й політичні наслідки резонансних державно-управлінських рішень, пов'язаних із визнанням певних подій соціальними НС.

Отже, позитивним явищем є напрям девоєнізацію та деполітизацію сфери цивільного захисту населення України. Однак, все ще спостерігаються ситуації, коли суб'єкти забезпечення цивільного захисту, уповноважені приймати рішення щодо визнання тих чи інших небезпечних подій НС (тобто класифікувати їх як такі), інколи свідомо цього не роблять, тому завданням сучасної науки на цьому напрямі, є вироблення таких теоретико-методологічних підходів, які б дали змогу мінімізувати вплив наведених вище чинників на класифікацію соціальних та інших НС і забезпечили ефективну протидію цим ситуаціям.

Список використаних джерел

1. Ситник Г. П. Державне управління національною безпекою України : монографія / Г. П. Ситник. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – 408 с.
2. Про порядок класифікації надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лип. 1998 р. № 1099 // Офіц. вісн. України. – 1998. – № 28. – Ст. 1062.
3. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 0192001, затверджений наказом Держстандарту України від 19 листоп. 2002 р. № 552 // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 2002. – № 12.
4. К вопросу о понятии и сущности гражданской защиты / С. В. Кучеренко, В. А. Пантелеев, В. Я. Перевошиков, М. Д. Сегаль // Проблемы

безопасности и чрезвычайных ситуаций. – М. : ВИНТИ, 2010. – № 2. – С. 4–9.

5. Інформаційно-аналітична довідка про надзвичайні ситуації в Україні, що сталися впродовж 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// mns.gov.ua/opinfo/7875.html](http://mns.gov.ua/opinfo/7875.html)

Бугайов Дмитро Віталійович, студент приладобудівного факультету, 5 курс, група ПГ-61м,

Мітюк Людмила Олексіївна, доцент кафедри охорони праці, промислової та цивільної безпеки, кандидат технічних наук, доцент
*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ*

РОЗВИТОК МЕДИЦИНИ ЯК ЗАПОРУКА ЗДОРОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Україну можна виділити на міжнародній арені як країну з великим потенціалом для розвитку не тільки аграрного сектору, а й промислового комплексу. Це є невід’ємною позитивною рисою українського суспільства. Але за останні декілька десятиліть через недбале ставлення керівного складу до своїх обов’язків та низку економічних проблем екологічна обстановка зазнала негативної тенденції, що не могло не відобразитися на здоров’ї суспільства в цілому.

Згідно з останніми даними Держкомстату щогодини населення України зменшується на 80 осіб. Україна займає 2-ге місце в світі за показником смертності на тисячу чоловік та 1-ше в Європі за показником дитячої смертності. Дана тенденція зрівняна з африканськими країнами такими як ПАР, Лесото, Чад. За 25 років незалежності населення України скоротилося на 9 мільйонів. І тепер офіційно складає тільки 42,7 млн. чоловік. При цьому Держкомстат враховував населення окупованих територій Донбасу. Точно визначити населення України складно з тієї причини, що останній перепис було проведено ще в 2001 році, а запланований перепис на 2016-й рік через війну перенесли на 2020 рік.

Триває і негативна тенденція старіння нації: якщо в 1991-му частка українців старше 60 років становила 18,7%, то сьогодні - 22,1%. Скоротилася і чисельність населення у віці до 14 років з 21,4% до 15,2%. За оцінками демографів в 2036 кількість пенсіонерів досягатиме 30% і буде в 2 рази більше, ніж осіб віком до 14 років.

Дана негативна тенденція відображає гостру нестачу якісного медичного обслуговування населення в цілому.

З огляду на високорозвинені країни, підтримання здоров'я суспільства і прагнення охопити населення доступними медичними послугами належної якості є пріоритетними напрямками державної політики.

Право на отримання ефективного медичного обслуговування закріплено на рівні Конституції (ст.49), але на превеликий жаль на сьогодні населення має низку проблем з цього питання. Перш за все можна виокремити застарілу систему функціонування медичних закладів. По друге - багато труднощів виникає через поняття так званої "безкоштовної медицини". На сьогоднішній день в Україні виникла гостра потреба в кваліфікованих медпрацівниках через відносно низьку заробітну плату, наявні неналежні умови праці та зношене обладнання, що не відповідає сучасним стандартам якості. І чим далі в Україні затягується процес проведення реформ, тим більше виникає їх потреба. Це не всі труднощі з якими стикається суспільство, але саме вони складають каркас всієї медичної системи України.

Як видно з вищезазначених фактів, медична система України потребує докорінного реформування та переходу на нові стандарти. Так як саме від здорового суспільства буде залежати подальший розвиток української держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI // Офіційний вісник України. – 2012. - № 89.
2. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / В.О. Васійчук, В.Є Гончарук, С.І. Качан, С.М. Мохняк.- Львів:Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2010.- 417 с.
3. Конституція України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>

Бугайчук Артур Андрійович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курсу, група 01-16м-07,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АКТИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ

На сьогоднішній день одним із важливіших соціально-економічних прав особи є право на безпечні для життя та здоров'я умови праці. На

жаль, в Україні прослідковуються певні проблеми у галузі охорони праці працівників. А тому великої актуальності набуває питання міжнародного регулювання підвищення рівня безпеки праці та його закріплення на національному рівні.

Відповідно до частини 2 статті 3 Закону України «Про охорону праці», якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші норми, ніж ті, що передбачені законодавством України про охорону праці, застосовуються норми міжнародного договору [1].

Під міжнародно-правовим регулюванням праці розуміється регулювання умов праці й охорони законних прав працівників за допомогою міжнародних угод, а різноманіття міжнародних відносин в сфері праці призводить до існування різноманітних міжнародно-правових норм [2].

Відповідно до досліджень Міжнародної організації праці у світі щорічно близько 337 млн. людей стають жертвами нещасних випадків на виробництві і понад 2,3 млн. людей помирають від пов'язаних з роботою травм та хвороб. На думку генерального директора МОП Хуана Сомавія, великої кількості виробничих травм, хвороб та смертельних випадків можна було б уникнути за допомогою відповідних управлінських заходів [3, с. 210].

Основи міжнародного забезпечення охорони праці беруть свій початок ще ж основоположних актів ООН. Так, статті 23 Загальної декларації прав людини вказує, що кожна людина має право на справедливі і сприятливі умови праці [4]. Подібні положення містить і Міжнародний пакт про соціальні, економічні та культурні права.

Принципи й норми міжнародного трудового права створюються Міжнародною організацією праці як спеціалізованою установою ООН, що уповноважена світовим співтовариством на розроблення й прийняття міжнародних трудових стандартів. Дані стандарти являють собою результат міжнародно-правового регулювання праці, здійснюваного за допомогою багатосторонніх угод (конвенцій) держав – членів МОП. Вони стосуються різних питань застосування найманої праці, поліпшення її умов, охорони, захисту індивідуальних і колективних інтересів працівників тощо [5].

Значне місце серед міжнародних договорів, якими регулюються трудові відносини на виробництві, обіймають конвенції МОП у галузі поліпшення умов праці та рекомендації щодо їх застосування. На цей час МОП ухвалила близько 200 Конвенцій, значна частина яких пов'язана з умовами та охороною праці.

Так, важливу роль відіграються такі нормативно-правові акти як Конвенція МОП № 81 «Про інспекцію праці у промисловості й торгів-

лі», Конвенція МОП № 129 «Про інспекцію праці в сільському господарстві».

Основоположною серед Конвенцій МОП є Конвенція №155 «Про безпеку, гігієну праці та виробниче середовище», яка є міжнародно-правовою основою політики щодо реалізації розгалуженої і всебічної системи профілактики травм і аварій на виробництві і професійних захворювань [6, с. 13].

Дана Конвенція була ратифікована в Україні 2011 року, що стало новим етапом на шляху до приведення національних норм про охорону праці до європейських стандартів.

Необхідно також зазначити, що на регіональному рівні активну участь в реалізації універсальних стандартів у сфері охорони праці бере Рада Європи. Так, право трудящих на безпечні та здорові умови праці відображене в ст. 3 Європейської соціальної хартії [3, с. 212].

Таким чином, наведене вище дозволяє констатувати, що Організація Об'єднаних Націй, Міжнародна організація праці, Рада Європи (на регіональному рівні) беруть активну участь у розробці міжнародних стандартів у сфері забезпечення безпеки праці. України бере активну участь у ратифікації більшості міжнародних нормативно-правових актів у сфері охорони праці працівників, однак, залишається ще багато проблем щодо забезпечення безпеки праці. Головною причиною цих проблем, на мою думку, є відсутність національних механізмів запровадження та регулювання вказаних міжнародних нормативно-правових актів в реальне життя українського суспільства.

Тому наразі нашій державі необхідна комплексна програма адаптації українського законодавства у сфері охорони праці до міжнародних стандартів та реалізації їх на практиці.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону праці» // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 49. – ст. 668.
2. Лукаш С.С. Міжнародно-правове регулювання в сфері праці // Юридична наука і практика. – 2011. - № 2. – с. 28 – 34.
3. Шашкова-Журавель І.О. Міжнародно-правові аспекти охорони праці// Наукові праці МАУП. – 2012. – №32. – с. 210 – 215.
4. Загальної декларації прав людини // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
5. Донець Л.І., Логвінова В. Міжнародно-правове регулювання праці: теоретичний аспект // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://precon.donnueet.education/pdf/donets/donets12.pdf>
6. Шевченко В.І. Правові питання охорони праці. Навч. посібник. – Харків: ХНАМГ, 2004. – 184 с.

Бумага Катерина Юріївна, студентка господарсько-правового факультету, 5 курс, група 02-16м-05,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ

Актуальність теми дослідження. Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено обов'язок адвоката не розголошувати відомості, що становлять адвокатську таємницю [1], стаття 21. Виконання зазначеного обов'язку корелюється встановленням гарантії заборони вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею та встановленням заборони на допит адвоката або залучення до проведення оперативно-розшукових дій, якщо це може призвести до розголошення інформації, що становить предмет адвокатської таємниці [1], стаття 23.

Відповідно до положень Проекту ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні», адвокатам необхідно мати можливість вільно й у повній мірі виконувати свої обов'язки з метою встановлення верховенства права, сприяння забезпеченню доступу до правосуддя та правової допомоги, забезпечення дотримання належної процедури в судовому процесі, створення змагального судочинства, а також захисту прав людини [2].

Проте, не дивлячись на закріплену на законодавчому рівні гарантію на збереженість інформації, яка схвалена та підтримується міжнародними організаціями, та іншими суб'єктами, з огляду на порушення вказаних норм, можна вважати такими, що мають суто декларативний характер, оскільки в Україні на сьогоднішній день відсутній дієвий механізм, який би дозволив реагувати вказану норму.

Зокрема, за таких обставин, на сьогоднішній день неодноразовими є порушення заборони вимагати відомості, що становлять предмет адвокатської таємниці, проводити обшуки, допити. А саме, станом на липень місяць 2016 року було зафіксовано 54 випадки проведення обшуку в адвокатських об'єднаннях детективами НАБУ, що супроводжувались вилученням адвокатських дос'є та носіїв, на яких зафіксовано інформацію.

Що становлять адвокатську таємницю в цифровому вигляді [3]. Україна є не єдиною державою, в якій актуальним є питання захисту інформації, що становить адвокатську таємницю: в США в період з 2011 по 2015 роки лише офіційно було зафіксовано, що близько 80% юридичних фірм, що знаходяться в першій сотні рейтингу найкращих було атаковано хакерами [4]. Нажаль в Україні відсутня статистика щодо того, до яких саме негативних наслідків призвели випадки несанкціонованого доступу до інформації в адвокатських об'єднаннях, бюро, тощо завдяки хакерським атакам, проте, щодо США, результати є досить вражаючими. Зокрема, в 18 % випадків такі атаки призвели до втрати інформації в повному обсязі, несанкціонований доступ до файлів щодо клієнтів, що не містить персональних даних - в 7 % випадків, отримано доступ до конфіденційної інформації про клієнтів в 3 % випадків тощо [4]. Тому, на сьогоднішній день актуальним є питання щодо встановлення надійних засобів захисту інформації в закладах, що надають правову допомогу, зокрема, в адвокатських об'єднаннях.

Засобом вирішення цього питання вбачається впровадження спеціальних технічних засобів діяльності адвокатського об'єднання та особливої культури поведінки адвокатів та інших працівників об'єднання, які в сукупності можуть сприяти запобіганню розголошенню інформації, що становить предмет адвокатської таємниці, і тим самим не допустити порушення прав і свобод осіб, що є клієнтами такого адвокатського об'єднання.

Виклад основного матеріалу. Питання захисту інформації адвокатом є чи не найважливішим в його діяльності, зокрема, це пояснюється тим, що, відносини адвоката і його клієнта будуються на принципі конфіденційності, встановленому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1]. Не можна не погодитись із твердженням про те, що «адвокат не може надавати результативну професійну допомогу клієнту, якщо між ними не буде досягнуто повного взаєморозуміння. Водночас клієнт повинен відчувати впевненість, що питання, обговорені з адвокатом, будуть збережені як конфіденційні, без певних спеціальних вимог або умов із боку клієнта» [5]. Статтею 23 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» надано визначення поняттю адвокатської таємниці як будь-якої інформації, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані ад-

вокатом під час здійснення адвокатської діяльності [1]. На законодавчому рівні встановлено заборону розголошувати інформацію, що становить предмет адвокатської таємниці. Це пояснюється тим, що основне покликання адвоката є захист прав, свобод та інтересів його клієнта, а тому, необхідно мінімізувати ризики завдання йому шкоди, тим паче, якщо так ризики можуть бути присутні в діяльності самого адвоката. Саме тому Правилами адвокатської етики, затвердженими Установчим З'їздом адвокатів України 17 грудня 2012 року, передбачено, що розголошення відомостей, що складають адвокатську таємницю, заборонено за будь-яких обставин, включаючи незаконні спроби органів дізнання, слідства і суду допитати адвоката про обставини, що складають адвокатську таємницю [6].

Обов'язок адвоката дбати про захист та збереження інформації, що є адвокатською таємницею, зберігається і за умови використання адвокатом спеціальних технічних засобів, за допомогою яких адвокатом створюються процесуальні та інші документи, здійснюється їх збереження на цифрових носіях та наступна передача. Інформаційна безпека в адвокатському об'єднанні починається з «оцінки ризику та визначення, яка саме інформація повинна бути збережена, а також яка саме загроза існує для порушення режиму «секретності» такої інформації» [4]. Залежно від виду потенційної загрози такій інформації та власне її виду залежить і спосіб її захисту.

На сьогоднішній день, охорона відомостей, що становлять предмет адвокатської таємниці здійснюється інженерно-технічними та організаційними способами.

Першим інженерним способом захисту інформації називається криптографічне шифрування такої інформації. Взагалі, криптографія визначається як галузь знань про шифри, методи їх побудови та розкриття. Відповідно до положень Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», криптографічний захист інформації - це вид захисту інформації, що реалізується шляхом перетворення інформації з використанням спеціальних (ключових) даних з метою приховування/відновлення змісту інформації, підтвердження її справжності, цілісності, авторства тощо [7]. На сьогоднішній день до засобів криптографічного захисту інформації відносять: засоби шифрування, засоби імітозахисту, електронного цифрового підпису, засоби кодування, виготовлення ключових документів, а також самі ключові документи [8]. Головна мета шифрування (кодування) інформації - її захист від несанкціонованого читання. Проте, такий спосіб захисту інформації не зможе гарантувати повного її захисту, оскільки на сьогоднішній день існують способи підібрати необхідний шифр, ключ, особливо у випадку, коли

файл, що містить таку інформацію фізично доступний іншій особі (наприклад, у випадку вилучення серверу, перехоплення поштової кореспонденції, зламу інформаційного ресурсу тощо).

Тому, деякі фахівці радять застосовувати криптографічне шифрування інформації в поєднанні із тими видами її захисту, коли не лише зміст файлу, що містить дані, які підлягають захисту, піддається шифруванню, однак приховується саме його існування, зокрема, шляхом маскування під інший вже існуючий файл (т.з. стеганографія) [8]. Проте, зазначений спосіб містить свої недоліки. Наприклад, маскуючи файл певного формату та поміщуючи його в інший, т.з. файл-контейнер, при здійсненні перевірки фізичного носія неважко буде помітити невідповідність видимого змісту такого файлу та його розмір. Крім того, маскування файлу в інший може спричинити спотворення вихідної інформації [8].

Крім того, використання в повсякденній роботі засобів шифрування є не зручним і створює додаткові навантаження на адвоката, що може відобразитись на якості виконуваної ним роботи.

Другим, однак не менш важливим аспектом захисту інформації є метод апаратного захисту інформації. Відповідно до положень Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», де зазначений метод поіменований як технічний захист інформації, і визначається як вид захисту інформації, спрямований на забезпечення за допомогою інженерно-технічних заходів та/або програмних і технічних засобів унеможливлення витоку, знищення та блокування інформації, порушення цілісності та режиму доступу до інформації [7]. Загалом, зазначений метод захисту інформації до використання антивірусів, фаєрволів, маршрутизаторів, токнів, смарт-карт тощо.

В деяких країнах, використання апаратних методів захисту інформації є тим обов'язковим мінімумом, який кожна компанія, тому числі і юридичні фірми, зобов'язані вчинити на захист своїх персональних даних. Зокрема, цікавим в даному випадку видається практика США, де в 2014 році Асоціацією адвокатури США було прийнято резолюцію про обов'язкове використання на підприємствах програмного забезпечення, яке гарантує кібербезпеку та захист персональних даних такої організації. Зазначена резолюція поширюється в тому числі і на юридичні фірми [4].

Проте, як вбачається деякими авторами, використання лише самих технічних заходів забезпечення збереження інформації, особливо за наявності підвищеного рівня ризику порушення такого захисту недостатньо [9]. Це пояснюється ще і тим, що важлива інформація та персональні дані так чи інакше в діяльності адвокатського об'єднання були зафіксовані на паперових носіях, наприклад, при складанні процесуальних документів, чи створенні паперової версії адвокатського дос'є. Надалі така

інформація, як правило, переноситься до баз даних, які іноді містяться не лише на серверах, що фізично присутні в самому адвокатському об'єднанні, здійснюється обмін інформацією з використанням електронних ресурсів та інтернет-пристроїв, що мають підтримку портативних мобільних пристроїв. Іноді така інформація зберігається на віртуальних та інших серверах [10]. Отже, джерел звідки можна отримати доступ до інформації з обмеженим доступом велика кількість і вирішити питання її захисту за допомогою лише самих технічних засобів неможливо. Власне тому, така діяльність потребує і спеціальної культури роботи з інформацією від адвоката та інших осіб, що задіяні в адвокатському об'єднанні.

Сприяття захисту інформації в такому випадку буде також використання підходу до її носіїв та засобів поширення, закріпленого в загальній концепції захисту інформації, відповідно до положень якої «інформація вважається захищеною, якщо під час її використання зберігається режим адекватності застосування комунікативних носіїв такої інформації» [11]. Саме з цією метою було розроблено організаційні методи захисту інформації, які визначаються як попередження доступу на об'єкт інформаційної діяльності сторонніх осіб за допомогою організаційних заходів, наприклад правил розмежування доступу.

Проте, хибним було б стверджувати, що обмеження доступу до конкретної інформації певної категорії осіб зробить таку інформацію априорі недоторканою. Крім того, на законодавчому рівні, інформація, що становить предмет адвокатської таємниці вже отримала режим обмеженого доступу, що на практиці не є абсолютною гарантією того, що такий доступ до неї отримати стороннім особам неможливо.

Проте, приблизитись до бажаного рівня гарантування режиму секретності інформації, що становить предмет адвокатської таємниці може комплексне використання вищенаведених методів її захисту адвокатами та іншими працівниками адвокатського об'єднання незалежно від того, чи мають вони доступ до адвокатської таємниці. Зокрема, на сьогоднішній день, в Україні на сьогоднішній день положеннями Державного стандарту ДСТУ 3396.1-96, що зміст та послідовність робіт щодо запобігання ризикам порушення цілісності інформації, необхідно здійснювати проведення огляду підприємства, установи, організації, здійснити розробку організаційних, первинних технічних, основних технічних заходів з використання засобів забезпечення ТЗІ та атестувати засоби (системи засобів) ТЗІ на їх відповідність нормам та стандартам [12]. Відповідно до закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», такий комплекс заходів отримав назву комплексної системи захисту інформації, що визначається як взаємопов'язана сукупність організаційних та інженерно-технічних заходів,

засобів і методів захисту інформації [7].

Ефективність використання комплексного методу підтверджується практикою Асоціації адвокатури США, які в вищенаведених рекомендаціях зазначали, що безпека включає в себе повний спектр заходів щодо виявлення, захисту, можливостей реагувати та ліквідувати наслідки втрати інформації. Програми інформаційної безпеки повинні охоплювати зазначені аспекти. В рамках цієї програми необхідно призначити особу, відповідальну за гарантування такої безпеки [4].

Таким чином, для гарантування надійного захисту інформації, що становить предмет адвокатської таємниці використання якогось конкретного методу її захисту не дасть належних результатів. Щоб досягти бажаного результату, необхідно інженерні, технічні, організаційні заходи використовувати в комплексі. Крім того, з метою сприяння в адвокатському об'єднанні дотриманні правил збереження інформації, необхідно створити сприятливу корпоративну культуру поведіння та роботи з інформацією.

Висновки та рекомендації. На сьогоднішній день питання захисту інформації, що становить предмет адвокатської таємниці регулюється положеннями Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що декларує спеціальний статус такої інформації та встановлює заборону на її розголошення, Правилами адвокатської етики, затвердженими Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури України, які встановлюють мінімальні організаційні засоби її захисту, щодо яких відсутні реальні важелі та механізми її захисту. Методичні рекомендації «про ведення адвокатського дос'є», які встановлюють базові організаційні заходи збереження адвокатської таємниці. На технічному рівні захист інформації з обмеженим доступом (до якої відноситься і адвокатська таємниця) здійснюється відповідно до положень Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», який встановлює загальні базові принципи захисту інформації та положення Державного стандарту ДСТУ 3396.1-96, який поміж іншим вже є технічно застарілим.

Проте, на сьогоднішній день відсутні норми та правила щодо регулювання роботи адвоката з інформацією, що становить предмет адвокатської таємниці таким чином, щоб мінімізувати ризик її втрати, пошкодження, розповсюдження, особливо враховуючи той факт, що адвокати використовують в своїй діяльності технічні засоби створення, обробки, передачі даних. Більше того, як свідчить практика, в межах адвокатських об'єднань з працівниками не проводиться жодна робота щодо навчання роботи з інформацією, що має обмежений доступ.

Як свідчить практика, в США, практика якої вже наводилась, і де теж станом на 2015 рік існувала проблема захисту інформації, що стано-

вить предмет адвокатської таємниці, існують спеціальні набори національних та локальних стандартів та правил про захист інформації та персональних даних. Зокрема, відділом комп'ютерної безпеки Національного інституту технологічних стандартів США (NIST) наявний цілий перелік протоколів, зразків режиму безпеки, методик захисту даних, за допомогою яких кожна фірма та підприємств має змогу проаналізувати власну систему безпеки на наявність вразливих місць та отримати базові рекомендації щодо їх профілактики [10]. Відповідно до даних, опублікованих Асоціацією адвокатури США, використання простих технічних засобів допомагає скоротити на підприємстві ризик розповсюдити персональні дані клієнта (залежно від того, які саме засоби використовувались та в якій мірі показники відрізняються) [4].

Тому, за наявності позитивного результату створення спеціальних правил та їх активного використання, в Україні необхідно проаналізувати випадки, коли, яким чином та за яких умов інформацію, що становить предмет адвокатської таємниці було незаконно розповсюджено та створити відповідні рекомендації роботи адвоката та працівників адвокатського об'єднання щодо збереження такої інформації. Не обов'язково такі рекомендації та правила повинні мати силу державних. На сьогоднішній день існує велика кількість самоврядних та інших організацій адвокатів, чия діяльність спрямована на вдосконалення якості надання правової допомоги в Україні; це і Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури в Україні, Національна асоціація адвокатів України тощо.

Крім того, навіть за наявності правил та стандартів поведінки працівників адвокатського об'єднання з технічними пристроями під час роботи з інформацією, що становить предмет адвокатської таємниці, для підвищення захисту такої інформації, кожен повинен усвідомлювати, які саме ризики несе в собі робота з тими чи іншими пристроями та які існують елементарні засоби уникнення можливого проявлення таких ризиків. Більше того, така поведінка повинна стати частиною корпоративної культури працівників адвокатського об'єднання. З цією метою вбачається за необхідне не лише створити спеціальну інструкцію щодо використання адвокатом технічних пристроїв під час роботи, однак і провести ряд заходів, спрямованих на підвищення рівня корпоративної культури працівників адвокатського об'єднання.

Список використаних джерел

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 27. – Ст. 282. // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Проект ЄС «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні»: заклю-

чення та рекомендації. // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://www.justicereformukraine.eu>

3. Кусок Т., Коваленко О. У адвокатів у справі Онищенка проводять обшуки / Т. Кусок. О. Коваленко // Українська правда // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://www.pravda.com.ua>

4. David Ries. Security // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://www.americanbar.org>

5. Мисливий В.А., Бесараба В.С. Адвокатська таємниця: теорія та практика./В.А.Мисливий, В.С. Бесараба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 24. – С. 156.

6. Правила адвокатської етики: затв. Установчим з'їздом адвокатів України від 17.12.2012. // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://vkdkka.org>

7. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: законодавство України. Ред. від 19.04.2014.// Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://zakon4.rada.gov.ua>

8. Разработка: Использование шифрования в России. LSB стеганография. // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <https://habrahabr.ru>

9. Громыко И.А. Общая парадигма защиты информации: носители и среда распространения информации / И.А.Громыко // Системы обработки информации. – 2015. – вип. 7 (132). – С. 113.

10. Theodore F. Claypoole. The Practical Tech Lawyer: Advising a Company on Data Security Compliance // Електронний ресурс. [Режим доступу]: <http://www.americanbar.org>

11. Общая парадигма защиты информации / П. Орлов, И. Громыко, В. Носов, Н. Логвиненко, Е. Громыко // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення систем захисту інформації в Україні. – К.: НТУУ "КПІ", 2002. – № 5. – С. 85.

12. Державний стандарт України № 3396.0-96 "Захист інформації. Технічний захист інформації. Основні положення".

Василенко Юлія Сергіївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-11,
Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ МОЛОДІ

Прийнято вважати, що охорона праці – це система законодавчих ак-

тів, соціально-економічних, організаційних, технічних, гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, що забезпечують безпеку, збереження здоров'я та працездатності людини в процесі праці. Охорона здоров'я працівників, забезпечення безпечних умов праці, ліквідація професійних захворювань і виробничого травматизму є однією зі складових турбот держави [1].

Загальновизнано вважати молодь важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу. Від здатності молоді бути активною творчою силою значною мірою залежить процес державотворення. Здорова й самосвідома молодь – це рушійна сила нашого майбутнього. На жаль, сьогодні в українського молодого покоління спостерігається погіршення стану здоров'я.

Правове регулювання праці молоді базується на нормах Конституції України і складається з Законів України та інших нормативно-правових актів. Молодь, молоді громадяни - громадяни України віком від 14 до 35 років, а неповнолітні - громадяни віком до 18 років. Будь-які прямі або непрямі обмеження прав і свобод молоді залежно від віку, крім передбачених законодавством, є протиправними і тягнуть за собою відповідальність, встановлену законами України.

Розглядаючи питання охорони здоров'я молоді, яка працює, слід зробити акцент на такому. Неповнолітні, тобто особи, які не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються в правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України. Чинне трудове законодавство України висуває вимогу приділяти особливу увагу здоров'ю неповнолітнього працівника як під час прийняття його на роботу, так і безпосередньо під час роботи [2].

Чинний Закон України «Про охорону здоров'я» [3] передбачає недопущення залучення неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт та робіт у вихідні дні, а також до підіймання та переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт зі шкідливими та небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання та переміщення важких речей, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Згідно з вимогами ст. 7 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, прийнятого ООН у 1966 році, держави, які беруть у ньому участь, мають визнати право кожного на справедливі та сприят-

ливій умови праці та умови роботи, що відповідають вимогам безпеки та гігієни [4].

У всіх стандартах Міжнародної організації праці, які стосуються охорони праці, можна прослідкувати такі риси: праця має здійснюватися в умовах здорового та безпечного виробничого середовища; умови праці мають не завдавати шкоди здоров'ю працівника чи принижувати його людську гідність; праця має надавати реальну можливість для розвитку особистості, самореалізації та служіння суспільству.

З метою забезпечення захисту організму окремої категорії молодих працівників-неповнолітніх у процесі трудової діяльності Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 59 від 22 березня 1996 року затверджені Граничні норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми (далі – Граничні норми) [5]. Відповідно до цього наказу Граничні норми діють на всій території України та поширюються на всі підприємства, установи та організації, учбові заклади, а також на юридичних та фізичних осіб, які використовують працю підлітків від 14 до 18 років.

Аналізуючи стан здоров'я молоді сьогодні, вважаю за потрібне зробити акцент на тому, що щорічних медичних оглядів потребують також молоді працівники до досягнення 28 років. Своєчасне медичне обстеження забезпечить ефективність трудової здатності та здібності молоді. Досить слушно із цього приводу висловлює думку Л.І. Лазор, що метою трудового права на сучасному етапі є необхідність, з одного боку, повною мірою виконувати захисну функцію стосовно працівників, а з іншого – надати роботодавцю можливість ефективного розвитку виробництва [6].

Підсумовуючи викладене, зазначу, що існує об'єктивна необхідність перегляду граничних норм підіймання та переміщення важких речей для неповнолітніх працівників з урахуванням відповідних наукових досліджень у сфері медицини, фізіології, психології та соціології. Своєчасні медичні огляди молодих працівників, створення сприятливих умов праці молоді – гарантія ефективності праці. Це матиме вплив на ліквідацію недоліків, що впливають на рівень виробничого травматизму на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Юридический энциклопедический словарь / гл. ред. А.Я. Сухарев ; ред. кол.: М.М. Богуславский, М.И. Козырь, Г.М. Миньковский и др. – М. : Советская энциклопедия, 1984. – 415 с.
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII (зі змінами та доповненнями). – К. : Видавничий дім «Ін-Юре», 2014. – 173 с.
3. Про охорону здоров'я : Закон України від 14 жовтня 1992 р.

№ 2694-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.

4. Права людини. Міжнародні договори України. Декларації, документи. – К. : Наукова думка, 1992. – 42 с.

5. Граничні норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми, затверджені Наказом Міністерства охорони здоров'я України № 59 від 22 березня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0183-96>

6. Лазор Л.І. Правове регулювання правосуб'єктності у сфері трудового права в ринкових умовах / Л.І. Лазор // Право України. – 2010. – № 12. – С. 108 – 114.

Васюк Олександр Олександрович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-02,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СУЧАСНІ ДЖЕРЕЛА ВИНИКНЕННЯ І НАСЛІДКИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Надзвичайні ситуації часто призводять до значних матеріальних втрат та враження, чи загибелі людей. Запобігання або мінімізація наслідків надзвичайних ситуацій дуже важливі для України.

Природна надзвичайна ситуація - це обстановка на визначеній території або акваторії, що склалася у разі виникнення джерела природної надзвичайної ситуації, яка може потягти або потягла за собою людські жертви, завдати шкоди здоров'ю людей і довкіллю, а також призвести до значних матеріальних втрат і порушення життєдіяльності людей.

Серед надзвичайних ситуацій природного походження на Україні найчастіше трапляються: геологічні небезпечні явища (зсуви, обвали та осипи, просадки земної поверхні); метеорологічні небезпечні явища (зливи, урагани, сильні снігопади, сильний град, ожеледь); гідрологічні небезпечні явища (повені, паводки, підвищення рівня ґрунтових вод та ін.); природні пожежі лісових та хлібних масивів; масові інфекції та хвороби людей, тварин і рослин [5].

Геологічно небезпечні явища.

Землетруси – коливання земної кори, що виникають внаслідок вибухів у глибині землі, розламів шарів земної кори, активної вулканічної діяльності. В залежності від причин і місця виникнення землетруси поділяються на тектонічні, вулканічні, обвальні і моретруси.

Землетруси захоплюють великі території і характеризуються: руйнуванням будівель і споруд, під уламки яких потрапляють люди, виникненням масових пожеж і виробничих аварій; затопленням населених пунктів і цілих районів; провалом населених пунктів при обвальних землетрусах; руйнуванням і змиванням населених пунктів хвилями цунамі; негативною психологічною дією.

Вулканізм. Це сукупність явищ, зумовлених проникненням магми з глибини землі на її поверхню. Матеріальні втрати від вивержень грязьових вулканів досить значні. Знищуються будівлі, селища. Активні вулкани виділяють пари ртуті, вміст якої в атмосферному повітрі під час виверження зростає на 1-2 порядки. Це призводить до виникнення геохімічних аномалій, шкідливих для здоров'я людини.

Стихійні явища екзогенного походження.

Карст. Це явище, яке пов'язане з розчиненням природними водами гірських порід. В деяких областях України ступінь ураженості карстовими процесами сягає 60 - 100% території. При цьому характерними є явища карбонатного, сульфатного, соляного карсту.

Зсуви - це зміщення вниз по укосі під дією сил тяжіння великих ґрунтових мас, що формують схили гір, річок, озерних та морських терас.

Зсуви можуть бути викликані як природними, так і штучними (антропогенними) причинами. До природних відносяться: збільшення крутизни схилів, підмив їх основи морською чи річковою водою, сейсмічні поштовхи. Штучними причинами є: руйнування схилів дорожніми канавами, надмірним виносом ґрунту, вирубкою лісів, неправильним вибором агротехніки для сільськогосподарських угідь на схилах [2].

Обвали, осипи. Це відрив і катастрофічне падіння великих мас гірських порід, їх дроблення і скочування з круч, урвищ та схилів. Обвали природного походження спостерігаються у горах, на берегах морів, обривах річкових долин. Це результат послаблення зв'язаності гірських порід під дією процесів вивітрювання, підмиву, розчинення та дії сил тяжіння. Їх виникненню сприяє геологічна будова місцевості, наявність на схилах тріщин та зон дроблення гірських порід.

Метеорологічно небезпечні явища.

В Україні щорічно спостерігається до 150 випадків стихійних метеорологічних явищ. Частіше за все повторюються сильні дощі, снігопади, ожеледі, тумани. Рідше бувають пилові бурі, крижані обмерзання.

Найбільше потерпає від впливу стихійних метеорологічних явищ степова зона, де відмічаються явища, притаманні як для теплого (сильна спека, пилові бурі, суховії, лісові пожежі), так і холодного (сильні морози, сильна ожеледь) періоду року.

Сильна спека. В степовій зоні щорічно буває сильна спека з темпе-

ратурою вище 30 °С, причому в деякі роки вона перевищує 40 °С.

Суховії. В Україні інтенсивні суховії спостерігаються майже щорічно. Суховії - це вітри з високою температурою і низькою відносною вологістю повітря. Під час суховіїв посилюється випаровування, що при нестачі вологи у ґрунті часто призводить до в'янення та загибелі рослин. Найбільшої дії суховіїв зазнає степова зона, а також частково зона лісостепу.

Посухи. Тривала нестача опадів, частіше при підвищеній температурі та низькій вологості повітря, що викликає зниження запасів вологи у ґрунті, і як наслідок погіршення росту, а іноді і загибель рослин. Найчастіше вони зустрічаються на півдні степової зони [1].

Ураганні вітри. Ураган - це вітер силою 12 балів за шкалою Бофорта. На більшій частині території України вітри зі швидкістю більше 25 м/с бувають майже щорічно.

Циклони - область низького тиску в атмосфері з мінімумом у центрі. Погода при циклонах переважно похмура з сильними вітрами.

Шквали. Шквали можуть виникати в будь-яких місцях України, але найчастіше бувають в степовій, лісостеповій зоні та Поліссі. Це різке короткочасне посилення вітру, іноді до 30 - 70 м/с зі зміною його напрямку. Найчастіше це явище спостерігається під час грози.

Штормовий (шквальний) вітер на території України спостерігається дуже часто, а його швидкість буває від 20 до 29 м/с, а іноді і більше 30 м/с. У гірських масивах Криму і Карпат, західних і північно-західних областях країни швидкість вітру досягає 40 м/с.

Смерчі. Це атмосферний вихор, що виникає у грозовій хмарі та розповсюджується у вигляді темного рукава або хобота (частіше декількох) за напрямком до поверхні суші або моря. Він супроводжується грозою, дощем, градом і якщо досягає поверхні землі, майже завжди завдає значних руйнувань, вбираючи у себе воду та предмети, що зустрічаються на його шляху, піднімаючи їх високо над землею і переносячи на значні відстані. Руйнівну дію цієї стихії можна порівняти з дією ударної хвилі ядерної зброї. Смерчі супроводжуються сильними зливами і градом, що посилює їх небезпечність. Це найменша за розмірами та найбільша за швидкістю обертання форма вихрового руху повітря. За співвідношенням довжини та ширини виділяють дві групи смерчів: змієподібні (лійкоподібні) та хоботоподібні (колоноподібні), за місцем виникнення вони поділяються на такі, що сформувалися над сушею і такі, що сформувалися над водою, за швидкістю руйнувань - швидкі, середні та повільні.

Пилові бурі - це складні атмосферні явища, що характеризуються перенесенням пилу та піску з сильними та тривалими вітрами, що знищують поверхню ґрунту. Пилові бурі за кольором та складом пилу, який

переноситься, бувають: чорні (чорноземи); бурі та жовті (суглинок, супісок); червоні (суглинки з домішками окислів заліза) та білі (солончаки).

Сильні снігопади і заметілі. Сильні снігопади найчастіше спостерігаються в Карпатах, а також в лісостеповій та степовій зонах.

На території Закарпатської, Івано-Франківської та Львівської областей снігопади бувають щорічно протягом січня – лютого, а в прилеглих районах до Карпат іноді і в травні.

Гідрологічні надзвичайні ситуації.

Повені. Значна кількість грошових та матеріальних ресурсів щороку витрачається на ліквідацію наслідків повеней на річках України. Повені виникають під час тривалих злив та внаслідок танення снігу, вітрових нагонів води, при заторах [4].

За останні сорок років катастрофічні повені Карпат та Криму спостерігались 12 разів. Яскравим прикладом таких повеней можуть бути снігові та дощові повені на річках Закарпаття у листопаді 1992 р. та грудні 1993 р., восени 1998 р, коли постраждало багато населених пунктів, промислових об'єктів, споруд, були людські жертви. Такі повені трапляються в середньому один раз на 5-10 років. Тривалість повеней (затоплень) може досягти від 7 до 20 діб і більше. При цьому можливе затоплення не тільки 10-70% сільгоспугідь, але й великої кількості техногенно небезпечних об'єктів.

Високі повені більш властиві річкам Дніпро, Дністер, Дунай і Сіверський Донець. Вони супроводжуються затопленням значних територій і викликають необхідність часткової евакуації людей тварин, завдають відчутних матеріальних збитків. Рівні води під час весняних повеней на рівнинних річках зростають повільніше, але й небезпека негативних наслідків зберігається довше. У зоні затоплення можуть опинитись і хімічно небезпечні об'єкти.

Лісові пожежі виникають головним чином з вини людини та внаслідок дії деяких природних чинників. Причиною пожеж буває виробнича діяльність людини (спалювання відходів на прилеглих до лісу територіях) та її необережність (вогнища, недопалки, сірники). Вогонь може швидко розростися і, підхоплений вітром, сягати вогненним валом, що знищує на своєму шляху все живе, перетворює ліси в нежиттєздатні пустелі. При цьому виникає велика загроза населеним пунктам, життю людей, домашнім тваринам, матеріальним цінностям [3].

Масові інфекційні захворювання та отруєння людей.

Серед інфекційних захворювань найбільш поширені на території країни: дифтерія, кашлюк, правець, поліомієліт, кір, епідемічний паротит, гострі кишкові інфекційні хвороби. В країні широко розповсюджені активно діючі природні осередки багатьох небезпечних інфекцій - туля-

ремії (у 23 областях), лептоспірозу (у всіх регіонах), сибірки (у 16 областях), лихоманки (у 9 областях), кліщового енцефаліту (у 8 областях), геморагічної пропасниці з нирковим синдромом (у 10 областях), вірусу Західного Нілу (у 7 областях). Каліфорнійського енцефаліту (у 7 областях), вірусу Укуніємі (у 6 областях).

Існують епідеміологічні свідчення про необхідність вивчення нозоареалу, псевдотуберкульозу, лістеріозу, хвороби Лайма та інших природно-вогнищевих інфекцій.

Знання причин виникнення, динаміки розвитку та характеру вражаючих факторів природних надзвичайних ситуацій дозволяє зменшити загрозу життю і здоров'ю людей, запобігти або зменшити матеріальні та економічні збитки у господарській діяльності, ефективно проводити комплекс попереджувальних, рятувальних та аварійних робіт, пов'язаних з надзвичайними природними ситуаціями. До роботи в районі надзвичайної ситуації природного характеру залучається значна кількість людських, матеріальних і технічних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Безпека життєдіяльності / За ред. Я. І. Бедрія. – Львів, 2000.
2. Корсак К.В., Плахотик О.В. Основи екології. – 2-ге вид. – К.: МАУП, 2000.
3. Проблеми пожежної безпеки в Україні // Матер. голов. управління пожежної безпеки МВС України. – К., 2000.
4. Проблеми техно-природних аварій і катастроф у зв'язку з розвитком небезпечних геологічних процесів // Матер, наук.-техн. конф. – К., 1997.
5. Рудько Г.І., Кошіль М.Б., Бондаренко М.Д. Регіональний, спеціальний та локальний режими небезпечних геологічних процесів як основа зниження потенційного ризику техно-природних аварій і катастроф. – К., 1997.

Верещака Владислав Дмитрович, студент механічного факультету,
2 курс, група МКН-21,

Ковтунов Юрій Олександрович, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно дорожній університет, м. Харків

ФАКТОРИ НЕБЕЗПЕКИ НАВКОЛИШНЬОГО ТА ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА, ХАРАКТЕР ТА НАСЛІДКИ ЇХ ВПЛИВУ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Виробниче середовище – це середовище де людина здійснює свою

трудова діяльність. Воно включає комплекс підприємств, організацій, установ, навчальних закладів, об'єктів транспорту, комунікацій та ін. Виробниче середовище є частиною штучного середовища мешкання людини.

Значну частину свого часу працююча людина проводить на робочому місці. Тому важливо знати вплив цього середовища на життєдіяльність людини в процесі роботи. Зокрема, у банківській установі мають місце наступні небезпечні та шкідливі фактори.

Фізичні:

- піднімально-транспортувальні машини та механізми,
- автотранспортні засоби,
- електричний струм, що використовується у приладах технологічного устаткування, інших цілях та потребах,
- рухомі частини друкарських машинок, іншого виробничого устаткування,
- статичні та динамічні перевантаження, розумове перенапруження,
- перенапруження зорового аналізатора.

Шум – одна з форм фізичної дії середовища, безпосередньо впливає на працездатність.

Джерелами шуму є транспорт, насоси, двигуни, пневматичні та електричні інструменти, верстати, будівельна техніка.

У робітників, які мають справу з шумними машинами та механізмами виникають стійкі порушення слуху. Проте тривала дія шуму впливає не на слух, вона робить людину нервовою, погіршує її самопочуття, жує працездатність та швидкість руху, сповільнює розумовий процес, людина стає дратівливою та пригніченою. Такий стан може спричинити аварію на виробництві. Продуктивність праці помітно знижується, як наслідок – неякісна робота.

На нинішній день шум – один з важливих факторів шкідливого впливу нашої цивілізації, він є не менш небезпечнішим, ніж забруднення повітря та води.

Умовною одиницею характеристики сили (інтенсивності) шуму є децибел (дБ), який показує, наскільки шум (звук) у відносних одиницях вище порогу слухового сприйняття людей. Допустимі межі сили шуму в різних умовах становлять 45–35 дБ, больовий поріг – 140 дБ.

У разі постійного шумового фону до 70 дБ виникає порушення ендокринної та нервової систем, 90 дБ – порушує слух, 120 дБ – призводить до фізичного болю, який може бути нестерпним. Шум, що утворюється під час тихої розмови між студентами в умовах навчального часу, вимірюється в 10–12 дБ і є перешкодою для роботи.

Рекомендовані такі діапазони шумів для приміщень різного призна-

чення: для сну та відпочинку – 30–40 дБ, для розумової роботи – 45–55 дБ, для робітників цехів, гаражів, магазинів – 56–70 дБ.

Для перерахунку металевих монет обладнують окремі приміщення, стеля та стіни яких мають бути оббитими звукопоглинаючими матеріалами (перфорованою плитою, драпіровочними матеріалами і т.п.) відповідно до ДСТУ 12.1.029-2012 «Засоби та методи захисту від шуму». Для захисту від шуму необхідно знижувати його рівень. Для цього використовують шумовловлюючі екрани, поглинаючі фільтри, встановлюють безшумні механізми, змінюють технологію виробництва та динаміку транспортних потоків, використовують зелені насадження, шумозахисні полоси будинків та споруд.

Вібрація – це тремтіння всього тіла або окремих його частин у результаті виконання певних робіт. Вібрації завдають великої шкоди здоров'ю людини – від перевтоми організму та незначних змін функцій організму до струсу мозку, розриву тканин, порушення серцевої діяльності, нервової системи, деформації м'язів, костей, порушення чутливості шкіри, кровообігу та ін. Вібрації частотою понад 200 Гц перевантажують нервову систему людини, потребують підвищеної психічної напруги.

Для зменшення вібрації на підприємствах використовують віброізоляції, пружинні опори та основи, віброгасячі рукавиці, прокладки, килимки.

Електромагнітні випромінювання – це процес утворення вільного електромагнітного поля, що випромінює прискорено рухомі заряджені частинки. Головними їх джерелами є телевізійні та радіолокаційні станції, високовольтні мережі електропередач, електротранспорт, установки радіозв'язку, комп'ютерна техніка. Підвищений рівень електромагнітних випромінювань шкодить здоров'ю людини. Передусім від цього страждають нервова і серцево-судинна системи, виникають головний біль, перевтома, порушення сну.

Електромагнітні поля виникають також в атмосфері при атомних вибухах. Вони є короткочасними, тому мають назву – електромагнітні імпульси. Одночасно з ними виникають радіохвилі, що сприймаються апаратурою як перешкоди. Під дію електромагнітного імпульсу можуть потрапити лінії зв'язку, електропостачання, а також апаратура, що пов'язана з ними. Тому всі наземні лінії повинні бути двопровідникові та добре ізольовані від землі. Захист від ЕМВ – екранування, засоби індивідуального захисту, скорочення часу перебування в зоні ЕМВ.

Теплове випромінювання виникає за рахунок внутрішньої енергії речовин при певній температурі і характеризується наявністю теплового потоку (кількість тепла, що проходить за одиницю часу через одиницю поверхні) і може викликати опіки, теплові вибухи.

Наведені вище параметри факторів виробничого середовища НЗ ви-

значає сама, проектуючи і будуючи ті чи інші об'єкти. Межа параметрів повинна забезпечити безпеку, а в деяких випадках і комфортне забезпечення трудової діяльності. При цьому функціонування об'єкта в цілому повинно бути безпечним для навколишнього середовища.

Однак нормальне функціонування об'єкта під дією тих чи інших факторів порушується, а параметри можуть вийти за межі встановлених. У результаті виникне загроза не лише для подальшого функціонування об'єкта а й для здоров'я, а у деяких випадках і для життя працюючих на об'єкті людей.

Наслідки надзвичайних ситуацій залежать від характеру виробництва. Так, надзвичайні ситуації на вибухонебезпечних об'єктах супроводжуються потужними вибухами, на пожежонебезпечних – великими пожежами, на радіаційних – зараженням місцевості радіаційними речовинами. Усе це призводить до значних матеріальних збитків та людських жертв.

Побутове середовище – це середовище проживання людини тобто сукупність житлових будов споруд спортивного і культурного характеру, а також комунально-побутових організацій і установ.

Параметрами цього середовища умовно можна вважати:

- кількість житлової площі на людину,
- ступінь електрифікації та газифікації житла,
- наявність центрального опалення,
- наявність холодної та гарячої води,
- рівень розвитку громадського транспорту та ін.

Отже, параметри побутового середовища повністю визначають комфортні умови проживання людей у даному регіоні та залежать від ступеня цивілізації і рівня життя людей.

У нормальних умовах проживання параметри підтримують самі люди, які проживають у даному регіоні. Однак під дією тих чи інших факторів, і передусім природного та воєнного характеру, ці параметри можуть вийти за межі умовності, а відтак може виникнути загроза для здоров'я і життя людей. При цьому наслідки надзвичайних ситуацій у побутовому середовищі цілком залежать від факторів, що призвели до надзвичайних ситуацій.

В докладі буде розглянуто детальніше про електромагнітні поля, електромагнітні випромінювання, характер та наслідки їх впливу на безпеку життєдіяльності людини.

Вовк Марія Миколаївна, студентка факультету публічного права та адміністрування, 5 курс, група 10-16м-02,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,

ЩОДО ПИТАННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Міжнародне співробітництво України у сфері цивільного захисту є надзвичайно важливим аспектом зовнішньої діяльності нашої держави, адже дуже часто надзвичайні ситуації та їх наслідки носять глобальний характер і їх вирішення можливе лише за допомогою ґрунтовної та мирної взаємодії кількох держав, чи навіть всього міжнародного співтовариства. Конституція України спрямовує діяльність держави та її органів на забезпечення безпеки України та її громадян шляхом взаємовигідного співробітництва з іншими суб'єктами міжнародного права. Умови надання іноземним державам допомоги в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та порядок залучення органів і підрозділів цивільного захисту до надання такої допомоги іноземним державам визначаються саме міжнародними договорами.

Серед ключових напрямів співробітництва можна назвати контакти і практичні програми взаємодії зі структурами Організації Об'єднаних Націй, Північноатлантичного альянсу, Ради Європи і Європейської Комісії, Центральноєвропейської ініціативи, інших урядових і неурядових організацій, а також розвиток міжнародних зв'язків на двосторонній основі. Надважливе значення у боротьбі з надзвичайними ситуаціями світового масштабу має Організація з безпеки і співробітництва в Європі. ОБСЄ має всеосяжний підхід до безпеки, який охоплює військово-політичний, економічний та екологічний аспекти. Тому розглядається широке коло проблем, пов'язаних з безпекою, у тому числі контролю над озброєннями, зміцнення довіри та безпеки, забезпечення прав людини, національних меншин, демократизації, поліцейської стратегії, боротьби з тероризмом, здійснення економічних та екологічних заходів [1]. Особливу увагу слід приділити спеціальній моніторинговій місії ОБСЄ в Україні, що також є аспектом міжнародного співробітництва. 21 березня 2014 року Постійна Рада ОБСЄ на прохання українського уряду і за рішенням всіх 57 країн-учасниць направила Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ в Україну, яка складається з близько 600 цивільних неозброєних спостерігачів з більш ніж 40 країн-учасниць ОБСЄ. Спостереження за припиненням вогню в східній Україні є одним з основних аспектів роботи спостерігачів ОБСЄ.

Своє міжнародне співробітництво з урядовими та неурядовими закордонними організаціями ДСНС здійснює через міжнародні договори,

угоди, конвенції. Також однією із форм співробітництва ДСНС України є міжнародні навчання із ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. ООН була першою організацією, яка відгукнулася на заклик Урядів України, Росії та Білорусі до Урядів усіх країн та міжнародної спільноти з проханням про надання допомоги у подоланні наслідків цього лиха. Україна високо цінує діяльність ООН у цьому напрямі. У звіті Місії ООН в Україні «Гуманітарні наслідки аварії на ЧАЕС стратегія відродження» [2] запропоновано конкретні рекомендації щодо сприяння світових організацій та організацій донорів розвиткові системи охорони здоров'я в постраждалих країнах.

Пропонується нова стратегія участі міжнародного співтовариства у вирішенні проблем постраждалого населення, а саме: надання допомоги близько 100 – 200 тис. осіб, що проживають на найбільш забруднених територіях, не мають коштів до існування, а також ті, чиє здоров'я перебуває в найбільшій небезпеці, в тому числі хворі на рак щитоподібної залози (перша група); надання допомоги тим, хто потерпів від прямої дії факторів аварії. До цієї групи належать декілька сотень тисяч евакуйованих та учасників ліквідації наслідків аварії (друга група); третю групу становлять кілька мільйонів людей, що набули статусу фактичних або потенційних жертв Чорнобиля. Для них пропонується об'єктивна та точна інформація, а також працевлаштування і можливість одержувати соціальне обслуговування, в тому числі й медичне. З метою більш ефективного використання можливостей іноземних організацій щодо оздоровлення та лікування потерпілих дітей України за кордоном, доцільно було б координацію цих заходів здійснювати одному із підрозділів ООН – ЮНІСЕФ.

Наступним важливим аспектом є співробітництво у сфері протидії тероризму. Сучасний тероризм становить загрозу не лише окремій державі, а й світовій безпеці. На сьогодні більш ніж у 70 країнах світу налічується близько тисячі відомих груп і організацій, що займаються терористичною діяльністю. Аналіз здійснених останнім часом терористичних акцій демонструє тенденції до укріплення зв'язків між терористичними угрупованнями різних країн світу, налагодження та координації їхньої діяльності міжнародними терористичними центрами.

Сучасна система багатостороннього співробітництва у боротьбі з тероризмом сформувалася за останні 30 років. На глобальному рівні вона функціонує під егідою ООН та її спецпідрозділів (ІМО, ІКАО та МАГАТЕ) на основі 11 універсальних конвенцій і протоколів про боротьбу із різними проявами тероризму на суші, на морі та в повітрі. Зазначені угоди закріплюють реальні механізми, що орієнтовані на ефективну практичну взаємодію. Це зобов'язання припиняти теракти, включаючи знешкодження та затримання осіб, винних або підозрюваних у їх скоєн-

ні, обмін відповідною інформацією, надання максимальної правової підтримки один одному. Беззаперечно, найбільше значення мають конвенційні положення, що забезпечують неухильне покарання злочинців на основі принципу *aut dedere aut judicare*. Згідно з ним, держава, на території якої перебуває злочинець, має або застосувати до нього покарання, або видати особу для цієї мети іншій державі [3]. Провідним міжнародним органом у боротьбі з тероризмом є Організація Об'єднаних Націй (далі – ООН), Генеральна Асамблея якої 9 грудня 1985 року, ухвалила Резолюцію 40/61, в якій вона “визнає злочинними всі акти, методи та практику тероризму, де б і ким би вони не були вчинені”, закріпивши тим самим принцип – загального осуду тероризму [4].

І нарешті, припинення холодної війни, що проходила під знаком ідеологічного протистояння двох різнополярних систем, заклало передумови для конструктивного співробітництва держав як на регіональному, так і на глобальному рівні і дозволило розблокувати переговори по ряду гострих геополітичних проблем - міжнародних конфліктів. Першим проявом ефективних спільних дій світової спільноти по були зусилля по вирішенню збройного конфлікту в Іраку, Афганістані. Були реанімовані так звані «другорядні» конфлікти, які тліли на периферії глобального протистояння наддержав і не привертали особливої уваги світової громадськості (курдська проблема, прикордонний конфлікт між Перу і Еквадором, релігійно-етнічні міжусобиці в Югославії, Боснії та Герцеговині, Руанді та Сомалі, Сирії, Лівії, Косово та ін.). Міжнародні міжурядові організації разом з Організацією Червоного Хреста приклали всіх можливих зусиль для вирішення ситуацій, що склалися. НАТО разом з ООН направили низку миротворчих операцій до гарячих точок, чим значно допомогли у вирішенні відповідних конфліктів. Основні шляхи попередження та подолання міжнародних конфліктів:

- інтеграційні процеси в економіці (країни мають об'єднуватись в економічні та політичні союзи для подолання конфліктних ситуацій, такі як ЄС);
- посилення миротворчої ролі міжнародних організацій (ООН, ОБСЄ, ОАД, ОАЕ (Організація Африканської Єдності) та ін.;
- зниження рівня військового протистояння під взаємним контролем;
- демократизація внутрішніх політичних порядків у національних державах.

Отже, міжнародне співробітництво України у сфері цивільного захисту є надважливим аспектом діяльності нашої держави, яке потребує зваженої співпраці держав та міжнародних організацій, на засадах взаємної допомоги, повноти та доброзичливості. Відповідно до Кодексу цивільного захисту, Україна може як надавати допомогу іноземним держа-

вам у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, так і отримувати міжнародну допомогу для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Войціховський А.В. Роль ОБСЄ в урегулюванні конфліктів // Від громадянського суспільства – до правової держави: Тези доп. ІV міжнар. наук.-практ. конф. (24 квіт. 2009 р.). – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. – С. 99 – 101.

2. The UNO report "the humanitarian consequences of the Chernobyl accident" // [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.un.org.ua/ua/informatsiinyi-tsentr/news/2086-2006-04-26-10-03-17-oon-vidznachae-dvadcyatu-richn>

3. Гармашов І. Ю. Організаційно-правові основи протидії сучасним терористичним проявам // Доповіді секції 8-ї Міжн. наук.-практ. конференції “Сучасні інформаційні технології управління екологічною безпекою, природокористуванням, заходами в надзвичайних ситуаціях, терористичних актах і катастрофах”. – 2000. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.diamatik.org/a-news/news.php?id=1652&groupid=1>

4. Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigation, Protocol for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Fixed Platforms Located on the Continental Shelf. Adopted 10 March 1988; Entry into force 1 March 1992. // [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.imo.org/en/About/Conventions/ListOfConventions/Pages/SUA-Treaties.aspx>

Воронцова Дарья Олеговна, студентка Факультета публичного права
и администрирования, 5 курс, группа 10-16м-04,

Карманный Евгений Вадимович, доцент кафедры трудового права,
кандидат технических наук, доцент

*Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого,
г. Харьков*

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА ПСИХИКУ И ПОВЕДЕНИЕ ПОДРОСТКОВ

В современном мире традиционные средства коммуникации – устное слово, письмо, книга, телефон, теряют свою актуальность. Данные коммуникации легко и все чаще, заменяет всемирная паутина.

Социальные сети – это важный и актуальный на сегодняшний день вопрос. Опираясь на данные некоторых исследований, можно сказать, что, действительно, в настоящее время все больше людей различного

возраста общаются в социальных сетях, которых тоже не мало. Почему?

Во-первых, каждый может позволить себе анонимность, выдуманный образ. Во-вторых, каждый в виртуальном мире имеет возможность высказать свою точку зрения, найти единомышленников, пообщаться на любые темы, поделиться опытом. Таким образом, общение посредством Интернета позволяет стать тем, кем человек бы хотел быть или повысить свою значимость и самооценку или просто восполнить нехватку друзей и пообщаться. В-третьих, можно завести новые знакомства (часто имеется надежда, что отношения в сети перерастут в реальное общение). В-четвертых, можно найти своих знакомых и друзей, контакты с которыми давно потеряны, но люди навсегда остались в памяти. Кроме того, социальные сети являются ценным инструментом в процессе поиска работы у современных людей.

Однако не только положительное влияние оказывают социальные сети на человека. Нельзя не упомянуть об интернет-зависимости в целом, когда человек просто не может существовать без виртуального пространства, когда реальность ему уже не интересна. Человек все больше погружается в мир фантазий, вымысла и виртуального общения, с помощью которого он получает необходимую ему социальную поддержку, т.е. включается в некую социальную группу (сообщество), где имеет возможность компенсировать свои потребности в общении и чувстве защищенности [1].

Психологи пришли к выводу, что популярные социальные сети типа Facebook, Одноклассники.ру и Вконтакте заставляют пользователей создавать некий идеальный образ самого себя. Они стирают реальную личность. Исследователи уверены, что молодые люди, которые и составляют большинство пользователей социальных сетей, после создания идеального образа самого себя начинают выстраивать свою личность таким образом, чтобы она полностью соответствовала виртуальному образу. Большинство людей, уверяют психологи, занимаются в той или иной степени самопознанием, размещая на своих страничках определенные фотографии, картинки или текст – то, что они хотели бы предъявить миру. Таким образом, с помощью социальных сетей появляется некий идеальный образ самого себя. Социальные сети потакают человеческому желанию выглядеть в лучшем свете и позволяют подать себя наиболее выгодно. Новая, «идеальная» личность, созданная в виртуальном мире, может очень скоро начать влиять на реального человека. Этот феномен объясняется тем, что в социальных сетях пользователи могут видеть только «виртуальную» сторону личности, и начинают реагировать именно на нее [2].

В последнее время ученые всерьез обеспокоены тем, какое количест-

во времени тратит современный человек, находясь в социальных сетях. Это глобальная проблема, но наибольшую тревогу вызывает влияние социальных сетей на детей и подростков, в том числе и на их психику.

В последние годы одновременно с развитием разнообразных гаджетов и всеобщей их доступности проявляется зависимость детей и подростков от смартфонов, планшетов и т.д.

Если ещё 10 лет назад дети, подростки много времени проводили, гуляя со своими сверстниками на улице, общаясь с ними в реальном мире, то сейчас практически все это поглотили социальные сети.

Все вышесказанное ещё раз подчеркивает важность и актуальность поставленной проблемы.

Влияние социальных сетей на психику детей и подростков можно рассматривать с нескольких сторон.

Во-первых, это вышеупомянутый «идеальный» образ, который подростки создают себе в социальных сетях. Этот образ впоследствии может оказывать влияние на личность подростка.

Во-вторых, это то влияние, которое могут оказывать на подростка другие пользователи социальных сетей. Нередко оно имеет уголовный характер (от вымогательства ценностей до педофилии).

Американская ассоциация психологов занималась изучением киберзапугивания. Оно варьируется от прямых и неприятных писем с угрозами до анонимных действий, таких как «троллинг». 32 % подростков в сети признаются, что испытали упомянутые ранее действия от других пользователей социальных сетей. В то время как сообщения с угрозами являются наиболее простой формой киберзапугивания, они, вероятно, наименее распространены в том смысле, что только 13 % опрошенных подростков признаются в получении угрожающих или агрессивных сообщений. Даже пересылка частной записи группе без разрешения отправителя часто воспринимается как киберзапугивание. Исследование показало, что 15 % подростков были обеспокоены и испытывали дискомфорт в связи с тем, что их личное сообщение было отправлено или опубликовано на открытом форуме. Также было обнаружено, что почти 39 % подростков в социальной сети были каким-то образом подвергнуты киберугрозам, по сравнению с 22 % подростков в Интернете, которые не используют социальные сети [3].

Также этом аспекте особое внимание хотелось бы уделить движению так называемых «синих китов». Оно набирает большие обороты в странах СНГ.

С чего все началось? Первые сообщения о подобных играх появились в 2015 году. Все началось с сообществ суицидальной направленности ВКонтакте. Это были открытые группы, и вступить в них мог каж-

дый желающий – любой подросток, разочарованный в жизни и втайне мечтающий умереть. Конечно, администрация ВКонтакте предприняла все меры, чтобы заблокировать опасные группы и сообщества, а также хештеги, но игра никуда не делась – пользователи сети начали сопровождать свои посты в Инстаграме и Твиттерехештегами #тихийдом, #разбудименяв420, #f57, #f58.

Многие из парней и девушек подросткового возраста уже сталкивались с очень «взрослыми проблемами». Непонимание, неопределенность будущего и неразделенная любовь, которая в этом возрасте кажется единственной, могут подкосить и взрослого человека. И к подростку, угнетенному этими вещами приходят мысли о том, что здесь не так уж и хорошо, как может быть. А услужливые администраторы смертельных групп уже готовы оказывать мнимую поддержку и провоцировать подростков на суицид.

С какой целью подростков провоцируют на суицид? На этот вопрос до сих пор не найдено ответа. Правоохранительные органы предпринимают попытки борьбы с данной проблемой, но они не так эффективны, как хотелось бы.

Это обусловлено, во-первых, неполнотой возможностей в поисках злоумышленников в сети Интернет.

Во-вторых, даже в том случае, если злоумышленник найден, то привлечь его к ответственности практически невозможно, поскольку доказать вину преступников по ст. 120 Уголовного кодекса Украины (доведение до самоубийства) крайне сложно.

Правоохранительные органы обнаружили в Украине 434 группы «смерти». По состоянию на 27 февраля 2017 года 102 из них были заблокированы. Всего в таких группах состоит около 35 тысяч детей.

Также, следует сказать, что статистика самоубийств в 2016 году ниже, чем в 2015 г. (открыто производств по фактам совершения самоубийств 8311 и 8824 соответственно). Сколько пострадало детей, правоохранители не уточняют. По неофициальным данным во втором полугодии 2015 года было зафиксировано 184 случая самоповреждения детей. За 2016 год данные отсутствуют [6].

На основе вышеизложенного, можно предложить такие пути решения проблемы. Во-первых, родителям нужно больше времени проводить со своими детьми, интересоваться их жизнью, не позволять много времени проводить в социальных сетях. Во-вторых, в данный момент про «группы смерти» говорят и пишут в самых разных СМИ. Это можно рассматривать как рекламу данного явления. Поэтому, на мой взгляд, нужно сократить количество источников такой информации. В-третьих, необходимо усовершенствовать действующее законодательство, а именно сделать

возможным привлечение к ответственности лиц по ст. 120 УК Украины.

Список использованных источников

1. Шарков Ф.И., Родионов А.А. Социология массовой коммуникации. М.: ИД Социальные отношения, 2003. - 378 с.
2. Губанов Д.А., Новиков Д.А., Чхартишвили А.Г. Социальные сети: модели информационного влияния, управления и противоборства. – М.: Издательство физико-математической литературы, 2010.
3. Suren Ramasubby. Influence of Social Media on Teenagers // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.huffingtonpost.com/suren-ramasubby/influence-of-social-media-on-teenagers_b_7427740.html. – 2015.
4. Сигман А. Социальные сети. – М.: Дрофа, 2005. – 178 с.
5. Градосельская Г.В. Анализ социальных сетей: автореф. дисс. ... канд.соц. наук. – М., 2001. – 45 с.
6. «Синий кит»: шокирующая статистика по группам «смерти» в Украине. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://from-ua.com/news/399827-sinii-kit-shokiruyuschaya-statistika-po-grupпам-smerti-v-ukraine.html> - 2017.

Гавенко Тетяна Юрїївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції України, 5 курс, група 01-16м-09,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Аналіз стану забезпечення населення інформацією, пов'язаною з аварією на ЧАЕС засвідчує, що існуюча система інформування населення не задовольняла останніх з ряду причин: несвоєчасна, недостовірна, не диференційована за тематикою та групами населення. Рівень загальних та спеціальних знань залишився низьким у більшості потерпілого населення в динаміці. Населення не могло структурувати ситуацію, що сприяло зростанню сприйняття радіаційного ризику та зростанню тривожності. У населення переважали не адаптивні типи поведінки.

Техногенно-екологічні аварії діють як комплексні стресори. Центральною ланкою стресової тривоги є оцінка ситуації як загроза здоров'ю. Безумовно основною всього цього є інформація. Тому своєчасне, диференційоване, достовірне інформування може значимо зменшити психологічні наслідки надзвичайних ситуацій.

Деформація інформаційного потоку поля Чорнобильської аварії деформувала класичні особливості сприйняття інформації споживачем. Навіть через 31 рік після аварії населення не довіряє засобам комунікації офіційних органів. Деяко більше довіряють медичним працівникам, зарубіжним джерелам інформації, вченим. Опитування 2016 року студентів ВНЗ про наслідки аварії на ЧАЕС свідчить, що найбільша довіра до інформації Міжнародних організацій (53%), вчених (42%). Найменше респонденти довіряють інформації вищих посадових осіб держави – 5%.

На випадок можливих великомасштабних аварій, на основі семантичного аналізу запитів інформації в умовах аварій на ядерних об'єктах були виділені 5 окремих груп інформації, за критеріями оперативності, виду, змісту, сюжетів.

Перша група: де знаходиться аварійний об'єкт; які організаційні заходи проводяться по захисту населення; які дії необхідно розпочати окремим групам населення; причини аварії.

Друга група: медичне забезпечення, як захист; заходи по захисту дітей та матерів; дані про ступінь забруднення повітря, води, ґрунту, продуктів харчування; рекомендації для населення; засоби і методи профілактики небажаних наслідків.

Третя група: стан медичного забезпечення; дані про кількісні і якісні критерії забруднених територій; міра забруднення об'єктів навколишнього середовища; адміністративні та організаційні заходи в населених пунктів по ліквідації наслідків; рекомендації по пізній профілактиці негативних наслідків аварії; заходи соціального захисту.

Четверта група: прогнозна інформація про здоров'я населення постраждалого регіону, стан здоров'я населення даного регіону, аспекти медичного та соціального захисту.

П'ята група: особливості господарювання в постраждалому регіоні.

Умовно кожна група запитів відрізняється між собою бажаною оперативністю отриманих інформацій. Зокрема, перша група змістовних сюжетів інформації повинна бути найбільш оперативною.

Засоби масової комунікації, які висвітлюють надзвичайну ситуацію повинні враховувати специфіку журналістики екстремальних подій, брати до уваги існуючий реальний ризик для потерпілого населення та факт усвідомлення населенням загрози для здоров'я і життя, що загалом призводить до зростання загальної тривожності населення, психоемоційного напруження та занепокоєння внаслідок відсутності повної та достовірної інформації.

Ганущак Андрій Михайлович, студент навчально-наукового

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Відомо, що надзвичайні події справляють потужний вплив на стан психічного здоров'я людей, що постраждали від них. Незалежно від причин виникнення надзвичайних ситуацій всі вони тією чи іншою мірою відображаються на населенні, особливо дітях, несприятливо впливаючи на соціальну структуру і систему, що ще більше посилює вплив лиха як на окремих індивідів, так і на населення в цілому. Ось чому сьогодні, як ніколи раніше, надзвичайно актуальним постає питання про наслідки надзвичайних ситуацій для психічного здоров'я великих спільнот людей і для психічного здоров'я нації в цілому.

За статистикою на одного індивіда, який отримав тілесні ушкодження під час надзвичайної ситуації, припадає три особи, які переносять психологічну травму. Так, психологами проведено аналіз психічного стану жителів Львівщини після Скнулівської трагедії 27 липня 2002 року. Виявлено, що захворюваність на невротичні та пов'язані зі стресом психічні розлади в 2002 році виросла на 9,2% у порівнянні з 2001 роком і навіть через рік не повернулася до вихідного рівня [2].

Постраждалими від наслідків надзвичайної ситуації можна вважати не лише тих, хто став безпосереднім учасником події, але й свідків, які також отримують психологічні травми. Крім того, демонструючи жахливі подробиці надзвичайних ситуацій, засоби масової інформації збільшують соціальну напругу, кількість свідків події, наносячи тим самим травми непідготовленим громадянам, які стають «віртуальними» очевидцями надзвичайних ситуацій.

Слід звернути увагу, що під час сумнозвісних подій 11 вересня в США урядом було введено заборону на показ сцен вибуху торгового центру, закривавлених трупів, страждань поранених. Навпаки, увага всього населення країни була спрямована на обговорення проблем, пов'язаних з Бен Ладеном та Іраком. Такі заходи сприяли мобілізуванню нації не на страждання, а на вирішення того, що необхідно зробити, щоб подібна трагедія більше не повторилася. Це був психологічно вдалий прийом, що дозволило зберегти психологічне здоров'я багатьом людям [1].

Надання психологічної допомоги постраждалому населенню є однією з основних складових комплексу робіт з ліквідації наслідків надзви-

чайної ситуації. Відомо, що в розвинених країнах психологічна допомога досить поширена. Психологи обов'язково прибувають на місце надзвичайних подій разом з лікарями. На жаль, у нашій країні психологічна служба не так затребувана, і тому важливо, щоб у разі необхідності кожен громадянин знав ази не лише першої медичної, а й психологічної допомоги.

Як правило, екстремальні ситуації призводять до виникнення у людини сильного стресу, значної нервової напруги, порушують рівновагу в організмі, негативно позначаються на здоров'ї в цілому – не лише фізичному, а й психічному. Емоційний удар в надзвичайній ситуації може викликати у потерпілого ряд реакцій: страх, апатію, ступор, рухове збудження, агресію, нервову тремтіння, плач, істерику, паніку тощо.

Звичайно, кожна людина має свої особливості і в таких ситуаціях реагує по-різному. Відповідно, і процедура надання допомоги постраждалим залежить від мети психологічного впливу: в одному випадку необхідно підтримати, допомогти, в іншому – припинити паніку або провести переговори. Психологічна допомога в умовах надзвичайної ситуації полягає, в першу чергу, в створенні умов для нервової «розрядки» потерпілого. Але обов'язковою умовою для швидкого повернення постраждалого до нормального емоційного стану є кваліфікована допомога фахівця, доцільна при тій чи іншій реакції індивідуума на надзвичайну ситуацію.

Слід зазначити, що психологічної допомоги потребує не лише населення, яке перебуває в зоні лиха. Підвищена увага повинна приділятися також психічному здоров'ю працівників екстремального виду діяльності. Рятувальники досить часто зіштовхуються із ситуаціями реальної загрози життю, здоров'ю людей. На їх очах гинуть діти, дорослі люди, трапляються різноманітні кризові ситуації. Встановлено [3], що у працівників ДСНС під час ліквідації різноманітних надзвичайних ситуацій, в тому числі пожеж, частота пульсу іноді перевищує 160 ударів у хвилину. І після завершення робіт теж потрібно декілька годин для реабілітації та поновлення нормального психічного стану.

Нині склалася ситуація, коли практичне використання психологами своїх знань за деяких обставин неможливе. Водночас сучасні керівники недооцінюють практичні можливості психолога та не зовсім розуміють важливість його ролі при роботах в осередку надзвичайної події.

Отже, зростання числа екстремальних ситуацій (техногенних і природних катастроф, міжнаціональних конфліктів, терористичних актів) у нашій країні за останні роки диктує необхідність підготовки фахівців, здатних надавати екстрену психологічну допомогу як жертвам подібних ситуацій, так і особовому складу формувань, які виконують рятувальні

та інші невідкладні роботи в зоні лиха.

На жаль, сьогодні цій проблемі не приділяється належної уваги. Навіть при викладанні дисципліни «Цивільний захист» в навчальних закладах тема психологічного захисту не вважається основною. Проте одним з основних завдань курсу цивільного захисту та безпеки життєдіяльності є навчання населення, озброєння знаннями, необхідними для дій в умовах надзвичайної ситуації, викликаній подіями природного, техногенного або соціального походження. Гостроти психологічних потрясінь різного характеру можна знизити, якщо завчасно навчати людей діяти у тій обстановці, яка може скластися внаслідок виникнення стихійного лиха, аварії, катастрофи чи іншої надзвичайної події.

З кожним роком психологічна наука все більш впевнено входить в наше повсякденне життя, елементарні знання необхідні, в тому числі, і в екстремальних ситуаціях. Тому нам необхідно брати приклад з розвинутих країн, які здійснюють конкретні заходи по навчанню персоналу, удосконаленню знань з цивільного захисту населення, а також формуванню мережі служб, підготовлених для надання невідкладної психологічної допомоги. Адже трагічні події відбувались і, на жаль, будуть відбуватися і в майбутньому. І ми повинні бути підготовленими до того, щоб оперативно, кваліфіковано і впевнено справлятися з їх наслідками.

Список використаних джерел:

1. Поваляєва В. Сили психологічного захисту набирають сили / Надзвичайна ситуація. – № 1. – 2007. – С. 46 - 51.
2. Поваляєва В. Психологічна травма може супроводжувати людину все життя / Надзвичайна ситуація. – № 11. – 2007. – С. 45 - 47.
3. Шевченко О. Про роль екстреної психологічної допомоги / Охорона праці. – № 8. – 2008. – С. 41 - 42.

Герасименко Владислав Ігорович, студент механічного факультету, 2 курс, група МКН – 21,

Шапошнікова Олена Павлівна, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ НА АВТОМОБІЛЬНОМУ ТРАНСПОРТІ В ІНТЕРЕСАХ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Рішення у сфері безпеки дорожнього просування завжди узгоджуються з органами управління на федеральному, регіональному і муніципальному рівнях. Будь-який захід проводиться в рамках цільових програм, які в більшості своїй носять довгостроковий характер. На сьогоднішній день як в Україні, так і в Росії прийняті державні цільові програми, спрямовані на підвищення безпеки дорожнього руху. В Україні даний нормативно-правовий документ спрямований на період до 2016 року, в Росії - до 2020 року.

Аналіз публікацій. У сукупності дані програми спрямовані на скорочення кількості дорожньо транспортних пригод (ДТП). Існують два можливі варіанти вирішення проблеми підвищення рівня безпеки дорожнього руху:

- запровадження заходів адміністративно-правового регулювання безпеки дорожнього руху, посилення відповідальності за порушення правил дорожнього руху та державного контролю у зазначеній сфері;

- забезпечення підвищення рівня безпеки дорожнього руху шляхом створення безпечних умов дорожнього руху, підвищення ефективності державного регулювання та контролю в даній сфері, удосконалення організації дорожнього руху та системи підготовки водіїв, розвиток системи надання допомоги потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах, підвищення рівня усвідомлення необхідності дотримання вимог безпеки дорожнього руху його учасниками.

Мета та постановка задачі. Найбільша кількість ДТП як в Росії, так і в Україні за 2012 рік відбулося з вини нетверезих водіїв і через невідповідне швидкісного режиму, тому необхідними діями при такому розподілі будуть наступні заходи, які докладно відображені в цільових програмах:

- поліпшення профілактичної роботи, спрямованої на запобігання дорожньо транспортного травматизму, а також підвищення рівня правосвідомості учасників дорожнього руху;

- поліпшення експлуатаційних показників автомобільних доріг і вулиць за параметрами безпечності з урахуванням європейських вимог, а також системи контролю їх експлуатаційного стану за параметрами безпеки руху;

- запровадження автоматизованих засобів контролю дорожнього руху, передусім швидкості руху;

- удосконалення системи організації руху транспортних засобів та пішоходів, зокрема шляхом використання новітніх технічних засобів організації дорожнього руху з поліпшеними характеристиками їх сприйняття.

Інтелектуальні транспортні системи Белгорода.

Дія цільової програми поширюється як на державу в цілому, так і на кожну її складову. Розглянемо більш детально дію програми з поліпшення безпеки дорожнього руху в Белгороді. З метою покращення якості дорожнього руху в Білгородській області в січні поточного року був прийнятий нормативно-правовий регламент, метою якого є скорочення смертності від ДТП на 25 % до 2020 року порівняно з 2010 роком.

Згідно з даними порталу безпеки дорожнього руху, за 2012 рік в Білгородській області було зареєстровано 1369 ДТП, в яких загинуло 259 осіб і було поранено 1603 чол.; найбільша кількість пригод було скоєно з вини водіїв. Скоротити цю кількість планується за допомогою наступних програм і заходів:

- модернізація (реконструкція) світлофорних об'єктів на автодорогах загального користування муніципальної власності;

- створення системи маршрутного орієнтування, розробка проектів встановлення дорожніх знаків) на автодорогах загального користування муніципальної власності;

- облаштування автодоріг загального користування бар'єрними огороженнями;

- впровадження в муніципальних утвореннях Белгородської області багатопараметричної інформаційно-аналітичної системи прогнозування і моделювання ситуації у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

- удосконалення (розвиток) системи збору інформації про стан безпеки дорожнього руху, модернізація аналітичного центру.

Всі перераховані заходи планується виконати за допомогою інтелектуальних транспортних систем. Інтелектуальні транспортні системи ІТС (Intelligent transportation system) - це інтелектуальні системи, що використовують інноваційні розробки в моделюванні транспортних систем і регулювання транспортних потоків, що надають кінцевим споживачам більшу інформативність і безпека, а також якісно підвищують рівень взаємодії учасників руху порівняно із звичайними транспортними системами.

Використання ІТС в Белгороді дозволить поліпшити безпеку дорожнього руху, а саме:

- скоротити смертність на дорогах міста та області за рахунок підвищення оперативності реагування на ДТП;

- забезпечити безперешкодний рух спецтранспорту до місця ДТП або кримінальної ситуації; дати оперативне, повне та достовірне доведення інформації до спеціальних служб при виникненні кримінальних або надзвичайних ситуацій на транспорті;

- інформувати водіїв про порушення ними правил дорожнього руху та експлуатації транспортного засобу, а також про поточний і короткостроковому прогнозі стану умов дорожнього руху;

- автоматично фіксувати факти порушення правил дорожнього руху для виявлення та покарання винних осіб; підвищити увагу водіїв під час керування автомобілями у різних за напруженості умовах руху;
- створити умови для скорочення часу поїздок пасажирами всіма видами наземного транспорту;
- збільшити пропускну здатність доріг міста за рахунок регулювання транспортних потоків та формування попереджувальної інформації про умови дорожнього руху;
- забезпечити можливість вибору пасажирами оптимального маршруту руху громадським транспортом від початкової до кінцевої точки з урахуванням маршрутів і розкладів руху громадського транспорту, а також дорожньої ситуації і щільності транспортних потоків;
- оптимізувати маршрути руху транспортних засобів з урахуванням актуального стану дорожнього руху та міграції заторових ситуацій;
- створити умови для своєчасного і достовірного контролю виконання замовлень на здійснення транспортної роботи підприємствами, що здійснюють пасажирські перевезення, експлуатацію дорожньо-вуличної мережі, вивезення твердих і рідких побутових відходів, контролю витрат палива, зниження страхових ризиків, збільшення оборотності ТЗ, зниження частки експлуатаційних витрат.

У рамках вищезгаданої програми в Белгороді вже введені в дію деякі види ІТС - це системи відео-реєстрації порушення правил паркування транспортних засобів «ПАРКОН» і світлофори із зворотним відліком часу. Велика кількість порушень ПДР викликано неправильним паркуванням транспортних засобів, що тим самим ускладнює рух по місту. З метою виявлення автомобілів-порушників патрульний автомобіль з включеним відеофіксатором і модулем навігації курсує за задалегідь затвердженим маршрутом по пр. Слави та ін. Цивільному. За раніше завантаженими даними і координатами, отриманими від модуля навігації, відеофіксатор автоматично визначає контрольовані ділянки доріг. Процес патрулювання ділянок доріг, на яких заборонена стоянка, повторюється з інтервалом не менше 5 хвилин.

Після завершення патрулювання записаний на 8Б-карті відеоматеріал переноситься на робочу станцію з метою виявлення порушників. На робочій станції автоматично розпізнає номерні знаки і виявляються автомобілі-порушники, які перебували на контрольованому ділянці довше дозволеного часу.

Доказовою базою порушення є дві фотографії ТЗ із зафіксованим часом, протягом якого автомобіль був припаркований в недозволеному місці. Робота комплексу та обробка інформації здійснюються автоматично, без втручання оператора. Роль оператора зводиться до включен-

ня/вимикання відеофіксатора, забезпечення процесу патрулювання і передачі зафіксованих відеоматеріалів на Робочу станцію.

Крім того, відеофіксатор дозволяє зафіксувати порушників і в ручному режимі - за допомогою вибору відповідного типу порушення на екрані приладу або за допомогою ПДУ. Наприклад, таким чином можуть фіксуватися: розміщення ТС на газоні, на тротуарі, постановка ТЗ забороненим способом і інші види порушень.

Глушенко Валерія Вячеславівна, студентка інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-11,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На сьогоднішній день, концепції світової економіки виходять під лозунгом: «економічно вигідним може бути лише те, що є екологічно безпечним та соціально справедливим». Саме на цьому принципі розвивається «зелена» економіка як новий засіб вирішення екологічних проблем.

Внаслідок господарської діяльності в Україні склалася вкрай нераціональна структура природокористування, яка є наслідком нагромадження за багато десятиріч домінування природомістких галузей промисловості, ресурсо- та енергомістких технологій, переважне використання невідновлювальних природних ресурсів, надмірної концентрації виробництва в окремих регіонах держави. Нинішня структура економіки загалом залишається неефективною та екологічно небезпечною [1].

Масштабна екологічна криза спонукає людство до екологізації всіх сфер діяльності суспільства.

Виходячи з цього, варто виділити декілька важливих і першочергових напрямків екологізації економічного розвитку:

1) екологізація законодавчої бази – орієнтація законодавчих і нормативних документів на екологічні проблеми та їхнє попередження, облік екологічних наслідків для держави й населення при прийнятті того чи іншого закону в будь-якій галузі. Основи такої законодавчої бази в Україні вже створені, але вони вимагають подальшого вдосконалення;

2) екологізація податкової системи на основі затвердженого законодавства – затвердження податків і податкових ставок таким чином, щоб

виробнику було вигідніше переорієнтувати свою діяльність на екологічно безпечну, ніж сплачувати штрафи;

3) екологізація промислових процесів – запровадження екологічно чистого виробництва у всіх галузях національного господарства;

4) формування екологічної свідомості суспільства, екологічне виховання й освіта.

Таким чином, з огляду на викладене можна стверджувати, що екологічна модернізація економіки – це процес прийняття господарських, технологічних, управлінських, правових та інших рішень, орієнтованих на збереження й поліпшення якості природного середовища [2].

Темі екологізації національної економіки присвячені наукові праці М. Ігнатенко, Є. Хлобистова, І. Шевченко, М. Хвесика, Є. Хлобистова, О. Попової, та інших науковців.

В Україні практично не реалізується єдина послідовна державна політика щодо екологізації економіки, тому щорічно в атмосферу потрапляє понад 6 млн. тон забруднюючих речовин. Близько 62 % з них припадає на стаціонарні джерела забруднення промислових підприємств.

Розвиток українського сільського господарства на основі застарілих нераціональних природо-, енерго- та ресурсоемних технологій сприяє поширенню екологодеструктивних процесів. Сільськогосподарська освоєність території в Україні сягає 72 %, а розораність земельної площі – 56 %. Висока частка земель, що інтенсивно обробляються, зумовлює зниження продуктивності та падіння відтворювального й асиміляційного потенціалів природного середовища та його деградацію [2].

Екологічна ситуація в Україні носить загрозливий характер. Згідно даних Ради з вивчення продуктивних сил України НАНУ частка порівняно екологічно чистих територій становить лише 7 % від загальної площі країни, умовно чистих - біля 8 %. Малозабруднені території охоплюють лише 15 %, забруднені та дуже забруднені - це 30 і 40 % загальної площі країни.

Рівень техногенного навантаження на природне середовище в Україні досить високий і перевищує аналогічний показник розвинутих держав у 4-5 разів. В Україні наявною є тенденція до руйнації довкілля та незворотних утрат природних ресурсів [3].

Посилення еколого-деструктивного впливу економіки на навколишнє середовище зумовлене також низьким рівнем інноваційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарської діяльності. Запровадження природоохоронних заходів, модернізація виробництва потребують значних капіталовкладень [2].

Основними напрямками впровадження екологічних інновацій мають

статі: орієнтація на причинний характер дій, який передбачає подолання під час здійснення інноваційних процесів причин, а не наслідків; розмежування відповідальності, яке визначає адресність та ступінь відповідальності суб'єктів екодеструктивної дії; формування мотиваційного інструментарію, адекватного існуючим соціально-економічним умовам; максимізація ефективності, яка передбачає досягнення цілей з екологізації з мінімальними витратами і отриманням максимальної віддачі інвестиційних засобів.

У рамках реалізації державної екологічної політики затверджені відповідні державні правові акти. Зокрема, основним є Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р., який закріпив сукупність заходів для досягнення однієї з основних цілей: постійного зменшення та поступової ліквідації залежності між економічним зростанням та погіршенням стану навколишнього природного середовища [4].

Реалізація зазначених заходів має ґрунтуватися на новій ідеології природокористування. Для цього потрібно формувати екологічну свідомість у суспільстві шляхом виховання екологічної культури, яка своєю чергою має базуватися на екологічних знаннях, екологічній духовності і практичних умінь у справі охорони природи [2].

Процес формування екологічної свідомості суспільства відбувається за такими стратегічними напрямками:

- забезпечення якісної екологічної освіти та виховання населення;
- всеохоплююча пропаганда ідеології сталого розвитку, гарантування доступу до екологічної інформації;
- залучення населення до ухвалення рішень з питань екологічної та природно-техногенної безпеки;
- формування настанов на здоровий спосіб життя у гармонії з довкіллям [2].

Таким чином, сучасна еколого-економічна ситуація в Україні вказує на необхідність переходу до збалансованого економічного розвитку. Екологізація має охопити усі сфери людської діяльності: промисловість, сільське господарство, науку, культурну, соціальну та правову сфери.

Як наслідок, ми зможемо розв'язати ряд внутрішніх проблем суспільства, забезпечити збалансований розвиток народного господарства, який сприятиме створенню сприятливого середовища життєдіяльності для майбутніх поколінь і формуватиме позитивний імідж держави.

Список використаних джерел

1. Палапа Н. В. Впровадження концепції сталого розвитку в Україні [Електронний ресурс]: / Н. В. Палапа // Науковий вісник НЛТУ України:

Збірник науково-технічних праць – Електронні дані. – [Національний лісотехнічний університет України, 2013]. – № 23.3. – Режим доступу: http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2013/23_3/263_Pal.pdf

2. Омельченко А. Екологізація економічного розвитку як фактор модернізації виробництва / А. Омельченко, Г. Обиход, Т. Нечитайло // Економіст : Економіка природокористування. – 2016. - № 6. – С. 24 - 27.

3. Васюков Д.О Екологізація економіки і перехід до сталого розвитку / Д. О. Васюков // Екологічна безпека. – 2009. - № 8. – С. 77 - 83.

4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 р. № 2818-17 Законодавча база Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2818-17/page>

Гогрічіані Михайло Фірузович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-11,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРОБЛЕМНИЙ ХАРАКТЕР ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ З СЕРЕДОВИЩЕМ ЇЇ МЕШКАННЯ

У природних екосистемах відходи не накопичуються, а розкладаються і реціклізуються. Людство раніше позбавлялось від відходів за рахунок таких же природних процесів. Але демографічний вибух і науково-технічний прогрес призвів до того, що в навколишнє середовище надходить така кількість відходів, яка перевершує можливості природних екосистем.

Інтенсивне вплив господарської діяльності людини на навколишнє середовище породжує конфлікт між людиною і природою з неминучим кінцем - загибеллю цивілізації, представники якої через незнання зруйнували середовище свого проживання. У подібному конфлікті, в кінцевому підсумку, стороною, що програла завжди є сама людина.

Екологічні фактори неодноразово ставали причиною багатьох кризових ситуацій в історії людства. На планеті вже сформувалися досить великі регіони, де рівень забруднення атмосфери досяг загрозливих масштабів. Останнім часом природні катастрофи і стихійні лиха мали місце в усіх великих регіонах світу. Під впливом діяльності людини поверхня планети розігрівається, що створює «парниковий ефект». Все це значно посилює екологічний ризик [1].

Для того щоб задовольнити річні потреби однієї людини в їжі, одязі, житлі, забезпечити його культурні та естетичні потреби, використовується приблизно 20 т різного природної сировини. Видобуток корисних копалин у всьому світі подвоюється кожні 15 років. Відповідно з цим збільшуються і обсяги відходів, які умовно можна розділити на промислові і побутові.

В 70 – 80-х роках в Україні склалася катастрофічна екологічна ситуація. Україна складала усього 2,7% території СРСР, але тут було зосереджено майже 25% його мінерально-сировинної бази.

Нині 88 % приросту населення припадає на країни, що розвиваються. У розвинутих країнах він не перевищує 1%. В Україні з 1992р. смертність населення почала випереджувати народжуваність, тобто перед загрозою опинився генофонд нації.

За останні тридцять років в природних катастрофах загинуло більше 4 млн. осіб, а кількість постраждалих перевищує 3 млрд. осіб. Прямі економічні збитки склали більш як 400 млрд. доларів. Серйозні занепокоєння викликає стан техногенної безпеки, оскільки техногенні катастрофи призводять до загибелі великої кількості людей. За приблизними оцінками щороку в світі трапляється близько 250 млн. випадків виробничого травматизму, внаслідок яких гине більше мільйона людей [2].

Технічний прогрес постійно, супроводжують техногенні аварії та нещасні випадки. В Україні щоденно на виробництві травмується у середньому 140-180 чоловік, з них 20 стають інвалідами, а 4-5 гинуть. Статистичні дані свідчать, що кожні 3 хвилини внаслідок виробничої травми чи професійного захворювання у світі помирає одна людина: в Україні внаслідок травм кожні 5 годин помирає одна людина; кожної секунди у світі на виробництві травмується 4 людини; в Україні кожні 8 хвилин травмується одна людина. Міжнародне бюро праці встановило, що в середньому в світі на 100 тис. працюючих щорічно припадає приблизно 6 нещасних випадків зі смертельними наслідками. В Україні цей показник майже вдвічі вищий. Надзвичайно небезпечною в Україні є вугільна промисловість. Так, на кожний мільйон тон видобутого вугілля гине в середньому 3 шахтаря. У США цей показник у 100 разів нижчий, а в Росії – майже у 6 разів [3].

Загострення екологічної ситуації проявляється, по-перше, в тому, що відбувається виснаження природних ресурсів, необхідних для життя людського суспільства. По-друге, в тому, що в результаті людської діяльності (передусім, у сфері матеріального виробництва) відбувається забруднення навколишнього середовища і погіршення умов існування як людини, так і інших живих організмів. Стан природних ресурсів зараз такий, що, на думку ряду авторитетних учених, у відносно недалекому май-

бутньому він може поставити людство перед серйозними труднощами.

Нажаль, розвиток сучасної цивілізації на планеті Земля та господарська діяльність призвели до згубних наслідків як для самої людини, так і для природи. На великих територіях відзначені ознаки екологічної кризи – повної деградації природних ресурсів, непридатності територій для життя людей і тварин [4].

Для того щоб суспільство не втратило орієнтири в настільки непростій ситуації, ще в 70-і рр. ХХ ст. стали розроблятися концепції розвитку цивілізації з урахуванням інтересів і людини, і природного середовища, тобто в єдиній системі «людина – середовище». Вперше необхідність поєднання інтересів економічного розвитку та вирішення екологічних проблем була сформульована на міжнародному рівні в доповіді Комісії з навколишнього середовища і розвитку в 1987 р. за завданням ООН комісією під головуванням Г.Х. Брундтланд. Там же прозвучав термін «сталый розвиток» – це такий розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Голова комісії вказував на комплексний характер концепції «сталого розвитку», визначаючи її основні цілі як боротьбу з бідністю, економічний, соціальний і культурний розвиток, охорону і дбайливе використання природних ресурсів [5].

Таким чином, основні проблеми життєдіяльності людини зводяться до комплексу заходів щодо захисту, раціонального використання природних ресурсів і відновлення живої (рослинний і тваринний світ) і неживої (грунт, вода, атмосфера, надра, клімат та ін.) природи.

Список використаних джерел

1. Миценко І.М. Забезпечення життєдіяльності людини в навколишньому середовищі. - Кіровоград, 1998. - 292 с.
2. Депутат О.П., Коваль І.В., Мужик І.С. Цивільна оборона. Навчальний посібник / За ред. полковника В.С.Франчука. – Львів: Афіша, 2000. – 336 с.
3. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник. – Вид. –3-е, перераб. і доп. – Львів: УАД, 2006. – 336 с.
4. Ревель П., Ревель Ч. Среда нашего проживания: загрязнение воды и воздуха. – М.: «Мир». – 2005. – 146 с.
5. Екологія: раціональне природокористування, безпека життєдіяльності. Навчальний посібник під редакцією О. М. Павлова. – М.: Вища школа, 2005. – 343 с.

Гончаренко Артем Вадимович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції 5 курс, група 01-16м-16,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ОСОБИСТОСТІ В УКРАЇНІ

Формування поглядів і переконань людини прямо або опосередковано пов'язано з тим, яку інформацію вона поглинає. Від якісних та кількісних характеристик останньої залежить процес пізнання особистості навколишнього світу, саму себе, а також взаємодія та взаємозв'язок з оточуючим середовищем.

Сьогодні практично неможливо уявити власне життя без засобів обміну інформацією та засобів масової інформації. У час інформаційної епохи свідомість особистості стає все більш незахищеною та піддається багатьом впливам, деякі з них негативно відображаються на поведінці людини в суспільстві, та в окремих випадках виступають детермінантами її асоціальності та суспільної небезпеки.

З розвитком інформаційних та психотехнологій, трансформації від війн традиційних (в яких безпека людини визначається в основному збереженні фізичного стану тіла) до «гібридних» або навіть суто інформаційних (в яких безпосереднім об'єктом виступає психологічний стан людини) зростає роль інформаційно-психологічної безпеки в системі безпеки людини в цілому.

Фундаментальний аналіз дефініцій «безпека», «особистість», «інформація» дозволив охарактеризувати поняття «інформаційно-психологічної безпеки», яка полягає у світоглядному усвідомленні стану захищеності життєво важливих інтересів від зовнішніх та внутрішніх небезпек і загроз, а також у соціальних практиках безпечної поведінки [1, с. 56].

Інформаційно-психологічна безпека – це окрема складова національної безпеки держави, що відображає стан захищеності гарантованих законодавством умов життєдіяльності особистості, суспільства від зовнішніх та внутрішніх загроз [2, с. 93]. Також існує визначення: «ефективне використання всіх наявних інформаційних ресурсів з метою необхідності забезпечення захисту суспільства, окремих його груп і особистості від негативного впливу деструктивних видів і форм інформації» [3, с. 180].

Специфічною характеристикою інформаційно-психологічної безпеки особистості, що дозволяють її відрізнити від інших феноменів безпеки є одночасне співвідношення такого об'єкта як особистість (її психіка, свідомість) з процесами генерування, передачі, розповсюдження, перероблення, та засвоєння інформації в соціальних системах [4, с. 60-61].

Безумовно, для існування інформаційно-психологічної безпеки необхідний цілий комплекс інформаційно-технічних, психолого-педагогічних, організаційно-правових та інших заходів, але ми докладно зупинимось на аналізі її правового забезпечення.

Ст.3 Конституції України визначає, що людина, її життя і здоров'я, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а отже, на державу покладено обов'язок захистити особистість від інформаційних маніпуляцій, що мають негативний наслідок для її існування та розвитку.

Закон України (далі – ЗУ) «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 року визначає, об'єктами національної безпеки людини, громадянина - їх конституційні права та свободи, інформаційне середовище суспільства. Основні напрямки державної політики зазначені в Законі лише абстрактно передбачають заходи щодо захисту національного інформаційного простору, що у поєднанні з відсутністю визначення загрозами національної безпеки інформаційного маніпулювання суспільною свідомістю, повністю нівелює інформаційно-психологічну безпеку особистості.

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України 26.05.2015 року, визнає однією із актуальних загроз інформаційно-психологічну війну. В основних напрямках державної політики у сфері забезпечення інформаційної безпеки даний нормативно-правовий акт передбачає створення і розвиток інститутів, що відповідають за інформаційно-психологічну безпеку, з урахуванням практики держав - членів НАТО. Хоча в прикінцевих положеннях і зазначено, що даний документ є обов'язковий до виконання, але за 2 роки його існування даний орган так і не створений.

В загальних положеннях Доктрини інформаційної безпеки України затвердженої Указом Президента від 25.02.2017 року зазначається, що проти України використовуються найновіші інформаційні технології впливу на свідомість громадян. Національним інтересом визначено захищеність особи від руйнівних інформаційно-психологічних впливів. Метою доктрини є уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації.

Закони України «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби інформації (пресу) в Україні» взагалі не містять положень щодо інформаційно-психологічної безпеки.

Правове забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особистості в Україні знаходиться у незадовільному стані, оскільки передбачені нормативно-правовими актами заходи щодо забезпечення інформа-

ційно-психологічної безпеки спрямовані на подолання наслідків та супротиву в інформаційній війні з Російською Федерацією. Але у сучасному інформаційному просторі до джерел загроз можна віднести:

1) Дії осіб, які переслідуючи власну мету, шляхом використання різних способів інформаційно-психологічного впливу, здійснюють вплив на особистість без урахування її інтересів, або просто вводять в оману, завдаючи їм збитків. Це можуть бути дії різних осіб від політичних, громадських, державних діячів, представників ЗМІ, літератури та мистецтва до повсякденних партнерів по міжособистісній взаємодії.

2) Перехід до ринкових відносин також сприяє виникненню загроз, оскільки продавець прагне продати товар покупцю, а їх інтереси не завжди співпадають, якщо взагалі не йдуть урозріз. При цьому продавець використовує прийоми, для того, щоб приховати недоліки товару, а також підкреслити, частіше за все, уявні переваги.

3) Діяльність різного роду угруповань, об'єднань людей, політичних партій, націоналістичних та релігійних організацій, фінансово-економічних та комерційних структур тощо, використовуючи прийоми інформаційно-психологічного впливу, змінюють поведінку людей таким чином, що наноситься шкода їх інтересам. Прикладом можуть бути різного роду релігійні секти, піраміди «МММ», організація «Синій кит» тощо.

4) Також, безумовно, до загроз можна віднести діяльність інших держав, що здійснюють масовані психологічні операції проти населення, окремих соціальних груп тощо.

Отже, загрози негативного психолого-інформаційного впливу на свідомість особистості не обмежується лише інформаційною війною з Російською Федерацією. У законодавстві відсутні легітимні визначення та механізми для забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особистості, суспільства та держави.

Тому ми вважаємо за необхідне:

1) Визначити у законодавстві основні поняття: «інформаційно-психологічна безпека особистості», «деструктивна інформація» тощо.

2) Розробку механізмів для забезпечення духовного розвитку особистості та її здатності самостійно протистояти інформації, що здійснює на неї негативний вплив.

3) Створення системи органів та установ, колом завдань яких буде охоплюватись визначення загроз інформаційно-психологічної безпеки особистості, розробка та втілення механізмів її забезпечення.

Список використаних джерел

1. Лунев А.Н. Информационно-психологическая безопасность личности: сущностная характеристика / А.Н. Лунев, Н.Б. Пугачева, Л.З. Стуколова // Современные проблемы науки и образования № 1. - 2014.

2. Уханова Н.С. Інформаційно-психологічна безпека особистості, суспільства та держави / Н.С. Уханова // Правова інформатика № 3. -2013.
3. Грига В.С. Информационно-психологическая безопасность общества как средство сохранения народа / В.С. Грига, С.А. Гнатюк, А. І. Гризун // Український науковий журнал інформаційної безпеки №21. -2015.
4. Лизь Н.А. Информационно-психологическая безопасность в системах безопасности человека и информационной безопасности государства / Н.А. Лизь, Г.Е. Веселов, А.Е. Лизь // Известия Южного федерального университета. Технические науки № 8. -2014.

Гребенюк Альона Сергіївна, студентка юридичного факультету, 5 курс, група П16-2с,
Чернета Валерій Миколайович, старший викладач кафедри товарознавства та митної експертизи
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ ПРАЦІВНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ У ГЕНДЕРНОМУ ВИМІРІ: ЧИННЕ ЗАКОНОДАВСТВО, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Питання забезпечення гендерної рівності виникло досить давно у світовій спільноті. Зокрема на Європейському просторі воно вперше з'явилося в законодавстві ЄС 1957 року із внесенням до Римського договору принципу рівної оплати праці чоловіків та жінок, які виконують однакову роботу. З того часу законодавство у даній сфері невпинно розвивалось зазнаючи суттєвих змін та перетворень. На сьогоднішній день, із прийняттям Амстердамського договору питання забезпечення гендерної рівності стало одним із ключових завдань ЄС та ряду європейських країн, зокрема і України.

Виходячи з положень ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. У ч. 2 цієї статті зазначається, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками. З метою деталізації даних положень у 2005 р. був прийнятий Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». В розрізі зазначеного вище питання, а саме проходження служби в органах ДФС України у гендерному аспекті, даний нормативно-правовий акт відіграють досить

велику роль. У відповідності до покладених на них завдань, посадовим особам органів доходів і зборів надається право на носіння та застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї, яке регулюється Законом України «Про Національну поліцію» та постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2002 р. № 1953 про «Деякі питання застосування спеціальних засобів та вогнепальної зброї посадовими особами митної служби». Як відомо, зразки вогнепальної зброї та інших спеціальних засобів є стандартними для всіх, хоча практика свідчить, що конфігурація, вага зброї та спеціальних засобів не відповідають особливостям жіночої анатомії.

Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (далі - Закон), у ст. 6 закріплює таке положення і не вважається дискримінацією за ознакою статі: 1) спеціальний захист жінок під час вагітності, пологів та грудного вигодовування дитини; 2) обов'язкова строкова військова строкова служба для чоловіків, передбачена законом; 3) різниця в пенсійному віці для жінок і чоловіків, передбачена законом; 4) особливі вимоги щодо охорони праці жінок і чоловіків, пов'язані з охороною їх репродуктивного здоров'я; 5) позитивні дії. Цим, а також главою XII Кодексу законів про працю України (далі - КЗпП), підтверджується теза про те, що фізіологічно організм жінки дещо слабший, ніж чоловіка, оскільки цими актами закріплено ряд обмежень: щодо роботи у нічний час, підняття важких предметів і т. д. Тому закріплюючи принцип забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у праці та одержання винагороди за неї (ст. 17 Закону) необхідно створювати і відповідні умови для його реалізації.

Якщо розглядати «митну складову» відповідної Служби та проблеми досягнення гендерної рівності між його працівниками досить цікавим та корисним може виявитися досвід поліцейських структур США. Дехто може наголосити на недоцільність даного порівняння, однак вважаю його цілком прийнятним в силу важкості покладених завдань, високого рівня стресогенності, суворої регламентації індивідуальної поведінки та чіткої субординації. Отже, вищезгаданий досвід полягає у проекті «Нове робоче місце для жінок» профінансований 1995 р. Міністерством праці США для департаменту поліції м. Альбурек. Змістом даного проекту стало розроблення нової стратегії залучення жінок до роботи у поліції. Проводячи паралель із нашою ДФС виникає питання, якщо вона успішно функціонує, то навіщо нам це взагалі потрібно? Відповідь однозначна. По-перше, виходячи із статистичних даних, ми не можемо ігнорувати даної проблеми оскільки це є та буде прямим порушенням положень Конституції України, а по-друге, висновки європейських дослідників показали, що жінки більш комунікабельні при врегулюванні конфліктів,

вони набагато краще засвоюють навчальний матеріал та складають іспити, менше схильні до вчинення злочинних діянь, зокрема економічного характеру (хабарництво). Усі ці якості при збільшенні питомої частки працюючих жінок у даній сфері призведуть до поліпшення стану роботи ДФС, зменшенню порушень законодавства з питань податкового та митного права.

Суть даного проекту полягає в тому, що по-перше, у США було значно розширено представництво жінок у кадрових та відбіркових комісіях, розроблено чіткі методики проведення співбесід та оцінювання кандидатів на керівні посади, активно підтримано інститут офіційного наставництва для жінок задля боротьби із проблемою у кар'єрному просуванні через упередженість чоловіків-керівників. По-друге, менший зріст та вага, схильність правопорушників зневажати жінок-поліцейських, існування певних складнощів при застосуванні зброї та фізичної сили роблять жінок-поліцейських, а в нашому випадку працівників органів Державної фіскальної служби України потенційно уразливими, якщо вони опиняються у конфліктній ситуації під час несення служби. З огляду на це Інститутом кримінальної юстиції США було запропоновано спеціальний навчальний курс для жінок-правоохоронців. Під час практичних занять цим курсом передбачається вироблення психологічної стійкості та впевненості, вміння тримати особисту дистанцію, а також таких специфічних для жінок навичок, як влучна стрільба та ефективно переслідування у туплях на високих підборах, вміння проводити прийоми рукопашного бою у положенні лежачи, більш широке використання захватів та больових прийомів. Ще однією проблемою виявилось, що до 33 % жінок-поліцейських визначили хронічну невідповідність форми та спорядження розмірам. Поліцейськими підрозділами були здійснені спеціальні заходи щодо придбання комплектів поліцейської форми значно меншого розміру, призначених для забезпечення жінок, комплектування патрульних машин та аптечок засобами жіночої гігієни, а також переобладнання частини приміщень, в яких раніше працювали виключно чоловіки, під жіночі роздягальні та душові кабінки. Окрему увагу було привернуто до можливості комплектування підрозділів вогнепальною зброєю та спеціальними засобами з меншими розмірами та вагою, що робить їх використання жінками більш ефективним.

Враховуючи все вищесказане, вирішення даного питання можливе шляхом вивчення, запозичення та пристосування до специфіки як українського законодавства так і української практики досліджень іноземних країн, в яких вже були зроблені кроки до подолання гострих проблем трудового права у їх гендерному аспекті та отримано позитивні результати. Крім того, до чинного законодавства України, з урахуванням пози-

тивного досвіду передових країн Європи, зокрема до Митного та Податкового кодексів України слід внести окремі розділи, присвячені питанням прийняття та проходження служби жінками в тих чи інших підрозділах як Державної фіскальної служби України так і інших державних відомствах, а також розробити спеціальні норми, котрі б забезпечували дієвий механізм охорони праці.

Гриб Людмила Олександрівна, студентка гуманітарного факультету, 2 курс, група 201-ГД,
Дикань Сергій Антонович, доцент кафедри організації і технології будівництва та охорони праці, кандидат технічних наук
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

ВИРОБНИЧИЙ І ПОБУТОВИЙ ТРАВМАТИЗМ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Успішна профілактика виробничого травматизму та професійної захворюваності можлива лише за умови ретельного вивчення причин їх виникнення. Для полегшення цього завдання прийнято поділяти причини виробничого травматизму і професійної захворюваності на такі основні групи: організаційні, технічні, санітарно-гігієнічні, економічні, психофізіологічні.

Основні заходи щодо попередження та усунення причин виробничого поділяються на технічні та організаційні. До технічних заходів належать заходи з виробничої санітарії та техніки безпеки.

Заходи з виробничої санітарії передбачають організаційні, гігієнічні та санітарно-технічні заходи та засоби, що запобігають дії на працюючих шкідливих виробничих чинників. До них відносять, зокрема, створення комфортного мікроклімату шляхом влаштування відповідних систем опалення, вентиляції, кондиціонування повітря; теплоізоляція конструкцій будівлі та технологічного устаткування; заміна шкідливих речовин та матеріалів нешкідливими; герметизація шкідливих процесів; зниження рівнів шуму та вібрації; встановлення раціонального освітлення; забезпечення необхідного режиму праці та відпочинку, санітарного та побутового обслуговування.

Заходи з техніки безпеки передбачають систему організаційних та технічних заходів та засобів, що запобігають впливу на працюючих небезпечних виробничих чинників. До них належать: розроблення та впровадження безпечного устаткування; механізація та автоматизація техно-

логічних процесів; використання запобіжних пристосувань, автоматичних блокувальних засобів; правильне та зручне розташування органів керування устаткуванням; впровадження систем автоматичного регулювання, контролю та керування технологічними процесами, принципово нових нешкідливих та безпечних технологічних процесів.

До організаційних заходів належать: правильна організація роботи, навчання, контролю та нагляду з охорони праці; дотримання трудового законодавства, законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці; впровадження безпечних методів та наукової організації праці; проведення оглядів, лекційної та наочної агітації та пропаганди з питань охорони праці; організація планово-попереджувального ремонту устаткування, технічних оглядів та випробувань транспортних та вантажопідіймальних засобів, посудин, що працюють під тиском [1].

Аналіз стану промислової безпеки в Україні свідчить, що у 2015 році на підприємствах України травмовано 4260 осіб, із них смертельно травмовано 375 осіб. Найбільш травмонебезпечними галузями економіки в Україні є вугільна, машинобудівна промисловість, агропромисловий комплекс та соціально-культурна сфера. Питома вага травмованих працівників на підприємствах цих галузей складає 60% від усієї кількості травмованих на підприємствах в Україні.

Аналіз причин нещасних випадків свідчить, що найбільша їх кількість сталась з *організаційних причин* – 67% від усієї кількості травмованих внаслідок нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом. З *психологічних причин* травмовано 23% від усієї кількості. Внаслідок нещасних випадків, що стались *через технічні причини*, травмовано 10% від усієї кількості.

Найпоширенішими *організаційними причинами* нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, були: через невиконання посадових обов'язків або вимог інструкцій з охорони праці травмовано 45% від усієї кількості травмованих; через порушення правил безпеки руху – 7%; через порушення вимог безпеки під час експлуатації обладнання, устаткування, машин, механізмів, транспортних засобів тощо – 5%; через порушення технологічного процесу – 3%.

Найпоширенішими *психологічними причинами* нещасних випадків, пов'язаних із виробництвом, були: особиста необережність потерпілого – постраждало 12% від усієї кількості травмованих, травмування внаслідок протиправних дій інших осіб, під час виконання трудових обов'язків – 7% від усієї кількості травмованих.

Найпоширенішою *технічною причиною* нещасних випадків, пов'язаних із виробництвом, був незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будівель, споруд, території, засобів виробництва, транс-

портних засобів, внаслідок чого травмовано 6% від усієї кількості травмованих [2].

Аналіз причин нещасних випадків зі смертельним наслідком у 2015 році свідчить, що найбільша їх кількість сталась з *організаційних причин* – 74% від усієї кількості загиблих. З *психофізіологічних причин* загинуло 14%. Внаслідок нещасних випадків зі смертельним наслідком, що стались через *технічні причини*, загинуло 12% від загальної кількості загиблих.

Соціально значущим явищем в Україні за масштабами, збитками та складністю розв'язання проблем залишається травматизм невиробничого характеру. Згідно з даними місцевих органів виконавчої влади 2015 року в Україні зареєстровано 1 538 205 нещасних випадків невиробничого характеру, кількість потерпілих складає 1 541 859 осіб.

Найбільшу кількість потерпілих від нещасних випадків невиробничого характеру зареєстровано у м. Києві, у Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій, Львівській та Полтавській областях. Найменша кількість потерпілих від нещасних випадків невиробничого характеру була в Чернівецькій, Закарпатській, Тернопільській областях.

Найпоширенішими причинами смерті від нещасних випадків невиробничого характеру у 2015 році були: транспортні нещасні випадки, падіння, випадкова дія неживих механічних сил, навмисне самоушкодження, ушкодження з невизначеними намірами, напад з метою вбивства чи завдання ушкодження, випадкове отруєння та дія алкоголю, інші випадкові отруєння та дія отруйних речовин, нещасні випадки, спричинені жаром та гарячими речовинами.

За даними місцевих органів виконавчої влади дитяча смертність від нещасних випадків невиробничого характеру в Україні 2015 року становила 379 дітей у віці до 14 років.

Основними причинами загибелі дітей від нещасних випадків невиробничого характеру залишаються: утоплення та занурення у воду, транспортні події, удушення, ушкодження з невизначеними намірами, дія диму, вогню, жару та гарячих речовин, навмисне самоушкодження, падіння, отруєння, наслідки нападу з метою вбивства чи завдання ушкодження.

Досягнення належного рівня безпеки людини у сфері, не пов'язаній з виробництвом, можливе лише за умови правового регулювання суспільних відносин, підвищення рівня культури безпеки та обізнаності з питань щодо причин виникнення нещасних випадків та здійснення заходів з профілактики травматизму невиробничого характеру.

Список використаних джерел

1. Основні причини виробничого травматизму і профзахворюваності

та заходи щодо їх запобігання / Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>.

2. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік / Офіційний сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://http://www.dsns.gov.ua>.

Грицева Олеся Олегівна, студентка інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-10,
Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ЗМЕНШЕННЯ ОБСЯГІВ УТВОРЕННЯ ВІДХОДІВ

Характерною рисою сучасного періоду розвитку суспільства і людської цивілізації є значне підвищення техногенного навантаження на навколишнє природне середовище. В результаті виробничої та побутової діяльності людини утворюються відходи: залишки сировини, матеріалів, виробів або продуктів. Значна питома вага відходів утворюється в мегаполісах, де їхнє накопичення може призвести до забруднення довкілля. Крім того, певні види відходів відносяться до категорії небезпечних для життя і здоров'я людини. Вище перераховане яскраво свідчить про те, що в даний час проблеми поводження з відходами набувають особливої актуальності. У першу чергу це зумовлено їхньою значною кількістю і постійним збільшенням їх питомої ваги. Так, відомо, що в результаті виробничої і побутової діяльності, обумовленої існуванням людини, утворюються певні залишки сировини, матеріалів, виробів та продуктів. Усі вони відносяться до категорій відходів [3, с. 316].

Як зазначає Н. Корнякова, поняття “відходи” є полівидовим і може розглядатися на підставі різних підходів. Зокрема, з огляду на їх фізичні властивості, відходи можна визначити як будь-які, переважно тверді, речовини, матеріали чи предмети, що створюються в процесі людської діяльності. Відносно економічних ознак, відходи виявляються ресурсом для інших видів виробництва. Стосовно екологічних властивостей відходи постають як фактор негативного впливу на середовище у процесі їх утворення, використання чи поводження з ними. Залежно від кількості та якісних величин відходів та їх складу такий вплив може визначатися як небезпечний [4, с. 149].

Вимога щодо нормативного закріплення заходів запобігання та зменшення обсягів утворення відходів, їх подальшого практичного застосування передбачена Законом України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 року. У ст. 55 названого Закону зазначається, що суб’єкти права власності на відходи повинні вживати ефективних заходів для зменшення обсягів утворення відходів, а також для їх утилізації, знешкодження або розміщення. Здійсненні операцій у сфері поводження з відходами дозволяється лише за наявності дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами на визначених місцевими радами територіях із додержанням санітарних та екологічних норм у спосіб, що забезпечує можливість подальшого використання відходів як вторинної сировини і безпеку для навколишнього природного середовища та здоров’я людей [2].

Деталізація та нормативне врегулювання даного питання отримали належне відображення в Розділі IV Закону України “Про відходи”, що має назву “Заходи і вимоги щодо запобігання або зменшення утворення відходів та екологічного безпечного поводження з ними” [1].

З метою запобігання або зменшення обсягів утворення відходів та стимулювання впровадження маловідходних технологій Кабінет Міністрів України, міністерства та інші центральні і місцеві органи виконавчої влади в межах своєї компетенції здійснюють (ст. 31 ЗУ “Про відходи”):

- розроблення та впровадження науково обґрунтованих нормативів утворення відходів на одиницю продукції, виконання робіт і надання послуг, що регламентують їх кількісний та якісний склад, відповідно до передових технологічних досягнень;

- періодичний перегляд встановлених нормативів утворення відходів, спрямований на зменшення їх обсягів, з урахуванням передового вітчизняного і зарубіжного досвіду та економічних можливостей;

- розроблення та впровадження системи поводження з пакувальними матеріалами, системи збирання, видалення, знешкодження та утилізації відпрацьованих мастил, системи збирання, заготівлі та утилізації зношених шин, резина технічних виробів та відходів резина технічного виробництва;

- розроблення загальних вимог щодо поводження з побутовими відходами;

- розроблення системи інформаційного, науково-методичного забезпечення виробників відходів відомостями про технічні та інші можливості зменшення обсягів утворення та утилізації відходів.

Ст. 32 ЗУ “Про відходи” містить ряд заборон, метою яких є обмеження та запобігання негативному впливу відходів на навколишнє природне середовище та здоров’я людини. При цьому, наведений перелік

заборон не є вичерпним, оскільки має місце застереження стосовно того, що законодавством України можуть передбачатися й інші спеціальні заходи щодо обмеження та запобігання негативному впливу відходів [1].

В Розділі VII ЗУ “Про відходи” йдеться про економічне забезпечення заходів щодо утилізації відходів і зменшення обсягів їх утворення. Так, організаційно-економічні заходи щодо забезпечення утилізації відходів і зменшення обсягів їх утворення передбачають: встановлення ставок екологічного податку, що справляється за розміщення відходів, із диференціацією залежно від рівня небезпеки відходів та цінності території; надання суб’єктам підприємницької діяльності, які утилізують, зменшують обсяги утворення відходів та впроваджують у виробництво маловідходні технології, відповідно до законодавства податкових, кредитних та інших пільг; перегляд переліку відходів, щодо яких з урахуванням державних інтересів повинен установлюватися спеціальний режим стимулювання їх збирання, заготівлі та використання; цільове фінансування науково-дослідних робіт з конкретних проблем утилізації відходів і зменшення їх утворення тощо (ст. 38 ЗУ “Про відходи”). У ст. 40 ЗУ “Про відходи” зазначається, що з метою стимулювання заходів щодо утилізації відходів та зменшення обсягів їх утворення суб’єктам господарської діяльності, які впроваджують технології, спрямовані на зменшення обсягів утворення відходів, утилізують відходи в процесі виробництва продукції, здійснюють їх збирання і заготівлю, будівництво підприємств і цехів, а також організують виробництво устаткування для утилізації відходів, беруть пайову участь у фінансуванні заходів щодо утилізації відходів та зменшення обсягів їх утворення, можуть надаватися відповідно до закону України: пільги щодо оподаткування прибутку від реалізації продукції, виготовленої з використанням відходів; пріоритетне державне кредитування; спеціальні державні субсидії на зменшення відсотків за банківські кредити, пов’язані з інвестиціями, що спрямовуються на утилізацію відходів і виготовлення відповідного устаткування тощо.

Ефективний засіб запобігання та зменшення обсягів утворення відходів вбачаю в існуванні та законодавчому закріпленні системи контролю та нагляду у сфері поводження з відходами – ст. 37 ЗУ “Про відходи”. Державний контроль у сфері поводження з відходами здійснюють центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань контролю у сфері житлово-комунального господарства, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері санітарного та епідемічного благополуччя населен-

ня, інші органи виконавчої влади.

Первинний виробничий контроль здійснюють виробники відходів. Громадський контроль-громадські інспектори з охорони довкілля відповідно до законодавства. Нагляд за додержанням законів у сфері поводження з відходами здійснює Генеральний прокурор України та підпорядковані йому органи прокуратури в межах повноважень, передбачених законом.

Поруч з існуванням системи контролю та нагляду у сфері поводження з відходами, виконанню та дотриманню законодавчо закріплених вимог в даній сфері відносин сприяє також інститут “Юридичної відповідальності”, яким передбачається можливість притягнення осіб, винних в порушенні законодавства про відходи, до дисциплінарної, адміністративної, цивільної чи кримінальної відповідальності (Розділ VIII ЗУ “Про відходи”).

Таким чином, на сьогодні проблема “відходів” є надзвичайно актуальною та набуває глобального характеру, що зумовлюється стрімким розвитком суспільних відносин, рушійною силою для яких виступає наростаючий з кожним днем науково-технічний прогрес.

Список використаних джерел

1. Закон України “Про відходи” від 5 березня 1998 року №187/98 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/187/98-вр/page>
2. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” від 25 червня 1991 року №1264-ХІІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/page3?text>
3. Гетьман А. П., Шульга М. В., Анісімова Г. В., Соколова А. К. Екологічне право України в запитаннях та відповідях: Навчальний посібник. – Х.: ТОВ “Оддісей”, 2008. – 480 с.
4. Корнякова Н. Поняття відходів по законодавству України і Європейського Союзу: порівняльно-правовий аналіз / Н. Корнякова // Право України. – 2004. - №5.- с. 149-153.

Гришай Олександр Володимирович, студент факультету транспортних систем, 5 курс, група ТС-51,

Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ЗАХОДИ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ НА СКЛАДАХ У ВІЙСЬКОВИХ ЧАСТИНАХ

Вогонь, що вийшов із-під контролю, здатний викликати значні руйнівні та смертоносні наслідки. До таких проявів вогняної стихії належать пожежі. Пожежа - неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, яке призводить до матеріальної шкоди. Пожежна безпека – стан об'єкта, при якому з регламентованою ймовірністю виключається можливість виникнення та розвиток пожежі і впливу на людей її небезпечних факторів, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Основними напрямками забезпечення пожежної безпеки на складах паливно-мастильних матеріалів (ПММ) є усунення умов виникнення пожежі та мінімізація її наслідків. Стратегічні об'єкти повинні мати системи пожежної безпеки, спрямовані на запобігання пожежі, дії на людей та матеріальні цінності небезпечних факторів пожежі, в тому числі їх вторинних проявів [1, 4].

Пожежна безпека на складах ПММ забезпечується шляхом проведення організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на запобігання пожежам, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для швидкого виклику пожежно-рятувальних підрозділів і успішного гасіння пожеж та ліквідації інших надзвичайних наслідків.

Територія складу повинна постійно утримуватись в чистоті, проливи нафтопродуктів повинні негайно засипатись піском та зачищатись (збиратись). При відкритому зберіганні горючих рідин в тарі, площадки також як і резервуари, повинні мати обвалування, для запобігання розтікання рідин. Для викрутки пробок та відкривання кришок бочок, застосовуються інструменти з металу, що не дає іскри. Всі резервуари заземляються.

Під час заправки автомобіля необхідно додержуватись таких вимог:

- двигуни автомобілів повинні бути вимкненими до початку заправки;
- облиті нафтопродуктами частини автомобіля необхідно насухо протирати;
- відстань між автомобілем, що знаходиться під заправкою та автомобілем який стоїть за ним, повинна бути не менше 3 м., а відстань між іншими, котрі стоять в черзі - не менше 1 м. При цьому для кожного транспортного засобу повинна бути забезпечена можливість маневру та виїзд з території складу МПП [2].

При виникненні пожежі на складі, комірник, чи перший помітивший пожежу, викликають пожежну охорону за телефоном 101 та приступають до гасіння пожежі первинними засобами пожежогасіння (вогнегас-

никами, піском, кошмою), додержуючись при цьому правил особистої безпеки. На кожному складі ПММ всередині та на території складу повинні бути ящики з піском місткістю не менше 0,5 м³, укомплектований совковою лопатою чи совком. Гасіння невеликих пожеж кошмою повинно проводитись шляхом накидання її на поверхню яка горить (бочки, відра, каністри та ін.), ізолюючи її від доступу повітря.

Також широке поширення для гасіння пожеж усіх видів нафтопродуктів і інших пальних речовин одержали вогнегасні речовини на основі галлоїдированих вуглеводнів (бромистого етилу, тетрафтордиброметана) [3].

Список використаних джерел

1. Закон України "Про пожежну безпеку" від 17 грудня 1993 року.
2. Наказ МО України № 115-97 (Положення про пожежну охорону в ЗС України).
3. Про пожежну безпеку. Довідково-інформаційні матеріали. – К., 2002.
4. Наказ Міністра оборони України від 25.06.2007 р. № 372 “Про затвердження Правил пожежної безпеки для військових частин, закладів, установ та організацій Збройних Сил України”, (НАПБ 01.042-2007).

Гудзь Юлія Володимирівна, студентка господарсько-правового факультету, 5 курс, група 02-16м-05,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ШАХРАЙСТВО З ВИКОРИСТАННЯМ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ. РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Реалії сьогодення демонструють щоденне створення, розвиток та впровадження у повсякденне життя все нових інноваційних технологій. Безумовно, науково-технічний прогрес не стоїть на місці, і результатом цього є поява найрізноманітніших пристроїв, які роблять наше життя більш зручнішим. Одним з найвагоміших досягнень є мобільний зв'язок. В Україні використання мобільного зв'язку було започатковано 16 червня 1993 року, й саме в цей день було зроблено перший дзвінок з мобільного телефону на території України [1]. На сьогодні, зв'язок за допомогою мобільних телефонів – є однією з найбільш успішних та дуже динамічних за розвитком областей радіозв'язку.

Актуальність теми обумовлена насамперед тим, що на сьогодні все

більша кількість людей користується мобільними телефонами як звичайним та необхідним засобом комунікації. Проте, слід зазначити, що з впровадженням все новітніх технологій, шахраї стають дедалі винахідливими та придумують найрізноманітніші способи шахрайства з використанням мобільного зв'язку. Більшість дій злочинців охоплюються поняттям «шахрайство» (злочином, що передбачено ст. 190 Кримінального кодексу України). Проте, слід брати до уваги доволі високий рівень латентності цих діянь. Це обумовлено, зокрема: розмаїттям способів учинення шахрайств; небажанням потерпілих звертатись до правоохоронних органів тощо [3]. Нажаль, сьогодні мало робіт присвячено розгляду цього питання, відсутній єдиний ефективний механізм як з боротьби, так і з попередження такої злочинності. Тож, метою роботи є дослідження найпоширеніших способів шахрайства з використанням мобільного зв'язку, їх специфіка та пошуки засобів запобігання цих злочинних дій. Але, поперше, слід з'ясувати за яким принципом побудований мобільний зв'язок.

Так, при здійсненні дзвінка, абонент за допомогою стільникового телефону через радіоканал з'єднується з базовою станцією, яка визначає місце знаходження мобільного телефону, і якщо даному абоненту дозволено отримувати послуги стільникового зв'язку, то через мережу базових станцій встановлюється зв'язок з визначеним кінцевим абонентом. У світі на сьогодні експлуатується близько 1,4 мільйони базових станцій, більш ніж 20 000 з них розташовані в Україні [6]. Сьогодні в Україні налічується більше ніж 57 млн. абонентів різних мобільних операторів. Рівень проникнення мобільного зв'язку складає близько 133 %, для порівняння, за аналогічний період у 2007 році цей показник становив 109 % [7]. Тож, поширеність користування послугами мобільного зв'язку викликає необхідність у захисті абонентів від шахраїв.

Згідно з даними українських операторів мобільного зв'язку: на сьогодні, кожному з них вигадливість мобільних шахраїв коштує по 150-200 мільйонів гривень на рік – це близько 3-5 % загального обороту коштів оператора. У «Київстарі» підраховали: найурожайнішим для аферистів став 2008 рік – тоді до компанії звернулося 66 тисяч обдурених власників мобільних телефонів [4]. Фахівці компанії переконані, що це у кращому випадку лише третина постраждалих. Решта просто соромиться зізнатися у тому, що їх обдурили. Тих же, хто готовий продовжувати пошуки справедливості – написати заяву, прийти у поліцію – зовсім мало. Дослідження та вирішення цього питання є доволі важливим, тож з цією метою було створено анкету та проведено соціологічне опитування за допомогою інтернет-сервісу «Google Форми» [8]. В опитуванні прийняло участь близько 1500 респондентів та майже кожен другий зізнався, що став жертвою «мобільних аферистів» (49,5 % опитаних). Ще 32,3 %

опитаних сказали, що шахраї намагалися їх ввести в оману, проте люди їх викрили та не потрапили на гачок аферистів. Та 20,2 % відповіли, що не потрапляли у ситуації, коли шахраї намагалися на них заробити (рис. 1).

Чи потерпали Ви від шахрайства з використанням мобільного зв'язку?
(1516 ответов)

Рис. 1. Стан злочинності з використанням мобільного зв'язку.

Метою опитування було встановити реальний стан шахрайства з використанням мобільного зв'язку та найбільш поширені способи шахрайства. Саме ці питання і були поставлені респондентам. Результати опитування наступні:

1. Близько 34 % опитаних стали жертвами шахрайства у сфері надання фінансових послуг. У цьому випадку шахраї намагаються дізнатися від особи дані кредитної картки. Представившись співробітниками банку, вони запитують дані кредитної картки, щоб в лічені години зняти з неї гроші. Тож, при надходженні SMS-повідомлень чи підозрілих дзвінків від працівників банку з питаннями про Ваші особисті дані, ні в якому разі не повідомляйте персональні дані. Обов'язково перевірте інформацію: зателефонуйте в контактний центр банку за номером, вказаним на карті.

2. На другому місці є шахрайства, які полягають у надходженні заманливих SMS-повідомлень чи дзвінків, в яких шахраї повідомляють про виграш цінного призу (19 % опитаних). Для більшої переконливості вказують назву, адресу установи, підприємства або організації, де можна забрати приз. Потім просять переказати невелику суму грошей для реєстрації учасника або відправити SMS на вказаний номер. Гроші абонента з рахунку зникають, проте згодом виявляється, що акції та призів і не існувало. Як наголошують психологи, такі махінації проходять дуже швидко, з використанням емоційного і приголомшеного стану потерпілого. У таких випадках не слід піддаватися емоціям та відразу виконувати всі вимоги шахраїв. Перш за все необхідно дізнатися чи існує така акція насправді. При можливості слід зв'язатися з представниками на-

званої компанії та переконатися, що повідомлена інформація є правдою.

3. Третім, але не менш розповсюдженим способом виманювання з людей грошей, є гра на довір'ї (13,7 % опитаних). Згідно з опитуванням, цей вид шахрайства найбільш поширений серед осіб, вікової категорії 35 і більше років. Коли телефонують невідомі і повідомляють, що з вашими близькими сталася біда – мало хто задумається перед тим, як віддати все, що є, для порятунку рідної людини. Саме на це і роблять ставку аферисти. При цьому, вони враховують цілу низку деталей, щоб вигадана історія виглядала максимально достовірно. Психологи переконані: подібні дзвінки здійснюються серед ночі саме тому, що ми на рівні підсвідомості від нічних дзвінків чекаємо саме неприємних звісток, а раптова і потужна психологічна атака повністю вимикає логіку. «Постраждалі згадують: ті, хто телефонує, називають імена людей, які начебто потрапили у неприємності, у розмові спливають деталі, які переконують переляканих родичів у тому, що мова йде саме про їхню близьку людину. Насправді, ми самі даємо зловмисникам цю інформацію – не помічаючи цього. Приблизно так: «Ваш онук потрапив у біду» - «Мій Антон? Він не міг цього зробити!» - зазначає психолог [4]. Також аферисти послуговуються соціальними мережами, де особи викладають усю необхідну інформацію. Тож шахраям достатньо просто переконатися, що такий довірливий користувач не вдома – і гроші вже майже в кишені. Неочікуваний дзвінок родичам (найчастіше вночі), живописання жахів, які чекають на їхнього сина/доньку, підтвержені особистою інформацією з тієї ж соціальної мережі – і нажахані батьки, навіть не спробувавши зв'язатися з власною дитиною, добровільно віддають гроші! Враховуючи, що така схема вже стала класикою телефонного шахрайства, психологи радять членам однієї сім'ї домовитися між собою, кому потрібно дзвонити у разі біди. І, звичайно ж, з'ясувати, де знаходиться син, дочка, мама або тато, якщо незнайома людина щось просить від їхнього імені [2].

Саме ці три види шахрайства є найбільш поширеними (рис. 2). Проте, існують і менш ефективні способи шахрайства, до яких належить, зокрема, бажання повернути втрачене: надія повернути загублені речі чи бажання позбутися клопотів з відновленням втраченого паспорта – досить потужний стимул заплатити тим, хто все це обіцяє.

Як висновок, треба відмітити, що кожного дня з'являються все нові і нові способи обману абонентів мобільного зв'язку, у той час як повернути вкрадені гроші доволі складно. Проте, мобільні оператори дають поради, як не стати жертвою «мобільних аферистів». Ось кілька з них:

1) *Отримали повідомлення про виграти?* Не піддавайтеся емоціям, а перевірте у оператора, чи проводилися подібні акції. «Краще ігнорувати всі пропозиції, пов'язані з вкладанням особистих коштів. А якщо Ви вже

стали жертвою такого шахрайства – відразу звертайтеся до поліції. У нас є підрозділи, які займаються кіберзлочинами» - радить колишній начальник Центру зав'язків з громадськістю МВС у Києві [4].

2) *Попереджений – значить озброєний!* Не соромтеся вчитися на чужих помилках та не лінуйтеся слідкувати за новими способами шахрайства, адже сьогодні користувачі Інтернету на численних форумах обговорюють власний гіркий досвід.

3) *Якщо ж Ви вже стали жертвою аферистів* – якомога швидше повідомте про це оператора. «Наша компанія за перший квартал 2012 року повернула завдяки вчасним зверненням людей, що постраждали від мобільного обману, близько 20 тисяч гривень» – розповідає менеджер по зв'язках з громадськістю [4].

Якщо ви були жертвою мобільних шахраїв, то від якого саме виду шахрайства через мобільну мережу Ви постраждали?

(1516 ответов)

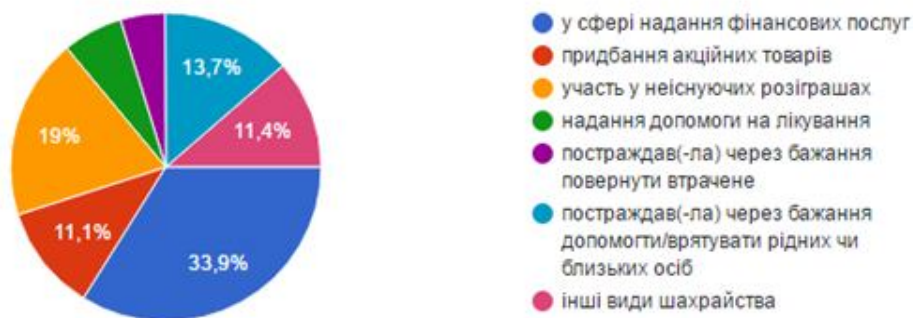

Рис. 2. Найбільш поширені способи шахрайства з використанням мобільного зв'язку.

Окрім повідомлення оператора, необхідним кроком також є звернення до правоохоронних органів. Так, одному з абонентів на його номер телефону надійшло SMS-повідомлення, в якому шахраї вітали особу з «виграшем» в акції, в якій ніби то приймав участь абонент. Проте особа, перш ніж виконати вимоги шахраїв, звернулася до оператора з метою перевірки отриманої інформації. На що оператор повідомив, що компанії, від якої надійшло повідомлення, не існує. Але і на цьому абонент не зупинився та вжив усіх можливих заходів, аби не тільки покарати шахраїв, а й попередити їх злочинну діяльність у майбутньому. І наступним кроком було написання листа до Департаменту кіберполіції Національної поліції України, адже однією з функцій саме цього органу є визначення, розроблення та забезпечення реалізації комплексу організаційних і практичних заходів, спрямованих на попередження та протидію кримі-

нальним правопорушенням у сфері протидії кіберзлочинності. В заяві була викладена сутність «афери». Зі спливом часу надійшла відповідь, в якій було повідомлено про розгляд заяви та надана детальна інструкція подальших дій. Тож, як вбачається, та як зазначив заступник начальника Департаменту кіберполіції Національної поліції України: «Загальне правило – у кожному випадку вчинення стосовно Вас шахрайських дій, обов'язково звертайтеся до правоохоронних органів та передавайте всю отриману інформацію про шахраїв».

Список використаних джерел

1. Історія Мобільного Зв'язку в Україні // Електронна бібліотека України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://sites.google.com/site/mobile12654/mobile_3
2. Невмержицька А. ТОП-10 найбільш популярних видів шахрайства, а також способи убезпечити себе від аферистів. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua/ukrayina/shahrayi-procvitayut-v-ukrayini-cherez-dovirlivist-lyudey-i-lyubiteliv-halyavi-299247.html>
3. Черней В.В., Чернявський С.С., Брисковська О.М., Алексеєва-Процюк Д.О., Вознюк А.А., Харечко Н.В. Методика розкриття та розслідування шахрайств, учинених шляхом використання засобів мобільного зв'язку. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/intelektualna-vlasnist/svidoctva/58639.pdf>
4. Рагуцька Л. Нові афери від мобільних шахраїв. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://obozrevatel.com/crime/73650-novi-aferi-vid-mobilnih-shahraiv.htm>
5. Кленков О.В. Як захистити себе від «мобільного» шахрайства? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://3222.ua/article/yak_zahistiti_sebe_vd_moblnogo_shahraystva.htm
6. Мобільний зв'язок в Україні // Електронна бібліотека України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uateka.com/uk/article/society/1227>
7. Дані Державної служби статистики України / Абоненти зв'язку в 2016 році // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Опитування за допомогою Google Форм. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdjuG2C3Tt0orSz9NqKtlqjFEMBUHFh7CiQ-K6TkqLTi42zsg/viewform>

Гулевич Валентина Валеріївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-18,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права,
кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

НАБУТА БЕЗПОРАДНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПОВЕДІНКУ ЛЮДИНИ В ЕКСТРИМАЛЬНИХ УМОВАХ ЖИТТЯ

У наше століття цивілізації, урбанізації й науково-технічного прогресу зустрічаються, як і раніше, люди, що зазнають надзвичайно сильні впливи зовнішнього середовища. Стосовно цих впливів звичайно застосовують термін "екстремальні умови".

Під останніми розуміються крайні природні умови існування, що ставлять організм на грань перенесення. Місця проживання з такими умовами прийнято називати екстремальними зонами. Екстремальні зони можуть формуватися протягом тривалого часу (суттєва зміна кліматичних умов, інтенсивне забруднення навколишнього середовища відходами виробництва) і виникати раптово, що спостерігається при природних катаклізмах або нещастях, викликаних людьми (катастрофи, війни).

Екстремальні умови життя, а тим більш, надзвичайні ситуації, впливають на усі сфери життя людини, значно змінюють її якість життя. Тому проблема дослідження особливостей якості життя в екстремальних умовах є вельми актуальною, оскільки на території двох областей України проводяться бойові дії. Постійне почуття небезпеки та вразливості, а також неможливість вплинути на ситуацію спричиняє руйнівний вплив на психологічний стан людей, які проживають там.

Теорія завченої безпорадності була започаткована у 1967 році Мартіном Селігманом шляхом проведення експериментів над собаками у Пенсильванському університеті. Експерименти ставилися за схемою класичного обумовлення Павлова. Частина їх полягала в тому, щоб сформувати в собак умовний рефлекс страху на звук високої тональності. Як негативне підкріплення використовувався несильний, але чутливий удар електричним струмом, який собаки, сидячи у клітках, відчували після того, як чули звук.

Після декількох стимуляцій клітки відчинили. Експериментатори очікували, що через сформований рефлексу страху собаки будуть тікати, почувши високий звук, щоб уникнути удару струмом. Проте, всупереч очікуванням, собаки не тікали. Вони лягали на підлогу і скиглили, але не робили жодних спроб втекти, хоча з відчинених кліток це було нескладно.

Спостерігаючи несподівані результати експерименту, Мартін Селігман припустив, що, можливо, собаки не намагаються уникнути удару струмом не через відсутність страху, оскільки судячи з їхньої поведінки

було очевидно, що вони віз жахом очікують удару, а тому, що під час експерименту вислизнути від удару струмом не вдалося, і вони звикли до його неминучості. Інакше кажучи, собаки «навчилися безпорадності».

Отже, вчений дійшов висновку про те, що безпорадність викликають не самі по собі неприємні події, а досвід неконтрольованості цих подій. Жива істота стає безпорадною, якщо звекає до того, що від її активних дій нічого не залежить. Неприємності відбуваються самі по собі, і на їх виникнення впливати ніяк не можна.

Завчена безпорадність – стан людини або тварини, за якого індивід не робить спроб до поліпшення свого стану, не намагається уникнути поганої, болісної події, хоча має таку можливість. З'являється, як правило, після декількох невдалих спроб впливати на негативні обставини зовнішнього середовища і характеризується пасивністю, відмовою від дії, небажанням змінювати вороже середовище або уникати його, навіть коли з'являється така можливість. У людей, згідно з низкою досліджень, супроводжується втратою почуття свободи й контролю, зневірою в можливість змін і у власні сили, пригніченістю, депресією й навіть прискоренням настання смерті.

Війна – це саме те агресивне і всеосяжне зовнішнє середовище, яке неможливо контролювати. Хоча, можливо, у сьогоднішніх подіях набута безпорадність пошириться куди далі, ніж зона бойових дій. Це швидше залежить від соціальної та економічної кризи, як буде розвиватися ситуація й наскільки агресивним буде її вплив на людей.

Чим довше людина перебуває в ситуації війни, тобто відсутності контролю над власним життям, тим сильнішим буде вплив безпорадності.

Саме через це багато переселенців – це дезадаптивні люди, які не шукають роботу, не намагаються влаштувати своє життя. Крім того, мільйони людей усе ще залишаються в зоні бойових дій, викликаючи обурення у співвітчизників, які звертаються до них із запитанням «чому ви не їдете?». Тому що психологія за цей час почала працювати так, що «немає жодних інших варіантів». Поки хтось сторонній не протягне руку, поки зовнішнє середовище не дасть позитивного зворотного зв'язку, цей алгоритм буде працювати саме так.

На жаль, це та ситуація, у якій людина, яка довго перебувала в подібних умовах, залишиться із досвідом набутої безпорадності. Це треба розуміти і враховувати.

Люди, які тривалий час перебували в умовах війни, потребують кваліфікованої психологічної допомоги. Якщо ж людина встигла адаптуватися в мирному середовищі, то важливо розуміти, яку частину цього досвіду вона закріпила й буде нести далі в житті.

Гуленко Ірина Іванівна, Іванова Юлія Дмитрівна, студентки
дорожньо-будівельного факультету, 3 курс, група ДМ-31,
Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та
безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ПІЛЬГИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ЗА ВАЖКІ ТА ШКІДЛИВІ УМОВИ ПРАЦІ

Охорона здоров'я працівників, забезпечення безпечних умов праці, ліквідація професійних захворювань виробничого травматизму є одним із основних піклувань Уряду України проявляється у комплексі економічних, технічних, санітарно-гігієнічних і правових заходів, спрямованих на прискорення технічного прогресу, автоматизацію і механізацію виробничих процесів, заміну ручної праці машинами, подальше поліпшення умов праці.

Усі підприємства, установи та організації повинні дбати про безпеку праці і піклуватися про здоров'я своїх працівників. До обов'язків роботодавця входить розробка комплексних заходів по охороні праці, які б гарантували безпечні і здорові умови праці на робочому місці. На жаль, сучасний стан організації праці при відсутності наукових та проектно-конструкторських розробок нових технологій, наявності недосконалого обладнання і управлінських рішень щодо безпечних умов праці, не гарантує стовідсоткової безпеки працівникам. Тому на підприємствах для відшкодування впливу небезпечних і шкідливих чинників виробництва на організм людини застосовується система пільг і компенсацій. Так, робітники, які працюють в умовах, що не відповідають нормам безпеки і санітарним нормам, користуються пільгами та отримують компенсацію.

Ст. 7 Закону України “Про охорону праці” передбачає наступні пільги і компенсації деяким категоріям працівників за шкідливі та важкі умови праці:

- видача молока та лікувально-профілактичного харчування;
- забезпечення газованою солоною водою;
- перерви у роботі для обігрівання і відпочинку;
- скорочення робочого часу;
- щорічні додаткові відпустки;
- підвищена оплата праці;
- пільгові пенсії.

Видача молока здійснюється на основі “Переліку хімічних речовин, при роботі з якими рекомендовано вживати молоко або інші молочні

продукти” (наказ Міністерства охорони здоров’я СРСР від 4 листопада 1987 р. № 4430);

Молоко видається по 0,5 л за зміну у лише у робочі дні.

Забороняється видавати молоко за декілька змін наперед або за попередні дні, чи замінити його іншими не молочними продуктами, або компенсувати грошима.

Лікувально-профілактичне харчування готується згідно спеціальних “Раціонів лікувально-профілактичного харчування і вітамінних продуктів”, а видається згідно “Правил видачі лікувально-профілактичного харчування”.

Працівникам, що отримують лікувально-профілактичне харчування, молоко за шкідливі умови праці не надається.

Забезпечення газованою солоною водою покладається на підприємства, і здійснюється за його рахунок.

Основою для цього є Постанова Секретаріату ВЦРПС “Про забезпечення робітників гарячих цехів газованою солоною водою” (від 11 червня 1934 р).

В цій постанові приводиться перелік гарячих цехів:

- домені, мартенівські, прокатні, випалювальні, та інші цехи металургійної промисловості;
- гути скляних заводів;
- горни фарфоро-фаянсових і цегельних заводів;
- котельні та машинні зали електростанцій, де робота проводиться при високих температурах.

Ця постанова є обов’язковою, але не вичерпною.

Всі виробництва і цехи, де працівники мають право на отримання газованої солоної води, визначаються органами санітарного нагляду за погодженням з власником.

Норма забезпечення газованою солоною водою становить 4–5л. на особу. Але це не звільняє підприємство від обов’язку забезпечення прісною водою на загальних підставах.

Перерви для обігрівання і відпочинку надаються:

- працівникам, що працюють при низьких температурах;
- вантажникам;
- та деяким іншим категоріям працівників.

Ці перерви зараховуються в робочий час, і для їх проведення обладнується спеціальне місце.

Кількість і тривалість цих перерв визначає власник за погодженням з профспілками.

Нормативними актами надання перерв є:

- для обігрівання – п.2 постанови Наркомпраці СРСР від 11.12.29 р;

– для відпочинку – п.23 Правил умов праці вантажників (затверджених Наркомпрацею СРСР 20 вересня 1931 р).

Скорочення тривалості робочого часу – це менший термін роботи при повній тарифній ставці її оплати (ст. 51 КЗпП).

Скорочений термін робочого часу встановлюється:

- для працівників віком від 16 до 18 років – 36годин на тиждень;
- для осіб віком від 14 до 16 років – 24години на тиждень;
- для працівників зі шкідливими умовами праці – не більше 36годин на тиждень;

- для деяких категорій працівників (вчителів, лікарів, та інших) – згідно чинного законодавства від бдо 3годин на день;

- для жінок, які мають дітей віком до 14 років або дитину інваліда – за домовленістю з власником та за його кошти.

Пільгове пенсійне забезпечення гарантується робітникам, які працюють у шкідливих умовах і гарячих цехах, а також зайняті на роботах з важкими умовами праці. Воно передбачає надання пенсії до досягнення пенсійного віку і в більших розмірах. Ступінь шкідливості факторів виробничого середовища і важкості праці визначається в балах (від 1 до 3) за гігієнічною класифікацією праці. Кількість балів за кожним фактором проставляється в Карті умов праці. При цьому для оцінки впливу даного фактора на умови враховується час його дії протягом зміни (табл. 1).

Таблиця 1. Диференціація розміру доплат до тарифної ставки.

Умови праці	Оцінка умов праці $X_{факт}$, бал	Розмір доплати до тарифної ставки
Шкідливі і важкі умови	до 2	4
	2,1—4,0	8
	4,1—6,0	12
Особливо шкідливі й особливо важкі умови	6,1—8,0	16
	8,1—10,0	20
	більше 10	24

Зниження пенсійного віку і стажу роботи скорочує тривалість дії на робітника шкідливих виробничих факторів, забезпечує раннє виведення з організму накопичених шкідливих речовин, швидке відновлення нормальної діяльності всіх систем життєзабезпечення людини.

Основним завданням охорони праці на підприємствах є поліпшення

умов праці. При створенні умов, що відповідають нормам безпеки і виробничої санітарії, зникає необхідність в витратах на пільги та компенсацію, підвищується продуктивність праці, що покращує психологічний клімат у колективі і матеріальне становище підприємства.

Список використаних джерел

1. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці.-К.: Вид. Каравела, 2006. – 359 с.
2. Законодавство України про охорону праці // Збірник нормативних актів. – том 1. – РВО “Поліграфкнига”. – К, 1995.

Гычка Юлия Алексеевна, студентка факультета
самолетостроения, 3 курс, группа 139,
Клеевская Валерия Леонидовна, старший преподаватель кафедры
химии, экологии и экспертизных технологий
Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков

МОНИТОРИНГ СОСТОЯНИЯ АТМОСФЕРНОГО ВОЗДУХА В ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Состояние атмосферного воздуха является одним из основных факторов, влияющих на здоровье человека, поэтому мониторинг загрязнения атмосферного воздуха – важная и актуальная задача.

Экологический мониторинг - многоцелевая информационная система долгосрочных наблюдений, а также оценки и прогноза состояния природной среды. Основная цель экологического мониторинга – предупреждения критических ситуаций, вредных или опасных для здоровья людей, благополучия других живых существ, их сообществ, природных и созданных человеком объектов.

Министерство экологии и природных ресурсов Украины осуществляет наблюдение (мониторинг) за состоянием атмосферного воздуха, поверхностных, подземных и морских вод, водных объектов в пределах природоохранных территорий, почв различного назначения, ландшафтов, и др.

По данным этого мониторинга в Харьковской области наибольшими загрязнителями атмосферного воздуха являются: предприятия топливно-энергетического комплекса: Змиевская ТЭС ОАО ГЭК «Центрэнерго», ПАО «Укргаздобыча» филиал ГПУ «Шебелинкагаздобыча», филиал «Теплоэлектроцентраль» ООО «ДВ нефтегазодобывающая компания». Так, в 2015 году выбросы указанных предприятий (диоксид серы, окси-

ды азота, оксид и диоксид углерода, метан, неметановые легкие органические соединения и вещества в виде суспензированных твердых частиц) составили:

Змиевская ТЭС – 22,645 тыс. т; Филиал «Теплоэлектроцентраль» - 6,469 тыс. т ; Филиал «Шебелинкагазодобыча» - 4,58 тыс. т.

Причинами таких значительных выбросов в атмосферу, например на Змиевской ТЭС, являются изношенность котлоагрегатов (на 50 – 90 %) и газоочистительное технологическое оборудование, не соответствующее современным экологическим требованиям.

Загрязнение атмосферного воздуха негативно влияют на здоровье людей, вызывая атеросклероз, заболевания сердечно-сосудистой системы, заболевания органов дыхания и др.

Дейнега Кирило Володимирович, студент інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-22,
Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПОДОЛАННЯ МЕДИКО-САНІТАРНИХ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Ризик виникнення наслідків НС у цілому та медико-санітарних як найбільш трагічних зокрема є головною проблемою під час вирішення завдань подолання наслідків НС природного і техногенного характеру внаслідок того, що самі ризики значною мірою визначаються ефективністю заходів з ліквідації наслідків НС. Особливе значення мають ризики виникнення тих або інших медико-санітарних наслідків НС, що зумовлено їх певною специфічністю та безпосереднім впливом на життєдіяльність як окремої людини, так і значних людських контингентів, а іноді й суспільства в цілому [1].

Хід і результати робіт з ліквідації НС залежать не лише від співвідношення ресурсно-економічного, морально-політичного, науково-технічного та організаційного потенціалів системи, але і від ефективності роботи оперативного управління. У свою чергу, ефективність процесу прийняття, реалізації та корегування оперативних рішень визначається вмінням керівництва зосередити основні зусилля на головних напрямках ліквідації причин НС та її наслідків [5].

Для надання безкоштовної медичної допомоги постраждалим внаслідок НС техногенного і природного характеру громадянам, рятувальникам і особам, які беруть участь у подоланні наслідків НС техногенного і природного характеру, діє Державна служба медицини катастроф

України (ДСМК) як особливий вид державних аварійно-рятувальних служб.

Основним документом, що регламентує організаційні основи діяльності ДСМК є «Положення про Державну службу медицини катастроф», затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 11.07.2001р. №.827 [4].

Пункт 9 цього Положення зазначає, що до медичних формувань ДСМК належать мобільні госпіталі, мобільні загони, медичні бригади постійної готовності першої черги (бригади швидкої медичної допомоги) та спеціалізовані медичні бригади постійної готовності другої черги.

Основними завданнями ДСМК є:

- надання безоплатної медичної допомоги на догоспітальному і госпітальному етапах постраждалим від надзвичайних ситуацій, рятувальникам та особам, які беруть участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- ліквідація медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій;

- участь в організації комплексу санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів у районах надзвичайних ситуацій, які здійснює санепідемслужба МОЗ України;

- організація взаємодії медичних сил, засобів та лікувальних закладів відповідно на центральному і територіальному рівні у сфері медичного захисту населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій; координація роботи із забезпечення готовності органів охорони здоров'я, систем зв'язку та оповіщення до дій у надзвичайних ситуаціях;

- прогнозування медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій та розроблення рекомендацій щодо здійснення заходів з метою зниження негативного впливу таких ситуацій;

- проведення збору та аналізу інформації про медико-соціальні наслідки надзвичайних ситуацій в межах Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань надзвичайних ситуацій;

- створення і раціональне використання резерву матеріально-технічних ресурсів для здійснення заходів Служби на центральному і територіальному рівні;

- участь у підготовці та атестації медичних формувань та їх особового складу;

- проведення науково-дослідних робіт, пов'язаних з удосконаленням форм і методів організації надання екстреної медичної допомоги у разі виникнення надзвичайних ситуацій [4].

За умов недостатності ресурсів охорони здоров'я потрібен пошук організаційних рішень щодо подолання медико-санітарних наслідків катастрофи. Світова практика свідчить, що одним із можливих шляхів збільшення стійкості структурних елементів системи охорони здоров'я та зменшення часу ізоляції постраждалого регіону є міжнародна допомога, яка до ураженого регіону надходить впродовж 24-48 годин після отримання офіційного запиту. Джерелами її можуть бути не лише провідні

міжнародні організації, але й держави-сусіди, відповідно до договорів про основи добросусідства та транскордонне співробітництво, зокрема з приводу специфічних питань, пов'язаних з виникненням НС. Для потенційно небезпечних територій країни актуальними є транскордонне співробітництво в межах об'єднань євро-регіонального співробітництва [3].

Сценарій залучення міжнародної допомоги:

1. Оцінка наслідків упродовж перших 10 годин після припинення впливу вражаючого фактору та визначення рівня НС (час, який минув з моменту катастрофи – 10 годин).

2. Прийняття рішення та направлення запиту про міжнародну допомогу до міжнародних організацій (час не визначено).

3. Направлення міжнародної команди експертів для оцінки наслідків (12-48 год.).

4. Реагування провідних міжнародних організацій (48-72 год.).

5. Доставка допомоги охорони здоров'я від державного кордону до осередку НС (2-6 год.).

6. Прибуття на визначене місце на ураженій території мобільного госпіталю та його розгортання. (3-10 год.).

7. Початок надання медичної допомоги після прибуття (2-3 год.).

8. Розрахунковий час надходження міжнародної допомоги до початку надання медичної допомоги (77-139 год.).

8а. Розрахунковий час надходження міжнародної допомоги до осередку з моменту перетину державного кордону до початку надання медичної допомоги (7-16 год.).

Впродовж гострого періоду перебігу НС природного характеру пріоритет подолання медико-санітарних наслідків катастрофи, організація екстреної медичної допомоги та проведення життєзберігаючих втручань належить національній системі охорони здоров'я, проте міжнародна допомога виконує суттєву функцію ресурсної підтримки.

Власних ресурсів охорони здоров'я України вистачає для подолання наслідків НС природного характеру, проте залучення міжнародних ресурсів скоротить час виходу з кризи та зменшить тяжкість медико-санітарних наслідків катастрофи [2].

Список використаних джерел

1. Гончаров, С. Ф. О некоторых проблемах медицинского обеспечения населения в кризисных ситуациях / С. Ф. Гончаров, Б. В. Бобий // Военно-медицинский журнал. – 2005. – № 7. – С. 15 – 22.

2. Мазуренко О. В. Модель координації національної та міжнародної допомоги при подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру / О. В. Мазуренко // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. - 2013. - № 3. - С. 19-25. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSG_2013_3_5.

3. Мазуренко О. В. Обґрунтування потреби у міжнародній допомозі при подоланні медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій природного характеру / О. В. Мазуренко // Вісник соціальної гігієни та ор-

ганізації охорони здоров'я України. - 2012. - № 4. - С. 51-55. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSG_2012_4_12.

4. Про затвердження Положення про Державну службу медицини катастроф: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2001 № 827 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/827-2001-%D0%BF>

5. Руководство по управлению чрезвычайными ситуациями. Система управления чрезвычайной ситуацией (ICS) // Береговая охрана США. – Вашингтон, окр. Колумбия, 20593. – 2001. – 254 с.

Дейнега Максим Володимирович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-22,
Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

НАСЛІДКИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИ АВАРІЙ НА ХІМІЧНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ

Забезпечення хімічної безпеки в Україні, де відмічається величезне техногенне навантаження на навколишнє середовище та людину обумовлює велику проблему щодо безпечної експлуатації хімічно небезпечних об'єктів [4].

Хімічно небезпечним об'єктом (ХНО) вважається об'єкт господарювання, при аваріях і руйнуваннях якого можуть відбутися масові ураження людей, тварин і рослин небезпечними хімічними речовинами.

До ХНО відносяться:

- підприємства хімічної галузі промисловості, які виробляють чи використовують НХР;
- підприємства з переробки нафтопродуктів;
- підприємства інших галузей промисловості, які використовують НХР;
- підприємства, які мають на оснащенні холодильники, водонапірні станції, очисні споруди, що використовують хлор і аміак;
- залізничні станції і порти, де концентрується продукція хімічних виробництв, термінали і склади на кінцевих пунктах розміщення сильнотокуючих отруйних речовин (СДОР);
- транспортні засоби, контейнери і наливні потяги, автоцистерни, річкові і морські танкери, які перевозять хімічно небезпечні продукти;
- склади і бази, на яких зберігаються запаси речовин для дезактивації, дератизації сховищ для зерна і продуктів його переробки.

В зонах можливого хімічного зараження в Україні проживає близько 20 млн. чоловік, що становить 38,5% населення [2; с. 83].

За ступенем токсичності НХР, які надходять в організм через органи

дихання і шлунково-кишковий тракт, можна розділити на шість груп, які представлені в табл. 1 [2; с. 85].

Особлива група речовин, які є найнебезпечнішими для людей у випадку проникнення в навколишнє середовище називаються сильнодіючими отруйними речовинами (СДОР).

Великі запаси СДОР на підприємствах хімічної, целюлозно-паперової, нафтопереробної, металургійної промисловості, на транспортних магістралях є джерелом виникнення масштабних надзвичайних ситуацій.

Таблиця 1. Групи токсичності НХР.

Групи токсичності	Середня смертельна чи частково смертельна концентрація, мг/л
Надзвичайно токсичні	менше 1
Високотоксичні	1-5
Сильнотоксичні	6-20
Помірнотоксичні	21-80
Малотоксичні	81-160
Практично нетоксичні	більше 161

Об'єкти, що мають СДОР, розрізняють за чотирма ступенями хімічної небезпеки залежно від виду СДОР, сумарної кількості (маси), можливих наслідків аварії – кількості населення, яке може потрапити в зону зараження: до 100 осіб – IV, 100–300 осіб – III, 300–500 осіб – II, більше 500 осіб – I ступінь. У разі аварії на хімічно небезпечному об'єкті з викидом (розливом) речовин СДОР утворюється зона хімічного зараження [3].

Масштаб, тривалість та небезпека – основні характеристики хімічного ураження. Масштаб хімічного ураження характеризує просторові межі виявлених наслідків. Тривалість дії хімічного ураження – елемент, що характеризує межі виявлених вражаючих факторів отруйних речовин; зумовлюється тривалістю зараження НХР на різних поверхнях і зберігає свої вражаючі дії на незахищене населення. Тривалість дії ОР на місцевості залежить від типу ОР, швидкості вітру, температури, вологості, структури ґрунту та наявності на ньому рослинності [2; с. 86].

У разі аварії на хімічно небезпечному об'єкті з викидом (розливом) СДОР утворюється зона хімічного зараження. Зоною хімічного зараження називають територію, яка включає місце розливу (викиду) СДОР, і територію, над якою поширилася хмара зараженого повітря з уражальною концентрацією [3; с. 22].

Усередині зони хімічного зараження можливе утворення одного або декількох осередків хімічного ураження (за наявності населених пунктів, сільськогосподарських виробництв та ін.). Осередок хімічного ураження існує в межах населеного пункту або його частини, що опинилися чи

можуть опинитися в зоні зараження. СДОР можуть уражати шкіру, органи дихання, очі, слизові оболонки з подальшою дією на нервову систему, серце та інші органи людини.

Захисні дії населення в осередку хімічного ураження починаються з моменту отримання оповіщення про викид в атмосферу СДОР або явної небезпеки хімічного зараження і вимагають:

- надіти засоби індивідуального захисту (протигаз, плащ, накидка);
- укритися в найближчому сховищі цивільного захисту (ЦЗ) або вийти із зони зараження в бік, перпендикулярний напрямку вітру, уникаючи проходу через тунелі, яри (у низьких місцях вища концентрація СДОР).

Якщо недоступні засоби захисту, потрібно:

- залишитися у приміщенні верхнього поверху, щільно закрити вікна та двері, димохід, вентиляційні люки;
- провести герметизацію приміщення: заклеїти щілини у вікнах плівкою, лейкопластирем або папером, вхідні двері зашторити, використовуючи ковдри і будь-які щільні тканини;
- вийшовши із зони зараження, зняти одяг, залишити його на вулиці, прийняти душ, ретельно промити очі, прополоскати рот;
- у разі підозри на ураження багато пити (чай, молоко), звернутися до лікарів [3; с. 23].

До заходів спрямованих на захист населення і персоналу від вражаючої дії токсичних речовин відноситься оперативне прогнозування напрямку, площі, швидкості поширення первинної і вторинної хмар ХНР, які залежать від багатьох факторів, зокрема: виду ХНР, класу токсичності, маси, загальної площі випаровування, напрямку, швидкості вітру, температури повітря, коефіцієнту стійкості вертикального стовпа повітря (СВСП), відстаней до населених пунктів чи селітебних зон, щільності населення.

Тому вагомим досягненням вчених в галузі цивільного захисту населення від хімічних небезпечних речовин є програмний код в середовищі Visual Basic Application для MS Office, що дозволяє автоматизувати розрахунок площ зон можливого і прогнозованого хімічного забруднення при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах (ХНО) з витоком хімічно небезпечних речовин (ХНО) [1; с. 606].

У доповіді деталізується інформація щодо класифікацій ХНР, їх характеристики та детально описуються заходи, спрямовані на захист населення від вражаючої дії зазначених речовин.

Список використаних джерел

1. Борик В.В. Автоматизація розрахунків площ можливого і ширини прогнозованого хімічного забруднення з використанням об'єктно-орієнтованого програмного середовища //Фізика і хімія твердого тіла. - Т. 16, № 3 (2015) С. 606-609. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.pu.if.ua/inst/phys_che/start/pcss/vol16/1603-29.pdf
2. Васійчук В.О., Гончарук В.Є., Качан С.І., Мохняк С.М. Основи цивільного захисту: Навч. посібник / В.О. Васійчук, В.Є Гончарук, С.І.

Качан, С.М. Мохняк.- Львів:Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2010.- 417с.

3. Цивільний захист: Конспект лекцій для студентів соціально-економічного і гуманітарного освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр» / Уклад.: Д. В. Зеркалов – К.:НТУУ «КПІ», 2013. – 50 с.

4. Яцюк О.П. Прогнозування наслідків (викиду) небезпечних хімічних речовин у разі аварій на хімічно небезпечних об'єктах. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://nd.nubip.edu.ua/2015_8/12.pdf

Демченко Ольга Анатоліївна, студентка літакобудівного факультету, 4 курс, група 149а,

Пономарьова Марина Василівна, асистент кафедри хімії, екології та експертних технологій

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків

ВПЛИВ НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ ДИТЯЧИХ ШАМПУНІВ

Шкіра дитини не до кінця сформована і більш вразлива, ніж у дорослої людини, тому потребує більшого захисту й догляду. Багато засобів, таких, як шампуні, креми, олії й мила, допомагають досягти цього догляду. Якщо казати про якість цих засобів, то перш за все потрібно звертати увагу не на піноутворювальну і миючу здатність цих засобів або їхній аромат, а про безпеку, котру вони можуть принести дитині при використанні.

Небезпеку перш за все мають речовини, з яких складається той чи інший миючий засіб. Так, наприклад, до складу дитячого шампуню входить від 10 до 20 видів синтетичних і штучних хімічних речовин, що не відрізняє його від звичайного шампуню для дорослих, а саме:

- основа або миючий засіб (вода і ПАР);
- спеціальні агенти, які забезпечують шампуню його властивості;
- консерванти для забезпечення тривалого терміну зберігання;
- інгредієнти, що забезпечують шампуню рН-баланс;
- барвники, ароматизатори, стабілізатори, загусники тощо.

Основа або миючий засіб займають приблизно 50 % основного складу шампуню, інші 50 % розділяють між собою барвники, згущувачі, ароматизатори, силікони, консерванти й інші хімічні або натуральні речовини.

Як нам свідчить джерело [1], особливістю дитячих шампунів є максимально м'яка миюча субстанція-майже повна відсутність барвників і

консервантів, занадто активних біодобавок без різкого запаху.

До м'яких ПАР належать оксіетилірованний магній лаурилсульфат - магнійлауреат, аніонні групи ацилпептидів як продукти взаємодії пептидів з жирними кислотами, наприклад натрієва сіль продукту-конденсації гідролізату білка і жирних кислот кокосового масла. Ці речовини не так сильно шкодять шкірі голови і структурі волосся дитини.

Однак, детально вивчаючи склад п'яти зразків дитячих шампунів, тільки в одному було виявлено м'який ПАР. Врешті, в якості миючою основою, використовується лаурил або лауретсульфатнатрію SodiumLaurylSulfate, AmmoniumLaurylSulfate (або амонію) (SLS і SLES). Ця речовина відповідає за піноутворення і відмивання волосся, але хімічний склад цього компонента дозволяє йому потрапляти в кров через пори шкіри і накопичуватися в тканинах печінки, серця, очей. Це токсичний мутаген, який може порушувати процеси метаболізму, сушить шкіру голови і може спричинити лупу [2].

Кількісно ПАР визначали через поверхневий натяг (σ) крапельним способом за формулою:

$$\sigma = \frac{2}{3} \cdot r^2 \cdot \rho \cdot g, \quad (1)$$

де: r^2 – радіус краплі, м;

ρ – густина розчину, кг/м³,

g – прискорення вільного падіння, м/с².

Закономірність така: чим нижче натяг, тим більше міститься поверхнево-активних речовин. Результати дослідів зображено на рис 1.

Аналізуючи діаграму, можна зробити однозначний висновок, що кількісний склад ПАР у дитячих шампунях приблизно такий самий, як і в шампунях для дорослих, хоча має бути значно меншим.

Крім SLS і SLES та його достатній кількості у всіх зразках було виявлені консервант Methylisothiazolinone (досить потужний алерген) і синтетичні ароматизатори.

Таким чином, дитячі шампуні повинні бути повністю безпечними і не мати компонентів дратівливих очі і шкіру. Сильні ПАР, такі як SLES і SLS дуже агресивно діють на ніжну шкіру і їх необхідно повністю виключити, або використовувати в мінімальній кількості, віддавши перевагу більш м'яким ПАР. Так як в більшості дитячих шампунів, представлених на ринку у складі дуже багато шкідливих речовин, щоб знизити проникання їх, як рекомендація, котра допоможе вберегти здоров'я дитини, необхідно змочити дуже гарно шкіру голови і залишити на 5-

10 хвилин, тому що волога шкіра практично не прониклива.

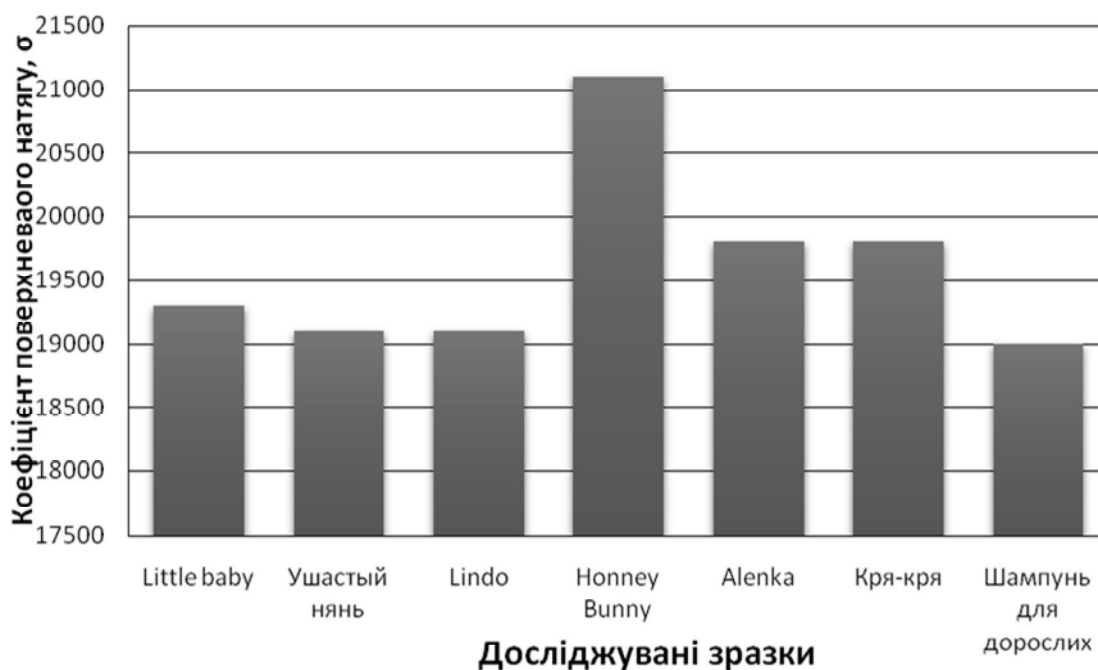

Рис. 1. Результати поверхневого натягу 5% - ного розчину зразків шампунів.

Список використаних джерел

1. Склад шампуню // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://shpilki.net/kosmetika/shampuni/2554-opasnye-veshhestva-v-shampunyaх>.
2. Функціональні та естетичні добавки // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.trichology.ru/prof-shampoo2.html>.
3. Найшкідливіші компоненти шампуню // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://econet.ru/articles/115950-eto-nado-znat-samye-vrednye-komponenty-shampunya>.
4. Дитячий шампунь, секрети правильного вибору // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://womanmirror.ru/volosy/detskij-shampun-sekrety-pravilnogo-vybora.html>.
5. Синтетичні поверхнево-активні речовини // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://shampun.com.ua/content/sinteticheskie-poverhnostno-aktivnye-veschestva>.

Деркач Едуард Сергійович, студент магістратури слідчо-криміналістичного інституту, 6 курс, група 03-15м-04,
Зенін Андрій Петрович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ НОВИХ ПОНЯТЬ «ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА» ТА «ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА» У НОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ З ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогоднішній стан суспільної ситуації в Україні характеризується, насамперед, загостренням небезпек як для окремої людини, так й для усього суспільства. Мабуть щодня в країні виникають ситуації, які посягають на безпеку людей, суспільства та держави у формі протестних масових дій, масових заворушень, неконтрольованого обігу та незаконне застосування вогнепальної та бойової зброї, блокування транспортних шляхів, державних, правоохоронних та інших важливих органів. В якості приклада можна навести ситуацію, що мала місце в Києві 04.09.2016 року, коли група осіб блокувала та підпалила будівлю українського телеканалу «Інтер», чим спричинила порушення публічного порядку та публічної безпеки.

З прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. № 580–VIII з'являються нові поняття «публічна безпека» і «публічний порядок».

Здійснений аналіз законодавства України, де мультиплікандом виступали словосполучення «публічна безпека» і «публічний порядок», надав можливість констатувати, що він зустрічається більш 10 разів, але жодного визначення цього терміну законодавець не дає! Слід зазначити, що до прийняття Закону України «Про Національну поліцію» терміни «публічна безпека» і «публічний порядок» не використовувались в жодному нормативно-правовому акті. Перша поява даного терміну відбувається в цьому законі при визначенні поняття поліції, де фактично закріплюється однією з головних функцій – «підтримання публічної безпеки і порядку» (ст. 1). Наступне згадування терміну відбувається в статті 2 при визначенні завдань поліції - «забезпечення публічної безпеки і порядку» є одним з основних завдань поліції, прямо визначеного в п.1 статті 2 Закону.

Разом із тим, у Законі України «Про Національну поліцію» поряд з терміном «публічна безпека» вживається й термін «громадська безпека», але дуже специфічно. Наприклад, у п.3 статті 39 стосовно умов вилучення зброї, на яку поширюється дозвільна система – «у випадку виявлення порушення правил поведінки та правил використання, що загрожують громадській безпеці»; у п.1 ст. 40 «поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку може закріплювати ... автоматичну фото- і

відеотехніку ... з метою попередження, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб...»; в ст. 45 ці терміни використовуються для визначення правових умов застосування спеціальних засобів: в п.1 – «Поліцейський для забезпечення публічної безпеки і порядку застосовує спеціальні засоби, визначені цим Законом ... для припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень».

Згідно нашого аналізу застосування цих понять, вони знайшли використання у науковій сфері (здебільшого в галузі інформатики та журналістики), а також й у правничій. Проведений статистичний аналіз бази даних, що міститься в рубриці «Законодавство» сайту Верховної Ради України, свідчить, що станом на жовтень 2016 року поняття «громадська безпека» вживається у текстах більше, ніж 5000 нормативних актів, у той же час лише в 53 нормативних актів воно згадується в назві, причому з яких лише 24 стосуються різноманітних аспектів реалізації державної політики у сфері громадської безпеки.

Аналіз використання цих понять дозволяє зробити висновок, що через помилковість законодавчої техніки уведення в науковий обіг поняття «державна політика у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку» не має достатнього наукового обґрунтування і тому не може бути визнано легітимним ані з позицій коректності наукового формулювання, ані з позицій правозастосування, що в цілому суперечить правовій концепції!

Слід зазначити, що в Основному Законі держави – Конституції України, відсутнє жодне згадування термінів «публічна безпека» і «публічний порядок». При тому, що термін «громадський порядок» вживається в ч. 3 ст. 34, відносно обмеження законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам....; у ч. 2 ст.35 стосовно обмеження законом права на свободу світогляду і віросповідання в інтересах охорони громадського порядку; у ч.1 ст. 36 щодо обмеження законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації; у ч.2 ст. 39 стосовно обмеження щодо реалізації права громадян збиратися мирно, без зброї і проводити мітинги, походи і демонстрації може встановлюватися судом лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам...

Виходячи з цього, видно, що законодавець у Законі України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. №580–VIII, вживаючи терміни «публічна безпека» і «громадська безпека (громадський порядок)», не

тільки не ототожнює їх, але й відносить термін «публічна безпека» до базових, оскільки її підтримує Національна поліція (ст.1), а її забезпечення є завданням поліції (ст. 2). А термін «громадська безпека (громадський порядок)» - до другорядних, реалізація яких відбувається застосуванням поліцією виключно спеціальних засобів, вилученням зброї, застосуванням засобів фото- і кінозйомки та відеозапису, тощо.

Також доцільно звернути увагу на питання, яке стосується застосування спеціальних засобів, які застосовуються поліцейськими як заходи примусу. Перелік, призначення та визначення умов застосування спеціальних засобів наведені в Законі України «Про Національну поліцію».

Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами, у тому числі від зброї, тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав та правил застосування таких засобів (ст.42). Згідно ч. 4 статті 42 Закону «Про Національну поліцію» для виконання своїх повноважень поліцейські можуть застосовувати тільки такі спеціальні засоби: гумові та пластикові кийки, електрошокові пристрої, засоби обмеження руху (кайданки, сітки для зв'язування тощо), засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби примусової зупинки транспорту, спеціальні маркувальні засоби, службові собаки та коні, боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильової дії, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи металевими снарядами не смертельної дії, засоби димоутворюючих препаратів, водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Слід звернути увагу на те, що в ст. 45 цього Закону зазначені загальні правила застосування спеціальних засобів. Наприклад, в п.2 ч.3 цієї статті 45 зазначено, що гумові та пластикові кийки застосовуються для:

- відбиття нападу на поліцейського, іншу особу та/або об'єкт, що перебуває під охороною;
- затримання особи, яка вчинила правопорушення і чинить злісну непокору законній вимозі поліцейського;
- припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень.

Якщо порівняти зазначені ст.42 та ст.45 Закону «Про Національну поліцію», які визначають перелік спеціальних засобів та правил їх застосування із Постановою Ради Міністрів УРСР від 27.02.1991 р. №49 «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку», то можна зробити висновок, що ці правила майже однаковими! Проте, на відміну від Постанови Ради Міністрів УРСР в Законі України «Про Національну поліцію» більш детально визначені правила і умови застосування спеціальних засобів.

Вищевикладене дозволяє вважати, що законодавець *відсутністю роз'яснення терміну «публічна безпека» припустився порушення* законотворчої техніки і фактично поставив новостворену Національну поліцію на межі правового поля! Тим не менш, широке сприйняття міжнародним суспільством терміну «публічна безпека» в якості більш пріоритетного, ніж вітчизняного терміну «громадська безпека», вимагає від науковців та законодавця негайного повернення до цього правового проблемного питання. Зокрема, є думка, що формується нагальна наукова потреба в здійсненні експертизи даного правового акту на предмет його правовій безпеці, цілісності та системності безпекового законодавства!

А поки науковці пропонують такі два взаємовиключні шляхи вирішення означеної юридичної колізії:

1) внесення змін та доповнень до вже прийнятого Закону України «Про Національну поліцію» і заміни невживаного в юридичній термінології для означення державної політики у сфері громадської безпеки терміну «публічна безпека» на термін «громадська безпека»;

2) внесення змін та доповнень в існуючий масив нормативно-правових актів (десь більш 5000!), а також визначення даного поняття через доповнення Закону України «Про Національну поліцію» відповідною статтею щодо визначення термінів.

Таким чином, відсутність роз'яснення в Законі «Про Національну поліцію» поняття «публічна безпека», яке визначає важливе завдання та мету діяльності Національної поліції, при умові відсутності в Законі поняття «громадська безпека», дозволяє припустити, що Національна поліція **НЕ ПРИЗНАЧЕНА (!)** для забезпечення конституційно визначеної громадської безпеки. Ця некоректна юридична ситуація вимагає пошуку шляхів вирішення цього проблемного питання, інакше вона дозволяє заявляти «про нелегітимність діяльності поліції у сфері громадської безпеки, що формує правові підстави для визнання не легітимності функціонування даного органу в цілому» (В.Г. Фатхутдінов). Якнайшвидше внесення змін в законодавство з правоохоронної діяльності зазначених змін, доповнень та роз'яснень

відносно понять публічна безпека та громадська безпека дозволить виправити ці системні помилки законодавця, а Національна поліція та суспільство нарешті усвідомлять, яку публічну безпеку вона забезпечує та як це кореспондується з Конституцією та законодавством України!

Джогера Надія Василівна, студентка філологічного факультету, 5 курс, група 1,
Поліщук Любов Миронівна, старший викладач кафедри медичних знань та безпеки життєдіяльності
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, м. Одеса

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ВИХОВАННЯ У НАСЕЛЕННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ, ЕКОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я

Тільки здорова людина з гарним самопочуттям, оптимізмом, психологічною стабільністю, високою розумовою й фізичною працездатністю здатна активно жити, успішно переборювати професійні та побутові труднощі. Не випадково останнім часом в Україні пильна увага приділяється питанням збереження і зміцнення здоров'я нації.

Метою даної роботи є пошук напрямків виховання безпеки, здоров'я та екології у суспільстві. Цього можна досягти шляхом вирішення наступних завдань:

- з'ясувати можливі напрямки розвитку екологічної свідомості населення;
- запропонувати дієві засоби заохочення людей до здорового способу життя.

Ситуація у світі складається таким чином, що сучасна людина просто зобов'язана бути екологічно грамотною. Загроза виживання з боку довкілля, швидко деградуючою під тиском людської діяльності має глобальний характер, зачіпає всі країни, всю цивілізацію [3].

На межі третього тисячоліття екологія стала для всього людства не лише наукою, але й способом мислення, поведінки, реальністю дій. Набуття кожною людиною екологічних знань має здійснюватися на всіх етапах формування особистості. Провідну роль у формуванні високої екологічної культури відіграє екологічна освіта і виховання. Екологічна освіта покликана врятувати людство від загрози, що насувається, на основі формування екологічного світогляду замість споживацького, що панує нині. Він базується на знаннях законів природи та її реакції на антропогенний вплив. Екологічне виховання здійснюється не тільки в сім'ї, дитячому садку, школі, але і в рамках системи додаткової освіти.

Важливим аспектом у формуванні екологічної свідомості є створення в університетах «Еко-клубів», гуртків. Метою такого-клубу є: популяризація екологічного руху; активізація студентської спільноти навколо сучасних екологічних проблем сьогодення; впровадження роздільного збору сміття; організація та проведення конференцій, семінарів, зустрічей, а також участь на всеукраїнських та міжнародних екологічних конференціях та заходах; співпраця з різними екологічними організаціями, у тому числі й закордонних; благоустрій; волонтерство; популяризація здорового способу життя; видання плакатів з екологічним змістом; проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи за збереження чистого довкілля. Основне покликання екологічної освіти полягає в оперативному, ефективному і максимальному поширенні інформації екологічного змісту, якнайшвидшому формуванні громадської думки, пропагуванні здорового способу життя, природо-відновлювальних технологій освоєння довкілля [5].

На даний час населення України особливо потребує формування культури безпеки, впровадження інноваційних ідей щодо прийняття рішень виходу із негативних життєвих ситуацій. Є необхідність якомога більше поширювати серед людей знання, а особливо практичні вміння, для того, щоб збільшити обізнаність людей в питаннях безпеки та самооборони. Можна створити спецгуртки, на яких навчати людей необхідним знанням та практичним навичкам у сфері безпеки.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), молоді люди у віці від 16 до 29 років складають понад 30% всього населення у світі. Вчені, які досліджують проблеми здоров'я студентської молоді, встановили, що найбільшу частоту хвороб складають захворювання нервової системи, органів дихання, травлення та чуття. Причому, від початкового до випускного курсу спостерігається прогресуюча тенденція їх розвитку [4]. Значну увагу проблемі збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління приділено у Законах України «Про освіту», Національній програмі «Діти України», Концепції «Здоров'я через освіту» тощо [2].

Безтурботне ставлення української молоді до свого здоров'я свідчить про те, що лише 6-8 % осіб регулярно самостійно займаються фізичною культурою (якщо не враховувати обов'язкові заняття фізичним вихованням у навчальному закладі), а у країнах центральної Європи, Австралії, Японії від 60 до 80 %, тому й рівень тривалості життя в цих країнах на 15-20 років вищий від нашого і становить 75-80 років, що свідчить про свідоме шанобливе ставлення до свого здоров'я, як до найвищої цінності. Це демонструє світоглядне ставлення різних націй до свого здоров'я, що безпосередньо позначається на стані їхнього здоров'я

та впровадженні заходів його збереження.

У 2000 році ВООЗ проголосила глобальну стратегію «Здоров'я для всіх», яка містила 10 положень, 6 принципів, 38 завдань, спрямованих на попередження загрози здоров'ю. Однак, незважаючи на значну увагу зі сторони ВООЗ до проблеми здоров'я, питання про його покращення та збереження залишається відкритим та вкрай актуальним, як у всесвітньому масштабі так і у нашій державі. Однією з основних причин цього факту в Україні науковці вбачають у тому, що практично всі кошти, що виділяються на розвиток сфери охорони здоров'я поглинає індустрія хвороб, виявлення та боротьба з ними [4].

Збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління, має стати пріоритетним напрямком, від якого в значній мірі буде залежати подальший розвиток нашого суспільства та його національна безпека, адже саме здорова молодь є вкрай необхідним фізичним, інтелектуальним, кадровим та захисним потенціалом нашої держави. На даному етапі розвитку у людства є всі можливості для фізичного розвитку, однак, на жаль, немає великого бажання покращити свої фізичні дані та перебувати завжди в тонусі. Сьогодні є величезна кількість молодіжних організацій (при університетах і створених окремо від навчальних закладів), основна мета яких це здоровий спосіб життя та фізичний розвиток особистості. Варто просто задуматися до чого приведе в майбутньому малорухливий спосіб життя і хутчіш це виправляти. Тільки сама людина може допомогти собі в даному питанні.

Покращити ситуацію, що склалася зі станом здоров'я можливо за допомогою наступних цілеспрямованих заходів, зокрема: формування у студентів культури здоров'я та фізичної культури, а саме заохочення до молодіжних організацій, які за те, щоб людина розвивалася, як у фізичному плані, так і в інтелектуальному. Запровадити при ВНЗ програми покращення фізичних даних студентів, а також знань у сфері самозахисту та самопомоги. Про актуальність наведених напрямків свідчать численні дослідження науковців.

Список використаних джерел

1. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / О.С. Баб'як, О.М. Сітенко, І.В. Ківва та ін. – Х.: Ранок, 2000. – 304 с.
2. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.91 р. станом на 10 лютого 2003р. - К.: Парламентська видавництво, 2003. – 52 с.
3. Орлов М. Сталий розвиток і правова охорона навколишнього середовища / Підприємництво, господарство і право.-2000 .- № 6.– С.42 – 46.
4. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. <http://www.mon.gov.ua>, www.osvita.com.

5. Міністерство екології та природних ресурсів України.
<http://www.menr.gov.ua/>.

Дзюба Світлана Вікторівна, студентка Навчально-наукового інституту права, 2-й курс, група ПБ-15-6,
Чорна Тетяна Миколаївна, доцент кафедри техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ

Питання нормативно-правового регулювання охорони праці в Україні є одним із важливих напрямків сучасної науки. Так як, сьогодні в Україні в умовах побудови єдиного європейського простору, соціально-політичних змін пріоритетним завданням є не лише переосмислення стану організації праці, а й достатня кількість нормативних актів для забезпечення безпечних, нешкідливих і сприятливих умов праці працівників. Як свідчить аналіз, сьогодні наявні безліч проблем у становленні цієї важливої галузі. Варто зазначити, що нормативна база у сфері охорони праці дещо застаріла. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема збереження здоров'я працівників у процесі їх трудової діяльності.

Актуальність даної теми полягає у тому, що дослідженнями різних аспектів зазначеної проблематики на сучасному етапі займаються такі вчені, як М.В. Грищук М.О. Халімовський, Р.В. Сабарно, В.С. Козяков, В.В. Зацарний, К.Н. Ткачук, Д.В. Зеркалов, О.І. Полукаров, Л.О. Митюк.

На жаль, сьогодні стан охорони праці в Україні не можна визнати задовільним. Про це свідчить високий рівень травматизму, у тому числі смертельного, особливо в таких визначальних для економіки держави галузях, як вугільновидобувна, будівництво, транспорт, агропромисловий комплекс. Основною проблемою сфери залишається моральна застарілість нормативно-правової та нормативно-технічної бази регулювання відносин у сфері охорони праці, оскільки більшість актів нормативно-технічного характеру залишаються чинними ще із часів СРСР за відсутності більш актуальних. Ураховуючи сказане, на сьогодні постала нагальна необхідність здійснення досліджень щодо стану України у сфері охорони праці [1, с. 7].

Тривожним симптомом є зростання частки осіб, змушених працювати в умовах, що суперечать санітарно-гігієнічним нормам. Високим залишається рівень професійної захворюваності. Щороку в Україні з'явля-

ється близько 7 тис. працівників з професійними захворюваннями. Окремі тенденції дали підстави І. І. Шамшиній зробити невтішний висновок про те, що для працівників вітчизняних підприємств ризик стати жертвою професійного захворювання або нещасного випадку на виробництві у 5-8 разів вищий, аніж у розвинених країнах світу [2, с. 15].

Умови та безпека праці, їх стан та покращення – самостійна і важлива складова соціальної політики будь-якої сучасної промислово розвинутої держави. Для того щоб краще усвідомити, на якому рівні знаходиться стан охорони праці в сучасній Україні, необхідно зважити на те, що з 1991 року розпочалася розбудова нової держави.

Варто зазначити, що існують загальні принципи державної політики в галузі охорони праці, які визначено законодавством України, спрямовані на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням, адаптацію трудових процесів до спроможностей працівника з урахуванням стану його здоров'я і психологічного стану, що узгоджується з принципами захисту здоров'я працівників, які визначено в Конвенціях Міжнародної організації праці, директивах Європейського Союзу.

Нормативно-правове регулювання охорони праці в Україні здійснюється на трьох рівнях: конституційному, законодавчому та нормативному.

Правовою основою законодавства щодо охорони праці є Конституція України. У ст. 3 Конституції України проголошено, що людина, її життя і здоров'я, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю; кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці. У ст. 43 Конституції України записано: "Кожен має право на працю,..." "Кожен має право на належні безпечні і здорові умови праці,..." "; ст. 45 Конституції України проголошує, що "Кожен, хто працює, має право на відпочинок [3].

На законодавчому рівні основні положення реалізації конституційного права громадян на охорону їхнього життя і здоров'я в процесі трудової діяльності визначає «Кодекс законів про працю», закони України: «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення», «Про пожежну безпеку», «Про використання ядерної енергії та радіаційний захист», «Про охорону здоров'я» «Про загально - обов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності». Галузевий закон «Про охорону праці в Україні», який прийнятий у новій редакції 21 листопада 2002 року та введений у дію 18 грудня 2002 року і є основним законодавчим документом у галузі охорони праці, дія яких поширюється на всі підприємства, установи і

організації незалежно від форм власності та видів їх діяльності, на усіх громадян, які працюють, а також залучені до праці на цих підприємствах.

На нормативному рівні досить вагомими є:

- Указ Президента України від 13 липня 2001 р. "Про невідкладні заходи щодо запобігання виробничому травматизму та професійним захворюванням";

- Постанови Кабінету Міністрів України, зокрема: від 21 серпня 2001 р. № 1094 "Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві" та від 22 березня 2001 р. № 270 "Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру".

Також, затверджено Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів (далі – ПНО) [4] і Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів [5], на підставі яких було розроблено Порядок отримання свідоцтва про державну реєстрацію об'єкта в Державному реєстрі потенційно небезпечних об'єктів. Паспортизація здійснюється відповідно до переліків потенційно небезпечних об'єктів (до них належать вугільні шахти, гідротехнічні об'єкти, автозаправні станції, залізничні станції, підземні станції й тунель метрополітену), затверджених комісіями з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій, що складаються на підставі результатів ідентифікації ПНО.

Україна приєдналася до Європейської Угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ) [6].

Слід відзначити тенденцію щодо об'єднання зусиль органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері охорони праці. Заслуговують на увагу зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо конкретизації компетенції виконавчих органів сільських, селищних і міських рад. Зокрема у цьому нормативно-правовому акті була передбачена необхідність вжиття таких заходів: підготовки та подання на затвердження рад цільових місцевих програм поліпшення стану безпеки умов праці та виробничого середовища; участь у розробленні цільових регіональних програм; здійснення контролю за охороною праці, забезпеченням соціального захисту працівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності, у тому числі зайнятих на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, за якістю проведення атестації робочих місць щодо їх відповідності нормативно-правовим актам про охорону праці, за наданням працівникам відповідно до законодавства пільг та компенсацій за роботу в шкідливих умовах; об'єднання на договірних засадах коштів

підприємств, установ та організацій, розташованих на відповідній території, і населення, а також бюджетних коштів на заходи щодо охорони праці [7].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, щоб вирішити проблему охорони праці потрібно налагодити взаємодії відповідних органів влади та громадськості. Реалізація відповідних державних програм, спрямованих на покращення умов охорони праці, дозволить розробити і впровадити науково обґрунтовану державну систему наглядової, навчально-методичної та контрольної діяльності у сфері охорони праці; адаптувати нормативно-правову базу з питань охорони праці до вимог директив Європейського Союзу; вирішити питання науково-методичного та інформаційного забезпечення з питань охорони праці на національному та регіональному рівні іншого, що в майбутньому дозволить здійснити комплексне вирішення задач охорони праці, забезпечити пріоритет життя і здоров'я працюючих по відношенню до результатів виробничої діяльності і створити безпечні та здорові умови праці на підприємствах і в організаціях усіх форм власності.

Список використаних джерел

1. Геврик Є.О. Охорона праці : навч. посібн. / Є.О. Геврик. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2003. – 280 с.
2. Шамшина І.І. Правові проблеми регулювання відносин у сфері охорони праці в сучасних умовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / І.І. Шамшина. - Х., 2002. – 22 с.
3. Конституція України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rada.gov.ua/konst>.
4. Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів (ПНО) : затв. наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18 груд. 2000 р. № 338.
5. Положення про Державний реєстр потенційно небезпечних об'єктів (ПНО) : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29 серп. 2002 р. № 1288
6. Про приєднання України до Європейської Угоди про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПІВ) : закон України від 2 березня 2000 р. № 1511-III // Відомості Верховної Ради України. - 2000. -№ 13. -Ст. 116.
7. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280-97 // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.

Дикань Максим Миколайович, студент механічного факультету, 2 курс, група МКН-21,
Ковтунов Юрій Олександрович, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

СИСТЕМА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ДОСТУПУ В АВТОМОБІЛЬ. ПРОТИУГІННІ СИСТЕМИ

Система доступу в автомобіль без ключа, також відома під такими назвами як розумний ключ, система інтелектуального доступу, інтелектуальний ключ, є електронною сучасною системою, яка збільшує ступінь комфорту при користуванні автомобілем шляхом ідентифікації власника машини з кодом, переданому ключем, і забезпечує запуск двигуна і автоматичну дверну розблокування при натисканні спеціально призначеної для цього кнопки. При цьому ключ навіть не обов'язково діставати з кишені.

Вперше подібну інтелектуальну систему побачив світ у 1998 році на автомобілях Mercedes-Benz. На даний момент система доступу без ключа частіше всього пропонується входить в стандартну комплектацію автомобілів різних типів чи доступна як одна з опцій. У різних виробників система інтелектуального ключа може мати своє, відмінне від інших, назву:

- **Advancad Key** від Audi;
- **Comfort Access** від BMW;
- **Keyless Entry (KESSY)** Volkswagen, Volvo і інші;
- **Advanced Keyless & Start System** від Mazda;
- **Keyless Go** від Mercedes-Benz;
- **FastKey** від Mitsubishi;
- **Intelligent Key** від Nissan;
- **Hands Free KeyCard** від Renault;
- **Smart Key System** від Toyota.

В конструкцію системи розумного доступу в автомобіль входять наступні компоненти:

- Антени;
- Транспондер;
- Кнопка пуску двигуна;
- Датчики дотику;
- Комп'ютерний блок управління.

Транспондер призначений для забезпечення коректної ідентифіка-

ції власника машини. Він є спеціальною мікросхемою з антеною, яка може бути встановлена в корпусі від фізичного ключа транспортного засобу (звичайний ключ з металевим корпусом) або бути виконана у вигляді стандартної карти. Найчастіше рекомендується об'єднувати транспондер з фізичною ключем.

Антени забезпечують безпроводний зв'язок транспортного засобу та електронного ключа. Щоб забезпечити прийом сигналу в радіусі до півтора метрів навколо всього автомобіля, встановлюється від двох до чотирьох антен. Датчики дотику монтуються у зовнішніх дверних ручках. Вони дозволяють розпізнати дотик руки власника до ручки допомогою зміни ємності.

Кнопка пуску двигуна, по-іншому звана кнопка “**Start**”, монтується замість стандартного замку запалювання або будь-яке інше бажане місце на приладовій панелі. В окремих системах замість кнопки може використовуватися перемикач.

Комп'ютерний блок управління відповідає за безпосередню реалізацію функцій розумного доступу в машину і пуск двигуна без фізичного ключа. У своїй роботі цей блок тісно взаємодіє з системою контролю і блоком управління двигуна центральним замком.

Робота системи інтелектуального доступу. Робота системи інтелектуального доступу складається з трьох етапів:

1. відмикання автомобіля без ключа;
2. санкційний доступ и запуск двигуна без ключа;
3. замикання автомобіля без ключа.

При дотику власником до ручки дверей спрацьовує індуктивний датчик дотику, який передає інформацію керуючого блоку. Блок допомогою антен транслює сигнал на транспондер (електронний ключ), який розпізнає, що знаходиться зовні потрібного транспортного засобу. На підставі даного факту на антену, пов'язану з протиугінною сигналізацією, центральним замком, передається спеціальний сигнал, який відключає сигналізацію і дає можливість розблокувати необхідну двері. Чоловік відкриває двері і сідає в автомобіль.

Допомогою натискання на відповідну кнопку запускається двигун. При цьому сигнал від пускової кнопки передається блоку, керуючого системою, а потім через антени – на транспондер, який в свою чергу розпізнає, що він знаходиться всередині потрібного транспортного засобу і дає дозвіл протиугінної сигналізації та центральному замку на відключення блокування автомобіля від угону. Потім блок, керуючий системою, робить спеціальний запит у блок контролю двигуна на предмет того, чи готовий двигун до запуску. Якщо приходить позитивну відповідь, то автоматично здійснюється запуск двигуна.

Якщо автовласник покидає свій транспортний засіб, то відбувається активізація протиугінної сигналізації і блокування дверей. Це може здійснюватися різними способами в залежності від налаштувань і виду системи:

- Дотиком зовнішньої ручки дверей;
- Натисканням спеціальної кнопки на дверях;
- Звичайним виходом з машини.

В окремих особливо просунутих системах водій, використовуючи інтелектуальний ключ, може навіть виробляти певні налаштування різних систем машини. У такому випадку можна зробити так, що при відкритті автомобіля буде встановлено потрібне положення рульового колеса, водійського крісла, дзеркала заднього виду, розміщеного зовні, зроблена настройка температурного режиму за допомогою системи клімат-контролю і встановлений потрібний канал радіо.

Більше всього додаткових налаштувань, вироблених за допомогою інтелектуального ключа, можна знайти у систем розумного доступу, вироблених Ford – системою MyKey від даного виробника, автовласник за допомогою ключа може навіть змінювати рівень гучність радіоприймача і швидкісний режим.

В докладі буде розглянуто детальніше про конструкцію, роботу і можливості систем інтелектуального доступу.

Дмитрюк Карина Андріївна, студентка факультету транспортних систем, 5 курс, група ТДМ-51,

Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ТЕХНОГЕННА ТА ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

В Україні щорічно виникають тисячі тяжких надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, внаслідок яких гине велика кількість людей, а матеріальні збитки сягають кількох мільярдів гривень. Нині в багатьох областях України у зв'язку з небезпечними природними явищами, аваріями і катастрофами обстановка характеризується як дуже складна. Тенденція зростання кількості природних і, особливо, техногенних надзвичайних ситуацій, вагомість наслідків об'єктивно примушують розглядати їх як серйозну загрозу безпеці окремої людини, суспільства та навколишнього середовища, а також стабільності розвитку економіки країни.

Техногенна та пожежна безпека – це стан захищеності населення,

території, об'єктів від негативних наслідків надзвичайних ситуацій техногенного характеру. Зараз по всьому світу спостерігається зростання числа нещасних випадків, аварій і катастроф. Причини цього є те що люди порушують правила пожежної безпеки, а тим самим звикають до небезпеки, також розвиток техногенної техніки не стоїть на місці, але люди не встигають до неї пристосуватися.

Джерелами небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру є:

- об'єкти підвищеної небезпеки; будівлі та споруди з порушенням умов експлуатації; суб'єкти господарювання з критичним станом виробничих фондів та порушенням умов експлуатації; ядерні установки з порушенням умов експлуатації; наслідки терористичної діяльності; гідротехнічні споруди; неконтрольоване ввезення, зберігання і використання на території України техногенно небезпечних технологій, речовин, матеріалів; надмірне та неврегульоване накопичення побутових і промислових відходів, непридатних для використання засобів захисту рослин; наслідки військової та іншої екологічно небезпечної діяльності; суб'єкти господарювання, на об'єктах яких здійснюються виробництво, зберігання та утилізація вибухонебезпечних предметів; об'єкти життєзабезпечення населення з порушенням умов експлуатації; інші об'єкти, що можуть створити загрозу виникнення аварії [1].

Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій – це підготовка та реалізація комплексу правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання безпеки, проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення НС на основі даних моніторингу (спостережень), експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій із метою недопущення їх переростання у НС або пом'якшення її можливих наслідків.

Зазначені функції запобігання щодо НС техногенного та природного характеру в нашій країні виконує Єдина державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру, положення про яку затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 1198.

Руйнівну силу техногенних катастроф і стихійних лих у деяких випадках можна порівняти з військовими діями, а кількість постраждалих значною мірою залежить від типу, масштабів, місця і темпу розвитку ситуації, особливостей регіону і населених пунктів, що опинились в районі події, об'єктів господарської діяльності. Несподіваний розвиток подій веде до значного скорочення часу на підготовку рятувальних робіт і їх проведення [2].

Список використаних джерел

1. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України I-IV рівнів акредитації /За ред. Є.П.Желібо і В.М. Пічі. – Київ: "Каравелла", Львів: "Новий світ-2000", 2001. – С. 190 - 191.

2. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посіб. – 5-те вид., стереотип. – Л.: Льв.банк ін-т НБУ; Т-во "Знання", КОО, 2002. - 185 с.

Дуброва Тетяна Валеріївна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-06,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СТАТИСТИЧНІ АСПЕКТИ ОНКОЛОГІЧНОЇ ЗАХВОРЮВАНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

В медицині під терміном «онкологічні захворювання» розуміють всі види злоякісних пухлин. В суспільстві помилково усі різновиди злоякісних пухлин іменують як «рак».

Гірка статистика говорить про те, що за останні 100 років за рівнем захворюваності та смертності онкопатологія перемістилася з десятого місця на друге, поступаючись лише хворобам серцево-судинної системи. Рак є причиною більше 15 % всіх смертей, основне зростання нових випадків раку припадає на країни Азії та Африки, а також СНД [2].

Актуальність проблеми раку підвищується через зростання захворюваності та високі показники дорічної летальності, інвалідизації та смертності населення від злоякісних новоутворень. Сьогодні в Україні проживає більше мільйона людей, які в той чи інший час перенесли онкологічне захворювання [1, с.120].

Наказом МОЗ України від 22.01.1996 року № 10 «Про створення національного канцер-реєстру України», з метою отримання достовірної та різнобічної інформації про захворюваність населення на злоякісні новоутворення та стан онкологічної допомоги населенню України було створено Національний канцер-реєстр [3]. Канцер-Реєстр – це картотека відомостей про кожний випадок онкологічного захворювання, його перебіг та лікування. Тільки збираючи й аналізуючи таку індивідуалізовану інформацію можна проводити повноцінні статистичні, епідеміологічні й клінічні дослідження, оцінювати фактори ризику виникнення раку, ефективність методів лікування, виживаність хворих, становити прогностичні оцінки розвитку онкоепідеміологічного процесу.

По групі охопленого населення, для якого здійснюється збір інформації, і класам розв'язуваних завдань канцер-реєстри поділяються на лікарняні та популяційні. Популяційний канцер-реєстр накопичує відомості про всі випадки захворювання на рак на певній території, його дані служать для вивчення епідеміології раку на територіальному рівні. У лікарняному канцер-реєстрі накопичується інформація про пацієнтів лікувальної установи (наприклад, онкологічного диспансеру). Дані лікарняного канцер-реєстру використовуються для оцінки ефективності видів лікування, проведення клінічних досліджень, аналізу роботи лікувальної установи [4].

У таблицях 1 і 2 представлені офіційні статистичні дані захворюваності та смертності населення України від злоякісних новоутворень (ЗН) станом на 2015 рік [4].

Таблиця 1. Захворюваність і смертність 2015 року.

	Кількість зареєстрованих випадків захворювання на ЗН у 2015 р. чоловіків (ч.), жінок (ж.) *			Звичайний (грубий) показник захворюваності на 100 тис. населення			Кількість зареєстрованих смертей від ЗН у 2015 р.*			Звичайний (грубий) показник смертності на 100 тис. населення		
	ч., ж.	ч.	ж.	ч., ж.	ч.	ж.	ч., ж.	ч.	ж.	ч., ж.	ч.	ж.
Україна				345.9	356.8	336.5				172.8	208.9	141.4
АР Крим												
Вінницька	5837	2829	3008	364.0	382.5	348.2	3139	1869	1270	195.8	252.7	147.0
Волинська	2858	1478	1380	274.8	301.4	251.0	1550	935	615	149.0	190.7	111.8
Дніпропетровська	12225	5700	6525	373.5	381.0	367.2	6302	3427	2875	192.5	229.1	161.8
Донецька												
Житомирська	4083	1997	2086	324.9	342.4	309.8	2269	1321	948	180.6	226.5	140.8
Закарпатська	2949	1525	1424	234.7	252.8	217.9	1616	998	618	128.6	165.5	94.6
Запорізька	6613	3150	3463	374.7	390.9	361.0	3358	1799	1559	190.2	223.2	162.5
Івано-Франківська	3843	2020	1823	278.5	309.8	250.5	2203	1264	939	159.7	193.9	129.0
Київська	6206	2941	3265	360.1	369.0	352.4	2880	1607	1273	167.1	201.6	137.4
Кіровоградська	4515	2131	2384	463.5	476.1	452.8	2042	1185	857	209.6	264.7	162.8
Луганська												
Львівська	8551	4290	4261	339.4	359.5	321.3	4108	2371	1737	163.1	198.7	131.0
Миколаївська	4418	2107	2311	379.7	391.5	369.5	1939	1071	868	166.6	199.0	138.8
Одеська	7018	3347	3671	294.2	298.7	290.3	2519	1402	1117	105.6	125.1	88.3
Полтавська	5366	2578	2788	372.3	389.0	358.2	2995	1693	1302	207.8	255.4	167.3
Рівненська	2917	1433	1484	251.5	260.4	243.4	1668	949	719	143.8	172.4	117.9
Сумська	4736	2279	2457	422.4	444.4	403.9	2304	1313	991	205.5	256.0	162.9
Тернопільська	3317	1733	1584	311.0	348.2	278.4	1852	1128	724	173.6	226.7	127.2
Харківська	9261	4025	5236	341.0	320.4	358.8	4786	2457	2329	176.2	195.6	159.6
Херсонська	3988	1982	2006	374.0	401.1	350.5	2020	1191	829	189.4	241.0	144.9
Хмельницька	4825	2379	2446	371.7	395.4	351.3	2523	1458	1065	194.4	242.3	152.9
Черкаська	4853	2342	2511	388.8	410.0	370.9	2350	1329	1021	188.3	232.7	150.8
Чернівецька	2416	1181	1235	266.4	277.1	256.9	1441	789	652	158.9	185.1	135.6
Чернігівська	3866	1917	1949	369.2	403.5	340.7	2012	1164	848	192.1	245.0	148.2
м. Київ	10763	4690	6073	378.1	356.7	396.5	4765	2443	2322	167.4	185.8	151.6
м. Севастополь												

* - кількість випадків в Україні в цілому виключена у зв'язку з неможливістю отримання даних від деяких регіонів.

Таблиця 2. Деякі показники 2015 року.

	3 числа вперше захворілих мали стадію *, %				Не прожили 1 року з встановл. у 2015 р., %	З них – кількість помертньо встановл. у 2015 р. **	Охоплено спец. лікуванням %	Морфол. верифіковано, %	Виявлено на профоглядах %	Контингенти на 100 тис. населення, 2015 р. чоловіків (ч.), жінок (ж.)		
	I-II	III	%	не визн.						ч., ж.	ч.	ж.
Україна	54.3	17.5	15.8	5.2	31.3	1745	68.8	84.4	29.9	2507.2	1903.3	3030.2
АР Крим												
Вінницька	62.4	15.3	14.8	0.0	30.5	26	66.8	78.3	29.8	2525.2	1872.0	3084.4
Волинська	54.9	14.5	17.1	4.2	30.9	36	71.5	86.5	23.5	2030.3	1483.1	2518.2
Дніпропетровська	52.7	16.8	14.9	7.9	34.9	73	61.1	84.3	18.8	2370.3	1733.4	2906.4
Донецька												
Житомирська	50.7	16.5	21.1	5.2	31.0	23	66.1	91.2	29.0	2289.1	1662.7	2831.7
Закарпатська	41.7	21.3	23.0	4.1	36.3	83	66.7	86.2	24.1	1666.3	1316.0	1989.6
Запорізька	52.5	18.3	18.4	5.6	32.8	291	58.1	80.4	31.6	2722.2	2098.3	3246.4
Івано-Франківська	50.1	18.8	18.9	4.2	32.2	27	69.4	83.1	19.9	1705.5	1323.6	2047.6
Київська	56.1	18.0	19.2	1.3	28.2	19	70.4	82.4	29.2	2855.3	2099.5	3505.6
Кіровоградська	56.0	15.8	18.5	1.1	30.9	130	67.6	80.8	25.2	2553.6	1863.0	3140.6
Луганська												
Львівська	51.2	20.1	14.7	7.0	30.9	15	71.0	83.9	25.8	2480.5	2010.6	2903.3
Миколаївська	57.2	20.6	15.5	1.5	33.3	135	68.5	81.0	43.2	2838.5	2211.0	3378.3
Одеська	60.4	18.3	12.0	3.4	23.2	145	73.4	96.5	30.2	3090.2	2495.5	3617.0
Полтавська	54.4	20.7	20.4	0.1	33.6	35	67.6	83.4	22.9	2561.2	1909.1	3116.6
Рівненська	50.9	15.2	13.2	8.2	29.9	2	67.2	78.9	34.5	1872.6	1374.2	2322.5
Сумська	66.1	12.5	10.4	5.1	28.9	5	74.7	82.6	33.6	2879.2	2118.7	3520.3
Тернопільська	52.6	19.2	16.6	2.1	30.5	38	75.1	84.3	30.8	2206.8	1749.6	2606.8
Харківська	54.9	16.9	12.3	8.4	34.3	105	64.8	78.3	31.1	2697.0	1991.5	3304.4
Херсонська	50.8	16.3	25.0	0.8	33.3	48	72.4	89.6	23.2	2534.9	1918.5	3067.1
Хмельницька	57.7	21.2	9.4	2.2	32.0	14	70.2	78.4	22.8	2254.5	1739.7	2699.4
Черкаська	54.0	18.2	21.2	0.8	30.0	117	72.2	87.4	26.4	2775.0	2139.5	3311.2
Чернівецька	41.1	18.3	20.4	13.7	34.6	93	65.6	78.2	30.8	2231.0	1857.2	2562.5
Чернігівська	51.1	18.5	22.3	2.2	34.4	72	73.8	85.2	24.9	2516.6	1916.0	3015.4
м. Київ	54.3	14.2	8.3	14.9	27.9	213	75.7	91.9	58.2	2812.3	2067.7	3451.5
м. Севастополь												

* - для лімфом – стадія за Анн-Арбор класифікацією, для інших – стадія за TNM класифікацією;

** - кількість випадків не охоплює дані Донецької, Луганської областей, АР Крим та м. Севастополь.

Таблиця 1 містить показники захворюваності та смертності в розрізі областей, обчислені за оперативними даними НКР, зареєстрованими за станом на кінець 2015 року, тому слід сподіватися збільшення показників через надходження додаткової та уточнюючої інформації протягом наступного року. Показники надано для чоловічого, жіночого та всього населення за схемою: кількість випадків та звичайний показник.

Таблиця 2 містить деякі показники 2015 року, обчислені також за оперативними даними НКР. До показника «**3 числа вперше захворілих в 2015 році мали стадію згідно TNM**» включено хворих з вперше вияв-

леним захворюванням на ЗН, стадію якого обчислено за зареєстрованими індексами (p)TNM (за класифікацією 6-го перегляду). До показника з «**Не визначеною**» стадією враховані тільки ті захворювання, для яких передбачене визначення стадії за класифікацією TNM, але її встановити неможливо внаслідок того, що індекси TNM відсутні чи не відповідають використаній класифікації або немає іншого визначального для стадії захворювання параметру (наприклад, ступеню диференціювання пухлини кісток чи м'яких тканин, сироваткового пухлинного маркера ЗН яєчка, та т.ін.). Хворі на ЗН, визначення стадії яких за TNM не передбачене (наприклад, саркоми матки, нефробластоми, нейробластоми та т.ін.), до показника з «Не визначеною» стадією не враховуються.

Зазначені статистичні дані в таблицях є офіційними, але враховуючи що ця статистика ведеться лікарнями (в особі Головних лікарів онкологічних диспансерів та їх заступників з організаційно-методичної роботи) в так званій «паперовій технології» і лише потім обробляються, реєструються та передаються для систематизації та звітності Національному канцер-реєстру України, слід наголосити що, зазначені статистичні дані не є точними і можливо значно зменшені.

У напрямку боротьби із зростанням смертності від онкологічної патології державою зроблено чимало позитивних кроків. Зокрема, серед нормативно-правових актів, які визначають дії загально лікувальної мережі у вищевказаному напрямку, останніми роками прийняті: Паризька хартія боротьби з раком ВООЗ підписана Україною 04.02.2000 р., Наказ МОЗ України від 11.08.2004 р. №408 «Про рекомендації парламентських слухань на тему «Онкологічні захворювання в Україні. Проблеми та шляхи подолання» від 20.04.2004 р. № 1688 та ін.

У 2010 р. парламент України ухвалив Загально державну програму боротьби з онкологічними захворюваннями на період до 2016 р., в рамках якої презентовано «50 кроків боротьби проти раку в Україні», за 8 напрямками, кожен з яких має низку послідовних кроків. Головною метою програми є підвищення ефективності загальнодержавних заходів щодо поліпшення якості та доступності медичної допомоги хворим на злоякісні новоутворення, впровадження державних гарантій медичної допомоги, удосконалення умов для подовження та поліпшення якості життя онкологічних хворих [5].

Висновки. Онкологічні захворювання та смертність від них займають друге місце після серцево-судинних захворювань. Треба відмітити, щорічне зростання онкологічної патології в Україні, країнах Західної Європи та у світі взагалі. Приймаючи до уваги екстраполяційні (по рокам тенденція прогресує) дослідження, вчені роблять висновок про вихід онкологічних хвороб на перше рангове місце серед захворюваності та смер-

тності людської популяції планети, протягом найближчих 20-30 років. Саме цей факт сприяє розвитку онкологічної епідеміології як різновиду онкологічної науки, котра дозволяє урядам та окремим співтовариствам подальше раціональне планування бюджетів з метою контролю онкологічної захворюваності та ефективного захисту населення. В Україні існує потреба в якісних статистичних даних, в сучасних методах їх обробки для достовірної інформації про рівень захворюваності, смертності населення на онкологічні захворювання. Це буде основою для ефективного державного управління в сфері боротьби з онкопатологіями. Вчені стверджують, що кожен помре від раку, якщо зможе дожити до нього.

Список використаних джерел

1. Мажак І.М. Законодавче та нормативно правове забезпечення сфери боротьби з онкологічними захворюваннями – Зб. наукових праць Інвестиції: практика та досвід. – № 17/2013. – С. 120.
2. Онкологічні захворювання в Україні. / Компанія Amber Life (Фінляндія, м. Хельсінкі). Офіційний сайт. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.amberlife.ua/onkologicheskie-zabolevaniya-v-ukraine>
3. Онкологічна статистична інформація: проблеми якості: Бюлетень національного канцер-реєстру України. – № 17, Київ. – 2016.
4. Бюлетень Національного канцер-реєстру № 17. - "Рак в Україні, 2014-2015". / Національний Інститут Раку. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unci.org.ua/spetsialistam/nacionalnij-kancer-reyestr/>
5. Медведовська Н.В. Регіональні особливості захворюваності на онкологічну патологію та її профілактика в сучасних умовах. ISSN 2077-6594. – Україна. Здоров'я нації. – 2012. – № 4 (24).

Дубягін Богдан Вікторович, студент приладобудівного факультету, 4 курс, група ПН-31,

Морозова Ірина Володимирівна, старший викладач кафедри наукових, аналітичних та екологічних приладів і систем

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, м. Київ

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ПОБУТОВИХ ПОЖЕЖ

Пожежа - некероване, несанкціоноване горіння речовин, матеріалів і газо-повітряних сумішей поза спеціальним вогнищем, яке приносить значний матеріальний збиток, ураження людей на об'єктах і рухомому складі, яке підрозділяється на зовнішні і внутрішні, відкриті і приховані.

Виникнення пожежі на промислових, виробничих або громадських

об'єктах в більшості випадків відбувається в результаті грубого порушення правил безпеки. Проте в побутових умовах вимоги до забезпечення пожежної безпеки менш жорсткі, з-за чого саме такі загоряння вважаються найбільш поширеними. Справа в тому, що причини пожежі в побуті не завжди обумовлені порушеннями технічних правил експлуатації устаткування, хоча і ця категорія пожеж зустрічається нерідко. Як правило, займання в побутових умовах обумовлені випадковостями і людським фактором, що, втім, не скасовує відповідальності винуватців.

Існує три типи пожеж – індустріальний, природний (лісовий) і побутової. У плані загрози матеріального майна і людським життям побутові пожежі, як правило, менш небезпечні. Тим не менше їх поширеність змушує відповідальні органи регулярно підвищувати ефективність профілактичних заходів. Чим же характеризуються причини пожежі в побуті і що їх відрізняє? В першу чергу це місце виникнення. Такі загоряння зазвичай відбуваються в житлових будинках або культурно-громадських будівлях. Відповідно, і винуватцями побутових пожеж найчастіше є службовці або працівники, а відвідувачі, мешканці, перехожі і діти. Єдине, що об'єднує цю групу загорянь з іншими, так це технічні неполадки в обладнанні або електроприладах, які можуть виступати опалювачами вогню. Тепер можна докладніше розглянути, що саме може стати причиною пожежі.

Складно провести суворе розмежування між окремими пунктами, тим не менш такий перелік дозволить детальніше ознайомитися з основними чинниками, які призводять до побутового пожежі:

- Дитячі пустощі.
- Незагашена сигарета.
- Порушення в монтажі або експлуатації електрообладнання.
- Використання приладів, які не мають адаптації до електромережі.
- Пошкодження в проводці або неправильне її укладання.
- Порушення в експлуатації опалювального обладнання.
- Застосування вогнебезпечної інструменту з метою ремонту або будівництва.
- Неправильне поводження з хімічними препаратами.
- Порушення в поводженні з піротехнічними засобами.
- Розведення багать у підвальних приміщеннях і на горищах.

Кожна з означених причин має свою статистику подій, яка, очевидно, може відрізнитися від кількості пожеж, що сталися в силу інших факторів. Тому слід виділити найбільш поширені причини пожеж у побуті, знання яких дозволить підвищити шанси на попередження таких загорянь у майбутньому.

Для житлових будинків міст і сільської місцевості загальною закономірністю є велика кількість пожеж, що виникають від необережного поводження з відкритим вогнем і недотримання правил ПБ при користуванні електричними побутовими приладами і внутрішньою електромережею.

Для сільських населених пунктів, дачних і садово-кооперативних селищ найбільш характерні випадки пожеж у житлових будівлях від необережного поводження з вогнем та несправності і неправильної експлуатації печей, кухонних вогнищ, камінів, нагрівальних елементів.

У помешканнях житлових будинків високий відсоток пожеж і загорянь через непогашені сигарети при палінні у ліжку осіб, що перебувають у нетверезому стані. Частою причиною буває й залишення під напругою на тривалий час прасок, електроплиток, електрочайників, а також встановлення їх при включенні в мережу на дерев'яні столи і підвіконня.

Певна кількість пожеж у житлових будинках виникає через недотримання мер обережності при користуванні предметами побутової хімії, несправності телевізорів, а також при нанесенні лакових покриттів на підлоги, користуванні побутовими газовими приладами й особливо водонагрівачами. Яскраво виражений сезонний характер носять випадки пожеж при проведенні свят новорічної ялинки через несправність електрогирлянд, спалахів декоративної вати й марлі, не оброблених спеціальним складом, від іскор і розпечених стрижнів бенгальських вогнів.

Як запобігти пожежі в побуті? Не дарма кажуть, що краще попередити біду, це стосується і пожежі. Тому не потрібно користуватися несправними електричними приладами, одночасно включати декілька приладів в одну розетку або з високою потужністю. Також не радять використовувати неперевірені саморобні пристрої.

Виходячи з дому, обов'язково перевіряйте газові та електричні прилади і вимикайте все обладнання, так буде безпечніше, адже навіть якщо воно і справно, то де гарантія того, що не буде стрибків напруги, і воно не замкне.

Обов'язково стежте за дітьми, не дозволяйте їм гратися з сірниками, запалювати печі, газові плити і включати електроприлади. Також слідкуйте за запальничками, адже у них є здатність вибухати під впливом сонячних променів.

Не розпалюйте печі легкозаймистими рідинами, не сушіть дрова і одяг на печі і не викидайте вугілля біля житлових будівель та присадибних приміщень.

Якими б ні були причини пожежі в побуті, їх нескладно виявити вже в перші хвилини займання. Наприклад, по характерному запаху гару в під'їзді можна зробити висновок про пожежу. Місцем займання може виявитися не тільки квартира, але і поштовий ящик, контейнер, провод-

ка і т. д. Необхідно як можна швидше виявити джерело вогню і постаратися його ліквідувати підручними засобами. Якщо немає можливості зробити це самостійно, то буде не зайвим звернутися за допомогою до сусідів. Найбільш важкі ситуації пов'язані з пожежами в закритих квартирах, де можуть перебувати люди. В даному випадку необхідно виламати двері, після чого надати людям допомогу. Існує і безліч інших нюансів, які слід враховувати при боротьбі з побутовим пожежею, але краще всього – спочатку мінімізувати всі ризики загоряння.

Список використаних джерел

1. Радзівський С.І. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. – Севастополь: РІБЕСТ, 2003. – 268 с., С. 236-259.
2. Хван Т.А., Хван П.А. Безпека життєдіяльності .- Ростов н / Д: «Фенікс», 2000. – 352 с., С. 272-275.
3. Велика радянська енциклопедія. - М.: Радянська енцикл., 1978.
4. Білків С.В., Ільницька А.В., Козьяков А.Ф. Безпека життєдіяльності. - М.: Вища школа, 2001. - С. 411 - 419.

Дубягін Богдан Вікторович, студент приладобудівного факультету, 4 курс, група ПН-31,

Морозова Ірина Володимирівна, старший викладач кафедри наукових, аналітичних та екологічних приладів і систем

Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, м. Київ

РАДІАЦІЙНІ ВІДХОДИ

Радіація - це випромінювання енергії, що переноситься електромагнітними хвилями або нескінченно малими частинками. Вона буває природною та штучно викликаною.

Природна радіація найбільш поширена - це сонячна радіація, вона може викликати сонячні опіки, сприяє старінню шкіри та може викликати рак шкіри.

До штучної радіації відносяться рентгенівські промені, які використовуються в медичних цілях, але вони можуть викликати опіки, дефекти, а також можуть викликати рак. Радіоактивність - це властивість елементів випромінювати особливі види радіації - альфа-, бета-, гамма- випромінювання. Вона викликає ушкодження після впливу великих доз та й через багато років. В людей, які працювали з радіоактивними елементами може розвинути рак.

В наш час активно продовжують займатися розвитком ядерної енер-

гетики, розробкою та випробуванням ядерної зброї, використовують радіоактивне випромінювання в медицині та різноманітних виробничих процесах та місця накопичення відходів, які впливають на навколишнє середовище.

Головними місцями накопичення відходів є атомні станції, на них здійснюється переробка та тимчасове зберігання. При переробці відходів на АЕС не існує відповідних норм та стандартів з радіаційної безпеки, що призводить до нераціонального використання та ризику виникнення радіаційних аварій. В Україні існують регіональні підприємства УкрДО "Радон" з переробки та зберігання відходів, в яких зберігають відходи з усіх галузей народного господарства. Але і на цих підприємствах також немає установок для первинної переробки.

Зберігання радіоактивних відходів - завезення відходів в об'єкт, в якому забезпечується іонізація від навколишнього середовища, радіоактивних захист, можливість наступної переробки, перевезення та захоронення.

Вплив радіації на живий організм викликає в ньому різні оборотні і необоротні біологічні зміни. І ці зміни діляться на дві категорії – соматичні, викликані безпосередньо у людини, і генетичні, що виникають у нащадків. Важкість впливу радіації на організм людини залежить від того, як відбувається цей вплив – відразу чи порціями. Більшість органів встигає відновитися, тому вони краще переносять серію короткочасних доз, в порівнянні з тією ж сумарною дозою опромінення за один раз. Реакція різних органів на радіацію не однакова – червоний кістковий мозок та органи кровотворної системи, репродуктивні органи та органи зору найбільш вразливі. Також, варто зауважити, що діти сильніше схильні до дії радіації, ніж доросла людина. Більшість органів дорослої людини не такі схильні до впливу радіації – це нирки, печінка, сечовий міхур, хрящові тканини. Далі в таблиці 1 для прикладу показана шкода організму від одноразової дії гамма-випромінювання.

Під час зберігання або захоронення радіоактивних відходів забезпечується надійність їх ізоляції від навколишнього природного середовища системою природних та штучних бар'єрів.

Радіаційна безпека сховищ радіоактивних відходів у звичайних умовах забезпечується дотриманням норм, правил і стандартів з ядерної та радіаційної безпеки.

Радіаційна безпека сховищ радіоактивних відходів при екстремальних природних явищах (землетруси, повені, урагани тощо) чи аварійних ситуаціях забезпечується науково обґрунтованими проектними рішеннями щодо можливих сценаріїв подій, якими буде доведено неперевищення меж, встановлених нормами, правилами і стандартами ядерної та

радіаційної безпеки.

Таблиця 1. Шкода організму від одноразової дії гамма-випромінювання.

100 зВ	смерть настає через декілька годин або днів внаслідок ушкодження центральної нервової системи
10 – 50 зВ	смерть настає через один – два тижні внаслідок внутрішніх крововиливів
4 – 5 зВ	50% опромінених гине протягом одного – двох місяців внаслідок ураження клітин кісткового мозку
1 зВ	нижній рівень розвитку променевої хвороби
0,75	короткочасні незначні зміни складу крові
0,30	опромінення при рентгеноскопії шлунка (разове),
0,25	допустиме аварійне опромінення персоналу (разове),
0,1	допустиме аварійне опромінення населення (разове),
0,05	допустиме опромінення персоналу в нормальних умовах за год
0,005	допустиме опромінення населення в нормальних умовах за рік

Довгоіснуючі радіоактивні відходи підлягають захороненню лише в твердому стані, у стабільних геологічних формаціях, з обов'язковим переведенням їх у вибухо-, пожежо-, ядернобезпечну форму, що гарантує локалізацію відходів у межах гірничого відводу надр.

Кількість радіонуклідів, що підлягають захороненню, регламентується нормами, правилами і стандартами з ядерної та радіаційної безпеки.

Захоронення короткоіснуючих радіоактивних відходів в твердому стані може здійснюватись у приповерхневих і наземних сховищах радіоактивних відходів.

Відпрацьоване ядерне паливо, що не підлягає переробці, після відповідної витримки зберігається у спеціальних сховищах відпрацьованого ядерного палива, забезпечених багатобар'єрною системою ізоляції і захисту та обладнаних технічними засобами вилучення палива із цього сховища.

Протягом усього часу зберігання або захоронення радіоактивних відходів регулярно здійснюється контроль за їх станом, радіаційною обстановкою у сховищах радіоактивних відходів та навколишньому природному середовищі.

Список використаних джерел

1. Шестопалов В. М., Замостян П. В. Обращение с радиоактивными

отходами в Украине: проблемы, опыт, перспективы. - Киев, 1998. – 120 с.

2. Холоша В. І. Про виконання Комплексної програми робіт з ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення у 1999 р. // Бюлетень екологічного стану зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. - К.: Чорнобильінтерінформ. -№ 15.

3. Саверський С. Ю., Холоша В. І., Проскура М. І., Танський С. Г. Про комплексне вирішення проблем поводження з радіоактивними відходами у зоні відчуження у зв'язку з підготовкою до зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС // Бюлетень екологічного стану зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення. - К.: Чорнобильінтерінформ. -№ 16.

4. Доповідь Мінекобезпеки України Про стан ядерної та радіаційної безпеки в Україні за 1996 р. / Мінекобезпеки України. - Київ, 1997. – 53 с.

5. Нікітін Д., Новиков Ю. Навколишнє середовище і людина. – 1986.

6. Израэль Ю. А. Проблеми всебічного аналізу навколишнього середовища і принципи комплексного моніторингу. – Ленінград, 1988.

7. Бадев В. В., Егоров Ю. А., Козаків С. В. Охорона навколишнього середовища при експлуатації АЕС. – Москва: Енергоатоміздат, 1990.

Євтушенко Дарія Олександрівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-10,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

РОЛЬ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Однією з проблем взаємодії людини з природою є формування екологічної культури, хоча ця проблема вже давно перестала бути новою, проте вона залишається вкрай актуальною.

Екологічна культура, як окремого громадянина так і суспільства загалом, залишається низькою, про що говорять численні екологічні катастрофи, аварії та надзвичайні події техногенного характеру. Людство не може відмовитись від використання та споживання природними благами, адже це є способом нашого існування Тому, необхідно базувати діяльність суспільства на тих формах і принципах природокористування, які відповідають розумним та екологічно виправданим потребам. Сприяти такій, екологічно правильній стратегії поведінки та діяльності, має екологічна культура, яка регулює відносини людини та природи мораль-

ними, виправданими засобами.

Більшість людей переконана, що саме культура – те головне, основне, що відрізняє людське буття від існування дикої природи. Пояснення і докази цієї тези наводяться найрізноманітніші – в залежності від того, що розуміється під культурою. За підрахунками американських вчених, у п'ятдесятих роках існувало 170 визначень поняття «культура», до початку дев'яностих – близько 250, а зараз їх більше ніж п'ятсот. Сам термін походить від латинського *agriculture*, що означає обробку, плекання (сільськогосподарське виробництво) [2].

Екологічна культура включає в себе процес формування екологічної свідомості особистості, що відображає нерозривну єдність між сукупністю знань, уявлень про природу, емоційно-почуттєвого і ціннісного відношення до неї (внутрішня культура) і відповідних умінь, навичок, потреб взаємодії (зовнішня культура), заснований на гармонізації взаємозв'язків у системі «природа-людина». Загальноприйнятою стає точка зору, відповідно до якої людство не може більше прогресувати у своєму розвитку, суттєво не підвищивши рівень екологічної культури [3].

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» вказує: «Підвищення екологічної культури суспільства і професійна підготовка спеціалістів забезпечуються загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням в галузі охорони навколишнього природного середовища, в тому числі в дошкільних дитячих закладах, в системі загальної середньої, професійної та вищої освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів». Тобто законодавець, формуючи державну екологічну програму підкреслює, що процес формування екологічної культури має охоплювати всі вікові групи та професійні й соціальні верстви населення [1].

Провідна роль у формуванні та розвитку екологічної культури відводиться, передусім, інституту освіти. Саме на працівників освіти державою покладається важливе завдання формування екологічної культури усіх членів суспільства. Екологічна освіта включає процеси навчання, виховання, розвитку особистості, формування навиків екологічно виваженої поведінки у довкіллі, екологічного мислення і свідомості, що базуються на ставленні до природи як унікальної цінності.

Виховання у людей дбайливого ставлення до природи має починатись з дитячих років – найбільш активного періоду формування світогляду людини, характеру, звичок, ставлення до навколишнього світу. Таке ставлення формуватиметься, якщо поєднувати інтелектуальну та практичну діяльність молоді, прищеплюючи їй уміння виконувати певну практичну роботу з вивчення, збереження та відтворення конкретних природних об'єктів [4].

Основою екологічного виховання є екологічно зорієнтована педагогіка. Вона охоплює принцип природовідповідності. Цей принцип став основоположним в педагогічній творчості Я.А. Коменського. Згідно з ним, істинне виховання у всіх деталях повинно співвідноситися з природою. Учений вважав, що людина як частка природи підкоряється її головним законам, які з однаковою силою діють не тільки у світі тварин та рослин, а й у світі людини. Спираючись на це, Коменський був упевнений, що «точний порядок школи потрібно запозичувати від природи», і намагався встановити закономірності виховання шляхом аналогій із законами природи – з природними, «основоположеннями» [5].

На проблему принципу природовідповідності у зв'язку з моральним вихованням звертає увагу Дж. Локк. Більш ефективному використанню потреб, інтересів, схильностей людини допоможе ретельне вивчення її природи, характеру [6].

Крім того, існує багато професій, спеціальностей, представники яких, в силу професійних обов'язків, що пов'язані з втручанням у природне середовище, зобов'язані мати високий рівень екологічної культури, (наприклад, рятівники, екологи та ін.). Коли мова йде про швидку і грамотну ліквідацію наслідків надзвичайних ситуацій, знешкодження негативних наслідків катастроф для довкілля; винайдення засобів мінімізації негативних впливів суспільства на природне середовище або й цілковите їх уникнення; передбачення результатів перетворення природи та наслідків господарської діяльності – без спеціалізованого рівня екологічної свідомості та культури ці проблеми не розв'язати. Тому треба виховувати в фахівцях-екологах висококваліфікованих спеціалістів, які базують свої знання та вміння на високій, гідній екологічній культурі. Україна повинна і здатна знайти своє місце у світовому екологічному просторі, спираючись на кваліфіковані та талановиті кадри з новим екологічно-грамотним мисленням, заснованим на найсучасніших досягненнях науковців.

Отже, екологічна освіта та виховання спрямовані на формування особистості, яка у повсякденному житті дотримуватиметься норм екологічно-грамотної поведінки. Виховання почуття особистої відповідальності за все живе на Землі, дбайливого ставлення до навколишнього середовища, розширення екологічних знань, культури повинні стати рисою характеру кожної людини і це повинно закладатись у якісно новому, цілісному підході до виховання особистості в єдиному процесі безперервної освіти. Як відмітив Антуан де Сент-Екзюпері, «Ми не отримуємо у спадщину Землю від пращурів, ми отримуємо її в борг від наших дітей!», тобто повинна відбутися «екологізація» суспільної свідомості засобами виховання та освіти, що створить передумови для дбайливого

розвитку і функціонування системи «людина-природа».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>
2. Крисаченко В. С. Екологічна культура: теорія і практика [навч. посіб.] / В. С. Крисаченко. – К. : «Заповіт», 1996. – 352 с.
3. Шапоненко О.И., Папа-Дмитрієва И.И. Духовно-екологічний імператив при підготовці менеджера // Природні ресурси й навколишнє середовище. – Т. 8, вип. 83. – 2007. – С. 3 – 8.
4. Половинко Г. Шляхи підвищення ефективності екологічного виховання школярів / Г.Половинко // Краєзнавство. Географія. Туризм. - 2004.- № 16. - С. 4 - 5.
5. Великая дидактика. Я.А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И.Г. Песталоцци. Педагогическое наследие. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jorigami.ru/PP_corner/Classics/Komensky/Komensky_Yan_Amos_Velikaya_didakt_izbr.htm
6. Івончик Г.Ф. Пенькова О.І. Про деякі аспекти екологічної освіти школярів: Соціальна-гуманітарна освіта України та шляхи її розбудови. / За ред. В.Л. Андрущенко. - К., 1997.

Єжак Альона Вячеславівна, студентка факультету
літакобудування, 4 курс, група 149,

Кручина Вікторія Віталіївна, доцент кафедри хімії, екології і
експертних технологій, кандидат технічних наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М.С.Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОЛІГРАФІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

Сьогодні поліграфічне виробництво в Україні – одна з високотехнологічних та швидко зростаючих галузей промисловості, з кожним роком показники обсягів реалізації якої продовжують стрімко зростати. Внутрішнім чинником позитивних тенденцій у поліграфічній сфері є перспектива економічної стабілізації. За даними Держкомінформу невдовзі книжкова справа в Україні ввійде в 5-ку найприбутковіших галузей національної економіки.

Впродовж останніх десяти років спостерігається збільшення приватних та колективних поліграфічних підприємств. Такий ріст має не тільки позитивно впливає на розвиток промисловості та покращення держа-

вної економіки, але й тягне за собою негативні наслідки. Підприємства поліграфічної промисловості наносять досить значний негативний вплив на навколишнє природне середовище. Головним чином - це викиди шкідливих речовин в атмосферне середовище міста. В числі головних забруднюючих атмосферу речовин є паперовий пил, двооксид азоту, спирти, аміак та ін., які змінюють якість повітряного середовища міста, збільшуючи індекс його забруднення.

Дані регіонального розподілу підприємств поліграфічної діяльності (рис. 1.) показують, що на сьогодні сформовано 2 потужні центри, які знаходяться у м. Києві та Харківській області. Проблеми, пов'язані з впливом поліграфії на атмосферне повітря, гідросферу ґрунти, повинні підлягати обов'язковому вирішенню.

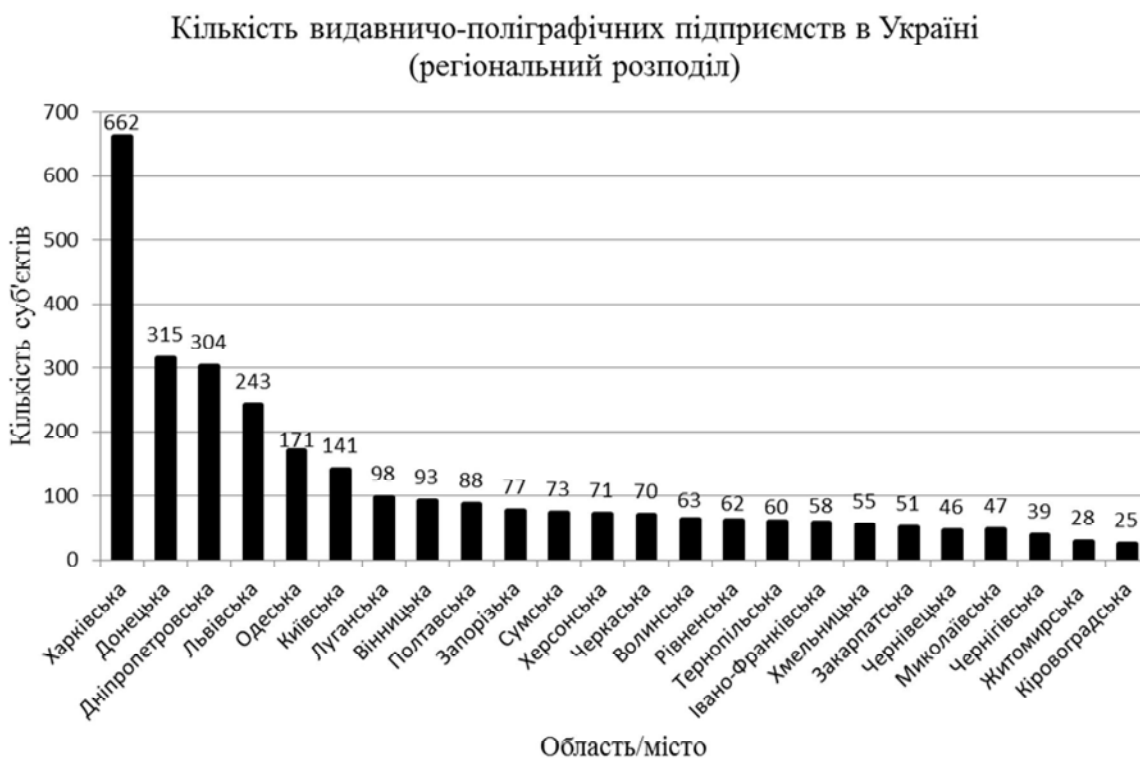

Рис. 1. Кількість видавничо-поліграфічних підприємств в Україні (регіональний розподіл)

Екологізація в поліграфічному виробництві має досить легкий характер. Покращення стану поліграфічного виробництва здійснюється за двома напрямками:

- покращення вже існуючих технологічних процесів шляхом виключення або зменшення екологічної шкоди;
- розробка та запровадження сучасних екологічно чистих (а в кращому разі – безвідходних) автоматизованих технологій.

Окрім цих двох способів, існує також найбільш оптимальне рішення екологічних проблем поліграфії – це введення екологічних паспортів у цій галузі промисловості.

У порівнянні з іншими галузями, поліграфічна промисловість заподіює відносно невеликі збитки навколишньому середовищу. Не дивлячись на це, більшість поліграфічних підприємств розміщуються у межах міст, а недостатня розвиненість їх санітарно – захисних зон або взагалі їх відсутність зумовлюють необхідний захист навколишнього середовища для підтримання рівноваги екосистеми в цілому.

Список використаних джерел

1. Швайка Л. А. Економіка видавничо-поліграфічної галузі [Текст] : підруч. / Л. А. Швайка, А. М. Штангрет. – Львів: Укр. акад. друкарства, 2008. – 480 с.
2. Статистичні дані. Промисловість // Державна служба статистики України. / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Броніцька Т. Видавнича діяльність України // Вісник книжкової палати України. - № 6. - 2006.

Єременко Роман Сергійович, курсант факультету № 2,
3 курс, група Ф2-14-1,

Власенко Ігор Володимирович, доцент кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків

ПРЕВЕНТИВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТРАВМАТИЗМУ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ

Згідно з статистичною інформацією наданою ГПУ у звіті станом на 06.02.2017 р. на території України лише за 1 місяць 2017 року зареєстровано 223 випадки незаконного зберігання і поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами, враховуючи той факт, що цей вид злочинної діяльності має доволі високий рівень латентності. Ці данні в поєднанні з загальним стрімким зростом злочинності можуть свідчити, що правопорушники здобули величезний арсенал вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин, злочинні угруповання стали більш зухвалими та переконані в своїй безкарності. Все це потребує від працівників правоохоронних органів, максимального рівня службової підготовки, дисципліни, щоденне підвищення рівня професійних навичок, удосконалення навичок по протидії злочинцям, тощо. На передній план в ситуації, що склалась, виходить особиста без-

пека працівника правоохоронних органів, засоби захисту, навички поводження з ними та базовий рівень знань по поводженню в певних умовах для зменшення смертності і рівня травматизму.

Травматизм - це явище яке має велику кількість детермінантів, до них можна віднести: 1) недостатній рівень теоретичних знань з техніки безпеки та правил поводження у певних ситуаціях; 2) відсутність достатнього рівня поінформованості про ймовірні небезпеки при виконанні поставлених завдань; 3) недбале відношення до навчальних занять з охорони праці та безпеки життєдіяльності, тактичної та тактико спеціальної підготовки; 4) недооцінення ймовірного рівня загрози життю і здоров'ю працівників правоохоронних органів при виконанні поставлених завдань; 5) незбалансований режим праці співробітників правоохоронних органів, ненормований робочий день, що неодмінно викликає перевтомленість та зниження рівня уваги; 6) неякісне або недостатньо повне проведення інструктажів (первинних, цільових, повторних тощо).

Виходячи з причин травматизму можна визначити основні способи його попередження, до них відносимо: належний контроль за проведенням занять з дисциплін безпека життєдіяльності, охорони праці та тактичної та тактико спеціальної підготовки у практичних підрозділах та проведення контролю рівня знань у працівників із зазначених дисциплін; постійний контроль за додержанням балансу між працею та відпочинком у працівників правоохоронних органів, окрім випадків крайньої необхідності; постійне та своєчасне проведення інструктажів, в яких має бути відображено на належному рівні всю необхідну інформацію про ймовірні небезпеки, рівень загрози життю і здоров'ю правоохоронців.

Особливої уваги заслуговує саме вище зазначені навчальні дисципліни, важливо не тільки проводити тематичні лекції, а і забезпечити належний рівень практичного відпрацювання отриманих знань. До методів практичного закріплення теоретичного матеріалу можна віднести заняття на полігонах, заняття з фізичної підготовки, відпрацювання алгоритмів дій в певних ситуаціях, проведення тренувань з обов'язковим застосуванням ЗІБ.

У цій статті ми вирішили детально зупинитися на дослідженні методу «Інформування про ймовірну небезпеку» та довести його значущість та ефективність. Експериментально було перевірено ефективність методу попередження травматизму і нещасних випадків «Інформування про ймовірну небезпеку». Суть експерименту полягала в тому, що групу курсантів було розподілено на підгрупи. У всіх трьох підгруп було однаково завдання – зайти у приміщення. Але рівень поінформованості про ймовірну небезпеку був різним. І підгрупа – немала жодної інформації про ймовірну небезпеку, тобто не мала уявлення, що така небезпека вза-

галі існує; II підгрупа – була попереджена про те, що при виконанні завдання є суттєва загроза життю і здоров'ю; III підгрупа – була попереджена про конкретний вид небезпеки, а саме, що кімната замінована, але без уточнення яким чином. При вході у приміщення було натягнуто нитку яка імітувала такий вид мінування як розтяжка. Під час експерименту було зафіксовано кількість курсантів які зайшли у приміщення не помітивши розтяжку, умовно підірвались. За результатами експерименту встановлено такі показники: I підгрупа – 100% підриву; II підгрупа – 25% підриву; III підгрупа – 10% підриву. Різниця між I і III групами сягає 90%, такі показники є переконливими та підтверджують ефективність даного методу.

Таким чином ми наглядно переконуємось у важливості наявності якомога точнішої, повної і достовірної інформації про ймовірну небезпеку, її вид, розташування та шляхи протидії конкретного виду загрози. Для органічного застосування цього методу в діяльності правоохоронних органів ми вважаємо, що доцільно проводити цільові інструктажі перед виконанням оперативних завдань в яких зазначати: рівень загрози життю і здоров'ю правоохоронців, вид загрози, шляхи протидії такому виду небезпеки. Обов'язковим етапом після проведення інструктажу повинно стати бліц опитування особового складу для перевірки рівня засвоєння інформації.

Висновок: Попередження травматизму в правоохоронних органах є однією за найголовніших завдань сьогодення. Необхідно вдосконалювати навчальний процес правоохоронців, більшу увагу приділяти підготовці співробітників, постійно оновлювати та підвищувати рівень знань з таких дисциплін як охорона праці, безпека життєдіяльності, тактична та тактико спеціальна підготовка, фізична підготовка. Проведенні дослідження підтверджують, що при професійному підході до питання превенції травматизму можна значно знизити його рівень, тим самим забезпечити належну безпеку правоохоронцям при виконанні оперативних завдань.

Жалковская Виктория Романовна, студентка
самолетостроительного факультета , 3 курс, группа 139,
Клеевская Валерия Леонидовна, старший преподаватель кафедры
химии, экологии и экспертных технологий
*Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков*

**АКТУАЛЬНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ВОСПИТАНИЯ У НАСЕЛЕНИЯ
КУЛЬТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ, ЭКОЛОГИИ И ЗДОРОВЬЯ**

В наше время среди глобальных, жизненно важных проблем, стоящих перед человечеством, огромное значение приобретают вопросы и проблемы экологии. Параметрическое, химическое, физическое загрязнение окружающей среды угрожает самому существованию человека. В то же время, люди уже не могут отказаться от благ цивилизации: электростанций, железнодорожного, автомобильного, авиационного транспорта и т. д.

Основная задача экологического образования состоит в том, чтобы информировать общество об угрожающих ему опасностях и мотивировать его минимизировать вредные техногенные воздействия на окружающую среду.

Экологическое воспитание должно формировать у каждого человека активную природоохранную позицию. Оно достигается с помощью комплекса природоохранного и экологического образования, который включает школьное и вузовское экологическое просвещение, пропаганду экологического поведения.

Первоочередная функция экологического воспитания - приобретение и накопление личностью опыта взаимодействия с окружающей, природной и социальной средой на чувственно-эмоциональном, когнитивном и нормативном уровнях. Совокупность полученных таким образом знаний, эмоциональных переживаний и практических умений в экологической деятельности позволит перевести сознание школьников из природнопотребительской плоскости в природосберегающую, а значит, преодолеть в их сознании видение, связанное с преимуществом человека над природой, под влиянием которого природа воспринимается ими только как утилитарная ценность.

Культура безопасности - это обеспечение условий и воспитания в человеке внутренней потребности работать безопасно (достигается реализацией мероприятий, включающих разделы по организационно-техническому обеспечению, подготовке и повышению квалификации персонала, обеспечения престижа и социальных гарантий). Понятие "культура безопасности" впервые появилось в 1986 году в процессе анализа причин и последствий Чернобыльской аварии, проведенного Международным агентством по атомной энергии (МАГАТЭ). Было признано, что именно отсутствие культуры безопасности явилось одной из причин трагедии.

Экологическая культура - часть общечеловеческой культуры, система социальных отношений, общественных и индивидуальных морально-этических норм, взглядов, установок и ценностей, касающихся взаимоотношений человека и природы; гармоничность сосуществования чело-

веческого общества и окружающей среды.

Деятельность по формированию экологической культуры называется «экологическим просвещением». Такая деятельность складывается из распространения экологических знаний, а также воспитания бережного отношения к окружающей среде и рационального использования природных ресурсов.

Культура здоровья — важнейшая составляющая общечеловеческой культуры, мультидисциплинарная отрасль знания, которая разрабатывает теоретические и практические задачи гармоничного развития духовных, психических и физических сил человека. Впервые термин «культура здоровья» обосновал и ввел в употребление в 1968 году известный учёный, доктор медицинских наук, профессор педагогики и психологии Виктор Андреевич Скумин.

В научном исследовании, посвящённом анализу современных подходов к изучению феномена культуры здоровья, на Восьмой Международной научно-практической интернет-конференции «Научный потенциал 2012» приведено определение культуры здоровья, данное В. А. Скуминым в 1995 году: «Культура Здоровья — фундаментальная наука о человеке и его здоровье, интегральная отрасль знания, разрабатывает и решает теоретические и практические задачи гармоничного развития духовных, психических и физических сил человека, его оптимальной биосоциальной адаптации к среде обитания».

Считаем, что культуру безопасности, культуру здоровья и экологическую культуру целесообразно начинать формировать еще в детском возрасте, а затем укреплять в течение всей жизни. Человек должен постоянно применять полученные им теоретические знания в повседневной жизни с целью обеспечения своей безопасности и укрепления здоровья.

Железнякова Наталія Ігорівна, студентка слідчо –
криміналістичного інституту, 5 курс, група 03-16м-04,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕПІДЕМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В РАЙОНАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Забезпечення безпеки та захисту населення, об'єктів економіки і національного надбання держави від негативних наслідків надзвичайних ситуацій повинно розглядатися як невід'ємна частина державної політи-

ки національної безпеки і державного будівництва, як одна з найважливіших функцій центральних органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій та спеціальних установ.

Людина живе та працює в умовах взаємодії різних факторів, які можуть мати безпосередній вплив на її життя та здоров'я. Антропогенна діяльність людини веде до збільшення ризику виникнення різноманітних видів надзвичайних ситуацій природного, техногенного та політичного характеру. Але з іншого боку населення певною мірою піддається негативному впливу різних чинників навколишнього середовища, які погіршують його якість і несприятливо позначаються на здоров'ї, життєдіяльності та благополуччі населення в цілому [1].

Така картина зумовлює необхідність мобілізувати для роботи з подолання наслідків значні матеріальні, фінансові та кадрові ресурси. Причому найбільш гостро постає питання оптимального, оперативного та адекватного використання ресурсів. Не слід забувати, що нерідко ціна успішного вирішення цього питання – людське життя [2].

Для дослідження зміни умов та чинників ризику, що виникли в результаті катастрофи і які можуть суттєво вплинути на перебіг епідемічного процесу в районі катастрофи, доречним є організація санітарно-епідеміологічної розвідки. Вона повинна проводитися з перших годин після виникнення катастрофи.

На наш погляд дана проблема потребує застосування необхідних заходів, що сприятимуть запобіганню або зменшенню ступеня ураження населення, своєчасне надання допомоги постраждалим та їх лікування, забезпечення епідемічного благополуччя в районах надзвичайних ситуацій. До них слід віднести: контроль за якістю харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води і джерел водопостачання, завчасне створення і підготовка спеціальних медичних формувань, накопичення медичних засобів захисту, медичного та іншого спеціального майна і техніки, здійснення контролю за станом довкілля, санітарно-гігієнічною та епідемічною ситуацією, навчання населення способам надання першої медичної допомоги та дотримання правил відповідної санітарії, забезпечення недопущення впливу на здоров'я людей шкідливих факторів навколишнього середовища та наслідків надзвичайних ситуацій, а також умов для виникнення і поширення інфекційних захворювань, санітарна охорона територій та об'єктів у зоні надзвичайної ситуації та інші. Для своєчасного виявлення загрози виникнення надзвичайної ситуації діє система спостереження і лабораторного контролю, що формується відповідними органами державної виконавчої влади [3].

Яскравим проявом санітарно-епідемічної ситуації у 2012 р. в Україні був ризик виникнення інфекційних спалахів за рахунок зростання міг-

раційних потоків під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу ЄВРО-2012. З метою забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення та гостей України фахівцями Держсанепідслужби проведено понад 3,5 тис. перевірок об'єктів, задіяних у проведенні ЄВРО-2012 та обслуговуванні його гостей, проведено майже 16,5 тис. лабораторних досліджень, з яких понад 50 % припало на харчові продукти. Незважаючи на те, що суб'єкти господарювання старанно готувалися до проведення заходу, порушення санітарного законодавства виявлено в кожному 3-му випадку [4].

Останнім часом все частіше виникають прояви нових захворювань, що зумовлені санітарно - епідеміологічними чинниками, а саме є похідними від тваринного світу. Для запобігання впливу чинників, що пов'язані з тваринами, слід здійснювати профілактичні заходи та ліквідацію карантинних хвороб тварин.

Ефективність санітарно-протиепідемічного забезпечення населення досягається шляхом своєчасного наближення сил та засобів спеціально уповноважених органів до осередку НС. Для забезпечення його найбільшої ефективності необхідно знати особливості лікувально-евакуаційного забезпечення інфекційних хворих за умов НС [5].

Отже, на сьогоднішній день необхідно приділяти велику кількість уваги вище зазначеним заходам, здійснювати їх удосконалення та реалізацію для досягнення ефективного результату, спрямованого на усунення розповсюдження епідемій різного характеру. Главою 9 Кодексу цивільного захисту України визначено медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, де законодавець встановлює перелік необхідних заходів недопущення розвитку, розповсюдження та усунення чинників, які негативно впливають на навколишнє середовище та людину зокрема і порушують санітарні норми. Вважаємо, що розподіл функцій ліквідованої у вересні 2016 року Санітарно-епідеміологічної служби в Україні між Міністерством аграрної політики та продовольства України (питання, що стосуються усього шляху харчових продуктів до споживача) і Міністерством охорони здоров'я України (питання, що стосуються громадського здоров'я), а також контролююча функція колишньої СЕС, яка перейшла до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, що продовжує проведення планових та позапланових перевірок установ, підприємств і організацій дозволить досягнути бажаного результату. Однак державним пріоритетом має стати не контролююча функція, яка несе корупційні ризики, а профілактика різного виду захворювань і підтримка здорового способу життя. Також, на наш погляд, є за необхідне здійснювати державну санітарно-гігієнічну експе-

ртизу, порядок проведення якої визначається Наказом МОЗ України «Про затвердження тимчасового порядку проведення державної санітарно – гігієнічної експертизи» від 09.10.2000 р. № 247.

Список використаних джерел

1. Татарова Т. О. Поняття факторів середовища життєдіяльності, що впливають на благополуччя населення / Т. О. Татарова // Наука і правохорона. – 2013. № 2 (20). - С. 75 – 81.

2. Сергієнко О.В. Удосконалення координації роботи органів виконавчої влади та спеціалізованих служб щодо забезпечення цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій / О.В. Сергієнко // Луганськ. – 2012.

3. Медичний захист населення та забезпечення епідемічного благополуччя в районах надзвичайних ситуацій – 2016р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/5599873/page:6/>

4. Єрмолова Ю. В. Громадське здоров'я: ризик виникнення надзвичайних ситуацій посилюється / Ю. В. Єрмолова // Видавництво «МОРІОН». - 2012. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.umj.com.ua/?p=43221>

5. Henry Falk Industrial / Chemical Disasters: Medical Care, Public Health and Epidemiology in the Acute Phase / Henry Falk // Methods for Assessing and Reducing Injury from Chemical Accidents / Edited by Philippe Bourdeau and Gareth Green. London. – 1998. – P. 105 – 114.

Жила Станіслав Юрійович, студент автомобільного факультету, 4 курс, група АЕ-41,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ПРОБЛЕМНИЙ ХАРАКТЕР ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ З СЕРЕДОВИЩЕМ ЇЇ МЕШКАННЯ

Всі процеси в біосфері взаємозалежні. Людство - лише незначна частина біосфери, а людина є лише одним із видів органічного життя. Вся історія людського суспільства - це історія його боротьби за виживання, історія взаємодії з навколишнім середовищем.

Природа повністю панувала над людиною. З виникненням землеробства і тваринництва відбувся корінний перелом у ставленні людини до навколишньої природи. Людина перейшла від повної залежності від природи до її використання. Створення цивілізації, "другої природи" все

більш віддаляло людину від "першої" дикої природи, зміцнювало його захищеність від природних явищ, робило його відносно незалежним від клімату, розмірів території, наявності природних біоресурсів. Одночасно, відторгнення людини від природи послаблювало людину як біологічний вид. Якщо раніше виживав сильніший і витривалий, то тепер людина вже не могла покладатися тільки на фізичну силу.

Людина протягом століть прагнула не пристосуватися до природного середовища, а зробити його зручним для свого існування. Тепер ми усвідомили, що будь-яка діяльність людини впливає на навколишнє середовище, а погіршення стану біосфери небезпечно для всіх живих істот, у тому числі і для людини. Адже до 85% всіх захворювань сучасної людини пов'язані з несприятливими умовами навколишнього середовища виникають за його ж вини.

Щорічно людина дістає із земних надр близько 200 млрд. тонн гірських порід, спалює більше 9 млрд. тонн умовного палива розсіює на полях до 3 млрд. тонн пестицидів і т.п. Особливо гострою проблемою стала проблема забруднення навколишнього середовища антропогенними токсикантами: світове надходження щорічно становить для оксидів вуглецю 25,5 млрд. тонн, для оксидів азоту - 65 млрд. тонн і т.д.

Екологічне отруєння призвело до масової деградації здоров'я. Цей процес погіршують соціальні та економічні труднощі. Стає все більш очевидним, що в умовах, багато традиційні методи лікування та оздоровлення втрачають свою адекватність. За останні десятиліття у багатьох регіонах Землі зовнішнє середовище по токсичній і радіопроменевій агресивності стало іншим, ніж те, в якій відбувалася еволюція органічного світу. По суті, ми як би переселилися на іншу, більш жорстоку планету, лише зовні схожу на Землю, де мільйони років формувався наш організм. Адаптаційні системи організму виявилися беззахисними перед новими видами біологічної агресії.

Забруднення зовнішнього середовища призвело до забруднення середовища внутрішньої. Мало того, що катастрофічно падає здоров'я людей: з'явилися раніше невідомі захворювання, причини яких буває дуже важко встановити. Багато хвороб стали виліковуватися важче, ніж раніше. Реакції організму на забруднення залежать від індивідуальних особливостей: віку, статі, стану здоров'я. Як правило, більш вразливі діти, люди похилого віку та особи похилого віку, хворі люди.

При систематичному або періодичному надходженні організм порівняно невеликих кількостей токсичних речовин відбувається хронічне отруєння. Ознаками хронічного отруєння є порушення нормальної поведінки, звичок, а також нейропсихічного відхилення: швидке стомлення або почуття постійної втоми, сонливість або, навпаки, безсоння, апатія,

ослаблення уваги, забудькуватість, сильні коливання настрою. При хронічному отруєнні одні й ті ж речовини у різних людей можуть викликати різні ураження нирок, кровотворних органів, нервової системи, печінки.

Медики встановили прямий зв'язок між зростанням кількості людей, які хворіють на алергію, бронхіальну астму, рак, і погіршенням екологічної обстановки в даному регіоні. Достовірно встановлено, що такі відходи виробництва, як хром, нікель, берилій, азбест, багато отрутохімікати, є канцерогенами, тобто викликають ракові захворювання. Ще в минулому столітті рак у дітей був майже невідомий, а зараз він зустрічається все частіше й частіше.

Ланку паталогічних змін, що виникають в організмі в наслідок зростання активності процесів вільнорадикального окиснення, об'єднують під назвою оксидантний стрес (рис. 1).

Зміна способу життя, їжі, а разом з нею і біохімії організму, призвело до зміни спадковості і генетичного коду людини. Кожен живий організм, в тому числі і людина, у відомому сенсі несе в собі повний набір елементів періодичної таблиці Менделєєва, які забезпечують його здоров'я, життєдіяльність, нормальний обмін речовин. Випадання з такого "набору" одного-двох елементів багате самими серйозними наслідками. Мікроелементи, легко потрапляють в організм людини і також легко виводяться з нього, виявляються життєво необхідними. Звернення мікроелементів у природі є довгим і складним. З ґрунту вони вимиваються водою, збираються рослинами, з якими вони переробляються травоядними тваринами, осідаючи в їх м'язових тканинах і, вже звідти, надходять в організм людини з тваринною їжею. Так через їжу людина "напрямую" пов'язаний з ґрунтом, на якій живе, з підстилаючих її гірськими породами і утворюючими мінералами. Рослинність, безсумнівно, є початком і головним основним елементом органічного світу, оскільки тільки рослини мають здатність перетворювати неорганічні речовини на органічні, виробляти живі тканини з таких неживих матеріалів як сонячне світло, вуглекислота, вода і мінеральні солі. Тому, чим би людина не займалася: полюванням, землеробством або тваринництвом, вона прямо чи опосередковано залежить від рослин - харчується їх плодами або отримує їх у вже переробленому вигляді з м'ясом травоядних тварин.

Життя людини перебуває у найтіснішому зв'язку з геохімією й біохімією навколишнього середовища. Відсутність в їжі того чи іншого мікроелементу також призводить до порушення нормального обміну речовин, а в разі тривалого процесу - до розвитку важких спадкових захворювань. Тому, чим інтенсивніше землеробська активність осілого населення, тим сильніше змінюється оточення, характерна для кожної зони сукупність рослинних і тваринних співтовариств.

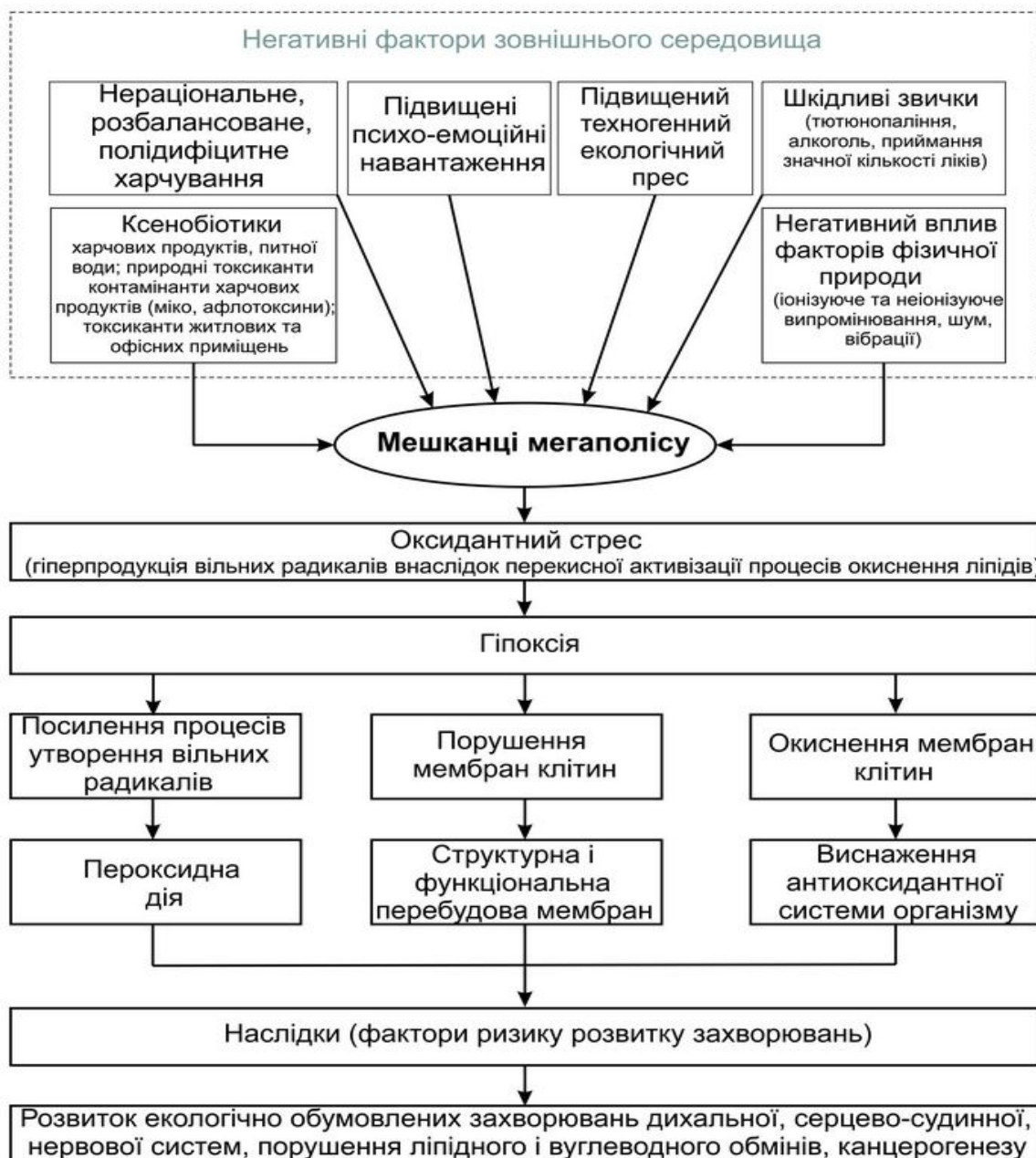

Рис. 1. Негативні фактори зовнішнього середовища, що викликають оксидантний стрес в організмі, та його наслідки.

Навколишній світ і наш організм, це єдине ціле, всі викиди і забруднення надходять в середовище проживання людини. Єдності природи і людини має відповідати єдність знань про природу і людину. Але як би якими великими були наші знання, слід пам'ятати про незнання. Саме їм визначаються шкідливі небажані наслідки людської діяльності. Успіхи науки не рятують нас від незнання багатьох і багатьох аспектів життя природи, суспільства, самих нас. Якщо ми будемо намагатися якомога більше позитивного зробити для навколишнього середовища цим ми продовжуємо своє життя і оздоровлюємо свій організм.

Список використаних джерел

1. Безпека життєдіяльності. Підручник для вузів / С.В. Белов, А.В. Ільницька, А.Ф. Козьяков і ін; За заг. Ред. С.В. Белова. 2-е вид., Испр. і доп. - М.: Вищ. шк., 2006. - 448 с.
2. Безпека життєдіяльності: Підручник / За ред. Е.А. Арустамова. – К.: Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2006. - 476 с.
3. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / За ред. проф. П.Е. Шлендера - М: Вузівський підручник, 2008 – 304 с.
4. Величковський Б.Т. Здоров'я людей та навколишнє середовище: навчальний посібник.
5. Корбани Г.В., Корбани В.Г., Сенотрусова С.В. Основи екології та охорони навколишнього середовища: підручник.
6. Протасов И.Ф., Молчанов А.В. Словник екологічних термінів і понять. – М.: Фінанси і статистика, 1997. - 160 с.
7. Екологія: підручник / під ред. д-ра біол. наук Л.І. Цветкової та ін. – С.-Петербург, 2001.

Жученко Олександр Олександрович, студент механічного факультету, 2 курс, група МКН – 21,

Ковтунов Юрій Олександрович, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент *Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків*

СУЧАСНІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Нині неможливо представити сучасний бізнес і процес управління підприємством без підтримки інформаційних технологій.

Забезпечення безпеки інформації і інших об'єктів, що відносяться до інформації – вкрай важливе завдання для будь-якого бізнесу.

На думку експертів в галузі захисту інформації, завдання забезпечення інформаційної безпеки повинні вирішуватися системно. Це означає, що різні засоби захисту апаратні, програмні, фізичні, організаційні і т.д.) повинні застосовуватися одночасно під централізованим управлінням. При цьому компоненти системи повинні «знати» існування один одного, взаємодіяти і забезпечувати захист як від зовнішніх, так і внутрішніх загроз.

Методи забезпечення інформаційної безпеки:

- засоби ідентифікації і аутентифікації користувачів;
- засоби шифрування інформації, що зберігається на комп'ютерах і

що передається по мережах;

- міжмережеві екрани;
- віртуальні приватні мережі;
- інструменти перевірки цілісності вмісту дисків;
- засоби антивірусного захисту;
- системи виявлення вразливостей мереж і аналізатори мережевих атак.

Кожний з перерахованих засобів може використовуватись як самостійно, так і в інтеграції з іншими. Це робить можливим створення систем інформаційного захисту систем будь-якої складності та конфігурації, незалежно від використовуваних платформ.

Ідентифікація та авторизація – це ключові елементи інформаційної безпеки. При спробі доступу до інформаційних активів функція ідентифікації дає відповідь на питання: чи ви є авторизованим користувачем мережі. Функція авторизації відповідає; а те, до яких ресурсів конкретний користувач має доступ. Функція адміністрування полягає у наділенні користувача певними ідентифікаційними особливостями в рамках даної мережі і визначенні обсягу допустимих для нього дій.

Системи шифрування дозволяють мінімізувати втрати у випадку несанкціонованого доступу до даних, що зберігаються на жорсткому диску або іншому носії, а також перехоплення інформації при її пересиланні по електронній пошті або передачу і мережних протоколах. Завдання даного засобу захисту – забезпечення конфіденційності. Основні вимоги, що пред'являються до систем шифрування – високий рівень криптостійкості та легальність використання на території держави.

Міжмережевий екран являє собою систему або комбінацію систем, що утворює між двома чи більш мережами захисний бар'єр, що оберігає від несанкціонованого потрапляння в мережу або виходу з неї пакетів даних.

Основний принцип дії міжмережевих екранів – перевірка кожного пакету даних на відповідність вхідної та вихідної IP адреси базі дозволених адрес. Таким чином, між мережеві екрани значно розширюють можливості сегментації інформаційних мереж та контролю за циркуляцією даних.

Говорячи про криптографію і міжмережеві екрани, слід згадати про захищені віртуальні приватні мережі (Virtual Private Network - VPN). Їх використання дозволяє вирішити проблеми конфіденційності і цілісності даних при їх передачі по відкритим комунікаційних каналах. Використання УРК можна звести до вирішення трьох основних завдань:

1. Захист інформаційних потоків між різними офісами компанії (шифрування інформації проводиться тільки на виході у зовнішню ме-

режу).

2. Захищений доступ віддалених користувачів мережі до інформаційних ресурсів компанії, як правило, здійснюваний через Internet.

3. Захист інформаційних потоків між окремими додатками в середовищі корпоративних мереж (цей аспект також дуже важливий, оскільки більшість атак здійснюється з внутрішніх мереж).

Ефективний засіб захисту від втрати конфіденційної інформації – фільтрація вмісту вхідної і вихідної електронної пошти. Перевірка поштових повідомлень на основі правил, встановлених в організації, дозволяє також забезпечити безпеку компанії від відповідальності за судовими позовами і захистити їх співробітників від спаму.

Всі зміни на робочій станції або на сервері можуть бути відстежені адміністратором мережі або іншим авторизованим користувачем завдяки технології перевірки цілісності вмісту жорсткого диска (integrity checking). Це дозволяє виявляти будь-які дії з файлами (зміна, видалення або ж просто відкриття) і ідентифікувати активність вірусів, несанкціонований доступ або крадіжку даних авторизованими користувачами. Контроль здійснюється на основі аналізу контрольних сум файлів (CRC сум).

Сучасні антивірусні технології дозволяють виявити практично всі вже відомі вірусні програми через порівняння коду підозрілого файлу із зразками, що зберігаються в антивірусній базі. Крім того, розроблені технології моделювання поведінки, що дозволяють виявляти новостворювані вірусні програми. Виявлені об'єкти МОЖУТЬ піддаватися лікуванню, ізолюватися (міститися в карантин) або видалятися. Захист від вірусів може бути встановлено на робочі станції, файлові і поштові сервера, міжмережеві екрани, що працюють під практично будь-якою і поширених операційних систем (Windows, Unix-і Linux- системи, Novell) на процесорах різних типів. Фільтри спаму значно зменшують невиробничі затрати праці, пов'язані з розглядом спаму. Знижують трафік і завантаження серверів, покращують психологічний фон в колективі і зменшують ризик залучення співробітників компанії в шахрайські операції.

Для протидії природним загрозам інформаційної безпеки в компанії має бути розроблений і реалізований набір процедур щодо запобігання надзвичайних ситуацій (наприклад, щодо забезпечення фізичного захисту даних від пожежі) та мінімізації збитків у тому випадку, якщо така ситуація виникне. Один з основних методів захисту від втрати даних – резервне копіювання з чітким дотриманням встановлених процедур (регулярність, типи носіїв, методи зберігання копій і т.д.

Завгородня Катерина Сергіївна, студентка факультету дошкільної педагогіки та психології, 2 курс 1 група,
Савчук Олена Петрівна, викладач кафедри технологічної і професійної освіти, кандидат педагогічних наук
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ВИХОВАННОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Сучасний світ страждає від безвідповідальної взаємодія людини з природою. Людство звикло черпати природні ресурси (для відновлення яких потрібно сотні років) не задумуючись про негативні наслідки безвідповідального ставлення до матінки Землі. Постають проблеми щодо збереження природних ресурсів, біосфери взагалі.

У середині минулого століття людство стикнулося з невирішуваними проблемами навколишнього середовища, що сприяли виникненню галузі наукового знання – екології. Ми, майбутнє покоління - вступаємо в епоху не лише бурхливого розвитку науки і техніки, а й негативних наслідків науково-технічної революції та демографічного вибуху.

Природне середовище було, є і буде незмінним партнером людини в її повсякденному житті. Ми черпаємо із скриньки природи всі наші багатства. Природа, її краса і велич залишаються нашим головним скарбом, нашою святинєю, якій непідвладні ні час, ні мода.

Екологічна проблема виростає в проблему перетворення стихійного впливу людей на природу, в свідомо, цілеспрямовано, планомірно розвиваючу взаємодію з нею. Така взаємодія може бути здійснена при наявності в кожній людині достатнього рівня екологічної культури, екологічної свідомості, формування яких починається з раннього дитинства і продовжується все життя.

Екологічна освіта вмщує в себе сукупність екологічних знань, мислення, світогляду, етики і в результаті складає екологічну культуру, екологічну вихованість особистості.

Що ж таке культура? Розглянемо декілька визначень цього поняття.

1. Культура - сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії....
2. Освіченість, вихованість.
3. Рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності. [1, с. 596].

Екологічна культура – культура всіх видів людської діяльності, так чи інакше пов'язаних з пізнанням, освоєнням і перетворенням природи; складається із знання та розуміння екологічних нормативів, усвідомлення необхідності їх виконання, формування почуття громадянської відповідальності за долю природи, розробки природоохоронних заходів та безпосередньої участі в їх проведенні.

Свідоме засвоєння й оволодіння екологічною культурою має розпочинатися ще з дитинства, одночасно з засвоєння положень загальної культури. Щоб любити природу, треба її знати, необхідно її вивчати. Перші уроки мислення повинні бути не в класі, не перед класною дошкою, а серед природи. ... Йдіть у поле, в парк, пийте з джерела думки, і ця жива вода зробить ваших вихованців мудрими дослідниками, допитливими людьми» [3, с.47].

Педагог-класик В.О.Сухомлинський у педагогічній діяльності пропагував вивчення природи як величезного значення для виховання особистості «Природа сама собою не виховує. Марно було б, залишивши людину наодинці з природою, чекати, що вона під її впливом стане розумною, морально прекрасною, доброю і непримиренною до зла. Виховує тільки активне взаємодіяння людини з природою. Природа як світ, в якому дитина народжується, пізнає навколишню дійсність і саму себе, полегшує виховну роботу і водночас ускладнює її, бо робить її багатшою, багатограннішою [4, с. 536-537].

Цілеспрямованість дії людини на природу зумовлює не тільки позитивний вплив, а й призводить і до негативних наслідків. На сьогоднішній час, нажаль, питання екологічного виховання не сприймається більшістю людей як особистісна цінність, що перехресчуються безпосередньо з життєвим шляхом окремої людини і часто навіть визначає її долю. А починати потрібно авжеж із дорослих (вихователів, батьків та педагогів), де в діях, вчинках, намірах та звичках спостерігається відповідний рівень володіння даною культурою (у більшості випадків просто її відсутність). Все в житті відбувається за принципом копіювання, спостереження за діями оточуючих, їх правил поведінки, діяльністю, стереотипів людини в оточуючому її природному світі. «Якщо люди в найближчому майбутньому не навчаться дбайливо відноситися до природи, вони знищать себе. А для цього треба виховувати екологічну культуру і відповідальність» [5, с. 342].

Базовими складовими екологічних знань, згідно з Концепцією екологічної освіти, мають бути сучасні уявлення про: «біосферу та її структурні одиниці; екосистеми, їх біотичну структуру, генетичні типи, принципи класифікації; живу речовину та її роль в біосферних процесах; закономірності кругообігу речовин, енергії та інформації; систему «лю-

дина – суспільство – біосфера – космос»; основні види антропогенного впливу на компоненти довкілля та їх негативні наслідки; основні глобальні, державні і регіональні екологічні проблеми та шляхи їх вирішення; економічні, законодавчі та нормативно-правові принципи раціонального природокористування; основи державної та регіональної екологічної політики тощо» [2].

Потреба в екологічній освіті пов'язана з необхідністю забезпечувати сприятливе середовище для життя людини, тому що якість навколишнього середовища визначає здоров'я – основне право людини й головну мету розвитку цивілізації. Без необхідних для існування й розвитку людини природних передумов всі соціальні питання втрачають сенс, тому екологічна освіта має не тільки проникнути в структуру системи освіти, а стати однією з її основ.

Екологічна освіта включає екологічне виховання, екологічне навчання, яке починається з раннього віку і супроводжує людину усе життя.

Не можна не погодитись із думкою науковців І.А.Шувар, В.В. Снітинського, В.В. Баляковського, щодо збереження життя на землі, яке залежить тепер безпосередньо від рівня і темпів виховання екологічної культури в молоді, суспільства в цілому [5].

Ми підтримуємо позицію науковців Н. М. Чернової, А. М. Белової щодо важливості формування екологічного мислення молодого покоління. Метою екологічного виховання є формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища. Зміст навчально-виховної роботи в цьому напрямі полягає у розкритті багатогранної цінності природи.

Формування системи знань, умінь і навичок, які забезпечують громадянську відповідальність за стан навколишнього середовища, готовність поліпшувати шляхи прийняття необхідних екологічно грамотних рішень на основі нового стилю мислення й життя згідно з природою. Важливим в цьому питанні є поглиблення пізнавальних інтересів, розвиток інтелектуальних здібностей, творчого підходу до вирішення екологічних завдань, набуття нових екологічних знань власними зусиллями.

Знання про довкілля, розуміння різних видів взаємозв'язків, які виникають між людиною та навколишнім середовищем, є необхідною умовою взаємного узгодження економічних, екологічних та соціальних чинників сталого розвитку, знання екологічних законів, правил, теорій, понять наукових фактів.

Навчання екології має бути активним, цікавим, раціональним, максимально наближеним до життя, а у навчальному матеріалі не повинно

бути перенасиченості психічною інформацією, яку діти неспроможні належним чином сприйняти.

Отже, свідоме і бережливе ставлення кожної людини до природи можливе тільки при наявності екологічної культури, широких екологічних знань, які повинні формуватись, починаючи з дитинства. Знання екологічних норм, закономірностей розвитку природи, знайомства з загадковим світом тварин, рослин, з особливостями їх поведінки, проблемами, які виникають в їх житті, дуже часто з вини людини, дадуть можливість кожному відчувати особисту відповідальність за майбутнє природи. Важливо посилити вплив на духовну сферу підростаючого покоління, звернути увагу на екологічне виховання молоді, яке передбачає формування правильного відношення до проблем навколишнього середовища, дбайливого відношення до природи, історичних пам'яток, необхідності їх збереження і збільшення.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
2. Салтовський О. І. Основи соціальної екології: навч. посіб. / О. І. Салтовський. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 382 с.
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: у 5 т. – К.: Радянська школа. – 1976. – Т. 3. – 279 с.
4. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський // Вибрані твори: у 5 т. – К.: Радянська школа. – 1976. – Т. 5. – 639 с.
5. Шувар І.А., Снітинський В.В., Баляковський В.В. Екологічні основи збалансованого природокористування: навчальний посібник. - Львів-Чернівці: Книги-ХІХ, 2011. - 760 с.

Загурська Аліна Валеріївна, студентка інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-22,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

На жаль, все частіше цивільне населення стає жертвою збройних конфліктів, навіть незважаючи на той факт, що міжнародне гуманітарне право визначає, що атаки повинні бути спрямовані на комбатантів і військові об'єкти і суворо забороняє здійснювати напади на цивільних осіб.

Тим не менш, навіть якщо б такі норми ідеально дотримувалися, цивільні особи ставали б жертвами збройних конфліктів, оскільки атаки і військові операції, спрямовані на військові об'єкти, не будуть заборонені лише з тієї причини, що вони можуть нашкодити цивільному населенню.

Міжнародне гуманітарне право слід розглядати як намагання міжнародного співтовариства встановити норми і правила поведінки сторін збройного конфлікту з метою полегшити страждання жертв цих конфліктів.

Це безпосередньо стосується й збройного конфлікту на Сході України. Цивільні особи, які рятуються втечею від активних і тривалих бойових дій на сході України, стають мішенню та гинуть; іншим збройні групи перешкоджають виїжджати з Луганська і Донецька на тлі посилення українським Урядом блокади цих двох головних осередків збройних груп.

Ситуація на сході почала впливати на іншу частину України. Одним з найбільш очевидних і безпосередніх наслідків стало збільшення числа внутрішньо переміщених осіб, (більшість із них жінки і діти), яких необхідно розміщувати на решті території країни. Отже, проблема міжнародно-правового захисту цивільного населення є наразі вкрай актуальною, насамперед, з огляду на збройний конфлікт, що відбувається на сході нашої держави [3].

Основними міжнародними нормативно-правовими актами, які є основою для здійснення захисту цивільного населення в умовах міжнародного збройного конфлікту є Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни (Женевська конвенція IV) 1949 року [1], а також Додатковий протокол, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (ДП I) 1977 року [2]. Україна ратифікувала ці міжнародні договори, отже їх положення є обов'язковими для нашої держави.

У четвертій Женевській конвенції вперше була зроблена спроба дати визначення таким термінам, як «цивільне населення», «цивільна особа».

Відповідно до статті 4, під захистом цієї Конвенції перебувають особи, які під час конфлікту або окупації перебувають під владою конфліктуючої або окупаційної сторони, громадянами якої вони не є [1].

Однак норми статті 4 Женевської конвенції не поширювалися на:

- громадян, держави яких не були зв'язані положеннями цієї Конвенції; - громадян нейтральних держав, які опинились на території однієї з воюючих держав;

- громадян будь-якої співвоюючої держави доти, доки їх держава має нормальне дипломатичне представництво у державі, під владою якої вони перебувають;

- осіб, захищених іншими трьома Женевськими конвенціями, а саме: поранених, хворих, що зазнали корабельної аварії на морі, а також військовополонених.

Таким чином, четверта Женевська конвенція 1949 року застосувалась лише до тих цивільних осіб, які в якийсь момент та якимось чином опинились під час конфлікту або окупації під владою противника [3]. Це обмеження було зняте лише у 1977 році з прийняття Додаткового протоколу I. Так, у ст. 50 Додаткового протоколу I «цивільна особа» визначається як будь-яка особа, яка не належить до збройних сил. У разі сумніву щодо того, чи є якась особа цивільною, вона вважається цивільною особою. До категорії цивільного населення належать усі особи, які є цивільними [2].

Додатковий аналіз конкретних норм міжнародного гуманітарного права свідчить, що статус цивільного населення під час війни визначається двома основними положеннями, які зобов'язують воюючі сторони, з одного боку, забезпечити цивільному населенню і окремо цивільним особам фізичний захист під час воєнних дій, а з іншого, – повагу основних прав і свобод людини в умовах збройного конфлікту [3]. Згідно з п. 4 ст. 51 Додаткового протоколу I, стосовно цивільного населення заборонені напади не вибіркового характеру, а також напади в порядку репресалій [2].

При проведенні певних воєнних операцій кожна з воюючих сторін повинна постійно виявляти турботу про те, щоб оберігати цивільне населення, цивільних осіб і цивільні об'єкти від нападу. Для того, щоб уникнути зайвих і невинуватих жертв, вони зобов'язані вживати таких запобіжних заходів:

- робити все практично можливе, щоб пересвідчитись у тому, що об'єкти нападу не є ані цивільними особами, ані цивільними об'єктами і не підлягають особливому захисту;

- вживати всіх практично можливих запобіжних заходів, вибираючи засоби та методи нападу, щоб уникнути випадкових втрат життя серед цивільного населення, поранення цивільних осіб і, в деяких випадках, звести їх до мінімуму;

- скасовувати напад або зупиняти, якщо стає очевидним, що напад може спричинити випадкові втрати життя серед цивільного населення, поранення цивільних осіб і завдати випадкової шкоди цивільним об'єктам або те й інше;

- завчасно попереджати про напади, які можуть зачепити цивільне населення, за винятком випадків, коли обставини цього не дозволяють.

Норми міжнародного гуманітарного права, закріплені в Женевських конвенціях 1949 року та в Додаткових протоколах до них, а також інших договорах, передбачають надання міжнародно-правового захисту як усьому цивільному населенню сторін, які беруть участь у збройному конфлікті, так і окремо цивільним особам незалежно від статі, віку, расової та націо-

нальної приналежності, політичних чи релігійних переконань [3].

Сучасне міжнародне право, що застосовується під час збройних конфліктів, передбачає надання цивільному населенню і окремим цивільним особам як загального, так і спеціального захисту від наслідків воєнних дій. Різниця полягає в тому, що загальний захист надається всьому цивільному населенню і окремим цивільним особам незалежно від їх статі, віку, расової та національної приналежності, політичних або релігійних переконань. Спеціальний захист надається окремим категоріям цивільного населення і зумовлений або їх підвищеною вразливістю в умовах бойових дій (поранені, жінки, діти), або особливостями професійних функцій, які ними виконуються в період збройного конфлікту (медики, журналісти) [4].

Ратифікуючи 18 березня 1989 р. протоколи до Женевських конвенцій, УРСР зробила таку заяву: «Українська Радянська Соціалістична Республіка, відповідно до пункту 2 статті 90 Протоколу I, визнає *ipso facto* і без спеціальної угоди стосовно будь-якої іншої Високої Договірної Сторони, яка бере на себе таке саме зобов'язання, компетенцію Міжнародної комісії щодо встановлення фактів» [2]. Отже, Україна може і повинна звернутись до Міжнародної комісії щодо встановлення фактів у зв'язку з грубим порушенням цивільного населення на окупованій території на сході України.

Відомі і факти звернення України до Європейського суду з прав людини. Так, 13 березня 2014 р. уряд України подав заяву до ЄСПЛ проти Російської Федерації щодо порушень останньою права цивільного населення на життя і здоров'я як на території Автономної Республіки Крим, так і на території Донецької і Луганської областей. ЄСПЛ прийняв рішення про застосування тимчасових заходів з закликом до обох сторін не наражати життя цивільних осіб на небезпеку, поважати їхні права за статтею 2 (право на життя) і статтею 3 (заборона катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання) конвенції [5].

Збройні конфлікти, що супроводжуються втратами серед цивільного населення, на жаль, це жорстока реальність сьогодення. Оскільки міжнародні договори і конвенції не можуть самостійно врятувати життя та здоров'я невинних людей та попередити жорстокість, головним залишається розуміння кожною стороною конфлікту необхідності поваги до основних прав людини та їх дотримання.

Список використаних джерел

1. Про захист цивільного населення під час війни: Конвенція ООН від 12.08.1949 р., ратифіковано Указом ПВР УРСР від 03.07.1954 р. (Редакція від 08.02.2006). // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_154.

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 08.06.1977 р., ратифіковано із заявою Указом Президії Верховної Ради УРСР N 7960-XI від 18.08.89 (Редакція від 08.02.2006). // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_154.

3. Бані-Насер Фаді. Міжнародно-правовий захист цивільного населення та інших категорій осіб під час збройних конфліктів / Фаді Бані-Насер // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. - 2015. - № 6. - С. 79 - 87. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_6_15.

4. Рудюк С. П. Міжнародне гуманітарне право : конспект лекцій / С. П. Рудюк. – К. : МО України, 2004. – 201 с.

5. Війна і права людини. Дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини. / М.М. Гнатовський, А.О. Кориневич, О.М. Лисенко; за заг. ред. А.О. Кориневича, О.А. Мартиненка – К.: КВІЦ, 2015. – 42 с.

Задорожній Ігор Олександрович, студент автомобільного факультету, 5 курс, група А-51,

Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ У НАСЛІДОК ПОЖЕЖ ТА ВИБУХІВ НА ЗАЛІЗНИЦІ

По залізницях перевозиться декілька тисяч найменувань вантажів з різними властивостями за вибухопожежною небезпекою. При перевезенні небезпечних вантажів стаються вибухи, пожежі. Пожежі та вибухів на залізничному транспорті виникають через необережне поводження з вогнем, іскри локомотивів, печей вагонів - теплушок, котлів опалення пасажирських вагонів, а також технічні несправності. На цю групу причин припадає понад 60 % усієї кількості пожеж і вибухів. Приблизно по 10 % припадає на порушення державних стандартів і правил вантаження (викликають самозаймання, тертя пакувального дроту тощо), на потрапляння невстановленого джерела запалювання всередину вагонів і контейнерів чи на відкритий рухомий склад [2].

Правилами пожежної безпеки на залізничному транспорті, затвердженими наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від

21.12.2009 р. № 1322, визначаються основні вимоги пожежної безпеки на об'єктах (в будинках, спорудах, на технологічних лініях тощо) і в рухомому складі залізничного транспорту та є обов'язковими для виконання підприємствами, установами, організаціями й об'єднаннями Укрзалізниці, а також іншими підприємствами, установами, організаціями та громадянами, які користуються послугами залізничного транспорту [1].

Виникнення пожежі на залізничному транспорті призводить до руйнування транспортних комунікацій, завдає непоправної шкоди вантажам, може призвести до травмування і загибелі пасажирів і працівників залізничного транспорту (рис. 1).

Рис. 1. Гасіння пожежі нафтобази.

Пожежі на залізничному транспорті відрізняються складністю в організації бойових дій підрозділів пожежної охорони, зумовленої затримкою введення вогнегасних речовин до з'ясування фізико-хімічних властивостей вантажів і відключення контактної мережі. Значну небезпеку становлять пожежі у цистернах з легкозаймистими та горючими рідинами, зрідженими газами, які нерідко призводять до вибухів, витоків та розливу продукту на значній площі, тому вдосконалення рівня пожежної безпеки на залізничному транспорті є особливо актуальним [3].

Список використаних джерел

1. Повзик Я.С. Пожежна тактика: Підручн. для пожежно-техніч. училищ / Я. С. Повзик, П. П. Ключ, О. М. Матвейкін. - М.: ЗАТ Спецтехніка, 2001. – 335 с.
2. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. – К.: Держспоживстандарт України, 2010. – 23 с.
3. Кобець О.В., Митрофанов В.В., Діданов В.І. Основи охорони праці на залізничному транспорті. - Київ: Дельта, 2008.

Закарян Карина Арцруновна, студентка факультета
самолетостроения, 5 курс, группа 159М,
Кириенко Петр Григорьевич, доцент кафедры Химии, экологии и
экспертизных технологий, кандидат технических наук, доцент
Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков

НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОНФЕРЕНЦИИ В РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО 1992 ГОДА

В первые десятилетия деятельности Организации Объединенных Наций (ООН) мировым экологическим проблемам уделялось не достаточно внимания. Со временем глобальные нарушения в природной среде только возросли, вследствие чего возникла потребность в поиске новой модели развития цивилизации.

Конференция ООН по окружающей среде и развитию, проходившая в Рио-де-Жанейро с 3 по 14 июня 1992 года, стала крупнейшей экологической акцией последнего десятилетия 20 века. В ней приняли участие представители более 170 стран мира, более 8 тысяч делегатов, около 3 тысяч представителей неправительственных международных организаций.

Общими усилиями на конференции в Рио-де-Жанейро были подготовлены и утверждены три основополагающих документа Конференции:

- Декларация Рио-де-Жанейро по окружающей среде и развитию (Декларация Рио) – декларация, содержащая основные принципы экологического права, принятая на конференции Организации Объединённых Наций по окружающей среде и развитию в июне 1992 года в Рио-де-Жанейро (Саммит Земли).

- «Повестка дня на 21 век» – программа действий, направленных на реализацию правительствами концепции глобального устойчивого развития. Она предусматривает широкий комплекс мер, но главный акцент сделан на охрану окружающей среды, на борьбу с бедностью и демографические вопросы.

- Рамочная конвенция ООН об изменении климата – соглашение об общих принципах действия стран по проблеме изменения климата.

На Конференции было также утверждено «Заявление о принципах глобального консенсуса по управлению, сохранению и устойчивому развитию всех видов лесов» и открыта для подписания Конвенция о биологическом разнообразии.

Закарян Карина Арцруновна, студентка факультету
літакобудування, 5 курс, група 159М,
Клеєвська Валерія Леонідівна, старший викладач кафедри Хімії,
екології та експертних технологій
*Національний аерокосмічний університет ім. М.С.Жуковського
«Харківський авіаційний інститут», м. Харків*

АВАРІЇ НА АЕС ТА ЇХНІ НАСЛІДКИ

Електроенергетика - одна з провідних галузей сучасної промисловості. Темпи зростання виробництва електроенергії значно вище ніж у всіх інших галузях виробництва.

За оцінками Міжнародного енергетичного агентства споживання енергії у світі за останні 30 років зросло зі швидкістю більше 3% на рік. Зростання народонаселення (до 2% на рік) і економічний розвиток у XXI столітті призведуть до підвищення світового виробництва в 3-5 разів до 2050 року і в 10-15 разів до 2100 року. Це вимагатиме збільшення енергозабезпечення в 3-5 разів.

Згідно з висновками деяких дослідників, атомні електростанції сприяють скороченню викидів в атмосферу парникових газів.

За показником виробництва електроенергії на АЕС Україна займає восьме, а за внеском отриманої електроенергії в загальному обсязі – п'яте місце в світі. Ядерна енергетика в Україні є важливою складовою загального паливно-енергетичного комплексу і займає провідні позиції в електропостачанні країни, на чотирьох АЕС в експлуатації знаходяться 15 енергоблоків.

За всю історію існування атомних електростанцій на деяких з них траплялися катастрофічні за своїми наслідками аварії. У 1979 році сталася серйозна аварія на АЕС Три Майл Айленд в США, а у березні 2011 року відбулася остання велика аварія на АЕС Фукусіма-1 в Японії, проте найбільша в історії людства радіаційна катастрофа сталася на Чорнобильській АЕС (Україна) 26 квітня 1986 року.

У результаті вибуху четвертого реактора Чорнобильської атомної електростанції стався величезний викид радіоактивних речовин в атмосферу, найбільших наслідків зазнали території Білорусі, Російської Федерації та України.

Ризики виникнення надзвичайних ситуацій на АЕС залежать як від технічного стану об'єктів, так і від зовнішніх техногенних та природних факторів, таких як пожежі, вибухи, авіакатастрофи, землетруси, повені, смерчі тощо. Крім того, потребує урахування впливу людського фактору.

Закарян Карина Арцруновна, студентка факультета
самолетостроения, 5 курс, группа 159М,
Лобов Сергей Александрович, доцент кафедры Химии, экологии и
экспертизных технологий, кандидат технических наук, доцент
Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков

ОЧИСТКА ВОЗДУШНОЙ СМЕСИ С ПОМОЩЬЮ ПЛАЗМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Одна из новейших технологий очистки дымовых газов – плазменная технология, основанная на использовании низкотемпературной плазмы, создаваемой плазмотроном.

Плазма обладает целым рядом преимуществ: быстрый нагрев; энергия плазмы, воздействующая на топливо, является высококонцентрированной в единице объема; большое количество возбужденных частиц, участвующих в процессе (ионов, атомов, радикалов); простота автоматизации в силу малой инерционности плазмы.

Тепловые модели стационарного равновесного СВЧ-разряда носят достаточно универсальный характер и позволяют получить сведения о температуре плазмы практически независимо от конкретного способа реализации разрядного устройства. Значения напряженности электрического поля в плазме, связь между генерируемой и поглощаемой разрядом мощностью, естественно, зависят как от параметров плазмы в разряде, так и от конструкции разрядного устройства.

Сущность плазменного метода заключается в том, что в результате электрохимического разряда образуются электроны, которые при столкновении с молекулами газа вызывают их активацию, ионизацию и образование нестабильных компонентов.

Плазмохимический метод основан на пропускании через высоковольтный разряд воздушной смеси с вредными примесями. Проходящий низкотемпературную плазму газ с вредными примесями подвергается бомбардировке электронами и ионами. Взаимодействие этих электронов с молекулами газа приводит к образованию химически активных частиц, таких как атомарный кислород, озон, гидроксильные группы, возбужденные молекулы и атомы, которые и участвуют в плазмохимических реакциях с вредными примесями. Основные направления по применению данного метода идут по удалению SO_2 , NO_x и органических соединений.

Заярный Роман Павлович, студент Учебно-научного института механотроники и систем менеджмента, 2 курс, группа 22 – М,
Черепнев Игорь Аркадьевич, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и права, кандидат технических наук, доцент
Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко, г. Харьков

МЕТОДЫ ДИСТАНЦИОННОЙ ОЦЕНКИ ПСИХОЭМОЦИОНАЛЬНОГО СОСТОЯНИЯ ЧЕЛОВЕКА С ЦЕЛЮ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ТЕРРОРИСТИЧЕСКИМ АКТАМ

Одна из основных угроз современности, это рост терроризма в различных его проявлениях. С точки зрения количества потенциальных жертв, использование взрывчатых веществ (ВВ) террористами в общественных местах, на улицах, магазинах, транспорте представляет одну из наибольших угроз, поскольку сопровождается давкой и паникой. Следовательно, задача по своевременной идентификации потенциального террориста, выявления орудия совершения преступления и недопущения его попадания на территорию с массовым скоплением населения является актуальной.

В настоящее время наиболее отработаны технические средства по выявлению скрытых оружия, ВВ, отравляющих, биологических, радиоактивных веществ, а именно: металлоискатели; устройства радиационного контроля; системы телевизионного и визуального контроля; детекторы взрывчатых и наркотических веществ; рентгеновские системы досмотра багажа (интроскопы) и пассажира и пр. Однако преступники постоянно совершенствуют свой арсенал, стремясь сделать его «невидимым» для современных технических средств обнаружения. Примером может служить предотвращенный в 2007 г. теракт с применением жидкой взрывчатки большой мощности [1]. Поэтому, помимо совершенствования технических средств по выявлению оружия теракта, необходимо использовать методики по выявлению самого потенциального террориста. Критерием может стать оценка психоэмоционального состояния человека и идентификации отклонения его от нормы. Одним из методов решения подобной задачи это анализ эмоционального состояния человека по его речи. В настоящее время предлагаются методики по контролю психоэмоционального состояния человека с помощью регистрации и анализа виброизображений [2, 3]. Также используется диагностическая аппаратура, основанная на регистрации излучения микронзон кожи в областях биологически активных точек, рефлекторно связанных с опреде-

ленными внутренними органами [4, 5]. Отметим также, что изменение психоэмоционального состояния человека приводит к выработке в организме целого ряда химических веществ, адреналина и пр., изменения параметры электромагнитных полей, излучаемых организмом. Таким образом, для решения рассмотренных проблем необходимо: количественно оценить влияние химико-биологических процессов, которые происходят в организме человека в стрессовой ситуации, на изменение температурного распределения и величину диэлектрической проницаемости; на основании математических моделей тела человека составить «банк данных», содержащий теоретические радиотепловые карты, позволяющие иллюстрировать различные проявления высших степеней эмоционального состояния человека (страх, ненависть, депрессия и т.п.); произвести незаметно для контролируемого объекта сканирование и автоматическое сравнение радиотепловой карты с имеющимся банком данных; произвести с идентификацией психоэмоционального состояния отбор подозрительного человека по принципу «да – нет»; оценить соответствие внутреннего психоэмоционального состояния человека их внешнему проявлению, а так же реальным условиям обстановки.

Список использованных источников

1. Об угрозе применения пожароопасных и взрывоопасных жидкостей при совершении террористических актов и актов незаконного вмешательства [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://genskov.ru/nuda/ob-ugroze-primeneniya-pojaroopasnih-i-vzrivoopasnih-jidkostej/main.html>.
2. Система контроля психоэмоционального состояния человека. Техническое описание. Версия 7.2 Многопрофильное Предприятие «ЭЛСИС». – Санкт – Петербург, 2009. – 158 с.
3. Нгуен Данг Куанг. Обзор методов оценки психоэмоционального состояния человека / Нгуен Данг Куанг, М. М. Южаков; науч. рук. Д. К. Авдеева // Информационно-измерительная техника и технологии: материалы VI научно-практической конференции, Томск, 27-30 мая 2015 г. – Томск: Изд-во ТПУ, 2015. – С. 109 – 112.
4. Быстров Ю. Г. Компьютерная рефлексодиагностика: теоретические и практические аспекты / Ю. Г. Быстров, А. Л. Розанов // Программные продукты и системы. – 1994. – № 1. – С.24 – 28.
5. Черепнев И. А. Основные требования к диагностической аппаратуре на основе измерения собственных электромагнитных излучений биологических объектов / И. А. Черепнев, Г. А. Ляшенко, В. С. Лупиков // Системи управління навігації та зв'язку. – 2011. – Вип. 4 (20). – С. 124 – 131.

Збишко Денис Андрійович, студент Слідчо-криміналістичного

інституту, 5 курс, група 03-16м-03,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,

кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЕВАКУАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ІЗ ЗОНИ АТО

Наскільки управляємо вдалося керувати процесом тимчасової евакуації (заходами по організованому переселенню) проживаючих та потерпілих з зони Антитерористичної операції?

Запропонуємо власне бачення вирішення проблеми.

З метою координації усіх зусиль та якісного управління по тимчасовому відселенню (евакуації) людей із зони Антитерористичної операції (далі – АТО), забезпечення їх усім необхідним на час переселення та надання їм належних умов життя, працевлаштування бажаючих, необхідно залучити перш за все усі можливості системи єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ) держави для збору і аналізу необхідної інформації. З цією метою на базі ДСНС створюється координаційний зі своїм кол-центром, який має працювати цілодобово. Він отримує, аналізує та доповідає керівництву усю інформацію, зібрану з різних джерел, про бажаючих переселитися із зони АТО. Готує пропозиції про можливість переселення, для чого отримує необхідні дані про можливості розміщення людей для проживання від ланок територіальної підсистеми ЄДСЦЗ та деяких органів функціональної підсистеми. Також збирається уся інформація щодо пропозицій про можливе поселення людей та їх працевлаштування, різноманітну допомогу переселенцям від різних громадських організацій, асоціацій та волонтерів.

В подальшому постійно моніториться стан життя людей після переселення та розташування. При необхідності Координаційний центр, встановленим порядком, за допомогою може звертатися до міжнародних організацій, різних країн таких організацій, що діють за кордоном.

Слід зазначити, що моніторингова група, яка була направлена до зони АТО, виходить із міркувань того, що у випадку зі збройним конфліктом на Донбасі йдеться саме про міжнародний збройний конфлікт із залученням до збройних формувань місцевого населення (досі ця формула не використовувалася у практиці опису збройних конфліктів, утім, на наш погляд, саме вона є найбільш доречною). Під «незаконними збройними формуваннями „ДНР“ та „ЛНР“» маємо на увазі проксі-агентів Російської Федерації, що існують завдяки її матеріальній, технічній та воєнній підтримці та складаються як з місцевого населення, так із громадян інших країн (передусім – Російської Федерації), які беруть участь у

воєнних діях на стороні так званих «ДНР» та «ЛНР», а також регулярних частин російської армії, які, судячи з усього, періодично беруть участь у збройному конфлікті, хоча їх залученість до бойових дій і залишається невизнаною з боку Російської Федерації. Базуючись на Консультативному висновку Міжнародного суду ООН щодо правових наслідків будівництва стіни на окупованій Палестинській території [1].

Чи достатньо повно проводиться робота по виконанню рекомендацій і вимог Женевських конвенцій [2] та додаткових протоколів до них на територіях України, тимчасово контрольованих проросійськими бойовиками? Наскільки активні та успішні зусилля цивільного захисту країни в досягненні розуміння компромісів з бойовиками різних формувань в цьому напрямку? Що зроблено по досягненню виконання Конвенції № 4 «Про захист цивільного населення під час війни» та додаткового Протоколу, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів тощо. Адже, за даними ООН під час першої світової війни загинуло біля 10% мирного населення від загальної кількості загиблих. У Другу світову – це співвідношення становило біля 50 %. У сучасних збройних конфліктах гине до 90 % мирного населення, що може бути характерним і для втрат населення у зоні АТО. Є також питання і про утримання військовополонених. Чи вивішені в місцях їх утримання тексти Конвенції, щоб полонені могли ознайомитися з ними та знати свої права?

При цьому, говорячи про питання евакуації, звернемо увагу, що міжнародне гуманітарне право не дає жодних імперативних норм щодо необхідності організації «коридорів» для евакуації мирного населення, утім, заохочує домовленості щодо таких «коридорів» між сторонами конфлікту, а головним чином – захищає цивільне населення та цивільні об'єкти в будь-яких ситуаціях, в тому числі, під час виведення їх із зони вогневих атак цими «зеленими» або «гуманітарними» коридорами, та категорично забороняє напад на них [3, с. 6].

Ми пропонуємо найближчим часом широко обговорити в засобах масової інформації питання захисту цивільного населення, а також обов'язково розглянути ці питання Кабінетом Міністрів та іншими органами виконавчої влади в країні. Необхідно внести доповнення до Кодексу цивільного захисту [4], конкретизуючи роботу ЄДСЦЗ у воєнний час, а також в умовах проведення терористичних актів та збройних виступів бандформувань. На час проведення АТО ми пропонуємо повернутися до об'єднання органів управління ДСНС та відповідних підрозділів в адміністраціях регіонів в єдині органи управління Штаби цивільного захисту.

На наше переконання, у всіх регіонах України, включаючи підконтрольні території Донбасу, необхідно терміново створити по кілька невоєнізованих формувань ЦЗ з бажаними зайнятися цією роботою на безо-

платній основі і в неробочий час. Саме таким чином нам вдасться підготувати територіальні загони (батальйони) ЦЗ, навчені правильним і кваліфікованим діям щодо захисту і надання допомоги людям як у воєнний час, так і у випадках виникнення НС у мирний час. Навчання цих підрозділів необхідно також провести на безкоштовній основі за допомогою достатньо для цього підготовлених фахівців ДСНС і з гарною якістю навчання [5, с. 122-124].

Список використаних джерел

1. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. / Advisory Opinion of 9 July 2004. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www. icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf](http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf)

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_199

3. «Котел для мирних мешканців». Перешкоджання евакуації мирного населення під час збройного конфлікту в Донецькій та Луганській областях. / Звіт підготовлений Центром Громадянських Свобод та Українською Гельсінською спілкою з прав людини під егідою Коаліції громадських організацій та ініціатив «Справедливість заради миру на Донбасі». – 2015. – 36 с.

4. Кодекс цивільного захисту України. Законод-во України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>

5. Гречанінов В. Ф. Аналіз функціонування цивільного захисту у сучасних умовах та деякі пропозиції щодо його удосконалення / В. Ф. Гречанінов, В. В. Бегун // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – 2015. – № 1. – С. 120 - 125.

Zvonko Anastasiia Andreevna, student of Business and Finance
faculty, 1 course, group BF-26b,

Berezutskiy Viacheslav Vladimirovich, Head of the Chair of Labor
and Environment Protection, Dr.Sc., Professor

National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", c. Kharkiv

THE ARMED CONFLICT IN THE EAST OF UKRAINE AS THE MAIN PROBLEM NOWADAYS

The armed conflict in the East of Ukraine – fighting on the territory of Donetsk and Lugansk regions, which began in April 2014.

Fighting underway between Ukraine's armed forces and insurgent groups

(mostly self-proclaimed supporters of Donetsk and Lugansk National Republics). In addition to the armed forces of Ukraine, in the battles against supporters of DNR and LNR also participated in volunteer militias.

Ukraine, USA and several other States, as well as NATO, Council of Europe, OSCE PA and the European Union accuse Russian Federation of interfering in the conflict: in particular, the use of regular troops in fighting on the side of the rebels, supplying weapons and financial support. The Russian leadership has consistently rejected the accusations in participation in the hostilities and supplying arms to the rebels, saying that Russia is not a party to the conflict.

The start date of a conflict is considered to be 7 April 2014. April 14 on the website of the President of Ukraine was placed the text of the decree No. 405/2014 on the beginning of the antiterrorist operation in the East of Ukraine.

Until the end of April 2014, the confrontation between the rebels and Ukrainian security forces was limited to periodic skirmishes, raids and attacks on checkpoints using small arms. In early September 2014 was signed a ceasefire agreement, after which the intensity of the fighting fell, however, in certain areas, clashes and shelling continued.

According to the UN mid-December 2016, victims of the conflict in Ukraine were 32 of these, 856: 10 056 killed (including civilians, Ukrainian forces and the rebels and of the 298 passengers of flight MH17), 22 800 victims.

March 1, 2014, the former President of Ukraine who filed the request for the introduction of troops of the Russian Federation on the territory of Ukraine. On the same day the President of Russia Vladimir Putin submitted to the Federation Council appeal "on the use of Armed forces of the Russian Federation on the territory of Ukraine". On the same day, the Federation Council, meeting in extraordinary session, unanimously adopted a resolution "On the use of the Armed Forces of the Russian Federation on the territory of Ukraine", according to which the President was given the right to use Russian troops in Ukraine "until the normalization of political situation in this country."

In the Crimea, as a result of further development of the political crisis, accompanied by the intervention of the armed forces of the Russian Federation, was proclaimed independent Republic of Crimea, signed with Russia the contract on joining the Federation.

13 April NSDC of Ukraine announced the decision to start anti-terrorist operation in the East of Ukraine with the involvement of the armed forces. The next day, April 14, Oleksandr Turchynov, signed a decree enacted the decision of the national security Council to conduct anti-terrorist operations.

On 17 May, the Prosecutor General of Ukraine declared self-proclaimed republics terrorist organizations.

According to the statements of the leaders of the breakaway DNR and LC, their state was faced with a direct armed aggression of Ukraine, aimed at

the suppression of their sovereignty and financed by Western countries. Moreover, the DNI did not recognize the new authorities in Ukraine and refused to carry on with her any dialogue.

The Russian foreign Ministry and media have repeatedly announced about their participation in the fighting in the East of Ukraine of American mercenaries. The Ukrainian foreign Ministry has not confirmed this information, specifying that the ATO is conducted exclusively by forces of SBU, the Ministry of internal Affairs and National guard, as well as stating that it is not involved aliens and civil formation.

The Minister of defense DND Igor Strelkov said that after the battle under the Dubrovka were allegedly found the bodies of the mercenaries of the Negroid race. However, the evidence that he had not.

As of mid-March 2015 foreign partners gave the Armed forces of Ukraine aid military equipment and supplies total cost 120mln USD.

In mass media repeatedly reported about the participation in the conflict on the side of the rebels, Ingush, Ossetian, Chechen fighters.

May 29, from Donetsk to Rostov-on-don was accompanied by journalists sent a truck with 33 bodies of those killed during the battle at the Donetsk airport, and volunteers – citizens of Russia.

27.08.16 Zakharchenko in an interview to Rossiya-24 said that in the ranks of supporters of DNR and LNR are not fighting only volunteers from Russia, but and active servicemen of the Russian armed forces, which he said "preferred not to spend holidays on the beach, and among us, brothers who fight for their freedom". The Ministry of defense of the Russian Federation the statement Zakharchenko did not comment, a senior source from the office of the newspaper "Kommersant" called it a "mistake."

On 28 August, the permanent representative of Russia to the UN Vitaly Churkin stated that "we all know that in the East of Ukraine there are Russian volunteers. Nobody hides".

Ukraine, USA and several other States, as well as NATO, Council of Europe, OSCE PA and the European Union blame the Russian Federation interference in the armed conflict in the Donbass, in particular, to use regular troops in fighting on the side of the rebels, supplying weapons and financial support. The Russian leadership has consistently denied the charges, claiming that Russia is not a party to the conflict.

A common legal assessment of the conflict in Eastern Ukraine does not exist. So, Amnesty International says directly about the involvement of Russian troops in the hostilities. The same assessment adheres to the U.S. Department of State and Department of defense. While Human Rights Watch considers the conflict in the East of Ukraine as an armed conflict not of an international character.

List of sources used

1. Will Ukraine survive the "final solution of Russian question"? // Timer.od.ua – 25/08/14.
2. Who is fighting on the side of the Ukrainian security forces: people, funds, weapons // RIA Novosti. – 01.08.2014. Archived from the original on August 1, 2014.
3. The "white book" (violations of human rights and the rule of law in Ukraine) (November 2013 – November 2014) (PDF). // MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE RUSSIAN FEDERATION
4. Abductions and torture in eastern Ukraine (Abductions and torture in Eastern Ukraine) (eng.). // Amnesty international (July 2014). Checked July 12, 2014.
5. Report on the human rights situation in Ukraine (the Situation with human rights in Ukraine) (eng.). // Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (United Nations) (June 15 2014). Checked July 12, 2014.
6. Ukraine Humanitarian Situation Report No. 10 (eng.). // UNICEF (may 31, 2014).
7. "You can say they experienced". Monologues Russian citizens who fought in the Donbass – Meduza.

Зінченко Анастасія Володимірівна, студентка факультету

«Облік і фінанси», 3 курс, група ОА 3-1,

Єфіменко Нонна Петрівна, доцент кафедри механізації і електрифікації
с/в і безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний аграрний університет

імені В.В. Докучаєва, м. Харків

БІОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ УТИЛІЗАЦІЇ ПЕСТИЦИДІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Агропромисловий комплекс є одним з найвідчутніших чинників впливу на довкілля. До його складу входять сільське господарство, харчова, м'ясо-молочна, борошномельно-круп'яна, комбікормова, мікробіологічна промисловості, а також ряд обслуговуючих підрозділів машинобудування, виробництво мінеральних добрив і хімікатів. За оцінками фахівців, «внесок» агропромислового комплексу України в забруднення і деградацію ґрунтів та навколишнього середовища доходить до 40 %, у тому числі – земельних ресурсів – понад 50 % [2].

Сільське господарство забезпечує нас продуктами харчування рос-

линного і тваринного походження, але саме утилізація відходів від цього виробництва завдає глобальної шкоди природі та людству в цілому. Воно стало джерелом забруднення землі та питної води, а через них – і аграрної продукції - низкою агрохімікатів, що, у свою чергу, призвело до зростання захворюваності населення як у сільських районах, так і в містах [1].

Одна з головних галузей сільського господарства - це рослинництво. Тому для одержання більшої кількості харчової продукції від рослинництва намагаються якомога вище підняти врожайність культур, шляхом використання більшої кількості мінеральних добрив. Для захисту врожаю від шкідників, сучасне сільськогосподарське виробництво застосовує дедалі більше хімічних засобів боротьби - пестицидів та гербіцидів. В результаті на ґрунт виникає велике навантаження. Величезна кількість хімічних речовин, внесених в ґрунт, розмивається поверхневими стоками, потрапляючи у водойми, річки, озера. Також в атмосфері затримується, забруднюючи її, третина усіх мінеральних добрив, пестицидів, отрутохімікатів розсіяних на полях.

Для охорони навколишнього середовища та харчових продуктів від забруднення пестицидами необхідні такі заходи: удосконалення асортименту пестицидів; посилення екологічних вимог до пестицидів шляхом створення ефективних законодавчих заходів; розробка інтегрованого методу захисту рослин, що передбачає зниження обсягу застосування хімічних засобів; підбір безпечного асортименту препаратів відповідно до конкретних умов місця і часу та дотримання науково обґрунтованих технологій застосування пестицидів; при можливості необхідно обмежувати обсяги застосування хімічних засобів з урахуванням економічних порогів шкоди чинності шкідників, бур'янів і хвороб. Таким чином, використання пестицидів повинно призводити не до руйнування агроценозів, а до їх корекції в напрямку оптимізації фітосанітарного стану [3].

В усіх розвинутих країнах світу від 30% до 70% приросту врожаю сільськогосподарських культур одержують за рахунок науково обґрунтованого використання добрив. Нині агрохімічні властивості ґрунту ще далекі від оптимальних. У більшості ґрунтів спостерігається зменшення вмісту гумусу, від'ємний баланс азоту, фосфору, калію, мікроелементів. Без позитивного вирішення цієї проблеми неможливе вирощування стабільних врожаїв сільськогосподарських культур. Поліпшення родючості ґрунту запобігає його виснаженню, ерозії, засоленню, заболоченню, забрудненню різними токсичними речовинами [3].

Важливим у використанні добрив є врахування конкретних кліматичних та агротехнічних умов. З науково обґрунтованим використанням добрив вирішуються проблеми збільшення виробництва білка, поліпшення фотосинтезу, фіксації атмосферного азоту, використання біотех-

нологічних методів в селекції та виробництві продуктів харчування, боротьби з ерозією, впровадження контурно-меліоративного землеробства, охорони оточуючого середовища, зменшення негативного впливу важких сільськогосподарських знарядь на ґрунт [3].

Основним законодавчим документом який регламентує складування і захоронення відходів є закон України «Про відходи», що набув чинності у 1998 р. Відповідно законодавчим і нормативним актам і документам України захоронення відходів – це процес переміщення відходів у певне місце, наприклад, в сховище відходів, яке призначено для уникнення потрапляння шкідливих або токсичних речовин, що містяться у цих відходах, в довкілля. Всі відходи розміщують і зберігають на звалищах, відвалах, а також у сховищах і на спеціально обладнаних полігонах та складах. Захоронення отрутохімікатів – остаточне розміщення відходів при їх видаленні у спеціально відведених місцях чи на об'єктах таким чином, щоб довгостроковий шкідливий вплив отрутохімікатів на навколишнє середовище та здоров'я людини не перевищував установлених нормативів. Знешкодження і захоронення непридатних пестицидів відбувається на спеціальних інженерних спорудах – полігонах захоронення токсичних відходів. Полігони захоронення отрутохімікатів, які не утилізують, повинні мати резервну територію з розрахунковим строком її експлуатації на 20-25 років. Вони проектуються, будуються у віддалених районах одного чи кількох міст. Попередньо необхідно чітко визначити види отрутохімікатів, які мають бути захоронені на полігоні (з врахуванням хімічного складу, фізичних властивостей, агрегатного стану, вогнебезпечності). У зв'язку з цим висуваються жорсткі вимоги щодо розміщення полігонів таких відходів та способів їх захоронення. Для захоронення НП необхідно створити умови, за яких виключена можливість рознесення їх вітром та міграція токсичних речовин у ґрунтові та підземні води. Непридатні пестицидні препарати можна зв'язувати введенням їх у шихту, що містить сорбент, зоошлак, цемент, рідке скло та розчин аміаку, і формувати бетонні брикети, які після твердіння придатні для зберігання в централізованих сховищах.

У наш час методам утилізації пестицидів та обґрунтуванню екологічної безпеки та рентабельності для утилізації складів та сховищ з непридатними та забороненими до використання пестицидами на території України використовуються біологічні технології утилізації пестицидів [3]. Які базуються на використанні мікроорганізмів (аеротенки, метантенки, оксітенки) та гідро біонтів, до яких відносяться водорості (біологічні ставки), та вищі водяні рослини (біоплато). Для правильного розуміння поведінки пестицидів у системах біологічного очищення необхідно більш докладно розглянути вплив на них окремих факторів, таких як

розчинність у воді, хімічна взаємодія із водою, фотохімічна стабільність, поглинання їх донним мулом, рослинами і тваринами, а також кліматичні умови, щ яких найважливішими є температура та сонячна радіація. Від усіх цих факторів в остаточному підсумку залежить загальна персистентність пестицидів у системах біологічного очищення.

Список використаних джерел

1. Васюкова Г.Т. Екологія: підручник / Г. Т. Васюкова, О. І. Грошева. - К.: Кондор, 2009. - 524 с.
2. Акімов В.І., Андрусенко М.І., Голік Ю.С. Проблема накопичення та утилізації непридатних до використання пестицидів у Полтавській області // Світ довкілля. – 2005. - № 5. – С. 12 - 13.
3. Сучасні екологічно чисті технології знезараження непридатних пестицидів. Монографія / За ред. д. т. н. В. Г. Петрука. – Вінниця : «УНІВЕРСУМ-Вінниця», 2003. – 254 с.

Іванюта Микола Олександрович, студент механічного факультету, 2 курс, група МКН – 21,

Ковтунов Юрій Олександрович, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент *Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків*

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ

Агресивне проникнення інформаційних технологій в усі сфери життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави привело до того, що в даний час усе більш актуального характеру набуває забезпечення інформаційної безпеки України як невід'ємного елемента її національної безпеки, а захист інформації перетворюється в одне із пріоритетних державних завдань.

Одною з ключових ролей у забезпеченні життєво важливих інтересів країни відіграє інформаційна безпека. Це в першу чергу обумовлено швидким розвитком сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій, засобів зв'язку й інформатизації і, як наслідок, – істотним зростанням впливу інформаційної сфери на життя нашого суспільства.

У сучасному світі інформація стає стратегічним національним ресурсом – одним з основних багатств економічно розвинутої держави. Жодна сфера життя сучасного суспільства не може функціонувати без розвинутої інформаційної структури. Проникаючи в усі сфери діяльності держави, інформація здобуває конкретне політичне, матеріальне і варті-

сне вираження. Йде об'єктивний процес становлення інформаційного суспільства, в якому інформаційна діяльність буде основою економічного процвітання і благополуччя.

Відповідно до законодавства України інформаційна безпека - це стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується, негативний інформаційний вплив та негативні наслідки застосування інформаційних технологій.

Визначений законом термін інформаційної безпеки означає висування таких основних вимог до інформаційних процесів, що відбуваються у системах різної фізичної і соціальної природи:

1. Інформація, що використовується в системі, повинна бути повною, достовірною, своєчасною, а також доступною, за виключеннями, які визначаються правилами функціонування системи;

2. Топологія руху інформації, інформаційна інфраструктура системи, яка забезпечує цей рух, повинна забезпечувати своєчасне отримання та передачу повної та достовірної інформації;

3. Інформаційні дії не повинні призводити до порушення функціонування системи або зниження її якісних показників;

4. Будь-яка зміна режиму роботи інформаційних технологій та процесів не повинна призводити до порушення функціонування системи або зниження його якісних показників;

7. Інформація не може бути знищена або модифікована, поширена або використана без санкції відповідно до правил функціонування системи.

В Україні політика забезпечення інформаційної безпеки будується на таких засадах:

– обмеження доступу до інформаційного ресурсу є винятком із загального принципу відкритості інформації й реалізується тільки відповідно до чинного законодавства;

– суб'єкти, які збирають, накопичують і обробляють персональні дані й конфіденційну інформацію, несуть відповідальність перед законом за збереження і використання;

– держава забезпечує захист суспільства від хибної, викривленої і недостовірної інформації, що надходить через засоби масової інформації;

– держава реалізує контроль за створенням і використанням засобів захисту інформації шляхом їхньої обов'язкової сертифікації та ліцензування діяльності в галузі захисту інформації;

– держава сприяє всебічному розвитку української мови як основного інструменту перетворення накопичених людством знань в інформаційний ресурс України.

Вирішення проблеми інформаційної безпеки має здійснюватися шля-

ХОМ:

- створення повнофункціональної інформаційної інфраструктури держави та забезпечення захисту її критичних елементів;
- підвищення рівня координації діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, запобігання таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків, здійснення міжнародного співробітництва з цих питань;
- вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії комп'ютерній злочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері;
- розгортання та розвитку Національної системи конфіденційного зв'язку як сучасної захищеної транспортної основи, здатної інтегрувати територіально розподілені інформаційні системи, в яких обробляється конфіденційна інформація.

Президентом України 25 лютого 2016 року підписав Указ про введення в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року "Про Доктрину інформаційної безпеки України".

Метою доктрини є уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язаної нею гібридної війни.

Згідно з документом, Служба безпеки має здійснювати моніторинг спеціальними методами і способами вітчизняних та іноземних засобів масової інформації та мережі Інтернет з метою виявлення загроз національній безпеці України в інформаційній сфері.

Міністерство інформаційної політики моніторитиме ЗМІ та загальнодоступні ресурси Інтернет з метою виявлення інформації, поширення якої заборонено в Україні. Також воно здійснює моніторинг загроз національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері.

Міністерство закордонних справ просуватиме інтереси України за кордоном інформаційними засобами. Вони також просуватимуть українські телеканали у кабельні та супутникові мережі за кордоном. Згідно з документом, РНБО має здійснювати координацію діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення національної безпеки в інформаційній сфері. Доктриною також покладається низка завдань на Міністерство оборони, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації, розвідувальні органи, Національний інститут стратегічних досліджень та Кабінет міністрів.

В докладі будуть розглянуті основні вимоги до інформаційних процесів, та принципи на яких будується інформаційна безпека суспільства,

можна зробити висновок, що у сучасному суспільстві інформаційна безпека є найважливішим компонентом національної безпеки. Від неї значною мірою залежить рівень безпеки в економічній, оборонній, соціальній, гуманітарній та інших сферах.

Проблем інформаційної безпеки існує безліч, як і проблем розвитку процесу інформатизації. Тому необхідно вирішувати питання, пов'язані з визначенням природи різних видів інформаційних загроз, механізмів їхнього впливу на об'єкти інформаційної безпеки, можливих наслідків цих впливів, шляхів і методів їх нейтралізації, зменшення або ліквідації.

Иващенко Светлана Сергеевна, студентка факультета
самолетостроения, 2 курс, группа 129,

Клеевская Валерия Леонидовна, старший преподаватель кафедры
Химии, экологии и экспертных технологий
*Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков*

ПАРНИКОВЫЙ ЭФФЕКТ И ЕГО ПОСЛЕДСТВИЯ

Явление парникового эффекта – это повышение температуры нижних слоёв атмосферы планеты по сравнению с эффективной температурой, то есть температурой теплового излучения планеты, наблюдаемого из космоса. Регулярное увеличение среднегодовых температур, замеченных, в конце восьмидесятых – начале девяностых годов XX века вызвало опасение, что глобальное потепление, вызванное человеческой деятельностью, уже началось. На сегодня ученые бьют тревогу, что парниковый эффект, который вызван антропогенной деятельностью несет огромную проблему для экологии и человека в целом.

По данным профессора Ульриха Шумана, на долю авиации приходится около 3% антропогенного парникового эффекта. Для сравнения железнодорожный, морской и другие виды транспорта, кроме автомобильного, в сумме дают 2,8 %. Выхлопных газах самолета содержится: двуокись углерода, водяной пар, оксиды азота и мелкодисперсную сажу. Авиационное топливо – керосин, в его состав входит 86% углерода и 14% водорода, при сжигании 1 кг керосина выбрасывает в атмосферу 3,15 кг углекислого газа, 1,23 кг водяного пара.

Усиление парникового эффекта способствует изменениям климата, которые заключаются в повышении температуры и изменении частоты и интенсивности осадков. Из-за глобального потепления тают ледники, повышается уровень моря, возникает угроза биологическому разнообра-

зию, гибнут посевы, пересыхают источники пресной воды, все это в целом негативно влияет не только на качество жизни, но и на здоровье человека. Учёные прогнозируют, что усиление парникового эффекта приведет к увеличению рисков для здоровья людей, в первую очередь – представителей малообеспеченных слоев населения. Сокращение производства продуктов питания, вызванное гибелью посевов и уничтожением пастбищ из-за засух или затоплений, неизбежно приведет к недоеданию и голоду. Аномально высокие температуры способствуют обострению заболеваний сердца, сосудов и органов дыхания. Кроме того, повышение температуры способно привести к расширению ареала обитания видов животных, являющихся переносчиками опасных заболеваний. В результате, например, энцефалитные клещи и малярийные комары переселятся в места, где люди не обладают иммунитетом к переносимым заболеваниям.

Стратегия борьбы с усилением парникового эффекта должна заключаться в принятии следующих мер:

- сокращение использования ископаемых источников энергии;
- более эффективное использование энергии;
- широкое внедрение энергосберегающих технологий;
- широкое применение альтернативной энергетики (использование возобновляемых источников энергии);
- развитие новых экологически чистых и низкоуглеродных технологий, в частности – применение хладагентов и вспенивателей с низким (нулевым) потенциалом глобального потепления.

В Харьковской области работа, по сокращению парниковых газов, началась еще в 2003 году. По данным департамента экологии и природных ресурсов в Харьковской области, выбросы газов на Змиевской ТЭС ПАТ “Центрэнерго” сократились с 12,94 млн. тон в 1990 году, до 1,27 тонн в 2015 году (более чем на 90 %).

Однако даже полномасштабная реализация всех этих мер по предотвращению усиления парникового эффекта вряд ли сможет полностью компенсировать вред, наносимый природе в результате антропогенного воздействия, поэтому речь в любом случае может идти лишь о минимизации последствий. Если глобальное потепление будет нормированным для живых организмов, то экосистемам Земли и людям нужно будет пытаться приспособиться к измененным климатическим режимам. Однако наиболее разумным решением все же будет сокращение и последующее регулирование выбросов.

Ігнатенко Анастасія Анатоліївна, студентка факультету

транспортних систем і технологій, 5 курс, група СОПР 2016-1,
Серіков Яків Олександрович, доцент кафедри охорони праці та
безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М.Бекетова*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ЗАХОДИ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

На сьогодні вугільна промисловість попри поліпшення окремих показників у роботі продовжує перебувати у кризовому стані.

Промислова безпека та охорона праці шахтарів перебувають у незадовільному стані та характеризуються високим рівнем виробничого травматизму, в тому числі зі смертельними наслідками. В першу чергу це пов'язано з надзвичайно складними гірничо-геологічними умовами вуглевидобутку, а також низьким порівняно з показниками провідних вугільних держав рівнем його технічного і технологічного забезпечення. Розв'язання цієї проблеми ускладнюється численними порушеннями технологічної та виробничої дисципліни на багатьох шахтах, суттєвими недоліками в організації державного нагляду за безпечним веденням гірничих робіт на вугледобувних підприємствах усіх форм власності.

За інформацією за 2015 рік на вугільних підприємствах, що належать до сфери управління Мінвуглепрому, сталося 6950 нещасних випадків загального виробничого травматизму, у тому числі 268 нещасних випадків зі смертельними наслідками.

З початку 2015 року підрозділами ДВГРС ліквідовано 47 аварії (у 2014 році – 64 аварій), у тому числі: 4 екзогенні пожежі, 1 ендегенна пожежа, 1 раптовий викид вугілля і газу, 7 обвалень порід, 4 аварії на поверхні шахти. За цей час було ліквідовано 22 аварійних ситуацій, в тому числі: 4 - зупинки ВГП, 4 - падіння людей у виробки, 2 - нещасні випадки, 3 - загазованість виробки, 3 - загальне відключення електроенергії, 3 - застрягнення кліті у стволу, 2 - віднесена до інших.

За період з 1 квітня по 31 жовтня 2014 року сталося 110 випадків смертельного травматизму, один з 4 – групових [2].

Аналіз обставин аварій із груповими нещасними випадками й травматизмом показує, що безпосередніми причинами більшості (90%) нещасних випадків на шахтах є: недостатній поперечний переріз підготовчих гірських виробітків (10 - 12 м² замість 17 - 20 м²) для поліпшення їх провітрювання й запобігання вибухонебезпечних скупчень метану, а також наявність складних вентиляційних схем на більшості (80%) шахт;

погіршення стану шахтного фонду й експлуатація (60%) гірничошахтного статкування, що відпрацювало нормативні терміни експлуатації; низький рівень комплексної механізації очисних (62%) і підготовчих (25%) робіт; відставання у застосуванні науково – обґрунтованих безпечних технологій гірничих робіт від високих темпів механізації вуглевидобутку за допомогою високопродуктивних очисних комплексів на глибоких шахтах; низька ефективність пилоподавлення й пило вибухозахисту гірничих виробок, за допомогою шахтної води в умовах дефіциту води питної якості, а також висока пожежонебезпека конвеєрних стрічок і оболонок силових електричних кабелів; невідповідність трудового й гірничого законодавства, а також більшості нормативних документів вимогам ЄС і міжнародним конвенціям по безпеці праці, особливо в частині відповідальності за порушення правил і норм промислової безпеки; дефіцит кваліфікованих кадрів; несвоєчасна оцінка й усунення виробничого ризику на кожному робочому місці; недостатнє цілеспрямоване адресне матеріальне стимулювання безпечних методів роботи з охорони праці.

Заходи щодо покращання стану охорони праці на підприємствах вугільної промисловості:

1) проаналізувати причини та вжити заходів щодо зниження плинності кадрів директорів, головних інженерів, заступників директорів з охорони праці та начальників дільниць шахт;

2) забезпечити реалізацію заходів дегазації вугільних пластів за рахунок прискорення виконання наукових розробок збільшення як бюджетного, так і інвестиційного фінансування включаючи нормативної бази, удосконалення бурового обладнання, технологій тощо;

3) встановити жорсткий контроль за дотриманням усіма керівниками та інженерно-технічними працівниками шахт нормативів підземних відвідувань робочих місць у шахтах з обов'язковим виконанням вимог нормативних документів з охорони праці та посадових інструкцій щодо контролю за станом техніки безпеки, вжиттям заходів з усунення виявлених порушень, видачею відповідних приписів та контролю їх виконання;

4) посилити контроль за газовим режимом з метою попередження вибухів газу та вугільного пилу, оснастити шахти системами протиаварійного захисту;

5) посилити контроль за веденням вибухових робіт, зберіганням та переміщенням вибухових матеріалів;

6) забезпечити своєчасне навчання керівників та спеціалістів структурних підрозділів з питань охорони праці, а також навчання і перевірку знань з питань охорони праці працівників;

7) розглядати на засіданнях постійно діючих комісій державних підприємств, шахт стан загальної та професійної захворюваності, а також

виконання заходів з її зниження;

8) забезпечити медичні пункти шахт діагностичною апаратурою для контролю артеріального тиску та наявності в організмі алкоголю [1].

Список використаних джерел

1. Указ президента України № 685 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 травня 2008 року «Про стан і перспективи розвитку вугільної промисловості та невідкладні заходи щодо підвищення безпеки праці в цій галузі».

2. <http://www.mvp.gov.ua/mvp/control/uk/publish/>

Ісаєва Катерина Олексіївна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-12,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗЛОЧИННІСТЬ В ЗОНІ ВІДЧУЖЕННЯ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АЕС: ОСОБЛИВОСТІ ПРОТИДІЇ

Вступ. Катастрофа на Чорнобильській АЕС, напевно, найбільша катастрофа техногенного характеру, яка відбувалася як на території України, так і світі взагалі. Про причини цієї катастрофи уже було сказано надзвичайно багато, втім, необхідно досліджувати наразі не тільки саму катастрофу на Чорнобильській АЕС, але і злочинність на території зони відчуження, адже вона теж стала величезною проблемою для України.

Внаслідок аварії на ЧАЕС постраждало 5 мільйонів людей, забруднено радіоактивними нуклідами близько 5 тисяч населених пунктів України, Білорусі та Росії, з них в Україні - 2218 селищ та міст із населенням понад 2,4 млн. осіб. Нині після майже 30 років з дня аварії в Україні проживає понад 2,5 млн. чоловік, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Як справедливо наголошує В. Ф. Дутчак: „За масштабами та наслідками для навколишнього середовища Чорнобильська катастрофа перевершила усі аварії на атомних об'єктах, що сталися з дня появи атомних станцій: вибух із забрудненням території та численними жертвами (комбінат „Маяк” у Челябінській області СРСР, 1957 рік), пожежа на реакторі АЕС „Віндскейл” (Велика Британія, 1957 рік), розплавлення активної зони реактора АЕС „Три Майл Айленд” (США, 1979 рік), розплавлення активної зони реакторів 1, 2, 3 АЕС „Фукусіма-1” (Японія, 2011 рік) [1].

Висвітлення питання нормативно-правового регулювання правового

режиму Чорнобильської зони відчуження видається актуальним для подальшого визначення особливостей розслідування кримінальних правопорушень, які вчиняються на території цієї зони, що створює необхідні методологічні передумови для більш глибокого, фундаментального вивчення зазначеного явища [2].

Необхідність дослідження особливостей протидії злочинності на території Чорнобильської зони відчуження, в першу чергу, ґрунтується на положенні статті 16 Конституції України, згідно якої обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду Українського народу [3].

Цікаво, що за часів Радянського Союзу правовому регулюванню запобігання злочинності на території зони відчуження Чорнобильської АЕС не було приділено достатньо уваги. Ці питання регулювало санітарне законодавство, затверджене Міністерством охорони здоров'я СРСР. Після проголошення державного суверенітету України основу національної нормативно-правової бази захисту постраждалих становить Конституція України, яка закріпила найважливіші положення для забезпечення їхнього захисту. Історично українське законодавство, пов'язане із регулюванням правовідносин на території зони відчуження розвивалося під впливом міжнародних конвенцій та інших міжнародних документів із цього питання.

Наразі ситуація дещо змінилася, втім, достатнього правового регулювання все ще немає.

Оскільки питання розслідування злочинів, вчинених у Чорнобильській зоні відчуження не мають комплексного наукового дослідження, то при їх розкритті використані праці вітчизняних і зарубіжних вчених у тій чи іншій галузі знань, що стали вагомим підґрунтям зроблених висновків, зокрема: О.В. Александренко, Е.У. Бабаєвої, Т.М. Барабаш, В.П. Бахіна, А.Р. Белкіна, Р.С. Белкіна, Т.В. Будко, В.К. Весельського, А.Ф. Волобуєва, В.К. Гавло, В.І. Галагана, І.В. Грицюка, Н.О. Данкович, А.Л. Деркача, О.А. Калганової, В.М. Карагодіна, Н.С. Карпова, В.В. Карташова, Н.І. Клименко, С.О. Книженко, Л.П. Ковтуненко, В.М. Комарницького, В.О. Коновалової, В.П. Корж, О.В. Кузнєцової, С.О. Кузніченка, В.С. Кузьмічова, В.В. Лисенка, В.К. Лисиченка, Є.Д. Лук'янчикова, О.В. Маслока, О.П. Мілевського, Р.І. Назаренка, І.О. Ніколайчука, В.О. Образцова, О.О. Пащенко, К.В. Плева, М.А. Погорецького, І.В. Сервецького, І.О. Соколової, С.М. Стахівського, В.М. Стратонова, В.М. Тертишника, Л.Д. Удалової, Г.А. Хань, П.В. Цимбала, О.М. Цільмак, Г.Л. Чигриної, Ю.М. Черноус, В.Ю. Шепітька, Р.М. Шехавцова, Г.В. Щербакової, М.П. Яблокова та ін. [4].

Таким чином, тема нашої роботи – основні заходи протидії злочинності в Зоні Відчуження Чорнобильської АЕС є надзвичайно **актуальною**, адже злочини на території Зони Відчуження Чорнобильської АЕС є особливо небезпечними, бо пов’язані здебільшого з радіоактивними матеріалами та їх вивезенням з території цієї зони.

Інформаційну та нормативно-правову основу дослідження складають: Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України „Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи”, інші законодавчі та нормативно-правові акти, які діють у сфері регулювання відносин у Чорнобильській зоні відчуження.

Основна частина. Перш за все, слід визначити рівень та злочинності у зоні відчуження Чорнобильської АЕС (табл. 1).

Таблиця 1. Кількість злочинів, зареєстрованих в Чорнобильській зоні відчуження за 2010 – 2014 роки.

Показники	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
1	3	4	5	6	7
Кількість зареєстрованих злочинів в Чорнобильській зоні відчуження	59	60	53	120	146
Кількість зареєстрованих злочинів в Київській області	16432	17376	15219	-	-
Частка від загальної кількості зареєстрованих злочинів в Київській області	0,35	0,34	0,33	-	-

Як бачимо з таблиці 1, питома вага вчинення злочинів у зоні відчуження в Чорнобилі в принципі, невелика, втім, вона не така вже й мала, зважаючи на те, що ця зона в принципі не має бути криміногенною.

Що стосується структури злочинності у зоні відчуження, то найчастіше вчиняються злочини, визначені: ст. 265 Кримінального кодексу України (незаконне поводження з радіоактивними матеріалами), ст. 267-1 (Порушення вимог режиму радіаційної безпеки), які складають більш ніж 50% усієї злочинності, а також злочини, передбачені ст. 267, 191, 248, 249, 185, 263, 246 КК України [5].

Специфічний характер злочинів, що вчиняються в Чорнобильській зоні відчуження, зумовлений наявністю особливо небезпечних матеріалів на які направлений злочин так і правовим режимом території відчуження потребують для повного і об’єктивного розслідування злочину

володіння чи використання спеціальних знань. Зважаючи на надзвичайно високий рівень небезпеки злочинів, пов'язаних з радіоактивними матеріалами, необхідно розроблювати ефективну систему запобігання вчиненню таких злочинів.

Перш за все слід визначити, що, незважаючи на особливість території, умов та засобів здійснення протидії злочинам, неефективності деяких механізмів запобігання їм, у Чорнобильській зоні відчуження діє загально-соціальне законодавство України у сфері протидії злочинності.

Відомо, що запобігання злочинності може бути ефективним тільки у тому випадку, якщо таке запобігання здійснюється на міцній організаційній основі, яке відповідає об'єктивним законо-мірностям перехідного періоду, в якому перебуває Україна. Розвиток системи запобігання злочинності повинен бути тісно пов'язаний з реформами в економічній, політичній, соціальній сферах, міжнародними зобов'язаннями країни, потребами суспільства в обмеженні негативних явищ, що порушують його нормальну життєдіяльність [6].

На загально-соціальному рівні запобігання здійснюється у результаті поєднання економічних, політичних, правових, ідеологічних, організаційних та інших заходів, що не мають своїм спеціальним призначенням запобігання злочинам. Здійснення загально-соціальних заходів створюють умови, що виключають можливість існування злочинності як соціального явища. Зазначений вид запобігання об'єктивно має своєю спрямованістю викорінення причин і умов існування злочинності та є засобом, за допомогою якого в суспільстві досягається зниження рівня злочинності [7].

Загально-соціальні заходи є невід'ємною частиною соціально-економічного розвитку, поліпшення морально-психологічної та духовної сфер суспільства. Передбачені заходи спрямовані, перш за все, на поліпшення умов праці та відпочинку громадян, підвищення рівня їх матеріального забезпечення тощо. Головним їх завданням не є запобігання злочинності, а підвищення духовного, матеріального рівня суспільства, що, у свою чергу, позитивно впливає на зменшення рівня злочинності. Проте вплив загально-соціальних заходів у наш час значною мірою послаблено через наявність різних соціально-економічних, політичних негативних процесів, які ускладнюють життєзабезпеченість членів суспільства [8].

Тож окрім загально-соціальних заходів, необхідно розглядати і спеціально-кримінологічні заходи запобігання злочинності у зоні відчуження Чорнобильської АЕС.

Одним із ключових питань спеціально-кримінологічної протидії злочинності, що вчиняється на території зони відчуження, залишається ефективність державного контролю за забезпеченням режиму зони відчуження, недопущення вивозу об'єктів, забруднених радіонуклідами, та

використанням бюджетних коштів і коштів міжнародних донорів в частині реалізації програм з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС.

Правове забезпечення цих питань, як зазначалося, потребує суттєвого удосконалення. За своїм змістом спеціально-кримінологічні заходи протидії злочинності на території зони відчуження можуть бути політичними, економічними, правовими, організаційно-управлінськими та іншими. Зазвичай, вони є предметом діяльності правоохоронних органів, а також спеціалізованих чи загальних програм, планів, щодо протидії корупції та злочинності. Одним із ефективних заходів спеціально-кримінологічної протидії в Чорнобильській зоні відчуження є фінансовий контроль. На території зони відчуження такий контроль здійснюють Вишгородська об'єднана державна фінансова інспекція, управління Державної казначейської служби України в Іванківському районі, Державної казначейської служби України у місті Славутич, Рахункова палата України [5].

Запроваджується механізм попередньої експертизи бюджетних програм фахівцями фінансової інспекції на предмет їх відповідності вимогам бюджетного законодавства. Зокрема, слушними є висновки І.О. Рошиної про те, що однією із умов підвищення ефективності норм кримінального права у протидії злочинам є проведення їх кримінологічної експертизи [9]. На нашу думку, такий експертизі повинні піддаватися не лише зміни до кримінального законодавства, а й нормативно-правові акти, що регулюють режим території зони відчуження, діяльність органів державної влади на території Чорнобильської зони відчуження, нормативно-правові акти щодо реалізації програм з ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, адже це дозволяє не допустити прийняття правових норм, що детермінують злочини або створюють певні колізії та суперечності в правовому регулюванні. Відомий російський кримінолог, автор законопроекту РФ «Про кримінологічну експертизу» А.І. Долгова зауважує, що така експертиза в змозі виявляти ті протиріччя та проблеми, що будуть створені відповідними нормативно-правовими актами і загострять проблему злочинності або боротьби з нею [10].

Необхідність проведення кримінологічної експертизи в українському законодавстві визначено у постанові Верховної Ради України від 25 червня 1993 року «Про Державну програму боротьби із злочинністю», в якій визначено, що всі законопроекти та інші нормативні акти у сфері економіки, передусім зовнішньоекономічної, підприємницької, кредитно-фінансової та банківської діяльності, підлягають попередньо обов'язковій кримінологічній експертизі експертною комісією при Інституті держави і права Академії наук України.

Втім, наразі вона не проводиться, на жаль, належним чином.

Для забезпечення протидії злочинності на території Чорнобильської

зони відчуження важливим є належний контроль за режимом зони відчуження та його непорушністю. На наш погляд, на цьому напрямі суттєвим є посилення навколо зони відчуження огорожувальних споруд, їх оснащення додатковими засобами відеомоніторингу кордону та території зони відчуження.

Така пропозиція актуальна і у разі зменшення зони відчуження до 10-кілометрової зони, адже розповсюдження радіоактивних матеріалів залишиться вкрай небезпечним явищем для радіаційної безпеки держави. Недосконалість сучасного контролю за режимом зони відчуження та стан захисними споруд зони відчуження підтверджуються і інформацією з ГУМВС України в Київській області від 29 листопада 2011 року, в якій зазначено, що у зоні відчуження неподалік села Андріївка співробітники батальйону міліції з охорони зони радіаційного забруднення та відділу зони чорнобильської АЕС затримали автомобіль, при перевірці якого з'ясувалося, що водій та двоє його пасажирів на заборонену територію проникли незаконно через отвір в огорожі та без відповідних документів.

У автомобілі було виявлено 1,5 тонни брухту чорного металу, який затримані мали намір вивезти нелегально тим самим шляхом. За результатами події порушено кримінальну справу за ст. 267-1 КК України [5]. Отже, ефективна протидія злочинності в Чорнобильській зоні відчуження, насамперед щодо здійснення безпосередньої правоохоронної діяльності можлива за правильної організації роботи відповідних органів і виділення на це відповідних коштів.

Висновки. Таким чином, у роботі було досліджено особливості протидії злочинам, які вчиняються на території зони відчуження Чорнобильської АЕС. На основі узагальнення даних проведеного дослідження та аналізу наявної статистичної інформації до змісту криміналістичної характеристики злочинів, що вчиняються у Чорнобильській зоні відчуження, було з'ясовано, що здебільшого у зоні відчуження Чорнобильської АЕС вчиняються злочини, передбачені ст.ст. 262, 265, 267-1 КК України.

Зважаючи на надзвичайну суспільну небезпеку вищезазначених злочинів, необхідно розробляти ефективну систему заходів протидії злочинам, вчиненим на території зони відчуження. У роботі було визначено загально-соціальний та спеціально-кримінологічний аспекти протидії злочинності на території зони відчуження, а також запропоновано заходи такої протидії.

Список використаних джерел

1. Дутчак В. Ф. Зарубіжний досвід вирішення проблеми правового регулювання господарської діяльності на території Чорнобильської катастрофи / Матеріали 9-ї Міжнародної наук.-практ. інтернет-конференції „Сучасний соціокультурний простір 2012" / В. Ф. Дутчак // [Електро-

ний ресурс] – Режим доступу : <http://intkonf.org>.

2. Мілевський О. О. Особливості розслідування кримінальних правопорушень у Чорнобильській зоні відчуження. / Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). - № 2, 2014 р. – с. 214 - 220.

3. Відгук офіційного опонента Кваши Оксани Олександрівни на дисертаційне дослідження Леляка Ярослава Олександровича на тему «Особливості протидії злочинності на території Чорнобильської зони відчуження», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право.

4. Мілевський О. О. Особливості розслідування злочинів, вчинених у Чорнобильській зоні відчуження : автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Олександр Олександрович Мілевський. – Ірпінь: Б.в., 2013. – 19 с.

5. Леляк Я. О. Особливості протидії злочинності на території Чорнобильської зони відчуження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Леляк Ярослав Олександрович; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. - Київ, 2015. - 20 с.

6. Ключев М.М. Криминологічні засади програмування запобігання злочинності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право, криминологія, кримінально-виконавче право» / М. М. Ключев. – К., 2008. – 20 с.

7. Веселуха В. Значення віктимологічної профілактики в системі запобігання злочинності / В. Веселуха // Право України. – 1999. – № 10. – С. 67 – 70, 73.

8. Криминологія: навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, Ю. Ф. Іванов, П. М. Опанасенко, В. Г. Пшеничний, В. Г. Сюравич; за заг. ред. О. М. Джужи. – К.: Прецедент, 2006. – 196 с.

9. Рощина І. Ефективність кримінальних норм у попередженні злочинності / І. Рощина // Формування правової системи в Україні на сучасному етапі: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет, 2005. – С. 306 – 309.

10. Долгова А.И. Преступность, её организованность и криминальное общество. – М.: Российская криминологическая ассоциация, 2003. – 572 с.

Кисіль Анастасія Богданівна, студентка магістратури господарсько-правового факультету, 5 курс, група 02-16м-03,

Зенін Андрій Петрович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИМОГ КОДЕКСУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ У СФЕРІ ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

Техногенна безпека, поряд з політичною, воєнною, економічною, інформаційною та іншими видами безпеки, залишається одним з важливих складових елементів національної безпеки України, а її забезпечення – важливою функцією діяльності держави. Актуальність та важливість забезпечення техногенної безпеки в Україні визначається не тільки уроком та наслідками Чорнобильської катастрофи, а також тим, що техногенні небезпеки в Україні зростають у зв'язку із старінням та не оновленням основних фондів техногенно-небезпечних об'єктів, що особливо погіршилось в умовах теперішнього чергового падіння економіки держави.

Заходи по удосконаленню нормативного регулювання у сфері техногенної безпеки здебільшого активізувалися за останнє десятиліття до 2012 року - було завершено роботу з кодифікації законодавства, в основу якого були покладені основоположні нормативно-правові акти забезпечення техногенної та природної безпеки, прийняттям першого Кодексу цивільного захисту України, який набув чинність з 01.07.2013 року (прийнятий закон № 5403-VI від 02.10.2012).

Позитивним положенням Кодексу цивільного захисту України (далі за текстом – КЦЗ України) є об'єднання заходів техногенної, пожежної безпеки, а також діяльності державних органів нагляду з питань безпеки в єдину систему запобігання надзвичайних ситуацій. Стаття 50 Кодексу в Главі 12 «Забезпечення техногенної безпеки» у розділу V «Запобігання надзвичайних ситуацій» визначає джерелами небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру наступні техногенні об'єкти та процеси:

- потенційно небезпечні об'єкти та об'єкти підвищеної небезпеки;
- будівлі та споруди з порушенням умов експлуатації (у тому числі за часом експлуатації);
- суб'єкти господарювання з критичним станом виробничих фондів та порушенням умов експлуатації;
- ядерні установки з порушенням умов експлуатації;
- наслідки терористичної діяльності;
- гідротехнічні споруди;
- неконтрольоване ввезення, зберігання і використання на території України техногенно небезпечних технологій, речовин, матеріалів;
- надмірне та неврегульоване накопичення побутових та промислових відходів, непридатних для використання засобів захисту рослин;

- наслідки військової та іншої екологічно небезпечної діяльності;
- об'єкти, на яких здійснюються виробництво, зберігання та утилізація вибухонебезпечних предметів;
- об'єкти життєзабезпечення населення з порушенням умов експлуатації;
- інші об'єкти, що можуть створювати загрози виникнення аварій.

Важливим інструментом правового регулювання техногенної безпеки є відповідальність за порушення або невиконання вимог відповідного законодавства щодо недотримання норм безпеки, що саме й пропонується для обговорення в даній доповіді! В ст. 51 КЦЗ України по даному питанню правильно зазначено, що: « Діяльність із забезпечення техногенної безпеки є складовою виробничої, експлуатаційної та іншої діяльності відповідних посадових осіб і працівників підприємств, установ, організацій. Ця вимога відображається у відповідних статутах або положеннях. Забезпечення техногенної безпеки суб'єкта господарювання покладається на його керівника». Але зазначений кодифікаційний акт містить чимало суперечностей, що обумовлює багатозначність деяких нормативних приписів, а також чимало бланкетних норм, що створює необхідність додаткового тлумачення законодавчих положень.

Одним з таких положень є стаття 68 КЦЗ України, відповідно до частини 1 якої посадові особи центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, у разі порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки, у тому числі невиконання їх законних вимог, **зобов'язані застосовувати санкції, визначені законом**.

Для з'ясування дійсного змісту вищенаведеної норми необхідно звертатися до інших нормативно-правових актів, зокрема Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі за текстом – КУпАП) та Кримінального кодексу України (далі за текстом – КК України).

Так, адміністративна відповідальність за невиконання приписів та постанов посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про пожежну і техногенну безпеку, або створення перешкод для їх діяльності встановлена у ст. 188-8 КУпАП. Зазначене правопорушення тягне за собою *попередження або накладення штрафу на громадян від 0,5 до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб - від двох до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

Стаття 188-8 КУпАП встановлює загальну адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки, а, відповідно, санкція даної статті найчастіше засто-

совується у практичній діяльності посадовими особами центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки. Окрім цього, слід звернути увагу на те, що санкція розглядуваної норми є альтернативною, що відповідно до вимог ст. 188-8 КУпАП дозволяє уповноваженій особі застосовувати одне з основних стягнень: або попередження, або штраф залежно від характеру та наслідків конкретного вчиненого правопорушення.

Окремою нормою КУпАП законодавцем передбачено адміністративну відповідальність за невиконання законних вимог посадових осіб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань цивільного захисту, нагляду та контролю за станом захисту територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру. Так, вказане правопорушення відповідно до санкції ч. 1 ст. 188-16 КУпАП тягне за собою *накладення штрафу на посадових осіб від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*. Те саме діяння, вчинене повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягне за собою *накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян*.

Щодо кримінальної відповідальності за порушення вимог законодавства з питань техногенної безпеки слід зазначити наступне. Законодавець не виділяє порушення правил техногенної безпеки в окремі самостійні склади злочину, проте передбачає відповідальність за наступні протиправні діяння:

- порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримувати (ст. 272 КК України) – *карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого;*
- порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах особою, яка зобов'язана їх дотримувати (ст. 273 КК України) – *карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого;*
- порушення під час розроблення, конструювання, виготовлення чи зберігання промислової продукції правил, що стосуються безпечного її використання, а також порушення під час проектування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд, особою, яка зобов'язана дотримувати таких правил (ст. 275 КК України) –

караються штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років або без такого.

Зазначені правопорушення можуть бути обумовлені у тому числі й порушенням вимог законодавства з питань техногенної безпеки. Слід також зазначити, що притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності законодавець пов'язує з настанням таких негативних наслідків як загроза загибелі людей, заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого, загибель людей чи настання інших тяжких наслідків, що є відмінною рисою кримінальної від адміністративної відповідальності за одні й ті самі правопорушення.

Розглядаючи санкції, які законодавець має на увазі у ст. 68 КЦЗ України як такі, що можуть бути застосовані уповноваженими органами, слід звернути увагу на формулювання «зобов'язані застосовувати санкції, визначені законом». Законодавець імперативним чином визначив, що санкції за порушення правил техногенної безпеки можуть встановлюватися виключно законами. Тобто такі санкції не можуть бути передбачені у підзаконних нормативно-правових актах. Останні більшою мірою покликані регламентувати безпосередньо порядок організації техногенної безпеки як складової частини цивільного захисту (наприклад, Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях, затверджені Наказом МНС № 557 від 15.08.2007 р.).

Виходячи із викладеного, можна зробити висновок, що для змісту статті 68 КЦЗ України насамперед слід застосовувати зазначені у даній роботі норми КУпАП та КК України, що встановлюють адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері техногенної безпеки відповідно. Ця правова ситуація та інші, що зазначені в КЦЗ України, визначають необхідність подальшого удосконалення законодавства у сфері техногенної безпеки на підставі положень Кодексу цивільного захисту України, але після його введення в дію з 01.07.2013 року цей процес законодавчого розвитку техногенної безпеки зазнав стагнацію.

Кишеня Валентин Сергійович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-15,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

«ГРУПИ СМЕРТІ» ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ. ШЛЯХИ І МЕТОДИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ПІДЛІТКІВ

На сьогоднішній день дуже великого резонансу набула ситуація з так званими групами смерті у соціальній мережі «ВКонтакте». Ця проблема набула, можна сказати, міжнародного характеру, оскільки охопила вже декілька держав, в тому числі й Україну. Нестійка психіка, проблемні стосунки з батьками та непорозуміння з однолітками, відсутність живого спілкування та конкретні соціальні, економічні та культурні проблеми нашого суспільства призвели до такого страшного явища як самогубства підлітків під впливом соціальних мереж.

Виникнення проблеми. Увага суспільства до даної теми з'явилася після смерті Рини Паленкової 23 листопада 2015 року. Шістнадцятирічна студентка Усурійського коледжу лягла на залізничні шляхи, зробивши перед цим селфі фото та виклавши його у своїй соціальній мережі з «прощальним підписом».

Згодом, у журналі «Новая газета» у випуску № 51 від 16 травня 2016 р. була опублікована стаття «Група смерті (18+)». Вона мала великий резонанс, оскільки у статті ретельно були проаналізовані перш за все причини таких самогубств, вплив соціальних мереж на підлітків.

Причини самогубства дітей є більш глибокими, аніж вплив соціальних мереж. На перший погляд, мова йде про звичайні підліткові проблеми – непорозуміння з батьками, з однолітками, перше кохання та складний психоемоційний стан. У поєднанні з природними проблемами дітей перехідного віку з'являються так звані дорослі «куратори» у соціальній мережі «ВКонтакте», які, використовуючи засоби психоаналізу та гіпнозу «допомагають» вирішити їх проблеми. Такі особи створюють закриті групи та під ширмою таємниці та загадковості запрошують дітей до участі у грі. Підліткам потрібно виконувати завдання для того, щоб наблизитися до перемоги, а перемога – це смерть, звільнення від усіх життєвих страждань [1].

«Групи смерті» в Україні. У лютому 2017 року кіберполіція в Україні виявила у соцмережах групи, де і українських підлітків схилиють до самогубств.

«Ми не можемо вберегти дітей від інформації, яка є довкола. А заборона може призвести до протилежних наслідків. До гри в «синіх китів» дитину може спонукати різне: відносини в сім'ї, зайнятість батьків, відсутність батьківського контролю над ними. Не можна стверджувати,

що діти з благополучних сімей не піддадуться впливу смертельних ігор. Це також не залежить від статусу чи професії. Та найчастіше потерпають підлітки з конфліктних сімей, або ж ті, які самотні, незважаючи на те, що живуть з батьками», – зазначає психіатр, доктор медичних наук Галина Пилягіна [2].

Якщо підліток почав грати у небезпечну гру, батькам необхідно посилити контроль над дитиною. Бо так звані «куратори» гри – професійні психологи. За даними кіберполіції, адміністратори суїцидальних пабліків, такі, як «Кити пливуть вгору», «Розбуди мене в 4.20», f57, f58, «Тихий будинок», «Ріна», «Няпока», «Море китів», «50 днів до мого ...», часто самі знаходять депресивних підлітків.

Перед тим, як втягнути дитини в квест модератори вивчають його особистість і якщо той має схильності до суїциду, надсилають йому завдання. Найчастіше завдання полягає у нанесенні собі ушкоджень, наприклад, вирізанні на своєму тілі кита або напис (рис. 1), і все це повинно зніматися на фото або відео [3].

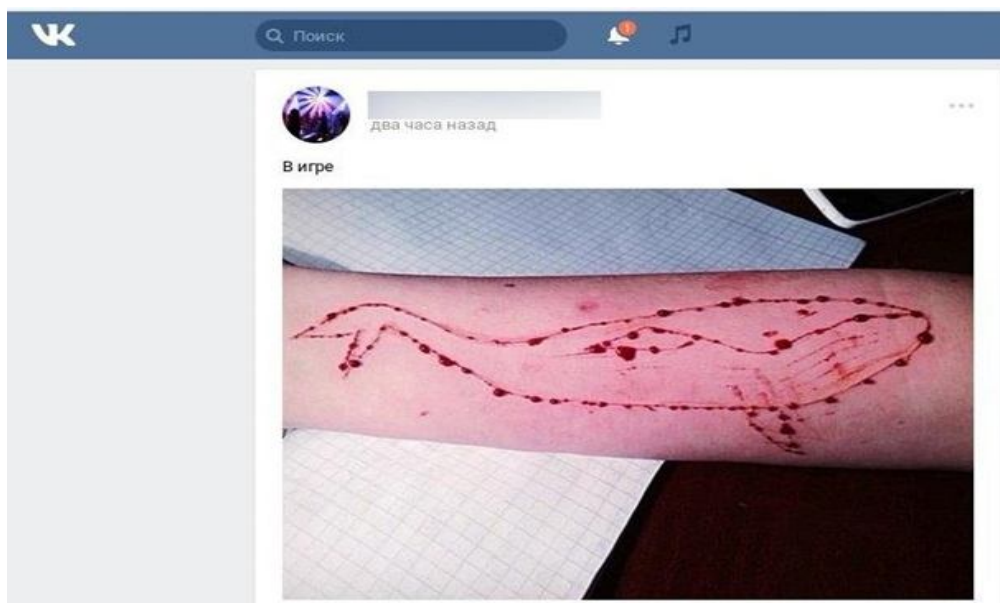

Рис. 1. Вирізані малюнки китів на тілі – перші завдання адміністраторів «груп смерті».

Виникає питання, чому адміністратори таких груп часто використовують китів як важелі психологічного впливу. Кити відносяться до тієї невеликої кількості ссавців, які можуть добровільно покінчити з життям. Ці тварини асоціюються у ідеологів «груп смерті» зі свободою, в тому числі, з свідомим вибором уходу з життя.

24 лютого 2017 року працівниками Національної поліції були затримані два студенти четвертого курсу, які навчаються в Києві в медуні-

верситеті. Затримані пояснили, що діяли з цікавості і намагалися зрозуміти, як працює свідомість людини, і чи вдасться маніпулювати підлітками, які потрапили в скрутне становище. Вони давали завдання і діти їх виконували [4]. 25 лютого 2017 року студенти були відпущені через відсутність обов'язкової ознаки складу злочину, а саме потерпілого. Відомо, що дані студенти досі не довели до самогубства жодного підлітка.

Окрім цього, важливо розглянути діяльність цих конкретних осіб та інших аналогічних груп. На мою думку, у законодавстві існує прогалина у регулюванні кримінальної відповідальності за вчинені діяння. Відповідно до статті 120 Кримінального кодексу України доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, *що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності* карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк. За цей самий злочин, вчинений щодо неповнолітнього передбачена відповідальність за частиною 3 статті 120 Кримінального кодексу України і карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років [5].

Проте у диспозиції статті 120 КК України важливо правильно тлумачити спосіб вчиненого злочину, який виступає ознакою об'єктивної сторони. Поняття жорстокого поводження та систематичного приниження людської гідності роз'яснюються у абзаці 2 пункті 28 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2 Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи. Під жорстоким поводженням слід розуміти безжалісні, грубі діяння, які завдають потерпілому фізичних чи психічних страждань (мордування, систематичне заподіяння тілесних ушкоджень чи побоїв, позбавлення їжі, води, одягу, житла тощо). Систематичним приниженням людської гідності є тривале принизливе ставлення до потерпілого (постійні образи, глуmlinня над ним тощо). Таким чином, спосіб доведення до самогубства адміністраторами «груп смерті» є більш нейтральний та гнучкими, ніж ті, що закріплені у диспозиції статті 120 КК України. Отже, при належному захисті такі особи можуть уникнути відповідальності за відсутності ознак складу злочину.

Також, важливо зазначити, що за даними кіберполіції усі самогубства знімаються на камеру в режимі онлайн та в подальшому продаються у, так званому, «глибокому» інтернеті [8]. Дану дію можна інкримінувати за частиною 3 статті 301 Кримінального кодексу України. Відповідно до якої, Дії, передбачені частинами першою або другою статті 303, якщо вони вчинені повторно чи за попередньою змовою групою осіб, а також примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, що **пропагують культ насильства і жорстокості**, расову, національну чи релі-

гійну нетерпимість та дискримінацію, *караються позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.*

Поняття творів, що пропагують культ насильства і жорстокості визначене у Рекомендаціях щодо визначення ознак віднесення друкованої, аудіовізуальної, електронної та іншої продукції, а також переданих та отриманих по комунікаційних лініях повідомлень та матеріалів до продукції, що пропагує культ насильства та жорстокості, що затверджені рішенням Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі від 20 квітня 2010 року № 3.

Аналізуючи положення Рекомендацій, можна встановити, що такими творами є ті, що містять у собі зображення та деталізацію зображення сцен суїциду. Отже, враховуючи положення рекомендацій та судову практику, до адміністраторів, які продають відео суїциду дітей, слід застосовувати частину 3 статті 303 Кримінального Кодексу України.

Проте, проблемним питанням у застосуванні даної норми доказування та виявлення підозрюваних, оскільки усі дані, які передаються через «глибокий інтернет» дуже сильно шифруються та звичайними засобами відстежити IP-адресу неможливо.

Проаналізувавши дану проблему, можна дійти до висновку, що окрім позитивних властивостей соціальних мереж, існують і смертельні загрози у вигляді вже розвинутого соціального явища – груп смерті. Через недостатньо ефективну роботу правоохоронних органів та прогалин у законодавстві, єдиний спосіб боротьби з таким явищем є блокування груп [7]. Проте, притягнути винних до кримінальної відповідальності досить складно. На нашу думку, в першу чергу необхідно здійснити такі заходи:

- збільшити фінансування відділів кіберполіції надання їм більш сучасного обладнання для виявлення злочинців у «глибокому інтернеті»;
- відновити культурні осередків, популяризувати літературу, спорт, активне дозвілля серед підлітків;
- прийняти зміни до Кримінального кодексу України, а саме, розширити перелік способів вчинення злочину, передбаченого статтею 120 Кримінального кодексу України.

Список використаних джерел

1. Группы смерти (18+). Новая газета. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2016/05/16/68604-gruppy-smerti-18>
2. Брак уваги – причина для підлітка зіграти у «групі смерті». // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 3IKzik.ua/news/2017/02/21/brak_uvagy__prychyna_dlya_pidlitka_zigraty_u_

grupi_smerti_psyhiatr_1047737

3. Группы смерти в Украине. Как "киты" убивают детей. / Корреспондент // [Електронний ресурс]. 14.02.2017. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/events/3814747-hruppy-smerty-v-ukrayne-kak-kyty-ubyvavit-detei>

4. Поліція відпустила затриманих адміністраторів «груп смерті». Захід.НЕТ // [Електронний ресурс]. 25.02.2017. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?politsiya_vidpustila_zatrimanih_napered_odni_administratoriv_grup_smerti&objectId=1418966

5. Кримінальний кодекс України від від 05.04.2001 № 2341-III // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/paran779#n779>

6. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 р. № 2 Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>

7. The Negative Effect of Social Media on Society and Individuals by Brian Jung // [Electronic resource]. 14.02.2016. - Access mode: <http://smallbusiness.chron.com/negative-effect-social-media-society-individuals-27617.html>

8. У соцмережах виявлені небезпечні групи, в яких дітей доводять до самогубства. 09.02.2017 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cybercrime.gov.ua/index.php>

Клименко Єгор Андрійович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-15,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

АСПЕКТИ ПЕРЕСУВАННЯ НА ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ В ДОНЕЦЬКІЙ І ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ ТА ЗАХИСТ МИРНОГО НАСЕЛЕННЯ

Продовження бойових дій між Збройними силами України (ЗСУ) та збройними формуваннями так званих "Донецької Народної Республіки" ("ДНР") і "Луганської Народної Республіки" ("ЛНР"), являють собою пряму загрозу для мирного населення Луганської та Донецької областей. З метою захисту національної безпеки та громадського порядку, 11 січня 2015 р. Служба Безпеки України (СБУ) оголосила про введення Тимча-

сового порядку здійснення контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів уздовж лінії розмежування в межах Донецької та Луганської областей (далі - «Тимчасовий порядок»), який набув чинності 21 січня 2015 року та який регулює пересування в районі проведення АТО [1]. Згідно з Тимчасовим порядком, всі пересування в зону і із зони АТО повинні проводитися через сім визначених і контрольованих урядом контрольно-пропускних пунктів (КПП), розташованих уздовж семи основних коридорів, які представлені на рис. 1.

Тимчасовий порядок був введений з метою захисту національної безпеки та громадського порядку, проте не були враховані труднощі та недоліки, які можуть виникнути при його реалізації. Спробуємо в них розібратись.

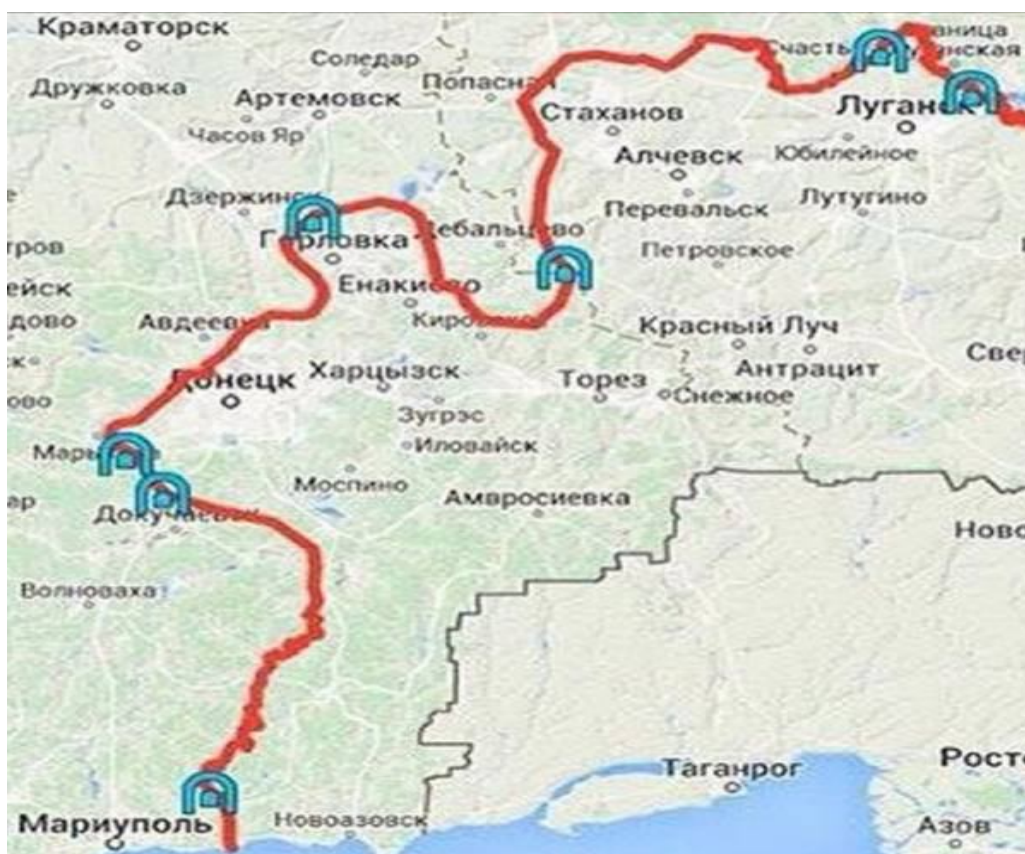

Рис. 1. Пункти перетину (КПП).

КПП, розташовані уздовж наступних коридорів: 1) Луганськ - Щастя - Новоайдар; 2) Луганськ - Станція Луганська Широкий; 3) Фащівка - Дебальцеве - Бахмут; 4) Горлівка - Бахмут; 5) Донецьк - Курахове; 6) Донецьк - Маріуполь (через Волноваху); 7) Новоазовськ - Красноармійськ - Талаківка - Маріуполь.

По-перше, що можна виділити – отримання перепусток, необхідних для перетинання лінії зіткнення. Результати спостереження Спеціальної

моніторингової місії ОБСЄ (далі - «СММ») показують, що Тимчасовий порядок і визначена ним система дозволів виконуються непослідовно, що призвело до обмежень свободи пересування та загального нерозуміння умов перетину лінії розмежування. Зокрема, спостерігачі СММ бачили, як місцева влада, що застосовує систему дозволів, може дозволити перетин лінії розмежування, незалежно від того, чи має особа перепустку чи ні, і навпаки, заборонити проїзд навіть за наявності дозволу. Також, співрозмовники СММ окреслили труднощі з доступом до інформації щодо процедури перетину лінії контакту, в тому числі для людей, що проживають в зоні конфлікту. Гарячі лінії, які надають інформацію щодо процедур, часто не працюють чи до них неможливо додзвонитись. Особи, що мають намір отримати дозволи, також не в змозі зв'язатись з координаційними групами АТО по телефону, оскільки лінії часто зайняті, не працюють чи на дзвінки просто не відповідають [2]. Це призводить до того, що люди повинні минати десятки та сотні кілометрів під обстрілами артилерії, щоб просто дізнатись, як отримати перепустку та які документи для цього необхідні. Через кілька днів, цим людям потрібно повертатися назад, і знову їхати через території, на яких тривають бойові дії. При цьому, люди не знають, чи будуть їм видані перепустки і коли.

По-друге, на що потрібно звернути увагу – величезні черги та не облаштованість КПП. СММ неодноразово спостерігала, як люди годинами чекали в чергах на контрольно-пропускних пунктах. Так, 6 березня 2016 СММ бачила приблизно 100 осіб (з Горлівки та Дебальцевого), які стояли в черзі в Бахмутському Координаційному центрі. Аналогічна ситуація спостерігалася на контрольно-пропускному пункті в Мар'їнці 8 березня 2016 року. За різними повідомленнями, мирні жителі (в тому числі ті, що мали дозволи), які бажали перетнути контрольно-пропускний пункт в Гнутовому, чекали по чотири - п'ять годин. Приблизно така ж ситуація на інших КПП. Люди, які безпосередньо стикалися із проблемою перетину КПП, зазначають, що виною черг є:

- 1) дуже мала кількість персоналу, які здійснюють перевірку документів, речей;
- 2) небажання персоналу працювати;
- 3) “купування черги”, тобто за гроші можна проїхати без черги та можна зробити “бронювання” черги на певний день.

Приклади такої черги можна побачити на рис. 2.

Такі великі черги відкривають погляд на іншу проблему, а саме – не облаштованість КПП. Людям, які чекають своєї черги – дуже важко стояти під палючим сонцем, під зливою, на морозі, адже немає жодної будівлі, щоб сховатись від природних явищ. Але це не головне. Найстрашніше це те, що люди знаходяться у великій небезпеці обстрілу з артилерії та

мінометів. Як зазначає СММ, 23 січня 2015 року, контрольно-пропускний пункт в с. Фащівка піддався обстрілу, що призвело до кількох жертв серед мирного населення, й нажаль, це не одинокий приклад [3].

Рис. 2. Черга на КПП.

Рис. 3. Наслідки наїзду на міну.

Наступною проблемою є велика кількість замінованих полів навколо КПП. Не завжди біля мінних полів стоять попереджувальні знаки, що може призвести до таких страшних наслідків, які трапилися 10 лютого 2016 року: біля КПП Мар'їнка десь о 7:30 – 7:50. Volkswagen Transporter об'їжджав чергу машин на блокпост та виїхав на узбіччя, де стався під-

рив [4]. Внаслідок підриву загинуло 4 людини. Наслідки підриву можна побачити на рис. 3.

На нашу думку, це найголовніші проблеми, які потребують якнайшвидшої реакції органів державної влади. Вважаємо за необхідне, прийняти до уваги наступні рекомендації ОБСЄ:

1) переглянути і провести оцінку введення пропускної системи, а також зауважити чи відповідають наслідки такої системи на мирне населення тим цілям, які ставив перед собою уряд і внести відповідні правки;

2) надати можливість мирним жителям, які з міркувань безпеки бажають залишити постраждалі райони, зробити це швидко і безпечно, без надмірної затримки та обмежень, внаслідок яких жителі можуть потрапити під обстріл, перехресний вогонь або інші форми нападів, включно на контрольно-пропускних пунктах;

3) проявляти максимальну стриманість і взяти на себе повну відповідальність за захист мирних жителів, включаючи запобігання подальшому їхньому переміщенню та стражданню, і подвоїти свої зусилля, спрямовані на стабілізацію ситуації та забезпечення дотримання узгодженого припинення вогню;

4) пріоритетним завданням має бути виконання обов'язків, покладених на всі сторони конфлікту щодо забезпечення захисту цивільного населення в зоні конфлікту: має бути гарантоване дотримання основних, невід'ємних прав людини та основоположних свобод цивільного населення, а особливо найменш захищених верств [5].

Список використаних джерел

1. Наказ Першого заступника керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України (керівника Антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей) від 12.06.15 № 415 ог "Про затвердження Тимчасового порядку контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів (товарів) через лінію зіткнення у межах Донецької та Луганської областей". // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/nakazi-prodiyalnist>.

2. Звіт Управління ООН з координації гуманітарних питань № 25 від 29 січня 2015 року. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.humanitarianresponse.info/system/files/documents/files/Ukraine%20Sitrep%2025%20-%20Final.pdf>.

3. Оперативний Звіт ОБСЄ СММ від 9 березня 2015 року. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/ukraine-smm/144236>.

4. Біля КПП "Мар`їнка" на міні підрвався пасажирський автобус. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.depo.ua/ukr/life/uzoni-ato-pidirvavsya-pasazhirskiy-avtobus-10022016093400>.

5. Latest from OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine (SMM), based on information received as of 19:30 (Kyiv time), 5 May 2015. // [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.osce.org/ukraine-smm/155346>.

Климчук Артем Олегович, студент Учебно-научного института перерабатывающих и пищевых производств, 4 курс, группа 43ПЗпр,
Черепнев Игорь Аркадьевич, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и права, кандидат технических наук, доцент
Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко, г. Харьков

ФАЛЬСИФИКАЦИЯ ПРОДУКТОВ ПИТАНИЯ И ЛЕКАРСТВЕННЫХ ПРЕПАРАТОВ КАК УГРОЗА ЗДОРОВЬЮ И ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

Начиная с 1994 года в Украине, сформировалась крайне тревожная тенденция по устойчивому снижению численности населения страны. На момент на 01.01.1990 официальные данные говорили о 51838,5 тыс. лиц, проживающих на территории Украины, на 1 января 2016 года эти цифры снизились и составляют всего лишь 42760,5 тыс. человек [1]. Причины потери почти 9 млн. населения носят многофакторный характер. Одним из важнейших индикаторов медико-демографической ситуации государства является смертность населения, которая в Украине значительно увеличилась (во всех временных группах) на протяжении последних десятилетий. И если ранее основной ущерб наносили инфекционные болезни, то в настоящее время значительно более распространены т.н. «болезни цивилизации». Специалисты Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ) предсказывают, что в XXI веке патологии системы пищеварения выйдут на один уровень с сердечнососудистыми. Это подтверждается данными таблицы 1.

Таблица 1. Динамика смертности от болезней органов пищеварения (на 100 000 населения).

Года	2010	2011	2012	2013
Смертность населения	53,4	49,4	51,5	53,8

Одними из основных причин возникновения этих заболеваний яв-

ляются низкое качество питания, его несбалансированность и самолечение [2]. В настоящее время на продовольственном рынке Украины наблюдается значительный объем фальсифицированных продуктов питания, которые представляют серьезную угрозу здоровью потребителей [3]. Результаты проверки качества групп продовольственных товаров, проведенной в 2013 году территориальными органами Госпотребинспекции Украины показали, что: потребление пищевых фальсификатов более или менее равномерно распределено по всей территории Украины; в группе риска находится практически все население страны. Молочные продукты (масло, сливки, сметана, сыр, сгущенное и сухое молоко, мороженое и др.) относятся к тем продуктам, которые чаще всего подделываются. Если содержание растительных добавок (чаще всего, это пальмовое масло) больше 20%, то это считается «грубой фальсификацией», если менее, то, соответственно – «тонкой». Одновременно, резко возрос объем реализации на территории Украины фальсифицированных лекарственных средств (ФЛС) и эта тенденция имеет устойчивый характер. Если в 2009 г. в Украине было выявлено 230 тыс. упаковок ФЛС общей стоимостью 2 млн. грн., то в 2012 г. – уже 1,5 млн упаковок общей стоимостью 55 млн грн. Чаще всего подделываются лекарства отечественного производства (67% выявленных случаев) [4].

Основными выводами по анализу данного вопроса являются следующие: фальсификация продуктов питания и лекарственных препаратов создает серьезную угрозу для жизни и здоровья населения Украины, провоцируя возникновения болезней ЖКТ; при составлении отчетов о состоянии продовольственной безопасности необходимо учитывать индекс потребления населением чистых пищевых продуктов, то есть без учета уровня их фальсификации.

Список использованных источников

1. Население Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://index.minfin.com.ua/people/?2016>.
2. Чепелевська Л. А. Сучасні проблеми смертності населення України від хвороб органів травлення / Л. А. Чепелевська, О. М. Дзюба, Л. А. Карамзіна // Україна. Здоров'я нації. – 2015. – № 1. – С. 15 – 21.
3. Дубницький В. Ю. Статистическая оценка и региональные особенности фальсификации продуктов питания в Украине / В. Ю. Дубницький, Г. В. Фесенко, И. А. Черепнев // Інженерія природокористування. – 2016. – № 2 (6). – С. 125 – 136.
4. Посылкина О. В. Внедрение эффективных систем защиты фармацевтических логистических цепей от проникновения фальсифицированной продукции / О. В. Посылкина, А. Г. Хромых // Научные ведомости БелГУ. Сер. Медицина. Фармация. – 2013. – № 18 (161). – Вып. 23. – С. 240 – 246.

Ключка Анна Олександрівна, студентка дорожньо-будівельного факультету, 5 курс, група ДЕ – 51 маг,
Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

СУЧАСНІ ДЖЕРЕЛА ВИНИКНЕННЯ ТА НАСЛІДКИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

В Україні щороку виникає від 100 до 300 надзвичайних ситуацій природного походження.

Стихійні явища часто виникають в комплексі, що значно посилює їх негативний вплив. Небезпечні природні явища, переважно, визначаються трьома основними групами процесів - ендогенними, екзогенними та гідрометеорологічними.

Стихійні лиха, що мають місце на території України, можна поділити на прості, що включають один елемент (наприклад, сильний вітер, зсув або землетрус) та складні, що включають декілька процесів однієї групи або кількох груп, наприклад, негативних атмосферних та геодинамічних екзогенних процесів, ендогенних, екзогенних та гідрометеорологічних процесів у поєднанні з техногенними.

Особливості географічного положення України, атмосферні процеси, наявність гірських масивів, підвищень, близькість теплих морів зумовлює різноманітність кліматичних умов: від надлишкового зволоження в західному Поліссі до посушливого в Південній Степовій зоні. Виняткові кліматичні умови в горах Українських Карпат. У результаті взаємодії всіх цих факторів виникають небезпечні стихійні явища. В окремих випадках вони носять катастрофічний характер для навколишнього природного середовища та населення [1].

Серед надзвичайних ситуацій природного походження на Україні найчастіше трапляються:

- геологічні небезпечні явища (зсуви, землетруси, обвали та осипи, просадки земної поверхні);
- метеорологічні небезпечні явища (зливи, урагани, сильні снігопади, сильний град, ожеледь);
- гідрологічні небезпечні явища (повені, паводки, підвищення рівня ґрунтових вод та ін.);
- природні пожежі лісових та хлібних масивів;
- масові інфекції та хвороби людей, тварин і рослин [2].

Зсув – зміщення мас гірських порід униз по схилу під дією сили земного притягування без втрати контакту із нерухомою основою на більш низький рівень.

Обвал - відривання снігових брил або мас гірських порід від схилу і їх вільне падіння під дією сил притягання.

Зсуви та обвали можуть виникнути на значній частині території України (крім Поліської низовини). Площа зсувонебезпечних територій за останнє десятиліття збільшилась у п'ять разів. Найзначніше збільшення сталося у Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Миколаївській, Одеській, Харківській зонах. Значною мірою зсувами охоплені береги каскаду Дніпровських водосховищ і узбережжя Чорного та Азовського морів.

Землетруси – підземні поштовхи у земній корі або верхній частині мантії, які спричиняють коливання земної поверхні, її деформацію або руйнування інженерних споруд.

Землетруси виникають при раптовому розриві гірських порід Землі та при вивільненні енергії, яка розповсюджується у вигляді сейсмічних хвиль і спричиняє серію коливальних рухів земної поверхні. Місце, де виникає підземний поштовх, називається осередком землетрусу; точка у глибині Землі, де починається розрив - гіпоцентром, її проекція на поверхню Землі - епіцентром.

Урагани – це вітри, швидкість яких перевищує 326 м/сек. Вони виникають внаслідок нерівномірного нагрівання атмосферного повітря на різних широтах та висотах і різниці тиску в різних шарах атмосфери. Пролітаючи над землею з величезною швидкістю, яка сягає 150 і більше кілометрів за годину, ураган ламає дерева, руйнує будівлі та інші споруди.

Снігова лавина – це сніговий обвал з гірських вершин, що виникає внаслідок перевантаження схилу після великого випадання снігу, під час відлиги, внаслідок формування в нижніх частинах снігової товщі горизонту розрихлення. Лавини мають катастрофічний характер і загрожують гірським шляхам, гідротехнічним спорудам та промисловим об'єктам, які розташовані на шляху руху лавини. Сила удару снігової лавини може сягати 60-100 на 1 м².

Селевий потік – грязекам'яний чи водокам'яний потік, який мчить з великою швидкістю вниз за течією гірської річки чи ущелини. Селеві потоки виникають у гірських районах внаслідок сильних дощів чи інтенсивного танення снігів на вершинах гір, а також внаслідок виникнення гірських озер при сповзанні льодовиків, обвалах, зсувах. З часом перемичка руйнується (розмивається) і зірвана вода разом з гірськими породами летить вниз, знищуючи все на своєму шляху.

Селі виникають у сухих долинах, ярах або в долинах гірських річок,

що мають у верхів'ях значні ухили. Для них характерне різке піднімання рівня води, хвилевий рух потоку, короткочасність дії (від 1 до 3 годин) і значний руйнівальний ефект. Причинами зародження селів можуть бути також великі зливи, прорив гаток на водоймах, інтенсивне розтавання снігу та криги.

Сучасний світ залишається уразливим до впливу різноманітних стихійних лих, особливо метеорологічного, гідрологічного і геофізичного походження.

На Україні від надзвичайних ситуацій щороку гине понад 1 % населення [3].

Для попередження природних надзвичайних ситуацій можуть бути використані пасивні та активні захисні заходи. Активний захист від природних небезпек передбачає будівництво інженерно-технічних споруд, інтервенцію до механізму явища, реконструкцію природних об'єктів тощо, пасивний - використання захисних споруд. У більшості випадків пасивні та активні методи захисту поєднуються [4].

У районах, схильних до стихійних лих, заздалегідь проводяться заходи, що знижують ймовірні негативні наслідки. У районах можливих землетрусів будують споруди з підвищеною сейсмостійкістю, створюють запас наметів, продовольства, медикаментів; забезпечують чітку роботу системи оповіщення, припиняють можливість виникнення паніки та мародерства [5].

Список використаних джерел

1. Новиков В. Я., Гринін А. С., Пронін Л. Т. Екологія надзвичайних ситуацій: Практикум з курсу БЖ для вузів усіх спеціальностей. - Калуга, 1997. - С. 71.
2. Довідкові дані про НС техногенного, природного та екологічного походження: У 3 ч. - К.: ГО СРСР, 1990. - С. 97.
3. Серіков Я. О. Безпека життєдіяльності. / Я. О. Серіков. – Харків: ХНАМГ, 2005. – 298 с.
4. Гринін А. С., Новіков В. М. Екологічна безпека. Захист територій і населення при НС. Учеб. посібник. - М.: ФАИР-ПРЕСС, 2000. - С. 56-58.
5. Хван Т.А., Хван П.А. Безпека життєдіяльності. - Ростов н / Д: «Фенікс», 2003. - С. 243.

Ключка Георгій Олександрович, студент факультету управління та бізнесу, 4 курс, група ЕП-41,
Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ОСНОВИ ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ

Людина, що працює, проводить на виробництві значну частину свого життя. Тому для її нормальної життєдіяльності в умовах виробництва треба створити санітарні умови, які б дали змогу їй плідно працювати, не перевтомлюючись та зберігаючи своє здоров'я. Для цього треба, щоб енергетичні витрати при праці компенсувалися відпочинком та умовами навколишнього середовища. Ці умови створюються забезпеченням працюючого:

- зручним робочим місцем;
- чистим повітрям, необхідним для нормальної життєдіяльності;
- захистом від дії шкідливих речовин та випромінювань, що можуть потрапити в робочу зону;
- нормованою освітленістю;
- захистом від шуму та вібрацій;
- засобами безпеки при роботі з травмонебезпечним обладнанням;
- робочим одягом та різними засобами індивідуального захисту (за необхідності);
- побутовими приміщеннями та спеціальними службами, що призначені створювати безпечні та нормальні санітарні умови праці;
- медичним обслуговуванням та санітарно-профілактичними заходами, що призначені для збереження здоров'я.

Санітарними нормами та нормами безпеки регламентуються розміри виробничих приміщень.

Параметри повітря у виробничих приміщеннях повинні відповідати санітарним нормам та ДСН 3.3.6.042-99 "Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень".

1. Ділянка виробничого приміщення на одного робітника 4,5 м².
2. Об'єм виробничого приміщення на одного робітника 15,0 м³.
3. Висота одноповерхових будівель (від підлоги до низу несучих конструкцій покриття на опорі) 3,0 м.
4. Висота поверхів багатоповерхових будівель 3,0 м.
5. Висота приміщень від підлоги до низу виступаючих конструкцій перекриття, покриття 2,2 м.
6. Висота приміщення від підлоги до низу виступаючих конструкцій частин комунікацій і обладнання:
  - а) в місцях регулярного проходу людей 2,0 м;
  - б) в місцях нерегулярного проходу людей 1,8 м.
7. Розміри пішохідних тунелів, галерей та естакад:
  - а) висота тунелів і галерей від рівня підлоги до низу виступаючих конструкцій 2,1 м;
  - б) ширина тунелів, галерей і естакад 1,5 м.
8. Розміри транспортних і комунікаційних тунелів, галерей і естакад:
  - а) висота проходів 1,9 м;

- б) ширина проходів при одному транспортері 0,75 м;
  - в) ширина проходів між двома стрічковими конвеєрами 1,0 м;
  - г) ширина проходів при розміщенні трубопроводів, кабелів та інших комунікацій 0,7 м.
9. Відстань між машинами, машиною та частинами будівлі 0,8 м.
10. Ширина воріт для в'їзду в приміщення залізничного транспорту 4,9 м.
11. Ширина воріт для в'їзду в приміщення автомобільного транспорту:
- а) ширина автомобіля до 2,0 м $2,0 + 0,7$ м;
  - б) ширина автомобіля до 2,8 м $2,8 + 1,0$ м;
  - в) ширина автомобіля більше як 2,8 м $2,8 + 1,2$ м.
12. Кут нахилу стаціонарних металевих драбин для постійного користування, не більше 45° .
13. Ширина проходів з обох боків 0,8 м.

У доповіді детально деталізується то, як досягти оптимальних умов для того, щоб робітники на підприємстві відчували себе максимально комфортно, щоб нічого не загрожувало їхньому здоров'ю для плідної роботи.

Ключка Катерина Віталіївна, студентка Інституту підготовки

кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-06,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,

кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ НА СХОДІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

На сьогодні в Україні, а якщо бути конкретнішим, то на Сході країни існує досить велика проблема, пов'язана з небезпекою для національної цілісності, суверенітету, економіки, культури, і в першу чергу для населення країни, обумовлена воєнними діями. Для вирішення конфлікту, необхідно детально проаналізувати причини, природу та суть воєнної загрози, але окрім цього, найважливішим є пошук найбільш ефективних способів захисту цивільного населення.

В своїй роботі ми проведемо аналіз щодо статистики загиблих серед цивільного населення та людей, загиблих на Сході через воєнну ситуацію, розглянемо національні нормативно-правові акти, що регламентують питання внутрішньої та зовнішньої політики, національної безпеки і оборони країни, а також проаналізуємо висновки міжнародних організацій щодо ситуації, яка склалася в Україні.

Остаточню визначити кількість загиблих внаслідок воєнних дій на

Сході майже неможливо, адже немає офіційного джерела, офіційної статистики, і різні джерела пропонують різні кількісні показники.

Інформація не може бути повною через недоступність даних щодо певних географічних районів та часових проміжків і взагалі через нестачу інформації щодо загиблих.

Проаналізувавши декілька з джерел, ми пропонуємо наступні дані.

Відповідно до Всесвітньої доповіді 2016 р.: Україна, за станом на осінь 2015 р. через конфлікт загинули 9 тис. людей та були поранені 20 тис. Щодо переміщених осіб, то їх кількість досягла 1,4 млн. осіб, при чому біля 600 тис. переміщалися за кордон, переважно до Росії. Так як акцент у роботі ми робимо на цивільне населення, то необхідно зазначити, що підтримувані Росією боєвики розміщували свої позиції та воєнні об'єкти в густонаселених районах або поблизу них, таким чином створюючи загрозу для мирного цивільного населення та цивільних об'єктів (школи, лікарні, жилі дома). Також в Доповіді зазначається, що досить ускладненим був доступ до життєво важливих медичних та інших послуг, що надаються для цивільного населення після введення жорстких правил перетину лінії зіткнення в січні 2015 року. Також ці правила перешкоджають доставці гуманітарної допомоги, що призвело до гострої нестачі медикаментів та медичного обладнання на контрольованих ополченцями територіях [1].

Згідно Доповіді щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2016 р., у період із середини квітня 2014 року по 15 травня 2016 року у зоні конфлікту на сході України УВКПЛ було зафіксовано 30903 людські жертви з числа представників збройних сил України, цивільного населення, членів озброєних груп. Із них 9371 осіб було вбито, а 21532 – поранено (рис. 1, 2).

Загальна кількість постраждалих включає: жертви серед Збройних сил України, 298 пасажирів рейсу МН-17, жертви серед цивільного населення на територіях, які контролюються Урядом України, відповідно до інформації, наданої місцевою владою та обласними управліннями внутрішніх справ Донецької та Луганської областей, а також жертви серед цивільного населення, членів озброєних груп на територіях, що підконтрольні Донецькій та Луганській «народній республіці» [2].

В Україні на національному рівні існує значна кількість нормативно-правових актів, що регулюють основи національної безпеки. Україна прагне захищати свої національні цінності, такі як незалежність, територіальну цілісність, суверенітет, демократію, людину, її права та свободи, мир та безпеку.

Рис. 1. Загальна кількість жертв серед цивільного населення 16 лютого – 15 травня 2016 р.

Рис. 2. Загальна кількість жертв серед цивільного населення за видом інциденту.

Відповідно до Закону України “Про засади внутрішньої та зовнішньої політики”, однією з основних засад внутрішньої політики у сфері національної безпеки і оборони є забезпечення життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізація реальних і потенційних загроз національним інтересам у зовнішньополітичній, оборонній, соціально-економічній, інформаційній сферах, що певним чином дублює положення Закон України “Про основи національної безпеки України”.

Відповідно до зазначеного закону, національна безпека – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства... Також закон визначає поняття загрози національній безпеці як наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України.

Необхідно також зазначити про існування таких нормативно-правових актів як Укази Президента “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України”” та “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року “Про нову редакцію Воєнної доктрини України””.

Воєнна загроза для України має довгостроковий характер, доктринні зміни у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі України обумовлюють необхідність створення нової системи забезпечення національної безпеки. Агресивні дії щодо України здійснюються для виснаження української економіки і підриву суспільно-публічної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її територій. Україна має використати всі можливі засоби захисту свої території та свого населення [3].

В Україні також існує Воєнна доктрина, що являє собою сукупністю поглядів на причини виникнення, сутність сучасних воєнних конфліктів, способи запобігання їх виникненню та підготовку держави та населення до можливого конфлікту.

Взагалі, через збройні конфлікти на сході України, нестабільну воєнно-політичну ситуацію на Близькому Сході, боротьбу за вплив на фінансові та енергетичні потоки посилюється глобальна воєнна-політична нестабільність [4].

Таким чином, на нашу думку є пріоритетним завданням розроблення способів захисту для цивільного населення. Дійсно, існує Конвенція “Про захист цивільного населення під час війни”, в якій наведено основні норми захисту, які стосуються кожної особи, яку може зачепити воєнний конфлікт, незалежно від національної чи територіальної належності.

Цивільною особою вважається кожна особа, яка не є комбатантом, відповідно до міжнародного гуманітарного права. Таким особам приділено особливу увагу у Конвенції. Цивільні особи мають право на повагу до їхньої особи, честі, гідності, сімейних прав, релігійних переконань, з ними поводитися гуманно, заборонено застосування будь-яких задів примусу, застосування депортації чи вигнання. Необхідним та обов'язковим є підтримання санітарних служб та служб гігієни, підтримання постачання населення [5].

Але виникає питання, як населення повинно захищати себе під час воєнного конфлікту, які конкретні заходи повинні бути здійснені для підтримання здоров'я та життя. Взагалі існують інструкції щодо безпеки поведінки та дій у надзвичайних ситуаціях, пов'язаних із збройними конфліктами, але лише на локальному рівні. На нашу думку, необхідно все ж таки розробити загальнодоступний офіційний документ, який би містив в собі чіткий перелік заходів та дій для цивільного населення під час надзвичайних ситуацій, пов'язаних з терористичними та воєнними діями. В нашій країні, на жаль, існують порушення щодо інформування населення стосовно особистої безпеки під час надзвичайних ситуацій.

Ми пропонуємо включити наступні розділи до Інструкції:

1. Порядок дій у разі раптового нападу збройних сил противника.
2. Порядок дій при плановому переведенні системи цивільного захисту з мирного на воєнний стан.

Звичайно, основним способом захисту населення – є завчасна евакуація із зони можливих бойових дій або самостійний виїзд до благополучних районів. Кожна людина, яка залишилася в зоні потенційних або реальних бойових дій чи скоєння диверсійних актів, повинна дбати про своє здоров'я та життя, безпеку своєї сім'ї і повинна виконати ряд наступних дій:

- з'ясувати адресу розташування найближчого укриття;
- підготовка до використання як укриття приміщення за місцем проживання, які розташовані у підвалах, напівпідвалах, овочесховищах, (підсилення конструкцій, герметизація, закладання віконних проїомів тощо);
- підготовка деякого запасу продуктів харчування, питної води, електролітарів, радіоприймачів та засобів пожежогасіння;
- не рекомендується контактувати з озброєними людьми за власної ініціативи;
- про небезпечні знахідки обов'язково повідомте ДС НС або поліцію за телефонами 101 або 102, відповідно.

Відновлення територіальної цілісності України, на нашу думку, є одним з першочергових завдань для України на сьогодні, захист цивіль-

ного населення та реінтеграція тимчасово окупованих територій після їх звільнення є стратегічним завданням політики національної безпеки та, на жаль, воєнна ситуація на сході країни потребує детального аналізу та є підставою для вдосконалення системи захисту цивільного населення під час збройного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Human Rights Watch 2016. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.hrw.org/ru/world-report/2016/country-chapters/285921>
2. Доповідь щодо ситуації з правами людини в Україні 16 лютого – 15 травня 2016 р. / Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй з прав людини. – С. 13 - 14. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.radnyk.org/uploads/7/6/6/5/76650087/ukraine_14th_hrmmu_report_ukrainian.pdf
3. Указ Президента України № 287/2015 від 26.05.2015 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року “Про Стратегію національної безпеки України””. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
4. Указ Президента України № 555/2015 від 24.09.2015 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року “Про нову редакцію Воєнної доктрини України””. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>
5. Конвенція від 12.08.2006 «Про захист цивільного населення під час війни». // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_154

Коваленко Микита Геннадійович, студент інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курсу, група 01-16м-18,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПІД ЧАС ЗАГРОЗИ
ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНИМ РЕСУРСАМ:
РЕАЛІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ**

Розглядаючи аспекти проблематики цивільного захисту під час загрози інформаційно-технічним ресурсам населення, слід звернути увагу на те, що з розвитком комп'ютерних технологій та великим кроком людства у сфері інформаційно-комп'ютерного забезпечення усіх життєво-важливих галузях життя, виникає проблема захисту людських благ які

забезпечуються електронними пристроями та програмними забезпеченнями від незаконного втручання до них сторонніх осіб.

Потрібно розуміти той факт, що у суспільстві у цілому сформувався і стрімко прогресує новий тип відносин - це інформаційно-комп'ютерні відносини які також потребують певних правил цивільного захисту, оскільки протистояння у віртуальному світі дедалі загострюються та з кожним роком прогресує новий тип індустрії "Crime As a Service" – CAS. Цей тип індустрії надає он-лайн доступи не тільки до матеріальних ресурсів населення, таких як гроші на банківських картах, а й до персональних даних які мають величезне значення у повсякденні.

Слід тільки звернути увагу на статистичні данні аналізу глобального ринку кібербезпеки, який зріс з чотирьох мільярдів доларів у 2004 році до 75 у 2016 році. Аналітики прогнозують, що у 2020 році ринок кібербезпеки буде становити близько 170 мільярдів доларів.

Отже для захисту цивільного населення від повсякденної небезпеки кібер атак слід дотримуватися принципів конфіденційності своїх персональних даних які попадають до комп'ютерно-інформаційного всесвіту, оскільки будь які найдрібніші подробиці персональних даних, таких як ідентифікаційний номер, ксерокопія паспорту чи номер закордонного паспорту можуть слугувати причиною для багатьох варіантів махінацій та покладання на особу, чиї дані були використанні неналежних обов'язків. Важливим аспектом є комплексність інформаційної безпеки, оскільки вона передбачає необхідність застосування у забезпеченні безпеки різних засобів, форм, методів щодо інформаційно-комп'ютерних відносин та різних видів інформації.

Отже, для безпеки цивільного населення потрібно обмежувати доступ до обладнання на якому зберігаються персональні та значущі факти від сторонніх осіб, вивчати основи безпечного користування інформаційними системами, користуватися сертифікованими сервісами з обслуговування інфосистем, при виявленні звернень систем до ненадійних та невідомих IP адресів блокувати їх, відкривати листи, документи та інші файлові надходження тільки з відомих джерел, оскільки саме таким способом є найбільша вірогідність уразити систему персонального інформаційно-технічного пристрою.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що цивільний захист населення від загрози втручання в інформаційно-технічні ресурси у XXI столітті потребує ретельного дослідження та опрацювання, оскільки має велике значення майже у всіх сферах життя населення.

Список використаних джерел

1. Зубок М.І. Інформаційна безпека в підприємницькій діяльності / М.І.Зубок. – К.: ГНОЗІС, 2015 - 216 с.

2. Закон України № 80/94-ВР «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах » від 05.07.1994 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>

3. Офіційний сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-misyac/52669.html>

Коваленко Світлана Андріївна, студентка факультету літакобудування, 5 курс, група 159М,
Кириєнко Петро Григорович, доцент кафедри хімії, екології та експертних технологій, кандидат технічних наук, доцент
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків

ІНДИКАТОРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Індикатор сталого розвитку – показник, який дозволяє судити про стан або зміни економічної, соціальної або екологічної систем в певний проміжок часу.

Міжнародні індикатори поділяють на 3 категорії: індикатори – рушійна сила; індикатори стану; індикатори реагування.

Серед індикаторів сталого розвитку національного рівня вирізняють три основні групи: економічні, екологічні, соціальні.

До екологічних індикаторів відносять викиди шкідливих речовин; показники захисту атмосфери від забруднення; обсяг споживання чистої води; показники збереження якості водних ресурсів і постачання їх; захисту океанів, морів і прибережних територій від забруднення; показники, що характеризують раціональне управління вразливими екосистемами; збереження біологічного різноманіття; показники розвитку сільських районів і сприяння провадженню сталого сільського господарства; обсяги захованих шкідливих відходів; частка розораних земель; показники, що характеризують збереження лісів; показники екологічно безпечного поводження з твердими відходами і стічними водами, з токсичними хімікатами й радіоактивними відходами.

До економічних – ВВП; середня заробітна плата; капітальні вкладення в екологічну діяльність; міжнародна кооперація для прискорення сталого розвитку і т. д.

До соціальних – тривалість життя; забезпеченість житлоплощею; інвестиції в охорону здоров'я й на соціальні цілі; боротьба з бідністю; демографічна динаміка та стабільність; поліпшення якості освіти, інформативності й виховання суспільства тощо.

Головні групи індикаторів на національному рівні мають відображати тенденції й динаміку всіх сфер життя людини і можуть використовуватися при моніторингових дослідженнях та давати інформацією про стан і напрямки розвитку економічної, соціальної та економічної підсистем.

Для гармонійного розвитку України необхідно, щоб три вище зазначені групи індикаторів сталого розвитку співіснували і виконували свої функції.

Ковальчук Богдан Юрійович, студент Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-08,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ГАЗОЗАПРАВНИХ СТАНЦІЙ

Актуальність теми, аналіз стану справи. Скраплений природний газ, англ. *LNG (liquefied natural gas)*, є природним вуглеводневим газом, що за нормальних температури й тиску навколишнього середовища перебуває в газоподібному стані, однак за низької температури переходить у рідинний стан, що полегшує його зберігання і перевезення. Оскільки скраплений газ зберігає свої властивості ефективного енергоносія, у такому вигляді він використовується для задоволення широкого кола побутових та виробничих потреб, зокрема, для роботи двигунів внутрішнього згорання, що є можливим внаслідок відповідного переобладнання автомобіля шляхом встановлення газобалонного обладнання (ГБО). У такому випадку скраплений газ є альтернативним видом автомобільного палива до традиційних бензину та дизельного палива.

Згідно даних аналітичної компанії NGV Communications Group за 2010-2015 роки кількість автомобілів, обладнаних ГБО, у світі зросла до 22,5 млн або на 11,2 млн, тобто майже вдвічі [1].

Такому загальносвітовому тренду відповідає й ситуація в Україні. Кількість зареєстрованих автомобілів, обладнаних ГБО станом на 01 січня 2010 року становила 163 тис., а станом на 01 січня 2013 року – 296 тис. автомобілів [2], і тенденція до зростання цих показників зберігається, Про це свідчать статистичні дані «Консалтингової групи А-95», що відображають динаміку попиту на скраплений газ в Україні за 2008-2015 роки (таблиця 1) [3].

Зростання попиту на скраплений газ саме в зазначеній сфері його

застосування призводить до необхідності задоволення такого попиту шляхом широкого розповсюдження мережі автомобільних газозаправних станцій (АГЗС). З огляду на це, дослідження організаційно-правових аспектів їх функціонування, пов'язаних з цим потенційних техногенних небезпек, а також з'ясування можливих шляхів їх уникнення вбачається досить доречним.

Позитивним є факт існування важливих для розв'язання окресленої проблеми наукових досліджень [4], однак, попри високу актуальність цього питання, помітно відчувається недостатність комплексного наукового його вивчення, тому метою роботи є привернення уваги до вказаної проблеми та створення підґрунтя для подальших більш глибоких досліджень.

Викладення основного матеріалу. Вимоги пожежної безпеки до об'ємно-планувальних, конструктивних рішень автозаправних станцій, призначених для заправки автотранспорту бензином, дизельним паливом, стисненим природним газом, скрапленим вуглеводневим газом, а також автозаправних комплексів, на яких, окрім заправки автотранспорту, здійснюються його сервісне обслуговування та/або сервісне обслуговування водіїв та пасажирів на нормативно-правовому рівні встановлено Інструкцією щодо вимог пожежної безпеки під час проектування автозаправних станцій, затвердженою Наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 06 грудня 2005 року №376. Заправка автотранспорту може відбуватися скрапленим вуглеводневим газом (суміш скраплених (зріджених) газів пропану та бутану), а також стисненим природним газом (стиснений газ метан) [5]. Останній також використовується як автомобільне паливо, однак його застосування не є надто поширеним у порівнянні із застосуванням скрапленого газу, тому автомобільних газозаправних станцій (АГЗС) - автозаправних станцій, технологічне обладнання яких призначене для заправки автотранспорту скрапленими вуглеводневими газами, працює в Україні значно бі-

льше, ніж автомобільних газонаповнювальних компресорних станцій (АГНКС), тобто тих, що їх технологічне обладнання призначене для заправлення автомобілів стисненим природним газом (метаном). З огляду на це, дослідження буде стосуватися не останніх, а саме АГЗС.

Їх встановлення, експлуатація та ведення пов'язаної з реалізацією скрапленого газу діяльності вимагають дотримання положень актів адміністративного, земельного, екологічного, податкового, господарського законодавства, а також норм технічного змісту. Так, окрім згаданої вище Інструкції щодо вимог пожежної безпеки під час проектування автозаправних станцій, нормативно-правове регулювання на підзаконному рівні здійснюється також, зокрема, положеннями Інструкції про порядок приймання, зберігання, відпуску та обліку газів вуглеводневих скраплених для комунально-побутового споживання та автомобільного транспорту, затвердженої Наказом Міністерства палива та енергетики України від 03 червня 2002 року № 332 [6]. Разом з ними діють також Правила роздрібної торгівлі та надання послуг з постачання скрапленого вуглеводневого газу для побутових потреб населення та інших споживачів, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 року № 1790 [7].

Положенням п. 21 Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 808, автомобільні газозаправні станції зрідженого газу віднесено до таких об'єктів [8], що згідно ст.13 Закону України «Про державну екологічну експертизу» передбачає обов'язкове проведення їх екологічної експертизи з метою підготовки висновків про відповідність діяльності АГЗС нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки [9].

Однак, не всі АГЗС встановлюються та функціонують з додержанням вимог чинного законодавства, і навіть первинний аналіз такого негативного явища свідчить про його широку розповсюдженість в Україні. Як повідомляє директор «Консалтингової групи А-95», за офіційними даними лише в Києві функціонує 203 АГЗС, приблизно стільки ж працюють поза межами правового поля (інформація станом на 20 січня 2016 року), тобто не зареєстровані в установленому чинним законодавством порядку, а також працюють без укладання договорів оренди земельних ділянок. За цими двома критеріями розмежовують офіційний та неофіційний ринок АГЗС [10].

За таких обставин значних збитків завдається державному та місцевим бюджетам, адже від діяльності неофіційних АГЗС до них не надходять податки та інші обов'язкові платежі. Однак, найбільш суттєвою

шкодою для держави та суспільства є високий ступінь потенційної техногенної небезпеки таких об'єктів. В асоціації «Об'єднання операторів ринку нафтопродуктів України» зазначають, що ці АГЗС встановлюються, як правило, у заборонених місцях, з порушенням правил безпеки експлуатації та без проведення належних перевірок [11].

Лише протягом 2015-2016 років, зокрема, внаслідок таких порушень, мали місце неодноразові аварії на АГЗС. Навесні 2015 року в Вінниці відбувся вибух на одній зі станцій, попередня причина – порушення технологічного процесу при перекачуванні газу з цистерни в ємності [12]. Щонайменше два вибухи – у Києві та в Хмельницькій області, – зафіксовано протягом 2016 року [13, 14].

Слід зазначити, що органами державної влади (податкова міліція, Служба безпеки України, прокуратура) проводиться діяльність із зупинення функціонування неофіційних АГЗС. Зокрема, в липні 2016 року на Київщині було припинено протизаконну реалізацію палива через АГЗС співробітниками податкової міліції [15], а в грудні 2016 року співробітники Служби безпеки України спільно з прокуратурою припинили діяльність мережі нелегальних станцій на Чернігівщині [16]. В обох випадках складено протоколи про вчинення адміністративних правопорушень за ст. 164 (порушення порядку провадження господарської діяльності) КУпАП (санкцією передбачено накладення штрафу в розмірі від 17 тис. грн. до 34 тис. грн. з конфіскацією продукції та відповідного обладнання), а в останньому відкрито також кримінальне провадження за ч. 1 ст. 272 (порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою) КК України, що може мати наслідком для винних осіб обмеження волі на строк до трьох років. Таким чином, юридична відповідальність (зокрема, адміністративна та кримінальна) за встановлення та експлуатацію АГЗС без дотримання вимог чинного законодавства передбачена та є за можливими несприятливими наслідками досить суттєвою, однак факти реагування на такі правопорушення з огляду на масштаб їх вчинення є поодинокими, а не системними.

Висновки. Саме в останньому із зазначених аспектів (відсутність належного реагування з боку органів державної влади) вбачається основна проблема та загроза діяльності АГЗС. Нормативно-правове регулювання забезпечено на належному рівні, хоча й не є вільним від недоліків (за розрахунками, проведеними спільно викладачем та курсантом Національного університету цивільного захисту України, протипожежні відстані згідно діючого нормативного забезпечення пожежної безпеки АГЗС не в повній мірі забезпечують пожежну безпеку цих об'єктів [4]), однак показник аварійності на АГЗС був би нижчим за умови дотримання таких правил усіма особами, що провадять діяльність у цій сфері, та притягнен-

ня до юридичної відповідальності з повним зупиненням діяльності тих, хто експлуатує АГЗС без додержання вимог чинного законодавства.

Передбачені види та міри адміністративної та кримінальної відповідальності, на перший погляд, дають підстави стверджувати про достатність їх впливу на правопорушників, однак, існування великої кількості порушень свідчать про низьку їх ефективність, зокрема, в аспекті превентивної функції юридичної відповідальності.

Навіть якщо не брати до уваги потенційно можливі факти корупційних зловживань, аналізуючи причини відсутності належного реагування на правопорушення, як негативне явище слід відмітити тенденцію до скорочень штатної чисельності працівників контролюючих органів, що призводить до неспроможності реагування на кожне з великої кількості правопорушень. У квітні 2015 року Київська міська рада створила тимчасову контрольну комісію з питань перевірки діяльності автозаправних станцій у м. Києві, внаслідок чого було демонтовано близько двадцяти неофіційних АГЗС [11]. Проведення таких заходів на національному, а не лише на місцевому рівні, могло б позитивно вплинути на вирішення ситуації, що склалася, адже сьогодні вона продовжує завдавати шкоди інтересам держави та суспільства.

Список використаних джерел

1. За п'ять років у світі подвоїлася кількість автомобілів на газі. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://vikna.if.ua/cikavo/43846/view> (12.12.2016).

2. Лист ДАІ, про кількість зареєстрованих автомобілів, обладнаних ГБО. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uasg.com.ua/ua/zakonodavcha-biblioteka/inshe/item/229-list-dai-pro-kilkist-zareestrovanih-avtomobiliv-obladnanikh-gbo> (12.12.2016).

3. LPG в Україні: рост несмотря ни на что. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://consulting.a95.ua/meropriyatiya/lpg-ukraine-2015/ukrainskii-rynok-lpgukrainian-lpg-market.html> (12.12.2016).

4. Михайлюк О.П. Проблеми нормування пожежовибухонебезпеки автомобільних газових заправних станцій / О.П. Михайлюк, С.Я. Кравців // Проблемы пожарной безопасности. – 2014. – №36. – С.165-169.

5. Про затвердження Інструкції щодо вимог пожежної безпеки під час проектування автозаправних станцій: Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 06 грудня 2005 р. № 376. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0291-06> (12.12.2016).

6. Про затвердження Інструкції про порядок приймання, зберігання, відпуску та обліку газів вуглеводневих скраплених для комунально-

побутового споживання та автомобільного транспорту: Наказ Міністерства палива та енергетики України від 03 червня 2002 р. № 332. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0331-03> (12.12.2016).

7. Про затвердження Правил роздрібної торгівлі та надання послуг з постачання скрапленого вуглеводневого газу для побутових потреб населення та інших споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 листопада 2003 р. № 1790. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1790-2003-п> (12.12.2016).

8. Про затвердження Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 серпня 2013 року № 808. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/808-2013-п> (12.12.2016).

9. Закон України «Про екологічну експертизу»: прийнятий Верховною Радою України 09 лютого 1995р. №45/95-ВР: текст зі змінами станом на 04 серпня 2016р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/95-вр> (12.12.2016).

10. Подпольные газовые заправки. Особенности опасного «бизнеса». // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ru.espresso.tv/article/2016/01/20/podpolnye_gazovye_zapravku_osobennosti_opasnogo_quotbiznesaquot (12.12.2016).

11. Скраплений газ сповільненої дії. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/skraplenij-gaz-spovilnenoyi-diyi/> (12.12.2016).

12. Взрыв на винницкой газовой заправке. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ntn.ua/ru/video/news/2015/05/12/17737> (12.12.2016).

13. Взрыв на нелегальной заправке в Киеве. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rian.com.ua/video/20160831/1015494846.html> (12.12.2016).

14. Выбух на АЗС у Хмельницькій області: одна людина загинула, одна тяжко поранена. Фото. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ua.censor.net.ua/photo_news/406367/vybuch_na_azs_u_hmelnyskiyi_oblasti_odna_lyudyna_zagynula_odna_tyajko_poranena_foto (12.12.2016).

15. Податківці ліквідували нелегальну газову заправку на Київщині. Фоторепортаж. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ua.censor.net.ua/photo_news/398023/podatkivtsi_likviduvaly_nelegalnuyu_gazovu_zapravku_na_kyyivschyni_fotoreportaj (12.12.2016).

16. СБУ припинила діяльність мережі нелегальних газових заправок. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-society/2136220-sbu-pripinila-dialnist-merezi-nelegalnih-gazovih-zappravok.html> (12.12.2016).

Ковтун Альона Сергіївна, студентка факультету публічного права та адміністрування, 5 курс, група 10-16м-02,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Певні види підприємницької діяльності передбачає наявність екологічного ризику, який може призвести до заподіяння екологічної шкоди.

Оцінкою діяльності підприємств є обсяг їх негативного впливу на навколишнє середовище. Неправильне поводження з відходами, утвореними в процесі діяльності підприємств може сприяти погіршенню екологічного стану в регіоні, де воно розташоване, умов життя населення самого регіону та України в цілому.

Екологічний ризик можна визначити як ймовірність небезпеки для навколишнього середовища, обумовлену господарською діяльністю підприємства при несприятливому збігові обставин, прорахунках та інших факторах техногенного, природного, соціального, економічного характеру. Екологічний ризик є важливою ознакою екологічної небезпеки, оскільки відображає її об'єктивну сутність – ймовірність настання цього явища.

Одним із видів ризиків є ризики, що супроводжують підприємницьку діяльність в суспільстві та є її складовою частиною. Вони породжуються сутністю поняття «підприємницька діяльність». Це ініціативна діяльність із відтворення товарів або послуг на власний ризик та за власний кошт, основна мета якої – отримання прибутку. Прибуток, рівень розвитку промисловості та науково-технічного прогресу є ключовими факторами ризику [1].

Поширення екологічного ризику залежить від двох елементів – самої небезпеки та конструктивності реакції на неї. Відповідна реакція певних організацій повинна спрямовуватися на простеження впливу джерела ризику на населення. Таким чином, небезпека та реакція на неї визначають ступінь екологічного ризику – кожен із цих чинників може незалежно вплинути на результат [2].

Екологічна громадська організація «Жива планета» опублікувала ТОП-5 найбільш небезпечних виробництв в Україні. Очолив перелік – Калуський калійний завод «Оріана» (рис. 1).

За словами захисників природи, якщо отруйні відходи з цього заводу потраплять у Дністер, то це буде жахлива катастрофа. На другому мі-

сці чорного списку екологів – Кохавинська паперова фабрика у Львівській області. На третьому місці металургійний комбінат «Азовсталь», який викидає відходи від переробки нафтопродуктів в Азовське море. Четверте місце дісталось комунальному підприємству «Городводхоз» у Тернопільській області, яке зливає каналізацію у місцеву річку. І закриває п'ятірку київський завод «Радикал». У центрі столиці зберігається така кількість ртуті, яку якщо розділити її на жителів усієї планети, кожному дістанеться по два термометри [5].

Рис. 1. Калуський калійний завод «Оріана» (м. Калуш, Івано-Франківська область).

Скупчення різних підприємств на одній території підвищують екологічні ризики для навколишнього середовища. Так, наприклад, на моїй батьківщині багаторічна енергетично-сировинна спеціалізація, а також низький технологічний рівень промисловості Павлоградщини (Дніпропетровська область) поставили її в число районів з найбільш високими обсягами утворення та накопичення відходів. На Павлоградщині зосереджені одні з більших в Україні запасів корисних копалин. У повітрі виробничих приміщень, крім пилу, можуть міститися інші шкідливі домішки – хімічні речовини, або промислові отрути. Вони можуть бути у вигляді газів або парів. В цій місцевості працюють підприємства вуглевидобувної промисловості («ДТЕК Павлоградвугілля» – найбільше вуглевидобувне підприємство України) та хімічної промисловості (Наукововиробниче об'єднання «Павлоградський хімічний завод» - виробник хімічних, вибухових речовин, товарів побутової хімії) [6].

З вище зазначено, можна зробити висновок, що деякими підприємствами реалізуються їх екологічні ризики.

Якщо ризик був усвідомлений та врахований, його можна мінімізувати або зовсім уникнути. З цього випливає два завдання. Перше – це визначення рівня ризику, друге – доцільна реакція на нього. Люди беруть участь в обох випадках, але частіше за все вони формують уявлення про ризик, послуговуючись не науковими даними, а суб'єктивним, чи навіть інстинктивним рівнем [2].

Багато успішних підприємств використовують свої зовнішні і внутрішні ресурси для розробки комплексних планів з управління екологічними ризиками для досягнення своїх бізнес-цілей і в той же час гарантуючи, що вони діють як розсудливі, відповідальні суб'єкти екологічних правовідносин. Це означає, що вони постійно виявляють і аналізують їх джерела впливу на навколишнє середовище та оцінюють їх управління ризиками, контролю ризику, передачі ризиків і утримання ризику механізми [5].

Отже, зростання екологічного навантаження пов'язане з тим, що підприємства, перш за все, задовольняють свої економічні інтереси, забуваючи про вплив на довкілля. Контроль за екологічно небезпечними підприємствами в Україні покладений не лише на державу, самі підприємства, а і на громадян. Статтею 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлена відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, а також передбачено невичерпний перелік порушень, за яких вона настає. Пропоную додати до переліку порушень: «відсутність управління екологічними ризиками». Також, на сьогодні в Україні існує необхідність формування методологічного апарату управління екологічними ризиками, який дозволить успішно здійснювати реформування найбільш шкідливих та небезпечних виробництв, а отже забезпечить проведення систематичної оцінки екологічного стану підприємств та дозволить впроваджувати рекомендації в обов'язковому порядку.

Список використаних джерел

1. Шеховцов В. В. Екологічний ризик як невід'ємна частина підприємницької культури та економічної поведінки. - Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 8, 2015. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/8-2015/04.pdf>
2. Шапоренко О. І. Економіко-екологічні ризики: визначення, оцінка, менеджмент і принципи. - Вчені записки Університету «КРОК». – 2014. – Випуск 35.- С. 189.
3. Екологи опублікували список українських підприємств-катастроф / Українські новини // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukranews.com/ua/news/64908-ekology-opublikuvaly-spysok-ukrainskykh-pidpryyemstv-katastrof>

4. Ковтун А.С., Яценко В.В. Проблеми навколишнього середовища Павлоградщини (Дніпропетровська область) // Матеріали IV-ї студентської наукової конференції «Безпека життєдіяльності людини в регіонах України», 18 – 19 квітня 2013 року. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад. України», 2013. – С. 152 - 153.

5. Emerging Environmental Risk. World Economic Forum 2014 / Environmental: A Global View // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lawbc.com/uploads/docs/00021114.pdf>

Кожуленко Юлія Юрьевна, студентка господарсько-правового факультета, 5 курс, група 02-16м-05,
Карманный Евгений Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, г. Харьков

АСПЕКТЫ СОЦИАЛЬНОЙ ОПАСНОСТИ СОВРЕМЕННОГО УКРАИНСКОГО ОБЩЕСТВА ОТ АЛКОГОЛЬНЫХ НАПИТКОВ

Согласно статистике, ежегодно вследствие алкоголизма умирает более 40000 человек, что сопоставимо с населением среднестатистического города, поэтому актуальность проблемы алкоголизма выходит на первый план. Самым страшным фактом при этом является то, что около 25 % случаев – это летальные алкогольные отравления, связанные с употреблением спиртных напитков подпольного изготовления. Ещё 25 % – сердечные приступы, причиной которых стало неумеренное распитие алкоголя. А 50% приходится на другие заболевания и несчастные случаи, произошедшие из-за употребления алкоголя. Известно, что 4/5 алкоголиков заболевают в возрасте до 20 лет. Проблема алкоголизма среди молодежи ставит под угрозу не только здоровье будущих поколений, но и сам факт существования нации.

Алкоголь оказывает пагубное воздействие, нанося непоправимый урон человеку, государству и обществу в целом. Учёные полагают, что алкоголь быстрее расстраивает здоровье населения и уносит больше жертв, чем самые тяжёлые эпидемии. Последние появляются периодически, тогда как употребление алкоголя стало непрекращающейся эпидемической болезнью. И хотя чаще всего больше внимания уделяется физиологическим последствиям употребления алкоголя, гораздо важнее – последствия нравственные, которые обнаруживаются в отношении нервно-психического здоровья населения, что влечёт за собой увеличе-

ние числа преступлений, падение нравственности, возрастание уровня нервных и психических болезней, увеличение числа людей с дурным характером, расстройство привычек и способности к труду.

Давно известно отрицательное влияние алкоголя на семью. Ни для кого не секрет, что алкоголь разрушает семью, приводя её к постоянным конфликтам. В семье, имеющей одного из пьющих родителей, воспитанию детей уделяется мало внимания, что приводит к весьма пагубным воздействиям. Развитие ребенка в такой семье происходит в неблагоприятной обстановке. Такое воспитание сказывается на успеваемости ребенка в школе.

Печальная статистика гласит, что в современном обществе заканчивается разводом едва ли не каждый второй брак. Причины тому различны, но одна из ведущих – злоупотребление алкоголем одним из членов семьи.

По данным исследования, проведенного Детским Фондом ООН (ЮНИСЕФ) чаще всего украинские дети пробуют алкоголь в возрасте 13-15 лет (33% опрошенных), а 15% и вовсе попробовали спиртное еще в возрасте 10-11 лет. Все подростки в 15-17 лет пробовали алкогольные напитки. Между тем законодательство Украины четко и однозначно определяет возраст, с которого граждане могут приобретать спиртные напитки, - 18 лет.

Алкоголизм и деградация личности неразделимы. У человека происходит расстройство интеллекта и памяти, он перестает критиковать себя, алкоголиком себя не считает, винит во всех своих неприятностях других людей и обстоятельства, становится самоуверенным, черствым, бездушным, грубым, бестактным, циничным, он плохо спит и часто пробуждается.

К сожалению, в последние годы преступлений совершенных в состоянии алкогольного опьянения становится лишь больше. По статистике в Украине каждое третье преступление совершается взрослым человеком в состоянии алкогольного опьянения, а каждое шестое – пьяным подростком. Так, в Украине на сегодняшний день, в состоянии алкогольного опьянения было совершено 55,8% всех краж, 79,9% грабежей и 69,3% разбойных нападений, имевших своей целью завладение государственного и общественного имущества.

Таким образом, как свидетельствует статистика, как показывают многие исследования, рост потребления спиртных напитков всегда провоцирует рост преступности, особенно рост, особо тяжких преступлений, таких как изнасилование, разбои, избиения, кражи, вандализм, убийства и т.д. Пьянство способствует увеличению преступности, а преступность способствует увеличению пьянства.

В настоящее время все народы считают, что необходимо бороться с алкоголем, и борьба с ним ведется почти во всех странах, причем приемы этой борьбы в разных странах применяются различные.

Почти во всех западно-европейских странах поднимается вопрос о том, что необходимо совсем запретить продажу спиртных напитков. Эти предложения о запрещении продажи спиртных напитков идут от общественных противоалкогольных организаций, которые объединяют и готовят борцов за трезвость.

Актуальность проблемы алкоголизма вынуждает общество принимать серьезные и решительные меры по борьбе с ним, в том числе и на правительственном уровне. Основные воздействия направлены на пропаганду здорового образа жизни, вовлечение детей и подростков в спортивные и культурные мероприятия, организация общественных движений в пользу отказа от алкоголя. С позиции государства данный вопрос решается за счет увеличения цен на спиртные напитки, а также возрастной ценз на продажу алкогольной продукции. Однако комплекс этих мер пока не приводит к снижению числа пьющих людей.

В перспективе, для решения проблемы, правительству Украины просто необходимо ужесточить законодательство в сфере торговли и изготовления спиртных напитков; ввести ограничение на выдачу количества лицензий на торговлю алкоголем; усилить контроль над осуществлением продажи алкоголя; усилить административную и ввести уголовную ответственность за правонарушения, связанные с продажей алкогольных напитков и их потреблением; запретить пропаганду алкоголя; и, как вариант, позаимствовать европейский опыт в борьбе с этой актуальной проблемой, тем самым, свести к минимуму возможность приобретения спиртных напитков.

Список использованных источников

1. Статистика алкоголизма в Украине. / Alcostop.org – все про алкоголизм и наркоманию. // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://alcostop.org/materials/alcoholism-statistica-ukraine>
2. Влияние употребления алкоголя на общественное здоровье и благополучие. / «Трезвая Украина» – официальный сайт движения. // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.tvereza.info/sobriety/article.php?id=societyeffects&lang=ru>
3. Алкоголь и семья несовместимы. / menjournal.ru – интернет-журнал. // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.menjournal.ru/zdorovye/vrednie-privichki/alkogol-i-semya-nesovmestimi>
4. Детский алкоголизм – актуальная проблема Украины. / Портал Health info – все о здоровье. // [Электронный ресурс] – Режим доступа:

http://healthinfo.ua/articles/novosti_zdorovia/2274

5. Алкогольная деградация человеческой личности: как и отчего она происходит. / Alko03.ru - Алкоголизм от А до Я, интернет-портал. // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://alko03.ru/alkogolizm/posledstviya/degradaciya-lichnosti.html>

6. Тяпугин Николай. Методы борьбы с алкоголем в разных странах - народные заблуждения и научная правда об алкоголе. / Wikireading.ru – интернет-портал с полезной информацией из книг. // [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://med.wikireading.ru/16713>

Козаченко Тетяна Олександрівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції України, 5 курс, група 01-16м-09,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

БЕЗПЕКА ЛЮДИНИ ЯК ПІДХІД ДО ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ, БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ

Охорона життя і здоров'я людини є пріоритетним напрямом соціальної політики держави. В Україні прийнято закон прямої дії «Про охорону праці», який регламентує захист конституційного права працівників на безпечні умови праці в процесі трудової діяльності, регулює за участю відповідних державних органів відносини між власником підприємства, установи і організації або уповноваженим ним органом та працівником з питань безпеки, гігієни праці та виробничого середовища і встановлює єдиний порядок організації охорони праці в Україні. Сьогодні в Україні проводиться значна робота з питань вдосконалення законодавчої бази з питань охорони праці та адаптації українського законодавства з охорони праці до вимог Європейського Союзу. З позиції законодавчої регламентації прав і гарантій працівникам у сфері охорони праці та їх забезпечення Закон України «Про охорону праці» та нормативно-правової документи щодо його реалізації одержали високу оцінку експертів Міжнародної організації праці.

Однак, сьогодні висуває нові вимоги до професійного рівня студентів – майбутніх фахівців, які за обсягом і різнобічністю вирішуваних завдань повинні бути спеціалістами широкого профілю, володіти основами навчальних предметів, інноваційними технологіями, належною технологічною і педагогічною підготовкою. Отже, актуальність цієї теми

визначається тим, що сьогодні в Україні складається дуже небезпечна ситуація в питаннях охорони праці, життя та здоров'я людини. Проблеми з питань трудового навчання, охорони праці та безпеки життєдіяльності висвітлювалися у працях Р. Гуревича, В. Гусєва, О. Коберника, В. Кузьменка, Л. Оршанського, О. Петрук, А. Петрука, І. Пістуна, Г. Разумної, Л. Савки, Г. Терещука, В. Титаренка тощо. Сучасні підходи до цього напряму досліджували Р. Горбатюк, О. Коберник, І. Кочін, О. Петрук, А. Петрук, В. Соловей, Р. Хаєт та інші.

Метою цієї статті є визначення рівня підготовленості окремої людини у справі протидії небезпекам, підготовки фахівців у сфері охорони праці, цивільного захисту й підготовки населення до виживання в умовах надзвичайних ситуацій, готовності будь-якої людини допомогти собі й оточуючим у небезпечних випадках. Зростання масштабів техногенної діяльності сьогоденного суспільства та зміна навколишнього середовища створюють реальні загрози для життя і праці людини. Роста кількість жертв від наслідків різноманітних надзвичайних ситуацій, промислових аварій, катастроф, стихійних лих.

Так, протягом першого півріччя 2016 року в Україні зареєстровано 58 надзвичайні ситуації. Відповідно до Національного класифікатора надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 їх розподілено на:

1. Техногенного характеру – 27;
2. Природного характеру – 28;
3. Соціального характеру – 3.

Внаслідок цих надзвичайних ситуацій загинуло 109 осіб (з них 20 дітей) та постраждало 498 осіб (з них 248 дітей).. Порівняно з аналогічним періодом 2015 року загальна кількість НС у 2016 році збільшилася майже на 4%, при цьому кількість НС техногенного характеру зменшилася на 15,6%, а НС соціального характеру – на 40%. Кількість НС природного характеру збільшилася на 47,4%, що пояснюється збільшенням випадків екзотичних та особливо небезпечних інфекційних захворювань сільськогосподарських тварин (африканська чума свиней) у звітному періоді та відсутністю метеорологічних НС у відповідному періоді 2015 року. З початку 2016 року спостерігається зменшення кількості загиблих (майже на 20%), проте кількість постраждалих в НС збільшилася майже на 15%.

Таким чином, враховуючи високий рівень науково-технічного прогресу та інформаційно-комунікаційних технологій, а отже, і кількість небезпечних чинників, стає очевидним, що підготовку студентів за цим напрямом необхідно вдосконалювати. У зв'язку з цим однією із найважливіших проблем сучасної педагогічної науки є підготовка фахівців, які б могли гарантувати збереження здоров'я, життя та працездатності працівників, а також проводити навчання, формуючі знання, вміння та на-

вички безпеки праці й основ здоров'я

Узагальнюючи можна зробити висновок, що останніми роками в нашій країні удосконалюється законодавча база з охорони праці, але пріоритетним залишається збереження життя і здоров'я працюючих. Вивчення найбільш імовірних надзвичайних ситуацій, їх особливостей і можливих наслідків, навчання поведінці в таких умовах покликані підготувати людину до вибору найбільш розумного рішення для виходу з небезпечних ситуацій з найменшими втратами.

Копча Вадим Володимирович, студент інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курсу, група 01-16м-18,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЕВАКУАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Світ за останні десятиліття все частіше піддається впливу стихійних лих, аварій і катастроф в промисловості та на транспорті. Особливою сторінкою в історії України стала евакуація населення з зони катастрофи у Чорнобилі. Все частіше доводиться застосовувати евакуаційні заходи при вибухах, викидах, розливах хімічно-небезпечних речовин, при пожежах на заводах та стратегічно важливих об'єктах. Події на сході України свідчать про те, що існує потенційна загроза виникнення надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру на території АТО з масштабними негативними наслідками для населення і довкілля. Досвід минулих років доводить, що існують значні прогалини в застосуванні евакуаційних заходів, що є загрозою для життя і здоров'я населення в разі виникнення надзвичайної ситуації. В таких умовах значно зростає роль і значення чіткої і професійної діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій, керівників місцевих органів влади та керівників підприємств, установ та організацій обов'язком яких, зокрема, є планування евакуації і організація її практичного проведення в будь-яких критичних ситуаціях.

В Україні евакуація розглядається як організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення. Важливим аспектом в контексті застосування системи

евакуаційних заходів є функціонування єдиної державної системи запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій. Вона забезпечує систему заходів попередження, організації та порядку дій у НС, включає в себе відповідні сили і засоби та координує їх дії з метою попередження НС, захисту населення, матеріальних і культурних цінностей, навколишнього середовища при виникненні аварій, катастроф та стихійних лих, а також при застосуванні можливим супротивником сучасних засобів ураження. Для планування евакуаційних заходів, їх організованого проведення та всебічного забезпечення створена відповідна нормативно-правова база та функціонує Державна служба України з надзвичайних ситуацій, що є потужним базисом для ефективного функціонування системи евакуаційних дій як засобу захисту населення.

Необхідно звернути особливу увагу на такий показник забезпечення евакуації як наявність всебічно узгодженого і об'єктивного планування евакуаційних заходів. Метою такого планування, а тому і здійснення евакуаційних заходів є зменшення ймовірності втрат населення, забезпечення стійкого функціонування об'єктів економіки; створення угруповання сил і засобів захисту населення з метою проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в зонах надзвичайних ситуацій. Плани евакуації населення розробляються евакуаційними комісіями за рішенням керівників місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та об'єктів. Вони повинні бути в повному обсязі забезпечувати фіксування необхідної інформації стосовно евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Окремим питанням планування евакуації слід розглядати підготовку до евакуації людей на випадок можливої надзвичайної ситуації. Вона передбачає необхідність враховувати: кількість евакуаційних виходів, вибір шляхів евакуації і їх протяжність, час евакуації людей і забезпечення мінімального ризику при проведенні цього процесу та інші характеристики в залежності від виду надзвичайної ситуації, щоб унеможливити існування небезпеки для життя та здоров'я населення. Особливості проведення евакуації визначаються характером джерела надзвичайної ситуації, просторово-часовими характеристиками впливу вражаючих факторів джерела НС, чисельністю та охопленням населення, що підпадає під евакуацію, часом і негайністю проведення евакуаційних заходів. Названі ознаки можуть бути визначальними при визначенні виду евакуації.

З досвіду України можна зробити висновок, що державні органи, керівники стратегічно-важливих об'єктів недостатньо підготовлені діяти в умовах надзвичайної ситуації. Евакуація населення потребує не тільки оперативних та узгоджених організаційних дій з боку органів, на яких покладено обов'язок їх проводити, але й значної матеріальної допомоги,

зокрема для організації вивезення населення, майна, худоби. Важливим аспектом є труднощі, що можуть виникнути при розселенні та вирішенні соціально-побутових проблем населення, що було евакуйоване з зони надзвичайної ситуації. Саме тому, через ситуацію, що панує на даний момент на території України, державні органи повинні бути спроможні організаційно та матеріально вирішити проблему в разі виникнення надзвичайної ситуації. Вважаю доречним проводити інформаційну підготовку населення до евакуаційних дій, а органи, на які покладено обов'язок евакуації в разі виникнення НС забезпечити не тільки кваліфікованими кадрами, але й матеріально-технічним оснащенням для можливості оперативно та ефективно діяти в разі виникнення загрози життю та здоров'ю населення.

Список використаних джерел

1. Мітіна Н.Б. Евакуаційні заходи як спосіб захисту населення в надзвичайних ситуаціях / Н.Б. Козинець // Будівництво. Машинобудування. – 2016. – № 93 – С. 191 - 196.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку проведення евакуації в разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій » від 30.10.2013 року// Офіційний вісник України. – 2013. – № 92. – ст. 3386. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF>
3. Офіційний сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Dovidka-za-misyac/52669.html>

Корицький В'ячеслав Андрійович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-23,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Конституція України є унікальним правовим феноменом, зміст і спрямованість якого утверджуються у визнанні людини, її життя і здоров'я, честі й гідності, недоторканності і безпеки найвищою соціальною цінністю. Ця норма в аспекті формування і утвердження державної політики у сфері забезпечення безпеки людини є системоутворюючою, нада-

рма вона і міститься у статті 3 Основного Закону.

На підставі вказаного вбачається, що системний аналіз статті 3 Конституції у взаємозв'язку із статтею 8 і статтею 19 Конституції України утворюють цілісну правову матрицю конституційно-правового гарантування безпеки людини як найвищої соціальної цінності. У чому це виявляється?

Уявляється, що відповідь на це питання потребує як аналізу норм Конституції України, так і змісту поняття “безпека”. Почнемо з останнього. Український академічний тлумачний словник розглядає поняття “безпека” як “стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує”. Тут же вказується, що “техніка безпеки - технічні умови й засоби, які усувають небезпеку, запобігають небезпеці”. Це все, що витікає із поняття безпеки.

Тепер протлумачимо зміст конституційних приписів, наведених у статтях 3, 8 і 19 Конституції України. В аспекті наведеного, найбільш загальним і всеохоплюючим є нормативний зміст статті 8 Конституції України, відповідно до якого в Україні гарантується і діє принцип верховенства права, який, на думку Конституційного Суду України, слід розуміти як панування права в суспільстві, панування Конституції України як його втілення. За статтею 3 Конституції розкривається нормативний зміст мети діяльності держави – семискладова конструкція, яка є суттю існування всієї державної інституційної системи. Це:

- 1) По-перше, людина як найвища соціальна цінність;
- 2) По-друге, її життя;
- 3) По-третє, її здоров'я;
- 4) По-четверте, її честь;
- 5) По-п'яте, її гідність;
- 6) По-шосте, її недоторканість;
- 7) По-сьоме, її безпека – визнаються, поряд із життям, також найвищою соціальною цінністю.

Думається, що очевидна цінність цієї конструкції полягає в тому, що вона є об'єктом конституційної охорони, тобто всезагального державного і громадянського піклування про найбільш необхідні і визнані у суспільстві цінності. Кожен елемент конструкції як її складова, з однієї сторони, і як самостійний феномен, з іншої, є унікальним об'єктом правової охорони на найвищому рівні. Тепер звернемося до статті 19 Конституції України.

Як відомо, стаття 19 Конституції України зобов'язує органи державної влади і місцевого самоврядування діяти у порядок і спосіб, визначені Конституцією і законами України, таким чином встановлюючи межі їх діяльності. Змістовний аналіз вказаного дозволяє стверджувати, що усвідомлюючи людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторка-

ність і безпеку як найвищу соціальну цінність, в міру якої держава і суспільство прагне забезпечити стан, за якого цій цінності ніщо не загрожує, а також змістовно і комплексно аналізуючи положення статей 3,8 і 19 Конституції України, ми доходимо висновку, що Конституція України є не інакше, як, виходячи із класичного розуміння техніки безпеки, наведеного вище, - Технікою Безпеки Людини.

Таким чином, в силу наявності у Конституції системи взаємозумовлених норм, які виступають умовами і засобами, які забезпечують охорону цінностей статті 3 Конституції України, Конституція України є Технікою Безпеки Українського суспільства і держави!

Коровайна Тетяна Іванівна, студентка факультету харчових технологій, готельно-ресторанного та туристичного бізнесу, 3 курс, група Т-33,
Маніна Людмила Іванівна, доцент кафедри технологічного обладнання харчових виробництв і торгівлі, кандидат технічних наук, доцент,
Сльніков Анатолій Семенович, старший інженер Науково-дослідної лабораторії харчових виробництв
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ВІД НЕБЕЗПЕКИ СМІТТЄЗВАЛИЩ

Загальна маса відходів людства за один рік перевищує 300 млн. тонн. В Україні маса твердих відходів щороку складає 10...11 млн. тонн. Звалищами промислових та побутових відходів в Україні зайнято 2600 га земель. Вважається, що в середньому в українських містах щороку утворюються приблизно 1 тонна твердих відходів на 1 мешканця міста.

В місті Полтаві з населенням близько 305 тис. осіб маса твердих промислових та побутових відходів, викинутих тільки упродовж 2008 року, склала понад 209 тис. тонн.

У більшості міст світу переважає вивезення відходів на звалища, не зважаючи на те, що це з екологічної точки зору, найгірший спосіб позбавлення від відходів. Стічні води звалищ є надзвичайно токсичними, вони забруднюють ґрунтові води, води річок і водойм. Атмосферне повітря над звалищами насичене токсичними газоподібними речовинами, утвореними при розкладанні звалених відходів.

Значних успіхів у переробці міських відходів досягла Франція. Майже у всіх містах є спеціальні сміттєпереробні підприємства. Все сміття проходить попереднє сортування. Створена розгалужена мережа

компостних підприємств, що зайняті утилізацією відходів і виробленням компосту для виноградників та супутнього біогазу. Як побічний продукт такої переробки отримують залізо і кольорові метали. Сучасні сміттєпереробні підприємства викидають лише 0,1 кг токсичних речовин на 1 м³ утвореного газу. На кінець ХХ століття у країнах Західної Європи працювало 595 таких підприємств, у США -157, в Японії – 1899.

Розроблені і впроваджуються оптимальні технології знешкодження рідких відходів міст, які перебачають їхню хімічну та біологічну очистку. Високу ефективність при очищенні рідких відходів, мають метод крапельного фільтрування та метод активного мулу.

Висновок. Чим вище є рівень життя суспільства, тим більше відходів виробництва та життєдіяльності, тому проблема ліквідації промислових та побутових відходів є актуальною не тільки для України, а і усього людства.

Список використаних джерел

1. Маніна Л.І. Здоровье человека в свете существующих опасностей // Міжнародна науково-практична конференція «Прикладні аспекти техногенно-екологічної безпеки», Харківський національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2015.

2. Смирнов В.А., Дикань С.А., Пахомов Р.І. Безпека невиробничої діяльності: навчальний посібник. – К.: Освіта України, 2011. - 304 с.

3. Оцінка тенденцій еколого-техногенної ситуації в світі. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http //www.niss.gov.ua/articles/703/](http://www.niss.gov.ua/articles/703/).

4. Цілі розвитку на порозі нового тисячоліття: The Millennium Development Goals Report / N Department of Economic and Social Affairs, 2007. – 36 p.

Король Дмитро Ігорович, курсант інженерно-технічного факультету, 4 курс, група 313,

Табуненко Володимир Олександрович, доцент кафедри експлуатації та ремонту автомобілів та бойових машин, кандидат технічних наук, доцент *Національна академія Національної гвардії України, м. Харків*

АНАЛІЗ ВПЛИВУ УМОВ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ ПРИ ТЕХНІЧНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ ВІЙСЬКОВИХ АВТОМОБІЛІВ У ПОЛЬОВИХ УМОВАХ

Зріст парку військових автомобілів супроводжується його старінням, яке викликає додаткові витрати на підтримку їх в справному стані, недостатнє оснащення військових парків та пересувних ремонтних засо-

бів, засобами механізації виробничих процесів, негативно впливають на травматизм обслуговуючого персоналу.

Для військових перевезень характерні такі специфічні особливості:

- напружений режим роботи військових автомобілів (цілодобові перевезення в залежності від бойових потреб);
- складні дорожні умови, підвищена запиленість повітря і інші;
- організація технічних обслуговувань (ТО) і поточних ремонтів (ПР) при значній відстані військових автомобілів від місць постійної дислокації.

АКТУАЛЬНІСТЬ обраної теми полягає у необхідності аналізу впливу умов праці на виробничий травматизм при ТО військових автомобілів. забезпеченню здорових і безпечних умов праці обслуговуючого персоналу.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ – стан травматизму на робочих місцях при технічному обслуговуванні автомобілів у польових умовах.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ – підвищення безпечних та нешкідливих умов праці обслуговуючого персоналу на робочих місцях при ТО військових автомобілів у польових умовах.

Для обслуговуванні військової автомобільної техніки (ВАТ) у польових умовах в період відриву її від місця постійної дислокації (локальних бойових дій на Сході України, навчаннях та інших) існують майстерні технічного обслуговування (МТО), які розміщені на транспортних засобах. МТО призначені для виконання в польових умовах ТО і ПР автомобільної техніки, що знаходиться на озброєнні силових структур України.

Статистика нещасних випадків свідчить про те, що незважаючи на різноманітність засобів безпеки праці під час проведення ТО та ПР ВАТ, виробничий травматизм має місце. Одна з причин цього – теоретична та практична невідповідність обслуговуючого персоналу з питань охорони праці. Крім того, у службовців, котрі виконують фізичну роботу в польових умовах, часто виникають захворювання, такі як радикуліт, варикозне розширення судин, виразка шлунку та інші. Якщо праця вимагає великого нервово-психічного напруження, то частіше виникають різні неврози і хвороби серцево-судинної системи.

Аналіз показує, що технічні причини травматизму залежать від:

- недосконалого технологічного процесу МТО, конструктивних недоліків обладнання, інструменту та пристосувань, недостатньої механізації при виконанні важких робіт;
- недосконалого огороження, відсутність спеціальних захисних засобів, засобів сигналізації та блокувань, недостатньої міцності та надійності старих військових машин тощо.

Організаційні причини повністю залежать від рівня організації праці. До них можна віднести:

- незадовільний стан території, проїздів, проходів, порушення правил експлуатації обладнання, транспортних засобів, порушення технологічного регламенту, порушення правил і норм при транспортуванні, складанні і зберіганні матеріалів і деталей;

- недоліки при навчанні службовців безпечним методам праці;
- недостатній технічний нагляд за небезпечними роботами;
- використання машин, механізмів і інструменту не за призначенням;
- відсутність або незадовільне огороження робочої зони;
- відсутність або невикористання засобів індивідуального захисту тощо.

До санітарно-гігієнічних причини можна віднести:

- перевищення запиленості та загазованості повітря робочої зони;
- відсутність або недостатнє природне освітлення;
- підвищений рівень шуму та вібрації, інфразвукових та ультразвукових коливань на робочому місці;
- підвищений рівень ультразвукової та інфрачервоної радіації тощо.

До психофізіологічних причин можна віднести:

- грубі помилки в діях, пов'язані з фізіологічним станом (втомленість), психічним (підвищена дратливість) або хворобливим станом службовців.

Найбільш частими причинами травматизму є:

- відсутність інструкцій з охорони праці;
- робота на несправному обладнанні або на обладнанні без засобів захисту;
- відсутність засобів проти випадкового ураження службовців електричним струмом;
- відсутність драбин, які б відповідали вимогам правил техніки безпеки;
- розвантаження (завантаження) вантажів без застосування відповідних механізмів і пристосувань;
- користування несправним інструментом.

Висновок: аналіз впливу умов праці на виробничий травматизм при технічному обслуговуванні військових автомобілів у польових умовах показує, що службовці можуть припускатися помилок у своїх діях внаслідок фізичного, статичного або динамічного перевантаження, розумового перенапруження, перенапруження аналізаторів (зорового, слухового, тактильного), монотонності праці, стресових ситуацій, хворобливого стану. Травму може викликати незадовільність анатомо-фізіологічних і психічних особливостей організму службовців залежно від характеру виконуваної роботи. У сучасних умовах бойових дій та складних техніч-

них системах, конструкціях нових військових автомобілів, ще недостатньо враховуються фізіологічні і антропологічні особливості і можливості службовців.

Коротаєва Ірина Романівна, Корнійчук Олена Олександрівна,
студентки навчально-наукового інституту обліку, аналізу та аудиту,
3 курс, група ОБФі-14-2,
Сагайдак Ірина Степанівна, доцент кафедри техногенно-екологічної
безпеки, кандидат технічних наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

ОСОБЛИВОСТІ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ОФІСІ

Пріоритетним завданням кожної установи, організації, підприємства повинно бути створення безпечних умов праці та збереження здоров'я людей під час їх трудової діяльності. Це є запорукою як їх працездатності, так і прибутковості підприємства.

У зв'язку з розвитком високих технологій у всіх сферах діяльності людини, все більшою інформатизацією праці рік від року безперервно збільшується кількість офісних співробітників (60-70% усього працездатного населення) [1]. Робота офісного працівника за фізичними ознаками не видається важкою і напруженою, проте приховує в собі певну небезпеку. Протягом тривалого часу такий характер діяльності, на відміну від фізичної праці, вважався практично безпечним для здоров'я працівника. Однак, в останні роки медики впевнено, посиляючись на свої спостереження, руйнують цей стереотип, а у сучасному сленгу навіть з'явилося визначення «офісна хвороба».

Сучасні офісні приміщення характеризуються наявністю комплексу чинників, які можуть впливати на стан здоров'я працюючих: підвищений рівень шуму, незадовільні мікрокліматичні параметри, відсутність або нестача природного світла, недостатня освітленість робочої зони, можливість ураження електричним струмом, статична електрика та електромагнітні випромінювання; психофізіологічні чинники (розумове перенапруження, перенапруження зорових і слухових аналізаторів, монотонність праці, емоційні перевантаження). Вище зазначені чинники призводять до розвитку різного виду захворювань, таких як синдром зап'ястного каналу; синдром сухого ока; остеохондроз; гастрит; ожиріння; комп'ютерний варикоз; високий артеріальний тиск; головний біль; хвороби хребта; хронічний стрес; синдром хронічної втоми; синдром емоційного вигорання.

Загальні вимоги до умов праці на підприємствах встановлено законодавством про працю. Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства. А згідно з ч. 1 ст. 13 роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці.

Стаття 158 Кодексу законів про працю України встановлює обов'язок власника або уповноваженого ним органу вживати заходів щодо полегшення і оздоровлення умов праці працівників шляхом впровадження прогресивних технологій, досягнень науки і техніки, засобів механізації та автоматизації виробництва, вимог ергономіки, позитивного досвіду з охорони праці, зниження та усунення запиленості та загазованості повітря у виробничих приміщеннях, зниження інтенсивності шуму, вібрації, випромінювань тощо.

Більшість нормативів щодо умов праці офісних працівників встановлено на рівні державних стандартів, основними з яких є:

✓ СНиП 2.04.05-91*У «Отопление, вентиляция и кондиционирование» (Приказ Государственного Комитета Украины по делам градостроительства и архитектуры № 117 от 27 июня 1996 г.);

✓ ДСН 3.3.6.037-99 Державні санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку (Постанова Головного Державного санітарного лікаря України № 37 від 01.12.1999 р.);

✓ ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації (Постанова Головного Державного санітарного лікаря України від № 39 від 01.12.99 р.);

✓ ДСН 3.3.6.042-99 Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень (Постанова Головного Державного санітарного лікаря України № 42 від 01.12.99 р.);

✓ ГН 1757-77 (ДНАОП 0.03-3.05-77) Санітарно-гігієнічні норми допустимої напруженості електростатичного поля;

✓ ДСанПіН 3.3.6-096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів (Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 476 від 18.12.2002 р.);

✓ В.2.5-28-2006, Державні будівельні норми України «Природне і штучне освітлення» (Наказ Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України № 168 від 15.05.2006 р.);

✓ Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу (Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 248 від 08.04.2014 р.);

✓ ДСанПіН 3.3.2.007-98 Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин (Постанова Головного державного санітарного лікаря України № 7 від 10.12.1998 р.);

✓ Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин (Наказ Держгірпромнагляду № 65 від 26.03.2010 р.).

Найпоширеніші професійні захворювання офісних працівників сьогодні не визнаються такими вітчизняним законодавством, і сама держава поки не зобов'язує роботодавців надавати таким співробітникам право на особливий режим праці, скорочений робочий час чи інші компенсації. Тому достовірних даних про кількісне та якісне співвідношення професійних захворювань «білих комірців» поки що немає, і медична статистика з цієї проблеми знаходиться на рівні розрізнених відомостей і науково необґрунтованих повідомлень про окремі захворювання у ЗМІ [1].

Успіх будь-якої компанії визначається людським капіталом. Але якими б висококваліфікованими фахівцями не були б співробітники компанії, результативність їх діяльності залежить від умов, в яких вони працюють і їх фізичного та психологічного стану [2]. Тому правильно організувати їх умови праці, робоче місце і зробити їх комфортними (починаючи від освітлення, температури повітря і закінчуючи профілактикою різних хвороб та запобіганню їх виникнення) має бути не просто бажанням кожного співробітника, а правилом, якому повинні слідувати абсолютно всі роботодавці.

Список використаних джерел

1. Блажно Н. Професійні захворювання офісних працівників, що виникли в результаті перевантаження окремих перенапружень систем чи органів тіла. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://conf-cv.at.ua/forum/88-868-1>

2. Кравченко О. Охорона праці в офісі. Вимоги до робочого місця офісного працівника. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gc.ua/business-news/oxorona-praci-v-ofisi-vimogi-do-robochogo-miscya-ofisnogo-pracivnika/>

3. Терещенко П.С. Сучасні питання гігієни праці в офісних приміщеннях // Український журнал з проблем медицини праці. – 2011. - № 4 (28). – С.22 – 26.

Косаревский Богдан Валериевич, студент факультета радиотехнических систем летательных аппаратов, 5 курс, группа 558М,
Абрамов Сергей Клавдиевич, доцент кафедры приема, передачи и обработки сигналов, кандидат технических наук, доцент, докторант
*Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е.Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков*

ПРОЕКТИРОВАНИЕ ЭНЕРГОСБЕРЕГАЮЩЕЙ СИСТЕМЫ ОСВЕЩЕНИЯ С ВОЗМОЖНОСТЬЮ БЕСПРОВОДНОГО УПРАВЛЕНИЯ

Светодиодное освещение – одно из перспективных направлений технологий искусственного освещения, основанное на использовании светодиодов в качестве источника света. Область применения светодиодных ламп достаточно широка. Сами светодиоды работают от постоянного тока в сети напряжением 3 – 12 В. Для их работы используют специальные драйверы, схемы, которые приводят напряжение внешнего питания к подходящему для самого элемента.

Разрабатываемая система предназначена для управления светодиодным источником света. На сегодняшний день это один из самых экономных источников. К тому же светодиодный источник освещения позволяет регулировать яркость свечения.

Устройство работает на частоте 2,4 ГГц и имеет модульную структуру, которая упрощает конструкцию, облегчает наладку и ремонт. Система управления подключается к серверу для осуществления возможности упрощенного контроля (предполагается, что устройство будет использоваться в зданиях, имеющих собственную сетевую инфраструктуру).

Так как основой разрабатываемого устройства является микроконтроллер – сформулируем основные требования, предъявляемые к нему: разрядность, быстродействие, набор команд и способов адресации, объем ПЗУ (постоянное запоминающее устройство) и ОЗУ (оперативное запоминающее устройство), возможности расширения памяти программ и данных, наличие и возможности периферийных устройств, возможность перепрограммирования в составе устройства, наличие и надежность средств защиты внутренней информации, наличие полной документации, наличие и доступность эффективных средств программирования и отладки МК (микроконтроллер).

Учитывая требования, сформулированные ранее, была составлена функциональная схема базового модуля управления освещением.

В схеме присутствуют следующие блоки: блок управления, блок ре-

гистрирующих и управляющих устройств, блок исполнительных устройств, блок передачи данных, блок питания.

Блок управления обеспечивает формирование управляющих команд для периферийных устройств, а также обрабатывает «ответы» этих устройств и принимает решение о дальнейших действиях в соответствии с имеющимся алгоритмом. Блок регистрирующих и управляющих устройств представляет собой пульт управления. Он состоит из блока ввода команд и блока индикации. Блок индикации должен обеспечивать возможность контроля работы системы пользователем. Блок исполнительных устройств включает в себя драйвер источника освещения, непосредственно сам источник света и датчик тока. Датчик тока необходим для контроля тока потребления светильника. Если ток потребления превышает заданный – блок управления принимает решение о том, что в системе неисправность, отключает подачу питания на источник света и сигнализирует о неисправности. Драйвер источника света позволяет изменять состояние лампы, то есть включать, выключать и регулировать яркость, а также обеспечивает плавный пуск системы, что снижает влияние переходных процессов.

Для обеспечения требуемого питания в схеме предусмотрены стабилизаторы 12 В и 3,3 В. Эти стабилизаторы являются внутренним блоком питания. Однако, необходимо, чтобы напряжение, подводимое к этим стабилизаторам, превышало 12 В. Также необходимо учесть то, что в большинстве случаев здание не обеспечено сетью электропитания постоянного тока с напряжением 12 В. Для этого в системе предусмотрен внешний блок питания, который, также является преобразователем напряжения переменного тока в напряжение постоянного тока и имеет встроенную защиту от перегрузки, что увеличивает безопасность всей системы.

Сравнив некоторые существующие системы с разработанной, можно сделать следующие выводы: разработанная система лишена многих недостатков, по сравнению с существующими. Например, не имеет обязательного условия прямой видимости между исполнительным устройством, и пультом управления. Также представленное устройство управления освещением имеет плавный пуск, что обеспечивает более длительный срок службы источников света. Это достигается отсутствием переходных процессов, обычно присутствующих при подаче питания на источник света.

Костенко Анна Миколаївна, студентка факультету дошкільної педагогіки та психології, 2 курс 2 група,
Орел Леонід Васильович, професор кафедри технологічної і професійної освіти, кандидат с.-х. наук

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПРОБЛЕМИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Проблеми безпеки життєдіяльності людини – є одними з найактуальніших в сучасному суспільстві, що тісно пов'язані з бурхливим розвитком науково-технічного прогресу, погіршенням екологічного стану окремих регіонів та планети в цілому. Початок третього тисячоліття ставить перед суспільством нові вимоги щодо забезпечення безпеки людини.

У теперішній час механізми взаємодії людини та природи, людини та техніки, індивіда та суспільства, все частіше порушуються, що призводить до появи багатьох нових небезпек для нормальної життєдіяльності [1].

Колись людство було нечисельним і його негативний вплив на довкілля був мінімальним. Просто це був ще один вид тварин, схожих на мавп, але достатньо розумних, щоб виробляти з каміння та гілок примітивні знаряддя праці та полювання (інколи навіть на подібних собі). Але під час льодовикового періоду внаслідок природного відбору вижили найсильніші, найрозумніші та найсміливіші особини, які потім стали пращурами тих людей, яких ми бачимо сьогодні навколо себе. За тисячі років свого існування фізично людина майже зовсім не змінилася. Навіть природний добір та еволюція не змінили людину. Людство не змінювало себе, воно змінювало все навколо себе.

Суспільство вже досить довго балансує на межі екологічної катастрофи нечуваних масштабів, лише якимось дивом уникаючи останньої.

Навколишнє середовище, а особливо його головний компонент – геологічне середовище (верхня частина літосфери, в межах якої формується мінеральна основа біосфери), інтенсивно змінюється. Техногенний тиск людини з часом все збільшується і набуває все ширшого просторового діапазону, від нижнього прошарку атмосфери до проникнення в літосферу на десятки кілометрів в глибину. Геологічне середовище виступає в ролі «депо» забруднюючих речовин, а його складові: ґрунти, породи зони аерації та мінерального живлення рослин, донні відклади, гірські породи, поверхневі та підземні води накопичують забруднюючі речовини у різних формах і з часом фіксують антропогенні зміни довкілля [2].

Зростаючий техногенний тиск діяльності людини викликає неухильне погіршення екологічних параметрів довкілля. В першу чергу, це погіршення формується внаслідок щорічного надходження в атмосферу, поверхневі водойми, ґрунтові води, ґрунти повітряних викидів промислових підприємств та теплових електростанцій, стоків промислових вод.

Потужним джерелом погіршення еколого-геохімічної обстановки є хімізація земель при сільськогосподарській діяльності, що зумовлює надходження нітритів і пестицидів навіть у підземні води. Значні зміни відбуваються під впливом площинних інженерних систем, якими є промислово-міські агломерації та територіально-виробничі комплекси [4].

Масштабне порушення рівноваги верхнього шару порід літосфери відбувається під впливом гірничих робіт, промислової та міської забудови, надлишкового зарегулювання поверхневого стоку. Утворення водосховищ промислових вод призводить до накопиченням величезних водних мас, що, в свою чергу активізує розвиток таких екзогенних процесів, як зсуви, осідання і провали, підтоплення та ін.

Людина з'явилася на світ, як частина природи, і тому її існування повністю від природи і залежить. Усе, що ми їмо і п'ємо, у що вдягаємось і де живемо, бере свій початок у довколишньому середовищі, його природних ресурсах. Усі джерела отримання людиною необхідних їй матеріальних статків містяться в об'єктах живої та неживої природи. Природні ресурси використовуються як засоби праці і являють собою основу усіх матеріальних багатств людини та комфортного середовища її існування.

Література з екологічної тематики свідчить про значний інтерес до фундаментальних, узагальнюючих досліджень в галузі екологічного знання. В поле зору дослідників входить широке коло питань, пов'язаних із відносинами «людина – природа». Зокрема, значна кількість робіт присвячена проблемам визначення та обґрунтування статусу сучасних екологічних досліджень, їх предметного поля, меж їх компетенції, а також аналізу особливостей структурної організації екологічних досліджень, їх методологічного та понятійно-термінологічного апарату. Це праці таких відомих українських та зарубіжних дослідників екологічної проблематики як А. Гіляров, М. Голубец, Р. Дажо, Ф. Канак, І. Круть, Д. Микитенко, М. Моїсєєв, Н. Реймерс, І. Фролов та інших.

Взаємовідносини людини і природи споконвіку були непростими. Дії суспільства по відношенню до природи обумовлені егоїстичними мотивами. Люди прагнуть до того, щоб використати природу для своїх потреб, виснажують її сили, знищують. Особливого загострення вони набули наприкінці ХХ ст., коли господарсько-перетворююча діяльність людства масштабністю та інтенсивністю зрівнялася з природними геологічними процесами і фактично поставила земну цивілізацію на межу екологічної катастрофи. Екосистема Землі, її складові частини: атмосфера, гідросфера, літосфера і особливо біосфера, відчули на собі силу деструктивного впливу нової антропогенної хвилі. Для нашого покоління стало нормою отруєне токсичними речовинами повітря. Знищені великі

лісові масиви. Людина, як могутня деструктивна сила, проникла скрізь, здійснила свій негативний вплив на всі життєво важливі сфери екосистеми планети. Екологічні фактори неодноразово ставали причиною багатьох кризових ситуацій в історії людства [3].

Сьогодні як ніколи потрібне впровадження екологічних принципів у природничо-наукове і гуманітарне знання, людину і природу доцільно розглядати в єдності цілісності системи «суспільство- природа». Саме сьогодні людство переживає найскладніший період своєї історії. У своєму розвитку воно досягло того рівня, коли вже оволоділо величезним науково-технічним потенціалом, але ще не навчилося достатньою мірою обережно та раціонально ним користуватися. Зараз людству загрожує небезпека повільного вимирання внаслідок безперервного погіршення якості навколишнього середовища, а також вичерпання природних ресурсів.

Оцінюючи загальну картину забруднення довкілля необхідно приймати до уваги наступне:

- забруднення (за виключенням вуглекислого газу) у повітрі не нагромаджується, тоді як у водних системах і ґрунтах воно може діяти тривалий час;

- воду можна очистити перед вживанням, тоді як повітря і ґрунти нереально;

- забруднення викидами і стоками є розсіяним, а забруднення твердими відходами - локалізовано;

- ґрунти є багатолітнім (десятки-сотні років) депонентом забруднення.

В Україні багато екологічних проблем, і кожна з них не є легкою і потребує чимало зусиль для свого вирішення, потрібно почати із себе.

Список використаних джерел

1. Миценко І. М. Забезпечення життєдіяльності людини в навколишньому середовищі. – Кіровоград, 1998. – 292 с.

2. Депутат О. П., Коваль І. В., Мужик І. С. Цивільна оборона. Навчальний посібник / За ред. Полковника В. С. Франчука. – Львів: Афіша, 2000. – 336 с.

3. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці. Підручник. – Вид. –3-е, перераб. і доп. – Львів: УАД, 2006. – 336 с.

4. Інформаційний бюлетень про стан геологічного середовища України за 1991р. – Київ, 1992.

Костирєв Олександр Миколайович, студент механічного факультету, 2 курс, група МКН – 21,
Шапошнікова Олена Павлівна, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент

ФАКТОРИ НЕБЕЗПЕКИ ЗАПРАВНИХ СТАНЦІЙ, ХАРАКТЕР ТА НАСЛІДКИ ЇХ ВПЛИВУ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

В останні часи в Україні у зв'язку з істотним збільшенням парку автомобілів (особливо у великих містах), а також із зростанням економічних та екологічних вимог, зріс попит на будівництво автомобільних заправних станцій на скрапленому та стисненому газі, який поряд із рідким паливом також має підвищений рівень пожежовибухонебезпеки.

АЗС – комплекс будинків, споруд, технологічного обладнання, призначений для приймання, зберігання моторного палива та заправки ним автотранспорту.

Останнім часом спостерігається тенденція до спорудження автозаправних комплексів, які на відміну від АЗС, у своєму складі мають ще й об'єкти (будинки, споруди, приміщення) сервісного обслуговування водіїв, пасажирів (роздрібна торгівля продуктами харчування) та автотранспорту (технічного обслуговування, миття автомобілів, роздрібна торгівля запасними частинами, мастильними речовинами). Найбільш поширені АЗС, котрі заправляють автотранспорт традиційними сортами вуглеводневого палива – бензином.

В залежності від виду палива АЗС поділяються на 4 види:

1. АЗС, паливо заправні пункти (ПЗП), пересувні автозаправні станції (ПАЗС) для заправки автотранспорту рідким моторним паливом (бензином, дизельним паливом);
2. Автомобільні газозаправні станції (АГЗС), автомобільні газозаправні пункти (АГЗП стаціонарні та тимчасові) для заправки автомобілів скрапленим вуглеводним газом (СВГ);
3. Автомобільні газонаповнювальні компресорні станції (АГНКС) для заправки автомобілів стисненим природним газом (СПГ);
4. Багатопаливні автозаправні станції (БП АЗС) для заправки автотранспорту моторним паливом двох або трьох видів, серед яких допускається рідке моторне паливо (бензин та/або дизельне паливо), СВГ і СПГ.

Пожежна небезпека АЗС головним чином залежить від виду палива, яке на них використовується.

АЗС для заправки автомобілів рідким моторним паливом (бензином, дизельним) характеризуються великою кількістю варіантів аварій, що зумовлено різноманіттям як ініціювальних подій, так і можливого характеру протікання аварії після її виникнення. Однією з основних небезпек на зазначених АЗС є операція переливання палива з автоцистерни до ре-

зервуара для його зберігання, а також витікання нафтопродуктів внаслідок розгерметизації технологічного обладнання. Також значно підвищує небезпеку виникнення пожежі можливість наїзду транспортних засобів на паливо роздавальні колонки та наземні резервуари.

АЗС для заправки автомобілів газовим паливом (СВГ та СПГ) характеризуються високою пожежною небезпекою, що підтверджується статистикою аварій і аналізом їхніх наслідків. На АГЗС (АГЗП) та АГНКС можливі аварії, під час яких зона впливу небезпечних факторів пожежі і вибуху може досягати сотень метрів. Особливістю АГЗС (АГЗП) та АГНКС із наземним розташуванням резервуарів є те, що такі аварії можуть супроводжуватися утворенням «вогняної кулі».

АГЗС для заправки автомобілів СВГ (пробан-бутан).

Під час аварійних розливів і викидів СВГ виникають додаткові, в порівнянні з розливами легкозаймистих і горючих рідин, небезпечні фактори:

- швидко створювані пожежо- і вибухонебезпечні хмари, що поширюються на великі відстані і здатні спричинити отруєння;
- високотемпературний палаючий факел, що виникає під час витікання парової і (чи) рідинної фази СВГ;
- недотримання балансу тепло- і масообміну під час зберігання, приймання і видавання СВГ, що може призвести до часткового або повного руйнування внутрішнього резервуара і зовнішньої оболонки і, як наслідок, до аварії;
- низькі температури, що призводять до втрати міцності, функціональних властивостей матеріалів і конструкцій резервуарів і технологічного обладнання, а отже, до збільшення масштабів аварії.

Згідно з даними довідника «Пожежовибухонебезпека речовин і матеріалів і засоби їх гасіння» до складу природного газу входять: метан (93,05%), азот (1,97%), діоксид вуглецю (0,75%), етан (2,73%), пропан (1,04%), бутан (0,22%), ізобутан (0,15%), пентан (0,04%), ізопентан (0,05%). Отже, метан є основою природного газу.

Під час виходу природного газу у відкритий простір утворюється метано-повітряна суміш. Через те, що метан значно легший за повітря, утворення вибухонебезпечних сумішей у відкритому просторі ускладнене, аварійні ситуації на АГНКС в порівнянні з АГЗС, характеризуються меншою вибухопожежонебезпекою.

БП АЗС для заправки автомобілів 2 або 3 видами моторного пального.

На БП АЗС можливий розвиток аварій з пожежами та вибухами, коли ініціювання аварії на одній із частин об'єкта може викликати ураження неподалік розташованих резервуарів та паливороздавальних колонок.

Основними небезпечними факторами аварій на БП АЗС є:

- надлишковий тиск в ударній хвилі під час вибуху газоповітряної

суміші і посудини в результаті впливу на нього осередку пожежі;

- теплове випромінювання під час факельного горіння, пожеж розливів та «вогняних куль»;

- уламки, утворені під час руйнування посудин;

- продукти горіння, які розширюються в результаті пожежі.

Автозаправні станції представляють собою комплекс будівель і споруд з обладнанням, призначеним для прийому, зберігання та видачі нафтопродуктів транспортним засобам. Технологічна схема АЗС складається з трьох стадій:

- прийому нафтопродуктів з бензовозів в підземні резервуари;

- зберігання нафтопродуктів в резервуарах до моменту їх перекачування через паливо роздавальні колонки для заправки автотранспортної техніки;

- заправки нафтопродуктами з підземних резервуарів автотранспортної техніки через паливороздавальні колонки.

Аналіз зон впливу вибуху допомагає приймати рішення з проектування та розміщення вибухопожежонебезпечних об'єктів (АЗС) в межах міста, дозволяє спланувати заходи, спрямовані на запобігання і зведення до мінімуму небажаних наслідків надзвичайних ситуацій вибухового характеру.

Результати оцінки ризику можуть бути використані при обґрунтуванні страхових тарифів при страхуванні відповідальності за шкоду на вколишньому середовищу від аварій і вироблення заходів безпеки.

Котлярова Марина Вікторівна, студентка факультету енергетики, енергозберігаючих технологій і автоматизації енергетичних процесів,
6 курс, група ДЕА-ПОО-15 мг,

Лис Юлія Станіславівна, доцент кафедри охорони праці, стандартизації та сертифікації, кандидат технічних наук, доцент
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ НА ОСНОВІ ІДЕНТИФІКАЦІЇ РИЗИКІВ

Міжнародний стандарт OHSAS 18001 передбачає необхідність ідентифікації, оцінки та розробки заходів щодо усунення або зменшення ризику на кожному робочому місці. Тому сучасна система управління охороною праці повинна враховувати ідентифікацію небезпек, оцінку ризику, моніторинг рівня ризику та визначення неприпустимого ризику [1].

Найбільш вагомий внесок в галузі управління охороною праці внесли

роботи Гогіташвілі Г.Г., Гогунського В.Д., Ткачука К.Н., Романчука А.А.

На стадії ідентифікації небезпек можливо використовувати один або декілька методів аналізу ризику [2]: «Що буде, якщо...?» і/або лист перевірки (ці методи дають можливість вивчити відповідність умов експлуатації об'єкта або проекту, діючим вимогам безпеки); аналіз небезпек і працездатності - HAZOP (досліджується вплив відхилень технологічних параметрів від регламентованих значень з точки зору надійності); аналіз виду та наслідків відмов - FMEA (аналіз кожного апарату, установки або його, її складових частин на предмет можливих несправностей і наступного впливу відмови на технічну систему); кількісний аналіз виду, наслідків і критичності відмови - FMECA (кожний вид відмови ранжується з урахуванням двох складових критичності - ймовірності і важкості наслідків відмови); аналіз дерева відмов; аналіз дерева подій.

Для збору інформації про ризики можуть застосовуватися різні підходи. Серед цих підходів найбільш поширені: опитування експертів, мозковий штурм, метод Дельфі, картки Кроуфорда.

Серед кількісних методів оцінки ризику також можна виділити метод оцінки ризиків на основі матриці «імовірність-шкода» або «імовірність – наслідки», метод вербальних функцій, оцінки ризиків на основі ступеня виконання вимог безпеки, оцінки ризиків на основі системи Елмері, оцінки ризиків на основі ранжування рівня вимог (індекс ОВР), оцінки ступеня професійного ризику виробництва.

На підставі відомих підходів [3 - 5] ризики діяльності для процесів у ВНЗ умовно розподілені на зовнішні та внутрішні. Зовнішні ризики зумовлюються комплексом обставин навколишнього середовища. Їх неможливо змінити або усунути зусиллями організації, що потребує моніторингу та інноваційних реакцій менеджменту. Внутрішні ризики залежать від діяльності ВНЗ і безпосереднім чином пов'язані з якістю менеджменту і персоналу [4].

В процесі досліджень з урахуванням специфіки ВНЗ можна використати підходи PEST - аналізу, SWOT - аналізу, SNW - аналізу [5].

Додатково, вплив зовнішніх чинників на внутрішні ризики з можливостями їх враховувати (управляти ними) зумовив використання SWOT - аналізу за «координатами»: «Сильні сторони - Strengths», «Слабкості – Weaknesses», «Сприятливі можливості – Opportunities» і «Загрози – Threats». Більш докладно оцінювання слабких і сильних сторін внутрішнього середовища ВНЗ можна здійснювати з використанням SNW - аналізу за «координатами»: «Сила – Strength», «Нейтральність – Neutral» і «Слабкість – Weakness».

Удосконалення СУОП в навчальному закладі, ідентифікації небезпек, оцінки та контролю ризиків дозволяють створити безпечні та спри-

ятливі умови для навчання й праці.

Список використаних джерел

1. Системи управління гігієною та безпекою праці. Вимоги: (OHSAS 18001:2007, IDT): ДСТУ OHSAS 18001:2010 – [Чинний від 2011-01-01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2011. – 20 с. – Національний стандарт України).
2. Опыт разработки и внедрения системы управления охраной труда по требованиям OHSAS 18001. - К.: Академія якості, 2003.
3. Єлесіна А. А. Механізм управління зовнішніми ризиками ВНЗ/ А. Єлесіна // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2012. – № 9. – С. 315 – 318.
4. Сергєєва Л. Н. Особливості внутрішніх ризиків ВНЗ із точки зору управління / Л. Сергєєва, А. Єлесіна // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 3 (15). – С. 140 – 147.
5. Мирошников В.В. Типовая система качества вуза: рекомендации по внедрению: учебное пособие / В. Мирошников, О. Горленко. – Брянск: Издательство Брянского государственного технического университета, 2007. – 96 с.

Кочергіна Софія Володимирівна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-09,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

БЕЗПЕКА ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Безпека праці в сільському господарстві має велике значення. Зростаюча технічна оснащеність, енергоозброєність, хімізація в сільському господарстві пред'являють все більш високі вимоги до виконання норм і правил з безпеки праці, поліпшення умов роботи.

В даний час повинні бути, вжиті заходи до впровадження таких санітарно-гігієнічних умов праці, які усувають виробничий травматизм і професійні захворювання.

Працівникам сільського господарства слід мати певні навички при роботі з сучасними машинами, дотримуватися правил виробничої санітарії та користуватися засобами індивідуального захисту. Так як, в наш час сільське господарство розвивається досить швидко, і підприємства вводять нові технології, ризики травматизму на підприємствах збільшуються.

На жаль, на наш час аграрії більше приділяють увагу посіву і правильному використанню пестицидів, ніж безпеці праці своїх підлеглих.

Рівень безпеки на підприємстві залежить від керівництва і його відношення до людей. В Україні є підприємства які дуже відповідально відносяться до безпеки і санітарно – гігієнічним нормам своїх працівників. Але на маленьких підприємствах з невідповідальним керівництвом, не має належної санітарно – гігієнічної безпеки.

Говорячи про безпеку на сільському господарстві потрібно не забувати також про охорону навколишнього середовища. За законом України земельні ділянки повинні використовуватися за призначенням і їх цільове призначення не може бути змінено без дозволу контролюючих органів.

Різні масштаби сільського господарства породжують різні випадки травматизму на підприємстві. Наприклад, на заводі КЕРНЕЛ був впроваджений локально-стрічкове диференційоване внесення добрив, керування таким процесом потребує спеціальної підготовки і техніки безпеки з якими працівники повинні бути ознайомлені, або це призведе до травматизму. На заводі ПАТ «Миронівський хлібопродукт «Наша ряба» додержуються найвищих стандартів техніки безпеки, кожні три роки швейцарська компанія SGS проводить сертифікацію всіх процесів у холдингу, співробітники проходять кваліфікаційні курси, всі процеси виробництва на заводі автоматизовані, тому безпека праці на найвищому рівні при кількості працівників в 30 тисяч.

Стаття 18 Закону України «Про охорону праці» покладає на роботодавця і обов'язок проведення для працівників інструктажів з охорони праці (які за характером і часом проведення поділяються на вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий), навчання з охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки під час виникнення аварій. Ці заходи проводяться за рахунок роботодавця на підставі Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26 січня 2005 р. № 15. На підприємствах на основі Типового положення, з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва та вимог нормативно-правових актів з охорони праці, розробляються і затверджуються відповідні положення підприємств про навчання з питань охорони праці, а також формуються плани-графіки проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці, з якими мають бути ознайомлені працівники. Працівники та посадові особи, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці, не допускаються до роботи.

Для деяких видів робіт, так званих робіт з підвищеною небезпекою, потрібне спеціальне навчання та щорічна перевірка знань з охорони праці. Перелік робіт з підвищеною небезпекою для конкретного сільськогосподарського підприємства затверджується роботодавцем на підста-

ві наказу Держнаглядохоронпраці від 26 січня 2005 р. № 15. До таких робіт у сільському господарстві відносять:

- роботи, пов'язані з виробництвом, зберіганням, транспортуванням та застосуванням агрохімікатів, пестицидів, гербіцидів;
- управління тракторами і самохідним технологічним устаткуванням;
- роботи на цукрових заводах із обслуговування центрифуг і транспортерів;
- проведення робіт у силосах, призначених для різної сільськогосподарської продукції, в вагонах-зерновозах;
- роботи з обслуговування і ремонту аспіраційних та пневмотранспортних систем на підприємствах зі зберігання і переробки зерна;
- роботи з розвантаження, складання і зберігання зернових та олійних культур, висівок, макухи і шротів насипом і в затареному вигляді;
- роботи з обслуговування бугаїв-плідників, кнурів і жеребців.

На роботах зі шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами, працівникам сільського господарства видаються безплатно за встановленими нормами спеціальний одяг, спеціальне взуття та інші засоби індивідуального захисту (відповідно до Типових норм безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства, затверджених наказом Мінпраці та соціальної політики України від 10 червня 1998 р. № 117), а також миючі та знешкоджувальні засоби (ст. 165 КЗпП. ст. 8 Закону України “Про охорону праці”).

На підприємствах, які займаються тваринництвом, на першому місці завжди повинні бути санітарно – гігієнічні норми.

У тому разі, коли робітники перебувають на виробництві протягом шести-восьми годин, а також є вимоги щодо гігієни і культури виробництва, тоді потрібні санітарно-побутові приміщення:

- для прийому їжі і відпочинку під час перерви;
- душових для підтримки чистоти тіла під час роботи у пильних приміщеннях, гарячих цехах або з шкідливими речовинами;
- гардеробів (роздягалень) для збереження повсякденного чи спеціального одягу і взуття;
- умивальників, фонтанчиків для питної води;
- приміщення для особистої гігієни жінок;
- приміщення для обігріву робітників, що працюють на відкритому повітрі;
- приміщення для знешкодження, очищення й просушування спецодягу;
- для курільних кімнат, туалетів.

Отже, з вище викладеного можна зробити висновок, що безпека праці на сільськогосподарських підприємствах обов'язковий елемент успіху виробництва. В нашій країні на скільки б не були автоматизовані заводи, комбайни та інші складові виробництва, людський фактор – запорука успіху. Багато підприємств в Україні запроваджують нові технології, вводять все більше експериментальних препаратів і т.д., та навчають персонал новим введенням для підтримки безпеки на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Більше десяти років відмінному смаку і бездоганній якості курячого м'яса ТМ «Наша Ряба» довіряє більшість українських сімей. / ТМ "Наша Ряба" – офіційний сайт. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ryaba.ua/ru/products/>
2. Latifundist.com – сайт для агробізнесу в Україні. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://latifundist.com/>
3. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. (з наступними змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 49 в редакції від 21.11.2002 р.
4. Санітарія та гігієна на підприємствах галузі. – 2004.

Крамарева Анна Дмитрівна, студентка дорожньо-будівельного факультету, 5 курс, група 5 ДЕ маг,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ЕКОЛОГІЧНА НЕБЕЗПЕКА НАФТОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ ДЛЯ СЕРЕДОВИЩ ДОВКІЛЛЯ

Територія України вкрита мережею річкових долин, балок, ярів з численними водотоками, від маленьких струмків періодичної дії і до великих річок. В Україні найбільш шкідливого впливу від діяльності суспільства зазнали і продовжують зазнавати екосистеми малих річок. Мова йде вже не стільки про непридатність їх як джерел води але й навіть про неможливість використання їх ландшафтів для потреб рекреації. Відомі випадки горіння річки, причиною якого було її забруднення відходами нафтопереробки, а нерідко і самою нафтою. Нафта та нафтопродукти належать до найбільш поширених і небезпечних токсикантів, які забруднюють поверхневі води [1].

У місцях заправки транспортних засобів паливом і маслом відбуваються випадкові розливи і навмисні зливи відпрацьованого масла прямо

на землю або у водойми. На місці масляної плями тривалий час не виростає рослинність. Нафтопродукти, що потрапили у водойми, згубно впливають на їх флору і фауну [1].

Свіжа нафта має сильну отруйну дію, що відносно швидко зменшується, коли випаровуються низькомолекулярні нафтени, які є надзвичайно отруйними й стійкими до розкладання. Крім того нафтова плівка погіршує повітрообмін, що може також призвести до загибелі живих організмів. Страждають від забруднення нафтою і морські птахи [2].

Встановлено, що як 400 видів речовин, виділену їх під час роботи автотранспорту, можуть викликати забруднення вод. Що стосується перевищення допустимого норму хоча б за одного з трьох показників шкідливості: санітарно-токсикологічному, загально санітарному чи органолептичному, вода вважається забрудненою [3].

У поверхневій водоймі зі стічними водами автотранспортного комплексу і від зливової каналізації надходять, в основному, нафтопродукти та завислі речовини. У поверхневих стоках з проїжджої частини автомобільних доріг містяться, крім завислих часток та нафтопродуктів, важкі метали (свинець, кадмій тощо) і хлориди, які в зимовий період застосовуються для боротьби з ожеледицею. Негативний вплив на екосистеми справляють не тільки розглянуті компоненти відпрацьованих газів двигунів, виділені у вісім груп, але й самі вуглеводневі палива, масла й змащення. Володіючи великою здатністю до випаровування, особливо при підвищенні температури, пари палив і олів розповсюджуються в повітрі і негативно впливають на живі організми. У місцях заправки транспортних засобів паливом і маслом відбуваються випадкові розливи і навмисні зливи відпрацьованого масла прямо на землю або у водойми. На місці масляної плями тривалий час не виростає рослинність. Нафтопродукти, що потрапили у водойми, згубно впливають на їх флору і фауну [3].

Забруднення навколишнього середовища стаціонарними джерелами на транспорті походить від виробництв, які забезпечують ремонт транспортних засобів, допоміжних виробництв, будівель і споруд господарсько-побутового призначення (котелень, готелів, вокзалів, їдалень, заправних станцій, паливних складів), місць стоянок транспорту.

Процеси технічного обслуговування і ремонту рухомого складу вимагають енергетичних витрат, які пов'язані з великим водоспоживанням і скиданням забруднюючих речовин у водойми, викидом забруднюючих речовин в атмосферу і утворенням відходів, у тому числі токсичних.

Поверхневі стоки з територій транспортних підприємств містять рідкі нафтопродукти, залишки миючих, дезінфікуючих і протижелезних реагентів, формувальних сумішей, розчинів, що використовуються в металообробці, відпрацьовані електроліти акумуляторних батарей, продук-

ти від руйнування штучних покриттів і зносу шин. Стічні води містять рідкі токсичні речовини: бензол, ацетон, кислоти, луги, розчинені метали (алюміній, берилій, хром тощо), нафтопродукти [4].

Забруднення водних об'єктів відбувається внаслідок попадання транспортних викидів на поверхню землі в басейнах стоку, в підземні води і безпосередньо у відкриті водойми. Зливові стічні води із поверхні автомагістралей, майданчиків АЗС, з території автотранспортних і авторемонтних підприємств також є потужним джерелом забруднення водних басейнів у міській місцевості нафтопродуктами, фенолами та легкоокислюючимися органічними речовинами. Надходження зі стоками важких металів і токсичних речовин різко обмежує споживання й використання водних ресурсів [5].

Для зниження забруднення поверхневих вод відкритих водойм необхідно створення безстічної системи водопостачання у тих ділянках, що використовуються для миття автомобілів, і навіть будівництво локальних очисних споруд з наступним розбавленням залишкової кількості забруднюючих речовин. Практика показала, що наявні технологічні процеси з приводу знешкодження стічних вод мовби сприяють видаленню 95-99 % органічних речовин і 40-99 % зважених речовин. Але вони мало знижують вміст у них солей, у тому числі найбільшу небезпеку становлять токсичні речовини, зокрема канцерогенні, до яких належить одне з найбільш токсичних – тетроетилсвинець [5].

Забруднення ґрунтів нафтопродуктами.

При попаданні у ґрунт нафтопродукти розподіляються інакше, ніж, наприклад, у водному середовищі. Якщо при попаданні у воду нафтопродукти утворюють тонку плівку, збіднюються леткими фракціями й далі утворюють емульсії, то у ґрунті вони проникають вглиб від поверхні, а збіднення леткими фракціями вуглеводнів відбувається в значно меншій мірі. Нафтопродукти всмоктуються ґрунтом (особливо добре сухим ґрунтом) за рахунок капілярних сил й можуть утримуватися в такому стані тривалий час, повністю позбавляючи ґрунт родючості, перетворюючи його в насичену нафтопродуктами губку.

У ґрунтах, просочених нафтою, відбувається диспергація структури, знижується водопроникність, витісняється кисень, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси, розширюється співвідношення між карбоном та нітрогеном, зменшується вміст рухомих форм фосфору та калію. Внаслідок цього погіршується водний, повітряний та поживний режим, порушується кореневе живлення рослин, гальмується їх ріст і розвиток, що спричиняє загибель [6].

Поступове збільшення концентрації нафтопродуктів на поверхні ґрунту сукупно з процесами випаровування та розкладання їх летких

фракцій призводить до накопичення вуглеводнів, що важко розкладаються, таких як тверді парафіяни, циклічні та ароматичні вуглеводні, смоли й асфальтени, які закупорюють пори ґрунтового покриття [6].

При достатньо великих об'ємах пролитих нафтопродуктів утворюється свого роду поверхнєве родовище, з якого нафтопродукти проникають у ґрунтові та поверхнєві води. При цьому поверхня надовго виводиться з господарського використання, а на місцевості створюється сильна пожежонебезпека [7].

Нафтове забруднення створює нову екологічну обстановку, що призводить до глибокої зміни всіх ланок природних біоценозів або їхньої повної трансформації. Загальна особливість всіх нафто забруднених ґрунтів – зміна чисельності і обмеження видового різноманіття педобіонтів (ґрунтової мезо- і мікрофауни та мікрофлори).

Процеси природної регенерації біогеоценозів на забруднених територіях ідуть повільно, причому темпи становлення різноманітних ярусів екосистем різноманітні. Сапрофітний комплекс тварин формується значно повільніше, ніж мікрофлора та рослинний покрив [7].

Список використаних джерел

1. Корчагин В.А., Филоненко Ю.А. Экологические аспекты автомобильного транспорта. Учебное пособие, М.: 1997 – 100 с.
2. Екологічний та автомобільний транспорт: Навч. Посіб. / Ю.Ф. Гутаревич, Д.В. Зеркалов, А.Г. Говорун та ін. - К: Арістей, 2006. – 292 с.
3. Петров К.М. Общая экология. Взаимодействие общества и природы. – С-Пб.: Химия, 1997.
4. Беляев А. Ю. Влияния автозаправочных станций (АЗС) на геологическую среду. – М.: Изд-во «Московский государственный строительный университет», 2003.
5. Болбас М.М., Савич Е.Л., Кухаренок Г.М., Поклад Л.Н. Экология и ресурсосбережение на транспорте. – Минск, 2011. – 295 с.
6. Екологічний та автомобільний транспорт: Навч. Посіб. / Ю.Ф. Гутаревич, Д.В. Зеркалов, А.Г. Говорун та ін. - К: Арістей, 2006. – 292 с.
7. Основи аналітичної хімії / Під ред. академіка Ю. А. Золотова. - М.: Вища школа, 2002. Кн. 1, 2.

Кривенко Наталія Леонідівна, Пурахіна Анна Сергіївна, студентки механіко-технологічного факультету, 3 курс, група МТ-54,
Березуцький В'ячеслав Володимирович, завідувач кафедри охорони праці і навколишнього середовища, доктор технічних наук, професор
*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

ЗАДОВІЛЬНИЙ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ЯК ЗАПОРУКА БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ ОПЕРАТОРА

Останнім часом значну увагу при вирішенні проблем безпеки життєдіяльності приділяють психофізіологічним небезпекам, які виникають у процесі діяльності людини. Не дивлячись на те, що темі психофізіологічного забезпечення надійності діяльності операторів присвячено велика кількість досліджень відомих науковців, разом з тим цю проблему не можна вважати вирішеною. Аналіз міжнародного досвіду свідчить, що кожного року 60 - 90 % аварій, катастроф, травм на виробництві та у побуті здійснюється з вини самої людини.

Умови, в яких доводиться працювати оператору, досить різноманітні. Іноді доводиться працювати при підвищеному і зниженому атмосферному тиску, при високих та низьких температурах, в умовах кисневого голодування, в умовах довготривалої ізоляції від звичної соціальної середі і т.д. Будь-яка відповідальна і небезпечна ситуація неминуче викликає емоційне перенапруження. У ході досліджень було виявлено, що у операторів, які інтенсивно користуються комп'ютером в умовах надмірного розумового напруження досить часто виникають психологічні порушення поведінки: нервозність і підвищена дратливість у 35% опитаних; тривога-10%; нерішучість-5%; замкнутість-40%; 84% опитаних скаржаться на затьмарення зору, труднощі при перенесенні погляду з ближніх на дальні та з дальніх на ближні предмети, неприємні відчуття в області очей-відчуття печіння, почервоніння повік, болі при русі очей. Емоційне перенапруження оператора після виконання високо відповідальної роботи, як правило, супроводжується психічним виснаженням (функціональною астеною). При обстеженні виявлялися погіршення пам'яті, труднощі в розподілі та переключенні уваги, помилки при сприйманні, емоційна нестійкість.

Для вирішення проблеми незадовільного психофізіологічного стану операторів пропонується декілька шляхів:

- підтримання задовільного мікроклімату (вміст кисню в дихальному повітрі, підвищений вміст вуглекислого газу, підвищена температура, вологість, зміна барометричного тиску і т.д.);
- виявлення закономірності змін функціонального стану і працездатності при різних рівнях нервово-емоційного напруження, в процесі добової і дводобової діяльності;
- чергування праці і активного відпочинку, який створює можливість швидко поновити силу та продовжити діяльність;
- підвищення рівню просвітницької роботи та ефективність контролю

службою охорони праці підприємств;

- своєчасне виявлення “груп ризику” на ПР з подальшим проведенням психо- профілактичних заходів;
- підвищення обізнаності та активне залучення медичного персоналу до ранньої діагностики психічних розладів та своєчасного надання цим хворим медичної допомоги.

Список використаних джерел

1. Брисковська О. М. Невідповідність психофізіологічних якостей до вимог професійної діяльності є однією з причин трудового травматизму // Збірник наукових праць інституту психології ім. Костюка. – 2009. – Т. 2.
2. Сейдлер, Д. (Seidler, D.), Бономо П., (Bonomo P.) Керівництво з ергономіки.
3. Потєбешко В. Оперативні дані про стан виробничого травматизму // Охорона праці. – 2015. – № 2. – С. 38.
4. Шевченко А.М., Яворовський О.П., Гонгарук Г.О. та ін. Гігієна праці: Підручник. - К., Інфотекс, 2000. – 608 с.
5. Бандурка О.М. та ін. Охорона праці : Підручник. – Харків: Вид-во Націон. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 37 - 92.

Кривко Вікторія Вікторівна, студентка факультету енергетики, енергозберігаючих технологій і автоматизації енергетичних процесів, 6 курс, група ДЕА-ПОО-15 мг,

Лис Юлія Станіславівна, доцент кафедри охорони праці, стандартизації та сертифікації, кандидат технічних наук, доцент
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

В системі факторів, що впливають на ефективність роботи, важливе місце займають умови праці. Фактори умов праці можна поділити на п'ять груп: санітарно-гігієнічні (фізичні, хімічні, біологічні фактори, які характеризують зовнішнє виробниче середовище на робочих місцях, а так само санітарно-побутове обслуговування); естетичні (умови, які пов'язані з художнім сприйняттям людиною навколишнього середовища); ергономічні (відображають відповідність обладнання, оснащення антропометричним даним людини); психофізіологічні (психофізіологічні навантаження на людину в процесі трудової діяльності); соціально-психологічні (соціально-психологічний клімат у колективі).

Професійна діяльність значно впливає на психічний і фізичний стан

людини, її здоров'я. Розглядаючи стреси в процесі трудової діяльності виділяють наступні його види: робочий стрес, пов'язаний з причинами, що виникають на робочому місці (умови праці, організація робочого місця); організаційний стрес, пов'язаний з негативним впливом на працівника особливостей тієї організації, в якій він працює; професійний стрес, що виникає через причини, пов'язані з професією, родом або видом діяльності [1]. Особливе значення в рішенні питань безпеки життєдіяльності займає людина, як елемент системи людина-виробниче середовище. Тому необхідно проводити оцінку функціонального стану людини в процесі діяльності.

Функціональний стан - це інтегральний комплекс фізіологічних функцій і якостей людини, які забезпечують ефективне виконання професійної роботи при певному рівні фізіологічних витрат організму.

Функціональний стан розглядається як особливе психічне явище зі своїми закономірностями, які виявляються на психофізіологічному, психологічному і соціально-психологічному рівнях, його вивчення потребує застосування системного підходу (П.К. Анохін, Б.Ф. Ломов, С.П. Бочарова, К.В. Судаков та інші).

Серед факторів, що впливають на функціональний стан людини є: фактори виробничого середовища; фактори соціального середовища; характеристики трудового процесу й технічної оснащеності визначають рівень напруженості діяльності й динаміку станів працездатності; індивідуальні особливості людини.

Вибір характеристик (показників), методів контролю, визначається цілями, умовами й специфікою роботи людини. Однак у кожному разі до комплексу аналізованих показників висуваються вимоги інформативності, вірогідності, простоти реалізації, можливості оцінки динаміки показників протягом робочого дня.

Розроблено ряд методів по оцінці функціонального стану в процесі діяльності. Залежно від критерію оцінки їх поділяють на фізіологічні, психологічні, психофізіологічні методи. Широкого використання набули психологічні методи (опитування, анкетування, спостереження, психологічний експеримент, різні тести й психологічні програми).

Найбільш інформативними методами оцінки функціонального стану людини є інструментальні методи. Серед них, методи оцінки діяльності серцево-судинної системи й центральної нервової системи.

Останнім часом стали широко використовуватися рефлекторні методи (інтегральні й диференціальні) оцінки стану людського організму, інструментальні методи акупунктурної діагностики, засновані на вимірі електричного опору, електропровідності точок шкіри.

Об'єктом діагностики є акупунктурний меридіан, що інтегрує ту чи

іншу кількість точок шкіри, «відповідних» визначеним органам і системам організму людини. Тому, цей метод названий інтегральним методом рефлексодіагностики [2].

В основі цього методу лежить феномен підвищеної електропровідності меридіанів, особливо, що виявляється чітко при захворюваннях відповідних органів і систем.

Інтегральний метод оцінки функціонального стану дозволяє оцінювати й контролювати функціональний стан людини в процесі діяльності, загальний рівень енергії, її циркуляцію в меридіанах, порушення, виявляти наявність або схильність до патології у відповідних органах і системах, здійснювати допуск до роботи, виводити на реабілітацію.

Список використаних джерел

1. Водопьянова Н.Э. Психодиагностика стресса /Н.Э. Водопьянова. - СПб., 2009. - 336 с.
2. Иванов В.Г., Панков Е.Я., Вязовский В.А., Иванов С.В. Приборная реализация методов рефлексодиагностики и терапии (Накатани и Фоль), Харьков, 1994.-189с.

Крячко Людмила Юрїївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-23,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ОХОРОНА ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

В умовах реформування Української державності, створення нових галузей законодавства, що регулюють відносини в різних сферах життя суспільства, змін і вдосконалення структури органів державної влади і місцевого самоврядування досить актуальними постають проблеми забезпечення прав і свобод людини, особливо дитини, чіткого правового регулювання статусу неповнолітніх, підвищення ефективності заходів, спрямованих на надійне забезпечення їх правового захисту. Необхідність особливого режиму охорони неповнолітніх обумовлена насамперед наявністю у них характерних вікових фізіологічних і психологічних особливостей, що визначають їх підвищену вразливість і сприйнятливність до зовнішніх впливів.

Особливості підходу до захисту неповнолітніх, створення додаткових гарантій охорони їхніх прав, свобод і законних інтересів викликані також усвідомленням важливості створення найсприятливіших умов для

їх повноцінного розвитку, належного виховання з метою закладення надійних підвалин майбутнього людства. Приєднання України до Конвенції про права дитини зумовило внесення якісних змін до законодавства, що стосується захисту дітей, передбачення нових гарантій належного розвитку неповнолітніх. З метою покращення становища з охорони прав дітей в Україні та приведення національного законодавства у відповідність до положень «Конвенції про права дитини» 26 квітня 2001 р. Президент України підписав Закон України «Про охорону дитинства» [1].

Важливим є те, що даний Закон визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет і встановлює основні засади державної політики щодо неї.

Відповідно охорона дитинства – система державних і громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (ст. 1 Закону України «Про охорону дитинства»).

У законодавстві України правовідносини у сфері охорони праці неповнолітніх регулюються главою XIII Кодексу законів про працю України. Згідно ст. 187 КЗпП неповнолітні, тобто особи, які не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, а в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток і деяких інших умов праці користуються пільгами, встановленими законодавством України.

Умови праці неповнолітніх на виробництві повинні відрізнятися від умов праці дорослих працюючих. Це пояснюється як фізіологічними особливостями організму підлітків, який тільки формується, так і відсутністю у більшості з них відповідної професії і спеціальності. Саме ці обставини і визначили відмінність правового регулювання їхньої праці, хоча за загальним правилом на неповнолітніх повністю поширюється законодавство про працю, а їхні права щодо трудового договору прирівнюються до прав повнолітніх працюючих. У той же час в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток і деяких інших умов праці їм надаються пільги.

З метою охорони здоров'я неповнолітніх ст. 188 КЗпП не допускає прийняття на роботу осіб молодше шістнадцяти років. Як виняток, можуть прийматись на роботу особи, які досягли п'ятнадцяти років за письмової згоди одного з батьків або особи, що їх заміняє. Усі особи молодше вісімнадцяти років приймаються на роботу лише після попереднього медичного огляду і в подальшому, до досягнення ними двадцяти одного року, щороку підлягають обов'язковому медичному оглядові.

Забороняється застосування праці осіб молодше вісімнадцяти років на важких роботах і на роботах зі шкідливими або небезпечними умовами праці, а також на підземних роботах. Список таких робіт затверджено

Наказом Міністерства охорони здоров'я України №46 від 31 березня 1994 р. [2].

Ст. 190 КЗпП передбачена заборона залучення неповнолітніх до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми. Такі норми містяться у Наказі Міністерства охорони здоров'я України №59 від 22 березня 1996 р., яким, зокрема, передбачається, що: до тривалої роботи по підійманню та переміщенню важких речей підлітки до 15 років не допускаються; робота неповнолітніх з вантажами не повинна становити більше 1/3 робочого часу; вага окремого вантажу, який можуть підіймати та переміщувати неповнолітні, не повинна перевищувати встановлені граничні норми [3]. Ці ж положення передбачені й ст. 11 Закону України «Про охорону праці», яка так і називається «охорона праці неповнолітніх». Даною нормою передбачено, що не допускається залучення неповнолітніх до праці на важких роботах і на роботах із шкідливими або небезпечними умовами праці, на підземних роботах, до нічних, надурочних робіт і робіт у вихідні дні, а також до підіймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми, відповідно до переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, граничних норм підіймання і переміщення важких речей, що затверджуються центральним органом виконавчої влади у галузі охорони здоров'я. Охорона праці неповнолітніх займає особливе місце й у міжнародно-правовому регулюванні, їй присвячено багато конвенцій та рекомендацій МОП.

Так, у ст. 7 Конвенції МОП «Про мінімальний вік для прийому на роботу» зазначено, що прийом на роботу осіб, які досягли 14-річного віку допускається за наявності таких умов: а) ці особи повинні бути учнями загальноосвітніх шкіл чи інших навчальних закладів відповідної класифікації; б) виконувана робота має бути легкою і не завдавати шкоди здоров'ю чи розвитку; в) робота не повинна завдавати шкоди відвідуваності навчального закладу, порушувати навчальний процес і виконуватися у вільний від навчання час; г) отримано згоду одного з батьків або особи, яка його замінює [4].

Європейська соціальна хартія (переглянута) 1996 р. також приділила велику увагу праву дітей та підлітків на захист у сфері праці. Її сторони, зокрема, зобов'язалися: а) встановити, що мінімальний вік прийняття на роботу становить 15 років, за винятком дітей, які залучаються до виконання робіт, визнаних легкими роботами, що не завдають шкоди здоров'ю дітей, їхній моралі або освіті; б) встановити, що мінімальний вік прийняття на роботу, де умови праці визнано небезпечними або шкідливими для здоров'я, становить 18 років; в) заборонити застосування праці осіб, які ще здобувають обов'язкову освіту, на роботах, що можуть по-

рушити процес їхнього повного навчання; г) обмежити тривалість робочого часу для осіб молодше 18 років відповідно до потреб їхнього розвитку, і особливо потреб у професійній підготовці [5].

Також необхідно наголосити, що відповідно до п. 3 ст. 10 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, держави-учасники зобов'язані забезпечувати захист дітей від економічної і соціальної експлуатації. У зв'язку з цим держави повинні визнавати, що застосування їхньої праці в галузі, шкідливій для їхніх моральності та здоров'я чи небезпечній для життя або такій, що може завдати шкоди їхньому нормальному розвитку, повинно бути каране за законом. Крім того, держави повинні встановити межі віку, нижче яких користування платною дитячою працею забороняється і карається законом [6].

На підставі викладеного, зазначимо, що неповнолітня працююча молодь – це особлива група населення, яка відрізняється від інших віком, правовим положенням, наявністю додаткових трудових пільг і гарантій, наданих їй державою під час виконання трудової діяльності з урахуванням віку, стану здоров'я та умов праці. Тому нині охорона праці неповнолітніх не менш важливе завдання, ніж охорона праці дорослих людей. Адже діти та підлітки менш здатні чинити опір у порівнянні з дорослими людьми й тому не можуть подібно до них протестувати проти несправедливих умов праці. Неповнолітня молодь при виконанні трудових завдань повинна бути насамперед захищена від посягання на їхнє здоров'я, і при цьому їхня робота не повинна бути перешкодою для їхнього всебічного розвитку. Головна ціль держави – за допомогою законодавства про охорону праці неповнолітніх захищати дітей і підлітків від психічних і фізичних перевантажень і від небезпек на робочому місці.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – Ст. 981.
2. Перелік важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, затв. наказом МОЗ України від 31.03.1994 р., № 46 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0176-94/card6#Public>
3. Граничні норми підймання і переміщення важких речей неповнолітніми, затв. наказом МОЗ України від 22.03.1996 р., № 59 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0183-96/card6#Public>
4. Про мінімальний вік для прийому на роботу. Конвенція № 138, ухв. Ген. Конференцією МОП 06.06.1973 р. // Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною Організацією Праці (1965-1999). – Т. 2. – Жене-

ва: Міжнародне Бюро Праці, 1999. – С. 988 – 994.

5. Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Трудове право України: Підруч. – Х.: Вид-во ФІНН, 2011. – С. 697.

6. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0176-94/card6#Public](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0176-94/card6#Public)

Кудря Анастасія Романівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції України, 5 курс, група 01-16м-09,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ

Однією з важливих умов інтеграції України до Європейського Союзу, який вона проголосила, є підвищення рівня соціальних стандартів, оновлення національних систем охорони праці з урахуванням європейського законодавства. Для України необхідним є розгляд та вивчення міжнародного досвіду як нормативної і правової діяльності, так і фактичного впровадження права на безпечні та нешкідливі умови праці, які існують у розвинених європейських країнах з високим рівнем соціального захисту.

Реальний стан виробничого середовища, в порівнянні з тим, яке визначають законодавчі акти європейських країн та рекомендації МОП, можна характеризувати як такий, що не відповідає вимогам безпеки й гігієни праці, що, до речі, закріплені і у вітчизняних нормативно-правових актах:

- засоби виробництва фізично і морально зношені на 80 – 85 %;
- значна кількість виробничих будівель знаходиться в незадовільному стані, а понад 10 тис. – в аварійному;
- забезпеченість засобів індивідуального захисту виконується на 50 – 65 % (на їх придбання в нашій країні витрачається 80 – 90 дол., а в Європі 500 – 800 дол.);
- оздоровчих пунктів на підприємствах України в даний час менше, ніж їх нараховувалось у 1928 р.;
- Україна посідає перше місце за кількістю нещасних випадків серед економічно розвинених країн на 1000 працюючих – 0,104, а світовий показник 0,06;
- ризик отримати травму або профзахворювання в Україні вищий у 5 – 8 разів, ніж у розвинених країнах;
- в Україні у середньому на 100 тис. працівників стається 11 нещас-

них випадків зі смертельним наслідком, у світі – близько 6.

Наведені дані дозволяють оцінити стан безпеки праці на вітчизняних підприємствах, як загрозливий, що є результатом ставлення роботодавців України до законів України «Про охорону праці» та «Про затвердження Загальнодержавної соціальної програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2014 – 2018 роки».

На сьогоднішній день будь-який нещасний випадок слід розглядати як наслідок цілого комплексу причин, пов'язаних з даним робочим місцем. Тому виникає необхідність оцінювати виробничі ризики комплексно, з урахуванням багатьох обставин. В умовах існуючої СУОП на підприємствах виявляються не всі можливі ризики та їх наслідки. При цьому рівень допустимого ризику занижується, що не дає можливості об'єктивно планувати заходи по управлінню ризиками. У Великобританії розроблений та опублікований стандарт OHSAS 18001:2007, який дозволяє усувати ризики на принципі їх комплексного аналізу. Для досягнення позитивних результатів від впровадження стандарту OHSAS 18001:2007 необхідно ретельно провести пошуки тих причин, які можуть зашкодити здоров'ю працівника.

Таку роботу якісніше може виконати робоча група до складу якої будуть входити керівники структурних підрозділів, які максимально об'єктивно та точно зможуть оцінити ризики, які виникають.

Втілення міжнародних стандартів пов'язаних з управлінням ризиками – це робота на перспективу. Вона робить організацію більш керованою, а проблеми та аварії будуть виникати набагато рідше.

В стандарті чітко вказано, що кожен працівник повинен розуміти своє місце та роль в системі менеджменту професійного здоров'я та безпеки. Навіть офісні працівники, до яких належать і службовці фіскальних органів мають свої робочі місця на яких періодично можуть виникати небезпечні фактори.

Після ретельно проведеного аналізу виникнення ризиків, проводяться заходи по зниженню виявлених ризиків. Це не тільки навчання правилам охорони праці, а також благоустрій службових приміщень, територій, – все що може працювати на вирішення основної задачі.

Кукурука Максим Витальевич, студент механічного факультета, 5 курс, група М 52 маг,

Кравцов Михаил Николаевич, доцент кафедри метрології и безопасности жизнедеятельности, кандидат технических наук, доцент
*Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет,
г. Харьков*

ПОЖАР ОПАСЕН НЕ ТОЛЬКО ОГНЕМ

Пожар может быть опасен не только огнем. Опасность могут представлять и отравляющие вещества, которые выделяются при горении. Современные квартиры переполнены горючими материалами, которые при пожаре становятся причиной отравления людей. Например, любой интерьер не обходится без мебели, которая практически вся изготовлена из древесно-стружечных плит. При сгорании таких древесных материалов, покрытых горючим лаком, происходит выделение большого количества отравляющих веществ. Для смертельного исхода порой достаточно сделать всего один вдох, так как в этих веществах присутствует более 20 сильнодействующих соединений и канцерогенных веществ [4].

Синтетические ткани, полимеры, предметы бытовой химии, которых в избытке находится в квартире, при сгорании они выделяют огромное количество ядовитых веществ. По статистике из десяти погибших семеро умирают именно от отравления угарным газом, причем в большинстве случаев во сне.

Очень часто многие в бытовых целях используют самодельные электронагреватели. Связано это с тем, что приборы отопления со временем приходят в негодность, а делать капитальный ремонт достаточно дорого. Такое использование очень часто становится причиной пожара.

Огонь - вечный спутник человека еще с первобытных времен оказывал людям не только пользу. Часто, выходя из-под контроля, огонь приносил неисчислимы бедствия.

Ежегодно происходит в среднем 300 тыс. пожаров. Они вспыхивают каждые 4-5 минут. Каждый час в огне погибает человек.

Что же такое пожар и в чем причина его возникновения?

Пожар - неконтролируемое горение, приводящее к ущербу и возможным человеческим жертвам. Опасными факторами пожара, воздействующими на людей, являются: открытый огонь и искры, повышенная температура окружающей среды, токсичные продукты горения, дым, пониженная концентрация кислорода, падающие части строительных конструкций, агрегатов, установок.

Основная причина возникновения пожара самая банальная: неосторожность обращения с огнем или халатность. Очень часто в домах (квартирах) и детских учреждениях причиной становятся детские шалости со спичками, разведение костров, поджоги. Курение в постели и бросание окурков с верхних этажей зданий превратилось в эпидемию с чрезвычайно грустными последствиями. Телевизор, если он работает длительное время и оставлен без присмотра - жди беды. Иногда жильцы

неправильно експлуатують електричну мережу, перегружають її. В патрони ввертывають лампочки підвищеної потужності, неправильно користуються електричними розетками. Підключають тройники і удлинители, а к ним сразу телевизор, утюг, електрокамин, електроплитку і ще щось, що вбредет в голову. Проводка не витримує навантаження, плавиться, і відбувається її загоряння [6].

Що ж потрібно зробити, щоб звести ймовірність виникнення пожег до мінімуму?

А робити потрібно не так уж і багато. Головне, що всі заходи пожежної безпеки і профілактики елементарно прості.

В будинках (квартирах) ці заходи зводяться до очищення дворів і всіх приміщень від згорялого мусору, звільненню сходових кліток, коридорів і чердаків від громоздких і легкозаймливих предметів. Забезпеченню будинків первинними засобами пожегоступовення і запасами води. Якщо у вас будинок особистий - майте бочки з водою, ящик з піском. Не пожалейте грошей на пожегоступовитель. Він повинен висіти на видному і зручному місці. Не захламляйте балкони і лоджії канистрами з бензином і іншими горючими рідинами. Привчайтеся не курити на балконі і кидати цигарки вниз на чужі балкони або голови перехожих. Не куріть в ліжку. Зберігайте подалі спички і не давайте їх дітям. Не ставте поруч з телевизором легкозаймливих предметів і не залишайте його включеним наддовго і без нагляду. Слідкуйте за справністю електричної мережі. Не включайте в одну розетку кілька побутових електричних пристроїв, особливо великої потужності. Не розігрівайте на відкритому вогні фарби, лаки, мастики, гудрон - вони швидко загоряються. До газових пристроїв ставлення повинно бути особливе. Різні нагрівачі, плити потребують постійної уваги. При найменшій запахи газу на кухні або в квартирі не замигайте світло, не чиркайте спичками - негайно відкрийте вікна, двері, форточки, закрийте газовий кран і викликайте службу по телефону «104». При приготуванні їжі пам'ятайте, що багато жирів загоряються самі собою при нагріванні до 450°C. Горюче масло і жир не можна тушити водою. Це призведе до поширенню вогню по всій кухні. Використовуйте вологу ганчілку.

При виникненні пожеги негайно наберіть по телефону «101», чітко повідомте, що горить, адресу і свою прізвище. Не шутіть з «101». Ложні виклики, а їх приблизно 30 %, тільки затримують приїзд пожежних розрахунків до місця дійсного пожеги.

Найбільшу небезпеку для людини становить вдихання нагрітого повітря, що призводить до ураження верхніх дихальних шляхів, отруєння і смерті. Так, вплив температури вище 100°C призводить

человека к потере сознания и гибели через несколько минут. Опасны также ожоги кожи. У человека, получившего ожоги второй степени - 30% поверхности тела, мало шансов выжить [1].

Если возгорание все же произошло.

При пожаре в современных зданиях с применением полимерных и синтетических материалов на человека могут воздействовать токсичные продукты горения. Однако основной причиной гибели людей является отравление оксидом углерода. Он активно реагирует с гемоглобином крови, вследствие чего красные кровяные тельца утрачивают способность снабжать организм кислородом. Поэтому в 50 – 80 % случаев гибель людей на пожарах вызывается отравлением оксидом углерода и недостатком кислорода.

Тушение пожаров осуществляется в основном пожарными подразделениями ГСЧС. Однако каждый гражданин должен уметь ликвидировать загорания и при необходимости участвовать в борьбе с пожаром.

В начальной стадии пожара, которую можно обнаружить по запаху дыма, задымлению, нагреванию конструкций, огонь распространяется сравнительно медленно но, если не принять энергичных мер к тушению, он очень быстро может распространиться по площади и перерасти в сплошной пожар.

Тушение пожаров в зданиях и сооружениях состоит из двух периодов: локализации и ликвидации. Локализация означает предотвращение его дальнейшего распространения, а ликвидация - полное прекращение процесса горения.

В первом периоде основной задачей является ограничение распространения огня и спасение людей, во втором - осуществляется непосредственная ликвидация огня.

Начинать борьбу с пожаром нужно с того участка, где огонь может создать угрозу жизни людей, нанести наибольший ущерб, вызвать взрыв или обрушение конструкций. Основным способом тушения горящих зданий - это подача огнегасящих веществ (воды, песка, пены) на горящие поверхности.

При тушении пожара следует, прежде всего, остановить распространение огня, а затем гасить в местах наиболее интенсивного горения, подавая струю не на пламя, а на горящую поверхность. При тушении вертикальной поверхности струю нужно направлять сначала на ее верхнюю часть, постепенно опускаясь. Небольшой очаг огня в доме следует залить водой или накрыть плотной мокрой тканью.

При спасении людей во время пожара используют основные и запасные входы и выходы, стационарные и переносные лестницы. Люди, застигнутые пожаром в здании, стремятся найти спасение на верхних

этажах или пытаются выпрыгнуть из окон и с балконов. В условиях пожара многие из них неправильно оценивают обстановку, допускают нецелесообразные действия. При выходе из задымленного помещения накиньте на лицо полотенце или платок, смоченные водой.

При обнаружении ребенка, заверните его в одеяло, пальто, куртку, и срочно выносите. В задымленном и горящем помещении не следует передвигаться по одному. Дверь в задымленное помещение нужно открывать осторожно, чтобы быстрый приток воздуха не вызвал вспышки пламени. Чтобы пройти через горящие комнаты, необходимо накрыться с головой мокрым одеялом, плотной тканью или верхней одеждой. В сильно задымленном пространстве лучше двигаться ползком или согнувшись с надетой на нос и рот повязкой, смоченной водой [2].

Простейшие средства пожаротушения.

Простейшим средством тушения загораний и пожаров является песок. Его можно использовать в абсолютном большинстве случаев. Он охлаждает горючее вещество, затрудняет доступ воздуха к нему и механически сбивает пламя. Возле мест хранения песка обязательно надо иметь 1-2 лопаты.

Наиболее распространенным и универсальным средством тушения пожара является вода. Однако ее нельзя использовать, когда в огне находятся электрические провода и установки под напряжением, а также вещества, которые, соприкасаясь с водой, воспламеняются или выделяют ядовитые и горючие газы. Не следует применять воду для тушения бензина, керосина и других жидкостей, так как они легче воды, всплывают, и процесс горения не прекращается [3].

Для ликвидации пожаров в начальной стадии можно применять асбестовое или войлочное полотно, которые при плотном покрытии ими горящих предметов, блокируют доступ воздуха в зоне горения.

В докладе изложены причины пожаров, меры по их предупреждению и приведены простые способы тушения огня [5].

Список использованных источников

1. Смирнов С.Н. Противопожарная безопасность / С.Н. Смирнов. - М.: ДиС, 2010. - 144 с.
2. Пожарная безопасность зданий и сооружений. - М.: ДЕАН, 2008. - 775 с.
3. Собурь С. В. Доступно о пожарной безопасности / С.В. Собурь. - М.: РГГУ, 2009. - 215 с.
4. Федоров В.С. Основы обеспечения пожарной безопасности зданий / В.С. Федоров. - М.: ИЛ, 2004. - 176 с.
5. Шорыгина Т. А. Беседы о правилах пожарной безопасности / Т.А. Шорыгина. - М.: Сфера, 2012. - 303 с.

6. Rybczynski W. What We Learned About Tall Buildings from the World Trade Center Collapse. – DISCOVER. - Vol. 23 No. 10 (October 2002).

Курмазенко Анастасія Анатоліївна, студентка навчально-наукового інституту права, 2 курс, група ПБ-15-8,
Руда Катерина Анатоліївна, студентка навчально-наукового інституту права, 2 курс, група ПБ-15-6,
Чорна Тетяна Миколаївна, доцент кафедри техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Важко змиритися з тим, що багато людей гинуть на війні або вмирають від невиліковних хвороб. Але коли у сучасному світі, під час повсякденної праці люди отримують каліцтва, після яких стають інвалідами або вмирають, то подібні речі не можливо усвідомити. Людство змогло перебороти велику кількість захворювань, але досі не навчилось надійно захищати людину, її життя, здоров'я в процесі трудової діяльності. Так, згідно статистичних даних, смертність від нещасних випадків посідає 3 місце після серцево-судинних захворювань, причому гинуть працездатні люди, віком до 40 років. Варто зазначити, що крім соціального, охорона праці має важливе економічне значення – це і висока продуктивність праці зниження витрат на оплату лікарняних, компенсацій за важкі та шкідливі умови праці. Фахівцями Міжнародної організації праці (МОП) підраховано, що економічні витрати пов'язані з нещасними випадками, складають 1% світового валового національного продукту.

Таким чином, цілком зрозуміло, що вивченню питань охорони праці, її правовому регулюванню приділяється значна увага. Вчені, інженери, лікарі, психологи, представники інших галузей науки та професій займаються вирішенням проблем створення безпечних та нешкідливих умов праці. Адже саме за таких умов людина здатна працювати високопродуктивно.

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів і засобів, спрямованих на збереження здоров'я людини в процесі праці.

Питаннями охорони праці досить серйозно переймається вся світова спільнота. Зокрема, у Міжнародному Бюро Праці (МБП) на даний час першочерговим завданням стоїть необхідність збільшення кількості інспекторів праці. Так, у Малайзії один інспектор праці припадає на 5,5

тис. економічно активного населення, в Латвії – на 8,3 тис., Камбоджі – на 370 тис., в Бангладеш – на 3 млн. 200 тис. економічно активного населення [2]. Саме тому МБП запропонувало цілу низку заходів, що спрямовані на збільшення кількості інспекторів праці та покращення якості їх трудової діяльності.

Крім Міжнародної Організації Праці, проблемами охорони праці займається й Європейський Союз. Органи ЄС намагаються об'єднати зусилля держав-членів Євросоюзу в зазначеній області: видаються нормативні документи щодо охорони праці, які включають різні аспекти виробничої діяльності. За останні роки Європейське агентство з охорони праці на виробництві проводить активну роботу щодо покращення умов праці та скорочення травматизму, а також щодо розповсюдження позитивного досвіду. Така підвищена увага організації охорони праці на міжнародному рівні почала приділятися у ХХ столітті. Доказом цьому можна навести деякі основні положення з питань охорони праці, які містяться у ряді міжнародно-правових актів. Так, стаття 23 Загальної декларації прав людини проголошує, що «кожна людина має право на працю, на вільний вибір роботи, на справедливі і сприятливі умови праці та на захист від безробіття» [3]. У Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права встановлено «право кожного на справедливі і сприятливі умови праці, включаючи, зокрема: ... умови роботи, що відповідають вимогам безпеки та гігієни» [5]. Хартія основних прав Європейського Союзу визначає: «Кожний трудящий має право на роботу в умовах, які забезпечують охорону його здоров'я, його безпеку та повагу його гідності» [6]. Європейська соціальна хартія (переглянута) з приводу умов праці встановлює наступне: «Всі працівники мають право на безпечні та здорові умови праці» [7]. У Хартії Співтовариства про основні соціальні права працюючих міститься таке положення: «Кожному трудящому повинні бути забезпечені задовільні умови для здоров'я та безпеки у виробничому середовищі. Повинні бути вжиті заходи для подальшої гармонізації умов у цій сфері при збереженні вже існуючих позитивних результатів» [8].

Порівняно з розвиненими країнами в Україні найвищий показник за ризиком загибелі на 100 тисяч працюючих. Порівняно з Англією, – він вищий в 8,5 рази, з Японією – у 3 рази, Німеччиною – більше ніж у 2 рази. Серед країн колишнього соціалістичного табору рівень смертельного травматизму нижчий порівняно з Росією, але вищий, ніж в інших країнах [9].

Дослідження питань нормативно-правового регулювання охорони праці в Україні є одним із важливих напрямків сучасної науки. Наразі існує ряд факторів, які спричиняють загрозу в галузі праці. Тому дуже важливим є удосконалення правового регулювання охорони праці в умовах

сьогодення, що буде мати позитивний соціально-економічний ефект.

Нормативно-правове регулювання охорони праці в Україні здійснюється на трьох рівнях: конституційному (Конституція України), законодавчому (Кодекс законів про працю, ЗУ «Про охорону праці», ЗУ «Про охорону здоров'я», ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення» та інші) та нормативному (Указ Президента України від 13.07.2001 р. «Про невідкладні заходи щодо запобігання виробничому травматизму та професійним захворюванням», Постанови Кабінету Міністрів України, зокрема: від 30.11.2011 р. № 1232 «Деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві» та інші).

Законодавство України з питань охорони праці є системою взаємопов'язаних нормативно-правових актів, які регулюють відносини у галузі реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини у процесі праці.

Центральне місце у системі законодавства України про охорону праці займає Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ. Він містить дев'ять розділів, що встановлюють загальні положення з охорони праці, гарантії прав працівників на охорону праці, організацію охорони праці на виробництві, стимулювання охорони праці, державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці, відповідальність за порушення законодавства про охорону праці окремий розділ визначає порядок прийняття, опрацювання та скасування нормативно-правових актів про охорону праці [1].

Особливістю законодавства України про охорону праці, є те, що значна частина питань з охорони праці регулюється нормативно-правовими актами, прийнятими на конкретному підприємстві, в установі організації. Порядок їх прийняття встановлюється централізованим законодавством [4].

В цілому, важко визнати сучасний стан забезпечення безпечних та здорових умов праці, гарантованих кожному працівникові Конституцією, належним й задовільним. Така ситуація вимагає вжиття кардинальних заходів щодо посилення профілактики травматизму, адже в умовах відчутного зростання виробництва можливе істотне збільшення кількості потерпілих, у тому числі і загиблих на виробництві.

На нашу думку, самого законодавства недостатньо для повного регулювання охорони праці. Важливим напрямком у сфері охорони праці є створення відповідних служб, на які покладають комплексні функції управління охороною праці, співпрацювати з представниками працівників, шляхом надання бажаної інформації, проведення консультацій, по-

переджувати виникнення виробничого травматизму та проводити розслідування й облік нещасних випадків і професійних захворювань.

На завершення можна зазначити, що держава повинна більше уваги приділяти забезпеченню гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону праці» від 14 жовт. 1992 р. Із змінами і допов. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 49. – Ст. 668.

2. МОТ призывает укреплять инспекции труда во всем мире / Офіційний сайт Держгірпромнагляду // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnopr.kiev.ua>.

3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 / Офіційний сайт Верховної Ради // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

4. Кравцов А.А. Нещасний випадок виробничого характеру: істотні ознаки та відмінності від суміжних понять // Право України – 2002 р. – № 12. – С. 12-18.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16.12.1966 / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

6. Хартія основних прав Європейського Союзу від 7.12.2000 / Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.

7. Європейська соціальна хартія від 03.05.1996 // Збірка договорів Ради Європи. – К., 2000.

8. Хартія Співтовариства про основні соціальні права трудящих від 09.12.1989 / Офіційний сайт «Законы Украины» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com>.

9. Титаренко О. Безпечна праця – передусім // Слобідський край. – 2004. – № 80. – С. 14.

Кучерявий Володимир Володимирович, студент Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-07,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ВПЛИВ АТМОСФЕРНОГО ЗАБРУДНЕННЯ

НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

На сьогоднішній день питання впливу забруднення атмосферного повітря на стан здоров'я населення є дуже актуальним через те, що на практиці впроваджуються всі здобутки науково-технічного прогресу, які не завжди мають позитивний результат своєї діяльності на навколишнє середовище та організм людини. Це пов'язано з тим, що в усіх галузях народного господарства, зокрема в сільському господарстві, та різного роду промисловості застосовується значна кількість хімічних елементів та домішок, які негативно впливають на атмосферу забруднюючи її. Саме така діяльність людини, під час якої в атмосферу потрапляє велика кількість речовин в газоподібному, рідкому чи твердому стані відіграє значний вплив на атмосферу та її стан в цілому.

Як показує практика, збільшення кількості токсичних речовин у навколишньому середовищі негативно впливає на здоров'я населення та якість продуктів, що виробляється сільським господарством, а також простежується тенденція щодо зміни клімату в окремих регіонах та погіршення стану озонового шару Землі з поступовим його зменшенням, трапляються часті випадки загибелі флори і фауни та інше.

Як відомо з результатів багатьох досліджень, що проводяться по всьому світі, на сьогодні, через зменшення озонового шару постає небезпека проникнення з атмосферу більшої кількості ультрафіолетового випромінювання, яке має дуже негативний вплив на живі організми.

Також необхідно зазначити, що станом на сьогодні існує проблема, яка стосується зміни клімату окремих регіонів та глобального потепління. Можна навести приклад щодо глобального потепління взявши за зразок Антарктиду, поверхня якої покрита дуже товстим шаром льоду, який в остінні роки починає все активніше і активніше танути, при викликаючи загрозу затоплення великої частини територій суші, яка знаходиться не дуже високо над рівнем моря. Також можна навести нещодавній приклад, коли в такій країні як Єгипет випав сніг, який не є типовим явищем для даної місцевості.

Хотілося б детальніше розповісти про вплив дії найбільш розповсюджених речовин, що трапляються в атмосфері, на організм людини.

- Вуглекислий газ (CO) – безбарвний газ, що не має запаху. Впливає на нервову і серцево-судинну систему, викликає задуху. У разі перевищення норм вмісту CO у крові на 1,5-6 % – виникає стан отруєння.

- Оксиди азоту. NO , N_2O_3 , NO_5 , N_2O_4 . В атмосферу викидається в основному діоксид азоту NO_2 – безбарвний отруйний газ, що не має запаху, дратівливо діє на органи дихання. Особливо небезпечні оксиди азоту в містах, де вони взаємодіють з вуглецькими вихлопних газів, де

утворюють фотохімічний туман – смог.

- Діоксид сірки (SO_2) – безбарвний газ з гострим запахом, вже в малих концентраціях ($20 - 30 \text{ мг/м}^3$) створює неприємний смак в роті, дратує слизисті оболонки очей і дихальних шляхів. Вуглеводні (пари бензину, метану і так далі).

За характером впливу на організм людини розрізняють 2 групи речовин, що знаходяться в забрудненій атмосфері: подразнювальні й канцерогенні.

- Вуглеводні канцерогенні групи – найбезпечніші для здоров'я людини, особливо шкідливий бензапірен, який є індикатором.

- З'єднання свинцю. У організм через органи дихання потрапляє приблизно 50% з'єднань свинцю. Під дією свинцю порушується синтез гемоглобіну, виникає захворювання дихальних шляхів, сечостатевої системи, нервової системи. Особливо небезпечні з'єднання свинцю для дітей дошкільного віку.

- Формальдегід – газоподібна речовина з різким та неприємним запахом. В атмосфері синтезуються внаслідок фотохімічного процесу під впливом ультрафіолетового випромінювання. Формальдегід є джерелом постійного природного фонового забруднення, найбільші значення якого спостерігаються у повітрі промислових центрів. Джерелами антропогенного надходження формальдегіду у навколишнє середовище – металургійні та хімічні підприємства, виробництво з виготовлення меблів, полімерів та будівельних матеріалів.

- Пил атмосферний – сукупність завислих в повітрі дрібних $(1-2) \cdot 10^{-4}$ см твердих частинок, здатних в безвітряну погоду осідати на поверхню Землі [1].

За даними МОЗ України, аналіз даних свідчить, про те що стан захворюваності населення змінювався на протязі деяких періодів. У відповідності з статистичними даними хворих на респіраторні хвороби у відношенні на 100 тисяч населення по Україні в середньому було зареєстровано у 2012 році – 3235, 2013 році – 3362, 2014 році – 2979, 2015 році – 2992; хворих на цукровий діабет у 2012 році – 2885, 2013 році – 3041, 2014 році – 2790, 2015 році – 2861; хворих на органи травлення у 2012 році – 2118, 2013 році – 2093, 2014 році – 1885, 2015 році – 1943; хворих на рак у 2012 році – 2314, 2013 році – 2402, 2014 році – 2223, 2015 році – 2249 (таблиця 1) [4].

Тому можна простежити тенденцію коли в період з 2012 по 2014 рік відбувалась тенденція поступового зниження захворюваності населення, а в період з 2014 по 2015 відбувалось збільшення.

Таблиця 1. Статистика хворих на Україні.

Рік	2012	2013	2014	2015
Хворі на респіраторні хвороби	3235	3362	2979	2992
Хворі на цукровий діабет	2885	3041	2790	2861
Хворі на органи травлення	2118	2093	1885	1943
Хворі на рак	2314	2402	2223	2249

Для покращення ситуації та вирішення даної проблеми було прийнято ряд нормативно-правових актів регулюючих дане питання, зокрема такі як:

- Постанову КМУ від 28 червня 1997 р. № 650 «Про Кліматичну програму України»;
- ЗУ "Про охорону навколишнього природного середовища";
- ЗУ "Про охорону атмосферного повітря";
- ЗУ "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року";
- ЗУ " Основи законодавства України про охорону здоров'я" та інші.

Згідно з оприлюдненими 26 вересня 2011 р (в Женеві), Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) даними про якість повітря, у багатьох містах забрудненість повітря досягає рівнів, які загрожують здоров'ю людей. Ця інформація основана на безпрецедентному обсязі даних, зібраних майже в 1100 містах у 91 країні світу, включаючи столиці та міста з населенням більше 100 000 чоловік. Більше 2 мільйонів чоловік гинуть щорічно від вдихання забрудненого повітря. За оцінками ВООЗ, більше 2 мільйонів чоловік гинуть щорічно в результаті вдихання найдрібніших частинок, присутніх в забрудненому повітрі усередині приміщень і на вулиці. Частинки PM10 діаметром 10 мікрометрів або менше, які можуть проникати в легені і надходити в кровотік, здатні викликати хвороби серця, рак легенів, астму та гострі інфекції нижніх дихальних шляхів. Згідно з рекомендаціями ВООЗ щодо якості повітря, середня річна концентрація PM10 становить 20 мікрограм на кубічний метр ($\text{мкг}/\text{м}^3$), проте опубліковані дані показують, що середній рівень PM10 в деяких містах сягає $300 \text{ мкг}/\text{м}^3$ [1].

ВООЗ приймає відповідні рекомендації, які спрямовані на покращення стану атмосферного повітря, але станом на сьогодні такі акти містять лише рекомендаційний характер та не є обов'язковими для застосування.

На нашу думку, на сьогодні держава через свої органи повинна вживати ряд важливих заходів спрямованих на покращення ситуації, тому що це буде мати безліч позитивних аспектів, зокрема і в фінансовому плані, що є дуже вигідним для економіки країни, зокрема, через впровадження нанотехнологій. Також, після аналізу мною норм чинного законодавства, я пропоную здійснити слідуючі дії: встановити жорсткіші норми та вимоги у сфері стандартизації та переходити на нові екологічні стандарти; впровадити та реалізувати більшу кількість заходів щодо дослідження та прогнозування забруднення навколишнього середовища; поглибити співпрацю зі світовими організаціями, діяльність яких спрямована на покращення екології; спростити систему оподаткування або надати пільговий період для закупівлі технічного устаткування підприємствами, завдяки якому можна запобігати забрудненню навколишнього середовища та атмосфери; покласти завдання перед відчизняними науковцями щодо виготовлення таких засобів та впроваджувати їх в дослідження стану впливу атмосферного забруднення на здоров'я людей та інше.

Список використаних джерел

1. Вплив забруднення атмосферного повітря на стан здоров'я населення / Офіційний сайт громадської організації "Жива планета" // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.zhiva-planeta.org.ua/upload/vpluv-a-p-na-zdorovie-ludey.pdf>.
2. Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/ms_statdisease.
3. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України за 2014 рік / Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uiph.kiev.ua/download/Vidavnictvo/Shchorichna%20dopovid/%D0%A9%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C.2015.pdf>.
4. Статистичні дані про стан захворюваності населення в Україні. / Офіційний сайт Центру медичної статистики МОЗу України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/ukr/statreports.html>.
5. Клименко В.Г., Цигічко О.Ю. Забруднення атмосферного повітря: Методична розробка для студентів-географів. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2010. – 26 с. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/3639/2/%D0%A6%D0%B8%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BA%D0%BE.pdf>.
6. Тарасова В. В. Вплив забруднення атмосферного повітря на стан здоров'я населення / "Агросвіт". – № 16, 2013. // [Електронний ресурс] –

Режим доступу: http://www.agrosvit.info/pdf/16_2013/6.pdf.

7. Олексієнко М. М. Інформаційна система прогнозування захворювання населення під впливом шкідливих домішок оточуючого середовища. – С. 106 – 111. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://urss.knuba.edu.ua/files/zbirnyk-7/106-111.pdf>.

8. Air pollution in perspective: Health risks of air pollution expressed in equivalent numbers of passively smoked cigarettes. / Scient Direct. Volume 148, July 2016, – Pages 475 – 483. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0013935116301268>.

9. Про Кліматичну програму України: Постанова КМУ від 28 червня 1997 р. № 650 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/650-97-%D0%BF>.

10. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991. № 1264-ХІІ. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/page>.

11. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992. № 2707-ХІІ. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.

12. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010. № 2818-VI. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.

13. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992. № 2801-ХІІ. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

Кушнір Ярослав Олександрович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-18,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

НЕОБХІДНІСТЬ ВИХОВАННЯ НАСЕЛЕННЯ У НАПРЯМКУ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Важливим аспектом збереження життя людини є правильний вектор виховання, окрему роль в якому повинно відігравати безпекове: знання правил поведінки для недопущення нещасних випадків як у побутовому середовищі, так і на виробництві та базові знання щодо того, як діяти при виникненні катастроф будь-якого масштабу щоб зберегти життя

собі та якомога більшій кількості людей навколо.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що все частіше спостерігаємо негативні наслідки науково-технічної революції, антропогенного навантаження, що виражається в сотнях жертв, наслідках майнового характеру. Проте велика кількість людей могли б уникнути травматизму, а подекуди і летального результату, маючи ґрунтовні знання, як діяти в певній ситуації.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я в світі щорічно до 2 млн. людей втрачає життя від виробничих травм, сотні мільйонів отримує професійні хвороби. Лише в Україні щороку кількість травмованих з втратою працездатності та загиблих людей внаслідок нещасних випадків виробничого характеру перевищує 10 тисяч осіб [2].

Про низький рівень культури безпеки, яка є елементом загальної культури, що реалізує захисну функцію людей, свідчить високий травматизм в побуті, від якого щороку потерпає від 2 до 4 тис. осіб [3].

Поняття «культура безпеки» вперше з'явилося в процесі аналізу причин і наслідків Чорнобильської аварії, здійсненого Міжнародним агентством з атомної енергії (МАГАТЕ). Було визнано, що саме відсутність культури безпеки стала однією з причин трагедії. Міжнародна консультативна група з ядерної безпеки при Генеральному директорі МАГАТЕ запропонувала наступне визначення цього поняття: «Культура безпеки – це такий набір характеристик і особливостей діяльності організацій та поведінки окремих осіб, який встановлює, що проблемам безпеки атомних станцій, як таким, що мають вищий пріоритет, приділяється увага, яка визначається їх значущістю» [1].

Відповідно до статті 41 Кодексу цивільного захисту України (КЦЗ України), культура безпеки життєдіяльності населення – це сукупність цінностей, стандартів, моральних норм і норм поведінки, спрямованих на підтримання самодисципліни як способу підвищення рівня безпеки.

Популяризація культури безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді організовується і здійснюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, громадськими організаціями [4].

Неналежна організація культури безпеки приводить не лише до травматизму та смертності, а також є причинами загострення демографічної кризи, скорочення та погіршення якості трудового потенціалу, матеріальних збитків, психологічних втрат, посилення соціальної напруженості в суспільстві, погіршення стану навколишнього середовища, втрати іміджу та конкурентоспроможності держави, гальмування

суспільного розвитку [5].

Широка просвітницька робота серед населення починається з виховання школярів, студентів, і навіть учнів дошкільних закладів, а вже потім має місце поглиблення здобутих знань на кожному конкретному підприємстві, установі, організації. Такого висновку доходимо з аналізу статті 41 КЦЗ України, де визначають основні напрямки: проведення змагань з безпеки життєдіяльності; проведення навчально-тренувальних зборів і польових таборів; участь команд – переможниць у заходах міжнародного рівня з безпекових питань.

Відповідно до статті 42 вище зазначеного Кодексу непрацююче населення самостійно вивчає пам'ятки та інший інформаційно-довідковий матеріал з питань цивільного захисту, правила пожежної безпеки у побуті та громадських місцях та має право отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, через засоби масової інформації іншу наочну продукцію, відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими надзвичайними ситуаціями [4].

Проте, відповідно до даних Національного інституту стратегічних досліджень гальмується виховний вплив у сфері безпеки на населення низкою факторів: недосконала політика щодо формування та реалізації стратегії впровадження культури безпеки; на рівні центральних та місцевих органів виконавчої влади недостатню увагу приділяють питанням впровадження у практику основних засад культури безпеки як ефективного інструмента створення і безперервного підтримання безпечних умов праці і життя громадян; діючі нормативні і методичні документи з упровадження основних засад культури безпеки у практику на підприємствах, організаціях та установах, що використовують техногенно-небезпечні технології є недосконалими, контроль за їх дотриманням є недостатнім; недостатні дії органів виконавчої влади у розробці та реалізації державної політики у сфері охорони життя людей на виробництві та профілактики побутового травматизму; недостатня увага питанням культури безпеки приділяється у сфері виховання, освіти та просвіти [5]. Окремо йде мова про високий рівень корумпованості влади та «тінізації» економіки.

На нашу думку подолати негативні чинники можна:

- шляхом удосконалення законодавства, встановлення більш суворих заходів відповідальності, переведення з розряду адміністративних правопорушень до кримінальних проступків;
- встановлення загальнообов'язкових правил регулярної перевірки

учнів (студентів) на знання техніки безпеки, оскільки на даний час в школах та ВНЗ цей процес є суто формальний шляхом проставлення підпису про ознайомлення з правилами безпеки;

- створення відокремлених підрозділів при Державній службі з надзвичайних ситуацій щодо контролю за виконанням приписів законодавства, як підприємствами, установами, організаціями, так і окремими громадянами;
- посилення державної підтримки у розробці та втіленні програм даного напрямку.

Список використаних джерел

1. Культура безопасности. Доклад Международной консультативной группы по ядерной безопасности. – Серия изданий по безопасности, № 75-INSAG-4. – Вена: МАГАТЭ, 1991. – 39 с.
2. Данные и статистика [Электронный ресурс]. – Веб-сайт ВООЗ. – Режим доступа: <http://www.who.int/research/ru/>
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт - <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458
5. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні. - К.: НІСД, 2012. - 17 с.

Лавчи Яна Дмитрівна, студентка навчально-наукового інституту права, 2 курс, група ПБ-15-8,

Чорна Тетяна Миколаївна, доцент кафедри техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО–ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Протягом усього шляху розвитку людства питанням безпеки особистості приділялась велика увага в зв'язку з тим, що людину завжди оточували небезпеки різного характеру, які з часом не тільки не зменшились, але їх, навпаки, наразі стало ще більше. Тому проблема забезпечення безпеки суспільства постає в ряд актуальних на всіх рівнях суспільного та державного життя, зокрема одне з провідних місць займає питання формування культури безпеки громадян.

Сьогодні, незважаючи на серйозні кроки, що запроваджуються державою в галузі законодавчого регулювання питань забезпечення норма-

льних умов охорони праці, оновлення нормативної бази, на практиці ще в недостатній мірі встановлюються першопричини важких нещасних випадків. Небезпечна ситуація може виникнути на дорозі, якщо пішохід переходить проїжджу частину в невстановленому місці або на червоне світло світлофора, якщо людина порушує правила пожежної безпеки, якщо не дотримується правил громадської безпеки та громадського порядку.

У словнику С.І. Ожегова термін «безпека» трактується як «стан, при якому не загрожує небезпека, є захист від небезпеки», тобто поняття «безпека» пов'язується безпосередньо тільки з потенційними жертвами небезпеки [1].

Є.П. Желібо зазначає, що безпека життєдіяльності є збалансованою взаємодією людини і середовища, її соціально-культурного життя, яка стосується не стільки політичної, економічної сфер соціальної діяльності людини, скільки особистого сприймання і внутрішнього відчуття безпеки окремою людиною. Більшість людей інтуїтивно розуміє значення безпеки. Це і запобігання хвороби, і порушення усталеного способу життя у сім'ї, трудовому колективі чи природному середовищі, і захист від хуліганства та злочинності. Тому підвищення рівня культури безпеки є ефективним засобом протидії небезпекам на локальному та загальнодержавному рівнях [2].

Щодо поняття «культура безпеки», то вперше його було сформульовано Міжнародною консультативною групою з ядерної безпеки після Чорнобильської катастрофи і надалі розвинуто МАГАТЕ в розгорнуту концепцію забезпечення та підвищення безпеки в ядерній галузі. Сьогодні ця концепція розглядається як механізм виявлення прихованих дефіцитів безпеки і підвищення її рівня понад вимоги законодавства та регулюючих органів і широко запроваджується в усіх сферах життєдіяльності багатьох країн світу.

Культура безпеки життєдіяльності – рівень розвитку людини і суспільства, що характеризується значимістю завдання забезпечення безпеки життєдіяльності в системі особистих і соціальних цінностей, поширеністю стереотипів безпечної поведінки в повсякденному житті і в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій, ступенем захисту від загроз і небезпек в усіх сферах життєдіяльності [3].

Взагалі, поняття «культура безпеки» має декілька складових [4]:

- на індивідуальному рівні – це світогляд, норми поведінки, індивідуальні цінності і підготовленість людини у сфері безпеки життєдіяльності;
- на колективному рівні – корпоративні цінності, професійна етика та мораль, підготовленість персоналу у сфері безпеки;
- на суспільному рівні – традиції безпечної поведінки, суспільні цінності, підготовленість всього населення у сфері безпеки життєдіяльності.

Виховання культури безпеки – один з пріоритетних напрямів педагогіки безпеки. Педагогіка безпеки має передумови для виділення в новий науковий напрям в педагогіці і ставить перед собою завдання вивчення закономірностей навчання, виховання і розвитку життєвого досвіду людини в області безпеки життєдіяльності. Будучи компонентом загальнолюдської культури, культура безпеки повинна стати однією з основних цілей процесу виховання.

Формування культури безпеки на практиці є одним з основних у діяльності багатьох підприємств не тільки приватних, але й державних. Так, на Запорізькій АЕС 10 жовтня 2016 року відбулася розширена нарада з основних питань вдосконалення культури безпеки. Для підвищення рівня культури безпеки на Запорізькій АЕС в 2010 році був створений постійно діючий комітет, в обов'язки якого входить здійснення збору і аналізу інформації, розробка рекомендацій для прийняття рішень з питань формування принципів культури безпеки. За твердженням голови даного комітету: «Культура безпеки неминуче присутня в житті кожного з нас. Це стосується підходу до виконання будь-якої виробничої діяльності. І основне завдання кожного працівника станції, що диктується специфікою атомної галузі – підтримувати і неухильно підвищувати рівень культури безпеки на робочих місцях, відстежувати і впроваджувати кращі світові практики в цьому напрямку»[5]. Отже, вся діяльність станції по підвищенню рівня культури безпеки спрямована на створення атмосфери прихильності персоналу цілям безпеки, його особистої відповідальності та дотримання принципів культури безпеки. Це дозволяє систематизувати і доповнити досвід роботи, а також продовжити послідовне підвищення рівня безпеки в майбутньому.

Ігнорування та порушення норм і правил охорони праці, службова недбалість, низький рівень організації праці, експлуатація основних засобів, що знаходяться у критичному стані – усе це лежить в площині культури виробничої безпеки і лягає важким тягарем на економіку держави та суспільства в цілому. Низький рівень культури безпеки є основною причиною загострення проблем оточуючого середовища, що ставить під загрозу екологічну рівновагу та здоров'я нації [6].

Таким чином, можна зробити висновки, що соціально-економічний розвиток України прямо залежить від культури безпеки. Не дивлячись на те, що країна проводить політику підвищення рівня безпеки життєдіяльності та культури безпеки, вона не знаходиться на достатньому рівні, а, отже, повинна розробляти ряд заходів для удосконалення цієї сфери.

Список використаних джерел:

1. Ожегов С.І. Словник російської мови // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Knigafund.ru/books/245236>

2. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. / За ред. Є.П. Желібо. 4-е вид. – К.: Каравела, 2005. – 344 с.
3. Демиденко Г.П. Безпека життєдіяльності: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / Національний технічний ун-т України Київський політехнічний ін-т. – К.: НТУУ КПІ, 2008. – 300 с.
4. Шершньова Л.І. Безпека людини: учб.-метод. посіб. для освітніх установ: Фонд національної і міжнародної безпеки, 2012. – 472 с.
5. Вдосконалення культури безпеки на Запорізькій АЕС // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.energoatom.kiev.ua>
6. Зоріна М.О. Проблеми визначення актуальності й особливостей формування культури безпеки життєдіяльності.– 2010. – № 8. – С. 149-153.

Лагунова Антоніна Олександрівна, студентка факультету
«Бізнес та фінанси», 1 курс, група 26-б,
Березуцький В'ячеслав Володимирович, завідувач кафедри охорони
праці і навколишнього середовища, доктор технічних наук, професор
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

BAD HABITS AND THEIR IMPACT ON HUMAN HEALTH

Everyone has bad habits that almost all is a problem that plays a significant role in his life. A habit is an action constant which has become a human need and without which he cannot do.

Addictions are habits which are harmful to human health and prevent it to fulfill your goals and make full use of during the life of their capabilities. Human evolution has provided the body of his inexhaustible reserves of strength and reliability due to the redundancy elements of its systems, their interchangeability, interoperability, capacity for adaptation and compensation. Academician N. M. Amos argues that the margin of safety "design" of a person has a coefficient of about 10, i.e., its organs and systems can carry the load and withstand voltage is about 10 times greater than those with which person has to face in everyday life. The realization of opportunities inherent in man, depends on his lifestyle, behavior, those habits which he acquires skill wise to dispose of the potential of the organism for the benefit of himself, his family and the state in which he lives. However, it should be noted that a number of habits that a person starts to acquire in school and which can not get rid of in a lifetime, seriously harm his health. They contribute to the rapid disbursement of the full potential of human capabilities, premature aging and acquisition of resistant diseases. Such habits should primarily be attributed to

the use of alcohol, drugs and Smoking. A German Professor of Tannenberg estimated that currently one million humans death if the crash occurs only once in 50 years; from alcohol – once in 4-5 days, from automobile accidents every 2-3 days, and Smoking every 2-3 hours.

Bad habits have a number of features, among which should be noted: The use of alcohol, drugs and Smoking are harmful to the health of the affected person and the health of the people around him.

Bad habits eventually necessarily dominate all other human actions, all his activities. A distinctive feature of addictions is the addiction, the inability to live without them. To get rid of bad habits is extremely difficult. Among the most frequent bad habits are Smoking and consumption of alcohol and drugs.

Drug addiction, Smoking, substance abuse and alcoholism are considered to be the most terrible vices. They not only treat mental illness of a person but also have a detrimental effect on the intellect and physical condition. Considering the harmful habits (alcoholism) and their impact on human health, should also consider the fact that many crimes are committed in poor condition after the use of these poisons.

Smoking.

Although Smoking does not cause such a pronounced degradation of the individual, also ruin your health and harm others. It is known that smokers often have cancers, diseases of vessels, heart, broken bone. Here are a few factors which indicate that Smoking has a negative impact on the entire human body:

- Smoking man, who is engaged in this destructive business more than ten years, ill almost four times more often than nonsmokers;
- regular Smoking can take a person from six to fifteen years of life;
- Smoking is a prerequisite for such terrible diseases as lung cancer, myocardial infarction, stomach ulcer or duodenum;
- prolonged Smoking inhibits the action of many endocrine glands, it leads to hormonal imbalance in the body. All biological processes are confused, disturbed metabolism;
- Smoking leads to the yellowing and Marinetti facial skin, unpleasant odor from the mouth, tooth decay and weakness of the muscles.

Women do not forget that Smoking may have a negative impact on the child. Almost all of the harmful substances contained in tobacco smoke, it easily penetrates the placental barrier and depressing influence on the development of the fetus and cause severe congenital abnormalities and disease.

Alcohol.

As for alcohol, the situation is similar to Smoking. Alcohol has an overall destructive effect on all organs and systems of the organism, and is responsible for serious diseases not only of the mother but also the unborn baby. Alcohol

depressing effect on mental activity of a person, the fetus has it slows down the development of the neural tube, which is fraught with such terrible diseases, such as down syndrome. Alcohol reduces blood pressure, which in large arteries and hollow veins can cause blockages that lead to blood clot formation. In addition to its harmful effects on the physiological level, due to suppression of brain activity in humans, disturbed coordination of movements. This is extremely dangerous for the mother, especially in late pregnancy. Any fall or blow can cause serious injury to the fetus or even miscarriage.

Addiction, substance abuse.

Addiction is probably the most brutal among all bad habits. She kills a man both physically and mentally. Moreover, the degradation process occurs very quickly: within just a couple of years people changes completely. And, alas, not for the better. Most of the drugs are artificial chemicals, some and all poisons. Often drugs taken non-sterile syringes, which raises the risk of Contracting the most terrible disease of our time, including HIV. Harmful substances entering the body, destroy brain cells, resulting in their extinction. To repair them is almost impossible. A drug addict, an alcoholic, an addict eventually loses their intellectual abilities, sometimes a person who is unable to exercise the simplest mental work. Often you can see fallen utterly man – dirty, ragged and unshaven, who begs on the street passers-by the money on the bottle, another dose or a tube of glue. Usually these people can no longer feel shame, spoilt and self-esteem. Degraded people do for their addictions steal, beat and even kill not only foreign, but also native people. Known cases where the mother killed her own child, the father beat to death a newborn. It is also no secret that some parents sell their children to the work of the panel, and for receiving money for organs, for export abroad, for the amusement of sadists.

All the bad habits arise from the loss of interest in life, from unbalance of the psyche, the failure of balance between expectations and reality. So people who know how to deal with life's difficulties and achieve their goals by increasing the load, the labor struggle, not looking for doping from the outside, not trying to forget computer games, shopping, eating, Smoking, drinking and so on. They understand that these temporary departures from reality do not struggle with the problem, but only postpone its decision even further.

It is very important to be able to put before you a task in life to find relaxation helpful hobby, an outlet for accumulated emotions through creativity, communication with interesting people. It is not necessary to dwell on their problems. Looking around, everyone can see someone even harder to lend him a helping hand. And then your own troubles will seem sheer trifle.

List of sources used

1. http://edufuture.biz/index.php?title=Вредные_привычки,_их_влияние_на_здоровье._Профилактика_вредных_привычек

2. <http://oko7.ru/vrednye-privychki-i-ix-vliyanie-na-zdorove>
3. <http://www.metapower.tv/school/blog/ArticleID/1479>
4. <http://www.grandars.ru/college/medicina/vrednye-privychki.html>

Лазоришин Яна Тарасівна, студентка навчально-наукового інституту права, 2 курс, група ПБ-15-6,

Чорна Тетяна Миколаївна, доцент кафедри техногенно-екологічної безпеки, кандидат технічних наук, доцент
Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

АНАЛІЗ ПОТЕНЦІЙНИХ НЕБЕЗПЕК ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Погіршення екологічної обстановки, урбанізація, науково-технічний прогрес, збільшення кількості транспортних засобів, нестабільна політична ситуація та воєнні конфлікти – все це поступово призводить до збільшення кількості аварій, катастроф, стихійних лих та інших надзвичайних ситуацій. Відповідно до статистичних даних, в Україні щорічно виникають тисячі надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, внаслідок яких гине велика кількість людей, а матеріальні збитки сягають кількох мільярдів гривень. Нині в багатьох областях України у зв'язку з небезпечними природними явищами, аваріями і катастрофами обстановка характеризується як дуже складна. Тенденція до зростання кількості природних і, особливо, техногенних надзвичайних ситуацій, вагомість наслідків об'єктивно примушують розглядати їх як серйозну загрозу безпеці окремої людини, суспільства та навколишнього середовища, а також стабільності розвитку економіки країни.

Надзвичайна ситуація (НС) – це обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [3].

Відповідно до характеру походження подій, що можуть зумовити виникнення надзвичайних ситуацій на території України, Кодексом циві-

льного захисту України передбачено наступні їх види: техногенного характеру, природного характеру, соціальні та воєнні [3].

Техногенні надзвичайні ситуації виникають у результаті раптового виходу з ладу машин, механізмів та агрегатів. Основними причинами виробничих аварій є безвідповідальне ставлення проектувальників до вимог техніки безпеки. Природна надзвичайна ситуація – це обстановка на визначеній території або акваторії, що склалася у разі виникнення джерела природної надзвичайної ситуації, яка може потягти або потягла за собою людські жертви, завдати шкоди здоров'ю людей і довкіллю, а також призвести до значних матеріальних втрат і порушення життєдіяльності людей. Причинами можуть бути небезпечні геологічні, тектонічні, метеорологічні, гідрологічні морські та прісноводні явища. Соціальні надзвичайні ситуації зумовлюються виникненням різного роду соціальних конфліктів, в основі яких є зіткнення двох чи більше різноспрямованих сил з метою реалізації їх інтересів за умов протидії. Надзвичайні ситуації воєнного характеру – це ситуації, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, вибухівки [4].

Варто зазначити, що наразі досить високим є ризик виникнення надзвичайних ситуацій саме техногенного характеру, що значною мірою визначається станом потенційно небезпечних об'єктів (ПНО) на території України. До ПНО в першу чергу належать: радіаційно небезпечні об'єкти; хімічно небезпечні об'єкти; вибухопожежонебезпечні об'єкти та гідродинамічно небезпечні об'єкти.

В структурі ПНО України за видами діяльності перше місце займають промислові підприємства (61,6%), друге – АЗС (19,8%), третє – вузлові залізничні станції (4,8%) та магістральні трубопроводи (3,9%). За видами небезпек переважають об'єкти пожежної (44,6%), вибухової (40,8%), а також хімічної (8,5%) сфери [2]. В цілому на ПНО припадає близько 43 % вартості промислово-виробничих основних фондів, близько 1/3 обсягів виробництва.

В Україні функціонує близько 10 тис. підприємств, установ та організацій, що використовують у своїй діяльності потенційно радіаційно-небезпечні технології та джерела іонізуючих випромінювань [1]. На чотирьох атомних електростанціях (Запорізька, Рівненська, Хмельницька, Південноукраїнська) експлуатуються 15 енергоблоків. На етапі зняття з експлуатації знаходяться три блоки Чорнобильської АЕС, один з яких (блок № 3) після повного вивантаження ядерного палива визнаний об'єктом, призначеним для поводження з РАВ. Тривають заходи з пере-

творення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему, зокрема спорудження нового безпечного конфайнменту. В м. Києві та м. Севастополі експлуатуються дослідницькі ядерні реактори, на Запорізькій АЕС – сховище відпрацьованого ядерного палива «сухого типу», на Чорнобильській АЕС – сховище відпрацьованого ядерного палива «мокрого типу». Крім ядерних установок в Україні є підприємства з видобування та переробки уранових руд, яке ведеться у Дніпропетровській та Кіровоградській областях. Наразі повний цикл робіт з видобутку та переробки уранових руд на території України здійснює лише одне підприємство – Державне підприємство «Східний гірничо-збагачувальний комбінат» (ДП «Схід ГЗК»). Крім того, в Україні функціонує 6 регіональних спеціалізованих підприємств по поводженню з радіоактивними відходами у складі Державної корпорації «УкрДО «Радон» Територією України відповідно до міжнародних договорів здійснюється транзитне перевезення ядерного палива для атомних станцій деяких країн Європейського Союзу. У лікувально-профілактичних закладах України експлуатується рентгенівське та радіологічне обладнання, заміна якого відбувається по мірі вичерпання техніко-експлуатаційного ресурсу.

Станом на 2015 рік в Україні функціонував 931 об'єкт, де зберігаються або використовуються у виробничій діяльності 308,07 тис. т небезпечних хімічних речовин (НХР), зокрема 4,08 тис. т хлору, 202,66 тис. т аміаку та 101,33 тис. т інших небезпечних хімічних речовин [1]. У зонах вірогідного хімічного забруднення мешкає майже 10,24 млн. осіб, що складає 22,6% від загальної кількості населення країни. Найбільш поширеними НХР в промисловості є: аміак, хлор, діоксид азоту, концентровані азотна та сірчана кислоти, метанол, бензол, карбамідно-аміачні суміші, їдкий натр, формалін. Хімічну небезпеку створює й накопичення відходів, загальний обсяг яких перевищує 35 млрд. т. Особливу небезпеку для населення та навколишнього середовища становлять аміакопроводи, хімічне виробництво, відстійники, сховища небезпечних речовин тощо. В середньому із 100% хімічної сировини, яка переробляється, у готову продукцію перетворюється лише близько 40 %.

Гідротехнічні споруди – споруди для використання водних ресурсів, а також для боротьби з шкідливим впливом вод: греблі й дамби різного призначення та їхні конструктивні елементи; водоскиди, водоспуски, споруди водовідведення: тунелі, канали, труби, лотки; регуляційні споруди, накопичувачі промислових відходів, ставки, відкриті водозабори, гідромеханічне та механічне обладнання, призначене для нормального функціонування споруд. Структура водного господарства України визначається суттєвою перевагою гідротехнічних споруд великої потужності, призначених для перерозподілу води для потреб суспільного господарст-

ва і становлять техногенне гідродинамічне навантаження територій. Найвищу гідродинамічну небезпеку техногенного характеру для населення і територій становлять споруди напірного фронту великих водосховищ – греблі. На території України внаслідок руйнування гребель, дамб, водопропускних споруд на 12 гідровузлах і 16 водосховищах можливе утворення зон катастрофічного затоплення у областях Київській, Чернігівській, Кіровоградській, Полтавській, Черкаській, Дніпропетровській, Запорізькій, Донецькій, Вінницькій, Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Одеській, у містах Севастополь і Київ. Значну гідродинамічну небезпеку становлять гідротехнічні споруди на дніпровських водосховищах – греблі, дамби, шлюзи, експлуатовані тривалий час [1].

Отже, кожна людина стикається з небезпечними факторами, часом потрапляє у надзвичайні ситуації різного походження і характеру. Задля забезпечення власної безпеки та безпеки близьких вона повинна мати розроблений нею самою та зафіксований у свідомості, відпрацьований до автоматизму план виходу з кризової ситуації, якого вона буде дотримувати з певними корективами у тій чи іншій надзвичайній ситуації. Руйнівну силу техногенних катастроф і стихійних лих у деяких випадках можна порівняти з військовими діями, а кількість постраждалих значною мірою залежить від типу, масштабів, місця і темпу розвитку ситуації, особливостей регіону і населених пунктів, що опинились в районі події, об'єктів господарської діяльності. Несподіваний розвиток подій веде до значного скорочення часу на підготовку рятувальних робіт і їх проведення.

Список використаних джерел

1. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanu-tehnogennoyi-ta-prirodnoyi-bezpeki-v--Ukrayini-za-2015-rik.html>
2. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування. Т.1. Природно-техногенна (екологічна) безпека / Б.М. Данилишин, А.В. Степаненко, О.М. Ральчук. – К.: Наук. думка, 2008. – 389 с.
3. Кодекс цивільного захисту України: за станом на 05 жовтня 2016 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013. – № 34-35. – с. 458.
4. Цивільний захист: Навч. посіб. / Я.П. Скоробогатий, Т.Р. Садніцька, В.О. Василечко, І.Г. Порошко. – Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. – 367 с.

Лазукова Наталія Володимирівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-22,
Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права,

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РАДІАЦІЙНОГО ТА ХІМІЧНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Питання захисту населення, територій та критично важливих об'єктів сьогодні є одним із найбільш нагальних, серед поставлених на порядок денний, завдань державного управління. Значно посилює необхідність реалізації безпекової політики на сучасному рівні й зростання терористичних атак, які ставлять під загрозу нормальне функціонування об'єктів підвищеної небезпеки.

За даними Державного реєстру об'єктів підвищеної небезпеки станом на 2016 рік в Україні існує понад 24 тисячі таких об'єктів. Серед потенційно небезпечних виробництв особливе місце займають радіаційно-небезпечні об'єкти. До них відносять атомні електростанції, атомні теплоелектроцентралі, атомні станції теплопостачання, підприємства по виготовленню, переробці ядерного палива і похованню радіоактивних відходів, науково-дослідні і проектні організації, які працюють з ядерними установками та ін. Такі об'єкти розташовані майже по всій території нашої держави. За загальною кількістю радіоактивних відходів Україна сьогодні посідає друге місце в Європі і перше – за показником питомої щільності таких відходів на 1 км² території.

На даний час у промисловому комплексі України функціонує понад 1 тис. об'єктів, на яких зберігається або використовується у виробничій діяльності понад 200 тис. т небезпечних хімічних речовин, у тому числі: близько 4 тис. т хлору, понад 110 тис. т аміаку та близько 90 тис. та інших НХР. Такий хімічний та радіаційний потенціал хоча і має велике значення для держави, проте разом із тим несе в собі суттєві загрози.

Як один із прикладів, можна навести аміакопровід Тольятті – м. Одеса. На глибині близько двох метрів прокладено дві труби діаметром 355 мм. У разі обриву аміакопроводу за повним перерізом може вилитися до 300 тонн аміаку. У напрямку вітру утвориться хмара в смертельних концентраціях, що може досягти до 13 км.

Саме тому в цьому контексті принциповим є наявність ефективної правової та нормативно-технічної бази, а також вдосконалення системи підготовки фахівців господарювання та населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій. Пріоритетність цих завдань відображена у Концепції управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (№ 37-Р від 22.01.2014 р.), та, так би мовити, «дорожній карті – Плані заходів щодо реалізації Концепції управ-

ління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру на 2015-2020 роки (Розпорядження КМУ № 419-р від 25 березня 2015 р.).

До правової основи досліджуваного сегменту відносин належить і Кодекс цивільного захисту України, ст. 35 якого закріплює механізм забезпечення радіаційного і хімічного захисту. Зокрема, на суб'єктів забезпечення цивільного захисту покладається здійснення наступних заходів: виявлення та оцінка радіаційної і хімічної обстановки; організація та здійснення дозиметричного і хімічного контролю; розроблення та впровадження типових режимів радіаційного захисту; використання засобів колективного захисту; використання засобів індивідуального захисту, приладів радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю аварійно-рятувальними службами, формуваннями та спеціалізованими службами цивільного захисту, які беруть участь у проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасінні пожеж в осередках ураження радіаційно і хімічно небезпечних об'єктів та населення, яке проживає у зонах небезпечного забруднення; проведення йодної профілактики рятувальників, які залучаються до ліквідації радіаційної аварії, персоналу радіаційно небезпечних об'єктів та населення, яке проживає в зонах можливого забруднення, радіоактивними ізотопами йоду з метою запобігання опроміненню щитоподібної залози; інші заходи радіаційного і хімічного захисту залежно від ситуації, що склалася тощо.

Так, процедура забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами радіаційного і хімічного захисту (далі – засоби РХЗ) в особливий період або у разі виникнення надзвичайної ситуації на радіаційно та хімічно небезпечних об'єктах господарювання в мирний час, встановлена постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2002 р. № 1200 «Про затвердження Порядку забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю». Окрім того, затверджено Правила вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання – ЗІЗОД, Порядок видачі ЗІЗОД, Інструкцію з тривалого зберігання ЗІЗОД. Як бачимо, виконання цього положення в правовому та методичному плані забезпечено.

Що стосується питання організації та здійснення дозиметричного і хімічного контролю, то на сьогодні в Україні діє Закон «Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання», який визначає правові основи захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та створено Єдину державну систему контролю та обліку індивідуальних доз опромінення населення. Проте на практиці в більшості випадків, на

об'єктах господарювання представлені застарілі прилади, які вже не здатні в повному обсязі відповідати встановленим вимогам щодо здійснення відповідної діяльності.

Заслужують на увагу й встановлені вимоги щодо здійснення невідкладних заходів йодної профілактики серед населення України у разі виникнення радіаційної аварії. Проте аналіз законодавчих положень свідчить, що на сьогодні не має жодного нормативно-правового акту, який встановлював би регламент проведення йодної профілактики.

Наведений аналіз чинних нормативно-правових актів дозволяє прийти до висновку, що діюча система цивільного захисту в Україні потребує реформування. На нашу думку, є слушною пропозиція, що панує в науковій літературі, щодо доцільності створення Служби радіаційного та хімічного захисту. У зв'язку з цим, вище окреслені проблеми потребують наукового осмислення та вироблення пропозицій з урахуванням потреб сьогодення.

Лактіонов Сергій Олександрович, студент-магістр
факультету заочного навчання, 5 курс, група ХАР-М ОПР,
Серіков Яків Олександрович, доцент кафедри охорони праці
та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, м. Харків*

ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

У теперішній час в Україні здійснюються соціально-політичні та соціально-економічні реформи. Наша країна переживає етап переходу від централізовано-розподільних форм господарювання до створення, формування економічних відносин у сфері праці, притаманних соціально-ринковій моделі управління. При цьому, природно, змінюються ролі й функції основних суб'єктів підприємницької діяльності: держави, роботодавця і працівника. Цей процес неминуче охоплює й охорону праці - невід'ємну частину будь-якого виробництва, а відтак і систему управління охороною праці. Покращення умов праці може мати не лише соціальний, а й економічний ефект, адже результати впровадження заходів і засобів з охорони праці ведуть до збільшення фонду робочого часу, підвищення ефективності використання обладнання, зменшення плинності кадрів, зменшення витрат на пільги та компенсації за несприятливі умови праці тощо. Дослідження економічних методів управління охороною праці та економічних аспектів поліпшення стану охорони праці на сьогодні є актуальним, адже питання, які стосуються визначення економічного значення

поліпшення умов, охорони праці в ринковій системі господарювання, займають значне місце в дослідженнях економістів. Дослідження економічних аспектів охорони праці були проведені такими вченими, як: Гандзюк М.П., Геврик Є.О., Гогіташвілі Г.Г., Жидецький В.Ц., Яремко З.М., Ткачук К.Н., Серіков Я.О. та інші.

Одним з принципів державної політики в галузі охорони праці є: використання економічних методів управління охороною праці; проведенні політики пільгового оподаткування, що сприяє створенню безпечних і нешкідливих умов праці; участь держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці. Для вирішення проблем, які існують в сфері управління охороною праці, на практиці застосовуються відповідні механізми, серед яких провідне місце займають економічні методи управління.

Економічні методи управління охороною праці в широкому розумінні цього поняття – це не лише методи, а й система методів, форм, засобів і заходів впливу на стан безпеки, гігієни праці та виробничого середовища з урахуванням економічних законів та економічних інтересів усіх учасників виробничого процесу і суспільства в цілому для досягнення головної мети охорони праці - створення безпечних умов праці й збереження життя та здоров'я людини в процесі трудової діяльності.

Економічні методи спрямовані на створення умов, які повинні стимулювати діяльність підприємств, установ та організацій щодо досягнення визначених цілей охорони праці з урахуванням потреб та інтересів окремих працівників, трудових колективів, менеджерів та власників підприємств. На відміну від правових та адміністративних методів управління, які регламентують виконання тих чи інших вимог охорони праці, а значить потребують жорсткого контролю за їх виконанням, економічні методи більш ліберальні, так як базуються не на страху покарання, а на економічних вигодах того, до кого вони застосовуються. Тобто, економічні методи управління охороною праці – це інструмент, за допомогою якого держава, як гарант прав найманих працівників, формує з використанням НПАОП та спеціально створених інституцій такі умови господарювання для роботодавців, що їм стає вигідніше спрямовувати свої економічні ресурси на попередження травматизму, професійної захворюваності та поліпшення стану умов і охорони праці, ніж на компенсації потерпілим та ліквідацію наслідків неналежного стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

У сфері охорони праці можна виділити декілька принципових аспектів застосування економічних методів.

Перший із них полягає у тому, що виділяються економічні методи, які безпосередньо виконують роль економічних стимулів (внутрішні, що запроваджуються на підприємстві, або зовнішні, що вводяться централізовано). До цієї групи методів відносяться різного роду системи стимулювання охорони праці на підприємстві, централізовані системи

стимулювання власників підприємств (штрафи, знижки, надбавки до страхових тарифів тощо). Іншими словами, це методи, які базуються на прямій та очевидній економічній вигоді особи чи групи осіб, до яких застосовуються економічні стимули за виконання вимог щодо охорони праці (робиш так, як вимагає система стимулювання - отримуєш за це одразу якусь вигоду економічного характеру і, навпаки, не дотримуєшся вимог цієї системи – це зменшує твої вигоди).

Інша група економічних методів управління охороною праці – це методи, які базуються не на прямій та очевидній вигоді, а на глибинних особливостях економічних законів та на непрямих стимулах. Прикладом може бути законодавче віднесення витрат на заходи з охорони праці до валових витрат виробництва. Це також є стимулом непрямої дії, оскільки певним чином стимулює фінансування потреб охорони праці за рахунок собівартості (зменшує базу оподаткування).

У залежності від того, до кого застосовуються економічні стимули, виділяється зовнішнє та внутрішнє стимулювання. Отже, економічні методи управління охороною праці за ознакою суб'єкта, яким управляють, поділяються на методи зовнішнього та внутрішнього спрямування.

Економічні методи управління охороною праці зовнішнього спрямування можуть бути реалізовані шляхом: створення сприятливих умов для кредитування заходів і засобів з охорони праці; надання податкових пільг; запровадження таких умов для інвестування, оновлення та модернізації виробничих фондів, які обов'язково би враховували вимоги безпеки праці та виробничого середовища; забезпечення функціонування системи обов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань на основі прямого зв'язку між рівнями травматизму, профзахворюваності, стану умов і охорони праці та страховими внесками підприємств; застосування нормативно-правових вимог, які регламентують використання штрафних санкцій за порушення роботодавцем вимог безпеки, гігієни праці та виробничого середовища; забезпечення державного фінансування наглядової, консультаційної, дозвільної та основних напрямків науково-дослідної роботи у сфері охорони праці, а також фінансування окремих заходів з охорони праці на найбільш небезпечних виробництвах.

Економічний вплив на найманих працівників здійснюється за допомогою договірного регулювання через колективний договір або безпосередньо роботодавцем через систему преміювання за виробничі результати, систему управління охороною праці підприємства чи взагалі через систему управління підприємством. До працівників підприємства можуть застосовуватися будь-які заохочення за активну участь та ініціативу у здійсненні заходів щодо підвищення безпеки та покращення умов праці. Види заохочень визначаються колективним договором, угодою.

Економічні методи управління охороною праці включають:

- 1) *фінансування охорони праці, що здійснюється роботодавцем;*
- 2) *обов'язкове соціальне страхування роботодавцем підприємства*

працівників від нещасних випадків та професійних захворювань;

3) збереження середнього заробітку за працюючим в період простою у випадку його відмови від дорученої роботи, якщо створилася виробнича ситуація, небезпечна для життя чи здоров'я працюючого або для людей, які його отчують, чи навколишнього природного середовища;

4) виплата вихідної допомоги при розриві трудового договору за власним бажанням, якщо власник не виконує вимог законодавства або умов колективного договору з питань охорони праці;

5) безплатне забезпечення лікувально-профілактичним харчуванням та інші пільги і компенсації працівникам, що зайняті на роботах з важкими та шкідливими умовами праці;

6) безплатна видача працівникам спеціального одягу, взуття та інших засобів індивідуального захисту, змивальних і знешкоджувальних засобів на роботах із шкідливими та небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненням або здійснюваних у несприятливих температурних умовах.

Впровадження економічних методів управління охороною праці дозволить: підвищити ефективність державного управління охороною праці, зокрема шляхом приведення нормативно-правової бази у сфері охорони праці у відповідність із сучасними вимогами та законодавством ЄС; удосконалити державне управління охороною праці через реформування державних органів управління охороною праці; розробити та впровадити механізм економічного стимулювання роботодавців залежно від рівня безпеки, травматизму, професійної захворюваності та фактичного стану охорони праці на виробництві; підвищити рівень відповідальності роботодавців за створення безпечних і здорових умов праці, своєчасність подання достовірної інформації про стан охорони праці на підприємствах; удосконалити системи ведення обліку та проведення аналізу даних про випадки травматизму на виробництві та професійних захворювань; розробити державні вимоги до системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів з питань охорони праці; розширити системи інформаційного забезпечення громадськості з питань охорони праці; використовувати вітчизняний та зарубіжний досвід з питань поліпшення умов і безпеки праці на основі міжнародного співробітництва.

Список використаних джерел

1. Серіков Я.О. Промислова безпека та соціальний захист працівників виробничих підприємств, компаній і корпорацій. –Х.: ХНУМГ – ШЕЛЛ, 2015. – 252 с.

2. Державне управління охороною праці: [Електронний ресурс]: Монографія / Ткачук К.Н., Зеркалов Д.В., Ткачук К.К., Мітюк Л.О., Полукаров Ю.О.– К.: «Основа», 2013. – 348 с.

3. Загальнодержавна соціальна програма поліпшення стану безпеки

та виробничого середовища на 2014-2018 роки. Затверджено Законом України від 4.04.2013 р. № 178- VII.

Лантрат Олег Володимирович, студент механічного факультету, 2 курс, група МКН-21,

Ковтунов Юрій Олександрович, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент *Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків*

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ, ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ І ТЕРОРИСТИЧНИМ ЗАГРОЗАМ СЬОГОДЕННЯ

XXI століття - століття інформаційних технологій, з цим не посперечаєшся адже дані отриманні в процесі збору, обробки, зберігання, передачі і поширення інформації мають, безпосередньо і все більш зростаючий вплив на економічний, соціальний і духовний розвиток як окремих держав, так і світової спільноти в цілому. Це свідчить про те, що в сучасних умовах інформація і управління нею стає підставою і головним інструментом досягнення цілей в новому світоустрій.

Крім зручностей, отриманих від нових технологій не варто забувати, що за все потрібно платити. На початку XXI століття з'явилася необхідність протидії тероризму у всіх його різноманітних проявах, що стало однією з головних проблем на сучасному етапі розвитку людської цивілізації на Землі. Поряд з природними, антропогенними і техногенними ризиками виникнення катастроф і надзвичайних ситуацій з тяжкими наслідками, наростаючі загрози терористичних дій на суспільство підтверджують уявлення про те, що людська цивілізація - це цивілізація ризику. Захист населення від терористичних дій - одна з основних задач держави, включає: запобіжні заходи, навчання, інформаційне забезпечення роз'яснювальна робота, профілактичний огляд, охорона, знешкодження.

У зв'язку з цим слід підкреслити такі характеристики сучасного тероризму:

- націленість на отримання сильного емоційного ефекту від своїх дій в суспільстві. Це виражається за допомогою досягнення стану страху і невпевненості у населення і прагнення до схвалення і симпатій у своїх послідовників;
- орієнтація на поширення інформації про скоєний теракт серед широкої громадськості;

- атаки проводяться на такі об'єкти, які мають особливий символічний сенс для суспільства;
- застосування насильства терористами сприймається в суспільстві (в першу чергу в розвинених країнах) як протиприродне, вступає в конфлікт з соціальними нормами і породжує в результаті почуття тривоги, невпевненості і невідомості.

В даний час вплив нових джерел і технологій інформаційно-психологічного впливу на суспільство в цілому, на організовані групи, неорганізовані маси людей і на окрему людину безперервно зростає. Йдеться про можливі деформації системи масового інформування та поширення дезінформації, що ведуть до потенційним порушенням суспільної стабільності, про нанесення шкоди здоров'ю та життю громадян, внаслідок пропаганди або агітації, що збуджують соціальну, расову, національну чи релігійну ненависть і ворожнечу, про діяльність тоталітарних сект, що пропагують насильство і жорстокість.

Для боротьби з сучасним тероризмом необхідно створити широкий діапазон технологій і засобів. Одним з важливих напрямків протидії тероризму є розробка і вдосконалення інформаційних технологій.

Взаємовідносини інформаційних технологій і тероризму є двоїстими. З одного боку, інформаційні технології істотно розширюють можливості для протиправних дій терористів. З іншого боку, сучасні інформаційні технології в раціональному поєднанні з традиційними методами можуть бути і вже є ефективним засобом боротьби з самим тероризмом.

Для боротьби з тероризмом використовуються технології збору даних і технології їх аналізу і прийняття рішень.

Технології збору даних в основному видаються технологіями реалізації сенсорів, сенсорних мереж і злиття інформації з безлічі різних джерел.

До технологій аналізу даних і прийняття рішень (або аналітичним технологіям) відносяться: технології взаємодії осіб, що приймають рішення; вибору і обґрунтування рішень, аналізу текстів; розпізнавання і аналізу образів; прогнозуючого моделювання; обробка природної мови. За допомогою цих технологій можна створювати моделі зразків діяльності терористів, витягувати об'єкти і зв'язки між ними з великих масивів даних, співпрацювати, робити висновки і спільно використовувати інформацію, висувати гіпотези і перевіряти можливі дії терористів і стратегії протидії, вести пошук і використовувати велику кількість різних мультимедійних даних, багатомовної мови і тексту, здійснювати вибір можливих рішень і передбачуваних стратегій антитерористичних дій.

Технології вибору і обґрунтування рішень, а також підтримки взаємодії осіб, що приймають рішення дозволяють: вирішувати завдання на основі оптимізаційних методів прийняття рішення і методів, заснованих

на знаннях і логічному висновку; обмінюватися інформацією і кооперуватися особам, котрі приймають рішення; маніпулювати елементами уявлення можливих або очікуваних дій терористів; перетворювати вхідні дані, що надійшли від різних джерел, в ситуативну інформацію і ситуативну інформацію в операційні знання.

За допомогою геоінформаційних технологій здійснюється маніпулювання геопросторовою інформацією, реєстрація, пошук, аналіз, анування і візуалізація супутникових зображень і аерознімків з високою роздільною здатністю на основі використання GPS-навігації, карт.

Існує ще безліч технологій, таких як: технології візуалізації, технології обробки відеоінформації, технології аналізу публікацій, технології інтелектуального пошуку, технології розпізнавання і аналізу образів.

Перераховані інформаційні технології можуть використовуватися на різних етапах боротьби з тероризмом, таких як: моніторинг, огляд і накопичення інформації про тероризм; прогнозування терористичної обстановки у відповідному регіоні; профілактика тероризму; припинення теракту; ліквідація наслідків прояви тероризму; розслідування терористичного акту; інформаційно-психологічне забезпечення антитерористичних операцій. Інформаційно-психологічне забезпечення пов'язане з формуванням морально-психологічного вигляду учасника антитерористичних операцій, нейтралізації негативної інформації про характер антитерористичної діяльності, поширюваної в Інтернеті, в зарубіжних, в ряді вітчизняних засобах масової інформації.

В докладі буде детальніше розглянуто технології, та їх основні аспекти, які використовуються у боротьбі з кримінальними та терористичним загрозами.

Лебіга Анна Миколаївна, курсант факультету № 1,

3 курс, група Ф1-14-4,

Шевченко Тихін Віталійович, викладач кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3

Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків

ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО – БОЙОВИХ ЗАДАЧ В УМОВАХ НЕДОСТАТНЬОЇ ОСВІТЛЕНОСТІ

Службово-бойові операції можуть проводити в будь-який час доби, при виконанні завдань (спеціальних операцій), які проводяться підрозділами спеціального призначення, служби безпеки, військовими підрозділами, нерідко ці операції проводяться в умовах недостатньої освітленос-

ті (в приміщеннях де немає світла, в темну пору доби). Тому застосування більшості видів зброї в цих умовах істотно обмежуються (знижується видимість і дальність виявлення об'єктів спостереження, ускладнюються пересування та орієнтування, погіршується організація та управління операцією навіть в рамках одного підрозділу. Але не тільки застосування технічних засобів є складовою виконання поставлених задач а й психологічна та моральна підготовка бійця, відповідна підготовка, інструктаж при виконанні даних умов, зв'язок у групі під час проведення операції, екіпірування.

Актуальність поставлених задач визначається як індивідуальною так і груповою бойовою готовністю, як складової частини професіоналізму співробітника.

Основна проблема умов недостатньої освітленості в тому що вона пов'язана зі складністю виявлення цілей. Коли рівень освітленості падає при якому мушка зброє стає не видимою на навколишньому фоні, то потрібно опиратися на придбані м'язами рефлекторну пам'ять, а також використовувати сучасні інфрачервоні технічні засоби.

Для її вирішення, стануть хорошими помічниками прицільні пристосування (мушка і цілик) з радіоактивним тритієвим люмінесцентним підсвічуванням, інфрачервоні засоби, які в свою чергу можна поділити на класи: тепловізори, прилади нічного бачення. При меншому рівні освітлення в пошуку ідентифікації цілей стане ліхтарик будь якого типу (тактичний ліхтар).

Практичною значимістю буде методика виконання службових функцій в даних умовах, а це в свою чергу є екстремальною ситуацією. Ці умови завжди є складними для людини, тому потрібно максимально комфортно себе почувати в даній ситуації, щоб ефективність виконання поставлених задач зросла. Отже для цього потрібно оволодіти певними навиками, які можна поділити на дві категорії:

I перша категорія – це психофізичні тренування, вправи котрі тренують психіку й одночасно розвивають фізичні здібності людини. Вони уявляють собою комплекс прийомів та дій, виконуючи в різних рівнях небезпеки (ризик):

- смуга ризику – ділянка, яка проходиться під впливом вогню із зброї;
- занурення в воду із зав'язаними руками, та звільнення від них;
- рукопашний бій с декількома противниками;
- оцінка ситуації при виникненні ризику небезпечної ситуації;
- правильність тримання ліхтаря перед собою;
- правильність тримання зброї з ліхтарем в руці;
- виконання вправ ходьби під стіною, обходу кута і т.д.

II категорія – це технічні засоби, які допомагають у іншій категорії,

а саме:

- тактичні ліхтарі (ручні, під ствольні, нашоломні, штативні);
- скритоносимі радіостанції;
- хімічні джерела світла, для маркування своїх та багато інших приладів;
- інфрачервоні технічні засоби.

Виконання задач в умовах недостатньої освітленості, можна навести декілька тактик з використанням тактичного ліхтаря при одиночній роботі. Спочатку ліхтар буде вимкнений. Співробітник ввімкне його тільки для огляду зони, яку не може цілком детально дослідити. В ході пошуку не рекомендується перетинати небезпечні зони із включеним ліхтарем, луч вкаже злочинцю на ваше місцезнаходження.

Переміщатися потрібно тактичним шагом, як і при нормальному рівні освітлення діяти максимально приховано. Коли боець виходить на перешкоду, яке не може детально розпізнати, він бере зброю до готовності, освітлює перешкоду, оглядає на предмет присутності противника, вимикає ліхтар й обережно пересувається до іншої точки.

Не рекомендується водити променем по підлозі від себе до зони потенційної небезпеки і назад. Якщо при огляді освящається кут стіни, то необхідно водити променем від низу кута стіни вверх і назад. Також коли тримати весь час зброю високо, то можна пропустити важливу деталь, як носок взуття або самого противника.

При огляді великої кімнати, знаходиться співробітник всередині неї чи діє за порогом, можна обводити приміщення горизонтальним променем, як би заливаючи його променем. Зробивши одну швидку провідку потрібно переміститись в інше положення та повторити прийом.

Якщо співробітник натикається на противника, то потрібно тримати його в промені світла, бажано направив пряму в обличчя, щоб відкинути можливість будь - що бачити и адекватно реагувати. Коли противник озброєний, а боець знаходиться на відкритому місці, не маючи укриття, потрібно стріляти.

Робота в групі. При проведенні спеціальних операцій в умовах недостатньої освітленості робота в групі суттєво піднімає шанси на успіх. Співробітники групи повинні діяти спільно, що передбачує:

- злагоджену перевірку потенційно небезпечних зон;
- координування наряду до спільної цілі;
- оперативну інформацію, що дозволяє ефективно вирішувати задачі.

Недостатність освітленості впливає на здатність членів групи спілкуватися один з одним. Перевагу в даних умовах мають підрозділи оснащені сучасними інфрачервоними технічними засобами, а саме: Тепловізори – це пристрої, призначені для візуалізації і контролю об'єктів за

їх власним випроміненням, їх застосовують:

- при забезпеченні прихованих спостережень і розвідки;
- для контролю пересування особового складу та противник;
- забезпечення прицілювання і ведення стрільби;
- оцінки часу дій події за характером залишення теплових слідів;
- перебування вибухових пристроїв, що знаходяться увімкненому стані тощо.

Прилади нічного бачення – слугують для отримання у темряві видимого зображення об'єктів та місцевості. Призначений для виявлення, розпізнавання та спостереження цілей в умовах недостатньої освітленості.

У випадку відсутності цих технічних засобів можливість спілкуватися жестами відсутня. Для передач команд та координації дії командири груп можуть фізично направляти напарників в потрібну сторону, а стисненням передпліччя передавати прості повідомлення, як «так» або «ні». Із використанням рацій вони повинні бути оснащені навушником – вкладишем.

Можливо не буде іншого вибору, як спілкуватися тільки голосом, звуки якого можуть вказати присутність та місцезнаходження групи. В цьому випадку той хто передає інформацію повинен шепотіти товаришу прямо в вухо, та при цьому контролювати свій сектор відповідальності.

З іншого боку з використанням ліхтаря виникає можливість передавати закодовані повідомлення, хоча і виникає ризик видати себе.

Пульсуючий ліхтар. При почерговому використанні ліхтаря членами групи противник буде збитий з пантелику, не зможе визначити ні чисельність групи, ні місцеположення її членів. Але співробітникам потрібно бути уважними щоб промінь не направлявся на товаришів и не видати задньою під світкою.

Користуючись променем ручного чи бойового ліхтаря для зачищення приміщення, не входячи в нього співробітник оглядає і бере під контроль всі ділянки кімнати, які видно з дверей. Ще раз перевіряється безперешкодність проходу до середини проводячи променем по полу від дверей вглибину кімнати. Перед заходженням світло гаситься, перший номер, проходить в кімнату, далі другий номер слідує за ним в пересіченні проїму та направляє промінь в неперевіреніх кут, далі йде детальна зачистка.

Огляд кута стіни. Співробітник освячує оглядову зону, а його напарник зачищає небезпечний простір. Поки ліхтар ввімкнений поліцейський непомітний для противника.

Стіна світла. Ця тактика яка створюється членами групи, під прикриттям якої можуть пересуватися та залишатися невидимими для противника. При наявності достатньої інтенсивності світла ліхтарів, або

прожекторів, можна лишити противника здатності бачити всіх членів групи. Ліхтарі слід тримати високо щоб із укриття світити ним, члени групи які знаходяться перед ліхтарями, повинні пересуватись пригнувшись або повзком, щоб не попадати під світовий потік.

Окрім технічних засобів, які покращують ефективність службово-бойової діяльності правоохоронців в умовах недостатньої освітленості нами досліджувалися і тактичні заходи. До основного переліку тактичних заходів відноситься:

1) для адаптації зору перед виходом на вулицю подивитися на джерело червоного світла;

2) перед входом у неосвітлене приміщення закрити очі на 2 -3 секунди і відкрити в момент руху в приміщення, при цьому необхідно триматися за нерухомий предмет;

3) одне око закривається за 100 – 150 метрів до „темного коридору”. При перетинанні світлової границі, тобто двері, воно відкривається;

4) для підвищення уваги і чутливості зору спостерігати рекомендується в положенні сидячи;

5) глибокий подих (повний вдих і видихнув вісім-десять разів у хвилину), обтирання чола, повій, скронь, шиї, потилиці холодною водою викликає істотне підвищення чутливості зору і скорочує час повної адаптації до темряви з 20 - 30 до 10 хвилин;

6) тимчасово підвищують гостроту зору, знімають сонливість і утом, фармакологічні засоби: кофеїн, глюкоза й ін.;

7) при осліпленні зупинитися, у випадку небезпеки присісти чи лягти, припинити стрілянину.

Підводячи підсумки виконання службово-бойових задач в умовах недостатньої освітленості, слід відзначити те що незалежно від виконання задачі в групі або в одиночку, з використанням технічних засобів, або ж тільки з тактичними ліхтарями в будь-якому випадку знадобиться вміння швидко реагувати на зміни ситуації, приймати відповідальні рішення, які потрібно доводити до автоматизму. Для набуття цих вмінь потрібно плідно тренуватись при вирішенні конкретних тактичних задач.

Список використаних джерел:

1. Коробчинський М.В., Руденко М.М.. Військово – технічний збірник. Застосування інфрачервоних засобів при вирішенні завдань підрозділів спеціального призначення / М.В. Коробчинський, М.М. Руденко.- ст.: Нац. академія оборони Київ, - 2009. – С. 1 – 7.

2. Стрельба в темноте и при недостаточном освещении / lastday.club/low-light-shooting-guide

Лебідь Артем Вікторович, сержант інженерно-технічного факультету, 4 курс, 323 навчальна група,
Табуненко Володимир Олександрович, доцент кафедри експлуатації та ремонту автомобілів та бойових машин, кандидат технічних наук, доцент
Національна академія Національної гвардії України, м. Харків

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ЧИННИКА СТРАХУ НА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ В ПЕРІОД ЗНАХОДЖЕННЯ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ

В доповіді проведено аналіз психофізіологічних властивостей та різновидів прояву страху як захисної реакції організму військовослужбовця, яким можна і треба управляти при виробленні професійних практичних навичок.

Кожний військовослужбовець має індивідуальну залежить від своїх психофізіологічних властивостей людини. До них належать нервово-емоційна стійкість, врівноваженість нервових процесів, розумова та фізична працездатність і витривалість. У процесі виховання, навчання, спеціальних тренувань психофізіологічні властивості можуть розвиватися і вдосконалюватися. Необережний, невпевнений і невідготовлений військовослужбовець може стати потенційною жертвою противника. В екстремальній ситуації слід уміти розрізняти небезпеки справжні і надумані, приймати швидкі рішення, оцінювати дії інших військовослужбовців, постійно і безперервно контролювати себе, правильно визначати свої можливості і намагатися знайти вихід навіть з безнадійної ситуації. Дуже давно були сформульовані загальні правила особистої безпеки: аналізувати та передбачити можливі події та при необхідності активно діяти. Для передбачення небезпеки необхідно знати і враховувати реальні фактори ризику.

До них треба бути завжди готовим, що вже само собою є ефективним засобом захисту від небезпеки. Поки військовослужбовець знаходиться у звичній для нього обстановці, його поведінка має стабільний характер. Але як тільки він потрапляє у складну або небезпечну ситуацію, з ним можуть траплятися нерідко неймовірні речі. В екстремальній ситуації у багато разів зростають психологічні навантаження, змінюються реакції поведінки, знижується критичність мислення, порушується координація рухів, погіршується увага і сприйняття оточуючої дійсності, змінюються емоційні реакції, включаючи стрес.

Стрес – це специфічна реакція організму військовослужбовця у відповідь на несподівану та напружену ситуацію. Це фізіологічна реакція, що мобілізує резерви організму і готує його до фізичної активності типу боротьби або втечі. Під час стресу виділяються гормони, змінюється ре-

жим роботи багатьох органів і систем (ритм серця, частота пульсу тощо). Стрессова реакція має різний прояв у різних людей: активна – зростає ефективність діяльності, пасивна – ефективність діяльності різко зменшується.

Військовослужбовці в ході своєї службової діяльності від впливом зовнішніх факторів зустрічаються з таким явищем, як страх. Страх це внутрішній стан, що обумовлений загрозою реального або передбачуваного лиха. Страх є природженим емоційним процесом, з генетично заданими фізіологічним компонентом, конкретним суб'єктивним переживанням. Причинами страху вважають реальну або уявну небезпеку. Страх мобілізує організм.

Людина ще в дитинстві освоює стратегії, так звані *механізмами захисту*. До 5-6 років діти вивчаються користуватися захисними механізмами, аби приховувати чи маскувати свої почуття, і продовжують розвивати їх ставши дорослими.

Військовослужбовцю властиве почуття страху, це нормально. Страх - звичайна захисна фізіологічна функція, без якої ніколи не спрацює інстинкт самозбереження, а це, в свою чергу, може привести до сумних наслідків. Тому, для нормального психічного розвитку людини наявність страху абсолютно необхідно. Страх може бути описаний різними термінами, наприклад, як переляк, жах, манія переслідування, комплекс переслідування.

Умовно всі «страхи» поділяють на біологічні, соціальні групи. До першої групи відносяться страхи, безпосередньо пов'язані із загрозою життю людини, друга представляє боязні і побоювання за зміну свого соціального статусу. Між тим є й проміжні форми страху, що стоять на межі. До них, наприклад, відноситься страх хвороб. З одного боку - хвороба має біологічний характер (біль, пошкодження, страждання), але з іншого - соціальну природу (виключення з нормальної діяльності, відрив від колективу, зниження доходів, звільнення з роботи, бідність і т. д.).

Людині властиво боятися небезпечних тварин, ситуацій і явищ природи. Страх, що виникає з цього приводу, носить генетичний або рефлексивний характер. У першому випадку реакція на небезпеку записана на генетичному рівні, у другому (заснована на власному негативному досвіді) - записується на рівні нервових клітин. В обох випадках є сенс проконтролювати корисність подібних реакцій за допомогою розуму і логіки. Можливо, що дані реакції загубили своє корисне значення і лише заважають людині жити щасливо. Наприклад, має сенс з обережністю ставитися до змій, і безглуздо боятися павуків; можна цілком обґрунтовано побоюватися блискавок, але не грому, який не може заподіяти шкоди. Якщо подібні страхи заподіюють людині незручність, можна по-

старатися перебудувати свої рефлекси.

Страхи, що виникають в ситуаціях, небезпечних для життя і здоров'я, носять охоронну функцію, і тому корисні. Страхи ж перед медичними маніпуляціями можуть завдати шкоди здоров'ю, оскільки завадять військовослужбовцю вчасно встановити діагноз або провести потрібне лікування.

Як перемогти страх коли існує загроза життю? Це зовсім непросто.

Протягом багатьох століть людство шукало методи боротьби проти боязні вступу у фізичний конфлікт з тими, хто здається більш сильними. Це пов'язано з тим, що інакше виживати в екстремальних ситуаціях або у ворожому середовищі було б неможливо.

Є кілька методів, як подолати страх. Наприклад, алкоголь. Не найкращий і не рекомендований метод, але він знайшов застосування у Велику Вітчизняну війну. Солдатам, для того щоб подолати страх перед атакою, давали «наркомовські» 100 грам горілки. Алкоголь притупляв інстинкт самозбереження, і вони безстрашно кидався в атаку, не помічаючи реальної небезпеки. У порівнянні з іншими способами горілка здається дуже лояльним засобом, оскільки в історії воєн бували методи більш жорсткі.

Існує давній спосіб боротьби зі страхом під назвою «входження в образ». У його основі лежить самонавіювання, він застосовується в боротьбі ушу, а також бійцівських школах Індії.

Людина свідомо відмовляється від своєї сутності, змушує себе почувати хижаком або якимсь божеством. При цьому особистісна первісна модель прибирається разом зі страхом. Це, в якій – то ступеня, руйнування особистості, як вважають деякі вчені. Самонавіювання повністю підпорядковує свідомість людини, і в бійці він виявляється бездушним звіром.

У наступному методі людина свою свідомість і дії не прив'язує до наслідків, а вся увага переключено на бійку. Внутрішні оціночні функції при цьому повністю відключені. Він бачить перед собою виключно противника, його головна мета – бійка. Людина рухається автоматично і без зайвих емоцій. Домінує в такій ситуації внутрішній настрій – спокій. Людина розсудливий, дії його послідовні і розкуті, боязні немає зовсім.

Якщо має бійка, то як перемогти страх? Можна скористатися і таким методом – просто чесно зізнатися собі в тому, що ви цій ситуації боїтеся, але реально уявити пониження, яке відбудеться, якщо ви підете з поля бою. Якщо ваш противник стоїть навпроти вас, ставте собі установку на перемогу і як би прокручуйте цей момент перемоги в голові.

Наприклад, якщо в даний момент ви курите, трохи тягніть час, але одночасно вишикуйте сценарій свого нападу. Доглядайте слабкі місця противника. Таким чином, виробляється послідовність наступу на про-

тивника. Прокручуєте цей підготовчий момент кілька разів у свідомості, а потім – сміливо йдіть в атаку. Все інше відбудеться автоматично.

Якщо ви вже вдарили, думайте тільки про це і більше ні про що. Перший удар – вирішальний, і він вами запрограмований, а підсвідомість налаштоване на перемогу. Ви будете битися відчайдушно, інстинкт людського самозбереження ще нікого не підводив.

Висновки:

1. Страх це нормальна реакція військовослужбовця на зовнішній подразник, яка сигналізує йому про небезпеку.

2. Чинник страху у військовослужбовця слід розглядати не лише як негативне явище, але він має і позитивне значення:

- страх, мобілізує сили для активної діяльності, що часто буває потрібне в критичних ситуаціях від час службово-бойової діяльності;

- страх сприяє кращому сприйняттю небезпечних подій в ході бойових дій, особливо в умовах недостатньої інформації і відсутності часу на аналіз обстановки, що склалася.

3. Страхом військовослужбовця можна і треба управляти при виробленні професійних практичних навичок в ході проведення регулярних тренувань на несподівані зовнішні дії.

Лебідь Юлія Володимирівна, студентка інституту менеджменту, економіки та інформаційних технологій, 3 курс, група ПР-21,
Маніна Людмила Іванівна, доцент кафедри технологічного обладнання харчових виробництв і торгівлі, кандидат технічних наук, доцент,
Єльніков Анатолій Семенович, старший інженер Науково-дослідної лабораторії харчових виробництв
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДДАТЛИВОСТІ ЛЮДИНИ ДО НЕБЕЗПЕКИ

Проблеми аварійності і травматизму на виробництві і в побуті неможливо вирішити тільки інженерними методами, оскільки у 70 % випадків винуватцем нещасних випадків є не техніка, не організацій праці, а сама людина. Тому ще у 1919 році Комісією з вивчення професійної втоми Великобританії на підставі проведених досліджень був зроблений висновок про наявність у різних робітників різної схильності та різної піддатливості до небезпеки.

Схильність - це природжена, стійка якість людини, яку виправити неможливо. Піддатливість - широке поняття, яке визнає причинність травматизму. Піддатливість містить у собі схильність. Деякі риси характеру людини щодо піддатливості можна виправити вихованням, навчанням, хоча схильність при цьому не змінюється. Таке пояснення психологічних причин травматизму допомагає перенести наголос на вивчення факторів, які підсилюють здатність людини наражатися на небезпеку.

Серед психологічних факторів, що підсилюють піддатливість людини до небезпеки, можна виділити такі:

- невідповідність людини до обраної професії (професійно-психологічна непридатність);
- несприятливий психофізіологічний стан (вдома, емоційна напруженість тощо);
- індивідуальні особливості нервової системи;
- низький інтелектуальний рівень людини.

Для вивчення індивідуальних психологічних особливостей людини існують різноманітні тести, які застосовують під час професійного відбору кандидатів на конкретну посаду. Це можуть бути тести для встановлення належності людини до певного психологічного типу або типу нервової системи, темпераменту, тести для виявлення рівня розвитку здібностей, пам'яті, мислення, концентрації уваги, обдарування тощо.

В окремих професіях з високими вимогами до безпеки праці (оператори АСУ, диспетчери аеропортів, водії далеких рейсів), без такого тестування неможливо обійтися, оскільки воно дозволяє вчасно виявити аварійно небезпечних осіб.

Під час навчального процесу для студентів, які навчаються за напрямом підготовки «Правознавство», необхідно було ознайомитися психодіагностичною методикою оцінки психологічної надійності людини и на собі визначити цей важливий в житті фактор, зробити для себе відповідні висновки.

Такими тестами була використана система тестів В.Н.Бузіна. На відповіді по тестах давалося 15 хвилин. Відповідати на 50 тестів потрібно було не вибірково, а підряд, не пропускаючи жодного питання.

Правильні відповіді студентів (80%) склали 80%, 15% студентів відповіли тільки на 60% тестів, а 5% студентів дали правильні відповіді тільки на 30% тестів.

На підставі проведених дослідів виявлено, що 5% студентів мають підвищену піддатливість до небезпеки, 15% відсотків студентів мають помірну піддатливість до небезпеки, яку можна виправити навчанням,

фізичним тренуванням, нейропсихологічним програмуванням. 80% студентів продемонстрували високу психічну стійкість і здатність протидіяти існуючим небезпекам.

Список використаних джерел

1. Маніна Л.І. Визначення психологічної піддатливості людини до небезпек / Маніна Л. І., Ревенко Р. І. // Навчальний посібник. Полтавський військовий інститут зв'язку. - Полтава, 2001. – С. 18.

2. Маніна Л.І. Психологічні методи захисту людини на виробництві та в побуті як основа сталого інноваційного розвитку економіки України / Л.І. Маніна, О.В. Бондар-Підгурська // Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської наукової інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 14 жовтня 2016). – 2016. – С. 307 – 308. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confscience.wednode.ru>

3. Бенеш Г. Психологія Довідник. – К.: Знання-Прес, 2007. – 510 с.

Лейко Андрій Юрійович, курсант командного факультету, 3 курс, група 254,

Романюк Віктор Андрійович, доцент кафедри управління повсякденною діяльністю, кандидат технічних наук, доцент *Національна академія Національної гвардії України, м. Харків*

ДИСТАНЦІЙНЕ ВИЯВЛЕННЯ І ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕБЕЗПЕЧНИХ РЕЧОВИН В АТМОСФЕРІ

В даний час в світі зосереджені значні кількості небезпечних хімічних речовин, які при попаданні в навколишнє середовище в умовах надзвичайних ситуацій (НС) можуть створювати загрозу масового ураження людей, завдавати шкоди природі, заражаючи значні території. В Україні нараховується 931 об'єкт, де зберігаються або використовуються у виробничій діяльності 308,07 тис. т небезпечних хімічних речовин (НХР), в тому числі 4,08 тис. т хлору, 202,66 тис. т аміаку і 101,33 тис. т інших небезпечних хімічних речовин. Як наслідок, в разі надзвичайних ситуацій (НС) в зону хімічного ураження можуть потрапити більше 250 районів, де проживає близько 20 млн. чоловік. Хімічну небезпеку створює і накопичення відходів, загальний обсяг яких перевищує 35 млрд. т. Тому контроль за станом екологічної обстановки поблизу великих технологічних комплексів з метою запобігання великомасштабних аварій є важливою міждержавною проблемою. Однак проведені заходи з захисту навколишнього середовища на цих підприємствах і полігонах по знищенню високотоксичних матеріалів

недостатні. Існує велика ймовірність аварійних викидів високотоксичних молекулярних сполук, що утворюються в процесі переробки ядерного палива, утилізації збройового урану і плутонію, запасів радіоактивних (РВ), отруйних (ОВ), сильнодіючих отруйних речовин (СДОР) і т.д.

Актуальність завдань оперативного контролю за газовими і аерозольними викидами небезпечних енергетичних і промислових об'єктів різко зростає. В першу чергу мова йде про можливі наслідки аварійних ситуацій на виробництвах ядерного паливного циклу (ЯПЦ), пов'язаних не тільки з викидами РВ, а й ряду високотоксичних сполук. Нарешті, в останні роки однією з найактуальніших державних завдань стає боротьба з різними проявами (в т.ч. з радіаційними, хімічними і т.д.) терористичної діяльності. Разом з тим очевидно, що існує потреба в ефективних і чутливих методах дистанційного контролю РВ і ОВ, які забезпечують особисту безпеку операторів при проведенні вимірювань в агресивних середовищах при високих рівнях радіації або аномальних температурних режимах вимірювань. Гостро потрібні мобільні (які носяться і возяться) вимірювальні комплекси, що дозволяють з достатньою чутливістю вести дистанційні вимірювання в реальному часі. Слід зазначити, що сучасний стан наукових досліджень дозволяє розраховувати на створення найближчим часом таких комплексів, заснованих, насамперед, на оптичних (лазерних) методах вимірювання.

В роботі розглянуті можливості наявних на сьогоднішній день активних методів дистанційного зондування (контролю) РВ і ОВ, які засновані на досягненнях спектроскопії поглинання. Проведено дослідження впливу ширини лінії лазерного випромінювання на ефективність лідарних вимірів. Вони показують, що зміна співвідношення напівширини лінії лазерного випромінювання і напівпівширини лінії поглинання досліджуваного газу призводить до необхідності врахування систематичної помилки вимірювань, пов'язаної з кінцевою шириною лінії лазерного випромінювання, що дозволяє підвищити точність вимірювань концентрації небезпечних речовин.

Лисенко Аліна Олександрівна, студентка дорожньо-будівельного факультету, 5 курс, ДЕ-51 маг,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ВЗАЄМОДІЯ ЛЮДИНИ І НАВКОЛИШНЬОГО

ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА ШЛЯХОМ ЕКСПЛУАТАЦІЇ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ

Автомобільний транспорт приносить людям найрізноманітніші блага, однак його розвиток є вкрай негативним явищем. Транспортні засоби є одним з найбільш активних забруднювачів атмосфери, гідросфери та літосфери, шумового та вібраційного забруднення. У зв'язку зі збільшенням кількості транспортних засобів виникає потреба будівництва нових автошляхів, під час будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг необхідно враховувати сучасні екологічні вимоги до даних процесів. Це дозволить значно зменшити та мінімізувати негативний вплив автомобільних доріг на довкілля. На стадії розробки проектів необхідно вирішувати низку питань, що безпосередньо відносяться до екологічних аспектів, а саме: раціональне використання природних ресурсів, розробка заходів щодо їх захисту, що включає також і економічне обґрунтування, виключення можливості безповоротних змін біосистем на прилеглих територіях [1].

Вплив автомобільної дороги на навколишнє середовище розподіляється за джерелами на наступні групи:

а) Дорожній рух та транспортні засоби – спричиняють транспортні забруднення (викиди), що мають безпосередній постійний вплив на навколишнє середовище.

б) Дорожні споруди – впливають на естетику ландшафту, мають постійний прямий та непрямий вплив на природне середовище.

в) Технічні процеси – спричиняють до забруднення навколишнього середовища та фізичних впливів, мають тимчасову, інтенсивну, в основному локальну дію [2].

Основними об'єктами, на які впливають автомобільні дороги є:

а) Природні:

- повітря (забруднення газами, пилом, рівень шуму, мікроклімат);
- водні ресурси (забруднення поверхневого стоку, водойм, підземних вод, зміна рівня ґрунтових вод);
- земельні ресурси, ґрунт (стабільність ґрунтових мас, опір ерозії, родючість ґрунтового шару);
- біологічні ресурси (рослини, тварини суші, водного середовища, сільськогосподарське виробництво).

б) Соціально - економічні:

- умови проживання населення (санітарні, психологічні параметри);
- економічні інтереси співтовариства, окремих осіб (можливості економічного розвитку, робочі місця, збереження життєвого укладу);
- землекористування (житло, сільське господарство, ліси, рекреація,

дачне господарство), розміщення промислових і інших підприємств;

- транспортна інфраструктура (доступність соціальних об'єктів, збереження сформованої системи зв'язків);

- об'єкти наукового і духовного значення (пам'ятники історії і культури, археологічні об'єкти, заповідні території, природні феномени);

Вплив автомобільного транспорту на природні екосистеми полягає у:

- забрудненні токсичними викидами атмосфери, водних об'єктів та ґрунтів, зміні хімічного складу ґрунтів і мікрофлори, утворенні виробничих відходів;

- споживання природних ресурсів – атмосферного повітря, яке необхідне для перебігу робочих процесів з ДВЗ транспортних засобів, нафтопродуктів і природного газу, які є паливом для ДВЗ, води для систем охолодження ДВЗ і мийки транспортних засобів, виробничих і побутових потреб транспортних підприємств, земельних ресурсів, відчужених під будівництво автомобільних доріг та інших об'єктів транспортної інфраструктури;

- виділенні теплової енергії у навколишнє середовище під час роботи ДВЗ та установок, в яких спалюють паливо;

- створенні високих рівнів шуму та вібрації;

- активації несприятливих природних процесів таких, як водна ерозія, заболочення місцевості, утворення сільових потоків, зсувів та обвалів;

- травмуванні і загибелі людей, тварин, нанесенні великих матеріальних збитків внаслідок аварій та катастроф;

- порушенні ґрунтово-рослинного покриву і зменшенні врожайності сільськогосподарських культур [3].

Взаємодія людини з навколишнім середовищем, шляхом забезпечення власних потреб, наносить шкоду не тільки об'єктам довкілля, але і самій людині. В даний час йде боротьба з автомобільною небезпекою. Конструюються фільтри, розробляються нові види пального, що містять менше свинцю. Скороченням добавок і перехід до безсвинцевому бензину породить ряд технічних проблем. Отже, в перспективі можна усунути розсіювання свинцю двигунів внутрішнього згорання. Але залишаться інші шкідливі компоненти відпрацьованих газів – чадний газ, оксиди азоту, канцерогенний бенз (а) пірен і т.п. [3].

Список використаних джерел

1. Юрченко В.А., Внукова Н.В., Бригада Е.В., Василенко Е.А. Комплексное экспериментальное исследование экологических последствий влияния автомобильной дороги на прилегающие территории в г. Харькове // Вестник Белгородского государственного технологического университета им. В.П.Шухова. - 2006. - № 14 // Труды III Международной научно-практической конференции «Проблемы экологии: наука, про-

мышленность, образование» 25-27 октября 2006 г. Белгород.

2. Автотранспорт как источник загрязнения окружающей среды // Проблемы окружающей среды и природных ресурсов (по материалам зарубежной печати). – 1988. – № 10. – С. 26 - 50.

3. Аксенов И.Я., Аксенов В.И. Транспорт и охрана окружающей среды. – М.: Транспорт, 1989. – 176 с.

Лісова Анастасія Михайлівна, студентка факультету транспортних систем, 5 курс, група ТДМ-51,
Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

НЕБЕЗПЕЧНІ ТА ШКІДЛИВІ ФАКТОРИ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З ПОЖЕЖАМИ

Надзвичайно небезпечним фактором пожежі є вогонь. Випадки його безпосередньої дії на людей трапляються досить рідко. Під час пожежі температура полум'я може досягати 1200-1400 °С, і у людей, що знаходяться у зоні пожежі, випромінювання полум'я можуть спричинити опіки та больові відчуття.

Небезпека підвищеної температури середовища полягає у тому, що при вдиханні розігрітого повітря разом із продуктами горіння призводить до ураження органів дихання та смерті.

В умовах пожежі підвищення температури середовища до 60 °С є життєво небезпечною для людини [1].

Дим зумовлює інтенсивне подразнення органів дихання та слизових оболонок (сильний кашель, слезотечу). Крім того, у задимлених приміщеннях унаслідок погіршення видимості сповільнюється евакуація людей, а часом її проведення стає цілком неможливим.

Знижена концентрація кисню спричинена тим, що в процесі горіння відбувається хімічна реакція окиснення горючих речовин та матеріалів. Небезпечною для життя людини вважається ситуація, коли вміст кисню в повітрі знижується до 14% (норма - 21%). При цьому втрачається координація рухів, з'являється слабкість, запаморочення, загальмовується свідомість.

При концентрації кисню 9-11 % смерть настає через кілька хвилин. Токсичні продукти горіння становлять найбільшу загрозу життю людини, особливо при пожежах у будівлях.

Адже в сучасних виробничих, побутових та адміністративних при-

міщеннях є значна кількість синтетичних матеріалів, що є основними джерелами токсичних продуктів горіння.

Найчастіше при пожежах відзначається високий вміст у повітрі оксиду вуглецю. Так, у підвалах, шахтах, тунелях, складах його вміст може становити від 0,15 до 1,5%, а в приміщеннях 0,1-0,6%. В табл.1 наведено порогові концентрації деяких токсичних продуктів горіння [2].

Таблиця 1. Порогові концентрації деяких токсичних продуктів горіння.

№ з/п	Речовина	Концентрація					
		Смертельна за умовами вдихання протягом 5-1- хвилин		Небезпечна (отруйна) за умови вдихання протягом 0,5-1,0 год., г/м ³		Переносима за умовами вдихання протягом 0,5-1,0 год., %	
		%	г/м ³	%	г/м ³	%	г/м ³
1.	Оксид азоту	0,05	1,0	0,01	0,2	0,005	0,1
2.	Оксид вуглецю	0,5	6,0	0,2	2,4	0,1	1,2
3.	Вуглекислий газ	9,0	162	5,0	90	3,0	54
4.	Сірчаний газ	0,3	8,0	0,04	1,1	0,01	0,3
5.	Сірководень	0,08	1,1	0,04	0,6	0,02	0,3
6.	Сірковуглець	0,2	6,0	0,1	3,0	0,05	1,5
7.	Хлористий вуглець	0,3	4,5	0,1	1,5	0,01	0,15
8.	Синильна кислота	0,02	0,2	0,01	0,1	0,005	0,05

Основні небезпечні фактори пожежі:

- токсичні продукти горіння;
- полум'я та іскри;
- підвищена температура навколишнього середовища;
- дим, знижена концентрація кисню.

Вторинні прояви небезпечних факторів пожежі:

- руйнування будівельних конструкцій;
- витікання небезпечних речовин, що відбуваються внаслідок пожежі;
- вибухи, вогнегасні речовини.

Коли людина перебуває в зоні впливу пожежі, то вона може потрапити під дію наступних небезпечних та шкідливих чинників: токсичні продукти горіння; вогонь; підвищена температура середовища; дим; недостатність кисню; руйнування будівельних конструкцій; вибухи; витікання

небезпечних речовин, що відбуваються внаслідок пожежі; паніка [3].

Список використаних джерел

1. Тарасюк В.С., Кучанська Г.Б. Охорона праці в лікувально-профілактичних закладах. Безпека життєдіяльності Підручник – К.: ВСВ "Медицина" – 2010.
2. Кочін І.В., Черняков Г.О., Сидоренко П.І., Букін В.Є., Савчук О.М., Скороход В.М. Охорона праці та безпека життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях – К.: "Здоров'я" – 2005.
3. Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. Безпека життєдіяльності – Львів: "Афіша" – 1999.

Лопатін Сергій Віталійович, студент факультету управління та бізнесу, 4 курс, група ЕМ-41,

Богатов Олег Ігорович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ПРОБЛЕМНИЙ ХАРАКТЕР ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ З СЕРЕДОВИЩЕМ ЇЇ МЕШКАННЯ

У природних екосистемах відходи не накопичуються, а розкладаються і рециклізуються. Людство раніше позбавлялось від відходів за рахунок таких же природних процесів. Але демографічний вибух і науково-технічний прогрес призвів до того, що в навколишнє середовище надходить така кількість відходів, яка перевершує можливості природних екосистем [1].

Інтенсивне вплив господарської діяльності людини на навколишнє середовище породжує конфлікт між людиною і природою з неминучим кінцем - загибеллю цивілізації, представники якої через незнання зруйнували середовище свого проживання. У подібному конфлікті, в кінцевому підсумку, стороною, що програла завжди є сама людина [2-3].

Розвиток промисловості – це найважливіший чинник урбанізації в сучасний період. Хоча відомо, що виникнення міст і їх розвиток тривалий час були зумовлені іншими чинниками (торгівля, оборонні функції та ін.). Регіони з густою мережею міських поселень мають найвищий рівень перетворюваності ландшафтів, іноді вони змінені настільки, що стають непридатними для безпечного проживання людей. Це найбільше стосується регіонів з надмірною концентрацією промисловості, в яких до таких негативних наслідків, забруднення довкілля, додаються ще й порушення планувальної структури міста, злиття промислової і селитеб-

ної чи промислової і рекреаційної зон, зменшення площ резервних територій у містах та ін.

В процесі природокористування людство щорічно переміщує на нашій планеті більше 4 трлн. т речовини, створює тисячі нових хімічних сполук, більшість з яких не включається в кругообіг речовин і накопичується в біосфері, забруднюючи її. Внаслідок промислової діяльності відбувається забруднення природного середовища, зменшується рівень сонячної радіації над великими географічними регіонами [4].

Для того щоб задовольнити річні потреби однієї людини в їжі, одязі, житлі, забезпечити його культурні та естетичні потреби, використовується приблизно 20 т різного природної сировини. Видобуток корисних копалин у всьому світі подвоюється кожні 15 років. Відповідно з цим збільшуються і обсяги відходів, які умовно можна розділити на промислові і побутові.

Прямий вихід в технологічному ланцюгу "сировина - цільовий продукт" рідко перевищує 10%, тобто з 1 т руди виходить 100 кг "цільового продукту" і 900 кг "марного продукту". Стає очевидним, яким величезною кількістю промислових відходів супроводжується задоволення невинно зростаючих потреб людства.

Особливо багато твердих відходів дають чорна та кольорова металургія, гірничодобувна, енергетична, лісопереробна і ряд інших галузей. На підприємствах чорної металургії держав СНД використовується тільки 5% обсягу розкритих порід; у відвалах нагромадилося 400 млн т доменних та сталеплавильних шлаків. До цієї кількості ще щорічно додаються десятки мільйонів тонн шлаків та сотні мільйонів тонн відходів збагачувальних фабрик. Заводами калійних добрив накопичено 500 млн т галітових відходів, кількість яких щороку збільшується на 10%. Лісозаготівельні підприємства накопичили понад 200 млн м³ деревної кори.

Багато відходів дає енергетична промисловість. Так, при роботі протягом однієї доби ТЕС середньої потужності (1 ГкВт) потрібно 10 тис. т вугілля і утворюється 1 тис. т шлаку і золи, під відвал яких вимагається площа 1 га в рік. На частку відходів гірничодобувної промисловості припадає 70-75% всіх відходів у народному господарстві, а використовуються вони дуже мало.

В 70 - 80х роках в Україні склалася катастрофічна екологічна ситуація. Україна складала усього 2,7% території СРСР, але тут було зосереджено майже 25% його мінерально-сировинної бази [5].

Нині 88 % приросту населення припадає на країни, що розвиваються. У розвинутих країнах він не перевищує 1%. В Україні з 1992р. смертність населення почала випереджувати народжуваність, тобто перед загрозою опинився генофонд нації.

Військовий конфлікт на території Кувейту та прилеглих територіях (1991 р.) та війна у Чечні наочно показали, наскільки воєнні дії негативно впливають на навколишнє середовище. Так, у результаті горіння 500 нафтових свердловин у Кувейті, що тривало протягом кількох місяців, відбулося значне теплове забруднення атмосфери (86 млн. кВт цілодобово), забруднення сажею від палаючої нафти (1200 т. цілодобово), вуглекислим газом (1,9 млн. т). Нафтою було вкрито 1554 кв. км поверхні моря, а цілодобово її згорало 7,3 млн. літрів. Унаслідок воєнних дій у Чечні виникали масові інфекційні захворювання людей, що призвело до чисельних жертв серед мирного населення.

В 2014 році на території Нікарагуа має розпочатися будівництво 300-кілометрового Нікарагуанського каналу. Екологи кажуть, що це стане екологічною катастрофою для регіону і Америки в цілому. Екологи стверджують, що канал може викликати справжню екологічну катастрофу на північноамериканському континенті, на планеті в цілому. По-перше, розкопки торкнуться озера Нікарагуа - найбільший резервуар питної води регіону, по-друге, знищать близько 400 000 гектарів тропічних лісів і боліт. По-третє, будівництво торкнеться біосферного заповідника Босавас і біологічного заповідника Індіо Маїс [6].

Пекін останнім часом перебуває в смозі, що викликано урбанізацією міста. Дослідники виявили понад 1000 різних видів мікроорганізмів, 80% з яких були бактеріями. Найпоширенішим мікробом в пекінському смозі виявилася ґрунтова бактерія *Geodermatophilus obscurus*, *Aspergillus fumigatus* та деякі інші. Деякі з цих мікроорганізмів володіють широким патогенним потенціалом. Вони здатні викликати у людини інфекції дихальних шляхів, алергічні реакції та провокувати запальні процеси.

Таким чином, основні проблеми життєдіяльності людини зводяться до комплексу заходів щодо захисту, раціонального використання природних ресурсів і відновлення живої (рослинний і тваринний світ) і неживої (ґрунт, вода, атмосфера, надра, клімат та ін.) природи.

Список використаних джерел

1. Гунько С.І. Природне середовище та його охорона / Основи екологічних знань// за ред В.І.Поліщука, Л.П.Царика. – Тернопіль, 1994. – С. 100-106.
2. Данилов-Данільян В.И., Гориков В.Г. и др. Окружающая среда между прошлым и будущим: мир и Россия (опыт эколого-экономического анализа).–М.: ВИНТИ, 1994. – 133 с.
3. Злобін Ю.А. Основи екології. – Київ: Лібра, 1998 – 248 с.
4. Максимова Л.В. Опыт выявления каркаса основных понятий общей антропоэкологии // Эволюционная и историческая антропология. – М.: Прогресс, 1993. – 640 с.

5. Одум Ю. Экология. Т.1-2. – М.: Мир, 1986. – 704 с.
6. Оуен Д.Ф. Что такое экология? – М.: Лесная промышленность, 1984. – 185 с.

Лукавенко Віра Вячеславівна, студентка факультету енергетики, енергозберігаючих технологій і автоматизації енергетичних процесів, 6 курс, група ДЕА-ПОО-15 мг,

Лис Юлія Станіславівна, доцент кафедри охорони праці, стандартизації та сертифікації, кандидат технічних наук, доцент
Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Професійна діяльність сучасного викладача вищого навчального закладу висуває високі вимоги до його професійної поведінки, вимагає постійної та максимальної мобілізації його власних ресурсів. Без раціонального підходу до їх використання викладач вищого навчального закладу часто виявляється в стані нервово-психологічної напруги, що приводить до стресу, втрати здоров'я.

Професія викладача відносяться до категорії професій, особливо вразливих перед стресом, так як викладачеві доводиться вирішувати різноманітні професійні завдання в умовах нестачі часу й інформації, постійного відкритого контакту з людьми, який передбачає значні емоційні та енергетичні витрати.

Проблема стресу постійно викликає зацікавленість вчених і практиків, пов'язує між собою багато фундаментальні та прикладні дослідження. Великий науковий досвід з проблеми вивчення і боротьби зі стресами накопичений за кордоном (В. Вундт, У. Джемс, Р. Йеркс, Дж. Додсон, У. Кеннон, Т. Кокс, К. Маккей, Р. Лазарус та інші). Поступово зростає інтерес до дослідження теми стресу і стресостійкості у вітчизняних вчених (С. Максименко, О.Марковець, Н. Перегончук, В. Паньковець та ін.) [1, 2]. Однак, незважаючи на наявність значної кількості робіт, залишається ще не мало питань пов'язаних з розумінням специфічних особливостей стресу і стресостійкості викладача в процесі здійснення ним професійної діяльності.

Особливостями викладацької праці є: сприйняття і осмислення одночасних комунікацій різноманітного роду; зміна мікросоціального ситуації; взаємодія з різними соціальними групами; рольова невизначеність (велика кількість соціально-рольових очікувань); поведінка і став-

лення студентів.

Стрес-реакції в діяльності викладача проявляються в емоційній напруженості, перевтомі, тривожності, знесиленні та вигоранні. Основними причинами розвитку стресу у викладачів вищих навчальних закладів є такі особливості змісту педагогічної діяльності та умов її реалізації, як висока значимість праці та особиста відповідальність за якість навчання, дефіцит часу, різноманітність педагогічних навантажень, організаційні недоліки. Педагогічний стрес має свої особливості, зумовлені специфікою професійної діяльності викладача ВНЗ. Різноманітність виникаючих завдань і професійних проблем у викладачів часто породжують необхідність діяти по новому при дефіциті інформації і часу, що може стати причиною стресових реакцій у вигляді втрати індивідом контролю свого стану і поведінки.

Людина в стані зменшити ймовірність розвитку у неї стресу за рахунок розумного уникнення ризиків і сталого розвитку різних власних ресурсів: психологічних, інтелектуальних, духовних, соціальних, фізичних, фінансових, культурних, умов середовища [3].

Визначення психологічні ресурси можна розглядати підставою для підвищення стійкості до стресу як професійно значущої якості викладача. Ефективне збереження і підвищення стійкості до стресу, за Н.Е. Водоньяновою, можливо за допомогою психологічних ресурсів, які забезпечують людині подолання стресових ситуацій [4]. Такими ресурсами стресостійкості можуть виступати активні моделі поведінки, а також індивідуальні властивості та здібності, щоб забезпечити людині психологічну стійкість в стресових ситуаціях.

Значне стійке підвищення стресостійкості викладачів можливо за рахунок психологічних ресурсів, наявних у кожної людини для адаптації, захисту і подолання критичних подій. Залучення цих психологічних ресурсів забезпечує розвиток необхідних структурних компонентів стресостійкості, особистості та формування необхідного рівня стресостійкої поведінки. Підвищення стресостійкості можна здійснювати за рахунок активної та усвідомленої поведінки, адекватного емоційного реагування на стресову ситуацію, конструктивних форм самоствердження і підтримки самооцінки у відповідь на стресовий вплив.

Стійке підвищення рівня стресостійкості дозволяє, в свою чергу, посилювати і накопичувати психологічні ресурси подолання і протистояння стресу, забезпечуючи досягнення стійкого результату у формуванні стресостійкої поведінки.

Список використаних джерел

1. Синдром “професійного вигорання” та професійна кар’єра працівників освітніх організацій: гендерні аспекти: [навч. посіб. для студ.

вищ. навч. закл. та слухачів ін-тів післядиплом. освіти] / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки, Т.В. Зайчикової. - К.: Міленіум, 2004. - 264 с.

2. Карамушка Л.М. Психологические особенности синдрома “профессионального выгорания” у работников банковских структур / Л. Карамушка, Т. Зайчикова, Е. Панасюк // Международный сборник научных трудов. - Рига, 2007.- Том 8. - С. 89-111.

3. Wong P.T. Effective management of life stress: The resource – congruence model //Stress Medicine. 1993 / Vol. 9. P. 51-60.

4. Водопьянова Н.Э. Психодиагностика стресса /Н.Э. Водопьянова. - СПб., 2009. - 336 с.

Любиченко Александр Александрович, студент магістратури
слідчо-криміналістичного інституту, 6 курс, група 03-15м-08,

Зенін Андрій Петрович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРАВОВА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ НОВОГО ПОНЯТТЯ «ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ» В ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ

В Законі України «Про Національну поліцію» (що набув чинності від 07.11.2015 р.) починаючи зі статті №1 вперше в законодавстві використовується термін «публічна безпека». Незважаючи на загальне розуміння поняття «публічної безпеки», як суспільного явища, в цьому законі, а також в інших немає конкретного його визначення. Тому метою доповіді є роз'яснення поняття «Публічна безпека» як об'єкта діяльності Національної поліції, а також пояснення щодо засобів та заходів поліції щодо забезпечення публічної безпеки. Актуальність розуміння та забезпечення поняття і суспільного явища «публічної безпеки» визначається розгорненням та поглибленням воєнної та соціальної надзвичайних ситуацій державного рівня в Україні, що призвели до значного зростання злочинності, до зростання соціальних небезпек як для окремої людини, так й для усього суспільства. Тому публічна безпека є важливою метою діяльності Національної поліції та інших органів охорони правопорядку.

Стаття 1 визначає, що Національна поліція – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав та свобод людини, протидії злочинності, підтримання

публічної безпеки і порядку.

Серед основних завдань Національної поліції визначено «підтримання публічної безпеки і порядку». Тому, поліцейський на всій території України незалежно від посади, місцезнаходження і часу доби в разі звернення до нього будь-якої особи із заявою чи повідомленням про події, що загрожують особистої чи публічній безпеці, або в разі безпосереднього виявлення таких подій зобов'язаний вжити необхідних заходів з метою рятування людей, надання допомоги особам, які її потребують, а також вживає заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях.

Поняття публічної безпеки вживається в законі багато разів, але одностачне визначення, закріплене законодавче – відсутнє! Тому приведемо два тлумачення терміну «публічний» із звичайних словників:

- якій відбувається у присутності публіки, людей, прилюдний, привселюдний, гласний, відкритий;
- призначений для широкого відвідування, користування, громадський, загальний, загальнодоступний.

Виходячи з вищезазначеного, пропонується наступне визначення терміну - публічною безпекою є стан суспільства, за якого з визначеною ймовірністю виключено прояв соціальних небезпек. Або – такий стан життєдіяльності суспільства, для якого мінімізований прояв соціальних небезпек для широкого загалу, в громадських місцях. При цьому, рівень такої мінімізації визначається значенням допустимого групового ризику прояву соціальних небезпек, яке досягається діями органів охорони правопорядку.

Публічна безпека є складовою національної безпеки у сфері суспільних відносин держави, у сфері внутрішніх небезпек. Тому доцільно звернути увагу на поняття національної безпеки. В Законі України «Про основи національної безпеки» визначається таке її поняття – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенціальних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної

політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сфер державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам. В певній мірі поняття національної та публічної безпеки тотожні та перетинаються багато в чому.

Для забезпечення публічної безпеки поліція може застосовувати відповідно до вимог законодавства спеціальні засоби та інші поліцейські заходи примусу. Спеціальні засоби як поліцейські заходи примусу – це сукупність пристроїв, приладів і предметів, спеціально виготовлених, конструктивно призначених і технічно придатних для захисту людей від ураження різними предметами, у тому числі від зброї, тимчасового (відворотного) ураження людини (правопорушника, супротивника), пригнічення чи обмеження волі людини (психологічної чи фізичної) шляхом здійснення впливу на неї чи предмети, що її оточують, з чітким регулюванням підстав та правил застосування таких засобів.

Для виконання своїх повноважень поліцейські можуть використовувати такі спеціальні засоби: гумові та пластикові кийки, електрошокові пристрої, засоби обмеження руху (кайданки, сітки для зв'язування тощо), засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, засоби примусової зупинки транспорту, спеціальні маркувальні засоби, службові собаки та коні, боєприпаси світлозвукової дії, засоби акустичного та мікрохвильової дії, боєприпаси та малогабаритні підривні пристрої для руйнування перешкод і примусового відчинення приміщень, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи металевими снарядами не смертельної дії, засоби димоутворюючих препаратів, водомети, бронемашини та інші спеціальні транспортні засоби.

Важливою та відповідальною умовою правового забезпечення застосування спеціальних засобів та заходів примусу з метою встановлення публічної безпеки є обов'язкове попередження про їх застосування з боку поліцейського, що виконує роль умови безпеки, яка надається правопорушнику. Для цього «поліцейський зобов'язаний заздалегідь попередити особу про застосування фізичної сили, спеціальних засобів, особливо, вогнепальної зброї і надати їй достатньо часу для виконання законної вимоги поліцейського, крім випадку, коли зволікання може

спричинити посягання на життя і здоров'я особи чи та/або поліцейського або інші тяжкі наслідки, або в ситуації, що склалася, таке попередження є невинуватим або неможливим» (стаття 43).

В статті 45 Закону «Про Національну поліцію» сформульовані наступні загальні правила застосування спеціальних засобів для забезпечення публічної безпеки:

- кийки, засоби сльозогінної та дратівної дії, водомети, бронемашини, пристрої для відстрілу гумових чи аналогічних металевих снарядів не смертельної дії застосовуються для припинення групового порушення громадського порядку та масових заворушень;

- спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби застосовуються для припинення групового порушення громадського порядку чи масових заворушень з метою подальшого виявлення осіб та затримання, а також контролю за переміщенням речей в таких ситуаціях публічної небезпеки.

Важливою складовою правових засад забезпечення публічної безпеки за допомогою спеціальних засобів та інших заходів поліцейського примусу, крім вищезазначених правил їх застосування, є вимоги до заборони їх застосування у певних ситуаціях та відносно до певних осіб, а також обмеження їх застосування у вуличних умовах. Особливу важливість серед правових засад мають правові вимоги до застосування та поведінки з вогнепальною зброєю, як найбільш суворого засобу примусу, що має найбільш багаточисельні тяжкі наслідки неправомірного застосування зброї або порушень правил безпеки поведінки з нею. Актуальність цього обумовлюють теперішні умови підтримання публічної безпеки, які характеризуються величезним застосуванням та обігом нелегальної зброї, незаконне знаходження у населення та багаточисельних озброєних формувань бойової автоматичної зброї та, внаслідок, майже щоденні перестрілки в різних районах країни. Такі сучасні умови забезпечення публічної безпеки вимагають від поліцейських високого рівня професійних компетенцій з питань застосування спеціальних засобів та зброї з одного боку, а з іншого боку – більш чіткого визначення меж, ознак та умов суспільного явища та законодавчого поняття «публічної безпеки».

У доповіді роз'яснюються порядок, правила та обмеження застосування спеціальних засобів в різних конкретних умовах підтримання та відновлення публічної безпеки з приведенням прикладів практичних небезпечних ситуацій діяльності підрозділів Національної поліції, де проходить правоохоронну службу співавтор доповіді лейтенант поліції Любиченко О.О.

Таким чином, забезпечення публічної безпеки характеризується складністю та суперечливістю правил і умов застосування спеціальних

засобів та інших заходів примусу, а також суворою відповідальністю поліцейських за наслідки їх застосування, що вимагає більш чіткого та однозначного визначення поняття публічної безпеки у законодавстві з метою підвищення ефективності правоохоронної діяльності щодо забезпечення саме той публічної безпеки в умовах соціальної надзвичайної ситуації в країні.

Ляшук Ірина Юріївна, студентка Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту, 4 курс, група ЕК-41,

Туровська Галина Іванівна, доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ В ОРГАНІЗАЦІЇ

«Хто володіє інформацією, той володіє світом»
Уінстон Черчель

Це дійсно так, адже інформація в історії розвитку цивілізації завжди відігравала визначальну роль і була основою для прийняття рішень на всіх рівнях та етапах розвитку суспільства і держави. Інформація значно полегшує життя людей і робить його більш цікавим. Саме від чіткої, достовірної, оперативно отриманої інформації залежить успіх будь-якої справи.

Оскільки ХХІ ст. обіцяє бути століттям інформаційних технологій, тому одним з найважливіших інструментів проведення політики охорони праці в організації є її інформаційне забезпечення. Доступне донесення необхідної інформації до кожного працівника –первісний внесок у справу мінімізації кількості нещасних випадків на виробництві. Адже своєчасне попередження про небезпеку – це вже частково усунена небезпека. Всі працівники на підприємстві, незалежно від посади і виконуваних обов'язків, повинні мати уяву про шкідливі й небезпечні виробничі чинники, засоби захисту та їх використання, порядок дій у аварійних ситуаціях [1]. Належна кваліфікація й обізнаність працівників організації з питань охорони праці зменшує ризик отримати виробничу травму чи професійне захворювання.

Удосконалення системи інформаційного забезпечення охорони праці є важливим не тільки для окремо взятого підприємства чи

організації, а й на рівні держави [2-4].

Основними завданнями в галузі інформатизації системи охорони та безпеки праці є [1, 5]:

- здійснення комплексу заходів щодо формування інформаційних ресурсів, забезпечення відкритого доступу до них;

- здійснення постійного моніторингу якості інформації, що надається та необхідних заходів щодо захисту інформаційних ресурсів;

- підвищення кваліфікації та перепідготовка кадрів центрів охорони праці;

- створення на базі регіональних центрів інформатизації та центрів нових інформаційних технологій глобальної розподіленої бази даних з питань відкритого доступу до інформаційних ресурсів з охорони та безпеки праці;

- створення апаратно-програмної бази для розвитку ефективних систем автоматизованого проектування.

Головною метою інформатизації служби охорони праці є підвищення рівня інформаційного забезпечення кожного працівника, розвиток загальної інформаційної інфраструктури, використання можливостей інформатизації для всебічного розвитку. Інформаційне забезпечення охороною праці – це надання інформації, необхідної для здійснення економічної, соціальної, організаційної діяльності, оцінки стану охорони праці, попередження небажаних ситуацій тощо. Основними вимогами, які висуваються до інформаційного забезпечення, є повнота, достовірність та оперативність надання інформації [1, 6]. Для цього необхідна удосконалена система інформаційного забезпечення, яке має керуватися органами управління охороною праці на всіх рівнях і потребувати удосконалення шляхом визначення та поширення міжнародного й вітчизняного досвіду щодо пропаганди безпечних методів і засобів праці, вирішення інших актуальних питань у цій сфері із залученням сучасних інформаційних технологій.

У практиці управління використовується інформація різних видів:

- економічна, організаційна, соціальна та соціально-психологічна;

- оперативна, поточна та стратегічна;

- планова, статистична та ін.

Неповнота інформації часто є причиною прийняття нераціональних і несвоєчасних управлінських рішень.

Значною мірою наявність та особливості системи інформаційного обміну між керівництвом, підрозділами та безпосередніми виконавцями робіт впливають на загальний стан охорони праці в організації. Система інформаційного обміну має важливе значення також у зв'язку з цільовим підходом до вирішення питань охорони праці, тому що сприяє

упорядкуванню цілей, принципів дії, стратегії і тактики роботи, формування трьох основних механізмів удосконалення будь-якої діяльності – інтеграції, координації та концентрації дій на цільових завданнях [1]. Досягнення чітко визначеної мети можливе лише за умови створення впорядкованої системи координації та механізмів конструктивної, нормативно-регульованої взаємодії.

Отже, використовуючи нові інформаційні технології, покращення інформаційного забезпечення у галузі охорони праці в організації сприятиме виробленню та прийняттю управлінських, організаційних та інженерних рішень, зростанню обізнаності, знань і розумінь працівників з питань охорони праці, що дозволить забезпечити сприятливі умови праці на кожному робочому місці та збереження здоров'я і працездатності працівників в організації. Саме тому інформаційне забезпечення в наш час завжди буде невід'ємною складовою частиною діяльності з охорони праці та незмінною законодавчою вимогою, оскільки сьогоденне суспільство тісно пов'язане з ерою інформатизації.

Список використаних джерел

1. Стеліга І.І. Сутність інформаційного забезпечення охорони праці в ІФТУНГ / І.І. Стеліга, Я.М. Семчук, Й.І. Рошак, Г.І. Семків, Г.Д. Лялюк-Вітер, О.М. Івануляк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nge.nung.edu.ua/sites/nge.nung.edu.ua/files/journals/015/11siizop.pdf>
2. Про інформаційне забезпечення в галузі охорони праці та промислової безпеки // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dnopr.kiev.ua/index.php?option=comcontent&task=view&id=517&Itemid=60>
3. Венедіктов В.С. Охорона праці: європейські і міжнародні стандарти та законодавство України (порівняльний аналіз) / В.С. Венедіктов, В.П. Грохольський, М.І. Іншин та ін.: Науково-практичний посібник: М-во юстиції України, Державний департамент з питань адаптації законодавства, Українська асоціація фахівців трудового права. – Харків-Київ, 2006. – Т. 1. – 713 с.
4. Землякова Є. М. Вдосконалення системи охорони праці на підприємстві / Є. М. Землякова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2011/iem/zemlyakova/diss/indexu.htm>
5. Кружилко О.Є. Перспективи розвитку інформаційного-аналітичної підтримки вироблення управлінських рішень у сфері охорони праці / О.Є. Кружилко, К.Н. Ткачук, К.К. Ткачук // Вісник НТУУ «КПІ». – 2010. – Вип. 19. – С. 195 - 203.

6. Стиценко Т.Є. Системний підхід до інформаційного забезпечення охорони праці / Т.Є. Стиценко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/484/1/V_59_33.pdf

Магда Ольга Олександрівна, курсант факультету № 1,
2 курс, група Ф1-15-2,

Власенко Ігор Володимирович, доцент кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків

«ТУНЕЛЬНИЙ ЗІР» В СТРЕСОВІЙ СИТУАЦІЇ

За науковими даними 90% інформації людина отримує за рахунок органів зору [1]. Проте, під впливом стресових факторів виникає явище "тунельного зору", яке суттєво знижує якість сприйняття інформації. Для 53% працівників Національно поліції застосування вогнепальної зброї є стресовою ситуацією. Виникнення тунельного зору при вогнево-му контакті спричиняє втрату контролю свого сектору, недостатню інформацію про загальну обстановку та загрожує неможливістю координувати й коректувати дії напарників, випадковим пораненням колег і сторонніх осіб, або навіть смертю самого поліцейського. З огляду на це, уміння контролювати організм в стресовій ситуації, досконало володіти зброєю та вражати ціль в будь-яких умовах є обов'язковим для кожного працівника.

Точного визначення тунельного зору науковці не дають. Проте пояснення механізму цього явища можна знайти у статтях А. Коуна, що спираються на дослідження німецького ученого Г. Гельмгольца [2] та американського дослідника Б. Сідла [3]. У стресових умовах внаслідок активації соматичної нервової системи у кров викидається гормон адреналін, що забезпечує максимальний тонус м'язів, зокрема целіарного м'язу ока. Напружений целіарний м'яз утримує кристалик в розширеному стані, дозволяючи йому пропускати максимальну кількість світла та краще бачити ціль. В той же час це унеможлиблює концентрацію на близьких відстанях та призводить до втрати периферійного зору.

Зменшення сектору огляду відбувається за багатьох причин і відбувається як за рахунок зовнішніх чинників (пора року, час доби, опади, туман), так і за рахунок внутрішніх (швидкість руху, почуття страху та небезпеки, хвилювання). Поява "тунельного зору" у працівників поліції створює низку проблемних питань при виконанні службово-бойових завдань, до яких відносяться:

- збільшення кількості особового складу поліції при утримуванні певного сектору;
- збільшення рівня травматизму за рахунок меншого контролю небезпек;
- збільшується динаміка рухів головою при огляді певного сектору, що унеможливує достатній контроль цього сектору;
- є джерелом неконтрольованого страху.

З огляду на це, поняття "тунельного зору" можна сформулювати як звуження фокусу зору до невеликої точки або плями, в якій знаходиться ціль чи потенційна загроза. Сектор бачення при цьому зменшується в залежності від рівня підготовки, досвіду поліцейського, кількості та ступеня ускладнюючих факторів. Серед таких можна виділити наступні:

- декілька цілей (60% більше 1 особи);
- сторонні поблизу цілей;
- швидке пересування супротивника;
- мала відстань до потенційної загрози (86% менше 5 метрів);
- недостатнє освітлення;
- дим, шум, сторонні перешкоди;
- неочікуваний перехід до стрільби з положення арешту чи контролю підозрюваного, обшуку тощо;
- психологічна нестійкість поліцейського.

Екстремальні умови для працівників правоохоронних органів виникають, як правило, під час несення служби. Як показують дані соціологічних досліджень, працівники слідчих органів у 50% службових ситуаціях знаходяться в екстремальних умовах, працівники поліції громадської безпеки - 52%, працівники карної поліції - 60% і працівники спецпідрозділів МВС - 64%. Екстремальні ситуації впливають на фізіологічні здібності правоохоронців, в том числі і на зменшення сектору огляду. При достатній підготовці цей показник можна збільшити, але навіть у підготовленого бійця сектор зменшується мінімум на 20-30% по горизонталі та на 40% по вертикалі [4].

В Харківському Національному університеті внутрішніх справ нами були проведені теоретичні і експериментальні дослідження. Наприклад, при зменшенні часу з 30 секунд до 10 секунд на контроль речей, які знаходилися у кімнаті, зменшується площа плями, яка добре проглядається на 12% та збільшується кількість рухів головою на 17%. Обидва чинники впливають на ефективність контролю, яка зменшилася з 86% до 22%. Опитування, яке проводилося серед працівників поліції вказало на достатню значимість досліджень в цій сфері. Майже 84% опитуваних вважає, що в екстремальних умовах їх органи зору менш ефективні.

Хоча повністю подолати явище тунельного зору неможливо, є кіль-

ка шляхів зменшення його впливу на організм:

I. Зменшення реакції організму внаслідок постійних тренувань в екстремальних умовах та пристосуванням до них. Методика носить назву "навчання, стимул, реакція" і розроблена американським дослідником А. Коуном. Вона передбачає попередній інструктаж та почерговий вплив негативних факторів (реалізм і сила впливу при цьому збільшується в ході засвоєння навичок). Метою цього способу є вдосконалення практичних навичок, підвищення психологічної стійкості та максимальна самовіддача поліцейського навіть в умовах підвищеного рівня стресу. Прикладами стресових чинників є: заміна паперових мішеней реальним супротивником (із використанням тренувальних боєприпасів); несподівана поява супротивника на близькій відстані/збоку; стрільба в умовах постійного руху з різкою зміною положення тощо. Окрім цього, вдосконаленню навичок сприяють тренування у віртуальних стрілецьких тирах із рухомими мішенями, тренування з використанням пейнтбольного та страйкбольного обладнання, а також перевірка навичок в умовах, максимально наближених до реальності (наприклад щорічні змагання "Odessa Rifle Marathon" [5]).

II. Компенсація негативних реакцій іншими навичками організму. Під впливом адреналіну та сильних емоцій утримання рівної мушки в прорізі цілика та плавне натиснення на спусковий гачок неможливі, тому дрібна моторика повинна компенсуватися грубою моторикою. Вона застосовується в умовах "інтуїтивної стрільби", при цьому розумові затрати зводяться до мінімуму, а елементарні навички та реакція на зміну обстановки відпрацьовується до автоматизму (візуальний контакт при цьому є необов'язковим). Особливу увагу слід звернути на прийоми, які здаються елементарними, проте в стресовій ситуації неминуче викликають труднощі, а саме: контроль патрона в патроннику, витягання пістолета з кобури, контроль цілі, несення зброї з кобури на лінію вогню, перезарядка тощо.

Інтуїтивна стрільба передбачає два етапи тренувань:

1. чуттєве сприйняття організму в процесі відпрацювання рухових навичок (осмислення внутрішнього стану організму, положення тіла та зброї відносно цілі) (500-800 разів);

2. наступний етап починається лише тоді, коли рухові навички вироблені і не потребують контролю. Він передбачає зорове, слухове, чуттєве сприйняття обстановки для пошуку та класифікації цілей, визначення порядку та способів їх ураження, прогнозування влучення.

Нажаль, виникнення "тонельного зору" у працівників поліції та вплив цього явища на ефективність їх дій при виконанні службово-бойових задач досліджено не достатньо. Зауважимо, що питання є сер-

йозним для безпечного виконання поліцейськими своїх повноважень та зниження рівня травматизму, особливо в екстремальних умовах. А наведені способи подолання тунельного зору не єдині, окрім того їх можна використовувати як поодиночі, так і комплексно.

Список використаних джерел

1. Зрение человека // Вікіпедія: вільна енциклопедія URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Зрение_человека
2. Herman von Helmholtz. Handbuch der Physiological Optik. Hamburg und Leipzig: Verlag von Leopold Voss, 1909. Erster Band. 376 p.
3. Bruce K. Siddle. Sharpening the Warriors Edge: The Psychology & Science of Training. PPCT Research Publications, 1995. 148 p.
4. Aaron Cown. Vision under stress. URL: <http://monderno.com/training/vision-under-stress> (дата звернення 14.03.2017).
5. Беги и стреляй - Odessa Rifle Marathon 2016. ohotnik1975 URL: <http://tactical.livejournal.com/102917.html> (дата звернення 14.03.2017).

Макаров Михайло В'ячеславович, студент магістратури Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України, 5 курс, група 04-16м-14,
Зенін Андрій Петрович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ДО ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ВОЛОДІННЯ ВОГНЕПАЛЬНОЮ НАРІЗНОЮ ЗБРОЄЮ ЦИВІЛЬНИМ НАСЕЛЕННЯМ ДЛЯ САМОЗАХИСТУ

Сучасна суспільна ситуація в Україні характеризується падінням рівня особистої безпеки у зв'язку із соціально - політичними подіями та збройним конфліктом, що призвели до нелегального розповсюдження зброї, в тому числі бойової та, внаслідок, до значного зростання злочинності та загроз насилля проти людини. Мабуть кожну добу десть у країні відбуваються перестрілки із застосуванням вогнепальної і бойової зброї. При цьому законослухняні громадяни опинилися в ситуації беззахисних осіб проти зростання загроз озброєного насильства в умовах зниження ефективності протидії злочинності з боку органів охорони правопорядку! Така ситуація загострила проблему самозахисту населення за допомогою особистої зброї, що призвело до стрибка громадських закликів до прийняття закону про дозвіл населення купувати, мати і застосовувати для самозахисту вогнепальну зброю. Для цього треба визна-

ти, що зброя насправді є найбільш ефективним і суворим засобом протидії загрози насильства, особливо проти загрози збройного насильства! Ключовою проблемою цього питання для нашого суспільства є не ефективність самозахисту за допомогою зброї, а нові проблеми безпеки суспільстві, які випливають з загального доступу нашого населення до такого ефективного засобу ураження людей, як вогнепальна зброя.

У сучасній Україні дебати щодо вільного обігу вогнепальної зброї тривають вже давно і з чималим запалом пристрастей. Супротивники закону про зброю лякають людей тим, що підвищиться рівень злочинності і це буде другим Чикаго на взірєць часів сухого закону 20-30-х років минулого століття. Прихильники легалізації цивільного зброї для цивільного населення спираються на текст Конституції України і часто наводять як приклад Естонію. То які ж аспекти цього питання насправді актуальні і як можна розв'язати проблему зброї в сучасній Україні?

Конституції України визначає наступні права людини на захист: невід'ємне право кожної людини на життя, право на захист свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань, право на повагу до своєї гідності, право на свободу та особисту недоторканість, рівність, непорушність та невідчужуваність основоположних конституційних прав і свобод, непорушність права приватної власності. Таким чином, Конституція обумовлює підґрунтя для застосування зброї для забезпечення конституційних прав людини на «захист свого життя, здоров'я, особисту недоторканість...».

Питання вільного володіння вогнепальною зброєю громадянами, на погляд автора Макарова М.В., є принциповою основою громадянського миру і безпеки. І річ тут не у тому, що якщо закони не працюють, лише "містер Кольт" робить людей рівними в правах, а в принциповій свідомості громадян і зрілості громадянського суспільства. Для оцінки цієї проблеми приведемо приклади її реалізації в інших країнах, в яких впровадження дозволу населенню на вогнепальну зброю не призвело до негативних наслідків, тому можна вважати позитивним фактором безпеки населення.

У Фінляндії, як у більшості північних країн завдяки пристрасті до полювання, населення має велику кількість зброї. Але для того, щоб отримати право на її придбання, потрібно мати дозвіл, до того ж, для кожної одиниці зброї окремих. Також потрібно вказати, для чого купується зброя: полювання, стрільба по мішенях, або колекціонування. Але графі самозахист у списку немає! Там вся зброя має зберігатися вдома, а якщо більш, ніж 5 стволів – то в сейфі, який перевіряється та схвалюється поліцією. Відсоток населення, що володіє зброєю становить 12,81% населення.

У Швеції охочі купити зброю повинні вказати, задля чого вона їм

знадобилася: для спорту, полювання або колекціонування. Якщо для спорту, то потрібно бути членом діючого клубу, як мінімум півроку, і доведеться скласти іспит зі стрільби. При цьому, таку спортивну зброю для полювання використовувати заборонено. Шведам дозволяється мати 6 мисливських рушниць, або 10 пістолетів, або 8 одиниць того й іншого. Зберігання - тільки в сейфі, що отримав схвалення поліції. Заборонено купувати патрони до тієї зброї, якої громадянин не має. Відсоток населення, що володіє зброєю, становить 31,6%.

У Канаді кожен, хто хоче володіти зброєю або придбати його, повинен отримати ліцензію. Всі бажаючі придбати зброю повинні здати кілька іспитів з поводження зі зброєю. Також у Канаді заборонений продаж зброї: більшість короткоствольних моделей, у яких довжина ствола становить менше 105 мм, і зброя калібру .32 або .25. А також, автоматична зброя, зброя з обрізаним стволом, і деякі армійські моделі, як, наприклад, АК-47. Відсоток озброєного населення складає 23,8%.

У Норвегії закон про зброю був прийнятий ще у 9 червня 1961 року. Громадянам країни з 18 років дозволено володіти довгоствольною вогнепальною зброєю, а з 21 року - короткоствольною. Власником рушниці або гвинтівки можна стати навіть з 16 років, але для цього потрібне схвалення батьків (опікунів) плюс дозволу місцевих поліцейських органів. Норвезьке законодавство дозволяє володіння вогнепальною зброєю багатьох типів, за винятком автоматичної зброї. В деяких регіонах Норвегії населення зобов'язане законом мати при собі зброю. Зокрема, проживають на островах архіпелагу Шпіцберген школярам і студентам в 2007 році було заборонено залишати територію населених пунктів без зброї і боєприпасів до неї з огляду на високий ризик нападу полярних ведмедів. Відсоток населення зі зброєю складає 31,3%.

В США підрахувати кількість власників зброї складно, адже зброя, що не потрапляє під категорію NFA, не потребує реєстрації. Але відомо, що в 43% будинків і квартир в США зберігається зброя, що майже 90 мільйонів американців володіють нею. Це найвищий показник у світі.

Відтак, в основі «цивільного» обігу зброї лежить принцип свободи особистості і його права на самооборону, а також довіра влади до своїх власних громадян. У цьому немає нічого дивного, оскільки в демократичній країні держава підпорядковується інтересам громадянського суспільства, а не навпаки. Але такий «цивільний» обіг зброї має також негативний результат - велика кількість жертв цивільного населення внаслідок неправомірного застосування зброї серед населення, а також невідомий показник травмування власників зброї внаслідок порушень правил безпеки поводження зі своєю зброєю! Приклади: 1) 22 липня 2011 р. в Норвегії 32-річний норвежець Брейвік вбив щонайменше 93

людини, ще 96 поранив, з них 86 підлітків він застрелив з пістолета "Глок" і автоматичної штурмової гвинтівки, які вільно купив в магазині.

2) Часта стрілянина зброї в американських середніх навчальних закладах з убитими і пораненими учнями, вчинені підлітками внаслідок дитячих образ або психічних зривів.

До позитивного результату «цивільного» обігу зброї можна віднести те, що дозвіл легально мати і використовувати вогнепальну зброю громадянами для захисту себе, сім'ї, свого будинку і власності допоможе знизити ризики злочинів проти особи та майна з тієї простої причини, що злочинець буде знати, що за вторгнення до чужої оселі він може отримати кулю.

В Україні часто плутають аспект доцільності застосування зброї, закликаючи українців захищатися від злочинців вже наявною гладкоствольною мисливською зброєю і пневматикою. Це можна роз'яснити на прикладі Естонії: згідно із законом про зброю в Естонській Республіці, передбачається три основні мети володіння вогнепальною зброєю: полювання, охоронна діяльність та особисте користування з метою самооборони. Чіткий поділ цілей використання вогнепальної зброї означає, що призначена для полювання зброя не може використовуватися проти людини, як і особиста зброя не може застосовуватися для охорони чужого, наприклад, навіть державного майна.

Ключовим правовим питанням використання вогнепальної зброї для самозахисту є юридичне та практичне розуміння понять "небезпечної ситуації" та «адекватності захисних дій», що визначає право застосування зброю. Надавши оцінку ситуації, громадянин повинен також визначити міру вихідної небезпеки і застосувати зброю відповідно до цього. Проблемне питання полягає у тому, що наше законодавство не має чіткого визначення міру загрози, яка визначає право застосувати зброю з метою захисту, що в деяких судових випадках несправедливо робить із захисника злочинця. Далі в доповіді приводяться та обговорюються приклади судових справ проти осіб, які вбили насильника, застосувавши зброю для захисту себе або своєї сім'ї від його загрози. Це підтверджує актуальність зазначеної проблеми.

Якщо підсумувати вищесказане, то треба підкреслити, що проблема дозволу цивільного населення до зброї викликана сучасними викликами життя в Україні - численними посяганнями на права та життя людей. В сучасній реалії, коли цивільне населення України зіткнулося з великими небезпеками та загрозами для людини, особливо з поширенням озброєного насильства, автор Макаров М.В. вважає за необхідне мати при собі зброю для самозахисту і тому підтримує прийняття закону про дозвіл цивільному населенню мати вогнепальну зброю для самозахисту.

Ключовим питанням дозволу зброї для усього населення є особиста відповідальність власника вогнепальної зброї щодо її законного застосування. При цьому, частина населення законослухняних та відповідальних громадян, як автори доповіді, здатна забезпечити правильне володіння та поведження зі зброєю. Але для усього населення необхідною умовою його доступу до зброї, навіть з метою самозахисту, є наступне:

1) ефективне функціонування правоохоронної та судової системи щодо контролю громадської безпеки, порядку і обігу зброї на основі пріоритету права та закону, а не «політичної доцільності та переваги»;

2) стабільна громадська, політична та економічна ситуація в країні для виключення гострих суспільних протиріч в якості причин застосування зброї населенням;

3) здібність правоохоронної дозвільної системи забезпечити ефективну підготовку громадян до законослухняного володіння зброєю на основі якісної перевірки психічного здоров'я, теоретичної, практичної та, навіть, психологічної підготовки людини до безпечного поведження зі зброєю. При цьому, особливу увагу в підготовці людини до зброї необхідно присвятити формуванню розуміння людиною вимог законодавства до правил безпечного поведження зі зброєю та правової відповідальності за її застосування!

Оцінюючи сучасну соціальну надзвичайну ситуацію в Україні, яка характеризується загостренням політичних, ідеологічних, економічних та, навіть, моральних протиріч в суспільстві, а також недостатньою ефективністю правоохоронної системи з питань контролю обігу та припинення незаконного застосування зброї в країні, **доводиться зробити висновок, що у нашому суспільстві зараз відсутні вищезазначені необхідні умови для дозволу всьому населенню володіти зброєю. Навпаки, сучасна напружена соціальна ситуація в Україні сприяє незаконному застосуванню зброї!** Це може привести в сьогоденних умовах зубожіння більшої частини населення та руйнування минулих ідеологічних засад суспільства до застосування особистої зброї для «відновлення справедливості» у формі «самосуду» той частини населення, яка вважає себе приниженою і ображеною.

Таким чином, в сучасних умовах соціально-політичної та економічної ситуації в Україні недоцільно та неможливо зараз дозволяти **всьому населенню** вільно володіти зброєю! Це може привести до загострення соціального конфлікту. Міжнародний досвід доводить, що під час збройного конфлікту в умовах ідеологічних протиріч та вкрай різкого матеріального розмежування суспільства допуск населення до зброї призводить до загострення та розширення збройного та громадсь-

кого конфлікту. Але проблема самозахисту законослухняних громадян залишається більш загострюється в таких умовах! Тому автори пропонують узаконити дозвіл на зброю для самозахисту не всьому населенню, а тільки найбільш відповідальної частини населення шляхом розширення категорії відповідних осіб, які можуть отримати дозвіл встановленим порядком на володіння травматичної та вогнепальної зброї.

Мамишев Андрій Олегович, Федотова Інеса Вячеславівна, студенти фізико-математичного факультету, 3 курс, група ОМ-41,
Мітюк Людмила Олексіївна, доцент кафедри охорони праці, промислової та цивільної безпеки, кандидат технічних наук, доцент *Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ*

АНАЛІЗ ЗНИЖЕННЯ СМЕРТНОСТІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЗАТЯЖНИХ ВІЙСЬКОВИХ ОПЕРАЦІЙ НА ПРИКЛАДІ ВІЙН В ІРАКУ ТА У В'ЄТНАМІ

На даний момент, війна залишається значним фактором ризику наразитися на смертельну небезпеку. Оскільки однією з головних цілей будь-якої сторони військового конфлікту є мінімізація власних втрат, доцільним є дослідження їх залежності від заходів по збереженню життя військовослужбовців та методів ведення війни.

В якості об'єктів для порівняння доцільно використовувати вже завершенні військові конфлікти. Для цього ідеально підходять війни в Іраку та у В'єтнамі.

Оцінимо втрати військ США у двох цих військових кампаніях.

Чисельність американських військ у В'єтнамі в різні роки складала від 23 до 600 тисяч військовослужбовців [1]. В середньому, одночасно в військових діях приймали участь приблизно 300 тисяч військових.

За офіційними даними, загальні бойові і не бойові втрати загиблих та зниклими безвісті Армії, Флоту та Корпусу морської піхоти США склали 58307 чоловік [2] за 3467 днів війни. В середньому, щодня втрати склали 16,818 бійців.

З цього можна зробити висновок, що, в середньому, кожен солдат з вірогідністю $5,606 \cdot 10^{-5}$ міг померти. Приблизний ризик смерті за годину знаходження в районі бойових дій – $2,336 \cdot 10^{-6}$.

Враховуючи те, що, в середньому, на таку небезпеку військовослужбовці наражалися цілодобово, їх діяльності можна було б надати 4 категорію небезпеки і охарактеризувати її як надзвичайно небезпечну.

В Іраку, загальна чисельність військ «Коаліції Згоди» складала, в середньому, близько 309 тисяч військовослужбовців [3]. Загальні втрати за 3195 днів війни склали 4804 вбитими та зниклими безвісті [4-5]. В середньому, війська Коаліції втрачали 1,504 бійців на день.

В середньому, кожен з військових міг загинути з вірогідністю $4,867 \cdot 10^{-6}$. Приблизний ризик смерті за годину знаходження в районі бойових дій – $2,028 \cdot 10^{-7}$.

Як можна побачити з цих даних, ризик наразитися на смертельну небезпеку зменшився більш ніж у десять разів. Це можна пов'язати як із покращенням засобів захисту та медичного обслуговування, так і зі зміною тактики використання військ, зменшення часу перебування військових під вогнем супротивника за рахунок роботизації.

Загалом, перебування в районі бойових дій не стало цілком безпечним, але, міри, прийняті для збереження життя солдат та офіцерів, є цілком дієвими, і можуть стати прикладом для покращення ситуації з безпекою військовослужбовців в будь-якому конфлікті.

Список використаних джерел

1. Vietnam War Allied Troop Levels 1960-73. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.americanwarlibrary.com/vietnam/vwatl.htm>
2. American War and Military Operations Casualties: Lists and Statistics. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://fas.org/sgp/crs/natsec/RL32492.pdf>
3. Thomas Ricks. Fiasco. The american military adventure in Iraq. The Penguin Press, 2006. P. 117.
4. iCasualties | OIF | Iraq | Fatalities By Month. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://icasualties.org/Iraq/ByMonth.aspx>
5. Operations in Iraq. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.gov.uk/guidance/operations-in-iraq>

Манько Кристина Викторовна, студентка факультета управління и бизнеса, 4 курс, група ЭП-41,

Яковенко Дмитрий Иванович, студент факультета управління и бизнеса, 4 курс, группа ЭП-43,

Богатов Олег Игоревич, доцент кафедры метрологии и безопасности жизнедеятельности, кандидат технических наук, доцент
*Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет,
г. Харьков*

ВОСПИТАНИЕ КУЛЬТУРЫ БЕЗОПАСНОСТИ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ У СТУДЕНТОВ

На сегодняшний день, деятельность человека направлена на повышение комфортности его существования, одновременно становится потенциальным источником формирования многочисленных вредных и опасных факторов. Это вызывает необходимость введения ряда нормативно-правовых, организационных, инженерно-технических и других мероприятий по обеспечению техногенной и природной безопасности. Вместе с этим, устойчивой тенденции к уменьшению количества погибших и пострадавших, объемов материального ущерба от аварий и катастроф, стихийных бедствий, различных опасных ситуаций в быту, социальной сфере, на производстве, как в Украине, так и в мире в целом, не наблюдается [1].

Определено, что в этих условиях для улучшения ситуации необходима такая смена доминирующих принципов деятельности всех людей, при которой на первом месте для них будет стоять безопасность. Это является главным условием выживания человечества и необходимости внедрения устойчивого развития [2].

В современных условиях концепция культуры безопасности рассматривается как механизм выявления скрытых проявлений опасности и повышения уровня безопасности. Международные организации, занимающиеся вопросами безопасности, признали концепцию культуры безопасности как действенный инструмент реализации глобальных стратегий безопасности, задекларированных ими ранее. Эта концепция нашла широкое внедрение во многих сферах жизнедеятельности высоко развитых европейских странах.

Культура безопасности жизнедеятельности – это составная часть общей культуры человека, которая характеризует его уровень подготовленности в области безопасности жизнедеятельности и осознанную потребность в соблюдении норм и правил безопасного поведения [3].

По значению и роли в обеспечении безопасной деятельности, составляющие культуры безопасности можно разделить на такие группы:

- знания, умения, правила, нормы, неверное применение которых приводит к нежелательным результатам без возникновения последствий, вредных для человека и общества. Например, незнание или неправильное использование электронно-вычислительной техники приводит к тому, что человек не сможет быстро и эффективно получить и обработать информацию, использовать мультимедийные возможности компьютера и тому подобное;

- знания, умения, правила, нормы, неверное применение которых приводит к материальному и экономическому ущербу. Например, незнание правил использования стиральной машины может привести к по-

вреждению вещей, а в худшем случае - к очень неприятным последствиям, которые связаны с утечкой из нее воды;

- знания, умения, правила, нормы, неверное применение которых приводит к возникновению опасных ситуаций, которые грозят человеку болезнями, травмами, причинением значительного ущерба как самому человеку, так и ее окружению. Например, неправильное применение кондиционера и незнание правил его использования приводит к преувеличению затрат электрической энергии и к заболеванию человека. Невыполнение правил использования утюга и других бытовых электроприборов может вызвать ожоги и возникновения пожара;

- знания, умения, правила, нормы, неверное и ошибочное применение которых приводит к возникновению чрезвычайных ситуаций, угрожающих гибелью и травмированием людей и нанесением значительный экономический ущерб. Это касается невыполнения правил использования транспортных средств, эксплуатации газового оборудования и других потенциально опасных средств [4].

В заключении стоит сказать, что воспитание культуры безопасности является неотъемлемой частью воспитания человека, потому что у человека формируется система взглядов, ценностей и поведений с целью предотвращения возникновения рисков для жизни и здоровья людей. Овладение элементами культуры безопасности предусматривает адекватное мышление и сознание, которые необходимы для принятия обоснованных решений в сфере обеспечения безопасности как отдельной личности и семьи, так и общества в целом.

Исходя из общих принципов воспитания человека как личности, воспитание культуры безопасности студентов может включать следующие составляющие:

1. Общую теоретическую подготовку к безопасной жизнедеятельности (где будут рассматриваться и выясняться общие проблемы риска, опасности, безопасности человека и т.д.).

2. Формирование умений и навыков (где будут рассматриваться различные виды деятельности, осуществляемые не только в безопасных условиях, но и в условиях риска).

3. Психологическую подготовку к действиям в условиях опасности (то есть воспитание смелости, решительности, готовности к различным рискам и т. д.) [5].

Эффективное формирование культуры безопасности жизнедеятельности студентов возможно при всесторонней поддержке куратора. Необходимо уделить внимание организационно-методическому обеспечению воспитательной деятельности кураторов по формированию культуры безопасности жизнедеятельности студентов, при постоянном контро-

ле результатів в формі тестування, анкетування студентів, проведення різних конкурсів і семінарів.

Таким образом, образовательному учреждению принадлежит большая роль в формировании культуры безопасности жизнедеятельности студентов. Чем более точным, теоретически и практически наполненным материалом будут наполнены занятия, тем более сформированным по «безопасному типу» личности станет специалист. Последнее станет залогом как личного, так и общественного здоровья нации.

Список использованных источников

1. Воробьев Ю.Л. Основы формирования культуры безопасности жизнедеятельности населения / Ю.Л. Воробьев, В.А. Пучков, Р.А. Дурнев; под общ. ред. Ю.Л. Воробьева. МЧС России. - М.: Деловой экспресс, 2006. - 316 с.
2. Петров С.В., Обеспечение безопасности образовательного учреждения: Учебное пособие / С.В. Петров, П.А. Кисляков. - М.: Издательство «Русский журнал», 2010. - 260 с.
3. Хван Т.А. Безопасность жизнедеятельности: Учебное пособие / Т.А. Хван, П.А. Хван. - Рн/Д: Феникс, 2012. - 443 с.
4. Графкина М.В. Безопасность жизнедеятельности: Учебник / М.В. Графкина, Б.Н. Нюнин, В.А. Михайлов. - М.: Форум, НИЦ ИНФРА-М, 2013. - 416 с.
5. Евсеев, В.О. Безопасность жизнедеятельности: Учебник для бакалавров / В.О. Евсеев, В.В. Кастерин, Т.А. Коржинек; Под ред. Е.И. Холостова, О.Г. Прохорова. - М.: Дашков и К, 2013. - 456 с.

Мардус Олена Олександрівна, студентка факультету підготовки кадрів органів Державної пенітенціарної служби України,
5 курс, група 09-16м-04,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права,
кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ВПЛИВ ВИРОБНИЧИХ ФАКТОРІВ ТЕХНОГЕННОГО ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ НА БЕЗПЕКУ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Останніми роками в Україні спостерігається стрімке зростання господарської діяльності і як наслідок розвиток великих промислових комплексів, залучення у виробництво різноманітних небезпечних речовин, які збільшують ризик виникнення техногенних аварій, що тягнуть

за собою безліч інших негативних наслідків, зокрема, забруднення природного середовища [1].

Кожного року в Україні виникають надзвичайні ситуації техногенного і природного характеру, що спричиняють загибель значної кількості людей, а також завдають матеріальних збитків, що сягають величезних сум і державних зусиль для подолання останніх. Такі негативні явища потребують засобів негайного усунення та забезпечення безпеки життєдіяльності кожної людини окремо, а також суспільства в цілому [2].

Підґрунттям до виникнення небезпечних ситуацій виступає комплекс ризиків, що обумовлені відповідними джерелами підвищеної небезпеки. До вище зазначених ситуацій відноситься забруднення навколишнього природного середовища, масова загибель людей або погіршення здоров'я населення, а також такого роду катастрофи сприяють збільшенню державних витрат на забезпечення безпеки життєдіяльності відповідних «зон ризику» [6].

Як правило, надзвичайні ситуації техногенного походження виникають у зв'язку з несправністю механізмів, машин, обладнання, агрегатів на виробництві, а також з легковажним ставленням уповноважених осіб до правил техніки безпеки, що призводить до відповідних наслідків.

Відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, реагуванням на них, функціонуванням єдиної державної системи цивільного захисту регулює Кодекс цивільного захисту України. Відповідно до цього Кодексу надзвичайна ситуація визначається як обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [5].

Залежно від масштабу події у Кодексі розмежовується поняття аварії, що визначається як небезпечна подія техногенного характеру, яка спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд тощо.

Небезпечна подія відповідно до визначення - це подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, яка за своїми наслідками

становить лише загрозу життю або здоров'ю населення чи призводить до завдання матеріальних збитків. Та найбільш небезпечною за своїм характером є катастрофа - велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків [3].

Розмежування даних категорій надає можливість застосовувати заходи для забезпечення безпеки, що будуть співрозмірними із відповідною подією та економічно доцільними. Так постановою Кабінету Міністрів від 24 березня 2004 р. № 368 надзвичайні ситуації класифікуються за різними рівнями: державним, регіональним, місцевим або об'єктивним рівнями.

Для визначення рівня надзвичайної ситуації встановлюються такі критерії:

1) територіальне поширення та обсяги технічних і матеріальних ресурсів, що необхідні для ліквідації наслідків надзвичайної ситуації;

2) кількість людей, які внаслідок дії вражаючих факторів джерела надзвичайної ситуації загинули або постраждали, або нормальні умови життєдіяльності яких порушено;

3) розмір збитків, завданих вражаючими факторами джерела надзвичайної ситуації, розраховується відповідно до Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 175.

На цих засадах виокремлюють первинні чинники ураження, тобто ті, які викликані безпосередньо джерелом техногенної небезпеки, а також вторинні – чинники, що виникають як наслідок первинних або зумовлюються змінами об'єктів екосистеми, що є похідними від первинного ураження [4].

Рівень безпеки техногенних і природних об'єктів в Україні досить низький.

Для вирішення проблеми підвищення рівня ризику впливу техногенної діяльності людства на навколишнє природне середовище необхідно змінити стратегію державної політики у цій сфері і запровадити систему управління ризиками. Оскільки у світовій практиці одиницею виміру небезпеки виступає показник ризику, то його застосування дозволить визначити вплив різних за своєю природою чинників, ступінь небезпеки будь-якого об'єкту, проекту на навколишнє середовище та життєдіяльність населення загалом [5].

Таким чином, наявність державного механізму для кількісного оцінювання рівня безпеки надає можливість визначити ступінь наближення України до європейських стандартів безпеки життєдіяльності та охорони навколишнього середовища.

Безпечність середовища в якому існує людина гарантується державою і закріплюється у Кодексі цивільного захисту України, що передбачає застосування загальнодержавних організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших заходів.

На сьогодні передбачені законодавством механізми реалізуються не в повному обсязі, а тому необхідно проаналізувати національне законодавство та узгодити його орієнтуючись на інструменти управління ризиками і забезпечити стійкість небезпечних об'єктів зовнішнім чинникам шляхом застосування достатніх превентивних заходів в межах одного правового простору.

Список використаних джерел

1. Безпека життєдіяльності: Навч. Посібник / За ред. В.Г. Цапка – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання-Прес, 2003. – 397 с.
2. Природно-техногенна (екологічна) безпека / [Б.М. Данилишин, А.В. Степаненко, О.М. Ральчук, Г.О. Обиход та ін.]. – К.: Науково-виробн. Підпр. «Видавн. Наукова думка», НАН України, 2008. – 392 с.
3. Кодекс цивільного захисту України: Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
4. Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями : Кабінет Міністрів України; Постанова, Порядок від 24.03.2004 р. № 368ю.
5. Кочін І. В., Шило І. Ф., Акулова О. М., Гайволя О. О., Сидоренко П. І., Гут Т. М. Сучасні напрями розвитку управління ризиками надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру [Електронний ресурс]: / Кочін І. В., Шило І. Ф., Акулова О. М., Гайволя О. О., Сидоренко П. І., Гут Т. М. // Запорізька медична академія післядипломної освіти: режим доступу: <http://zounb.zp.ua/node/1244>
6. Сучасні напрями розвитку управління ризиками надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру / І. В. Кочін [та ін.] // Збірник наук. праць співробітників НМАПО ім. П.Л. Шупика. Вип.17, кн. 4. - Київ, 2008. - С. 452 - 456.

Масловська Юлія Юріївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-18,
Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СХИЛЬНІСТЬ ДО РИЗИКУ ЯК ОДНА З ПРИЧИН НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ

Вибір мотиву поведінки в конкретній ситуації переважно визначається такою психофізіологічною якістю особистості, безпосередньо віддзеркалюваною на безпеці її діяльності, як схильність (готовність) до ризику. Ця якість не тільки визначає вибір більш ризикованої поведінки, а й породжує недооцінку можливої небезпеки. Розглянемо це докладніше. Словник російської мови С.І. Ожегова наводить два трактування слова «ризик».

Згідно з першою, «ризик» розцінюється як «можлива небезпека», тобто як небезпечна умова виконання дії, наприклад, якщо людина свідомо «йде на ризик» і з «ризиком для життя» виконує обов'язки пожежника.

Згідно з другим підходом, ризик розглядається як «дія на вдачу» в надії на щасливий результат, тобто як дія «на свій страх й ризик», вчинена в умовах невизначеності. При цьому невизначеність може стосуватися і можливості досягнення бажаної мети при такій ризикованій поведінці (діє мотивація до успіху), і можливості запобігання фізичної небезпеки (травми) при її здійсненні (мотивація до самозахисту). Прикладом ризикованої дії служать випадки, якщо люди навмисно порушують правила техніки безпеки в надії, що все обійдеться.

Деякі науковці відмежовують поняття схильність та готовність до ризику, визначаючи готовність, як більш конкретний стан особи, що відображає також мотиваційний аспект особистості. В той час схильність має більш абстрактний характер і може бути нереалізована без необхідних умов.

Схильність (готовність) до ризику як риса особистості виражає прагнення людини наражатися на небезпеку, отримуючи при цьому гострі переживання і відчуття. Виразність схильності до ризику пов'язана з поєднанням таких особистісних особливостей, як імпульсивність, екстраверсія, емоційна стабільність, ставлення до комфорту, тривожність, екстернальність та ін. Мірою схильності до ризику може служити ризикованість, що розуміється як властивість пізнавальних стратегій, способів виходу з ситуацій невизначеності.

Психологи стверджують, що недоліки індивідуальних якостей (в даному випадку висока індивідуальна готовність до ризику) самі по собі ще не зумовлюють можливість нещасних випадків. Зв'язок між готовністю до ризику і нещасними випадками детермінується предметною діяльністю і, зокрема, мотивацією суб'єкта до її успішності.

Тому визначальним у схильності до ризику є мотиваційна спрямованість такої особистості в розрізі формування цього стану. Тобто важливим є питання, чому саме особа готова до ризику? Є безліч варіантів відповідей на це запитання, і як наслідок, можна виділити таку ж кількість мотивів ризикової поведінки. Типовими є спрямованість на досяг-

нення мети, уникнення невдачі, самоствердження та інші.

Схильність до ризику може диференціюватися залежно від різних критеріїв. Так, було відмічено, що з віком готовність до ризику падає, що у більш досвідчених робітників вони нижчі, ніж у менш досвідчених, що у жінок готовність до ризику реалізується при більш певних очікуваннях, ніж у чоловіків. На готовності до ризику відбивається характер трудової діяльності: у військових вона виявляється вищою, ніж у студентів.

Однією із причин готовності до ризику є підвищені норми виробітку на виробництві. В такій ситуації працівник прагне виконати ці норми, ризикуючи своїм життям та здоров'ям, що призводить до підвищення рівня травматизму на робочому місці, що безпосередньо впливає на зростання рівня нещасних випадків на виробництві. Тому слід ретельно досліджувати реальні можливості результатів праці працівників.

Мельник Максим Геннадійович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-10,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХОДІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Стаття 38 Кодексу цивільного захисту України присвячена закріпленню системи заходів психологічного захисту населення. Вказані формулювання є загальними та не дають інформації про те, які конкретно заходи проводяться та якими мають бути їх результати. А результат проведення таких заходів має бути таким – кожна людина повинна знати які психічні реакції відбуваються у психіці під час надзвичайної ситуації та як потрібно діяти під час емоційного удару, що завдає надзвичайна ситуація.

На жаль, сьогодні цій проблемі не приділяється достатньої уваги. При викладанні дисципліни «Цивільний захист» в навчальних закладах тема психологічного захисту не вважається основною. Проте одним з основних завдань курсу цивільного захисту та безпеки життєдіяльності є навчання населення, озброєння знаннями, необхідними для дій в умовах надзвичайної ситуації, викликаній подіями природного, техногенного або соціального походження.

Завчасне підготування до дій у обстановці, що створюється внаслідок виникнення стихійного лиха, аварії, катастрофи чи іншої надзвичайної події дозволяє знизити рівень психологічного потрясіння та емоцій-

ного удару та як наслідок втримати контроль над собою, своїми емоціями та психічними реакціями.

В основі психологічної підготовки людей повинно лежати внесення у навчальний процес елементів напруження, несподіванки, які властиві реальній обстановці в районі лиха, аварії, в осередку ураження, а також практичне навчання їх способам захисту, багаторазові тренування у виконанні прийомів і практичних дій в умовах можливих надзвичайних ситуацій [1].

Як правило, екстремальні ситуації призводять до виникнення у людини сильного стресу, значної нервової напруги, порушують рівновагу в організмі, негативно позначаються на здоров'ї в цілому – не лише фізичному, а й психічному. Емоційний удар в надзвичайній ситуації може викликати у потерпілого ряд реакцій – страх, апатія, ступор, рухове збудження, агресія, нервові тремтіння, плач, істерика, паніка. Під час психологічної підготовки людей необхідно надавати інформацію про кожну з цих реакцій - механізм їх виникнення, вплив на організм, методи їх усунення.

Якщо особа оволодіє такою інформацією, то вона матиме змогу не тільки захистити себе, а й інших осіб під час надзвичайної ситуації. Такі знання стануть в нагоді не тільки під час надзвичайної ситуації, а й під час інших життєвих ситуацій, що викликають сильний стрес у людини.

З метою з'ясування обізнаності населення щодо заходів психологічного захисту в Інституті державного управління у сфері цивільного захисту (далі – ІДУЦЗ) було проведено анонімне анкетування слухачів. Анкетування проводилося за темою «Психологічний захист населення», слухачам пропонувалося анонімно заповнити анкету. Заповнені анкети збиралися, аналізувалися на кафедрі профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення ІДУЦЗ. Особливу увагу в контексті моєї роботи заслуговують відповіді на третє, четверте та восьме питання.

В третьому запитанні анкети було запропоновано оцінити свою обізнаність щодо діяльності психологів ДСНС України. Виявилось, що переважна більшість опитуваних тільки під час заняття, вперше, дізналася про діяльність психологів ДСНС України.

У четвертому запитанні було запропоновано оцінити потрібність психологічної підготовки. Переважна більшість респондентів (93 %) позитивно відповіли на запитання.

Восьме запитання мало таке формулювання: вкажіть, як для Вас особисто, було б зручніше / доступніше / зрозуміліше отримувати інформацію психопрофілактичного змісту? Респонденти мали можливість обрати декілька варіантів одночасно. Відповіді осіб свідчать, що домінуючою формою розповсюдження інформації психопрофілактичного змісту має стати мережа інтернет. Такий розподіл є виправданим, оскільки значущість цього джерела інформації, його зрозумілість та доступ-

ність зростає щороку дуже швидкими темпами. Не втрачає актуальності організація відповідних занять (психологічна просвіта, як елемент психологічної профілактики) та розповсюдження матеріалів психопрофілактичного змісту через засоби масової інформації [2].

Таким чином, можемо виділити наступні напрямки вдосконалення системи заходів психологічного захисту населення:

1) Під час викладання навчальної дисципліни «Цивільний захист» у навчальних закладах слід приділяти більше уваги питанням психологічного захисту через подання інформації про реакції психіки на надзвичайні ситуації, методи їх усунення, механізм їх дії; створення умов, за яких студенти можуть виробити практичні навички з використання цих знань; вказані знання можуть бути також використані під час інших життєвих ситуацій, що викликають сильний стрес у людини.

2) Необхідно також створити спільноти у популярних соціальних мережах, у яких психологи ДСНС будуть публікувати інформацію, надавати поради, публікувати іншу цікаву та корисну інформацію, яка може бути використана особами під час надзвичайних ситуацій.

Список використаних джерел

1. Заєць В.А. Психологічний захист населення в надзвичайних ситуаціях / В. А. Заєць, Т. М. Чорна // Наукові праці Національного університету харчових технологій. - К.: НУХТ, 2009. - № 28. - С. 102-104.

2. Єременко С.А. Аналіз обізнаності населення щодо психологічних аспектів цивільного захисту / С.А. Єременко, Смірнова О.М. //Науковий збірник Інституту державного управління у сфері цивільного захисту. – К.: ІДУЦЗ, 2014. - № 2. – С. 45-53.

Мішина Валерія Олегівна, студентка факультету оперативнорятувальних сил, 1 курс, група ПГПБ-16-212,

Пономаренко Роман Володимирович, заступник начальника кафедри пожежної та рятувальної підготовки, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

IMPROVING SAFETY DURING HUMAN RESCUE FROM HEIGHT

One of the main tasks of Civil protection operative rescue service (CPO RS) of The State Emergency Service of Ukraine (SESU) is saving people in conditions of emergencies of different character. According to statistical data in 2015 on territory of Ukraine most fires happened in residential sector, as a result it is automatically accompanied by necessity of rescue people. Special

danger is connected with high-rise apartment buildings because there is probability of a situation when people will.

In it is proposed for modeling activity of gas-smoke rescue service during the work with special technic to use network model. But in these works were not analyzed peculiarities connected with human rescue from floors using inclined ferriage and rescue stretcher flame retardants. In ⁷ was analyzed human rescue from the building using rescue stretcher flame retardants, but in this work was not analyzed peculiarities connected with rescuing from height.

In this basis was formed a task to build imitation model of human rescue from the height using inclined ferriage and rescue stretcher flame retardants (FRS-1) and using network model. Imitation model is shown at picture 1. All actions of human rescue process are shown in table 1.

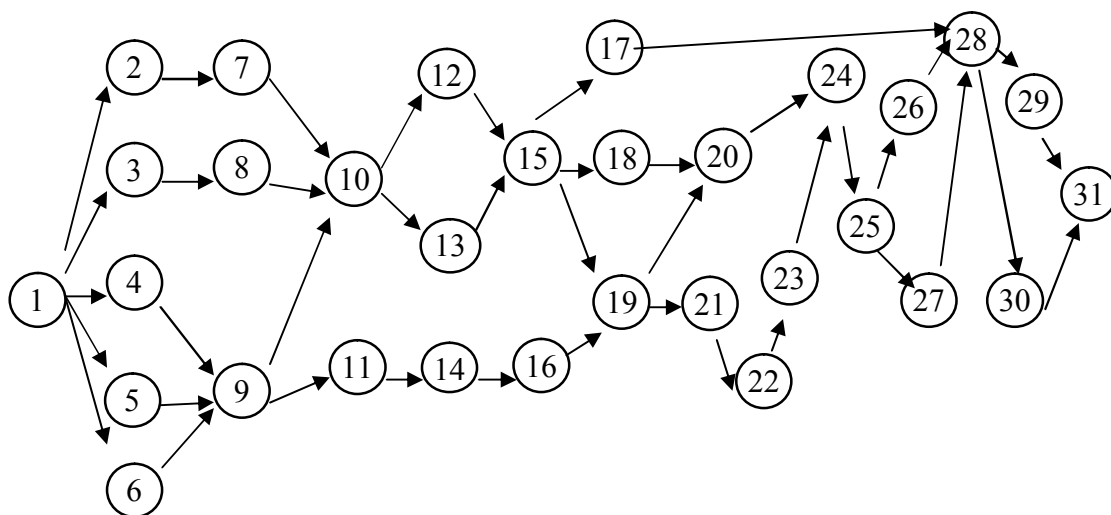

Fig. 1. Imitation model of human rescue from the height using (FRS-1).

The research was made during studies of fire and rescue training with students of National University of Civil Protection of Ukraine, where were fixed $\min t_{\min i} \max t_{\max i}$ terms of performing separate actions. Mathematical expectation was calculated

$$\bar{t}_i = \frac{(t_{\max i} + t_{\min i})}{2} \tag{1}$$

Taking into account that for single-humped distributions standard deviation equals a 1/6 interval on that distribution is examined approximately this estimation settles accounts as:

$$\sigma_i \approx \frac{t_{i \max} - t_{i \min}}{6} \quad (2)$$

Tab. 1. Analyses of separate actions of operative calculations in case of injured rescue from the third floor using inclined ferriage and FRS-1.

№ N/L	Action	Description of action	$t_{\min i, c}$	$t_{\max i, c}$	$t_{\text{cep } i, c}$	$\sigma_{i, c}$	$\sigma_{i, c}^2$
1.	1-2	Rescuer №4 is arranging entry control point	40	80	45	5,0	25
2.	1-3	Rescuer №1 is putting on breathing apparatus, is making operative check and step in	50	100	75	8,3	69,4
3.	1-4	Rescuer №2 is putting on breathing apparatus, is making operative check and step in	50	100	75	8,3	69,4
4.	1-5	Rescuer № is putting on breathing apparatus, is making operative check and step in	50	100	75	8,3	69,4
5.	1-6	Rescuer №5 is getting in rescue engine and disconnecting FRS-1	15	40	27,5	4,2	17,4
6.	2-7	Rescuer №4 is making calculation of time that can rescuers spend in inadaptable area and is preparing bunch	15	30	20	3,3	11,1
7.	3-8	Rescuer №1 is taking light facilities, communication tools and necessary fire technical equipment	7	18	12,5	1,8	3,4
8.	4-9	Rescuer №2 is taking FRS-1 from rescuer №5	5	20	12,5	2,5	6,3
9.	5-9	Rescuer №3 is helping rescuer №2 to take FRS-1 from rescuer №5	5	20	12,5	2,5	6,3
10.	6-9	Rescuer №5 is transferring FRS-1 rescuer №2 and rescuer №3	5	20	12,5	2,5	6,3
11.	7-10	Rescuer №4 is connecting link of CPO using bunch	15	40	22,5	2,5	6,3
12.	8-10	Rescuer №1 is taking place the leader of link	3	10	6,5	1,2	1,4
13.	9-10	Rescuer №2 and rescuer №3 are transferring FRS-1 and taking place in the link	5	15	10	1,7	2,8
14.	9-11	Rescuer №5 is coming out from rescue engine	4	12	8	1,3	1,8
15.	10-12	Rescuer № 4 is taking place at control point	3	10	6,5	1,2	1,4
16.	10-13	Rescuer №1, rescuer №2 and rescuer №3, members of link are making reconnaissance with search of injured	180	600	390	70,0	4900

№ N/L	Action	Description of action	$t_{\min i, c}$	$t_{\max i, c}$	$t_{\text{cep } i, c}$	$\sigma_{i, c}$	$\sigma_{i, c}^2$
17.	11-14	Rescuer №5 is taking place near control point	3	10	6,5	1,2	1,4
18.	12-15	Rescuer № 4 is making radio traffic with leader of link	10	40	25	5,0	25,0
19.	13-15	The leader of link (Rescuer №1) is reporting to patrol at control (Rescuer №4) about injured who was found, Rescuer №2 and Rescuer №3 is putting on injured self-rescue device	10	50	25	5,0	25,0
20.	14-16	Rescuer №5 is coming to window from which will be organized ferriage	5	10	7,5	0,8	0,7
21.	15-17	Rescuer № 4 is writing data in Registration book	10	30	20	3,3	11,1
22.	15-18	Rescuer №1 is starting operation of ferriage fasten one tail of working cable to basis of rest	5	15	10	1,7	2,8
23.	15-19	Rescuer №2 and rescuer №3 is starting slope empty cable rescuer №5	5	15	10	1,7	2,8
24.	16-19	Rescuer №5 is taking empty cables	3	10	6,5	1,2	1,4
25.	18-20	Rescuer №1 is fixing insurance cable to FRS-1	5	15	10	1,7	2,8
26.	19-20	Rescuer №2 and rescuer №3 putting in FRS-1 injured	90	200	145	18,3	336
27.	19-21	Rescuer №5 on the second part of working cable is organizing system of burton	90	150	90	10	100
28.	21-22	Rescuer №5 is pulling working cable using burton system	45	75	60	5,0	25,0
29.	22-23	Rescuer №5 is taking off burton system	10	20	15	1,7	2,8
30.	20-24	Rescuer №1, rescuer №2 and rescuer №3 are putting FRS-1 with injured on window sill	20	40	30	3,3	11,1
31.	23-24	Rescuer №5 is raising a hand to announce rescuer №1, rescuer №2 and rescuer №3 that working cable is ready	1	3	2	0,3	0,1
32.	24-25	Rescuer №2 and rescuer №3 are holding off FRS-1 with injured to working cable and rescuer № 5 is watching at condition of working cable	8	15	11,5	1,2	1,4
33.	25-26	Rescuer №5 is watching after ferriage of injured	25	40	32,5	2,5	6,3
34.	25-27	Rescuer №1 is making ferriage of	25	40	32,5	2,5	6,3

№ N/L	Action	Description of action	$t_{\min i, c}$	$t_{\max i, c}$	$t_{\text{cep } i, c}$	$\sigma_{i, c}$	$\sigma_{i, c}^2$
		FRS-1 with injured using insurance cable					
35.	17-28	Rescuer № 4 is helping rescuer № 5 to take off FRS-1 from working cable	20	30	25	1,7	2,8
36.	26-28	Rescuer № 5 taking off FRS-1 from working cable	20	30	25	1,7	2,8
37.	27-28	Rescuer №1, rescuer №2 and rescuer №3 are watching as rescuer №5 and rescuer № 4 are taking off FRS-1 from working cable	20	30	25	1,7	2,8
38.	28-29	Rescuer №4 and rescuer № 5 are setting up FRS-1 with injured in save place, taking off injured from FRS-1 and taking off from him self-rescue device	40	90	20	3,3	11,1
39.	28-30	Rescuer №1, rescuer №2 and rescuer №3 are members of line are going to fresh	90	180	135	15,0	225
40.	29-31	Rescuer №4 and rescuer № 5 are ranking near rescue engine	5	20	12,5	2,5	6,3
41.	30-31	Rescuer №1, rescuer №2 and rescuer №3 are ranking near rescue engine	10	30	20	3,3	11,1

Using got results were calculated main parameters of network model (table 2).

For determination of critical way of imitation model there were calculated the expected value (3) and dispersion (4) of critical way.

Taking into account the expected parameters of network model of saving injured from the third floor by means of FRS-1 using of sloping ferriage:

$$\bar{t}(L_{\text{кр}}) = \sum \bar{t}_{i \text{кр}} = 921,5 \text{ s}, \quad (3)$$

where $\bar{t}_{i \text{кр}}$ - expected value of i operation of critical way, s.

$$\sigma^2(L_{\text{кр}}) = \sum \sigma_i^2 = 5600 \text{ s}^2, \quad (4)$$

where σ_i^2 - dispersion of i operation of critical way.

Then standard deviation of critical way will equal

$$\sigma(L_{\text{кр}}) = 74,8 \text{ s}.$$

Critical in the imitation model of saving injured from the third floor using

inclined ferriage and FRS-1 there is a way of actions the second and the third number, who actually executes all actions together; i. e. there will be the biggest delay of time on them.

CONCLUSIONS

- proposed imitation model of human rescue from the height using inclined ferriage and FRS-1 is fully describing this process;
- undertaken studies of critical way and other parameters of model allowed to give recommendations on the increasing of efficiency of rescue injured from the third floor using inclined ferriage and FRS-1;
- perspective direction of further researches is development of norms for rescue injured from the third floor using inclined ferriage and FRS-1 and research of this process already using them.

Мосейкина Наталья Вячеславовна, студентка
самолетостроительного факультета, 4 курс, группа 149а,
Полищук Елена Алексеевна, доцент кафедры химии, экологии
и экспертных технологий, к.т.н., доцент
Национальный аэрокосмический университет им. Н. Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт, г. Харьков

ВОЗДЕЙСТВИЕ МЕТАЛЛИЧЕСКОЙ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОЙ ТАРЫ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА

Подвергаясь ежедневно многим опасностям, человек все реже задумывается о своей личной безопасности – индивидуальной защите. Но существует ряд факторов, которые негативно сказываются на здоровье и нормальной жизнедеятельности человека.

На сегодня большинство продуктов питания реализуется в металлической потребительской таре. Но не каждый человек понимает то, какой вред может нанести здоровью данный вид тары.

Металлическую упаковку изготавливают из белой жести (которую подвергают обработке оловом для предотвращения коррозии); алюминия и его сплавов; черной лакированной жести. Такая тара непосредственно обладает многими положительными факторами: высокой механической прочностью, ударостойкостью, устойчивостью к воздействию внутреннего давления, а самое главное для пищевых продуктов – возможностью длительного хранения, и защиты от воздействия света, паров, воздуха и воды.

Во время длительного хранения протекают окислительные реакции металла и происходит образование коррозии, вследствие которой воз-

можно выделение токсических элементов таких, как свинец, олово, мышьяк и другие. Согласно ДСТУ 4450:2005 «Консервы мясные» содержание токсических элементов не должно превышать допустимые уровни. Предельно допустимый уровень содержания свинца - не более 0,5 мг/кг [1].

При проведении товароведческой оценки мясных консервов марок «Eat me», «Етнічні м'ясники», «Повна чаша», «Пан Іван», «Онисс», было обнаружено, что на дне металлической банки марки «Пан Іван» есть очевидные признаки коррозии (рис. 1).

Рис. 1. Коррозия металлической банки мясных консервов марки «Пан Іван».

Выявление даже малейших признаков коррозии свидетельствует о некачественной продукции, при употреблении которой происходит прямое негативное воздействие на здоровье человека. Тяжелые металлы накапливаются в тканях и вызывают ряд заболеваний.

Свинец токсически действует на нервную, кровеносную, желудочно-кишечную и почечную системы. Мышьяк и олово в зависимости от потребляемой дозы могут вызвать острое отравление, отрицательно влиять на активность пищеварительных ферментов.

Очевидно, что пища может являться основным источником вредных веществ для организма человека, поэтому перед каждым стоит задача правильного выбора продуктов питания. Для предотвращения ухудшения здоровья населения необходимо знакомить потребителей с возмож-

ними видами фальсифікацій, наслідками використання продуктів з шкідливими домішками та видимими дефектами.

Список використаних джерел

1. ДСТУ 4450:2005 «М'ясо тушене. Технічні умови» від 16 вересня 2005 р. за № 265 // Держспоживстандарт України. – 2006. – № 265. – С. 12.

Музика Юлія Геннадіївна, студентка господарсько-правового факультету, 5 курс, група 02-16м-05,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У даній науковій роботі досліджені питання щодо визначення поняття інформаційної безпеки України, окреслені актуальні проблеми інформаційної безпеки та інформаційної сфери в цілому для нашої країни, аналізовано питання інформаційних воєн сучасності.

Ключові слова: інформація, інформаційна влада, інформаційна безпека, інформаційна війна, засоби масової інформації.

Key words: information, information power, informational security, information war, mass-media.

На сьогодні Україна стала об'єктом потужного та систематичного інформаційного тиску, що зумовлено її геополітичним розташуванням, а також економічними інтересами щодо нашої держави з боку розвинутих країн. У сучасному світі відбувається безперервна боротьба за контроль над інформаційними потоками. Виграє той, хто не лише їх формує та вміє регулювати у своїх власних інтересах, але й здатний забезпечити цілісність свого інформаційного ресурсу [2]. Тому слід констатувати, що інформаційна безпека є однією із важливих та невід'ємних складових частин національної безпеки країни.

На сьогодні немає нормативно-правового акту, який би надав визначення інформаційної безпеки України, а тому серед науковців постає ряд актуальних питань. Серед вчених є дискусія стосовно того, чи є інформаційна безпека складовою частиною національної безпеки України. Так, ст. 17 Конституції України зазначає, що захист суверенітету та територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всьо-

го Українського народу. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 2003 року зазначає основні сфери національної безпеки, серед яких щільне місце займає й інформаційна. Отже, виходячи з вищезазначеного, слід говорити, що інформаційна безпека є обов'язковою та невід'ємною складовою національної безпеки України.

Окремо хочу зазначити, що інформаційна безпека є не лише самостійною складовою національної безпеки, а й складовою інших сфер безпеки держави (екологічної, соціальної, культурної тощо). А саме через те, що такі складові інформаційного середовища України, як інформаційні ресурси, інформаційна інфраструктура та інформаційні технології, нині в значній мірі визначають рівень і темпи соціально-економічного, науково-технічного і культурного розвитку країни [8].

На сьогодні основними загрозами для України в інформаційній сфері є: поширення викривленої, недостовірної та упередженої інформації з метою дискредитації органів державної влади, дестабілізації суспільно-політичної ситуації; розголошення інформації, яка становить державну таємницю; монопольна концентрація власності на ЗМІ, що надає можливість здійснювати цілеспрямований вплив на споживачів інформації; використання іноземними державами інформаційної зброї та зброї кібернетичного характеру на шкоду Україні; залежність національної інформаційної інфраструктури від іноземних виробників високотехнологічної продукції; відсутність громадського контролю за діяльністю суб'єктів щодо забезпечення інформаційної безпеки, захищеністю національної інформаційної інфраструктури та інформаційного простору України тощо [6].

Особливої уваги заслуговує така комплексна та складна загроза, як інформаційна війна в аспекті інформаційної безпеки. Такі війни не призводять безпосередньо до кровопролиття, руйнувань, при їх веденні немає жертв, ніхто не позбавляється їжі, даху над головою. І це породжує легковажне ставлення до них. Тим часом руйнування, яких завдають інформаційні війни суспільству пропорційні зі збройними війнами, а часом і перевищують їх наслідки [7]. Інформаційні війни становлять собою ефективний і цивілізований шлях захоплення однієї країни іншою. Саме тому, американський дослідник Маклюен говорить, що істинно тотальна війна - це війна за допомогою інформації. Головною метою останньої є - зруйнувати або змінити в свідомості певного населення розуміння ролі та місця у світових процесах певної держави, міжнародної організації, іншого суб'єкта. При цьому використовуються й дипломатичні способи впливу, пропагандистські й психологічні кампанії, підривна культурна діяльність, обман чи втручання в діяльність засобів масової інформації, проникнення в комп'ютерні мережі та бази даних тощо. Так, наприклад в низці нормативно-правових актах США, способи й методи інформа-

ційної війни розглядаються як одні з найефективніших засобів забезпечення національних інтересів США в різних регіонах світу, з одного боку, і як джерело загроз власним національним інтересам, з іншого боку.

Отже, виходячи з вищезазначеного, слід констатувати, що в умовах сучасного розвитку цивілізації, вплив інформації та інформаційних технологій на всі сфери життєдіяльності людини є вагомим та потужним. Тому останні приносять не лише користь, а й певні загрози. Для держави це загрози щодо питання національної безпеки в цілому, включаючи й інформаційну. У цьому аспекті головним завданням на сьогодні, на наш погляд, має бути окреслена виважена політика у цій сфері. Так, дійсно, в Україні є ряд нормативно-правових актів загального регулювання щодо цього питання. Проте немає окремого (спеціального) закону, який би в достатній мірі регулював питання інформаційної безпеки нашої країни. Актуальним є те, що Україна на сьогодні дійсно потерпає від цієї проблеми, а саме від «пропаганди», направленою проти нашої держави. Тому, вважаємо, що через велику кількість загроз інформаційного характеру щодо нашої країни в умовах сьогодення цьому слід приділити особливу увагу.

Список використаних джерел

1. Ліпкан В.А., Максименко Ю.Є., Жехіловський В.М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції / навчальний посібник. – Київ, 2006. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_1350_59375830.pdf.
2. Рибальский О.В., Хахановський В.Г., Кудінов В.А. Основи інформаційної безпеки та технічного захисту інформації / посібник для курсантів ВНЗ МВС України. – Київ, 2012.
3. Форос А.В. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7279/1/222-226a.pdf>
4. Боднар І.Р. Інформаційна безпека як основа національної безпеки. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/MEV/Bodnar/Bodnar_Vyb_Pub_9.pdf
5. Ананьїн О.В., Пучков О.О. Інформаційна безпека як чинник захисту особистості в сучасних умовах. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Gileya/2009_29/Gileya29/F21_doc.pdf
6. Проект Концепції інформаційної безпеки України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mip.gov.ua/done_img/d/30-project_08_06_15.pdf.
7. Горбань Ю.О. Інформаційна війна проти України та засоби її ведення. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2015/04/20.pdf>.

8. Kathleen M. Carley. Information Security: The Human Perspective. August 2000. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.casos.cs.cmu.edu/publications/papers/InfoSecThreatFinder.pdf>.

Ніжников Анатолій Володимирович, студент механічного факультету, 2 курс, група МІ-21,
Шапошнікова Олена Павлівна, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

РОЗУМНИЙ АВТОМОБІЛЬ

Згідно зі статистикою аварійності за 12 місяців 2016 року, яку оприлюднило Управління безпеки дорожнього руху Національної поліції України, за 2016 рік в країні трапилося 158 776 аварій, що на 11,6% більше, ніж у 2015 році. В середньому за добу по всій країні ставалося 11 аварій, в яких гинуло понад 9 людей і зазнавало травм 88.

Найбільш розповсюдженою причиною скоєння ДТП було перевищення безпечної швидкості, другою було порушення правил маневрування і керування транспортним засобом у нетверезому стані. Отже статистика показує, що найчастіше ризик для життя на дорозі виникає через людський фактор та безвідповідальність водіїв.

Одним із найбільш перспективних напрямків у питаннях безпеки автотодорожнього руху вважаються наукові розробки у сфері штучного інтелекту. А саме інтелектуальні системи - інформаційно-обчислювальні системи з інтелектуальною підтримкою, що вирішують задачі без участі людини - особи, яка приймає рішення.

Інтелектуальні системи на автомобілях призвані викреслити, або принаймні зменшити вплив, людського фактору на рух автомобілю та зменшити показники аварійності на дорогах. Відбувається це за рахунок оптимального використання усіх допоміжних систем автомобілю, що забезпечує дотримання встановлених норм руху та оптимальної взаємодії автомобілів у потоці.

Основними периферійними пристроями для функціонування інтелектуальних систем, як автопілоту є:

- відеокамери, що дозволяють системі аналізувати дорожні знаки та сигнали світлофорів;
- спеціальний радар, що дозволяє системі бачити об'єкти навколо автомобілю;
- датчики положення у просторі, що дозволяють системі отримувати

своє положення у системі GPS;

- датчики дистанції, що дозволяють системі аналізувати відстань до об'єктів навколо автомобілю.

Дві найбільш визначні компанії, що працюють у цьому напрямку вже близько 10 років, це Tesla та Waymo. Компанія Waymo – до січня 2017 року, більш відома як Google Car.

Підхід до створення інтелектуальної системи, а саме автопілоту на автомобілі, зовсім різний, що виражається у тому скільки автомобілів вже було створено, чи доступні вони для звичайної людини, у підході до розвитку інтелекту в автомобілях та інше.

У доповіді деталізується інформація про використання допоміжних систем, вплив компаній Tesla та Google (Waymo) на розвиток інтелектуальних систем на автомобілях. Більш детально розглядаються технічні деталі функціонування цих систем та наводяться статистичні данні про їх використання в умовах реального дорожнього руху.

Новосельська Ірина Олександрівна, студентка факультету техногенно-екологічної безпеки, 3 курс, група ОП-14-531,
Шароватова Олена Павлівна, доцент кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

ПРОБЛЕМА СТРЕСУ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Проблема стресу у процесі трудової діяльності існує в багатьох країнах. Стресу піддаються всі категорії працюючого населення, серед яких і молодь, особливо учнівська. Процес навчання, побудований на основі сесій - коротких проміжків часу з іспитами і заліками - суттєво навантажує адаптаційні можливості організму і викликає стрес у студентів.

Загалом стрес характеризують як захисне явище, як вісник захворювання, як причину порушень низки життєво важливих функцій. Стрес проявляється як необхідна і корисна реакція організму на різке збільшення загального зовнішнього навантаження.

У роботах дослідників основними причинами виникнення стресових ситуацій в житті студентів визнано:

- вступ до вищого навчального закладу - бажану і позитивну подію у житті молодій людини. Однак на цьому етапі стрес може виникнути з причини зміни звичного кола спілкування - однокласників, активного процесу соціалізації у новому колективі;

- власне навчання, яке негативно позначається у вигляді інформаційного перевантаження та несистемної роботи, неправильному розподілі життєвих акцентів і сил;

- сесію - особливий період у житті кожного студента і без сумніву стрес. У сесійний період у студентів накопичується емоційне хвилювання, в тому числі внаслідок активного вивчення матеріалу за короткий проміжок часу;

- атестацію та захист диплому - період дуже схожий на стрес при сесіях, тільки в кілька разів потужніший.

Важливо зазначити, що стрес може бути викликаний як чинниками, пов'язаними з діяльністю навчальної установи, так і подіями в особистому житті молодшої людини. Тож, для студента вищого навчального закладу проблемними і складними можуть бути: недолік сну; нездані вчасно і незахищені лабораторні роботи; не виконані або виконані неправильно завдання; велика кількість пропусків з певного предмету; відсутність на потрібний момент курсової роботи (проекту) з дисципліни; недостатньо повні знання з дисципліни; погана успішність з певної дисципліни; перевантаження або занадто мале робоче навантаження (завдання, яке слід завершити за конкретний період часу); конфлікт ролей (норми неформальної групи і вимоги викладача); відсутність інтересу до дисципліни або запропонованої студенту роботи; незадовільні показники середовища перебування (відхилення в температурі приміщення, погане освітлення або надмірний шум та ін.); хвороби членів родини, зміна друзів, конфлікти з одногрупниками та близькими людьми, переїзд, значні особисті досягнення, зміна фінансового стану та інші фактори.

Отже, стрес - це невід'ємна частина повсякденного життя кожного студента. Реакція на стрес є складовою частиною способу життя. Яким буде спосіб життя студента - здоровим, активним або ж нездоровим, пасивним, і як часто й тривало він буде перебувати у стресовому стані, - залежить від нього самого.

Відомо, що особи з високою силою нервової системи характеризуються більшою стійкістю, кращою переносимістю стресових ситуацій порівняно з індивідами, що мають слабку силу нервової системи. Дослідженнями підтверджено, що життєрадісні люди більш стійкі, здатні зберігати контроль і критичність у складних ситуаціях.

Вплив самооцінки виявляється в тому, що люди з низьким її рівнем виявляють більш високий прояв страху або тривожності в загрозовій ситуації. Вони сприймають свої здібності неадекватно низькими для того, щоб впоратися із ситуацією, тому і діють менш енергійно, схильні підкорятися ситуації, намагаються уникати труднощів, оскільки переконані, що не в силах з ними впоратися.

Відтак, серед можливих реакцій організму на стрес виділяють:

- реакцію стресу. Людина свідомо чи підсвідомо намагається пристосуватися до абсолютно нової ситуації. Потім настає адаптація. Людина або знаходить рівновагу в ситуації, і стрес не дає ніяких наслідків, або не адаптується до неї. Як наслідок – різного роду психічні або фізичні відхилення.

- пасивність. Така реакція характерна людині, адаптаційний резерв якої недостатній, і організм не здатний протистояти стресу. Виникає стан безпорадності, безнадійності, депресії. Однак така реакція може бути тимчасовою.

Дві інші реакції активні і підпорядковані волі людини.

- активний захист від стресу. Людина змінює сферу діяльності і знаходить дещо більш корисне і придатне для досягнення душевної рівноваги, що сприяє поліпшенню стану здоров'я.

- активна релаксація (розслаблення). Найбільш дієва реакція з підвищенням природної адаптації людського організму - як психічної, так і фізичної.

Таким чином, стрес переважно є індивідуальним феноменом. У більшості студентів він полягає в тому, що величезне навантаження лягає на часто не до кінця зміцнілу, вразливу психіку молодої людини. Саме тому постійне емоційне напруження у значної кількості студентів призводить до зловживання алкоголем, куріння, і навіть вживання наркотиків. Це неправильні методи боротьби зі стресом, вони не вирішують проблеми, а лише поглиблюють її і завдають шкоди здоров'ю, призводячи до патологічної залежності.

На сьогодні існує доволі багато методів боротьби зі стресом. Наведені нижче та деякі інші рекомендації дозволять, якщо не уникнути стресу у студентському житті, то повернути його на користь, підвищити адаптаційні властивості організму, здобути досвід і життєву мудрість.

Серед тих, до яких може вдатися будь-який сучасний студент, наступні: при розподілі часу тримати ситуацію під контролем не менш важливо, ніж керувати стресом задля його подолання; захищаючись від стресу, вдаватися до фантазій, які використовують для психічної релаксації; прогулюватись на свіжому повітрі; відвідувати культурні і культурно-розважальні установи; спілкуватись із друзями або іншою приємною компанією; сміятись - при цьому в кров надходять антистресові гормони, тоді як під час стресу в організмі виробляються лише стресові гормони; використовувати масаж; займатись спортом (будь-які фізичні вправи виводять гормони стресу); застосовувати вправи для боротьби зі стресом (релаксаційні, концентруючі, протистресові дихальні вправи).

Попереджувати стрес у студентів необхідно і такими профілактич-

ними заходами, як системність занять; грамотний розподіл розумового і фізичного навантаження; правильне харчування; громадська діяльність; повноцінний сон; здоровий спосіб життя і відсутність шкідливих звичок; регулярні заняття спортом.

Важливим напрямом допомоги є навчання молодої людини певним прийомами вироблення навичок поведінки в стресових ситуаціях, підвищення рівня само сприйняття та впевненості у собі.

Передбачуваність зовнішніх подій, можливість заздалегідь підготуватися до них, контролювати їх і хоча б частково захистити себе від неприємностей істотно знижують силу впливу несприятливих факторів та ймовірність виникнення стресу.

Відтак, студентам можуть бути корисними такі поради: розробіть систему пріоритетів у своїй роботі; навчіться говорити «ні», коли досянете межі, після якої ви вже не можете взяти на себе більше роботи; налагодьте особливо ефективні та надійні відносини з вашими викладачами; не погоджуйтеся з тим, хто виставляє суперечливі вимоги; повідомте викладачеві, коли ви відчуєте, що стандарти оцінювання завдання не зрозумілі; знайдіть день і час для відпочинку; серед інших факторів, пов'язаних зі зниженням ймовірності стресу, - підтримка себе у формі за допомогою досягнення загальної рівноваги в житті.

Щоб запобігти подальших наслідків, що зумовлюють різні психічні відхилення і психосоматичні захворювання, існує ряд рекомендацій, які допоможуть своєчасно підготуватися до стресогенних подій або ситуацій і послабити їх негативний вплив на організм. Зокрема: зібрати достатню інформацію про можливість настання подібних ситуацій; продумати способи попередження конкретних життєвих небезпек, спробувати знайти способи їх пом'якшення; не намагатися напередодні події робити висновки поспіхом; усвідомити, що більшу частину стресових ситуацій людина здатна вирішити сама, без сторонньої допомоги; прагнути активно втручатися в ситуацію, що викликає стрес, створюючи в організмі захисний фон і покращуючи діяльність адаптаційних можливостей організму завдяки активному способу життя; зрозуміти і прийняти, що серйозні зміни - це невід'ємна частина життя; пам'ятати, що стресогенними життєвими ситуаціями швидше і краще опановують ті, хто вміє використовувати методи релаксації.

Несподівано опинившись у стресовій ситуації, для початку потрібно зібрати свою волю і скомандувати собі зупинитися, щоб різко загальмувати розвиток гострого стресу. Щоб зуміти вийти зі стану гострого стресу і заспокоїтися, необхідно знайти ефективний спосіб самопомоги, щоб у критичній ситуації швидко зорієнтуватися.

Методами допомоги при гострому стресі можуть бути: протистресо-

ве дихання; релаксація; раціональне сприйняття навколишнього оточення; зміна обстановки; зайнятість будь-якою діяльністю, що відволікає. В умовах стресової ситуації це виконує роль «громовідводу», допомагаючи подолати внутрішню напругу. Локальна концентрація сприяє витісненню зі свідомості внутрішнього діалогу, насиченого стресом.

Отже, стрес у студентів - явище реальне, з конкретними причинами та етапами. Однак переживають стрес у студентському житті всі порізно, в залежності від психологічних характеристик особистості та темпераменту, а також успішності та соціальних зв'язків. На жаль, стрес - це неминучість, про яку необхідно знати і завжди пам'ятати. Однак його можна передбачати, можна підготуватися до його настання і спробувати ефективно подолати.

Носач Єлизавета Олександрівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-22,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Комфортні й безпечні умови праці – один з основних факторів, який впливає на продуктивність і безпеку праці, здоров'я працівників. Важливість системного вирішення питань у сфері охорони праці об'єктивно визначається загальним низьким рівнем безпеки праці в Україні. Необхідною умовою вирішення цих питань є ефективне комплексне управління охороною праці та промисловою безпекою. З цією метою має бути створене нормативне підґрунтя, що дозволяє запровадити систему дієвих заходів з впровадження безпечних умов праці особи та практичної їх реалізації.

На сьогодні, ключовими нормативними актами, завданням яких є закріплення норм охорони праці є Кодекс Законів про працю, Закон України «Про охорону праці», Закон України «Про охорону праці»; Типове положення про службу охорони праці; Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах (Наказ МОН України № 616 від 31.08.2001 року); Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві (Постанова КМУ № 1112 від 25 серпня 2004 року); Типове положення про навчання з питань охорони праці; Положення про розробку інструкцій з охорони праці тощо.

Одним з базових законодавчих актів у вказаній галузі є Кодекс законів про працю України, главою XI якого, регулюються питання про заходи охорони праці, кошти на їх проведення, державні галузеві та між-галузеві нормативні акти в даній галузі, тощо.

Звертаючись до питання охорони праці в контексті трансформації законодавства, варто зазначити, що на сьогодні, більшість норм, які регулюють вказане питання втрачають свою актуальність, а разом з цим і дієвість у зв'язку з швидкою динамікою розвитку суспільних відносин, новітніх технологій, глобалізації. Доцільним є аналіз та співставлення з діючими нормами, Проекту трудового Кодексу України, який було розроблено на заміну Кодексу Законів про працю України від 10.12.1971 року.

Так, статтею 270 вказаного Проекту пропонується закріпити поняття «охорона праці» - система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності. Але можна констатувати, що на сьогодні аналогічне поняття міститься в окремому Законі України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII в редакції від 1 січня 2015 року.

Далі, статтею 271 Проекту перелічено органи державного управління охороною праці та встановлена сфера їх відповідальності, а саме: - управління охороною праці і координацію здійснюють Уряд і Мінсоцполітики, а також місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

Також пропонувалося значно розширити обов'язки працівника в питаннях охорони праці: в окремих випадках це зобов'язувало би працівника, наприклад, самому дбати про безпеку і здоров'я людей, на яких можуть вплинути його можливі помилки під час роботи, але це обов'язок роботодавця: так організувати роботу, щоб будь-які помилки працівника не мали негативних наслідків для оточуючих, але таку пропозицію було відхилено.

Також, доречно вказати, що при ухваленні Проекту Трудового Кодексу прийнято важливу норму в ст. 281 щодо проведення обов'язкових медичних оглядів для працівників певних категорій. В проекті ТК закріплено, що там, де люди працюють в шкідливих і небезпечних умовах праці, – вони підлягають медичному огляду. Враховано пропозицію профспілок про те, що перелік професій та видів робіт, строки і порядок проведення медичних оглядів встановлюються центральним органом виконавчої влади, тобто Міністерством охорони здоров'я – це необхідна новація Трудового Кодексу.

Також, важливим є те, що Розглянуто низку норм, якими запрова-

джуються комплекс захисних заходів по відношенню до працівників, які мають сімейні обов'язки, насамперед, це стосується одиноких матерів, матерів, які виховують дітей до 15 років: підтримано поправки, які дають додаткові гарантії для таких категорій працівників. Підтримана пропозиція Мінсоцполітики до ст.288, де вказано види робіт, на яких забороняється праця жінок. Також, враховано поправку про те, що перелік важких робіт, на яких забороняється застосування праці жінок, а також граничні норми піднімання та переміщення важких предметів затверджуються Міністерством охорони здоров'я. В усіх статтях захисні норми, які мають гарантувати переваги матері, поширено на батька (в т.ч. і одинокого), який також має і виховує дітей.

Хоча розробниками проекту дану норму не було внесено до глави 10 «Охорона праці» Проекту Трудового Кодексу, але вона має безсумнівний вплив на забезпечення належних умов праці та їх охорону.

Виходячи з вище наведеної інформації, можливо констатувати, що сучасне законодавство про охорону праці має недолік, який проявляється в відсутності єдиного кодифікованого нормативно-правового акта, який би охоплював всі сучасні сфери праці спрямовуючись на тенденції потенційних ризиків, тобто передбачав створення ефективних заходів охорони праці в різних галузях.

Так, законодавець, розробивши Проект Трудового кодексу, який мав прийти на зміну Кодексу Законів про працю 1971 року, зробив спробу створити універсальні норми, що охоплювали б охорону праці як в загальному аспекті (тобто загальнотеоретичні положення про охорону праці), так і конкретизовані випадки (як приклад, забезпечення працівників молоком). Але, станом на сьогодні можливо побачити, що дієвих кроків для впровадження вказаних норм в «життя» так і не було зроблено.

Список використаних джерел

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
2. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 № 2694-XII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
3. Проект Трудового кодексу України Офіційний сайт Верховної Ради України // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53221

Овсяннікова Марія Юріївна, студентка інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-24,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ КОМП'ЮТЕРНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сучасні особливості інформаційного розвитку суттєво відбилися на всі сфери суспільного життя в т. ч. і на підприємницькій діяльності. Формування, в результаті такого розвитку, інформаційних відносин є постійним атрибутом не лише діяльності, а і взагалі існування суспільства, громади, організацій, суб'єктів економічної діяльності. Така ситуація зумовила як певний прогрес, так і створила передумови до появи нового виду ризиків, небезпек та загроз – інформаційних [1].

Протистояння у віртуальному світі стає все гарячішим. Хакери та організовані кібертерористи, кібершпигуни та кібершахраї кожного разу вигадують нові шляхи та стратегії для атак приватних, державних і корпоративних облікових записів.

Виникає навіть нова індустрія - "злочину-як-послуги" (CaaS – Crime-as-a-Service), що надає легкий онлайн-доступ до ресурсів з злочинними продуктами та послугами, дозволяє кіберзлочинцям-початківцям з слабким набором навичок створювати сильніші та потужніші загрози [3]. Потенційні жертви витрачають все більше зусиль, часу та коштів на те, аби захистити свій бізнес від кіберзагроз.

Важливість кібербезпеки дуже чітко демонструє динаміка витрат на неї. Глобальний ринок кібербезпеки виріс з \$ 3,5 млрд. у 2004 році до \$ 75 млрд. у 2015 р. За прогнозами компанії Gartner, він досягне \$ 170 млрд. до 2020 р.

У процесі взаємовідносин суб'єктів підприємництва інтенсивність інформаційних ризиків, небезпек та загроз характеризується якістю самих взаємовідносин. Якщо в умовах інформаційного співробітництва та взаємодії можливість їх виникнення є мінімальною, то у інших видах взаємовідносин підстави виникнення інформаційних ризиків, небезпек та загроз будуть суттєво зростати. У такому випадку суб'єкти підприємництва мають бути готовими вживати адекватні заходи захисту та протидії таким ризикам, небезпекам та загрозам. Безумовно, що захист та протидія зазначеним небезпекам та загрозам, мінімізація інформаційних ризиків в діяльності суб'єктів підприємництва мають формувати окремий напрямок забезпечення їх безпеки – інформаційну безпеку [2].

Станом на сьогодні уявлення про безпеку бізнесу взагалі і інформаційну зокрема є досить різноманітними, єдине бачення суті та змісту інформаційної безпеки відсутнє. Захист інформації є притаманним позиції пе-

реважної більшості авторів у їх розумінні суті інформаційної безпеки [1].

Інформаційні технології можуть являти собою вид інтелектуальної зброї і негативно впливати на підприємницьку діяльність окремих суб'єктів. Тому, інформаційна безпека має включати в себе не лише функції з протидії незаконного втручання у комп'ютерно-інформаційні ресурси суб'єкта господарювання з метою протиправного отримання інформації, але й протидії інформаційно-психологічному впливу, використанню технологій маніпулювання індивідуальною та колективною свідомістю. За такого підходу *інформаційну безпеку* підприємницької діяльності можна розуміти, як стан роботи суб'єктів підприємництва за якого забезпечується ефективно інформаційне супроводження їх діяльності, надійний захист інформаційного ресурсу та результативна протидія негативному інформаційно-психологічному впливу на них.

Наразі фахівці виокремлюють наступні першочергові "правила кібер-гігієни" для організацій:

1. Розробити стратегію захисту, пріоритети, забезпечити постійну увагу до цих процесів зі сторони керівництва організації.

2. Навчати персонал безпечному користуванню інформаційними системами.

3. Створити якісний підрозділ з обслуговування інфосистем.

4. Обмежити доступ до обладнання та обмежити користувачів з привілейованим доступом.

5. Постійно моніторити інформаційні загрози безпеці у мережі автоматизованими засобами. Встановлювати "просіювачі" трафіку та електронної пошти організації на виявлення шкідливих елементів.

6. Запровадити ручний моніторинг спаму та аналіз вмісту, а також обов'язкове відправлення зразків до служби підтримки антивірусних програм заради вироблення захисту.

7. При виявленні звернень систем до незрозумілих IP адрес блокувати їх. Це допоможе виявити скомпрометовані машини та заблокувати комунікацію вірусів з командними центрами, якщо такі комунікації вже мають місце.

8. Відкривати тільки ті файли в додатку листа, в походженні яких ви впевнені на 100%. У випадку надходження листа з файлом (Word, Excel, картинка, та ін.) від неопізаного відправника, не відкривати файл. Особливо із розширенням "exe" [4].

Пошук заходів з попередження шкоди, заподіяної від реалізації інформаційних загроз, може бути забезпечено через систему управління інформаційними ризиками. Така система має забезпечувати надійний захист інформаційних ресурсів, а також сприяти ідентифікації інформаційних ризиків, виявленню факторів та умов їх появи, забезпечувати їх

мінімізацію у процесі діяльності суб'єкта підприємництва.

Процес управління інформаційними ризиками передбачає проведення процедур аналізу(визначення та оцінювання), оцінки (обсягу шкоди, яку може зазнати суб'єкт), контролю (проведення заходів щодо з'ясування умов, за яких такі ризики можуть бути мінімальними, суттєвими або значними) і мінімізації ризиків (вжиття заходів, спрямованих на зниження ймовірності негативного впливу ризиків, їх уникнення або зменшення їх обсягу). Найпоширенішим варіантом мінімізації інформаційних ризиків є передача їх іншому суб'єкту, передусім за рахунок страхування ризиків [5].

На сьогодні в Україні відсутнє законодавство, яке регулювало б права, умови та порядок доступу суб'єктів підприємництва до джерел інформації, необхідної їм для забезпечення діяльності. Така правова ситуація породжує безліч ризиків у процесі інформаційного забезпечення насамперед фінансових, комерційних, господарських та інших операцій.

Зауважимо, що формально і в нашій державі передбачена відповідальність за несанкціоновану діяльність щодо комп'ютерної інформації, деякі діяння навіть криміналізовано (Розділ XVI Кримінального кодексу України). Проте на практиці відсутність дієвого та комплексного механізму із виявлення та розкриття таких злочинів, а також справедливого притягнення до відповідальності винних осіб, породжує відчуття майже повної безкарності. Створений не так давно підрозділ кіберполіції на сьогодні, нажаль, досі не продемонстрував ефективності та не отримав довіру населення. Певним чином це можна пов'язати також і з браком кваліфікованих кадрів, здатних провадити професійну діяльність, адже працівники цього органу мають бути не лише правоохоронцями, а й фахівцями у галузі сучасних ІТ- технологій.

Отже, у розрізі вищезазначеного, слід наголосити на обов'язковому дотриманні співробітниками правил поведінки із електронними даними та інформацію, що полягає в забезпеченні збереження конфіденційної інформації підприємства шляхом формування корпоративної системи захисту, формуванні специфічних правил та рекомендаційних норм для персоналу, запровадженні єдиних правил введення, зберігання, аналізу, оброблення інформації, побудові та обладнанні інформаційних систем організації пропускового режиму, використання сертифікованих легальних засобів програмного та апаратного забезпечення. Це допоможе забезпечити конфіденційність відповідної інформації, захиститися від недобросовісної конкуренції, витоку даних та як наслідок - порушення прав осіб, що є клієнтами цього підприємства.

Список використаних джерел

1. Зубок М.І. Інформаційна безпека в підприємницькій діяльності –

К.: ГНОЗІС, 2015. - 216 с.

2. Crime-as-a-Service – Overview. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.europol.europa.eu/ioc/a/2014/chap-3-1-view1.html>

3. Фурашев В.М. Питання законодавчого визначення понятійно-категорійного апарату у сфері інформаційної безпеки // Інформація і право: науковий журнал. – К.: НДЦПІ НАПрН України, 2012. – № 1 (4). – С. 46 – 56.

4. Нестеренко О.В. Проблеми формування національної інформаційної інфраструктури та забезпечення її безпеки. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/50465/23-Nesterenko.pdf?sequence=1>, 2010.

Павлуцька Владлена Ігорівна, студентка слідчо-криміналістичного інституту, 5 курс, група 03-16м-03,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ВИХОВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО СВДОМОГО СУСПІЛЬСТВА

Екологічна криза, що виникла через непродуктивне господарювання людини, змушує змінити своє ставлення до довкілля. Цій меті покликана служити система екологічного виховання, яка є окремим напрямом педагогічної теорії та практики.

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у людини культури взаємодії з природою. Зміст його розкривається в усвідомленні того, що світ природи є середовищем існування людини, тому вона має бути зацікавлена в збереженні його цілісності, чистоти, гармонії [2].

Подолання екологічної кризи залежить не тільки від господарсько-економічної діяльності людей, а й від морального вдосконалення людини, культури її відносин із природою та іншими людьми. Між екологією і культурою існує нерозривний зв'язок: якість взаємодії людини з навколишнім середовищем завжди відображає той рівень культури, носієм якого вона є [1].

Екологічна культура – це кодекс законів, норм поведінки людини відносно природи, тобто, природна етика [5]. Але культурні норми і правила не є спадкоємними ознаками, закладеними в наших генах, вони засвоюються протягом усього життя, за допомогою навчання, цілеспрямованої роботи і культурної діяльності людини [1].

Екологічна культура формується в інтеграції трьох напрямів: екологічної свідомості, морально-естетичного і діяльнісно-практичного ставлення. Основою екологічної культури є відповідна екологічна свідомість [1]. Отже, екологічна культура – це не тільки природа етики, але й процес і результат формування екологічної свідомості особистості, що відображає нерозривну єдність між сукупністю знань, уявлень про природу, емоційно-почуттєвого й ціннісного ставлення до неї (внутрішня культура) і відповідних умінь, навичок, потреб взаємодії (зовнішня культура), заснований на гармонізації взаємозв'язків у системі „природа – людина” [1].

Пріоритетними питаннями екологічної культури є:

- підвищення рівня суспільної екологічної свідомості;
- формування екологічної культури в суспільстві методами практичного впровадження вмінь і навичок у сфері природоохоронної діяльності;
- популяризація користування екологічно чистими транспортними засобами (велосипедами, роликами) і корисності для здоров'я піших прогулянок;
- роз'яснення необхідності сортування сміттєвих відходів, стосовно їхнього складу (органічного і неорганічного);
- проведення роз'яснювальної роботи серед населення про необхідність утилізації небезпечних приладів спеціальними засобами.

Екологічну культуру можна підвищити за рахунок вдосконалення екологічної освіти, формуючи гармонійно розвинуту особистість з гуманістичним світоглядом на природне середовище, даючи усвідомити негативні наслідки нещадної експлуатації природних ресурсів, тим самим залишаючи нащадків з соціально-економічними проблемами [5].

В Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 р. значне місце відведено заходам формування екологічної свідомості населення, шляхом створення: системи екологічного навчання й підвищення кваліфікації державних службовців, до компетенції яких належать питання охорони навколишнього природного середовища; створити мережу регіональних екологічно-просвітницьких центрів на базі закладів освіти, неурядових природоохоронних організацій тощо; розробити організаційний механізм місцевого, регіонального та національного рівня для активного залучення громадськості до процесу екологічної освіти з метою сталого розвитку, екологічної просвіти і виховання тощо.

Реалізація цих заходів, покликаних забезпечити формування світоглядних цінностей населення, яка базується на основних принципах сталого розвитку, включає в себе комплексне розв'язання екологічних проблем [4].

Але аналізуючи політику в сфері забезпечення екологічної освіти й

виховання, варто зазначити, що незважаючи на задекларовані пріоритети, вони не стали одним із пріоритетів екологічної політики. Держава, в першу чергу, зосереджується на оперативному розв'язанні екологічних проблем, залишаючи питання формування екологічного світогляд особи поза своєю увагою. Водночас саме вони чинять значний вплив на сприйняття людиною екологічних пріоритетів, стандартів і заборон, визначають рівень їх екологічної правосвідомості та правослухняності.

Одним із засобів екологічної просвіти та виховання пропонується підвищення рівня екологічно орієнтованої соціальної реклами наголошено також в Основних засадах (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2020 р., де в одному із завдань для досягнення стратегічних цілей визначено необхідність збільшення частки екологічної інформації та соціальної реклами природоохоронного спрямування, що регулярно поширюється засобами масової інформації: до 2020 р. – на 30 % порівняно з 2010 р. [4].

Вважаємо, що соціальна реклама має бути різного змісту від провокуючої до більш конструктивної, враховуючи всі прошарки населення та вікову категорію.

Провокуюча реклама має більш ефективний вплив на оточуючих на відміну від конструктивної. Вона на довше відбивається у пам'яті читача і безсумнівно створює вплив на подальші дії особистості. Також привертає більше уваги до проблем соціуму.

Конструктивна реклама спрямована на досягнення суспільно корисних цілей, популяризацію загальнолюдських цінностей і її розповсюдження не має на меті отримання матеріального прибутку.

Приклади вдалої соціальної реклами представлені на рис. 1 – 3.

Перспективним методом з мінімальним навантаженням на природу є рециклінг. Рециклінг – це коли вторинна сировина не спалюється, а готується до повторного використання. Є два підходи впровадження в життя цього методу: 1) малозатратний, але потребує свідомого населення для самостійного і якісного сортування сміття; 2) затратний і полягає в будівництві сміттесортувального комплексу [6].

Враховуючи несприятливу економічну ситуацію в Україні, ми можемо рухатись тільки в напрямку виховання екологічно свідомого населення, якому не байдужий екологічний стан довкілля в якому воно живе. Пропонуємо рециклінг закріпити, як метод утилізації відходів на законодавчому рівні, шляхом внесення змін до Закону України «Про відходи».

Отже, найефективнішим способом, на нашу думку, покращення екологічного становища довкілля є робота над попередженням а не ліквідацією екологічних загроз. Попередження полягає в якісному процесі виховання в населення екологічної культури, основою якої є екологічна

свідомість. У процесі формування екологічної культури потрібно закласти у свідомість переконання, що все в нашому житті – від економіки до суспільної свідомості – так чи інакше пов'язано з екологією, з умінням поліпшувати навколишнє середовище.

Рис. 1. Вдалий приклад провокуючої реклами.

Рис. 2. Вдалий приклад провокуючої реклами.

Рис. 3. Вдалий приклад конструктивної реклами.

Список використаних джерел

1. Курняк Л. М. Екологічна культура: поняття та формування / Л. М. Курняк. // Наукові доповіді Національного університету біоресурсів і природокористування України. - 2015. - № 4.
2. Колесник Ю. Л. Специфічні особливості морально-екологічного виховання в технічному університеті / Ю. Л. Колесник // Духовність особистості. - 2013. Вип. 4. – С. 80 - 87.
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI.
4. Старосуд І.М. Правові проблеми реалізації соціальної реклами як способу екологічної освіти та виховання / І.М. Старосуд // Вісник Академії митної служби України. Серія: "Право". – Дніпропетровськ: АМСУ, 2013. – № 2. – С.85 - 90.
5. Мельничук Т.Ф. Екологічна культура як фактор підвищення загальнокультурного потенціалу суспільства / Т.Ф. Мельничук // Біоресурси і природокористування. - 2013. - Т. 5, № 3 - 4. – С. 152 - 156. // [Електронний

ресурс] – режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bpc_2013_5_3-4_28

6. Скрипник А. В., Міхно І. С. Оптимізація утилізації відходів в Україні / А.В. Скрипник, І.С. Міхно // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. - 2014. Вип. 2 (17). – С. 14 - 26.

Павлютін Кирило Олександрович, студент дорожньо-будівельного факультету, 5 курс, група Д - 51маг,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ПРАЦІВНИКІВ

При вживанні терміну "Охорона праці" в широкому розумінні до його поняття відносять ті гарантії для працівників, що передбачають усі норми трудового законодавства. У вузькому значенні під охороною праці розуміється сукупність заходів щодо створення безпосереднього в процесі роботи нормативних безпечних технічних і санітарно-гігієнічних умов для працюючих.

Охорона праці пов'язана з різними галузями науки такими як медицина, токсикологія, фізіологія, біологія, біохімія, хімія, механіка, електротехніка, фізика, психологія, епідеміологія. Традиційно вважалось, що людина повинна пристосуватись до роботи. Використовували навіть термін "адаптація на робочому місці". Ергономіка розробляє досить ефективні заходи щодо адаптації праці до людини внаслідок чого працівник ставиться у найсприятливіші з можливих умов по виконанню функціональних завдань.

Згідно 1 ст. Закону України від 14 жовтня 1992 р. "Про охорону праці" Охорона праці - це система правових соціально-економічних організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці [1]. Україна одна з перших держав на пострадянських теренах прийняла закон, що комплексно регулює питання охорони праці. У подальшому його норми були конкретизовані шляхом прийняття підзаконних нормативно-правових актів, що сформували самостійну гілку у складі кодифікованого трудового законодавства України.

Особливістю законодавства України, є те що частина питань з охорони праці регулюється прийнятими на підприємстві нормативно правовими актами, але порядок їх прийняття регулюється законодавством. За сферою діяльності нормативно правові акти поділяються на:

- міжгалузеві;
- галузеві.

Виділяють наступні підзаконні нормативно-правові акти:

- укази й розпорядження;
- постанови і розпорядження;
- накази інструкції;
- рішення і постанови органів місцевого самоврядування;
- локальні нормативно-правові акти [2].

На рівні підприємства розглянемо локальні нормативно правові акти. Локальні нормативно-правові акти - це розпорядження керівників державних і громадських організацій, прийняті у межах їх повноважень та регулюють їх службу і трудову діяльність за порядком прийняття поділяються на такі:

- приймаються роботодавцем самостійно або за погодженням із працівниками на підприємстві;
- приймаються загальними зборами найманих працівників.

Норми щодо охорони праці містяться в багатьох статтях глав КЗпП України, таких як «Трудовий договір» (глава III), «Робочий час» (глава XIV), «Час відпочинку (глава V), «Праця жінок» (глава VII), «Праця молоді» (глава XIII), «Професійні спілки» (глава XVI), «Нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю» (глава XVIII). Також правове регулювання охорони праці розглядається у інших законах України, наприклад: у законі України «Про колективні договори і угоди» (ст. 7) передбачається, що в колективному договорі встановлюються взаємні зобов'язання сторін щодо охорони праці, а ст. 8 визначає, що в угодах на державному, галузевому та регіональному рівнях регулюються основні принципи і норми реалізації соціально-економічної політики, зокрема щодо умов охорони праці [3].

У підсумку можливо зробити висновок, що охорона праці представлена сукупністю правових норм та актів які регулюють відносини по забезпеченню безпечних та комфортних умов праці робітника на підприємстві, також регулюються умови праці жінок, дітей, інвалідів та осіб які працюють на роботах із шкідливими умовами праці.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про охорону праці" від 14 жовтня 1992 року № 2694-ХІІ (ВВР, 1992, № 49, ст. 668) Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 15 травня 1996 року № 196/96-ВР.
2. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.
3. Закон України "Про колективні договори і угоди" від 01 липня

1993 року № 3357-ХІІ (ВВР, 1993, № 36, ст. 362).

Пелипас Олексій Сергійович, студент дорожньо-будівельного факультету, 5 курс, група Д-51 маг,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Загрози негативного впливу навколишнього середовища на людину існували завжди. І за умов нинішнього існування як українського суспільства, так і світової спільноти загрози національній безпеці саме в екологічній сфері набувають неабиякого значення. Більш того, складна демографічна ситуація в світі дедалі ускладнює питання щодо вірного використання як невідновлювальних природних ресурсів, так і взагалі ставлення до природних багатств окремих країн.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначає екологічну безпеку, як стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей, що гарантується здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних екологічних, політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів [1].

До загроз національним інтересам і національній безпеці в екологічній сфері законодавцем віднесені наступні чинники:

- антропогенне порушення і техногенна перевантаженість території України, зростання ризиків виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характерів;
- нераціональне виснажливе використання мінерально - сировинних природних ресурсів як не відновлюваних, так і відновлюваних;
- погіршення стану водних басейнів;
- неподоланність негативних соціально - екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи;
- неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів;
- посилення впливу шкідливих генетичних ефектів у популяціях жи-

вих організмів, зокрема генетично змінених організмів та біотехнологій [2].

Довкілля вважається безпечним, коли його стан відповідає встановленим у законодавстві критеріям, стандартам, лімітам і нормативам, які стосуються його чистоти (незабрудненості), ресурсомісткості (невиснаженості), екологічної стійкості, санітарних вимог, видового різноманіття, здатності задовольняти інтереси громадян [3].

На сьогоднішній день екологічна безпека є важливою складовою національної безпеки та може бути вирішена виключно у разі комплексного застосування заходів екологічного, економічного та правового характеру. Ефективна реалізація цих заходів має велике значення для стабілізації екологічної ситуації в Україні, а також оптимізації державної екологічної політики Української держави у сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».
2. Спирін О., Паламарчук В. Концепція національної безпеки України: регіональний аспект // Урядовий кур'єр. – 1997. – 1 берез.
3. Ліпкан В.А. Тероризм як фактор загрози національній безпеці України // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. – 1999. – № 3. – С. 58 - 67.

Підгора Олександр Валерійович, студент автомобільного факультету, 4 курс, група АЕ-41,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОГНОЗУВАННІ, РОЗПОДІЛІ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ПРИ ВИНИКНЕННІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Важливим фактором забезпечення безаварійної роботи є вивчення і суворе дотримання всіма інженерно-технічними працівниками правил і норм техніки безпеки. Основними заходами по ліквідації наслідків аварій і стихійних лих є: оповіщення робітників і службовців, ЦЗ і населення, що проживає поблизу об'єкту, екстрена евакуація; комплексна розвідка об'єкту на якому виникла аварія; рятування людей з-під завалів, із оточуючих і ушкоджених будівель і споруд; надання медичної допомоги потерпілим від аварії, вивіз у лікувальні установи; гасіння пожеж; лока-

лізація аварії на комунально-енергетичних мережах, перешкоджаючих веденню рятувальних робіт; улаштування проїздів і підходів до місць аварій; руйнування ненадійних конструкцій, розбирання завалів; демонтаж зберігшогося устаткування, якому загрожує небезпека; організація комендантської служби.

Задача кожного працюючого на підприємстві - знати основні правила поведінки при аваріях, вміти діяти в обставинах, що при цьому склалися. Ці правила і послідовність дій треба вивчати, постійно пам'ятати і вміти практично виконувати.

В аварійній ситуації важливою задачею є оповіщення про аварію. Кожний робітник і службовець будь-якого об'єкту народного господарства повинен вміти користуватися наявними на підприємстві оповіщувачами. Кожний робітник підприємства, пов'язаний з можливою газовою обстановкою, повинен знати способи виклику газорятівників.

Для ліквідації стихійних лих, виробничих аварій і рятування потерпілих на об'єктах народного господарства у першу чергу залучаються спеціальні підрозділи (газорятівників, пожежників і т. ін.), при необхідності можуть залучатися формування ЦЗ.

З виникненням аварій робітники і службовці, що входять до складу формування ЦЗ, зобов'язані негайно прибути на місце збору. Робітники і службовці підприємства, що не входять до складу формувань, повинні бути також готові вести роботи по ліквідації аварії, по спасінню потерпілих на об'єктах.

Ліквідація наслідків стихійних лих і аварій може здійснюватись одночасно на всьому об'єкті або по окремих його ділянках при наявності достатніх сил і засобів. При цьому розпочинають їх у першу чергу там, де необхідно надати допомогу людям, на ділянках, які становлять найбільшу небезпеку.

Перша медична і лікарська допомога надається перш за все потерпілим, що знаходяться у шоківому стані, а також вивільнені з-під уламків завалів. Вивільнення людей з-під великих завалів проводиться з додержанням особливих заходів перестороги, їм надається невідкладна медична допомога на місці з подальшою евакуацією у лікувальні установи.

Виробничим аваріям звичайно сприяють пожежі, що створюють у деяких випадках найбільшу небезпеку. Обстановка в осередку пожежі може створитися досить складна, особливо при наявності руйнувань, завалів, порушення і навіть припинення водопостачання. Боротьба з вогнем пов'язана із рятуванням людей, якщо частина персоналу підприємства опинилася у зоні, охопленій полум'ям. Наявність у виробництві вибухонебезпечних і швидко займистих матеріалів може погіршити становище. Тому до ліквідації пожежі необхідно залучити технічний персонал підприємства, який

добре знає розташування апаратури, що знаходиться під великим тиском, місцезнаходження вибухонебезпечних чи отруйних речовин, а також можливості використання стаціонарних засобів пожежогасіння.

У першу чергу локалізують і гасять ті осередки пожежі, які становлять перешкоду рятувальним роботам і створюють загрозу подальшого поширення вогню.

Особовий склад формувань пожежогасіння повинен суворо дотримуватись правил безпеки, слідкувати за станом будівельних конструкцій, що загрожують обвалом, і не допускати, щоб вогонь оточував працюючих. При сильній задимленості особовий склад, що приймає участь у гасінні пожежі, повинен діяти у протигазах і використовувати інші захисні засоби.

При самопорятунку і рятуванні інших людей у будинках охоплених вогнем, діяти слід швидко, оскільки основною небезпекою є висока температура повітря, задимлення, можливі обвалення будівельних конструкцій.

Для гасіння пожеж застосовуються: вода, пісок, вогнегасники і інші підручні засоби. Крім цих засобів треба застосовувати підготовлений протипожежний інвентар, пінні, порошкові і вуглекислотні вогнегасники, а також підручні матеріали, що мають вогнегасну дію.

Бензин, гас, різні органічні масла і розчинники, палаючу електропроводку водою гасити не можна, їх слід гасити за допомогою пінних і порошкових вогнегасників, шляхом засиплення піском і землею, а якщо вогнище пожежі невелике - накрити його брезентовим покривалом, важкою тканиною чи одягом, змоченим водою. Палаючу електропроводку гасити можна лише впевнившись, що з неї знята напруга.

Треба бути уважним при наявності обвислих проводів: не з'ясувавши, що провід знеструмлено, слід вважати його під напругою і вживати відповідні заходи безпеки.

На ряді об'єктів народного господарства здійснюється виробництво, використання, зберігання, а у деяких районах і перевезення сильнодіючих отруйних речовин (СДОР). Це стосується перш за все підприємств хімічної, нафтопереробної, нафтохімічної та інших споріднених з ним галузей промисловості, підприємств, що мають холодильні установки в яких застосовується як холодильний агент речовини типу аміаку, водопровідних і очисних споруд, що використовують хлор, залізничних станцій, що мають колії рухомого складу для СДОР, а також складів і баз з запасами отрутохімікатів, чи інших аналогічних речовин. Серед СДОР можуть бути: аміак, хлор, окис вуглецю, сірчастий ангідрид, сірковуглець, трихлористий фосфор, фтористий водень та ін.

У наслідок стихійних лих (наприклад, під час землетрусу, пожежі чи залізничної катастрофи) чи при аварії на виробництві, можливі вили-

ви (викиди) СДОР і пов'язані з ними зараження місцевості і повітря. При цьому не виключені ураження людей, що знаходяться у районах виливу (викиду) СДОР.

Після виявлення викиду в атмосферу СДОР чи розливу її по території слід негайно сповістити всіх, хто може опинитися у небезпечній зоні, включаючи і житловий сектор, який межує з об'єктом.

Робітники і службовці, а у деяких випадках і жителі прилеглих районів на випадок аварії повинні бути забезпечені промисловими фільтруючими протигазами, призначеними для захисту від даного виду СДОР.

Робота по ліквідації аварії у першу чергу спрямована на те, щоб припинити розповсюдження отруйної речовини в атмосферу і розтікання її по місцевості. Для цього потрібно відключити ушкоджену ділянку перекрити крани і інші запірні пристрої. На розриви, що утворилися у ємностях і трубопроводах, накласти пластирі, муфти, у необхідних випадках забити пробки із дерева чи металу, перекачати СДОР з ушкоджених ємностей у справні. Крім того, для збору отруйних речовин необхідно відкопати рови і канали.

Розвідники, як тільки виявлять зараження, визначають концентрацію СДОР, уточнюють зони небезпечного і надзвичайно небезпечного зараження, позначають їх межу, встановлюють шляхи підходу, характер і масштаби руйнувань, стан людей і обладнання. Район, де відбулася аварія обов'язково оточується, сторонні не допускаються.

Органи ЦЗ у цей час повинні уважно стежити за метеорологічною обстановкою. Напрямок вітру і температура повітря можуть змінюватись, і це відіб'ється на характері і напрямку розповсюдження отруйних парів.

Не менш важливою турботою при ліквідації зараження є дегазація зараженої території, споруд і устаткування. Як речовини для дегазації можуть бути використані, наприклад, хлор, гашене вапно, лужні відходи промисловості. Застосовують їх найчастіше у вигляді розчинів або кашки.

Усі хто приймає участь у ліквідації аварії, забезпечуються промисловими чи ізолюючими протигазами, захисним одягом, індивідуальними протихімічними пакетами, медичними засобами.

У зонах можливих затоплень на місцевості слід додержуватись встановленого порядку, зайняти підвищені місця. При рятувальних роботах необхідно виявляти витримку і самовладання, суворо дотримуватись вимог рятувальників. Не можна переповнювати рятувальні засоби (катери, човни, плоти), оскільки це загрожує безпеці рятувальників і врятованих. Потрапивши у воду, слід скинути із себе важкий одяг і взуття, відшукати поблизу плаваючі чи підвищені над водою предмети, скористатися ними до отримання допомоги.

У випадку одержання сигналу сповіщення населення про наближен-

ня селевого потоку чи зсуву, а також при перших ознаках їх появи, треба якомога швидше залишити приміщення попередити про небезпеку оточуючих і вийти у безпечне місце. Залишаючи приміщення, слід загасити печі, перекрити газові крани, вимкнути світло і електроприлади. Це допоможе відвернути виникненні пожежі. Селеві потоки і зсуви являють серйозну небезпеку при їх раптовій появі. У цьому випадку страшнішим за все є паніка.

У випадку захоплення когось потоком селю, треба надати потерпілому допомогу усіма наявними засобами. Такими засобами можуть бути жердини, канати чи мотузки, що подають рятівники. Виводити врятованих з потоку треба у напрямку потоку із поступовим наближенням до краю.

На кожній ділянці аварійних робіт виставляється охорона і спостерігачі, а біля небезпечних місць встановлюється огорожа і вивішуються плакати з попередженнями про небезпеку.

Список використаних джерел

1. Долін П.А. Ліквідація надзвичайної ситуації. – М.: Енергоіздат, 1992.
2. Леонтєва І.М., Гетія А.Л. Безпека життєдіяльності. – М., 1998.
3. Морозова Л.Л., Сівков В.П. Безпека життєдіяльності. Ч. 1. – М.: ВАСОТ, 1993.

Пилипенко Алена Викторовна, студентка факультета управління і бізнеса, 4 курс, група ЕП-41,
Чиркова Татьяна Евгеньевна, студентка факультета управління і бізнеса, 4 курс, група ЕП-43,
Богатов Олег Игоревич, доцент кафедри метрології і безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
*Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет,
г. Харьков*

ОЦЕНКА БЕЗОПАСНОСТИ ТРУДА НА ПРЕДПРИЯТИИ

Аннотация. В статье рассмотрены основные определения и понятия безопасности труда.

Ключевые слова: безопасность, предприятие, отрасль, производство, производственный фактор.

Актуальность исследования. Безопасность труда на предприятии это то на что уделяется особое внимание. Не соблюдение правил безопасности на предприятии ведет к нарушению систем жизнедеятельности как отдельного работника, так и трудового коллектива в целом.

Постановка проблемы. Травматизм на работе достаточно распространенное явление, особенно в наш век развития технологий, разработка и организация системы обучения по охране труда на предприятии одна из основных задач руководство любой организации.

Целью данной статьи является рассмотрение оценки системы безопасности на предприятии, определение мероприятий по улучшению условий труда на предприятии.

Изложение основного материала исследования. Одна из важнейших потребностей человека – это безопасность. Работник для того чтобы приносить максимальный экономический эффект в обязательном порядке должен чувствовать себя в безопасности. Поэтому руководители должны создавать все условия для обеспечения этой безопасности.

Охрана труда - система сохранения жизни и здоровья работников в процессе трудовой деятельности, включающая в себя правовые, социально-экономические, организационно-технические, санитарно-гигиенические, лечебно-профилактические, реабилитационные и иные мероприятия [1].

Факторы производственной обстановки с некоторой долей условности можно объединить в четыре взаимосвязанные группы.

Факторы первой группы - это санитарно-гигиенические условия окружающей среды. К ним относится температура (тепло, холод), чистота окружающего воздуха (чистый или запыленный, загрязненный примесями), освещенность (светло, мрак), звук (тишина, шум) и т.д.

Факторы второй группы - средства труда: машина, инструмент, приспособления для производства работ. Более современные средства труда снижают количество травм и повреждений, а также создают нормальные гигиенические условия, исключают неблагоприятные нагрузки как физические (поднятие и переноска тяжестей), так и психические (повышенная напряженность внимания органов слуха, зрения и т.д.).

К третьей группе относятся организационные формы. Они обусловлены разделением труда, а также режимов труда и отдыха.

Четвертая группа объединяет социальные факторы, которые зависят от взаимоотношений людей между собой, от отношения работника к результату своего труда и к самому процессу труда.

Опасный фактор - это такой фактор, воздействие которого на человека приводит к травме, т.е. к внезапному повреждению организма в результате действия внешних факторов [2].

Вредный фактор - это такой фактор, воздействие которого на человека приводит к профессиональному заболеванию.

Опасные и вредные производственные факторы подразделяются по природе действия на следующие группы:

- физические - повышенная запыленность и загазованность воздуха рабочей зоны; повышенная или пониженная температура поверхностей оборудования и рабочей зоны и др.;

- химические - (по характеру воздействия на организм человека) токсические; раздражающие, канцерогенные, мутагенные, влияющие на репродуктивную функцию, органы дыхания, желудочно-кишечный тракт, кожные покровы и слизистые оболочки;

- биологические - патогенные микроорганизмы (бактерии, вирусы, спирохеты, грибы) и продукты их жизнедеятельности, микроорганизмы (растения и животные);

- психофизиологические - физические нагрузки (статические, динамические) и нервно-психические перегрузки (умственное перенапряжение, перенапряжение анализаторов, эмоциональные перегрузки).

Выделяют следующие группы причин производственного травматизма: технические, организационные, санитарно-гигиенические, психофизиологические или личные.

Технические- несоответствие требованиям безопасности или неисправности, возникшие в процессе эксплуатации оборудования, инструментов приспособлений и средств защиты, обусловленные неявными дефектами.

Организационные причины полностью зависят от уровня организации труда на предприятии. К ним относят недостатки в содержании территории, проездов, проходов; неправильная расстановка оборудования; нарушение правил эксплуатации оборудования, нарушение правил и норм транспортировки, складирования и хранения.

К санитарно-гигиеническим причинам относят повышенное содержание в воздухе рабочей зоны вредных веществ; недостаточное освещение; повышенные уровни шума, вибраций; неудовлетворительные метеорологические условия.

К психофизиологическим причинам относят физические и нервно-психические перегрузки, утомление, монотонность труда, стрессовые ситуации; несоответствие анатомо-физиологических и психических особенностей организма человека характеру выполняемой работы [3].

Мероприятия по улучшению условий труда на предприятии:

- организация рабочего места;
- нормализация микроклимата помещения;
- обеспечения защиты персонала от шума;
- обеспечение защиты персонала от излучений;
- обеспечение электробезопасности и пожарной безопасности.

Для улучшения организации рабочего места можно применять раз-

личные приспособления для удобства работы. К таким приспособлениям можно отнести: различные полки, шкафчики находящиеся в близости от рабочего места, удобные стулья обеспечивающие наименьшую утомляемость в процессе работы. К улучшению организации рабочего места можно отнести наличие растений создающих благоприятное воздействие на человека [4].

Для обеспечения электробезопасности и пожарной безопасности работники так же должны руководствоваться инструкциям по технике безопасности. Всё рабочее оборудование должно проходить периодический, надлежащий осмотр. Помещение должно соответствовать правилам пожарной безопасности.

Выводы. Осуществление мероприятий по снижению производственного травматизма и профессиональной заболеваемости, а также улучшение условий труда ведут к профессиональной активности трудящихся и росту производительности труда.

Список использованных источников

1. Безопасность жизнедеятельности / Н.Г. Занько. Г.А. Корсаков, К.Р. Малаян и др.; под ред. О.Н. Русака. – С.-П.: Изд-во Петербургской лесотехнической академии, 1996.

2. Безопасность жизнедеятельности. Конспект лекций. Ч. 2. / П.Г. Белов, А.Ф. Козьяков. С.В. Белов и др.; под ред. С.В. Белова. - М.: ВАСОТ, 1993.

3. Малыгин В.С. Требования к охране труда на предприятии. – М.: ЮНИТИ, 2008.

4. Пашуто В.П. Организация и нормирование труда на предприятии. – Мн., 2001.

Піскунова Віта Вікторівна, студентка факультету підготовки кадрів для Державної пенітенціарної служби України, 5 курс, група 09-16м-03,

Свергуненко Анастасія Олександрівна, студентка господарсько-правового факультету, 4 курс, група 02-13-04,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

«СИНІ КИТИ» - ПРИЧИНА ПІДЛІТКОВОГО САМОГУБСТВА В УКРАЇНІ

В Україні визнаються та гарантуються права і свободи людини і громадянина згідно із загально визнаними принципами та нормами між-

народного права. З урахуванням цього, право на життя кожної людини, його захист становлять основу гуманістичної діяльності суспільства та держави. Саме тому держава повинна захищати життя людини, гарантуючи їй реалізацію права на життя, за допомогою створення правового механізму забезпечення зазначеного права.

На сьогодні людина, її життя і здоров'я є сферою, охорона якої регламентується, як міжнародно-правовими нормами, так і національними. Так, ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права звертає увагу на невід'ємність права кожної людини на життя, охорону даного права законом і неможливість протиправного позбавлення життя [2]. У свою чергу, на національному рівні захист даних соціальних цінностей передбачається нормами Конституції України та нормами Кримінального Кодексу України.

У зв'язку із тим, що відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, останнім часом досить широкого негативу з боку суспільства набрала сучасна гра в соціальних мережах «Синій кит», кінцевою метою якої є доведення до самогубства.

Піднімають тривогу не лише пересічні громадяни, батьки, родичі, але і правоохоронні органи дуже зацікавилися даним питанням та можливістю нейтралізувати вплив на психіку підлітків через соціальні мережі за допомогою згаданої гри. У соціальних мережах розповсюджується небезпечна гра для підлітків, останнє завдання в якій – самогубство. Так звані «групи смерті» з'явилися кілька років тому у ВКонтакте у російському інтернет-сегменті, проте тепер їхня популярність зросла і розповсюдилася на Україну, Казахстан та Киргизію.

Групи, в яких пропагандують суїцид, еволюціонують – тепер підлітків заманюють пропозиціями зіграти у смертельну гру. Згадки про неї з'являються тепер і в Instagram, де з хештегами #синийкит і #явигре (рос. - я у грі) користувачі публікують картинки з китами і текстом «розбуди мене о 4:20» [4].

Працівники департаменту кіберполіції України виявили у соціальних мережах 434 «групи самогубств», повідомили в Головному слідчому управлінні Національної поліції України у відповідь на інформаційний запит «Української правди». «Виявлено 434 «групи самогубств», з них 102 заблоковано. Кількість облікових записів, яких вдалося ідентифікувати як такі, що зареєстровані на території України, становить 34 970», – уточнили у відомстві. У поліції також повідомили, що статистика самогубств в Україні торік була нижчою, ніж у 2015 році. Так, у 2016-му за фактами вчинення самогубств громадянами було відкрито 8311 проваджень, а роком раніше – у 2015-му – таких справ було 8824. У Національній полі-

ції не уточнили, скільки саме цих самогубств було скоєно дітьми та підлітками, натомість вказали, що до цієї статистики включено випадки, які кваліфіковано слідчими як «умисні вбивства з ознаками самогубства» [3].

За даними поліцейських, такими групами керують досвідчені психологи. Їхня цільова аудиторія – тинейджери з проблемами у стосунках з однолітками чи батьками. Коли дитина зацікавилася і потрапила у відповідну групу, куратор спочатку розпитує її та дає нескладні завдання, перевіряючи, чи готова вона грати. Першим завданням може бути, наприклад, намалювати ручкою на руці синього кита. А після успішного виконання куратор пропонує намалювати кита вже не ручкою, а лезом. Виконання кожного завдання має бути зняте на відео. Всього їх 50. Останнє - самогубство.

У поліції зазначають, що організатори груп отримують з цього зиск, продаючи отримані від підлітків записи у мережі Інтернет або в Darknet.

В Україні, за даними поліції, наразі налічується більше 200 активних учасників подібних груп. Загалом рахунок учасників йде на тисячі. І вже є два летальні випадки - у Донецьку та Івано-Франківську [3].

На сьогодні стурбованість стосовно такої небезпечної гри проявили не лише країни, де розповсюджена така гра, але й британські засоби масової інформації звернули увагу на дану проблему. Так, станом на 6 березня 2017 року у британському інтернет-виданні «The Sun» з'явилася стаття із заголовком «What is the Blue Whale online 'suicide game' and how many teenage deaths have been linked to it in Russia?» (з англ. – «Що це за суїцидальна гра «Синій кит» та як багато підліткових смертей сталося внаслідок неї?»). Англійські журналісти почали підіймати тривогу після ситуації, що сталася із шістнадцятирічною російською школяркою Веронікою Волковою, яка за словами поліцейських скоїла самогубство саме через таку популярну гру в соціальних мережах як «Синій кит», про що і заявляє британське інтернет-видання «The Sun».

Також, відповідно до даних, що надає інтернет-видання минулого року, передбачуваний керівник та адміністратор так званих «Груп смерті» 21-річний Філіп Будейкін був затриманий, і він був звинувачений в організації восьми груп між 2013 і 2016 р., які «підбурюють до самогубства». У період між 2013 та 2016 роками приблизно п'ятнадцятьма підлітками на території Росії скоєно самогубство, і ще 5 були врятовані [1].

Можна також прослідкувати популярність даної гри за статистикою запитів у мережі Google за назвою «гра синій кит» (рис. 1).

Також статистика показує, що найбільшій популярності подібні запити мають у Киргизії. Україна, в свою чергу знаходить лише на п'ятому місці (рис. 2). Це можна пояснити тим, що популярності дана гра у нашій країні набула лише на початку поточного року.

Що стосовно ситуації в Україні, що склалася на сьогодні. Як повідомляє інтернет-видання телевізійної служби новин ТСН від 19 лютого 2017 року у Києві поліцейські врятували 15-річну школярку від самогубства. Про це повідомляє прес-служба Нацполіції у місті Київ [4]. Виявилось, що дівчинка разом із подругою були учасниками групи "Синий кит", виконували завдання, які їм казав адміністратор, зокрема наносили собі порізи на руках у вигляді кита, цифр і слова "да" - на нозі, а останнім завданням даної гри було скоєння самогубства.

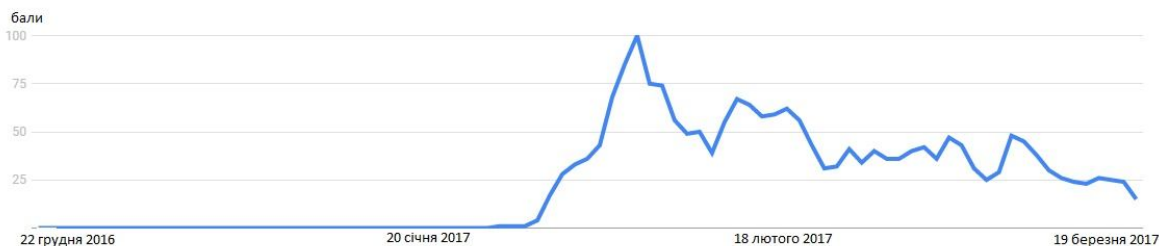

Рис.1. Статистика запитів російською мовою «игра синий кит» у мережі Google за останні три місяці у світі.

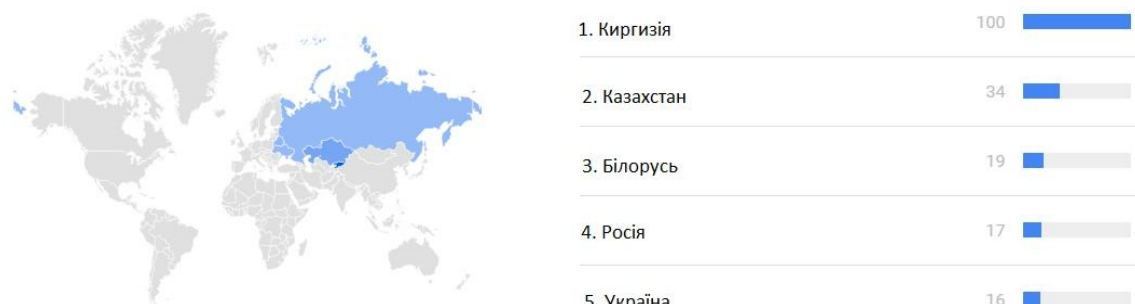

Рис. 2. Динаміка запитів російською мовою «игра синий кит» у мережі Google за останні три місяці у світі за регіонами.

Про зростання популярності даної гри серед українських підлітків можна говорити на підставі статистичних даних Google trends, що показують кількість запитів за назвою «игра синий кит» у мережі Google (рис. 3, 4).

Розглядаючи дану ситуацію суто із юридичної точки зору, ми повертаємося до того, що за Конституцією України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Отже, відповідно ніхто не має права посягати на життя іншої особи, примушувати, схилити її до вчинення дій, які вона не хоче робити, здійснювати моральний та психологічний вплив. Більш того, відповідно до статті 120 Кримінального Кодексу України,

Доведення особи до самогубства або до замаху на самогубство, що є наслідком жорстокого з нею поводження, шантажу, примусу до протиправних дій або систематичного приниження її людської гідності, - карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк. А частина третя даної статті зазначає, що якщо таке діяння було скоєно стосовно неповнолітнього, - карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

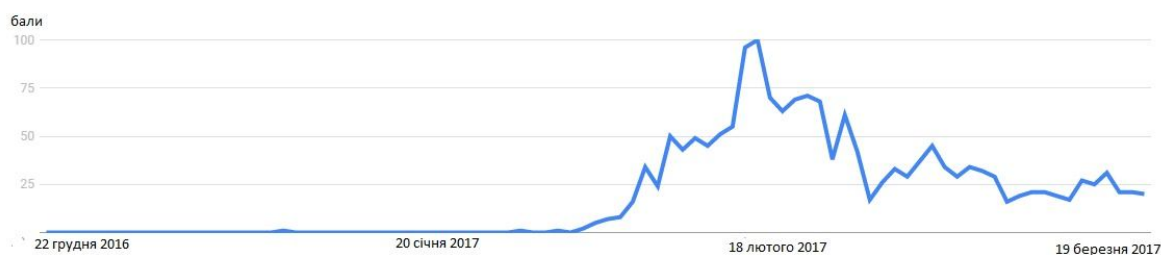

Рис.3 Статистика запитів російською мовою «игра синий кит» у мережі Google за останні три місяці в Україні.

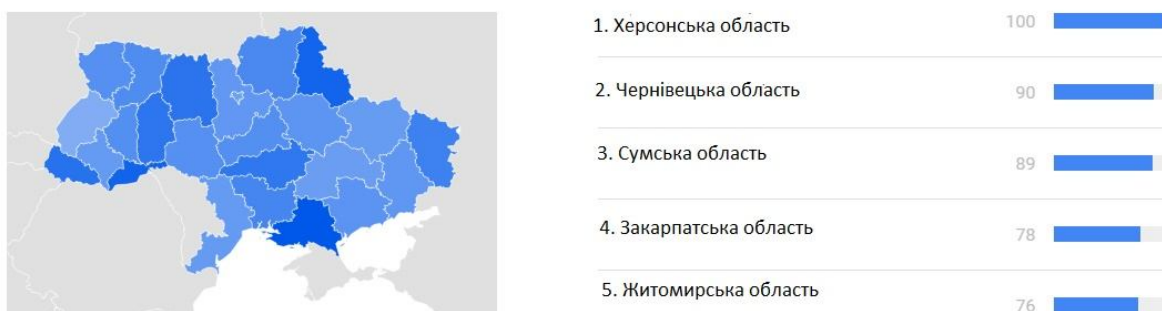

Рис.4. Динаміка запитів російською мовою «игра синий кит» у мережі Google за останні три місяці в Україні за регіонами.

Підводячи підсумки вище зазначеного, слід говорити про те, що на сьогоднішній день досить багато школярів, та і молоді взагалі проводять більшість свого часу в соціальних мережах, не підозрюючи про існування великих небезпек.

На нашу думку, основними шляхами подолання даної проблеми є, перш за все, посилення роботи поліції, зокрема підрозділів кіберполіції у напрямку розшуку засновників даних груп та їхніх активних учасників. Також, це можливе залучення спеціалістів відповідного профілю по блокуванню подібних сайтів, що пропагандують дану гру. Одним із шляхів до подолання даної проблеми, на нашу думку, є посилення пильності батьків за дозвіллям своїх дітей, встановлення на комп'ютери відповідних

захисних програм, що обмежують доступ до сайтів або час перебування в Інтернет мережі тощо.

Список використаних джерел

1. Gemma Mullin. What is the Blue Whale online 'suicide game' and how many teenage deaths have been linked to it in Russia? // [Електронний ресурс] / Gemma Mullin // The Sun. London. – 2017. – Режим доступу: <https://www.thesun.co.uk/news/3003805/blue-whale-suicide-game-online-russia-deaths/>.

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний документ від 16.12.1966 р. // [Електронний ресурс] / Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043

3. «Синій кит»: до «груп смерті» вступили 35 тисяч українських підлітків – поліція. // [Електронний ресурс] // Інтернет-видання ГЛАВКОМ. Новини.. – 2017. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/news/siniy-kit-do-grup-smerti-vstupili-35-tisyach-ukrajinskih-pidlitkiv-policiya-401846.html>.

4. Смертельна гра із "синіми китами". Психологи розповіли, кому потрібні дитячі самогубства. // [Електронний ресурс] // Новини. Інтернет-видання. Українська телевізійна служба новин ТСН. – 2017. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/smertelna-gra-iz-sinimi-kitami-psihologirozpozvili-komu-potribni-dityachi-samogubstva-880658.html>.

Пиценко Анна Сергеевна, студентка самолетостроительного факультета, 5 курс, группа 159М,

Кириенко Петр Григорьевич, доцент кафедры химии, экологии и экспертизных технологий, кандидат технических наук, доцент *Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского «Харьковский авиационный институт»*, г. Харьков

ОТ КИОТО ДО ПАРИЖА

В конце двадцатого века люди стали понимать, что состояние окружающей среды значительно ухудшилось за последние годы. Возникла необходимость предпринимать серьезные меры по предотвращению экологической катастрофы. Первой реальной и конкретной международной деятельностью, направленной против экологического кризиса стал Киотский протокол.

Киотский протокол – это международное соглашение, принятое в Киото (Япония) в декабре 1997 года в дополнение к Рамочной конвен-

ции ООН об изменении климата. Целью Киотского протокола является смягчение глобальных климатических изменений путем ограничения и сокращения антропогенных выбросов парниковых газов. К парниковым газам отнесены углекислый газ (CO_2), метан (CH_4), закись азота (N_2O), перфторуглероды (PFC_s), гидрофторуглероды (HFC_s) и гексафторид серы (SF_6). Образование и накопление парниковых газов способствует повышению температуры на планете в целом.

В 2016 году Украина подписала Парижское соглашение, которое заменит действовавший Киотский протокол, начав действовать с 2020 года для всех сторон Конвенции. Согласно этому документу, страны обязуются принять меры к тому, чтобы повышение общемировой температуры составило менее 2 градусов по Цельсию и стремиться ограничить рост температуры до 1,5 градусов Цельсия. Реализация Парижского соглашения имеет колоссальное значение для достижения целей в области устойчивого развития; показывает, как сократить выбросы и дает возможность укрепить устойчивость к изменению климата.

И Киотский протокол, и Парижское соглашение – серьезные шаги по предотвращению наступления глобальной экологической катастрофы. Но до сих пор нет абсолютных доказательств вины человека в этих изменениях. Человек определенно оказывает влияние на климат. Изменения климата с каждым годом происходят все интенсивнее. Не важно, виновен ли человек, он должен принять все меры, чтобы приостановить изменение климата, сдержать рост температуры на планете и адаптироваться к новым условиям.

Плужник Максим Валерійович, студент автомобільного факультету, 5 курс, група А-52,

Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент *Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків*

НАФТОПРОДУКТИ – ЗАБРУДНЮЮЧІ РЕЧОВИНИ ҐРУНТУ

За даними, наведеними в [2], вуглеводневе забруднення навколишнього природного середовища на території України є одним із найпоширеніших. Тільки загальна площа локальних плям (техногенних покладів), які забруднюють нафтопродуктами ґрунти зони аерації та підземні води, складає 30 тис. га.

У межах трьох нафтогазоносних регіонів (Карпатського, Дніпровсько-Донецького, Причорноморсько-Кримського) відкрито понад 290 ро-

довищ нафти, природного газу і газового конденсату. На цей час в Україні функціонує більш як 40 тис. км нафто- і газопроводів і 7 нафтогазопереробних підприємств, одне з найкрупніших з яких Шебелинське відділення з переробки газового конденсату і нафти розташовано в басейні р. Сів. Донець. Взагалі на території басейну розташовано близько 76 % діючих свердловин з видобутку вуглеводневої сировини від загальної кількості по Харківській області. Насиченість території басейну р. Сів. Донець у межах Харківської області нафтогазовидобувними та переробними підприємствами посилює існуючі екологічні проблеми, про які наголошено в «Концепції екологічного оздоровлення басейну р. Сів. Донець».

Зростання обсягів добування, переробки, транспортування, зберігання і споживання нафтопродуктів значно збільшив ризик виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з аварійним забрудненням навколишнього середовища нафтовими вуглеводнями.

Небезпека розливу нафтопродуктів на ґрунтовий покрив полягає в міграції забруднювачів профілем ґрунту і виникненні ризику забруднення підземних вод. Така ситуація вказує на необхідність і значення проведення заходів по забезпеченню екологічної безпеки не тільки для попередження, а й для ліквідації найбільш можливих надзвичайних ситуацій [1].

Нафтопродукти належать до надзвичайно небезпечних забруднюючих речовин ґрунту. Природна трансформація нафтопродуктів в ґрунті внаслідок аварійного розливу досить тривалий процес і становить близько 45 років і більше.

Відновлення ґрунтів, забруднених нафтопродуктами - один з складних і маловивчених об'єктів рекультивациі. У світовій практиці, для реабілітації ґрунтів, забруднених аварійними розливами нафтопродуктів, застосовують різні групи методів, а технології рекультивациі класифікують за категоріями *ex situ* і *in situ*. Однак методи і технології, створені для певної конкретної території, не мають практичної ефективності для всіх ґрунтів, тому що істотно залежать від ґрунтово-кліматичної зони, типу ґрунту та виду нафтопродуктів.

Рішення задач відновлення ґрунтового покриву від забруднень нафтопродуктами актуально для України, різноманітність ґрунтів вимагає розробки технологій очищення від нафтопродуктів, ефективних для кожного типу ґрунту.

Таким чином, сучасний екологічний стан басейну можна визначити як катастрофічний, він суттєво ускладнює соціально-економічний розвиток регіону і негативно впливає на стан здоров'я населення [3].

Список використаних джерел

1. Солнцева Н. Видобуток нафти і геохімія природних ландшафтів / Н. Солнцева - М., МТУ, 1998. - 405 с.

2. Вилкован А.І. Венцюліс Л.С., Зайцев В.М., Філатов В.Д. сучасні методи і засоби боротьби з розливами нафти. - СПб .: Центр-Техинформ, 2000. - 287 с.

3. Воробйов Ю.А. Єкімов В.А, Соколов Ю.І. попередження і ліквідація аварійних розливів нафти і нафтопродуктів. - М .: Іноктаво, 2005. - 368 с.

Подлісник Ігор Сергійович, студент економіко-правового факультету, 2 курс, 2 група,
Шапкіна Тетяна Іванівна, старший викладач кафедри медичних знань та безпеки життєдіяльності
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова, м.Одеса

ПРО ДЕЯКІ ПИТАННЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

За останні десятиліття зелений туризм у світі набуває все більшу популярність. Він залишається одним із найбільш дешевих видів відпочинку ХХІ століття.

Вивченням даного питання займалися такі провідні вітчизняні науковці: Ю. Губені, С. Мельниченко, Т. Ткаченко та ін.

Відносно самого поняття «сільський зелений туризм» (далі - туризм), то, з одного боку – відпочинок на сільській території з метою оздоровлення, пізнання історичної та культурної спадщини, а з іншого – певний різновид підсобної господарської діяльності сільських мешканців, осіб, які експлуатують своє господарство у межах та з використанням будівель, ресурсів свого маєтку, а також надання відпочивальникам (туристам), послуг пов'язаних із рекреативною та туристичною діяльністю, зокрема харчування, забезпечення місць для проживання.

При цьому «зеленим» його називають тому, що за загальноприйнятою туристичною кваліфікацією «зелений» - екологічний, той, що наближений до «незайманої» природи. У нашому випадку, він є наближений саме до екологічного. Однак такі види туризму, як: лікувально-оздоровчий, гірський – теж є екологічними. Тому однією із головних вимог є те, що особа, яка веде такий вид туризму, поселяє туриста безпосередньо у своєму житлі, який під час проживання зможе для себе пізнати ближче традиції та культуру, тобто буденність даного регіону.

Зелений туризм прогресивно розвивається у західних регіонах нашої держави. Ця тенденція зумовлена багатьма факторами, таких як близькість території з країнами Європейського Союзу, де цей вид діяльності є достатньо поширеним та закріпився на постійній основі, яка має правове підґрун-

тя; адаптованість західноукраїнських територій; сприятливість кліматичних умов Карпатських гір та природні цілющі властивості вод та ін.

В Одеській області також активно розвивається зелений туризм завдяки справжньому змішанню пейзажів і вражень - море, річки, ліси і степ.

Потрібно відзначити, що кожен регіон України привабливий по своєму для зеленого туризму, так як має різний ландшафт, сільськогосподарську діяльність, а також відрізняється місцями компактного проживання різних народностей - це і українці, росіяни, болгари, угорці, молдавани, гагаузи, що дає можливість ознайомитися з місцевими звичаями, місцевою культурою, національною кухнею, долучитися до сільської праці, спілкуванню з домашніми тваринами.

Еколог Іван Русев зазначає, що "парадокс українського туриста полягає в тому, що він не знає потенціалу власної землі і їде дивитися на природу інших країн і куштувати страви інших народів. Але, на жаль чи на щастя, криза зробила свою справу і сьогодні наші співвітчизники вже шукають варіанти недорогого відпочинку поруч з будинком.

Не дивлячись на це, дана неврегульованість позитивно відображається на діяльності осіб, які надають послуги у сфері сільського зеленого туризму, адже вони не сплачують податки, обґрунтовуючи це тим, що цей вид туризму, підпадає під пільгову категорію.

Для створення сприятливих і якісних умов для відпочинку туристів треба усунути усі прогалини та недоопрацювань у галузі сільського зеленого туризму та ризику, в тому числі і екологічні, тому, що вони можуть знизити привабливість сільського туризму. Цьому сприятиме прийняття проекту Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм», який взятий за основу Верховною Радою України.

Список використаних джерел

1. Посібник «Сільський зелений туризм від «А» до «Я» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://visitkherson.gov.ua/sites/default/files/silskiy_zeleniy_turizm_vid_a_do_ia.pdf
2. Где в Одесской области заняться «зеленым туризмом»? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://odessa-life.od.ua/article/5837-Gde-v-Odesskoj-oblasti-zanyatsya-zelenym-turizmom>
3. Постанова Верховної Ради України про прийняття за основу проекту Закону України «Про сільський та сільський зелений туризм» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2179-iv>

Позняк Юлія Василівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-10,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права,
кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СУЧАСНИЙ СТАН ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Однією з найважливіших проблем сучасного суспільства, які мають глибокі соціальні корені, є використання праці неповнолітніх. Це пояснюється, перш за все, тим, що праця неповнолітніх є низькооплачуваною, і це дає змогу роботодавцям зекономити та водночас не нести відповідальність за цю категорію працівників, бо найчастіше трудовий договір з неповнолітніми укладається як цивільно-правова угода. З іншої ж сторони, праця є формою індивідуального розвитку особистості, і багато підлітків прагне самоствердитися таким чином, бо це дозволяє заробити їм кишенькові гроші і витратити їх без дозволу батьків, що в свою чергу підвищує мотивацію дитячої праці.

Законодавче закріплення особливого ставлення суспільства до підростаючого покоління – це тенденція, яка характерна багатьом країнам світу. Серед прав неповнолітніх право на працю та її безпечні умови знаходить юридичне закріплення у правових актах міжнародного та національного законодавств.

Нормами Конвенції про права дитини, прийнятої 20 листопада 1989 р., визначено, що держава повинна встановлювати мінімальний вік для прийому на роботу і визначати вимоги щодо умов праці [2]. Дитина має право на самозахист у випадках, коли їй доручається робота, що представляє небезпеку для її здоров'я, розвитку або освіти.

У законодавстві України правовідносини у сфері охорони праці неповнолітніх регулюються насамперед Главою XIII Кодексу законів про працю України та ст. 11 Закону України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р. № 2694-XII. Деталізуються ці заходи низкою підзаконних нормативних актів: наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження граничних норм підймання і переміщення важких речей неповнолітніми» від 22 березня 1996 р. № 59, наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Переліку важких робіт і робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх» від 31 березня 1994 р. № 46, наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій» від 21 травня 2007 р. та ін.

Стаття 43 Конституції України закріпила, що кожен має право на

працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами цього права, гарантує рівні можливості у виборі професії й роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки й перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб [2].

Неповнолітні особи нарівні з іншими категоріями громадян наділені цими правами. Однак, сам статус неповнолітніх зумовлює додаткові особливості правового регулювання трудових правовідносин за їх участю, що стосується і прийняття на роботу.

Згідно ст. 187 КЗпП неповнолітні, тобто особи, які не досягли вісімнадцяти років, у трудових правовідносинах прирівнюються у правах до повнолітніх, і так само, як повнолітні, зобов'язані чесно і сумлінно працювати, своєчасно і точно виконувати розпорядження роботодавця, додержуватися трудової дисципліни тощо. А от в галузі охорони праці, робочого часу, відпусток та деяких інших умов праці неповнолітні користуються певними пільгами, встановленими законодавством України [3].

Безперечно, організм працівників, які не досягли 18 років, є уразливим та потребує особливого захисту. Саме тому чинне законодавство України, враховуючи психофізіологічні особливості організму неповнолітнього працівника, захищає його від виробничих шкідливостей. Зокрема, нормативні акти, що стосуються праці дітей, спрямовані на вилучення тих видів робіт, які справляють шкідливий вплив на здоров'я та розвиток дитини, створення умов для всебічного розвитку дітей, зокрема розвиток творчих здібностей, формування позитивних настанов на суспільно корисну трудову діяльність, створення умов для реалізації трудової активності дітей і підлітків у належних санітарно-гігієнічних умовах, які сприяють розвитку дитини [4].

Таким чином, охорона праці неповнолітніх – це система спеціальних норм, які надають неповнолітнім трудові пільги, що враховують їх спеціальну трудову правосуб'єктність. Зміст охорони праці неповнолітніх включає такі заходи:

- заборона (обмеження) застосування праці неповнолітніх (заборона застосування праці неповнолітніх на важких роботах і роботах зі шкідливими і небезпечними умовами праці та на підземних роботах, також інших роботах, які можуть заподіяти шкоду їхньому професійному розвитку; встановлені граничні норми підіймання і переміщення важких речей неповнолітніми; забороняється залучати неповнолітніх до робіт вахтовим методом);

- залучення неповнолітніх до праці з певними обмеженнями (вста-

новлення віку прийняття на роботу; медичні огляди; надання першого робочого місця; броня для прийняття на роботу; квота робочих місць; професійне навчання на виробництві; надання пільг щодо умов праці; обмеження звільнення з ініціативи роботодавця); обмеження трудового навантаження неповнолітніх (скорочена тривалість робочого часу; подовжена щорічна основна оплачувана відпустка; заборона направлення в службові відрядження, притягнення до надурочної роботи, роботи в нічний час, у вихідні, святкові та неробочі дні; зниження норми виробітку; пільги для працівників, які поєднують роботу з навчанням; обмеження щодо укладання договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність) [3].

На підставі викладеного, можна зробити висновок, що неповнолітні – це особлива група населення, яка відрізняється від інших віком, правовим положенням, наявністю додаткових трудових пільг і гарантій, наданих їй державою під час виконання трудової діяльності з урахуванням віку, стану здоров'я та умов праці. Тому нині охорона праці неповнолітніх не менш важливе завдання, ніж охорона праці дорослих людей. Це обумовлено насамперед наявністю у них характерних вікових фізіологічних і психологічних особливостей, що визначають їх підвищену вразливість і сприйнятливність до зовнішніх впливів. Особливості підходу до захисту неповнолітніх, створення додаткових гарантій охорони їхніх прав, свобод і законних інтересів викликані також усвідомленням важливості створення найсприятливіших умов для їх повноцінного розвитку, належного виховання з метою закладення надійних підвалин розвитку держави і суспільства взагалі.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Конвенція про права дитини: Конвенція, Міжнародний документ від 20.11.1989 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
3. Кодекс законів про працю: Кодекс України, Закон, Кодекс від 10.12.1971 № 322-VIII // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
4. Трудове законодавство України щодо праці неповнолітніх // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://akimovkaps.at.ua/publ/poselkovyj_sovjet/funkcii_i_polnomochija/trudove_zakonodavstvo_ukrajini_shhodo_praci_nepovnolitnikh/6-1-0-115.

Пономарьова Катерина Ігорівна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-12,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЗАХИСТ ВІД ВПЛИВУ НЕІОНІЗУЮЧИХ ЕЛЕКТРОМАГНІТНИХ ВИПРОМІНЮВАНЬ

Неіонізуюче електромагнітне випромінювання (ЕМВ) продукується джерелами природного (електромагнітні поля (ЕМП) Землі, радіовипромінювання планет, Сонця та інших зірок, галактик, різних інших космічних об'єктів) та штучного (антропогенного) походження (теле- та радіостанції, системи супутникового зв'язку, стільниковий зв'язок, комп'ютери, електропобутова техніка, лінії електропередач тощо) [1, с. 112]. Енергонасиченість побуту людей стрімко зростає. Електроніка підступає все ближче: комп'ютер, телевізор, відео система, мікрохвильова піч, радіотелефон – ось далеко не повний перелік технічних пристроїв, з якими людина постійно взаємодіє. Людина вже поставлена в такі умови, за яких вона значний час знаходиться під впливом штучних полів, створених електронними системами та системами електропостачання [2, с. 47].

Таким чином, сьогодні людство існує в океані електромагнітних полів, які різні за частотою та напруженістю. Широко обговорюється в науковій літературі, яку небезпеку людям створюють джерела найрізноманітніших електромагнітних випромінювань [3, с. 217], оскільки штучно створені поля, якими оточила себе людина, виявилися надзвичайно небезпечними для здоров'я. Досліди, проведені в США та Швеції показали, що штучні електромагнітні поля, які в сотні разів слабші від природного поля Землі, можуть бути небезпечними для здоров'я. Високочастотні випромінювання можуть іонізувати атоми та молекули соматичних клітин і порушувати в них біохімічні процеси. Електромагнітні коливання довгохвильового спектра здатні нагрівати та надавати молекулам теплового руху [1; с. 118]. Клініко-фізіологічні та епідеміологічні дослідження свідчать, що ЕМВ відіграють певну роль у розвитку серцево-судинних та алергічних захворювань, хвороб крові, підвищення частоти онкозахворювань і генетичних змін, хвороб Паркінсона та Альцгеймера, зміни поведінки тощо. Функціональні зрушення, зумовлені впливом ЕМВ, є оборотними, якщо припинити опромінення, але ця оборотність не є безмежною і, зазвичай, визначається інтенсивністю опромінення, тривалістю впливу, а також індивідуальною особливістю організму [4, с. 78]. Тому профілактика професійних захворювань повинна передбачати,

поряд з розробкою технічних засобів захисту, організаційні заходи. Для зменшення впливу ЕМВ на персонал та населення, яке знаходиться в зоні його дії, потрібно вживати захисні заходи. Тому важливою є розробка методів і засобів захисту, які знижують інтенсивність ЕМВ до рівнів, що не перевищують гранично допустимих.

Достатньо цікавим є дослідження, викладене у статті «Electromagnetic pollution measurement in the RTE university campus area» [5], в якому науковці Nilüfer As, Burak Dilek, Mustafa Ergin Şahin, Yasin Karan на основі інформації про іонізуюче випромінювання електромагнітних полів в регіоні, результатів електромагнітного випромінювання в окремих точках кампуса університету Ресер Таууір Ердоған в різні дні та в різні години оцінені з точки зору електромагнітного забруднення навколишнього середовища. Ці електромагнітні дослідження були проведені та реалізовані за допомогою компактного спектроаналізатора, який вимірює в діапазоні 400 МГц – 6 ГГц і просторової антени. Також ці дані науковці порівняли з даними, що зазначені в правилах Інформаційного Технологічного органу. Доцільним вважаю розглянути основні елементи даного наукового дослідження.

З швидким розвитком технології більш широке використання технологічних пристроїв у всіх сферах нашого життя особливо пристроїв бездротового зв'язку привело до створення концепції електромагнітного забруднення всередині забруднення навколишнього середовища [6]. Ці події роблять наше життя легшим; також уражена структура впливу на навколишнє середовище є причиною жити поруч с. Ми робимо своє життя як електромагнітне поле (ЕМП) в мережі при збереженні природних процесів організму, що вони залишаються за умови внесення деяких змін в джерелі електромагнітного забруднення електромагнітного спектра, інфрачервоних хвиль, що не іонізуючи секцій. Багато ефекти поля в цьому розділі з'являються в довгостроковій перспективі [7]. Автори зазначають, що електромагнітне поле складається з двох компонентів, електричних і магнітних полів. Характеристики електричних і магнітних полів відрізняються один від одного; вони відрізняються в їх вплив в природних умовах [5].

Випромінювання - це енергія у вигляді хвиль або частинок, розташованих в просторі. Електромагнітне випромінювання це хід електричного поля і магнітного поля хвилі, що поширюється в космосі. Радіація визначається довжиною хвилі або частоти. Електромагнітний спектр показує всі типи електромагнітних хвиль включаючи високоенергетичного гамма-промені, х-променів і вкрай низької частоти поля. Сигнали бездротового зв'язку, які створюються з радіо і ТВ-ресиверів, супутникові антени, базові станції, бездротові Інтернет Модеми стають причиною

електромагнітного забруднення навколишнього середовища. Крім того, холодильники, пральні машини, водонагрівачі, мікрохвильові печі і лінії електропередач є іншим джерелом електромагнітного забруднення. Всі приймачі, мовні станції, супутникові антени, ТВ і радіо приймачі і передавачі, базові станції GSM, комп'ютери, телевізори, холодильники, мікрохвильові печі, пральні машини, пилососи, фени для волосся, водонагрівачі і всі споживачі електричного струму створюють електромагнітні поля [2]. Електромагнітний спектр складається з двох частин іонізуючий і неіонізуючі хвилі в цілому. Іонізуючий спектр включає більше 300 ГГц частот, що призводить до ядерної радіації. Неіонізуючий спектр покриває частоти нижче 300 ГГц, які є радіохвилі і нижче смуга частот [13]. Зважаючи на це наукове дослідження можна ствердити, що в Туреччині на хорошому рівні відбувається державне регулювання нормативів електромагнітних випромінювань, оскільки Міністерство навколишнього середовища опублікувало циркуляр для установки нових базових станцій, по-перше в Туреччині згідно цього циркуляра, TUBITAK і університети мали повноваження вимірювання базових станцій. Міністерство охорони здоров'я регулює дане питання протягом довгого часу. TSI (Турецький інститут стандартів) працює з регулювання базових станцій за останні десятиліття. І нарешті, ІСТА (орган інформаційних і комунікаційних технологій) підготував і опублікував положення про сертифікацію безпеки електронних пристроїв. Відповідно до цього регулювання, наведені граничні значення про електричних і магнітних полів.

Відомо, що ЕМ хвиля має вплив на живих істот. Проте ефект ЕМ хвиль не є однаковим для всіх областей спектра, вплив ЕМ хвилі залежить від їх довжин. Вважається що в довгостроковій перспективі вплив іонізуючого випромінювання може викликати незворотні наслідки. Найбільш очевидним вплив іонізуючого випромінювання є причиною підвищення температури в тканинах [10]. Вимірювання електромагнітного поля можуть бути отримані від вимірювання електричного поля міцності вимірювань електромагнітних хвиль або магнітного поля. Особливо для далекого поля, вимір складової електричного поля досить для обчислення міцності електромагнітного поля. Науковці у даному дослідженні пропонують такі рівняння: $2D^2 / \lambda$ (де D Розмір антени і λ довжини хвилі. Міцність магнітного поля H (A / m)), електромагнітні хвилі в далекому полі можна розрахувати за допомогою наступного рівняння: $E / H = 377$. Поглинання електромагнітних хвиль енергії тіла живих істот визначається науковцями по особливому - коефіцієнт поглинання (SAR). SAR-це кількість енергії на кг поглинається нормальним людським тілом - $SAR = \sigma E^2 / \rho$ [W / kg] (де σ провідність [S / m], E - електричне поле [V / m], ρ щільність [кг / м³]). SAR - це параметр, який не можна виміряти

безпосередньо. Таким чином вимір одного електричного поля, магнітного поля або потоку потужності, щільність здатна перетворитися в електричне поле є достатньою. Де в потужності потоку щільність є потоком енергії через поверхню, перпендикулярно електромагнітної хвилі. Воно сформульовано в рівняння: $S = EB / \mu [W / m^2]$. Щільність потоку потужності залежить від опору середовища та інтенсивності електричного поля як в рівняння: $S = E^2 / 377$.

Слід також звернути увагу на те, що науковці зазначають граничні значення для здоров'я людини і міжнародних організацій. Як місцеві стандарти у багатьох країнах, міжнародні стандарти та граничні значення негативного впливу електромагнітних полів на здоров'я людини також доступні. Граничні значення визначається ICNIRP (Міжнародна комісія по неіонізуючому радіаційному захисту) найбільш широко приймаються багатьма Європейськими країнами і в різних країнах світу. ICNIRP - незалежна дослідницька Організація і офіційно визнана Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) та Міжнародною Організацією праці (МОП). ICNIRP є продуктом співпраці університетів і наукових досліджень установ багатьох інженерів, біологів, фізиків, епідеміологів та інших відповідних міждисциплінарних команд вчених. В даному науковому дослідженні також наочно продемонстровано точки кампусу, де проводились вимірювання і результати даного вимірювання. На підставі цього можна зробити такі висновки: у дослідженні турецьких вчених електричне поле вимірюється вище в певних частотних діапазонах в переповнених точках., вимірювання повторювались в різні дні, щоб побачити відмінності, результати вимірювань нижче від граничних значень, як очікувалося.

Вважаємо, що подібні наукові дослідження мають проводитись в Україні, оскільки вплив неіонізуючого електромагнітного випромінювання зростає кожного дня. В свою чергу державні органи мають забезпечити дотримання граничних обсягів такого випромінювання. Також важливим є проведення прогнозування даного явища. На сьогодні, ми можемо спостерігати, що дуже багато GSM станцій встановлено не тільки на учбових закладах, а й на гуртожитках університетів. Тому захист від впливу ЕМВ має забезпечуватись вибором конкретних методів і засобами з урахуванням економічних показників, простоти та надійності експлуатації. Організація цього захисту передбачає: 1) оцінку рівнів інтенсивності ЕМВ на робочих чи учбових місцях та їх зіставлення з чинними нормами; 2) вибір необхідних заходів і засобів захисту, які забезпечують ступінь захищеності в заданих умовах; 3) організацію системи контролю над захистом. Також, щоб зменшити взаємодію між собою випромінювальних пристроїв, Міжнародною комісією з радіочастот регла-

ментовані смуги радіодіапазону, які визначені для кожного типу випромінювальних пристроїв – радіомовлення (у т. ч. і супутникового), телебачення, радіолокації, радіонавігації та ін. Регламентовані також і робочі діапазони частот радіоапаратури, випромінювання якої не поширюється на значні відстані. Так, для промислового технічного обладнання, медичної апаратури виділені частоти 13,56; 27,12; 40,68 МГц та близькі до них, в УВЧ і НВЧ діапазонах виділені діапазони 433 і 915 МГц; 2,45; 5, 8 і 22, 185 ГГц. Велике значення має об'єктивність інформації про рівні інтенсивності випромінювання на робочих місцях та чітка уява про їхній можливий вплив на здоров'я працівників. Вважаємо, що вплив випромінювання не повинен викликати навіть тимчасового порушення стану здоров'я як в найближчий, так і у віддалений час у працівника та його нащадків.

Список використаних джерел

1. Ісаєнко В. М. Екологічна біохімія : навч. посібник / В. М. Ісаєнко, В. М. Войціцький, С. А. Олійник. – К.: Книжкове видавництво НАУ, 2005. – 440 с.
2. Кутлахмедов Ю. О. Радіобіологія : підр. / Ю. О. Кутлахмедов, В. М. Войціцький, С. В. Хижняк. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2011. – 543 с.
3. Житецький В. Ц. Основи охорони праці / В. Ц. Житецький, В. С. Джигірей, О. В. Мельников. – [вид. 2-е]. – Львів : Афіша, 2000. – 347 с.
4. Грачев Н. Н. Защита человека от опасных излучений / Н. Н. Грачев, Л. О. Мырова. – М. : Бинум. Лаборатория знаний, 2005. – 320 с.
5. As N. et al. Electromagnetic pollution measurement in the RTE university campus area // Global Journal on Advances in Pure & Applied Sciences. – 2014. – Т. 3. – Р. 65 - 72.
6. Sahin M.E., Karan Y., & As N. Selective Radiation Measurement for Safety Evaluation on Base Stations // Gazi University Journal of Science, 26(1), 2013, p. 73 - 83.
7. Guidelines for limiting exposure to time varying electric, magnetic, and electromagnetic fields (up to 300 GHz) // ICNIRP. Health Physics, 74(4), 2013, p. 494 – 522.
8. Sevgi L. Electromagnetic Compatibility and Electromagnetic Pollution // TMMOB Electrical Engineering Society Istanbul Department Publishing Series, 2000, p. 320.
9. Electromagnetic spectrum. // [Internet]. – Received from: <http://www.fcc.gov/MicroWorlds/ALSTool/EMSpec/EMSpec2.html>
10. TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi Elektromanyetik Dalgalar ve İnsan Sağlığı, 2001. // [Internet]. – Received from: <http://www.biltek.tubitak.gov.tr/sandik/gsm.pdf>

Попова Тетяна Олегівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-17,
Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ТА МЕТОДИ ПРОПАГАНДИ БЕЗПЕЧНОЇ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ

Система управління охороною праці, що розробляє і впроваджує у життя служба охорони праці, включає наступні напрями діяльності: створення ефективної системи управління охороною праці, яка направлена на удосконалення діяльності в кожному структурному підрозділі; здійснення оперативного-методологічного керівництва роботою з охорони праці; розробка разом зі структурними підрозділами заходів із забезпечення норм безпеки, гігієни праці, а також підготовка розділу «Охорона праці», колективного договору; розробка поглиблених методик, щодо проведення інструктажу з питань охорони праці; забезпечення працюючих правилами, стандартами, нормами, положеннями, інструкціями та іншими нормативними актами; розслідування, облік, аналіз нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, а також розрахунок шкоди від них; пропаганда та агітація безпечних і нешкідливих умов праці шляхом проведення консультацій, конкурсів, бесід, лекцій, наочної агітації та методичної роботи кабінету праці.

У науковій літературі під системою управління охороною праці розуміють сукупність суб'єкта та об'єкта управління, які на підставі комплексу нормативної документації проводять цілеспрямовану, сплановану, послідовну діяльність з метою забезпечення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці [9, с.255].

Прокопенко В.І. зазначає: «Безпека праці є такою сферою, в якій навіть найвищі досягнення ніколи не будуть вважатись достатніми, оскільки йдеться про життя та здоров'я людей. Будь-яка людська діяльність завжди становить собою певний ризик. Виробнича, трудова діяльність стосовно ризику не є винятком. Незважаючи на прогрес і масштаби виділення коштів на охорону праці, практичні поліпшення в охороні праці залишаються нижче очікуваного рівня [5, с.363].

На сьогодні склалася думка, що агітація та пропаганда нешкідливих та безпечних умов праці є другорядною на виробництві, та не заслуговує часових та матеріальних витрат, що в подальшому має негативні наслідки. Ці заходи впливу здійснюються згідно ряду законодавчих і нормати-

вних документів, до яких насамперед відносяться Закон України «Про охорону праці» [1], Типове положення про службу охорони праці [2], Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці [3], Типове положення про кабінет охорони праці [4].

У Розділі III (Організація охорони праці) Закону України «Про охорону праці» прямо сказано, що роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці, які мають відповідати вимогам нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці [1]. З цією метою роботодавець забезпечує функціонування системи управління охороною праці, а саме забезпечує виконання необхідних профілактичних заходів «відповіді» до обставин, що змінюються, впроваджує прогресивні технології, досягнення науки і техніки, засоби механізації та автоматизації виробництва, позитивний досвід з охорони праці тощо. Зрозуміло, що забезпечити виконання необхідних профілактичних заходів, впровадити прогресивні технології, досягнення науки і техніки, позитивний досвід з охорони праці без пропаганди таких неможливо. Однак про пропаганду охорони праці, її мету, задачі форми і засоби конкретно нічого не сказано. В інших документах (Типовому положенні про службу охорони праці [2], Типовому положенні про порядок проведення і перевірки знань з питань охорони праці [3], Типовому положенні про кабінет охорони праці [4] указано на те, що служба охорони праці має вирішувати такі завдання: забезпечувати професійну підготовку і підвищення кваліфікації працівників із питань охорони праці вести пропаганду безпечних методів праці. Крім того відзначається, що кабінет охорони праці є організаційним та навчально-методичним осередком пропаганди знань з питань охорони праці серед працівників. Однак конкретних вказівок, як організувати пропаганду охорони праці та які використовувати форми, методи і способи, немає.

Петрова М.С., Петров С.В. та Вольхін С.М. під управлінням охороною праці розуміють процес організованого впливу на об'єкти управління з метою дотримання нормативних вимог безпеки. На думку вчених, головною метою управління охороною праці є вдосконалення організації роботи щодо забезпечення безпеки, зниження травматизму та аварійності шляхом вирішення комплексу завдань зі побутового обслуговування працюючих [6, с. 30-31].

Управління охороною праці чинить цілеспрямовану дію на систему «людина-підприємство», що являє собою всю сукупність елементів, з якими людина взаємодіє в процесі праці і які можуть чинити на неї відповідний вплив [7, с.30-31]. Яремко З.М. при цьому зазначає, що в сучасних умовах господарювання діяльність у галузі охорони праці перед-

бачає взаємну відповідальність держави, власника підприємства та працівника за створення і забезпечення здорових і безпечних умов праці, тому обґрунтованим є виділення трьох рівнів управління охороною праці: державне управління; управління власником підприємства; управління з боку працівників. [7, с.26]. Зі сказаного випливає, що суб'єктом управління в системі управління охороною праці підприємства є роботодавець, а в цехах, на виробничих дільницях і в службах – керівники відповідних структурних підрозділів і служб. Об'єктом управління в системі управління охороною праці на підприємстві є діяльність структурних підрозділів і служб підприємства щодо забезпечення безпечних і здорових умов праці на робочих місцях, виробничих дільницях, у цехах та на виробництвах в цілому. Управління охороною праці має на меті надати цій сфері діяльності комплексного й планового характеру щодо поліпшення умов праці, запобігання травматизму, профзахворюванням, пожежам, аваріям, ДТП та іншим негативним наслідкам. Управління охороною праці повинно мати такі основні елементи: орган управління, Виконавчий орган, об'єкт, яким управляють, вхідну та вихідну інформацію, прямий та зворотній зв'язок [8, с. 9].

Слід визнати, що без інформаційних та виховних важелів впливу, таких як агітація та пропаганда, забезпечити безпеку праці на виробництві дуже важко. Основними елементами пропаганди являються: її суб'єкт (соціальна група, інтереси якої виражає пропаганда), зміст, форми і методи, засоби чи канали пропаганди (радіо, телебачення, преса, система лекційної пропаганди і т.д.), об'єкт (аудиторія чи соціальні спільноти, яким адресовано пропаганду). Вирішальними для розуміння процесу пропаганди є соціальні інтереси її суб'єкта, їх співвідношення з інтересами суспільства в цілому й окремих груп, до яких звернено пропаганду. Форми агітації: розповідь; бесіда і працівниками; агітація в ЗМІ (телебачення, радіо) як самого підприємства, так і міських, приватних і загальнодержавних; агітація в Інтернеті; зовнішня агітація (плакати, банери, реклама); заходів; наочна агітація (плакати, гасла з охорони праці, пожежної безпеки тощо).

Можна з впевненістю сказати, що пропаганда охорони праці - це не тільки інформаційний але й емоційний вплив на працюючих з метою розвинути в них якостей, що сприяють безпечній роботі. Головним завданням пропаганди охорони праці є створення позитивного ставлення працівників до питань безпеки. Найбільш ефективним шляхом вирішення цієї задачі є посилення мотивації працівників до безпечної праці.

Отож, слід зазначити, що перехід від командно-адміністративної економіки до ринкової передбачає не тільки зміну самої системи виробництва, не тільки контроль з боку органів управління та закріплення пев-

них нормативних положень на законодавчому рівні, у певних типових положеннях, правилах поведінки та інструкціях, а й запобігання нещасним випадкам на виробництві за допомогою інформаційних важелів впливу та організації певних заходів пропаганди та агітації безпечного способу роботи кожного працівника.

Агітація та пропаганда завжди має бути позитивною, спрямованою на формування у працівника стійкого переконання, що тільки застосування безпечних прийомів праці, дотримання всіх норм охорони праці дозволить йому зберегти своє життя і здоров'я, а також життя і здоров'я людей, що його оточують.

Список використаних джерел

1. Про охорону праці: закон України №2695-ХІІ від 14.10.92. // Електронний ресурс: <https://www.licinfocom.ua>.
2. Типове положення про службу охорони праці НПАОП 0.00-4.21-04.
3. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці НПАОП 0.00-4.12-05.
4. Типове положення про кабінет охорони праці НПАОП 0.00-4.29-97: Київ. 1997. // Електронний ресурс: <https://www.2akonjada.gov.ua>.
5. Прокопенко В.І. Трудове право України: підручник / В.І.Прокопенко. – Х.: Консум, 1998. – 480 с.
6. Основи охорони праці: підручник / К.Н.Ткачук, М.О.Халімовський, В.В.Зацарний, Д.В.Зеркалов, Р.В.Сабарно, О.І. Полукаров за ред. К.Н. Ткачука і М.О.Халімовського. – К: Основи, 2006. – 446 с.
7. Охорона праці: навч. посіб. /за ред. З.М.Яремка – Л.: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2010. – 96 с.
8. Москальова В.М. Охорона праці: інтеракт. комплекс. навч. методичне забезп. / В.М.Москальова. – Рівне, 2008. – 247 с.
9. Прилипко С.М. Трудове право України: підручник / С.М.Прилипко, О.М.Ярошенко. – Х.: Вапнярчук Н.М., 2008, - 664 с.

Пузікова Аліна Сергіївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-07,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ІНСТРУКТАЖІВ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Державна політика України в галузі охорони праці відповідно до національного законодавства та міжнародно-правових норм базується на засадах пріоритетності захисту життя і здоров'я людини відносно результатів виробничої діяльності. Зокрема, Конституцією України, а саме статтею 43 закріплено, що кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці [1].

Проте на сьогоднішній день чимало роботодавців нехтують даною нормою, оскільки ставлять собі за мету отримання прибутку, тим самим зневажаючи життя та здоров'я працівників, з якими було укладено трудовий договір. У свою чергу, звертаючи увагу на високий рівень безробіття та складну економічну ситуацію в Україні, працівники готові виконувати будь-яку роботу не зважаючи на її важкість та шкідливість.

Одним з важливих питань у сфері охорони праці, постає необхідність і важливість проведення інструктажів. Відповідно до Типового положення про порядок проведення і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державним комітетом України з нагляду за охороною праці 26.01.2005 №15 (далі – Типове положення) працівники під час прийняття на роботу і в процесі роботи повинні проходити на підприємстві за рахунок роботодавця інструктажі, навчання та перевірку знань з питань охорони праці, надання першої допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки у разі виникнення аварії [2].

Необхідно звернути увагу, що інструктажі з охорони праці проводяться на всіх підприємствах, установах та організаціях незалежно від форми власності та виду виробничої діяльності, а також не зважаючи на освіту, досвід та стаж роботи працівника.

Керівництво (організація) за своєчасне і правильне проведення інструктажів покладає відповідальність на власника (керівника) підприємства, установи, організації, а у підрозділах - на керівника підрозділу [2]. Такий суб'єктний вибір полягає у тому, що керівник як безпосередній роботодавець зобов'язаний забезпечити працівнику нешкідливі та безпечні умови праці, а цьому сприяє ефективність та своєчасність проведення інструктажів з питань охорони праці. На законодавчому рівні виділяють такі види інструктажів: вступний, первинний, повторний, позаплановий та цільовий.

Вступний інструктаж є основоположним. Він проводиться: з усіма працівниками, які приймаються на постійну чи тимчасову роботу; з особами, що прибули у відрядження; з учнями та студентами, які прибули на підприємство для проходження трудового або професійного навчання; з екскурсантами, у разі екскурсій на підприємство. Вступний інструктаж проводить інженер з охорони праці або особа, на яку покладені його обов'язки. Інструктажі на підприємствах проводяться в кабінетах

охорони праці або в спеціально відведеному приміщенні за програмою, що складена з урахуванням особливостей підприємства.

Доцільність проведення вступного інструктажу полягає в наступному ознайомленні з: умовами та безпекою роботи; нормативно- правовою базою з питань охорони праці; значенням трудової дисципліни; правилами внутрішнього трудового розпорядку; порядком складання актів про нещасний випадок; загальними вимогами для організації робочих місць; правилами особистої гігієни та виробничої санітарії; відповідальністю за порушення законодавства з охорони праці. Залежно від виду підприємницької діяльності, а також особливостей виробництва вступний інструктаж може регулювати й інші питання охорони праці.

Первинний інструктаж на робочому місці проводиться з новоприйнятими працівниками до початку роботи, а також з працівниками, переведеними з іншого цеху або при виконанні нової роботи, відрядженими на це підприємство, які беруть безпосередню участь у виробничому процесі, та інженерно-технічними працівниками підприємства. Такий інструктаж проводиться також студентам, що проходять виробничу практику [3, с. 38-39].

Первинний інструктаж має свою відмінність від вступного інструктажу в тому, що проводиться безпосередньо на робочому місці працівника та за інструкціями для певного виду робіт. Цей вид інструктажу необхідний для працівників, які не мають відповідного стажу роботи або освіти у певному виді діяльності, тому і дає можливість ознайомити з безпечною експлуатацією устаткування, механізмів та безпечними умовами праці.

Стосовно ж повторного інструктажу, то він проводиться на робочому місці з усіма працівниками: на роботах із підвищеною небезпекою – один раз на квартал; на інших роботах – один раз у півріччя [4, с. 43]. Метою проведення такого інструктажу є оновлення вже набутих вмінь та навичок працівниками, а також для безпечної реалізації своєї трудової функції, як для себе, так і для оточуючих. Такий інструктаж проводиться індивідуально або групи осіб, які виконують однотипні роботи відповідно до первинного інструктажу і в повному обсязі.

Позаплановий інструктаж відповідно до пп. 6.6. Типового положення проводиться з працівниками на робочому місці або в кабінеті охорони праці у таких випадках: при введенні в дію нових або переглянутих нормативно-правових актів з охорони праці, а також при внесенні змін та доповнень до них; при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів та інших факторів, що впливають на стан охорони праці; при порушеннях працівником вимог нормативно-правових актів з охорони праці,

що призвели до травм, аварій пожеж тощо; при перерві в роботі виконавця робіт більше ніж на 30 календарних днів – для робіт з підвищеною небезпекою, а для решти робіт – понад 60 днів [2]. Доцільність проведення такого виду інструктажу дає можливість працівникам ознайомитись зі змінами та доповненнями до нормативно-правових актів з охорони праці, ефективному та безпечному використанні нового устаткування та обладнання, а також попередження настання нещасних випадків та професійних захворювань.

Оформляються первинний, повторний та позаплановий інструктажі, стажування та допуск до роботи реєстрацією в спеціальному журналі. При цьому обов'язкові підписи як інструктованого, так і інструктуючого. Журнали інструктажів повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою.

Що ж стосується цільового інструктажу, то Москальова В. М. визначає такі випадки його проведення: виконуються разові роботи, які не пов'язані з безпосередніми обов'язками за фахом або разові роботи за межами підприємства; необхідно провести роботи з ліквідації наслідків аварії, стихійного лиха або інших непередбачуваних негативних наслідків; проводять роботи, на які оформлюються наряд- допуск, дозвіл або інший документ; відбувається організація масових заходів з учнями у вигляді екскурсії [5, с. 45].

Цільовий інструктаж має свою особливість, так як проводиться у випадках, які певним чином не пов'язані з основною роботою працівників, а спрямовані на ліквідацію та попередження негативних наслідків, проведення навчальних та екскурсійних заходів, а також проведення разових робіт.

Всі названі інструктажі, відіграють велику роль не лише у бездоганній діяльності та підвищенні ефективності виробництва на підприємстві, але й забезпечують належні та безпечні умови для роботи працівників. Вчасне та цілеспрямоване проведення інструктажу є запорукою захисту життя та здоров'я працівників. Для забезпечення високого рівня організації охорони праці необхідно проводити пропаганду безпечної праці за допомогою проведення лекцій, плакатів, повчальних кінофільмів. Велику увагу роботодавець повинен звертати на зауваження та пропозиції працівників щодо поліпшення та вдосконалення системи охорони праці.

Основні характеристики інструктажів з питань охорони праці представлені в [6, с. 98-99].

Сьогодні сучасне суспільство достатньо комп'ютеризоване, тому для підвищення рівня підготовки та кваліфікації, перевірки знань при виконанні певного виду діяльності, правил використання хімічних та токсичних речовин, а також порядку ліквідації наслідків аварій і стихійних

лих, керівники та спеціалісти у галузі охорони праці повинні якнайчастіше надавати працівникам комп'ютерні ігри із змодельованими ситуаціями для перевірки ефективності проведення інструктажів та необхідності їх повторного проведення.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Типове положення про порядок проведення і перевірки знань з питань охорони праці, затв. Наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 № 15. - Офіційний вісник України. - 2005. - № 8. – Ст. 455.
3. Охорона праці: навч. посібник / За ред. В. Кучерявого. – Львів: Оріяна-Нова, 2007. – 368 с
4. Купчик М.П., Гандзюк М.П., Степанець І.Ф., Вендичанський В.Н., Литвиненко А.М., Іваненко О.В. Основи охорони праці. - К.: Основа, 2000. - 416 с.
5. Москальова В.М. Основи охорони праці: Підручник. – К.: ВД «Професіонал». – 2005. - 672 с.
6. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. посіб. / С. О. Ковжого, С. А. Тузіков, Є. В. Карманний, А. П. Зенін. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 192 с.

Пугіна Ольга Олексіївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-01,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Однією з важливих особливостей сучасного розвитку управління в умовах надзвичайних ситуацій (далі НС) є використання інформаційної складової, а саме автоматизованих систем, які повинні об'єднувати роботу, як з тематичними (характеристиками просторового об'єкта з його якісними та кількісними значеннями), так і з просторовими (географічні, геометричні) даними, що дозволяє забезпечувати виконання функцій моделювання та розрахунків з метою інформаційного забезпечення прийняття рішень в умовах НС.

Проведення пошуку необхідних ресурсів з урахуванням транспорт-

них витрат, аналіз населення і об'єктів, що знаходяться в зонах НС, визначення оптимальних маршрутів пересування аварійно-рятувальних формувань тощо забезпечуються геоінформаційними системами (ГІС) – сучасними комп'ютерними технологіями, що дозволяють поєднати модельне зображення території (електронне відображення карт, схем, космоаерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (різноманітні статистичні дані, списки, економічні показники тощо). Також, під геоінформаційною системою розуміють систему управління просторовими даними та асоційованими з ними атрибутами. Тобто це комп'ютерна система, що забезпечує можливість використання, збереження, редагування, аналізу та відображення географічних даних [1].

До основи інформаційного забезпечення ГІС, яке використовується для попередження, локалізації та ліквідації НС, відносяться такі основні бази даних: 1) фонди електронних тематичних карт; 2) бази даних про НС – фіксують інформацію про час, тип, місця виникнення і масштаб лиха; 3) гідрометеорологічна інформація; 4) реєстри потенційно небезпечних об'єктів [2].

На сьогодні ГІС допомагають не тільки структурам ДСНС, але й всім тим, хто пов'язаний із запобіганням та ліквідацією надзвичайних ситуацій, вирішувати такі завдання: 1) одержувати оперативну інформацію про надзвичайні ситуації; 2) визначати найбільш короткі й швидкі маршрути руху аварійно рятувальних служб і сил ліквідації надзвичайних ситуацій; 3) маршрути евакуації населення із зон надзвичайних ситуацій; 4) визначити кількість потерпілих від надзвичайних ситуацій, як наслідок, необхідну кількість сил і засобів надання допомоги; 5) прогнозувати розвиток надзвичайних ситуацій із метою запобігання або зниження негативного впливу на населення, територію і навколишнє природне середовище; 6) оцінювати матеріальні і економічні збитки.

Виходячи із завдань, які необхідно вирішувати в умовах НС, функціонування ГІС в умовах НС повинно забезпечувати: 1) збір інформації про різні, в першу чергу, потенційно небезпечні, територіальні об'єкти, системи життєзабезпечення населення в надзвичайних ситуаціях, формування відповідної бази даних; 2) системну обробку даних про об'єкти і системи життєзабезпечення; 3) аналіз, інтерпретацію та моделювання просторових даних, їх відображення в зручній формі; 4) використання інтегрованої бази даних для вирішення розрахункових завдань і складання різних видів моделей і прогнозів; 5) інформаційну підтримку при виробленні та прийнятті управлінських рішень.

Як показує практика, для побудови ГІС, яка б ефективно вирішувала

вищезазначені завдання, необхідно здійснити таке: 1) вивчити і узагальнити наявний досвід щодо побудови та функціонування ГІС в умовах НС; 2) сформулювати основні принципи побудови та функціонування ГІС в умовах НС; 3) розробити загальну концепцію створення системи картографічних моделей, комплексу технічних і програмних засобів, технології автоматизованого виготовлення, накопичення та надання користувачам електронних і цифрових карт, проблемно-орієнтованих моделей місцевості; 4) визначити методи моделювання та прогнозування НС; 5) розробити критерії та методи оцінки ефективності функціонування ГІС в умовах НС; 6) розробити практичні рекомендації щодо застосування ГІС у різних режимах функціонування, в рамках яких визначити заходи щодо вдосконалення інформаційного забезпечення відповідних управлінських органів і структур. У цілому, ГІС в умовах НС повинна представляти набір прийомів збору, зберігання, пошуку, перетворень і відображення просторових характеристик реального простору та реальної території з цілком певними цілями забезпечення функціонування і розвитку території в умовах НС. Тому географічні дані в ГІС представляють собою не просто набір інформації, а модель реальної дійсності. Визначальним фактором при розробці ГІС, її архітектури та інтерфейсу користувача, а також виборі самої системи є її функціональне призначення [3, с. 171-172].

За своїми функціональними можливостями можна виділити дві групи ГІС. До першої групи належать універсальні, і потужні за своїми обсягами інформації та призначені для аналізу даних, що надходять з різних джерел. У цих ГІС може формуватися різноманітна продукція і документація, починаючи від електронних карт із спеціальною інформацією до різних керуючих програм і різних прогнозів [4]. Другу групу складають спеціалізовані і менш потужні ГІС, що включають персональні комп'ютери і необхідні периферійні пристрої, необхідний набір пакетів програм, що забезпечують виконання операцій і процедур при вирішенні проблемно-орієнтованих задач. Програмне забезпечення ГІС в умовах НС повинно включати такі функціональні модулі: введення інформації, підтримки багатовіконного інтерфейсу, системний, відображення та обробки векторної інформації, відображення та обробки растрової інформації, обробки табличної інформації, перетворення інформації різних типів, виведення інформації. Виходячи зі специфіки завдань, що вирішуються, ГІС повинна мати розгалужену структуру, технологічні комплекси, можливість зберігати, обробляти і передавати великі обсяги інформації, оскільки для такої системи характерним є безперервне ускладнення, розвиток технологічних процесів, збільшення кількості джерел інформації [5].

Використання ГІС, до недавнього часу, вимагало спеціальної підготовки в області картографії та управлінні базами даних, а також спеціального програмного забезпечення. Проте, так як функціонування ГІС в умовах НС повинно забезпечувати оперативне отримання інформації, її аналіз та оцінку, моделювання, моніторинг і прогнозування ситуації, розвиток технології «ГІС в Інтернет» дозволяє сьогодні користувачам мережі без спеціальної підготовки, в залежності від рівня доступу до баз даних, оперативно оцінити, проаналізувати і прийняти відповідне рішення в умовах складної обстановки для локалізації і ліквідації НС. Це досягається шляхом використання ряду доступних і зрозумілих функцій, а саме: 1) управління вікном відображення карти; 2) автоматизованого пошуку і вибору просторових даних; 3) службові функції (вимірювання відстаней, друк певного місця карти і т.д.); 4) спеціальні автоматизовані функції роботи в НС (результати моделювання, плани роботи в НС, вогнища ураження).

Отже, використання ГІС дозволяє автоматизувати організаційні функції органів управління в умовах НС, аналізувати ситуацію, що склалася і приймати рішення по локалізації та ліквідації НС у режимі реального часу, а також проводити моніторинг стану територій.

Використання геоінформаційних систем володіє системою різних запитів, яка надає можливість отримувати відповіді на різні запитання. Крім того, ГІС допомагає встановити зв'язки між різними параметрами, обсягами промислового виробництва на території і ступенем забруднення атмосфери, водних об'єктів, ґрунтів тощо. Інтеграція геоінформаційних, космічних, та інтернет-технологій стане основою об'єктивної, оперативної та вірогідної інформації про потенційно небезпечні об'єкти.

Таким чином, створення і використання ГІС в умовах НС забезпечує важливу інформаційну підтримку органів влади для управління територією, причому не тільки в умовах НС, але в режимі нормального функціонування. Це дозволяє приймати швидкі і адекватні рішення в залежності від ситуації, що склалася, підтримувати стабільність на території і забезпечувати її розвиток у різних умовах.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. Вільна енциклопедія. // [Електронний ресурс] / Вікіпедія // Геоінформаційна система. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Геоінформаційна_система.
2. Замай С.С. Програмное обеспечение и технологии геоинформационных систем: Учеб. Пособие / С.С. Замай, О.Э. Якубайлик. Краснояр / гос. ун-т. Красноярск, 1998. – 110 с.
3. Полковниченко Д.Ю. Геоінформаційна система забезпечення

управління територією в умовах надзвичайних ситуацій / Журнал «Інвестиції: практика та досвід», №24, 2014. – С. 171 – 174.

4. Шафрин Ю.А. Основы компьютерной технологии / Ю.А. Шафрин. – М.: АБФ, 1998. – 656 с.

5. Тикунов В.С. Устойчивое развитие территорий: картографо-информационное обеспечение / В.С. Тикунов, Д.А. Цапук. – Смоленск: СГУ, 1999. – 176 с.

Пшенична Вікторія Віталіївна, студентка факультету дошкільної педагогіки та психології, 2 курс, 1 група,
Савчук Олена Петрівна, викладач кафедри технологічної і професійної освіти, кандидат педагогічних наук
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», м. Одеса

АНАЛІЗ ПРАВОВИХ ЗАСАД ІЗ ЗАХИСТУ БІОСФЕРИ

Стокгольмська конференція ООН з проблем навколишнього середовища 1972 р. схвалила принцип, згідно з яким природні ресурси Землі, включаючи повітря, води, поверхню, флору і фауну, повинні охоронятися в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь шляхом ретельного планування та управління, де це необхідно. Загальна стратегія була розроблена неурядовою організацією - Міжнародним союзом збереження, природи і природних ресурсів - і опублікована в 1982 р. у вигляді Програми дій «Всесвітня природозберігальна стратегія» [3].

У процесі читання та аналізування цього документа дійшли висновку, що були проведені численні консультації з урядами та міжнародними організаціями. Метою стратегії вбачаємо сприяння досягненню сталого розвитку в результаті збереження живих ресурсів шляхом пропозиції урядам ефективних методів регулювання цих ресурсів. Стратегія спрямована на підтримку важливих екологічних процесів і самозбереження систем, таких як відновлення і захист ґрунту, переробка поживних речовин, очищення води, збереження біологічного розмаїття. Від усього цього залежить безліч життєво важливих процесів.

У 1981 р. в Україні було прийнято Закон «Про охорону й використання тваринного світу», ознайомившись із цим документом стало зрозуміло, що він передбачає збереження середовища мешкання тварин, умов розмноження й шляхів міграції під час виконання різних робіт [4].

У 1948 р. при ООН було створено спеціальну постійну Комісію з охорони зникаючих видів рослин і тварин, а згодом – Міжнародну Чер-

вону книгу (рис. 1), куди заносяться всі рослини та тварини, яким загрожує вимирання.

У 1982 р. Закон про Червону книгу прийнято і в Україні. Можна сказати, що цей закон є дуже важливим для нас на сьогоднішній час, тому що у суспільстві все більше трапляється випадків браконьєрства та зневажливого ставлення до природи. Сьогодні до цієї книги занесено понад 800 видів рослин і тварин з метою їх охорони і збереження, оскільки їм серйозно загрожує вимирання або знищення через людську діяльність.

Рис.1. Червона книга України.

Величезного значення для збереження флори і фауни має заповідна справа.

Заповідники - це ландшафти, де зберігаються, охороняються й вивчаються всі компоненти екосистеми: повітря, ґрунти, гірські породи, природні води, рослинний і тваринний світ, пам'ятки природи та культури [2].

Створення заповідника - це вилучення певної території чи об'єкта в природі із сфери звичайної господарської діяльності з метою підтримки екологічної рівноваги, збереження еталонів недоторканої природи, наукових досліджень характеру взаємозв'язків між екологічними факторами екосистем для збереження й відтворення ландшафту [2].

Створення біосферних заповідників з метою спостереження, вивчення й контролю за станом і антропогенними змінами природного середовища в межах планети (екологічного моніторингу) почалося в 70-ті роки ХХ ст. за ініціативою ЮНЕСКО, ЮНЕП і МСОП [1].

Безумовно заповідники є невід'ємною частиною нашої планети, вони розроблені спеціально для захисту тварин та рослин. Маленькі зоопарки мають невелику площу, що заважає тваринам пересуватися. А от зоопарки зроблені під лад заповідників більш пристосовані до природних умов.

Серед найважливіших заходів щодо охорони тварин та рослин слід

назвати такі:

по-перше - виховання природоохоронної свідомості у людей з дитинства до похилого віку всіма можливими сучасними засобами;

по-друге - найсуворіша боротьба з браконьєрством, посилення інспекторського контролю в лісах, степах, на водоймах і річках;

по-третє - допомога звірям: підгодівля їх у скрутні періоди, охорона від епідемії і антропогенних забруднень, розселення в зручних для існування місцях, контроль за кількістю хижаків [1].

Також різними країнами розроблені багато документів щодо охорони фауни та флори нашої планети, до таких документів можна віднести Конвенцію про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини 1972 р., покликану забезпечити співпрацю в охороні мають особливе значення природних комплексів, місць проживання зникаючих видів тварин і рослин. Угода про тропічних лісах 1983, Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою знищення 1973, котра визначила основи контролю за такою торгівлею; Конвенцію про біологічне різноманіття 1992 р., Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин 1979 р. [3].

Розглянуто правові засади та організаційні заходи захисту флори і фауни нашої планети, різноманітні документи, закони, конвенції щодо захисту нашої природи, ще додаються основні заходи щодо охорони тварин та рослин.

Список використаних джерел

1. Борисов В.А., Білоусова Л.С., Винокуров А.А. Охоронювані природні території світу / Національні парки, заповідники, резервати. –М.: Агропромиздат. – 1985.
2. Жевлаков Э. Н. Экологические преступления и экологическая преступность: учебник / Э. Н. Жевлаков. – М.: Альвы, 1996. – С. 44.
3. Потрібна екологічна гласність! Бесіда з М. М. Воронцовим. // Природа. – 1989. –№ II.
4. Охорона генофонду природного середовища / За ред. Л. Н. Малишева. – К.: Наука, 1993.

Рагозина Анастасія Вікторівна, студентка факультета
самолетостроєння, 5 курс, 159аМ група,

Бетин Александр Владимирович, заведуючий кафедрою хімії, екології
і експертних технологій, доктор технічних наук, професор
Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков

ВЛИЯНИЕ ЭЛЕКТРОМАГНИТНОГО ИЗЛУЧЕНИЯ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА

Электромагнитное излучение (ЭМИ) - особая форма материи, посредством которой осуществляется взаимодействие между электрически заряженными частицами, некая неосязаемая волна, распространяющаяся в среде, состоящая из электрической и магнитной составляющей.

Источники, создающие электромагнитное поле, могут быть как естественными, так и искусственными. К естественным источникам электромагнитного излучения относятся постоянное электрическое и постоянное магнитное поле Земли, электрические явления в атмосфере (грозы, разряды молний), радиоизлучение солнца и звезд, космическое излучение. Искусственные источники электромагнитного поля условно можно разделить на источники электромагнитного излучения высокого и низкого уровня излучения. При этом следует отметить, что, в первую очередь, уровень излучения зависит от мощности источника: чем выше мощность, тем выше уровень излучения. Около источника уровень излучения максимально высок, с увеличением расстояния от источника уровень излучения падает. Источники высокого уровня ЭМИ: воздушные линии электропередачи, транспорт на электрической тяге, трансформаторные подстанции, лифты. Источники относительно низкого уровня ЭМИ: персональные компьютеры, игровые автоматы, детские игровые приставки, бытовые электроприборы (холодильники, стиральные машины, СВЧ-печи, кондиционеры воздуха, фены, телевизоры, электрочайники, утюги), мобильные телефоны.

Организм человека реагирует как на изменение естественного геомагнитного поля, так и на воздействие электромагнитных излучений от многочисленных и разнообразных техногенных источников. Реакция организма может варьироваться как по мере увеличения, так и снижения воздействия ЭМИ, в ряде случаев приводя к выраженным изменениям в состоянии здоровья и генетическим последствиям.

Следует отметить, что организм человека ежедневно подвергается действию нескольких различных электромагнитных полей одновременно или последовательно.

Нервная система человека является очень чувствительной к электромагнитному воздействию. Нервные клетки мозга (нейроны) в результате «вмешательства» внешних полей ухудшают свою проводимость. Это может спровоцировать тяжёлые и необратимые последствия для самого человека и его окружения, поскольку изменения затрагивают нервную деятельность.

Были изучены утверждения о том, что интенсивное воздействие не-

которых частот ЭМИ может быть канцерогенным. Известно, что высокие уровни воздействия приводят к значительно большему риску заболевания детской лейкемией.

Верхняя шкала электромагнитных излучений оказывает некоторое влияние на сон. Кроме того, сон является именно той физиологической системой, изучение которой позволит выяснить влияние на человека электромагнитного излучения высокой частоты, так как в этом биологическом состоянии организм чутко реагирует на внешние раздражители. Есть данные о том, что слабые ЭМП, интенсивность которых значительно ниже той, при которой может возникнуть повышение температуры, также могут стать причиной биологического воздействия.

Исследовав некоторые статистические данные, можно сказать, что известно множество негативных реакций на организм человека со стороны электромагнитных излучений. Пока что человек остается беззащитным перед их воздействием. Систематическое воздействие ЭМИ может привести к нарушению работы практически всех систем организма и даже вызвать онкологические заболевания. Эксперты Всемирной организации здравоохранения сообщают, что сегодня степень электромагнитного загрязнения окружающей среды выходит на уровень загрязнения её вредными химическими веществами. Также говорится о том, что эти данные с каждым годом увеличиваются и это приводит к высокому уровню заболеваемости населения.

Рагозина Анастасия Викторовна, студентка факультета
самолетостроения, 5 курс, 159аМ группа,

Бетин Александр Владимирович, заведующий кафедрой химии, экологии и экспертных технологий, доктор технических наук, профессор
*Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского
«Харьковский авиационный институт», г. Харьков*

ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ ЭКСПЕРТИЗЫ ТОВАРОВ

Экспертиза – исследование специалистом-экспертом каких-либо вопросов, решение которых требует специальных знаний в области науки, технологии, экономики, торговли и других областях. При проведении экспертизы, оценке могут подвергаться все основополагающие характеристики товара: ассортиментная, качественная, количественная, стоимостная или только их часть.

Под товароведной экспертизой следует понимать экспертизу, в которой предусматривается определение тех или иных параметров товара,

характеризующих его потребительную стоимость – показателей качества, наличия и причин возникновения дефектов и пороков, определение вида, сорта, марки, модели изделия, его конкурентоспособности, стоимости, степени износа [1].

Проводят товароведную экспертизу, как правило, в конфликтных ситуациях, например при установлении:

- размеров и причин возникновения товарных потерь (брака);
- причин снижения сортности товаров в процессе транспортирования, хранения, реализации;
- правильности уценки и переоценки товаров;
- соответствия качества товара договорной цене [2].

В зависимости от субъектов, проводящих экспертизу, она может быть независимой (если в проведении экспертизы участвуют незаинтересованные лица) и зависимой (если экспертизу проводят заинтересованные лица, например, сотрудники торговых фирм) [3].

При проведении экспертизы недовольственных товаров, в том числе товароведной, могут использоваться как отдельные методы исследования, так и их сочетания: органолептические, измерительные, расчетные, регистрационные, экспертные, статистические, метод опытной эксплуатации [4].

По результатам экспертизы составляется экспертное заключение, состоящее из 3 частей: вводной, где дается характеристика дела, по которому назначена экспертиза, а также указываются вопросы, поставленные перед экспертом; исследовательской, где излагается процесс экспертного исследования и его результаты, дается научное обоснование установленных фактов; заключительной части – выводов, где даются ответы на поставленные перед экспертом вопросы.

Список использованных источников

1. Гамидулаева С.Н., Иванов Е.В. Товароведение и экспертиза продовольственных товаров. – Санкт-Петербург: Альфа, 2000.
2. Николаева М.А. Товароведение потребительских товаров. Теоретические основы. - М: Норма, 1997.
3. Николаева М.М., Лычников Д.С., Идентификация и фальсификация пищевых продуктов. - М: Экономика, 1996.
4. Позняковский В.М, Гигиенические основы питания, безопасности и экспертиза продовольственных товаров. – Новосибирск, издательство Новосибирского университета, 1999.

Разумова Анастасия Алексеевна, студентка самолетостроительного

факультета, 2 курс, група 129,

Клеевская Валерия Леонидовна, старший преподаватель кафедры

Химии, экологии и экспертных технологий

Национальный аэрокосмический университет им. Н.Е. Жуковского

«Харьковский авиационный институт», г. Харьков

ПРОБЛЕМА РАДИОАКТИВНОГО ЗАГРЯЗНЕНИЯ

Глобальной экологической проблемой в настоящее время является радиоактивное загрязнение компонентов географической оболочки Земли (атмосферы, гидросферы, литосферы). Это загрязнение вызвано добычей и переработкой радиоактивных руд, испытаниями ядерного оружия, ядерными взрывами в мирных целях и авариями на ядерно-энергетических объектах.

Проблема радиоактивного загрязнения является особенно актуальной для Украины. На территории нашего государства проводится добыча и обогащение урановой руды (Кировоградский урановорудный бассейн и ГОК в г. Желтые Воды), функционируют 4 атомных электростанции с 15 ядерно-энергетическими реакторами типа ВВЭР. Но основной причиной актуальности данной проблемы является Чернобыльская катастрофа, произошедшая в 1986 году, в результате которой радиоактивному загрязнению подверглось 200 тис. км² земной поверхности.

По данным ГСЧС в 2015 году замеры мощности экспозиционной дозы (МЭД) проводились на 160 пунктах наблюдения. Уровни МЭД в Украине составляли от 7 до 26 мкР/ч. Наибольшие значения зафиксированы в г. Чернобыль – 26 мкР/ч. В пункте контроля Чернобыль, расположенном в зоне отчуждения при плотности загрязнения почв цезием-137 – 9 Ки/км² и стронцием-90 – 3 Ки/км² зафиксирована средняя объемная активность цезия-137 в атмосферных аэрозолях $1,89 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³, что превышает доаварийные показатели в 24 раза, а средняя объемная активность стронция-90 в атмосферных аэрозолях – $0,28 \cdot 10^{-5}$ Бк/м³, что выше показателей 1985 года в 3,5 раза.

Основным источником поступления в атмосферу техногенных радиоактивных элементов (в основном цезия и стронция) в Украине является ветровой подъем радиоактивных изотопов с поверхности почв, загрязненных в результате аварии на ЧАЭС и испытаний ядерного оружия в 40-80-х годов прошлого века.

Рева Наталія Миколаївна, студентка слідчо – криміналістичного інституту, 5 курс, група 03-16м-03,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СУЧАСНИЙ СТАН ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ

Україна – це епіцентр найбільшої у світі за всю історію людства ядерної техногенної катастрофи, яка відбулася на четвертому блоці Чорнобильської АЕС. У результаті викиду в атмосферу великої кількості радіонуклідів відбулося забруднення навколишнього середовища (повітря, ґрунтів, природних вод, рослинного і тваринного світів), стійке довготривале радіоактивне забруднення територій радіонуклідами цезію, стронцію та плутонію.

Навколо Чорнобильської АЕС у радіусі 30 км створено зону відчуження, яку називають Чорнобильською зоною. З неї було відселено тисячі осіб із 186-ти населених пунктів України і Білорусі. Більша частина зони знаходиться в Україні. Усього в зоні відчуження на сьогодні проживає близько 180 осіб: приблизно 80 з них - у Чорнобилі і 100 - в чотирьох сусідніх селах.

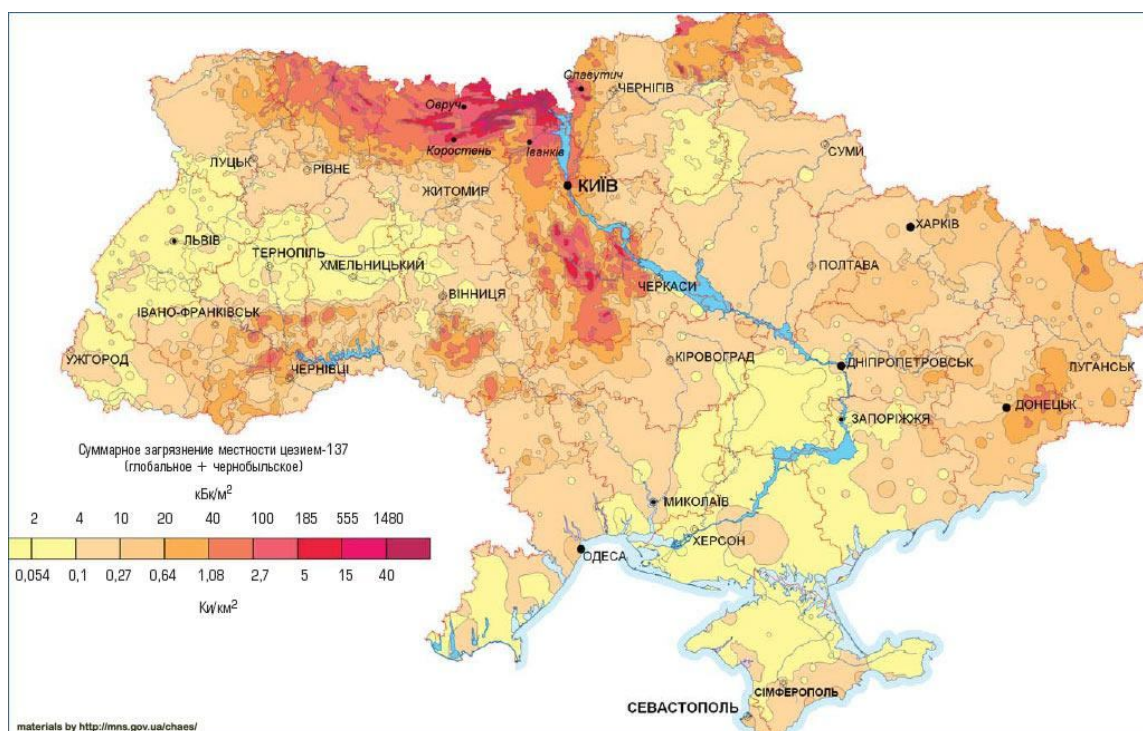

Рис. 1. Карта забруднення України ¹³⁷Cs після аварії в 1986 році.

Як бачимо, найбільшого забруднення зазнали території Київської, Чернігівської та Житомирської області. Проте, на сьогоднішній день, все

більшої популярності набувають екскурсії до Чорнобильської зони, організацією займається «Чорнобиль тур». Така екскурсія представляє собою безпечну поїздку, що не загрожує життю чи здоров'ю людини [1].

До Чорнобильської атомної електростанції знову прикута увага всього світу. 29 листопада 2016 року завершилося насування арки Нового безпечного конфайнменту на зруйнований четвертий енергоблок. Таким чином завершується безпрецедентний за своїми масштабами будівельний проект, який має на наступні сто років вирішити проблему радіоактивної безпеки навколо зруйнованого у 1986 році реактора.

Державна служба з питань надзвичайних ситуацій і Міністерство агрополітики планують освоювати сільськогосподарські землі Чорнобильської зони. Таким чином, в Зоні відчуження можна буде займатися сільським господарством та вирощувати різноманітні рослинні культури. На сьогоднішній день розробляється відповідна програма освоєння таких земель.

Натомість у тіні залишається інше колосальне завдання, з яким Україна опинилася сам на сам. Зняття станції з експлуатації - складний і затратний процес. Його загальна вартість оцінюється у чотири мільярди доларів. Утім, через недостатнє фінансування процес затягується. Останній третій енергоблок перестав виробляти електроенергію ще у грудні 2000 року. Минуло понад 15 років, перш ніж фахівці ЧАЕС завершили вилучення відпрацьованого ядерного палива з блоків. Наступний етап – консервація [3].

Тепер станція нарешті перейшла до основної стадії у знятті з експлуатації. Із завершенням вилучення палива енергоблоки втратять статус ядерних установок і будуть визнані об'єктами, призначеними для поводження з радіоактивними відходами.

Завершувати процес зняття станції з експлуатації будуть вже наступні покоління фахівців. Згідно з графіком, це має статися 2064 року. До того моменту реактори стоятимуть у законсервованому вигляді, поки не знизиться їхня радіоактивність. Отже, станцію закриватимуть утричі довше, ніж вона була в експлуатації. На станції сьогодні працює більше 2 тисяч людей. Це втричі менше, ніж двадцять років тому. Але й немало як для станції, яка вже більше 15 років не виробляє електроенергію.

Парламент дозволив зробити в Чорнобилі заповідник. Тим часом у зоні відчуження тривають вирубки лісу, які називають протипожежними. Верховна Рада ухвалила постанову про створення заповідника в Чорнобильській зоні – через 29 років після аварії на ЧАЕС. Екологи констатують: через мінімальну кількість людей у зоні, її природа стрімко відновлюється. Тому вони закликають зонувати майбутній заповідник, щоб найцінніші території не постраждали від людської діяльності.

Таким чином, необхідно терміново розробити нову концепцію діяльності в зоні відчуження, спрямовану на поетапне повернення земель у народногосподарське користування. Розробити, прийняти й реалізувати Державну цільову екологічну програму реабілітації зони відчуження, в якій буде чітко прописано кінцеву мету програми. Необхідно повернутися до функціонального принципу організації робіт у зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення. Для цього пропонується виділити три напрями робіт: 1) зняття ЧАЕС із експлуатації; 2) поводження з радіоактивними відходами; 3) відновлення забруднених територій. Встановити, що між усіма підприємствами в зоні відчуження мають діяти виключно договірні відносини. Побоювання з приводу зменшення фактичних обсягів фінансування внаслідок сплати податку на додану вартість при договірних відносинах не підтверджені економічними розрахунками. Скасувати не виправдану вимогу до всіх державних підприємств, розміщених у зоні відчуження, збільшити частку самофінансування за рахунок позабюджетних надходжень. Усі мають розуміти, що роботи в зоні відчуження – справа загальнодержавного значення, і вимога до державних, фактично – бюджетних, підприємств займатися комерційною діяльністю є якщо не протизаконною, то принаймні недоцільною [2].

Слід заборонити вивезення за межі зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення будь-яких матеріалів. Не потрібно боятися передавати забруднені землі в довготривалу оренду фізичним і юридичним особам. Тоді з'явиться можливість заохочувати власних та іноземних інвесторів, стимулювати створення спільних підприємств і сприяти діяльності підприємств та компаній, які захочуть виконувати відновлювальні роботи в зоні.

Список використаних джерел

1. Писарев А.В. Наш біль - Чорнобиль: спогади ліквідатора аварії / А.В. Писарев, А.Ф. Лазутський // Безпека життєдіяльності людини в регіонах України : матеріали IV-ї студент. наук. конф., 18-19 квіт. 2013 р. / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", МАКБЕЗ. - Х. : Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого", 2013. - С. 3 - 7.
2. Chernobyl today: the main problem society. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Chernobyl today]. – 2014.
3. Чорнобильська катастрофа: вчора, сьогодні, завтра. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [<http://www.uamodna.com/articles/chornobylysjka-katastrofa>]. - 2012.

Rezakova Katerina Andreevna, student of Business and Finance faculty, 1 course, group BF-26b,

Berezutskiy Viacheslav Vladimirovich, Head of the Chair of Labor and Environment Protection, Dr.Sc., Professor
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", c. Kharkiv

INTERNET ADDICTION AND SAFE CHATTING ON THE NET

The Internet is considered as one of the most important foundations of the modern society. Its creation and introduction to the world during the late 19th century has brought about a large heap of development as to how humans perceive the importance of communication, connection and information. Ever since the time it has been released for public use, the Internet took into account several points of development and evolutionary advancements that redefined the way humans operated with their everyday activities.

Internet addiction is described as an impulse control disorder, which does not involve use of an intoxicating drug and is very similar to pathological gambling. Some Internet users may develop an emotional attachment to on-line friends and activities they create on their computer screens. Internet users may enjoy aspects of the Internet that allow them to meet, socialize, and exchange ideas through the use of chat rooms, social networking websites, or "virtual communities." Other Internet users spend endless hours researching topics of interest Online or "blogging". Blogging is a contraction of the term "Web log", in which an individual will post commentaries and keep regular chronicle of events. It can be viewed as journaling and the entries are primarily textual.

Similar to other addictions, those suffering from Internet addiction use the virtual fantasy world to connect with real people through the Internet, as a substitution for real-life human connection, which they are unable to achieve normally.

While there are many advantages that could be found in relation to the creation and development of the Internet, there are also some particular downsides to the matter. One of which is the way the Internet has affected the overall function of the human society and how individuals intend to cope with the changes that this particular aspect of technology offers them with.

Health experts have been alarmed that at the onset of the growing demand for Internet connections established in private homes, there is also a distinct increase of number of people getting obese, some depressed and others simply losing track of the daily physical exercise that they are supposed to nourish their bodies .Could these situations be directly related to the use of the Internet? Relatively, through research, it has been found out that

at least 45% of those suffering from such ailments are notably found to have very addictive behavior towards the Internet. There are such types of Internet addiction which could result to such harsh health-status.

One type of Internet addiction is social network addiction. Considerably the most common of its form, this addiction entails the condition by which Internet users tend to spend long hours staying connected with friends or simply browsing through profiles of both known and unknown people featured in the walls of their social network websites. Considerably, the interest on what is happening with others' lives is spurred on by the desire to be connected and to belong especially in offline conversations with friends.

Another type of Internet addiction accounts for pornography and cyber-sex. With the amount of information on sex and pornography made free for access online, users become accustomed to getting what they want online if they have no way getting it from a human partner. For others, although they are already in a committed relationship, the satisfaction and the freedom that the Internet provides when it comes to accessing photos, videos or even chat rooms that offer cyber-sex fills the fleshly cravings that one might develop through time. This is morally and mentally damaging to the user, at some point, such condition often leads to other issues that involve health and mental problems if not affecting how the user's relationship with others is constituted.

Among the other types of Internet addiction that are not included in this discussion, gaming addiction appears to take the third spot in being the most common source of health issues that Internet users develop. Gaming addiction could also include gambling games online where the users' often bet huge amount of money and property just to be able to construct a name that could be trusted online for betting. With desperation to win, online gamers often bet their entire savings and other properties that plunge them into more financial problems. With much stress and tension, others develop particular ailments that affect their health's integrity. Some of the symptoms that bring about such health disturbance include lack of sleep and lack of concentration.

An addiction to the Internet is manifested in both physical and emotional symptoms; however, these specifics may vary for each person. These are basically warning signals that an addiction may be developing. If you feel that you or a loved one has these symptoms, it is not yet too late.

Here you can see symptoms which are typical of online addicts:

1. Feelings of guilt;
2. Anxiety;
3. Depression;
4. Dishonesty;
5. Euphoric feelings when in front of the computer;
6. Unable to keep schedules;

7. No sense of time;
8. Isolation;
9. Defensiveness;
10. Avoiding doing work;
11. Agitation.

The following symptoms are characteristic of someone who uses the computer for a very long period of time:

1. Backache;
2. Headaches;
3. Weight gain or loss;
4. Disturbances in sleep;
5. Carpal tunnel syndrome;
6. Blurred or strained vision.

Children and teenagers should use the following tips to use the Internet safely.

Internet Safety Tips for Children and Teens.

Personal Information. Don't give out personal information without your parents' permission. This means you should not share your last name, home address, school name, or telephone number. Remember, just because someone asks for information about you does not mean you have to tell them anything about yourself!

Screen Name. When creating your screen name, do not include personal information like your last name or date of birth.

Passwords. Don't share your password with anyone but your parents. When you use a public computer make sure you logout of the accounts you've accessed before leaving the terminal.

Photos. Don't post photos or videos online without getting your parents' permission.

Online Friends. Don't agree to meet an online friend unless you have your parents' permission. Unfortunately, sometimes people pretend to be people they aren't. Remember that not everything you read online is true.

Online Ads. Don't buy anything online without talking to your parents first. Some ads may try to trick you by offering free things or telling you that you have won something as a way of collecting your personal information.

Downloading. Talk to your parents before you open an email attachment or download software. Attachments sometimes contain viruses. Never open an attachment from someone you don't know.

Bullying. Don't send or respond to mean or insulting messages. Tell your parents if you receive one. If something happens online that makes you feel uncomfortable, talk to your parents or to a teacher at school.

Social Networking. Many social networking websites (e.g., Facebook,

Twitter, Second Life and MySpace) and blog hosting websites have minimum age requirements to signup. These requirements are there to protect you!

Research. Talk to your librarian, teacher or parent about safe and accurate websites for research. The public library offers lots of resources. If you use online information in a school project make sure you explain where you got the information.

List of sources used

1. Newspaper The Guardian, 2010 : <https://www.theguardian.com>
2. Unity Point Health – Proctor - Development & Hosting by Stellar Systems : <http://www.addictionrecov.org/Addictions/index.aspx?AID=43>

Рибалов Олександр Олегович, студент магістратури Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України, 5 курс, група 04-16м-14,
Зенін Андрій Петрович, доцент кафедри трудового права,
кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРАВОВІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З РОЗВИТКОМ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасний розвиток людства характеризується насамперед, бурхливим розвитком інформаційної сфери у всесвітній мережі Інтернет. Всесвітня мережа вже перестала бути просто віртуальною бібліотекою, де зберігається знання людства та засобом спілкування. Тепер, це - засіб бізнесу, фінансової діяльності, розваг, та багато чого ще. Однак разом з все більшим інтегруванням економічної діяльності у віртуальну мережу з'явилась і інформаційна злочинність, яка з розвитком ІТ-сфери набирає все більший розмах та масштаб. За словами Віталія Балашова, експерта в області комп'ютерної криміналістики, в минулому - завідувача лабораторією комп'ютерних і телекомунікаційних експертиз Інституту судових експертиз імені Бокаріуса, а зараз - тренера спеціальних агентів кіберполіції в системі МВС України: «прогрес, як відомо не стоїть на місці, все в світі розвивається. Розвиваються нові технології, в тому числі в галузі інформації, комунікацій, забезпечення захисту і безпеки даних. А разом з ними розвивається і злочинність, беручи науку на озброєння»[1].

На жаль, на сьогоднішній день Україна по праву можна вважати такою собі віртуальною «Тортугою». Тобто в Україні, в слідстві нерозвиненості законодавства в сфері інформаційних технологій і загальної необізнаності населення у цій сфері виникла ситуація для ідеального розквіту

кіберзлочинності. *А саме, в українському законодавстві відсутнє визначення поняття «кіберзлочин» або «кіберзлочинність»!* Є лише узагальнене поняття злочинів і правопорушень, які вчиняються з використанням комп'ютерів, комп'ютерних систем та мереж електрозв'язку (Кримінального кодексу України, розділ XVI (далі – КК України)), зокрема:

- ст. 200 КК України – незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення;

- ст. 361 КК України - несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку;

- ст. 362 КК України - несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї;

- ст. 363 КК України - порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється;

- ст. 3611 КК України - створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут;

- ст. 3612 КК України - несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації;

- ст. 3612 КК України - перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку... [2].

Унаслідок великої латентизації порушені злочинами суспільні відносини або не відновлюються взагалі, або відновлюються з запізненням. Та й самі факти несвоєчасного реагування уповноважених державних структур на вчинені злочини, стаючи відомими населенню, знижують довіру до правоохоронної діяльності. Все це разом узятє впливає на боротьбу з кіберзлочинністю, на процеси побудови в країні правової держави [3].

Для злочинів в сфері інформаційних технологій вивчення особистості злочинця набуває особливої актуальності, оскільки в даному випадку мова йде про суб'єктів, які до недавнього часу не потрапляли в поле зору правоохоронних органів. Визначення характерних ознак

особистості кіберзлочинця може допомогти його виявлення, ідентифікації та, внаслідок, затримання або припинення його злочинної діяльності.

Наприклад, в США, де подібні злочини розслідуються з 1966 року, змушені визнавати, що виявлення правопорушника в 90% випадках неможливо. А найбільш небезпечні злочини подібного виду скоюють особи у віці від 25 до 35 років, які мають технічну освіту і тривалий досвід роботи в області інформаційних технологій, неправомірна діяльність яких практично ніколи не буває покарана. Основна ж частина розкритих комп'ютерних злочинів скоюється фахівцями невисокої кваліфікації, знань яких не вистачає для того, щоб приховати сліди свого злочину.

На думку фахівців, серед найбільш поширених якостей таких злочинців переважають правовий нігілізм і завищена самооцінка [4]. Гіпертрофована самооцінка призводить до того, що окремі особи чинять протиправні діяння спонтанно, без серйозної попередньої підготовки. Під впливом "комплексу безкарності" вони залишають численні послання керівникам служб безпеки, з гордістю публікують повідомлення про свої протиправні дії в мережевих конференціях і тип. За результатами опитувань, проведених ФБР, до 98 % хакерів вважають, що їх ніколи не зможуть викрити в «хакерстві» [5].

Службовці і недавно звільнені співробітники, високо підготовлені в області інформаційних технологій і за родом діяльності мають певні права доступу до обчислювальних систем, складають найбільш значиму в процентному відношенні групу кіберзлочинців. Відповідно офіційному сайту Microsoft, в Україні на сьогоднішній день існує така невесела статистика, як те що с 2013 року рівень шахрайства при фінансових розрахунках в Інтернеті виріс в тричі! 50% користувачів ПК кожного дня підпадають під кібератаки навіть не знаючи про це. А більше 83% контрафактного програмного забезпечення містить програмний код, який може вражати комп'ютер «вірусами» та передавати ваші особисті дані [6].

Але все більше і більше людей розуміють, що їх персональні дані можуть бути використані чи викрадені злочинцями. А отже проблематика кібербезпеки стоїть дуже гостро, що вимагає подальшого удосконалення законодавства у галузі боротьби з кіберзлочинністю. Також, важливою складовою безпеки та захисту діяльності в кіберсфері є підготовки користувачів з питань кібербезпеки та захисту даних. Тому, на нашу думку є доцільним та актуальним впровадити та розвивати у вищих спеціалізованих дисциплінах, на яких будуть вивчатися питання інформаційної безпеки та захисту даних, а також відповідні питання безпеки кібердіяльності.

Також в доповіді пропонується для обговорення дилема підготовки фахівців для боротьби з кіберзлочинністю: або додатково навчати юриста-слідчого ІТ-технологіям, або навчати «ІТ-ішника» додатковим юридичним знанням, або розвивати нові слідчо-криміналістичні технології їх взаємодії? Бо вирішення цієї дилеми знаходиться на перетині трьох галузей знань – юридичних, інформаційних та безпекових. Саме розвиток кіберзлочинності виявляє розвиток нових техногенних небезпек для сучасного суспільства, що в умовах загострення «старих» загроз, особливо воєнного характеру, свідчить про входження сучасного суспільства в новий, більш небезпечний, етап свого розвитку.

Таким чином, зазначені аспекти боротьби з кіберзлочинністю в Україні вимагає удосконалення її наступних шляхів:

- подальшого удосконалення законодавства України з питань боротьби з кіберзлочинами, у тому числі - розвиток понятійного правового поля боротьби з кіберзлочинністю;
- вивчення та виявлення особистостей психології кіберзлочинця для його ідентифікації з метою затримання;
- запровадження та розвиток у вищих навчальних дисциплін із сучасних питань безпеки кібердіяльності та інформаційної безпеки, а також посилення «безпекових» дисциплін в галузі правоохоронної діяльності;
- підготовка спеціалістів для правоохоронних органів, які зможуть ефективно боротися з кіберзлочинами в інформаційній сфері діяльності завдяки поєднання юридичних знань із знаннями сучасних інформаційних технологій кібербезпеки.

Список використаних джерел

1. Болотов А. Хакер по жизни: что движет самыми известными в мире киберпреступниками // [Электронный ресурс] / А. Болотов // Lenta.ru. – Электрон. текстовые данные. – Режим доступа: <https://lenta.ru/articles/2016/09/26/hacked/> (дата: 01.12.2016).
2. Кримінальний кодекс України.
3. Тихомиров О.О. Протидія кіберзлочинності як складова державного забезпечення інформаційної безпеки / О. О. Тихомиров // Актуальні проблеми управління інформаційною безпекою держави : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 22 берез. 2011 р.). Ч.2. – Київ, 2011. – С. 78-82.
4. Бондаренко С.В. Виртуальные сетевые сообщества девиантного поведения // [Электронный ресурс] / С. В. Бондаренко // Украинская цифровая библиотека. – Электрон. Текстовые данные. – Режим доступа: http://elib.org.ua/psychology/ua_show_archives.php?subaction=showfull&id=1106582832&archive=1129709116&start_from=&ucat=15& (дата обращения: 01.12.2016).
5. Айков Д. Компьютерные преступления. Руководство по борьбе с

компьютерными преступлениями : пер. с англ. / Д. Айков, К. Сейгер, У. Фонсторх. – М.: Мир, 1999. – 351 с.

6. Стенограмма Национальной конференции США по киберэтике // [Электронный ресурс] // Marymount University. – Электрон. текстовые данные. – Режим доступа: <http://connect.marymount.edu/ethics/cyberethics/sessions/gensession3.PDF> (дата обращения: 01.12.2016).

Роздоба Аліна Валеріївна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-12,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

АТЕСТАЦІЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ ЗА УМОВАМИ ПРАЦІ – ВАЖЛИВА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Вступ. Найвищою цінністю суспільства є здоров'я й життя людей. Це має бути не лозунгом, а принциповою позицією уряду, який повинен наполегливо здійснювати політику щодо створення власниками підприємств дійсно безпечних і здорових умов праці, усвідомлюючи, що це важливий фактор подальшого розвитку виробництва. Будь-який громадянин нашої держави повинен мати право не лише на працю, а й на належні, безпечні й здорові умови праці, що передбачено ст. 43 Конституцією України [1].

По-перше, у кожного працівника повинно бути своє робоче місце. По-друге, на робочому місці повинні бути створені умови, необхідні для виконання конкретних службових завдань. По-третє, умови праці на робочому місці повинні бути нешкідливими й безпечними для працівника. За всі ці три аспекти повинен відповідати роботодавець (ст. 29 та 153 КЗпП України) [2].

Протягом останніх років постійно зростають ризики виникнення техногенних аварій, загибелі або травмування чи завдання шкоди здоров'ю громадян унаслідок недосконалості техніки й технологій, зношеності діючого обладнання, масових порушень правил експлуатації технічних засобів. Виникає необхідність у створенні більш досконалих заходів запобігання виникненню кризових ситуацій. Одним із найважливіших елементів цього процесу є атестація робочих місць.

Основна частина. Слово "атестація" в перекладі з латинської означає "свідчення". Мовою практики - це свідчення відповідності робочого

місця сучасним досягненням науки й техніки. Все, що не відповідає подібним вимогам, активно вдосконалюється, а зайве й відстале – ліквідується. Тому, виступаючи як доступний кожному трудящому метод підвищення ефективності, атестація стає важливим важелем прискорення науково-технічного прогресу.

Атестація робочих місць за умовами праці – це комплексна оцінка всіх чинників виробничого середовища і трудового процесу, супутніх соціально-економічних факторів, які впливають на здоров'я і працездатність працівників [5].

Одним із заходів соціального захисту працівників є своєчасно проведена атестація робочих місць зі шкідливими умовами праці, яка надає можливість встановлення пільг та компенсацій за роботу із шкідливими та важкими умовами праці.

Сучасний етап розвитку Української держави, яка прагне стати повноправним членом Європейського Союзу, потребує удосконалення національного законодавства відповідно до європейських цінностей. Одним із пріоритетних напрямків політики ЄС є забезпечення здорових та безпечних умов праці. Важливим засобом реалізації права працівника на надання робочого місця з безпечними і нешкідливими умовами праці в сучасних умовах, а, отже, і на охорону здоров'я в процесі виробничої діяльності є атестація робочих місць за умовами праці. Проте, стан охорони праці на підприємствах, установах, організаціях України не можна визнати задовільним, про що свідчить високий рівень травматизму, нещасних випадків та професійних захворювань серед працівників. Тому особливу увагу слід приділити саме атестації робочих місць за умовами праці, яка дозволяє удосконалювати роботу по забезпеченню безпеки праці, сприяє зниженню ризику для життя і здоров'я працюючих. Успішне її проведення свідчить, що роботодавець, усвідомлюючи свою соціальну відповідальність за здоров'я працівників перед державою і суспільством, сумлінно виконує свої зобов'язання перед працівником, передбачені вимогами чинного законодавства про охорону праці.

Атестація робочих місць дає можливість підприємствам об'єктивно визначити конкретні робочі місця з шкідливими умовами праці за окремими факторами виробничого середовища, недоліки в забезпеченні травмобезпеки робочих місць і забезпеченості працівників засобами індивідуального захисту, що, у свою чергу, на основі цілеспрямованих організаційних і гігієнічних рекомендацій дозволяє визначити черговість виконання заходів, виключити необґрунтовані матеріальні та фінансові витрати.

Виконання розроблених за підсумками атестації заходів дає підприємствам можливість поліпшити умови праці працівників і за рахунок цього скоротити втрати робочого часу в результаті зниження захворю-

ваності з тимчасовою втратою працездатності. Крім того, результати атестації дозволяють визначити або уточнити список професій і конкретних працівників, які мають право на компенсації за роботу в шкідливих умовах праці, а також встановлювати або знімати обмеження на використання на окремих роботах праці жінок і неповнолітніх. Таким чином, визначення відповідності підприємства безпечним умовам праці можливо лише за допомогою аналізу умов праці на кожному робочому місці і в силу цього саме атестація робочих місць за умовами праці здатна дати реальну оцінку стану охорони праці, її безпеки на конкретному підприємстві [6].

Основна мета атестації полягає у регулюванні відносин між власником або уповноваженим ним органом і працівниками у галузі реалізації прав на здорові й безпечні умови праці, пільгове пенсійне забезпечення, пільги та компенсації за роботу у несприятливих умовах.

Роботодавець має забезпечити працівника робочим місцем з умовами, які є необхідними для виконання конкретних службових завдань, та які мають бути нешкідливими й безпечними для працівника. (ст. 29 та 153 КЗпП України) [2].

Відповідно до ст.13 Закону України «Про охорону праці», роботодавець зобов'язаний створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці [3].

Однак не завжди все залежить від керівника. Інколи сама специфіка виробництва може бути пов'язана з факторами підвищеної небезпеки, шкідливості тощо. У таких випадках роботодавець повинен компенсувати працівникові "шкідливість" його роботи, виходячи з норм чинного законодавства, наприклад:

- а) надати йому додаткову відпустку;
- б) установити підвищену оплату праці;
- в) забезпечити видачу спецодягу й засобів індивідуального захисту;
- г) видавати мило, знешкоджувальні засоби, а також молоко й лікувально-профілактичне харчування;
- д) організовувати обов'язкові медогляди [4].

Крім того, "шкідливість" робочого місця забороняє роботодавцеві залучати на таку роботу жінок і неповнолітніх. Що стосується інтересів працівників, то працівник може отримати пенсію за віком на пільгових умовах, якщо доведе, що певний період часу пропрацював у небезпечних і шкідливих умовах. Виявити шкідливі й небезпечні фактори виробництва, які є підставою для виконання роботодавцем своїх обов'язків, а працівникам дають змогу претендувати на пільгову пенсію, можна тільки одним шляхом - проводити атестацію робочих місць за умовами праці.

Результати атестації за умовами праці (далі – атестація) є основою для вирішення питань надання пенсій за віком на пільгових умовах відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення”, інших пільг та компенсацій, а також для розробки та реалізації організаційних, технічних, економічних і соціальних заходів колективного договору щодо покращення умов трудової діяльності [5].

Якщо розглядати міжнародну практику по охороні умов праці, то, наприклад, Російська Федерація має дещо інший підхід до вирішення цієї проблеми. З 1 січня 2014 року закон «Про спеціальну оцінку умов праці», вступив в силу, згідно з яким атестацію робочих місць за умовами праці було замінено на спеціальну оцінку - більш складну процедуру. Мета спеціальної оцінки полягає у визначенні того, що умови на робочому місці відповідають вимогам закону, а також для виявлення робочих місць з шкідливими і небезпечними умовами праці, для яких співробітники, які працюють там повинні отримати додаткові гарантії і компенсації [7].

А от Провінція Онтаріо, Канада всю силу свого реформування спрямувала не на один закон, а на велику кількість проектів, щодо покращення безпеки охорони праці. Дослідницькі можливості програми провінції, щодо охорони здоров'я і безпеки, спрямовані на поліпшення професійних результатів з безпеки і підтримки проектів, які знижують на робочому місці травми, хвороби і загибелі людей. У 2016 році, в цілому виділено 4.38 млн. \$ на фінансування таких програм, якими підтримуються наукові дослідження, охорона здоров'я, освіта, промисловість, праця громадських організацій та надаються інноваційні ініціативи щодо професійної безпеки і проведення успішних проектів, які спрямовані на вразливі категорії працівників, видів діяльності з підвищеною небезпекою або професійного захворювання.

Інвестування в інноваційні підходи до здоров'я і безпеки гарантуватиме, що реалії сьогоденної мінливої робочої сили розглядаються, а також, щоб зосередити ресурси там, де вони дійсно необхідні, щоб врятувати життя і запобігти травмам [8].

Висновки. Дослідивши особливості здійснення атестації робочих місць, ознайомившись з її метою та особливостями її здійснення, можна зробити висновок, що атестація робочих місць сприяє критичній оцінці, виявленню слабких місць, тим самим даючи змогу підвищити рівень охорони праці на підприємстві. Працюючи зі шкідливими або небезпечними умовами праці, в особливих температурних чи інших важких умовах, працівник перебуває під впливом небезпечних і шкідливих виробничих факторів, здатних викликати важкі захворювання, завдати шкоду здоров'ю та життю, тому такі робочі місця вимагають до себе особливої уваги й ставлення з боку не тільки держави та самих працівників, а й з

боку роботодавця.

Таким чином можна стверджувати, що атестація робочих місць є важливим засобом забезпечення реалізації державної політики соціального захисту працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на поширення атестації та створення широкого спектра лабораторій з потужним арсеналом технічних засобів для забезпечення цього процесу.

Щодо законодавства, яке регламентує атестацію, то вона проводиться на виконання вимог Закону України «Про охорону праці» (ст. 7, 13) згідно з порядком, затвердженим постановою КМ України від 01.08.1992 р. № 442, і відповідно до Методичних рекомендацій щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджених постановою Міністерства праці України і Головним санітарним лікарем України від 01.09.1992 р. № 41.

Також атестація проводиться згідно з Порядком та методичними рекомендаціями щодо проведення атестації робочих місць за умовами праці, затверджуваними Міністерством соціальної політики і Міністерством охорони здоров'я.

Безумовно правовою підставою для проведення таких атестацій є і нормативні акти з питань охорони й гігієни праці, а також списки виробництв, робіт, професій та посад із шкідливими й небезпечними умовами праці.

Список використаних джерел

1. Конституція України: прийнята 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Кодекс законів про працю України: затв. Законом УРСР від 10.12.1971 р. № 322-УІІ // Відомості Верховної Ради УРСР. - 1971. - № 50. - Ст. 375.
3. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ // ВВР України. – 1992. - № 49. – Ст. 668.
4. Про відпустки: Закон України від 15.11.1996 р. № 505/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 2. - Ст. 4.
5. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. посіб. / С. О. Ковжога, С. А. Тузіков, Є. В. Карманний, А. П. Зенін. – Х. : Нац. ун-т «Юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого», 2012. – 192 с.
6. Відгук офіційного опонента Арсентьевої О.С. на дисертацію Лакізи О.О. «Атестація робочих місць за умовами праці» // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://nauka.nlu.edu.ua/download/diss/Lakiza/vidguk2.pdf>
7. Certification of Working Conditions at Work Sites Replaced by Special Assessment of Working Conditions. / Сайт компанії Awaragroup // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.awaragroup.com/attestation->

of-work-places/

8. Investments in safety in the workplace. / Сайт Міністерства праці Провінції Онтаріо, Канада. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.labour.gov.on.ca/english/hs/sawo/index.php>

Романченко Кристина Георгиевна, Кипоренко Олег Валерьевич,
студенты факультета управления и бизнеса, 4 курс, группа ЭП-41,
Богатов Олег Игоревич, доцент кафедры метрологии и безопасности
жизнедеятельности, кандидат технических наук, доцент
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет,
г. Харьков

БЕЗОПАСНОСТЬ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОДРОСТКОВ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

В течение последних 20 лет во всем мире активно популяризировалась компьютеризация общества. Люди стали использовать компьютер не только в целях работы или выполнения других вычислительных задач, а и активно проводить досуг различными способами. А с появлением глобальной сети интернет особую популярность для людей и подростков обрели социальные сети, с помощью которых проходит коммуникация большинства людей в свободное время. Социальные сети стали удобным и комфортным вариантом для большинства людей, они упрощают многие факторы. Во-первых, они позволяют оставаться с людьми, которые находятся в разных точках мира. Во-вторых, они экономят время, что является наиболее важным ресурсом для современного человека. Таким образом, человеку не надо встречаться с друзьями, тратить на это время и средства, ведь можно просто связаться при помощи интернет ресурсов.

В 2010 году Фроммом и Волмер было опрошено целевую группу потребителей. Основной целью опроса было определение приблизительного времени проведенного за компьютером и интенсивность проведения времени за играми по половому признаку (рис. 1).

Около 36% мальчиков и 32% девочек сообщили, что они регулярно проводят время в социальных сетях. Приблизительно такое же количество сообщило, что уделяют социальным сетям внимание каждую неделю. 8,4 % парней и 13,7 % девочек сидят пару раз в месяц. И всего лишь 3,2 % мужского пола и 1,5 % женского вообще не уделяют время социальным сетям.

Дети сообщили, что они решили не делать этого, в основном потому, что они были заняты в других мероприятиях, не имея доступа к компьюте-

ру или консоли. Много дискуссий по социальным сетям было проведено по всему миру. Было определено, что в информационном обществе досуг за компьютером занимает важное место, чем спорт или чтение. Были рассмотрены, при каких условиях дети заходят в социальные сети (рис. 2).

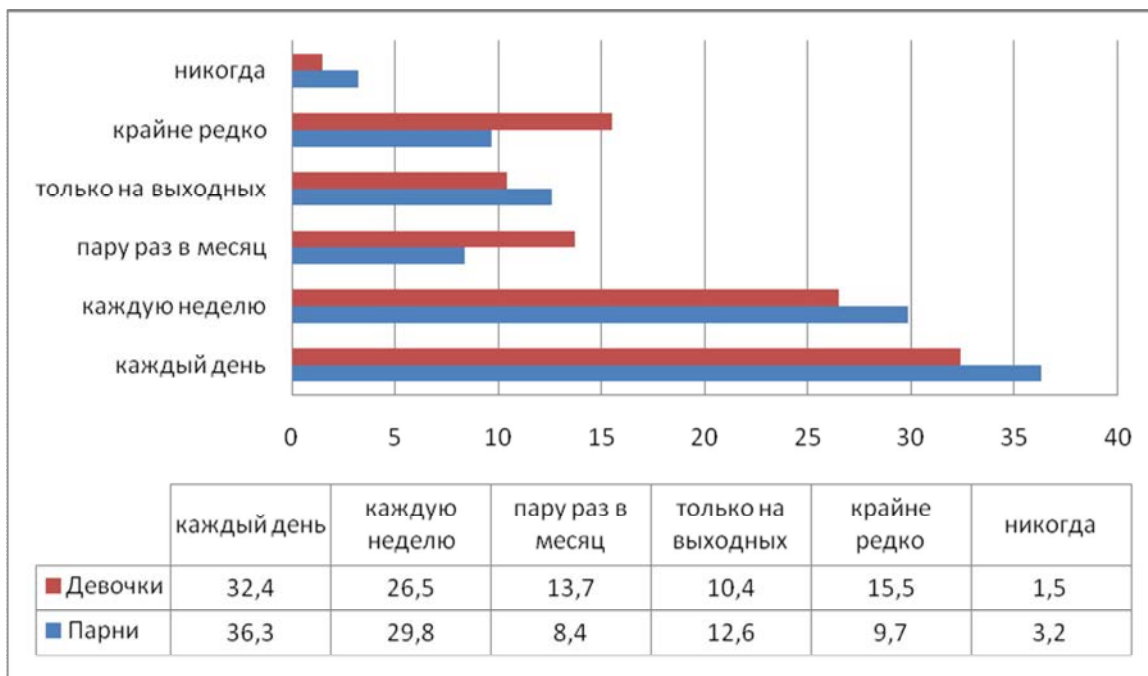

Рис. 1. Результаты опроса потребителей.

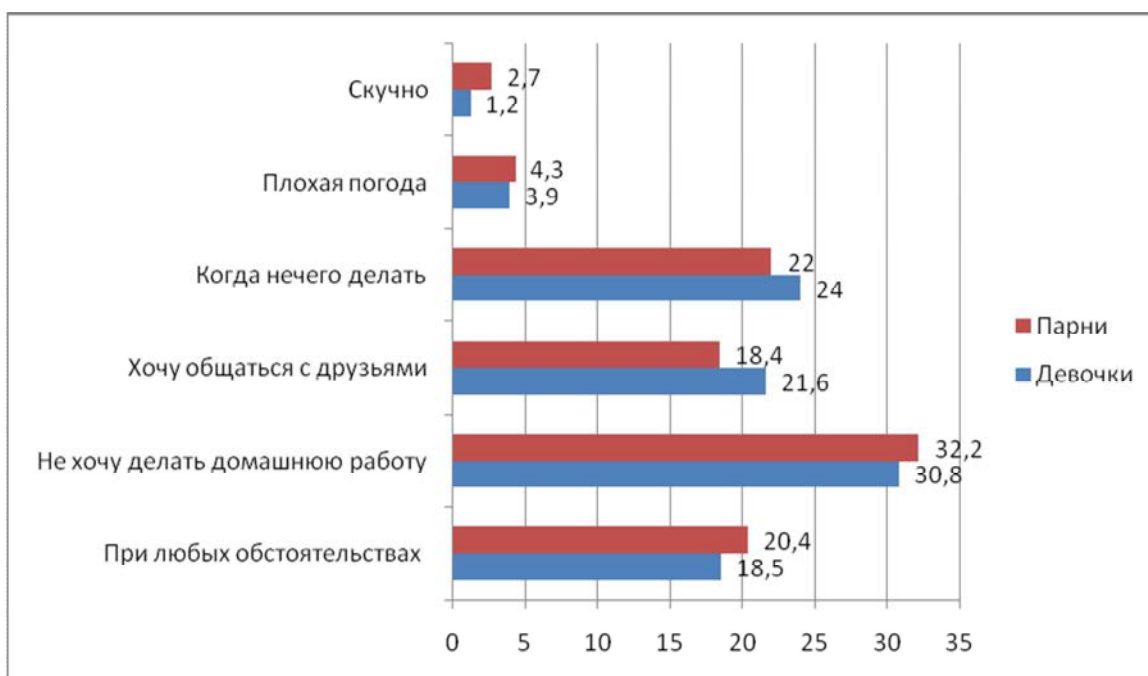

Рис. 2. Причины досуга в социальных сетях.

Таким образом, из проведенного исследования, стало ясно, что со-

циальные сети стали активной ступенью в развитии современных подростков. Однако кроме вышеперечисленных положительных аспектов, они также несут скрытую угрозу, которая наиболее опасна для подростков.

Не первый год в социальных сетях действуют так называемые «группы смерти», которые психологически оказывают влияние на подростков, составляющих половину пользователей подобных социальных сетей, и доводят до самоубийств. Такие группы действуют преимущественно в такой социальной сети как «ВКонтакте», рассчитанные на подростков. Начинается все с того, что администраторы дают участникам групп задания, например, порезать руку лезвием и сфотографировать это. Самое последнее задание – это довести до самоубийства, сняв это на камеру. Самые популярные «группы смерти»: Синий кит, Тихий дом, Разбуди меня в 4:20. Часто эти группы объединены одинаковой символикой, группа «Синий кит» называется так именно потому, что киты единственные млекопитающие, которые могут свести счеты с жизнью, самовольно выбрасываясь на берег.

Чтобы стать участником игры необходимо следующее:

1. Подать заявку для вступления в закрытую группу или написать у себя на странице с хэштегом слова «хочувигру», «синийкит», «тихийдом» и т.д.

2. Если вашу заявку утвердили, то с вами свяжется администратор подобной группы, чтобы провести психологическое изучение личности и проверить готовность к совершению суицида.

3. Следующий этап – это задания, выполнение и результат которых следует снимать на видео, время на исполнение задания ограничено. Если задание не выполнилось вовремя, то участник выбывает из игры, чаще всего это сопровождается угрозами и шантажом.

4. Всего заданий 50, иногда меньше, от 13 и до 50.

5. Финальное задание – покончить с собой ведя при этом прямую трансляцию.

Подобный повышенный интерес подростков к таким группам как «Синий кит» не на шутку беспокоит родителей. Но даже самые простые меры предосторожности смогут защитить подростков от пагубного влияния манипуляторов из суицидального сообщества.

Самое простое и главное правило это бдительность родителей, не следует устанавливать тотальный контроль, так ребенок только почувствует недоверие. Но проявлять здоровый интерес к жизни ребенка, к его интересам и образу жизни следует, если же замечаются тревожные симптомы, следует сразу объяснить подростку правила собственной безопасности и поведения, параллельно информировав правоохранителей. Кроме этого, при сомнениях задействован ли ребенок в подобных «иг-

рах», следует проверить тело на наличие порезов или ран. Также в подобной ситуации следует проверить какой круг общения у ребенка в социальных сетях, в каких группах он состоит и фото/видео какого материала у него на странице в соц. сетях.

Часто подростки присоединяются к «группам смерти» из любопытства и удовлетворив его пытаются покинуть «игру», но администраторы групп прибегают к манипуляциям и угрозам. Информацию для шантажа администраторы групп получают от самого участника или от приведенных им друзей, чаще всего угрожают расправиться с семьей при помощи убийства. Напуганный подросток не осознает, что это простая манипуляция, которая не несет реальной угрозы.

Родителям следует провести для безопасности их ребенка правила поведения при посещении социальных сетей, предупредить об угрозе, в частности рассказать об опасности разглашения личной информации – места жительства, учебы и тому подобное.

Ропавка Андрій Вікторович, студент інституту економіки, управління та інформаційних технологій, 2 курс, група ЕК-21,
Смирнова Віра Геннадіївна, доцент кафедри технологічного обладнання харчових виробництв і торгівлі, кандидат географічних наук, доцент
Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», м. Полтава

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОВІЩЕННЯ ПРО СТИХІЙНІ ЛИХА

Існуюча в Україні чинна нормативно-правова і матеріально-технічна база щодо інформування населення за умов надзвичайних ситуацій в достатньому обсязі задовольняє практику діяльності органів ДСНС [1], проте оперативне доведення до населення інформації про виникнення чи загрозу НС не відповідають вимогам сьогодення. Руйнівний паводок на гірських річках Закарпаття, що спостерігався у лютому 2017 року, коли холодна вода з кригою раптово затопила сотні житлових будинків і домогосподарств, наглядно продемонстрував недосконалість і необхідність вдосконалення вітчизняної системи оповіщення [2].

З нашої точки зору причинами цього є певна відсталість технологій, що застосовує українська ДСНС для інформування населення, низька ефективність механізму здійснення моніторингу та прогнозування НС, погана організація пропаганди та роз'яснювальної роботи серед населення і значна різниця в можливостях отримання інформації жителями

міст і сіл.

Щодо відсталості технологій слід звернутися до практичного досвіду розв'язання подібних проблем у розвинутих країнах світу. Так, у Японії система оповіщення про паводок в автоматичному режимі отримує сигнали від мережі датчиків і гідрометеорологічних станцій, розміщених по всій території країни та здійснює пряме включення національного телебачення. Більшість населення Японії, США отримує оповіщення про НС щонайменше за одну хвилину, що дає можливість своєчасно покинути небезпечні приміщення та врятувати багато життів. Нині до системи оповіщення про катастрофи приєдналися оператори мобільного зв'язку. В автоматичному режимі на телефони розсилаються повідомлення про те, що очікується катастрофа.

Неефективність моніторингу пов'язана з недофінансуванням роботи нашої гідрометеорологічної служби, яка продовжує працювати за старими методами, вимірюючи рівні води вручну і фізично не може забезпечити постійний контроль стану паводконебезпечних річок та інших водних об'єктів.

Слабка роз'яснювальна робота серед населення про можливі наслідки НС призводить до байдужого ставлення людей до сигналів оповіщення, недовіри до отриманої інформації. Проведене опитування молоді на вулицях м. Полтави показало, що біля 80% людей не знають як реагувати на почутий сигнал електросирени, як діяти коли отримують сигнал «Увага всім!». Найбільшу довіру до інформації молодь мала до sms-повідомлень від свого оператора мобільного зв'язку та до інформації в соціальних мережах.

Пропонуємо модернізувати систему оповіщення населення країни, особливо у сільській місцевості. Забезпечити фінансування робіт гідрометеослужби по забезпеченню постійного (автоматичного) моніторингу стану доквілля. Відповідним службам ДСНС разом з операторам мобільного зв'язку розробити програму «попередження про НС» з розсиланням sms-повідомлень про небезпечні події: сильні бурі, паводки, лісові пожежі тощо. Повідомлення відправляються на усі телефони в тому районі, де існує загроза НС. Таким же чином можливо також здійснювати інформування про зникнення дітей (як у США), техногенні катастрофи, теракти тощо. Враховуючи проблеми з коштами на державне фінансування таких програм, спочатку система може діяти на платній основі, а згодом і безкоштовно для усіх громадян.

Список використаних джерел

1. Постанова КМУ «Про затвердження положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях» від 15.02.1999 № 192 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192-99-%D>

2. Наводнение на Закарпатье: горные реки затопили села // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://podrobnosti.ua/2158917-navodnenie-na-zakarpate-gornye-reki-zatopili-sela.html>

Рябінін Сергій Андрійович, студент факультету міжнародного туризму та управління персоналом, 2 курс, група МТУ-225,
Писарський Андрій Олексійович, старший викладач кафедри охорони праці і навколишнього середовища
Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

На сьогоднішній день в Україні здійснюються соціально-політичні та соціально-економічні реформи. Наша країна переживає етап відмирання централізовано-розподільних форм господарювання і народження економічних відносин у сфері праці, притаманних соціально-ринковій моделі управління. При цьому, природно, змінюються ролі й функції основних суб'єктів підприємницької діяльності: держави, роботодавця і працівника. Цей процес неминуче охоплює й охорону праці - невід'ємну частину будь-якого виробництва, а відтак і систему управління охороною праці.

Система управління охороною праці (СУОП) - це частина загальної системи управління організацією, яка сприяє запобіганню нещасним випадкам та професійним захворюванням на виробництві, а також небезпеки для третіх осіб, що виникає у процесі господарювання, і включає в себе комплекс взаємопов'язаних заходів, спрямованих на виконання вимог законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці.

Головна мета управління охороною праці є створення здорових, безпечних і високопродуктивних умов праці, покращення виробничого побуту, запобігання травматизму та профзахворювань. Суб'єктом управління в СУОП на підприємстві в цілому є керівник, а в цехах, на виробничих ділянках і в службах - керівники відповідних структурних підрозділів і служб. Об'єктом управління в СУОП є діяльність структурних підрозділів та служб підприємства по забезпеченню безпечних і здорових умов праці на робочих місцях, виробничих ділянках, цехах та підприємства в цілому.

Організація ефективної системи управління охороною праці здійснюється відповідно до Конституції України шляхом виконання ви-

мог Кодексу законів про працю, Кодексу цивільного захисту України, а також законів України: "Про охорону праці", "Про охорону здоров'я", "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності", "Про колективні договори і угоди", "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення" тощо.

Стан охорони праці на більшості підприємств України ще не дозволяє впровадити концепцію «нульового травматизму» на виробництві, а високі рівні виробничих ризиків проявляються у великій кількості травм різного ступеня важкості. Так на 2015 рік кількість загиблих від травматизму на виробництві в Україні становить 10,3 на 100 тисяч працюючих, що є, безсумнівно, дуже великим показником порівняно з закордонним досвідом у цій сфері. Наприклад у Німеччині цей показник становить лише 0,16 на 100 тисяч працюючих за той же 2015 рік.

Тому, для досягнення нескінченно малого "нульового" ризику, актуальними залишаються заходи з безпеки праці, які розробляються на основі аналізу конкретних ситуацій та умов праці. Їх треба узгоджувати з професійними спілками або уповноваженими особами від трудового колективу.

Науково доведено, що комплекс заходів, спрямованих на поліпшення умов праці, сприяє збільшенню її продуктивності, а саме: зменшення виробничого шуму до рівня допустимих норм – до 3-15%; раціональне забарвлення приміщення – до 25%; продумане використання музики – до 12-14%; створення раціонального освітлення – до 10-15%; правильна організація робочого місця – до 20%; оптимальна температура повітря – до 50%.

Надто важливе значення має внутрішній контроль, який на відміну від інших видів контролю здійснюється значно частіше та від дієвості якого залежить стан охорони праці на підприємстві. Слід зазначити, що крім контролю за станом охорони праці, на підприємстві здійснюється державний нагляд за додержанням законодавчих та інших нормативно-правових актів з охорони праці з боку уповноважених органів, зокрема, Державна служба України з питань праці і посадових осіб (державних інспекторів), яка має здійснювати комплексне управління охороною праці та промисловою безпекою на державному рівні, а також реалізацію державної політики у сферах промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами, здійснення державного гірничого нагляду, а також з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, зайнятість населення, загальнообов'язкове державне соціальне страхування в частині призна-

чення, нарахування та виплати допомоги, компенсацій, надання соціальних послуг та інших видів матеріального забезпечення з метою дотримання прав і гарантій застрахованих осіб.

Так на 2016 рік Державною службою України з питань праці проведено 21244 перевірки на 17977 підприємствах, де виявлено 45433 порушення чинного законодавства з питань охорони праці. В середньому на одному перевіреному підприємстві було по 4 порушення.

Проте варто нагадати, що з 1 січня 2015р. було запроваджено одразу два мораторії на перевірки, передбаченні прийнятим в один день, 28 грудня 2014 р., законами №71-VIII та №76-VIII. Мораторії мають чинність і на 2017 рік. При цьому п.8 Прикінцевих положень Закону України №76-VIII передбачає заборону на будь-які перевірки (крім перевірок Державної фіскальної служби і Держфінінспекції), за винятком випадків, коли є наявність дозволу Кабміну або наявність заяви суб'єкта про проведення перевірки. Тому постає питання про встановлення і контроль за реальним станом охорони праці на підприємствах.

Зі зростанням масштабів виробництва та технологічних можливостей збільшується масштаб наслідків від аварій, а також небезпека для здоров'я та життя співробітників, насамперед тих, що виконують роботи з підвищеною небезпекою. Сьогодні виробничі компанії прагнуть, з одного боку, зменшити витрати, пов'язані з охороною здоров'я та безпекою праці, з іншого боку – підвищити безпеку виробництва, ефективно керуючи пов'язаними з ним ризиками для людини, і одночасно поліпшити корпоративний імідж.

Отже, ефективно побудована система управління охороною праці, яка відповідатиме дійсним нормам законодавства дає змогу контролювати небезпечні виробничі фактори, управляти виробничими ризиками; запобігати інцидентам, аваріям, позаштатним ситуаціям; поліпшенню умов праці та збільшенню продуктивності виробництва, і, як наслідок, створити якісне виробництво на підприємстві.

Так, якщо порівнювати кількість потерпілих від нещасних випадків, які призвели до втрати працездатності на 1 робочий день або більше, та від нещасних випадків зі смертельним наслідком за 2013, 2014 і 2015 роки, що становить 0.96, 0.64 і 0.58 на 1000 працюючих відповідно, можна побачити тенденцію до спаду рівня нещасних випадків на виробництві, що є свідченням того, що на українських підприємствах впроваджуються основні принципи та засади охорони праці, які неможливі без ефективного управління, та розвивається культура праці на виробництві.

Список використаних джерел

1. Литвинов В. Рекомендації щодо організації охорони праці на підприємствах будівництва, транспорту та зв'язку / В. Литвинов//

ТОВ"СКАЙ-ПРИНТ", журнал "Охорона праці та пожежна безпека". – Київ, 2016. – № 8. – С. 47-51.

2. Охримчук Д. Ще раз про дію мораторію на перевірки підприємств / Д. Охримчук// ТОВ"СКАЙ-ПРИНТ", журнал "Охорона праці та пожежна безпека". – Київ, 2016. – № 5. – С. 28-31.

3. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці: Підручник. 5-е вид. / За ред. М.П. Гандзюка. - К.: Каравела, 2011. - 384 с.

Самойленко Микола Олександрович, курсант факультету № 1,
3 курс, група Ф1-14-8,

Шевченко Тихін Віталійович, викладач кафедри тактичної та
тактико-спеціальної підготовки факультету № 3
Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ НЕСЕННЯ СЛУЖБИ ПОЛІЦІЇ НА ТЕХНОГЕННИХ ОБ'ЄКТАХ

Актуальністю даної роботи полягає у гострій необхідності забезпечення публічного порядку на місцях несення служби з урахуванням техногенних об'єктів, які знаходяться поруч. Співробітники Національної поліції забезпечують несення служби та охорону на техногенних об'єктах тобто об'єктах, які під впливом природних (природних катаклізмів) та антропогенних причин (аварій, людської недбалості або тероризму) можуть спровокувати виникнення надзвичайної ситуації техногенного характеру (пожежі, хімічні забруднення, радіоактивне забруднення і т.д.). До таких можна віднести наступні об'єкти:

- атомної енергетики,
- хімічної промисловості,
- транспортної інфраструктури,
- склади зі зберіганням боєприпасів,
- склади зі зберіганням хімічних речовин,
- об'єкти комунального господарства,
- спортивна інфраструктура,
- міські об'єкти, де проходять масові заходи.

Надзвичайні ситуації становлять значний відсоток від загальної кількості (ситуацій) завдань, які стоять перед працівниками Національної поліції. В свою чергу ці ситуації поділяються на наступні види: природного та антропогенного походження. Одними з найнебезпечніших ситуацій антропогенного походження є аварії на техногенних об'єктах. До

прикладів аварій на таких об'єктах можна віднести:

- Аварії які сталися стосовно атомної енергетики, найбільш суттєвою була аварія на Чорнобильській АЕС 26 квітня 1986 року, наслідками якої тільки в Україні радіоактивного забруднення зазнали понад 8% території країни (майже 50 тис. км² земель), на яких зосереджені 2,3 тис. населених пунктів дванадцяти областей. Та залучення до ліквідації склали приблизно 600 000 - 900 000 тис чоловік, першими ліквідаторами з яких були задіяні міліціонери та робітники станції. На міліцію покладалися функції евакуації цивільного населення з найбільш забруднених територій, та безпосередня ліквідація наслідків аварії.

- Аварії стосовно хімічних забруднень, до однієї з яких можна віднести викид аміаку на "Стиролі". У серпні 2013 року на хімічному підприємстві "Стирол" у Горлівці Донецької області стався викид аміаку. В результаті цього п'ятеро людей загинули, ще п'ятеро постраждали. Як пізніше встановили експерти, вибух і викид аміаку стався через незадовільний технічний стан аміакопроводу, обумовленого корозією навколишнього середовища, а також ерозією робочого середовища

- Вибух на сховищах боєприпасів, в Лозовій у серпні 2008 року, вибух сховища військових боєприпасів на території військової частини А0829. 27 серпня о 16.00 пролунали перші вибухи на площині, де зберігалися 120-мм снаряди для мінометів. Деякі райони міста були евакуйовані, частина будинків у кварталах, прилеглих до епіцентру вибухів, зазнали пошкоджень (зокрема одна зі шкіл міста).

Аварії на таких об'єктах спричиняють:

- порушення нормальних умов життєдіяльності,
- значні матеріальні збитки,
- чисельні смерті та травмування серед населення,
- зараження людей та тварин,
- велика кількість травм і смертей серед співробітників НП,
- швидкість перебігу подій.

Громадське (публічне) місце - частина (частини) будь-якої будівлі, споруди, яка доступна або відкрита для населення вільно, чи за запрошенням, або за плату, постійно, періодично або час від часу, в тому числі під'їзди, а також підземні переходи, стадіони.

Найбільш поширеними місцями несення служби поліцейськими є міські об'єкти, де проходять масові заходи. Святкові заходи у місті, демонстрації, мітинги, хода, релігійні свята передбачають додаткових зусиль від особового складу Національної поліції. До основних особливостей, яких відносяться:

- скупчення великої кількості осіб на великій території;
- виникнення непередбачуваних обставин (порушення громадсько-

го порядку, масові безпорядки, бійки, пожежі тощо);

- залучення значної кількості служб та підрозділів Національної поліції;

- велика кількість об'єктів, які можуть постраждати на випадок масових заворушень;

- можливість виникнення паніки та неконтрольованого натовпу;

- перешкоджання руху транспорту та населення.

Також поліцейські постійно залучаються до охорони громадського порядку при проведенні спортивних заходів (біля стадіонів). Особливістю такого виду служби є:

- скупчення великої кількості осіб на обмеженій території;

- можливість швидкоплинної зміни оперативної обстановки;

- виникнення непередбачуваних обставин (порушення громадського порядку, масові заворушення, бійки, пожежі тощо);

- образи, підбурювання та застосування сили з боку окремих громадян;

- спонтанне формування угруповань, які здійснюють вплив на натовп;

- введення державними органами режимних обмежень, додаткових заборон та обов'язків;

- залучення значної кількості служб та підрозділів Національної поліції;

- структурна перебудова підрозділів на час проведення заходу;

- попередній огляд об'єкту та прилеглої місцевості;

- створення спеціальних органів управління (оперативний штаб, пункт управління тощо);

- забезпечення засобами зв'язку і спостереження для своєчасного реагування на непередбачувану ситуацію;

- необхідність виявлення витримки, гуманності, застосування перш за все методів переконання та роз'яснення;

- затримання правопорушників лише у виняткових ситуаціях (наприклад при злісній непокорі працівнику поліції).

Особливості несення служби Національної поліції на техногенних об'єктах:

- не має попередніх проявів;

- порушення нормального ритму життя на значній території;

- порушення діяльності транспорту та зв'язку, державних органів, інших підприємств, установ та організацій;

- сприятливі умови для поширення чуток, виникнення паніки та вчинення правопорушень;

- винятковий характер небезпеки для життя і здоров'я громадян та

працівників Національної поліції;

- порушення нормального функціонування організму поліцейського та можливість віддалених генетичних наслідків (хімічне, біологічне та радіаційне зараження);
- необхідність виконання в короткі терміни великого обсягу функцій;
- вимагають негайних, рішучих та злагоджених дій Національної поліції та інших органів державної влади;
- необхідність проведення додаткових режимно-правових заходів;
- необхідність роз'яснювальної роботи з потерпілими та їх близькими.

Сахно Євгенія Вячеславівна, студентка механічного факультету, 2 курс, група МКН-21,

Ковтунов Юрій Олександрович, доцент кафедри Комп'ютерних технологій та мехатроніки, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ВПЛИВ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ НА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Мобільні телефони (МТ) досить швидко впроваджуються в наше повсякденне життя. Мільйони людей щодня користуються МТ, які стають неодмінним атрибутом сучасної людини. Все частіше серед тих, хто розмовляють по мобільному телефону, можна зустріти не тільки ділових людей, але й домогосподарок та дітей. І все частіше у медиків, учених, а останнім часом і в самих користувачів МТ виникає питання: а чи безпечні мобільні телефони? Усім добре відомо про шкідливий вплив електромагнітної енергії на здоров'я людини. А МТ і є, по суті, джерелом електромагнітних хвиль, розташованим на момент розмови по телефону поблизу найбільш радіочутливих органів людини - головного мозку та очей.

Основними елементами системи стільникового зв'язку (ССЗ) є базові станції (БС) і мобільні радіотелефони.

Дослідження електромагнітної ситуації на територіях, прилеглих до БС, показали, що рівень випромінювання на них близький до фонового й у багато разів менший гранично припустимого рівня, встановленого санітарними нормами. Таким чином, вважається, що БС, установлені згідно діючих правил, не несуть небезпеки для людини. Проте, оскільки антени базових станцій часто встановлюються на дахах будівель, треба знати, що не можна: чіпати елементи антен руками; залазити на антени; знаходитися на даху будівлі, особливо поблизу антени з її випромінюючого боку.

Більшість фахівців схиляються до того, що МТ відчутно впливають на людину, причому цей вплив є негативним.

Електромагнітна енергія поглинається тілом людини і, перетворюючись на теплову, розігріває тіло й окремі органи. На принципі розігрівання предметів за рахунок електромагнітної енергії базується робота мікрохвильові печі. Щоправда, потужність випромінювання в печах значно вища, ніж у стільникових телефонів. Проте треба враховувати, що антена - основний випромінювач телефону - знаходиться зовсім поряд із головним мозком, на який, власне, й діє електромагнітне поле. У результаті температура окремих ділянок мозку підвищується. Під час тривалої розмови цей ефект можна відчувати у підвищенні температури вушної раковини. Це несприятливий ефект для будь-яких органів. Інший орган, який потрапляє під вплив випромінювання від стільникового телефону, - кришталик ока. Через виконання своїх дуже важливих функцій - підтримки прозорості й акомодатії - він погано поповнюється кров'ю і тому особливо чутливий до дії електромагнітного випромінювання. А це впливає на гостроту зору.

Процес дії випромінювання стільникового телефону на мозок, так званий інформаційний ефект вивчений поки недостатньою мірою. Суть його полягає в наступному: мобільні телефони стандарту GSM здійснюють передачу інформації імпульсами, об'єднаними в блоки. Блок складається з 8 імпульсів. У розпорядженні кожного користувача знаходиться тільки один із восьми імпульсів. Решта сім належать іншим семи абонентам, які у цей момент на даній частоті можуть вести телефонні розмови. Тривалість одного GSM-блоку становить 4,616 мілісекунди (мс), отже, частота пульсації мобільного телефону становить $1/4,616 \text{ мс} = 216,6 \text{ Гц}$, або заокруглено 217 Гц. Водночас з генерацією кожного восьмого імпульсу відбувається і пропорційне виділення енергії. Якщо номінальна потужність стільникового апарата, згідно інструкції, рівна 2 Вт, то потужність, що виділяється при кожному імпульсі, буде: $2/8 = 0,25 \text{ Вт}$. Це ще не все. Блоки згаданих імпульсів між мобільним телефоном і базовою станцією групуються в мультиблоки, що складаються з 26 повторень. Отже, другою частотою, яка створюється стільниковим телефоном, є частота: $217/26 = 8,35 \text{ Гц}$. Більше того, деякі види мобільних апаратів, що працюють в енергозбігаючому режимі (DTX), здатні генерувати третю частоту - 2 Гц.

Ось у цьому наборі низькочастотних випромінювань і прихована одна з небезпек мобільного зв'язку. Річ у тому, що згадані частоти стільникових апаратів співпадають з частотами власної, природної біоелектричної активності головного мозку людини, які реєструються на електроенцефалограмі (ЕЕГ). Так, частота 217 Гц співпадає з так званим гамма-ритмом мозку, 8,35 Гц - із альфа-ритмом, а 2 Гц - з дельта-ритмом. Отже, ззовні (з безпосередньої близькості) в головний мозок людини потрап-

ляють сигнали, що здатні взаємодіяти з власною біоелектричною активністю головного мозку (наприклад, шляхом резонансу) і тим самим порушувати його функції. Такі зміни помітні на електроенцефалограмі й не зникають тривалий час після завершення розмови. Дуже важливо відзначити ще й те, що самі альфа-хвилі надзвичайно індивідуальні, безпосередньо пов'язані з розумовою діяльністю людини і вважаються віддзеркаленням сканування внутрішніх образів свідомості. Абстрактне мислення пов'язане саме з альфа-ритмом мозку, під час сну переважає дельта-ритм, а гамма-хвилі відповідають активній діяльності людини. Тому звичка деяких людей розташовувати біля узголів'я ліжка стільниковий телефон і використовувати його як будильник, виявляється, може бути шкідливою. Мобільний телефон уночі не спить, а постійно, навіть у стані очікування виклику, працює в пульсуючому режимі.

Дослідження, проведене Шведським національним інститутом праці та Норвезьким управлінням із захисту від випромінювання, показало, що навіть люди, котрі використовують телефон менше двох хвилин на день, відчувають дискомфорт і побічні ефекти. Дослідження проводилося впродовж року на 11 тисячах добровольців. Згідно з отриманими даними, 84 % користувачів мобільних телефонів відчували під час розмови нагрівання шкіри за вухом. У деяких користувачів також траплялися провали пам'яті, спостерігалися запаморочення, головний біль і підвищена стомлюваність. Майже чверть опитаних мала проблеми з пам'яттю, половина потерпала від головного болю, а близько 65 % відчували сонливість. У третини абонентів погіршилась концентрація уваги в ході або відразу після розмови, особливо це було помітно серед людей молодше 30 років, які інтенсивно користувались телефоном. Абоненти, що використовують стільникові телефони чотири і більше разів на день, у 3,6 рази частіше скаржилися на головні болі, ніж ті, хто робив менше двох дзвінків. Особливо чутливі до високочастотного випромінювання мобільних телефонів діти.

На думку доктора Лейфа Селфорда, випромінювання мобільних телефонів руйнує важливі клітини головного мозку, що «відповідають» за пам'ять і здібність до навчання. Відмиранням саме цих клітин характеризується хвороба Альцгеймера.

Професор біохімії Каліфорнійського університету Рос Аді переконаний: «Уперше за історію людства ми тримаємо у голові досить потужний радіопередавач». Згідно з його дослідженням, «електромагнітні поля, що створюються стільниковими телефонами, взаємодіють із клітинами головного мозку. Ця взаємодія може змінювати здатність мозку до сприйняття і переробки інформації». «Не можна виключати можливість відкладених ефектів, за яких можуть бути порушені механізми росту мозко-

вих клітин, зокрема, існує вірогідність виникнення раку та лейкемії», - твердить Рос Аді. Професор вважає також, що робота стільникового телефону в безпосередній близькості від голови може впливати на обмін речовин у мозку, зокрема на метаболізм кальцію. А кальцій бере участь у синтезі ДНК і регулює життєвий цикл клітин. Існують припущення, що електромагнітне випромінювання може призводити до розривів у ланцюгах ДНК. При цьому саме випромінювання не руйнує ДНК, а лише уповільнює або блокує процес «ремонт» зіпсованих елементів. Це, на думку вченого, збільшує ризик неконтрольного росту клітин, що призводить до утворення ракових пухлин. Крім того, така ситуація може призвести до руйнування спеціального кров'яного бар'єра мозку, який перешкоджає проникненню токсинів з інших частин тіла.

За словами дослідників італійської Національної ради (National Research Council in Bologna), випромінювання стільникових телефонів викликає розвиток лейкемії. Це підтверджує й експериментальне дослідження: так, протягом доби клітини лейкемії потрапляли під дію радіохвиль частотою 900 МГц і потужністю 1 міліват. Багато європейських операторів стільникового зв'язку працюють саме на частотах 900 МГц, тоді як потужність випромінювання може сягати двох ват, хоча зазвичай цей показник удесятеро менший. Через добу після початку експерименту в деяких клітин лейкемії почали активізуватися гени, відповідальні за самогубство. В результаті кількість таких загиблих клітин серед опромінених зросла на 20 % порівняно з іншою групою клітин, які не піддавалися опромінюванню. Більше того, згодом виявилось, що в тих опромінених клітинах, які залишилися, активізувалися відразу три гени, відповідальні за репродукцію, після чого клітини лейкемії почали дуже швидко розмножуватися.

За даними вчених Великобританії, тривале користування мобільним телефоном здатне призвести до серйозних порушень у роботі нирок. За їхніми висновками, випромінювання мобільних телефонів викликає зміни в червоних тільцях у крові людини.

Випромінювання мобільних телефонів може представляти серйозну небезпеку для вагітних, - вважає професор Інституту біофізики Мінохоронздоров'я Росії Юрій Григор'єв - відомий учений і голова Російського національного комітету із захисту від неіонізуючих випромінювань.

Аналізуючи вище розглянуті дослідження науковців, можна вивести основні правила користування мобільними телефонами:

- Не вішайте телефон на шию, покладіть його в його сумку, не тримайте у внутрішній кишені або в кишені штанів.
- Дітям та підліткам потрібно обмежувати час користування телефонами, оскільки їх мозок і нервова система все ще знаходяться в процесі

формування.

- Скоротіть до мінімуму розмови в місцях з поганим зв'язком . Ваш стільниковий телефон - істота інтелектуальне. Якщо зв'язок поганий, то він збільшує потужність сигналу і навпаки. Тому акустична боротьба з перешкодами нічого хорошого вам не принесе.

- Використовуйте гарнітури. Будь-яка гарнітура частково знімає з вас деякий об'єм випромінювання. Головним чином ви знижуєте опромінення мозку.

- Пам'ятайте, що максимальна потужність випромінюється стільниковим телефоном під час встановлення зв'язку. Ви напевно, слухали які перешкоди здатний навести ваш стільниковий друг на акустику. Тому розмови по 3 секунди безкоштовні тільки для вашого гаманця, але не для вашого здоров'я.

- При покупці телефону будьте уважні і звертайте увагу не тільки на можливість і дизайн телефону. Але і на значення SAR , яке має бути зазначено в інструкції , воно має бути в межах від 0,28 до 1,5 Вт/кг. Чим менше SAR, тим безпечніше телефон для людини.

Отже, у докладі буде детальніше розглянуте питання впливу мобільних телефонів на здоров'я людини, а також виділено основні правила поведінки з мобільними телефонами.

Селецька Олена Альбертівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-24,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК «ДРУГА СУБ'ЄКТИВНА РЕАЛЬНІСТЬ» В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день вибрана тематика набуває актуальності, оскільки впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери громадського життя істотно підвищило залежність суспільства, конкретного індивіда від надійності функціонування інформаційної інфраструктури, достовірності використовуваної інформації, її захищеності від несанкціонованої модифікації, а також протиправного доступу до неї. Сучасна людина, її повсякденне життя стали усе більш залежними від масової комунікації. Інформаційні технології як реальний соціальний ресурс адаптації людини до життя стали активно використовувати для маніпулювання свідомістю. Набули поширення методи

інформаційного управління людьми. При цьому в постійному припливі інформації для втілення таких цілей як орієнтування в сучасній ситуації й соціальному середовищі, розвиток загального кругозору та вирішення повсякденних практичних проблем реалізуються на 70 % за рахунок спеціалізованої інформації, одержуваної з засобів масової комунікації. Засоби масової комунікації створили в суспільстві своєрідну «другу суб'єктивну реальність». Відбувається формування «підпорядкованості» свідомості ідеям, які пропагуються засобами масової інформації, що робить людину відкритою і беззахисною перед маніпулятивними технологіями.

Згідно з даними Держкомстату в Україні приблизно 6,1 млн. користувачів мережі інтернет. За даними незалежних соціологічних компаній цей показник перевищив 21,8 млн. чоловіків. Кожен п'ятий українець заходить в інтернет з мобільного пристрою.

Показники співвідношення користування українцями різними соціальними мережами представлені на рис. 1.

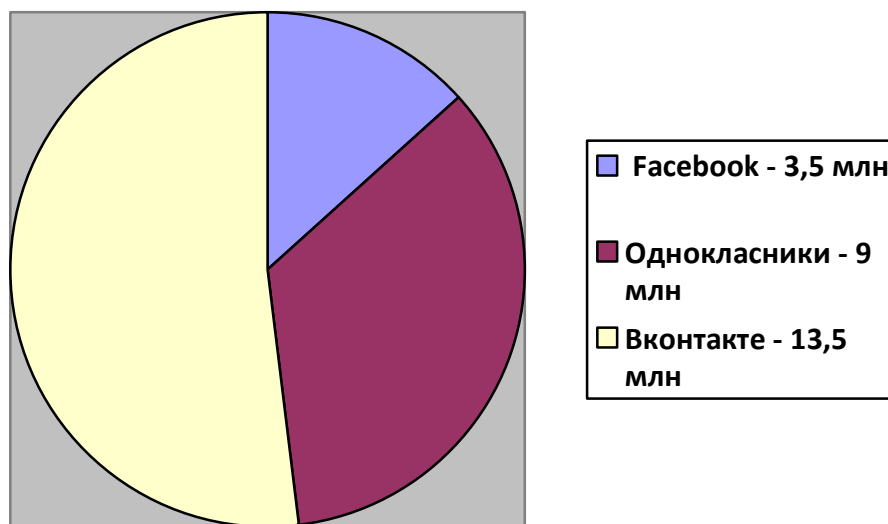

Рис. 1. Показники співвідношення користування українцями різними соціальними мережами.

З кожним роком вплив інтернету як ключового комунікативного майданчика в Україні зростає: збільшується кількість інтернет засобів масової комунікації [1]. На основі цих показників, Україна у сфері розвитку власного медіапростору стикається з низкою системних проблем, вирішення яких є важливим елементом при побудові сучасного демократичного суспільства. Отже, стрімкий розвиток інформаційно-

комунікаційних технологій несе з собою не тільки нові можливості, але й цілий ряд загроз, здатних дестабілізувати життя людей. Однією з таких загроз є інформаційна війна.

Інформаційні впливи на масову свідомість існували завжди. Як технологію його використовували ще шамани і жерці, коли намагалися «конструювати майбутнє» в тому чи іншому напрямку. Вперше поняття інформаційна війна було закріплене в директиві Міністерства оборони США DOD S 3600.1 (від 21 грудня 1992 року), де воно вживалося у вузькому значенні і розглядалося як різновид радіоелектронної боротьби. В подальшому, в звіті американської корпорації «Ренд» MR-661-0SD «Strategic Information Warfare. A new face of War» (1996 р.) вперше з'явився термін – «стратегічна інформаційна війна (інформаційне протиборство)». Вона визначалася як війна з використанням державного глобального інформаційного простору й інфраструктури для проведення стратегічних військових операцій і зміцнення впливу на власний інформаційний ресурс [2, 3].

На сьогоднішній день існує безліч визначень поняття «інформаційна війна». Найбільш вдалим є теза про те, що інформаційні війни поняття історичне, яке формувалося протягом багатьох років, і сьогодні інформаційною війною називається війна, що ведеться за допомогою різноманітної інформаційної зброї (комп'ютерної, психологічної та ін.), у всіх сферах суспільного життя, головним завданням якої є підкорення свідомості, ідеології, духовності противника з метою завоювання його ресурсів [4].

До методів маніпуляції масовою свідомістю відносять такі: 1) використання навіювання; 2) перенесення приватного факту в сферу загального, в систему; 3) використання чуток, домислів, тлумачень у незрозумілій політичній або соціальній ситуації; 4) метод під назвою «потрібні трупи»; 5) метод «страховиськ»; 6) замовчування одних фактів і вип'ячування інших; 7) метод фрагментації; 8) «Метод Геббельса» (багаторазові повтори); 9) метод чергування на конвєєрі «правда, правда, правда, неправда, правда»; 10) створення неправдивих подій, містифікація [5]. Усі ці методи використовуються в інформаційних війнах, оскільки в них серед іншого активно здійснюється маніпуляція масовою свідомістю.

Дискусію щодо механізмів протидії інформаційній війни, що розгорнулася в українському експертному середовищі, можна звести до ключових тез: протиставляти пропаганді потрібно пропаганду/контрпропаганду або щось інше, наприклад як пропонує євроатлантичний досвід – стратегічні комунікації. Експерти в Україні наголошують, що пропаганда стала неефективним засобом боротьби оскільки її

використовують не за класичним призначенням, згодом на її зміну прийшла контрпропаганда, але вона також є недоцільною із-за багатьох об'єктивних чинників, з'ясування яких не є темою даної роботи. Тож актуальним залишається останній спосіб боротьби. Вислів «стратегічні комунікації» було вперше застосовано Вінце Вітто – головою Цільової групи з поширення керованої інформації Ради з оборонної науки, Пентагон, США у 2001 році. Приблизно у середині 2006 р. він почав використовуватися у військово-політичному лексиконі Європи. Відтоді термін «стратегічні комунікації» також застосовувались в діяльності НАТО [5]. «Політика стратегічних комунікацій НАТО» (NATO Strategic Communications Policy) – один із засадничих документів Альянсу в цій сфері - подає таке трактування поняття: стратегічних комунікацій НАТО – скоординоване і належне використання комунікативних можливостей і діяльності Північноатлантичного альянсу – публічної дипломатії, зв'язків з громадськістю, інформаційних та психологічних операцій – у разі необхідності для підтримки політики Альянсу, операцій і заходів та з метою просування цілей НАТО.

Стратегічні комунікації спрямовані на підрив і делегітимізацію противника у спосіб набуття підтримки й визнання з боку місцевого населення, електорату своєї країни, міжнародної громадськості та усіх інших цільових аудиторій. Сутність стратегічних комунікацій полягає в тому, що сформульовані для різних цільових аудиторій меседжі не конфліктують один із одним. Ефективними вважаються такі стратегічні комунікації, що не вичерпуються спрямування на одну конкретну цільову аудиторію, а беруть до уваги ймовірні наслідки сприйняття конкретного меседжу всіма іншими можливими цільовими аудиторіями.

Отже, ключовими компонентами реалізації стратегічних комунікацій виступають: а) розуміння владою суспільства; б) узгодження дій, зоб'явлень, висловлювань в сфері політики з метою найшвидшого досягнення стратегічних цілей; в) визнання того, що стратегічні комунікації є невід'ємним засобом боротьби в інформаційній війні.

Для ефективної боротьби в інформаційній війні повинні бути впровадженні стратегічні комунікації, що буде проявлятися в наступному: 1) нормативно-правова діяльність, підсумком якої є система взаємопов'язаних документів, що буде регулювати сферу стратегічних комунікацій; 2) структурно-організаційна діяльність, результатом якої буде створення в Україні Центру передового досвіду з питань стратегічних комунікацій. Завданнями б такого центру були: а) розроблення програм стратегічних комунікацій; б) проведення досліджень з метою пошуку практичних рішень для розв'язання існуючих проблем; в) вивчення закордонного досвіду протидії інформаційній війні.

Також варто наголосити увагу на загально нормотворчих питаннях. В Україні правовим регулювання щодо положень про інформацію виступають такі нормативно-правові акти: Закон України (ЗУ) «Про інформацію» від 02.10.1992 року, ЗУ «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 року. Однак в жодному українському нормативно-правовому акті не має положень про інформаційну війну, стратегію захисту. Зважаючи на реалії сьогодення, така прогалина повинна бути подолана шляхом внесення законодавчих змін, а саме до ст. 1 Визначення термінів першого наведеного закону: надати визначення інформаційній війні та доповнення цього закону окремим розділом, який буде присвячений засобом протидії інформаційній війні.

Список використаних джерел

1. Звіт Національної ради з питань телебачення і радіомовлення за 2014 рік // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.Nrada.gov.ua/userfiles/file/2014/Zvitna%0informacia/Zvit_2014.pdf
2. Директива Міністерства оборони США DOD S 3600.1 від 21 грудня 1992 р.
3. Звіт американської корпорації «РЕНД» MR-661-OSD «Strategic Information Warfare. A new face of War», 1996 р.
4. Шпилик С. Інформаційна війна, пропаганда та PR: такі схожі й такі різні / Світлана Шпилик // Галицький економічний вісник. – Тернопіль: ТНТУ, 2014. – Том 47. – № 4. – С. 178 - 188.
5. Манипуляция сознанием в СМИ и не только // [Електронний ресурс] / Feb. 16th, 2014. – Режим доступу: <http://rusrand.ru/analytics/manipuljatsija-soznaniem-v-smi-i-ne-tolko>
6. NATO Strategic Communication: More to be Done? / Steve Tatham, Rita Le Page; National Defence Academy of Latvia Center for Security and Strategic Research. – Rīga, 2014. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.academia.edu/6808986/NATO_Strategic_Communication_More_to_be_done
7. Dimitriu G. R. Winning the story war: Strategic communication and the conflict in Afghanistan / G. R. Dimitriu // Public Relations Review. – 2012. – Vol. 38, Issue 2. – P. 195 – 207.

Сененко Катерина Олегівна, студентка факультету транспортних систем, 5 курс, група ТС-51,

Кравцов Михайло Миколайович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ПОЖЕЖІ ТА ВИБУХИ НА ПОВІТРЯНОМУ ТРАНСПОРТІ

За даними Міжнародної організації цивільної авіації, відносні показники рівня безпеки польотів у вітчизняній галузі цивільної авіації значно гірші від середніх загальносвітових показників. За останні десять років страхові компанії відшкодували збитків від авіаційних подій на суму понад 160 млн. гривень [1].

Кожна п'ята аварія літака супроводжується пожежею. Під час пожежі за бортом у пасажира після приземлення літака будуть одна-дві хвилини, щоб покинути салон. Дані Національного управління з безпеки перевезень США свідчать, 70% людей, що потрапили в авіакатастрофи з пожежами, залишаються живими.

Причини пожежонебезпеки літаків (вертольотів): - великий запас на борту горючих рідин (гас, моторні масла, рідини); застосування в якості декораційно-оздоблювальних матеріалів пасажирських салонів пластмас, синтетичних матеріалів, що володіють високими токсичними властивостями; велика кількість людей (від 30 до 720 осіб); обмежені розміри евакуаційних шляхів; малий межавогнестійкості обшивки фюзеляжу [2].

Основні причини пожеж на повітряному транспорті: відмова окремих систем і агрегатів; втрата міцності літака при ударі його об землю при зльоті та посадці; викочування літака за межі злітної посадкової смуги; порушення правил при заправці паливом.

Аварійна посадка літака часто супроводжується виникненням пожежі на борту літака. Не панікуйте! За даними Національного управління з безпеки перевезень США, понад 70% людей, що потрапили в авіакатастрофи з пожежами, залишаються в живих. У випадку пожежі на борту літака найбільшу небезпеку представляє дим, а не вогонь. Дихайте тільки через бавовняні або вовняні елементи одягу, по можливості змочені водою. Через 2-3 хв. після виникнення полум'яного горіння двоокис вуглецю в салоні сягає смертельної концентрації. Постарайтеся надати допомогу в ліквідації пожежі або захиті від вогню і диму. Пробираючись до виходу, рухайтесь пригнувши або на четвереньках, тому що внизу салону задимленість менше. Захистите відкриті ділянки тіла від прямого впливу вогню, використовуючи наявний одяг, пледи і т.д. Після приземлення і зупинки літака негайно направляйтесь до найближчого виходу, тому що висока імовірність вибуху. Якщо прохід завалений, пробирайтесь через крісла, опускаючи їхні спинки. При евакуації позбудьтеся від ручної поклажі й уникайте виходу через люки, поблизу яких мається відкритий вогонь або сильна задимленість [3].

Температура всередині пасажирських салонів різко наростає по висоті. На рівні підлоги вона становить +50° С, а на висоті 1,5 м від підлоги вона дорівнює +250° С. Тому, пробираючись до виходу, рухайтесь

пригнувшись або на четвереньках.

Після виходу з літака віддаліться від нього якнайдалі і ляжте на землю, пригорнувши голову руками – можливий вибух. У будь-якій ситуації дійте без паніки і рішуче, це сприяє Вашому порятункові. Така поведінка в екстремальних ситуаціях збільшує шанси людини на виживання [4].

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції Державної цільової програми безпеки польотів на період до 2015 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 273 від 5 березня 2009 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

2. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / за ред. Цапка.- Київ, 2006. – С. 275.

3. Монмоллен М. Системы "Человек и машина". - М.: Мир, 1973.- 256 с.

4. Кануншков Б.Т., Пастухов В.К., Применш В.І. Основи пожежної безпеки авіапідприємств: Навч. посібник. - К.: КМУЦА, 1999. - 168 с.

Сергієнко Катерина Сергіївна, Писаренко Олена Леонідівна, студентки приладобудівного факультету, 5 курс, група ПБ-61м,
Мітюк Людмила Олексіївна, доцент кафедри охорони праці, промислової та цивільної безпеки, кандидат технічних наук, доцент Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», м. Київ

МОНІТОРИНГ НЕБЕЗПЕК, ЩО МОЖУТЬ СПРИЧИНИТИ НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

Цивільний захист є невід'ємною частиною розвинутої держави. Кожна людина має певні законодавчі права, що забезпечують її захист.

На даний момент в нашій країні існують проблеми з запобіганням та локалізацією надзвичайних ситуацій (НС). Моніторинг небезпек може допомогти вчасно виявити загрозу та своєчасно попередити їх наслідки.

Вперше термін «моніторинг» було вжито під час Стокгольмської конференції ООН 1972 року [1].

Головні напрямки моніторингу мають такі етапи:

- спостереження за чинниками, що впливають на навколишнє середовище;
- оцінка поточного стану навколишнього середовища;
- прогнозування та оцінювання стану середовища.

Існує велика кількість різноманітних заходів та методик, що націле-

ні на моніторинг НС [2].

Основною метою моніторингу НС є:

- сейсмічний моніторинг;
- прогноз вихідних подій НС гідрометеорологічного стану;
- прогнозування землетрусів;
- екологічний та техногенний моніторинг об'єктів, тощо.

Моніторинг та прогнозування НС різного характеру здійснюється великою кількістю організацій та установ.

Держкомгідромет виконує нагляд за станом та забрудненням всієї атмосфери [3]. Сейсмічне прогнозування здійснюється установами Міноборони, Мінрегіон України (Мінбуд) та Національною академією наук. Головним органом, що проводить санітарно-гігієнічний огляд є Міністерство охорони здоров'я. Держтехнагляд і Держатомрегулювання, до яких входить МНС здійснюють огляд техногенних об'єктів і моніторинг аварійності. Мінекології, що здійснює екологічний нагляд теж займає вагомe місце у справі моніторингу.

Мета моніторингу навколишнього середовища розуміє під собою отримання інформації про стан небезпечних об'єктів та її обробку, а завдання полягає в спостереженні за різноманітними параметрами стану потенційно небезпечних об'єктів та в проведенні аналізу і обробки інформації. Після цього, отримана інформація вноситься до довідкової бази Державного реєстру.

До основних завдань головних органів моніторингу надзвичайних ситуацій природного та техногенного стану входять [4]:

- контроль роботи різних організацій та установ, перевірка інформації про стан довкілля і результат всіх спостережень;
- розвиток, покращення та створення певних систем огяду оточуючого середовища прогнозування;
- перегляд даних моніторингу, створення необхідних заходів щодо запобігання небезпеки та зменшення ризиків НС;
- організація моніторингу і прогнозування за допомогою певних технічних засобів для вирішення покладених задач;
- здійснення моніторингу і прогноз надзвичайної ситуації за допомогою створення інформаційно-комунікаційних систем.

Отже, в Україні створено та організовано багато систем моніторингу надзвичайних ситуацій, що дозволяє знизити виникнення ризиків НС та свідчить про якість та ефективність прогнозування.

Список використаних джерел

1. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини. Навч. посіб. – 6-те вид., перероб. і доп./В.М.Лапін. – К.:Знання, 2007, – 332 с.
2. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навч.

пос./В.О. Михайлюк, Б.Д.Халмурадов – К.: Центр учбової літератури, 2008.- 158 с.

3. Постанова № 250 Кабінету Міністрів України від 7 квітня 1995 р. «Про Програму створення Урядової інформаційно-аналітичної системи з питань надзвичайних ситуацій на 1995 рік».

4. Могильченко В.В. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т.1. Техногенна та природна небезпека / В.В.Могильниченко. – К.: КІМ, 2007.- 636 с.

Сиденко Михаил Викторович, студент дорожно-строительного факультета, 3 курс, группа Д-32,

Кравцов Михаил Николаевич, доцент кафедры метрологии и безопасности жизнедеятельности, кандидат технических наук, доцент *Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, г. Харьков*

ПОТЕНЦИАЛЬНАЯ УГРОЗА Wi-Fi ЗДОРОВЬЮ ЧЕЛОВЕКА

Всемирная организация здравоохранения в 2011 году обозначила электромагнитные поля, которые исходят от Wi-Fi, сети мобильных телефонов, радиосигналов, микроволновой печи, и беспроводных домашних телефонов, как «возможно канцерогенные» агенты наряду с другими вещами (например, кофе) для которых доказательства вреда являются еще точно не подтвержденными [11].

Был случай, когда женщина врач заметила, что члены ее семьи испытывают нарушения сна, учащенное сердцебиение, мигрень, а также общее плохое состояние здоровья, и все началось с одной и той же недели. Эти болезненные ощущения продолжались и дальше. После устранения всех других возможных причин, она выключила маршрутизатор, и они почувствовали себя лучше. К счастью, они не жили в районе, заваленном электромагнитными полями от беспроводных технологий из близлежащих домов. Теперь, разумеется, семья использует проводное соединение с Интернетом, и проблемы со здоровьем не вернулись [2].

Существуют результаты целого ряда исследований (2009-2014 гг.) по поводу воздействия микроволн частотой 2,4 или 5 ГГц (Wi-Fi) на животных и людей, которые подтверждают негативное влияние на множество функций организма. Согласно их результатам:

- наблюдалось пагубное влияние радиочастотных волн, излучаемых от обычных устройств Wi-Fi на семенники растущих крыс;
- при использовании портативных компьютеров, подключенных к

интернету через Wi-Fi, уменьшается подвижность сперматозоидов человека и увеличивается фрагментация ДНК спермы;

- модуляция беспроводной сети (2,45 ГГц) вызвала токсичное окисление мелатонина в слизистой крыс;
- еще имеется огромное количество других результатов, среди которых влияние на вегетативную нервную систему, сердечный ритм, головной и спинной мозг, влияние на почки во время беременности и т.д.

Находится далеко от источника Wi-Fi волн во время его использования в большинстве случаев невозможно. Ведь пусть даже роутер стоит в далекой комнате, но устройство, с помощью которого вы пользуетесь интернетом (ноутбук, планшет, смартфон), само выполняет роль не только приемника, но и передатчика электромагнитных волн. Поэтому, к примеру, даже смартфон в кармане штанов с постоянно включенным Wi-Fi, создает электромагнитное поле возле ваших половых органов. А на них влияние Wi-Fi, как предполагается, сказывается в одну из первых очередей [5].

Самое сильное влияние Wi-Fi на организм может оказывать детям. Не меньший, к примеру, вред может принести радиоуправляемая игрушка, но период ее действия по сравнению с работающим в доме Wi-Fi источником – ничтожный. Считается, что это неблагоприятное воздействие беспроводного интернета может проявиться и через много лет.

Устанавливать в школах Wi-Fi начали в Израиле, с того времени прошло несколько лет. В 2011 г. комиссия в Европе выдала рекомендации на запрет Wi-Fi и WLAN в школах, так как, по их мнению, это может нанести вред здоровью учеников. Некоторые страны так и поступили. В Израиле проходят судебные процессы, в которых родители требуют сделать подобное. А Франция вообще ввела запрет на любые виды беспроводных соединений в школах, в т.ч. и мобильную связь.

Существуют результаты исследований, проведенных на растениях, к примеру, на кресс-салатах школьницами из Дании. Семена, на которые воздействовал Wi-Fi, не взошли. Кстати, Дания вообще является рекордсменом в области подобных доказательств, вреда электросмога.

Уже не школьники, а ученые той же Дании в ходе экспериментов доказали негативное влияние Wi-Fi на человеческий мозг и комнатные растения. Хотя это сомнительный источник. Во-время своих экспериментов школьникам необходимо было класть на ночь под подушку смартфон с включенным Wi-Fi, после чего, на следующий день у них наблюдались спазмы сосудов и ухудшенная концентрация внимания. Но это звучит очень субъективно и не слишком убедительно. Во втором случае они заметили явное пропадание комнатных цветов в помещении, где стоял роутер для беспроводного Интернета [9].

Таким образом, напрямую официально вред Wi-Fi, как и любых других подобных источников радиоволн (мобильной сети, радиоуправляемых приборов, Bluetooth гарнитуры, домашних радиотелефонов и т.п.) на человека на данный момент не доказан. Хотя по этому поводу проведена масса исследований, в результате которых, вроде бы, наблюдался вред Wi-Fi, но также нередко и его отсутствие.

Основной проблемой является до воли субъективные результаты, при которых в случае наличия разных негативных последствий не было обосновано конкретно процесса их проявления. Но также, все понимают, что обычно не бывает дыма без огня. Многие люди утверждают, что у них наблюдалось общее недомогание, которое возможно вызвано электромагнитным полем, исходящим от источника беспроводного интернета. Хотя намного больше было случаев, когда проблемы со здоровьем проявлялись у живущих рядом с антеннами, обеспечивающими мобильную связь.

Особенно осторожным стоит быть детям, влияние Wi-Fi на здоровье которых наиболее вероятно. Ведь дети более восприимчивы к воздействию радио магнитных волн, чем взрослые. Также для минимизации возможного вреда от этой современной технологии могут помочь некоторые советы [1].

Многие специалисты, которые активно работают в области защиты людей от воздействия электромагнитных полей, предлагают рекомендации по уменьшению возможного вреда от Wi-Fi.

Использовать в качестве приемника и передатчика сигнала расположенную подальше Wi-Fi антенну, а не само устройство. Это подойдет в первую очередь пользователям стационарных ПК, которые изначально не оснащены модулем Wi-Fi. Но вряд ли владельцы ноутбуков будут подключать подобную антенну, если эти гаджеты практически все оборудованы внутренним модулем для такого дела. А для планшетных ПК и смартфонов этот метод вообще не рационален.

Пытаться максимально пользоваться кабельным интернетом без участия Wi-Fi. Но планшеты и смартфоны здесь также остаются поза бортом [10].

Если источник Wi-Fi не ваш, то в большинстве случаев он находится или у соседей, или просто в другом помещении, и при этом вред Wi-Fi минимальный, пока вы им не пользуетесь. Для еще более эффективной защиты от его поля можно использовать фольгу или другой отражающий материал. По такому принципу действует клетка Фарадея. Для эксперимента можно обернуть мобильный телефон фольгой и если позвонить на него не получится, то эксперимент прошел удачно. Но также существуют и строительные изоляционные материалы, которые для

удержания влаги и тепла включают в состав алюминий. Они тоже смогут помочь достичь эффекта клетки Фарадея.

Выключать источник Wi-Fi в доме, когда он не используется, а не оставлять его на ночь, как это делает большинство. Также отключать функцию, отвечающую за его работу в своих телефонах, особенно при ношении в кармане. И очень нежелательно класть мобильный телефон под подушку или очень близко возле себя во время сна, ведь даже с выключенным приемом беспроводного интернета это оказывает неблагоприятное влияние [4].

Конечно, мало кто для себя будет готов пожертвовать комфортом, чтобы защититься от возможного вреда Wi-Fi. Но меры для защиты детей от этого применить стоит. Особенно не стоит допускать, чтобы маленький ребенок весь день пребывал в комнате, где расположен Wi-Fi маршрутизатор.

Эти и другие рекомендации защитят Ваше здоровье от вреда Wi-Fi.

Список использованных источников

1. <http://elsmog.ru/index.php/vredemiprotiv/polzomobil.html>.
2. <http://kfs-koltsova.com/vliyanie-elektromagnitnogo-polya-na-vnutrennie-sistemy-chelovecheskogo-organizma.html>.
3. <http://ru.wikipedia.org>.
4. <http://school.websib.ru/202/physics/pages/face/herz.htm>.
5. http://www.it-med.ru/library/ie/el_magn_field.htm.
6. Анжела Уилкс. Моя первая книжка. Наука. Чудесные опыты для юных физиков и химиков. – М, 1998.
7. Занимательно о физике и математике. Библиотечка «Квант». – Вып. 50.
8. Сикорук Л. Л. Физика для малышей. – Петрозаводск: «Кругозор». – 1996.
9. Фил Гейтс. Живая природа. Изобретения, подсказанные природой. – М.: “Премьера”, “Астрель”, АСТ, – 2001.
10. Хилькевич С. С. Физика вокруг нас. Библиотечка “Квант”. – Вып. 40.
11. Элементарный учебник физики: в 3-х томах / под редакцией Г. С. Ландсберга.

Сидоренко Тетяна Юріївна, студентка міжнародно – правового факультету, 5 курс, група 07-16м-02,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава мудрого, м. Харків

АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ НА УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Одним із головних елементів якості життя є показник якісного трудового життя, що характеризує умови праці, а в ширшому розумінні – умови виробничого життя – і саме це дає змогу враховувати міру реалізації інтересів і потреб працівника та як саме використовувати його здібності до праці. Якість трудового життя розглядається як з об'єктивної так і з суб'єктивної сторони, де одним з елементів є право на безпечні умови праці [2].

Стосовно праці громадян, то в Україні одним із головних принципів державної політики в галузі охорони праці є право громадян на безпечні та здорові умови праці, що визначено в ст. 43 Конституції України, а також в ч. 2 ст. 2 Кодексу законів про працю. Тому в Україні створена система щодо державного нагляду за охороною праці. Також одним із головних завдань Держгірпромнагляду залишається комплексне управління охороною праці та забезпечення ефективного нагляду щодо додержання законодавства про охорону праці [4].

Проблема, яка існує і нині, це проблема створення безпечних і нешкідливих умов праці в Україні, підвищення ефективності праці, удосконалення вмінь і навичок в процесі охорони та захисту життя. Адже щорічно дуже велика кількість осіб або стають інвалідами внаслідок травм і профзахворювань, або гинуть і залишаються сім'ї, які втратили годувальника, нерідко внаслідок нещасного випадку. Причиною таких ситуацій є недодержання вимог Законів «Про охорону праці», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення». Згідно даних Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України у 2016 р. робочими органами виконавчої дирекції Фонду зареєстровано 4 766 (з них 364 - смертельно) потерпілих від нещасних випадків на виробництві, на яких складено акти за формою Н-1. У тому числі складено 4 369 (в т.ч. смертельно – 270) актів за формою Н-1 на випадки, що сталися і розслідування яких закінчилось у звітному періоді, та 397 (в т.ч. смертельно – 94) актів на випадки, що сталися у минулих роках. У 2016 р. у порівнянні з 2015 роком кількість страхових нещасних випадків збільшилась на 3,8% (з 4592 до 4766), кількість смертельно травмованих осіб збільшилась на 1,1% (з 360 до 364). А також згідно даних Державної служби з питань праці наведені такі дані щодо стану виробничого травматизму за 2016 рік, а саме 4428 випадки каліцтва та 400 смертельних випадків (див. рис. 1) [1, 5, 6].

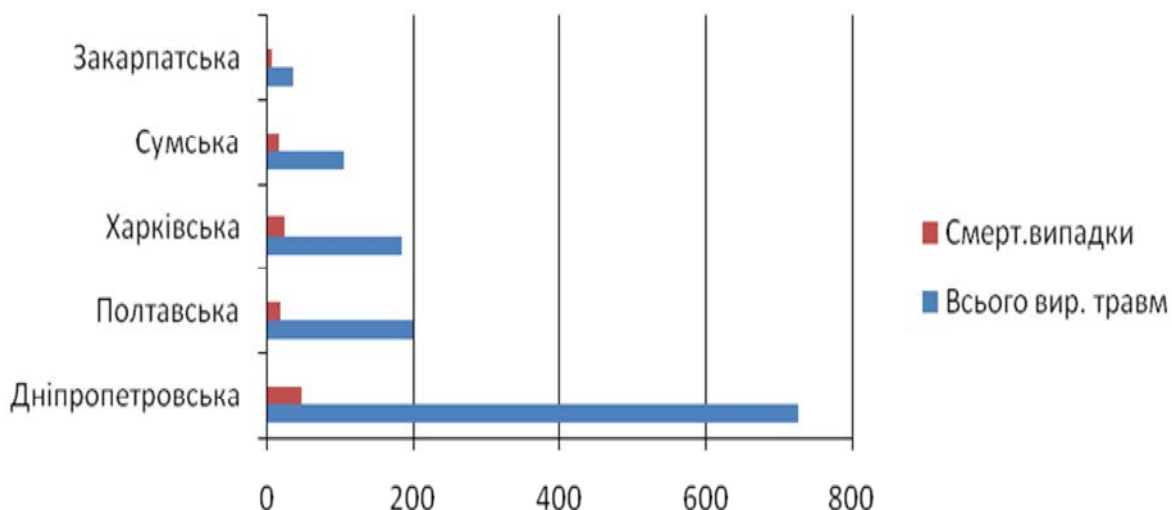

Рис. 1. Випадки травматизму на виробництві.

Такі порушення несуть за собою відповідальність роботодавця за забезпечення здорових і безпечних умов праці. Але фактична ситуація говорить про те, що дуже рідко, а то й взагалі, винні особи не несуть відповідальності.

Порушення правил безпеки праці має масовий характер, адже на практиці часто роботодавці приховують нещасні випадки, також це недодержання, а навіть свавілля роботодавців в тривалості робочого часу, відпочинку, а також в ухиленні від виплат і компенсацій за заподіяну шкоду від нещасних випадків.

Також проаналізувавши дані, можна дійти висновку, що виробничий травматизм працівників до 40 % нещасних випадків відбувається внаслідок небезпечних та шкідливих виробничих чинників. Небезпечний виробничий чинник – дія якого за певних умов може призвести до травм або іншого раптового погіршення здоров'я працівника, або смерті. Шкідливий (виробничий) чинник – вплив якого на працівника за певних умов, може призвести до захворювання, зниження працездатності й (або) негативного впливу на здоров'я нащадків. Такі поняття зазначені в Державних стандартах термінів і визначень, який був оновлений та діє з 2015 р. [3].

Існують певні основні чинники, які суттєво впливають на виробничий травматизм в Україні. Такими є: *організаційні*: відсутність або неякісне проведення навчання з питань охорони праці; відсутність контролю; порушення вимог інструкцій; порушення правил експлуатації устаткування, транспортних засобів, інструменту; недостатній технічний нагляд за небезпечними роботами; використання устаткування, механізмів та інструменту не за призначенням, порушення виробничої дисципліни; *технічні*: несправність виробничого устаткування; зношеність устатку-

вання (у деяких галузях до 90 %); *санітарно – гігієнічні*: недостатнє чи нераціональне освітлення; підвищені рівні шуму, вібрації, інфра- та ультразвуку; незадовільні мікрокліматичні умови; наявність різноманітних випромінювань вище допустимих значень; порушення правил особистої гігієни; *економічні*: прагнення до виконання надурочних робіт; недоліки в побутових умовах, порушення термінів отримання заробітної плати тощо; *психофізіологічні*: помилкові дії працівника внаслідок втоми, надмірної важкості і напруженості роботи, хворобливого стану, необережності; невідповідність психофізіологічних чи антропометричних даних працівника техніці, що використовується або роботі, що виконується; незадоволення роботою; несприятливий психологічний клімат у колективі.

Отже, можна стверджувати, що між працівником і роботодавцем існують правові відносини, які закріплені в законодавстві та регулюються ним. Але на практиці часто виникають порушення, як з боку роботодавця, так і з боку працівника, а саме в тому, що при виникненні травм на виробництві, каліцтва чи заподіяння смерті працівнику, часто пряма вина може бути як роботодавця (наприклад в тому, що не створив та не забезпечив належні умови праці, не змінив пошкоджене устаткування на нове чи його поремонтування, порушує закон стосовно зловживання робочим часом працівника, його відпочинком тощо), так і працівника (наприклад прагнення до виконання надурочних робіт, помилкові дії внаслідок втоми, хворобливого стану, необережності, недотримання елементарних правил безпеки тощо) [3, 5].

Вважаємо, що все таки в Україні причиною незадовільного стану охорони праці залишається «людський фактор», саме на нього припадає близько 75 % усіх нещасних випадків на виробництві. Вважається, що працівник не усвідомлює або не знає своєї відповідальності за особисту, а також колективну безпеку, саме ціну власної помилки під час виконання трудових зобов'язань. Стосовно питань мотивації і її посилення в працівника, на даний час не приділяється належної уваги.

А це ж повинно бути обов'язком роботодавця за порушення якого при настанні нещасного випадку, повинна бути відповідальність, якої чітко прописаної в законодавстві не має, а також потрібно зазначити і про відповідальність працівника за наявності його прямої вини. В Кодексі законів про працю визначено обов'язок роботодавця про проведення інструктажу з охорони праці, протипожежної безпеки, але як прослідкувати на практиці чи додержуються таких вимог чи просто це робиться на папері лише формально, внаслідок чого і трапляються нещасні випадки на підприємствах.

Безпека є найголовнішою в нашому житті, від того як саме буде організована праця, які умови для виконання трудових обов'язків, як кожен

буде відноситися і розуміти поняття як власна безпека так і інших осіб, які знаходяться поруч, і залежить наше повноцінне існування, наше життя. Адже страшно залишитися через чиюсь халатність інвалідом на все життя, найстрашніше – коли це призводить до позбавлення життя.

Список використаних джерел

1. Колот А. М. Соціально – трудові відносини: теорія і практика регулювання. – К.: КНЕУ, 2003. - 230 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/11887/1/kolot_soc_labour_relation.pdf

2. Методологічні засади дослідження якості життя працюючого населення / Л. Дроздова // Україна: аспекти праці. - 2011. - № 4. - С. 24 - 32. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2011_4_6

3. Щур Н. Б., Нечипорук Ю. Г. Виробничий травматизм в Україні: стан і причини. / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 26'2011. – К.: НПУ, 2011. – С. 174 – 176. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/981/1/33.pdf>

4. Кодекс законів про працю України: затв. Законом УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375. Редакція від 07.01.2017 р., підстава 1769-19.

5. Статистичні дані виробничого травматизму в Україні з початку року. Стан виробничого травматизму (динаміка) за 12 місяців 2016 та 2015 року по областях (осіб) / Державна служба України з питань праці. Офіційний веб-сайт // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsp.gov.ua/статистичні-дані-виробничого-травма-2> (дата звернення 22.03.2017.).

6. Аналіз страхових нещасних випадків на виробництві та профзахворювань в Україні за 2016 рік. / Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. Офіційний веб-сайт. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.social.org.ua/view/6095> (дата звернення 21.03.2017.).

Сімінко Дмитро Павлович, студент дорожньо – будівельного факультету, 5 курс, група ДЕ – 51маг,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ВЗАЄМОВІДНОСИНИ МІЖ ЛЮДИНОЮ І ПРИРОДОЮ

Взаємовідносини між людиною і природою – найбільша проблема, яка хвилює сучасне суспільство. Це й зрозуміло, бо природа – один з

компонентів середовища існування людини, і від її стану залежить майбутнє всього людства. Природа – у широкому розумінні слова – це увесь матеріально-енергетичний та інформаційний прояв Всесвіту. Безумовно, це поняття стосується і живого світу планети Земля, у тому числі людини.

Існує чотири групи основних функцій, які стосовно людини виконує природна сфера:

- 1) фізіологічна – підтримує життя людини як біологічного виду;
- 2) соціальна – забезпечує формування людини як соціуму;
- 3) економічна – визначає діяльність економічних умов існування людини, а також відтворення людини як трудового ресурсу;
- 4) екологічна – формує, регулює і підтримує стан екосистеми, в якій відбувається життєдіяльність людини.

Людина – найвищий ступінь розвитку живих організмів на землі, суб'єкт суспільної історичної діяльності і культури. В. Вернадський підкреслював, що людина без природного середовища, яке підтримує її існування, не можлива. Між організмом людини і природним середовищем постійно відбувається обмін речовин.

У природних екосистемах відходи не накопичуються, а розкладаються і рециклізуються. Людство раніше позбавлялось від відходів за рахунок таких же природних процесів. Але демографічний вибух і науково-технічний прогрес призвів до того, що в навколишнє середовище надходить така кількість відходів, яка перевершує можливості природних екосистем.

Екологічна ситуація на планеті з кожним роком ускладнюється. Це пов'язано із постійно наростаючою потужністю промислових підприємств, відкриттям нових заводів і фабрик, а також збільшенням кількості транспортних засобів, зростанням виробництва та використання мінеральних добрив і отрутохімікатів, появою нових технологічних процесів, хімічних речовин, виробів тощо.

Розвиток промисловості – це найважливіший чинник урбанізації в сучасний період. Регіони з густою мережею міських поселень мають найвищий рівень перетворюваності ландшафтів, іноді вони змінені настільки, що стають непридатними для безпечного проживання людей. Це найбільше стосується регіонів з надмірною концентрацією промисловості, в яких до таких негативних наслідків, забруднення довкілля, додаються ще й порушення планувальної структури міста, злиття промислової і селитебної чи промислової і рекреаційної зон, зменшення площ резервних територій у містах та ін.

В процесі природокористування людство щорічно переміщує на нашій планеті більше 4 трлн. т речовини, створює тисячі нових хімічних сполук, більшість з яких не включається в кругообіг речовин і накопичу-

ється в біосфері, забруднюючи її. Внаслідок промислової діяльності відбувається забруднення природного середовища, зменшується рівень сонячної радіації над великими географічними регіонами.

Для того щоб задовольнити річні потреби однієї людини в їжі, одязі, житлі, забезпечити його культурні та естетичні потреби, використовується приблизно 20 т різного природної сировини. Видобуток корисних копалин у всьому світі подвоюється кожні 15 років. Відповідно з цим збільшуються і обсяги відходів, які умовно можна розділити на промислові і побутові.

Прямий вихід в технологічному ланцюгу "сировина - цільовий продукт" рідко перевищує 10%, тобто з 1 т руди виходить 100 кг "цільового продукту" і 900 кг "марного продукту". Стає очевидним, яким величезною кількістю промислових відходів супроводжується задоволення невпинно зростаючих потреб людства.

Особливо багато твердих відходів дають чорна та кольорова металургія, гірничодобувна, енергетична, лісопереробна і ряд інших галузей. На підприємствах чорної металургії держав СНД використовується тільки 5% обсягу розкритих порід; у відвалах нагромадилося 400 млн. тон доменних та сталеплавильних шлаків. До цієї кількості ще щорічно додаються десятки мільйонів тонн шлаків та сотні мільйонів тонн відходів збагачувальних фабрик. Заводами калійних добрив накопичено 500 млн. тон галітових відходів, кількість яких щороку збільшується на 10%. Лісозаготівельні підприємства накопичили понад 200 млн. м³ деревної кори.

Багато відходів дає енергетична промисловість. Так, при роботі протягом однієї доби ТЕС середньої потужності (1 ГкВт) потрібно 10 тис. т вугілля і утворюється 1 тис. т шлаку і золи, під відвал яких вимагається площа 1 га в рік. На частку відходів гірничодобувної промисловості припадає 70-75% всіх відходів у народному господарстві, а використовуються вони дуже мало.

Нині 88 % приросту населення припадає на країни, що розвиваються. У розвинутих країнах він не перевищує 1%. В Україні з 1992р. смертність населення почала випереджувати народжуваність, тобто перед загрозою опинився генофонд нації.

Військовий конфлікт на території Кувейту та прилеглих територіях (1991 р.) та війна у Чечні наочно показали, наскільки воєнні дії негативно впливають на навколишнє середовище. Так, у результаті горіння 500 нафтових свердловин у Кувейті, що тривало протягом кількох місяців, відбулося значне теплове забруднення атмосфери (86 млн. кВт цілодобово), забруднення сажею від палаючої нафти (1200 т. цілодобово), вуглекислим газом (1,9 млн. т). Нафтою було вкрито 1554 кв. км поверхні моря, а 335 цілодобово її згорало 7,3 млн. літрів. Унаслідок воєнних дій

у Чечні виникали масові інфекційні захворювання людей, що призвело до чисельних жертв серед мирного населення.

Таким чином, основні проблеми життєдіяльності людини зводяться до комплексу заходів щодо захисту, раціонального використання природних ресурсів і відновлення живої (рослинний і тваринний світ) і неживої (грунт, вода, атмосфера, надра, клімат та ін.) природи.

Скворцова Надія Олександрівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-22,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СТАН КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Питання безпеки життя та здоров'я людини є пріоритетними і актуальними для України. Дана необхідність викликана як минулим, зокрема аварія на Чорнобильській АЕС, так і наслідками бойових дій, які мають місце в нашому сьогоденні.

Поняття «культура безпеки» вперше з'явилося у 1986 у зв'язку з Чорнобильською аварією, причини і наслідки якої з'ясовувало Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ). Було визнано, що саме відсутність культури безпеки стала однією з причин трагедії.

Так, відповідно до наказу Державного комітету ядерного регулювання України «Про затвердження Загальних положень безпеки атомних станцій» від 19.11.2007 культурою безпеки є набір правил і особливостей діяльності організацій та окремих осіб, який встановлює, що проблемам безпеки АС як таким, що мають вищий пріоритет, приділяється увага, визначена їх значущістю [1]. Таке визначення первинно було надано Міжнародною консультативною групою з ядерної безпеки при Генеральному директорі МАГАТЕ.

В слід за МАГАТЕ концепцію культури безпеки підтримали Міжнародна організація праці, Міжнародна організація цивільної авіації, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Всесвітня організація трубопровідного транспорту, Міжнародна асоціація з радіаційного захисту та інші авторитетні міжнародні інституції. Так поступово цей термін почали розповсюджувати на усі сфери людської діяльності та застосовувати як до окремої людини, так і до суспільства в цілому [2].

«Культури безпеки» розглядається на таких рівнях:

1. Індивідуальний рівень – стосується людини, зокрема її світогляду,

поведінки, цінностей і реальна підготовленість людини до небезпеки.;

2. Колективний рівень – охоплює корпоративні цінності, професійну етику та мораль, підготовленість персоналу у сфері безпеки.

3. Суспільний рівень – традиції безпечної поведінки, суспільні цінності, підготовленість всього населення у сфері безпеки життєдіяльності.

Очевидно, що формування такого виду культури повинно починатися з окремої людини, що вплине на встановлення і закріплення її в державних масштабах. До заходів забезпечення високого рівня безпеки можна віднести [3]:

- розвиток відчуття відповідальності за стан свого здоров'я, життя інших людей та стан навколишнього середовища ;

- закріплення прийомів та стереотипів прийняття рішень у різноманітних небезпечних та надзвичайних ситуаціях;

- закріплення методів моніторингу та оцінки стану навколишнього середовища на наявність шкідливих факторів, які наносять шкоду здоров'ю.

Тобто повинна бути забезпечена комплексна підготовка особистості до попередження і подолання небезпечних ситуацій. Метою є досягнення саме високого рівня культури безпеки, що характеризується умінням особистості раціонального долати можливі небезпеки, формувати культуру безпеки в інших людей під впливом виховання, заснованого на поступовому розширенні обізнаності та відповідальності населення.

Треба відзначити, що в Україні сформовані підвалини державної політики у сфері забезпечення безпечних умов життєдіяльності, зокрема, створена законодавча база, яка ґрунтується на Конституції України і включає закони України у сфері охорони здоров'я, охорони праці, охорони навколишнього середовища, безпеки дорожнього руху, і цивільного захисту. Однак, державна політика не характеризується цілісністю, бо не охоплені усі сфери діяльності людей, включаючи економічну діяльність, побут, відпочинок.

Тобто культура безпеки особистості не може бути гарантована без участі держави, як найбільш ефективної форми організації і впливу на суспільство, але для забезпечення національної безпеки вже недостатньо внутрішніх формальних заходів: указів, законів, постанов тощо [4].

Щодо колективного рівня, то слід відмітити, що діючі нормативні і методичні документи з упровадження основних засад культури безпеки у практику на підприємствах, організаціях та установах, що використовують техногенно-небезпечні технології є недосконалими, контроль за їх дотриманням є недостатнім [2].

Окрім понять «культура безпеки» у науковому обігу використовуються й таке як «безпека життєдіяльності». Однак, якщо безпека

життєдіяльності – це життєдіяльність за її основними законами (профілактика, мінімізація, подолання, усунення наслідків шкідливих і небезпечних факторів), то культура безпеки включає ще низку додаткових компонентів – мотивацію, досвід самовдосконалення, готовність до безпечної життєдіяльності [5]. Безпека життєдіяльності людини є основною складовою, способом особистісного втілення культури безпеки. Тобто високий рівень безпеки культури супроводжується аналогічною належною безпекою життєдіяльності.

Таким чином, недостатня увага питанням культури безпеки серед населення, зокрема стосовно навіть однієї людини, може привести до загострення ситуації в країні загалом. Так, метою і внутрішньою потребою як індивіда, так і суспільства в цілому, сьогодні повинно стати формування культури безпеки та виховання особистості безпечного типу. Однак це складний і довготривалий процес, що полягає у вдосконаленні шляхом перегляду державної політики у цій сфері, починаючи з дошкільної освіти наймолодших учасників суспільства і закінчуючи гармонізацією національного законодавства.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Загальних положень безпеки атомних станцій: Держатомрегулювання України; Наказ, Положення, Класифікація від 19.11.2007 № 162) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0056-08>.
2. Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності в XXI столітті / В.А. Дубінін // Матеріали Всеукр. науково-метод. конф. «Культура безпеки – запорука сталого розвитку суспільства» (БЖДС – 2013). – Миколаїв: НУК, 2013. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1232/Dybinin.pdf?sequence=1>
3. Безопасность жизнедеятельности. Современный комплекс проблем безопасности / Л. И. Шершнева. – М.: Изд-во «Русский журнал», 2007. – 132 с.
4. Культура безпеки як невід’ємний атрибут існування соціуму / Н. В. Кулалаєва // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія: Педагогіка. – 2014. – Т. 245, Вип. 233. – 67-72 с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2014_245_233_15
5. Забезпечення безпеки життєдіяльності у дошкільному навчальному закладі: законодавчо-нормативний аспект/ І. В. Луценко, А. Б. Назарчук // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: Збірник наукових праць / Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драго-

манова, 2014. – Вип. 35. – 99-103с. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%9D%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D0%B0/Downloads/Vird_2014_35_18.pdf

Скрипник Артем Васильович, студент факультету техногенно-екологічної безпеки, 5 курс, група МОП-16-553,
Древаль Юрій Дмитрович, професор кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки, доктор наук з державного управління, професор
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

ДО ПИТАННЯ ПРО СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЛОКАЛЬНОГО НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Сьогодні властиве якісне вдосконалення нормативно-правових засад працезахоронної політики. Важливою рисою такого вдосконалення є поступовий відхід від жорстко централізованої доктрини права до локального нормативно-правового регулювання. У цьому сенсі важливо проаналізувати повноваження посадових осіб, які мають забезпечити належний стан охорони праці на даному об'єкті (підприємстві, організації, установі).

Згідно з ч. 8 ст. 13 Закону України «Про охорону праці», роботодавець розробляє і затверджує положення, інструкції, інші акти з охорони праці, що діють у межах підприємства, та встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих приміщеннях, на будівельних майданчиках, робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці, забезпечує безоплатно працівників нормативно-правовими актами та актами підприємства з охорони праці [1].

Конкретні приписи щодо участі роботодавця в опрацюванні та прийнятті таких актів містяться в «Порядку опрацювання і затвердження роботодавцем нормативних актів з охорони праці, що діють на підприємстві», затвердженому Наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 21.12.1993 р. № 132. У п. 1.3. Наказу вказано, що нормативні акти з охорони праці, що затверджуються роботодавцем, спрямовані на побудову чіткої системи управління охороною праці та забезпечення в кожному структурному підрозділі і на робочому місці безпечних і нешкідливих умов праці, встановлюють правила виконання робіт і поведінки працівників на території підприємства, у виробничих

приміщеннях, на будівельних майданчиках робочих місцях відповідно до нормативно-правових актів з охорони праці [2].

У даному разі йдеться якраз про локальне нормативно-правове регулювання. Таке регулювання у сфері охорони праці вирізняється декількома важливими обставинами. По-перше, воно є свідченням розвитку демократичних засад у виробничій діяльності (співвідношення локального і централізованого регулювання є показником демократизму як соціально-трудова відносин, так і політичної системи в цілому). По-друге, у локальній нормотворчості видається можливим як конкретно вписати права і обов'язки працівників, так і найбільш повно реалізувати потенціал всіх учасників виробничого процесу. По-третє, локальне нормативно-правове регулювання має здійснюватися у порядку, визначеному в централізованому регулюванні.

Згідно з напрацюванням Д. Сірохи, до видів локальних нормативно-правових актів з охорони праці відносяться: колективний договір (першочергово, розділ «Охорона праці») та відповідні накази роботодавця (якими затверджуються положення про систему управління охороною праці та службою охорони праці, про обов'язки посадових осіб у сфері праці, інструкції з охорони праці тощо) [3, с. 187–188].

До основних видів такого регулювання відносяться накази, що затверджуються роботодавцем, та колективний договір, який затверджується обоюдно учасниками соціально-трудова відносин на підприємстві і відповідає вимогам чинного законодавства, першочергово Закону України «Про колективні договори і угоди».

До наказів у даній сфері соціально-трудова та працезахоронних відносин належать: інструкції з охорони праці, положення про систему управління охороною праці, положення про службу охорони праці, положення про обов'язки посадових осіб у сфері охорони праці тощо.

Питання щодо сутності та особливостей колективного договору та розділу «Охорона праці» регулюються базовим Законом України «Про охорону праці» та Законом України «Про колективні договори і угоди».

Відповідно до ст. 20 Закону України «Про охорону праці», у колективному договорі, угоді сторони передбачають забезпечення працівникам соціальних гарантій у галузі охорони праці на рівні, не нижчому за передбачений законодавством, їх обов'язки, а також комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам, визначають обсяги та джерела фінансування зазначених заходів.

Важливо також усвідомити сутність процесу нормотворення в лока-

льному правовому регулюванні, в якому мають враховуватися як особливості виробничого процесу, так і характер працезахоронної діяльності в галузі та на даному об'єкті (підприємстві, організації, установі).

Традиційно виділяються наступні віхи такого процесу:

- стадія нормотворчої ініціативи; стадія розробки;
- стадія обговорення; стадія офіційного погодження;
- стадія прийняття;
- стадія набуття чинності (якраз у результаті реалізації даної стадії локальний нормативно-правовий акт вступає в силу).

Відтак, до основних видів локального нормативно-правового регулювання питань охорони праці відносяться накази роботодавця (керівника) та колективний договір, який затверджується обоюдно учасниками соціально-трудових відносин на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Про охорону праці : Закон України від 14.10.1992 р. № 2694–ХІІ (Редакція станом на 05.04.2015 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

2. Порядок опрацювання і затвердження роботодавцем нормативних актів з охорони праці, що діють на підприємстві : затверджено Наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці 21.12.1993 року № 132 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства соціальної політики № 1259 від 01.11.2016 р.) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0020-94>

3. Сіроха Д.І. Стадії нормотворчого процесу суб'єктів трудового права: теоретико-правовий аспект / Д.І. Сіроха // Публічне право. – 2016. – № 3. – С. 185 – 193.

Слюсар Дарія Юріївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-16,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЖІНОК

На сучасному етапі історичного розвитку становище жінки в суспільстві суттєво змінилося. Конституція України на вищому законодавчому рівні закріпила рівність прав жінки та чоловіка. В силу цієї рівноправності жінка отримала економічну незалежність та самостійність [5]. Та-

ким чином, до її незмінної жіночої ролі додалася ще одна не менш важлива і трудомістка – працюючої жінки.

За даними статистики, на важких ручних роботах в агропромислових комплексах чисельність жінок становить 20 %, а в будівництві – понад 25 % працівників. У цехах з важкими та шкідливими (і навіть з особливо важкими та шкідливими) умовами жінок налічується понад 30 %.

Кабінет Міністрів України постановою від 27 березня 1996 р. № 381 затвердив програму вивільнення жінок із виробництв, пов'язаних з важкою працею та шкідливими умовами, а також обмеження використання їх праці у нічний час. Припинено, починаючи з 1996 р., прийняття на навчання жінок за професіями, передбаченими «Переліком важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок» [2]. Держава намагається не допускати застосування праці жінок на важких роботах і на роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці. Не дозволяється використання праці жінок на підземних роботах і на будівництві підземних споруд, за винятком жінок, які займають керівні пости і не виконують фізичної роботи та жінок, які зайняті санітарним та побутовим обслуговуванням; жінок, які проходять курс навчання та допущені до стажування у підземних частинах стажування; жінок, які повинні спускатися час від часу у підземні частини підприємств для виконання нефізичних робіт.

Щодо робіт та професій, на яких забороняється праця жінок в АПК України, то там зазначені робітники, зайняті навантаженням і розвантаженням трупів тварин, конфіскатів і патологічних матеріалів; робітники, зайняті на роботах у колодязях, гноївкозбірних цистернах, силососховищах і сінажних баштах; робітники, зайняті в процесах транспортування, навантаження, розвантаження, складання, приготування робочих форм пестицидів, а також технічним обслуговуванням і ремонтом технічних засобів, які використовуються при застосуванні пестицидів; водій автомобіля, який працює на автомобілях вантажопідйомністю понад 1 тону на перевезеннях у сільській місцевості; тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва, який працює на тракторах, комбайнах та інших самохідних сільськогосподарських машинах та інші (НПАОП 0.0028.24205 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою»).

За даними статистики, на важких ручних роботах у АПК чисельність жінок становить 20 %, а в будівництві – понад 25 % працівників. У цехах з важкими та шкідливими (і навіть з особливо важкими і шкідливими) умовами жінок налічується понад 30 %.

Забороняється також залучення жінок до підіймання і переміщення важких речей (ст.10 Закону України «Про охорону праці»). «Граничні норми підіймання і переміщення важких речей жінками» затверджені

наказом Міністерства охорони здоров'я України від 10 грудня 1993 р. за №241 [3], ці норми відображені у табл. 1. Рівнем робочої поверхні вважається робочий рівень конвеєра, стола, верстата тощо. Забороняється також залучати неповнолітніх до підймання і переміщення речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми.

Таблиця 1. Граничні норми підймання і переміщення важких речей жінками.

Характер робіт	Гранично допустима вага вантажу, кг
Підймання і переміщення вантажів при чергуванні з іншою роботою (до 2 разів на годину)	10
Підймання і переміщення вантажів постійно протягом робочої зміни	7
Сумарна вага вантажу, який переміщується протягом кожної години робочої зміни не повинна перевищувати:	
- з робочої поверхні	350
- з підлоги	175

Відповідно до ст. 178 КЗпП вагітним жінкам відповідно до медичного висновку знижуються норми виробітку, норми обслуговування або вони переводяться на іншу роботу, яка є легшою і виключає вплив несприятливих виробничих чинників, із збереженням середнього заробітку за попередньою роботою.

Необхідно наголосити, що у випадку більш високого заробітку по роботі, на яку переводиться жінка, їй виплачується фактичний заробіток. Вагітні жінки і жінки, що мають дітей віком до трьох років, не можуть залучатися до роботи у нічний час, до надурочної роботи і направлятися у відрядження. Жінки, що мають дітей віком від трьох до чотирнадцяти років або дитину-інваліда, не можуть залучатися до надурочних робіт або направлятися у відрядження без їх згоди. Не допускається нічна робота й інших жінок, за винятком тих галузей господарства, де це викликається особливою необхідністю і дозволяється як тимчасовий захід. Перелік цих галузей й видів робіт із зазначенням максимальних термінів застосування праці жінок у нічний час затверджується Кабінетом Міністрів. Ці обмеження на роботу у нічний час не поширюються на жінок, які працюють на підприємствах, де зайняті лише члени однієї сім'ї [1].

Забороняється відмовляти жінкам у прийнятті на роботу і знижувати їм заробітну плату з мотивів, пов'язаних з вагітністю або наявністю дітей

віком до трьох років, а саодиноким матерям – за наявності дитини віком до чотирнадцяти років або дитини-інваліда.

Таким чином, слід зауважити, що охорона праці жінок вимагає у сучасних умовах вдосконалення як нормативного, так і організаційного. Мова йде про доречність виділення норми щодо охорони праці жінок в окремий розділ [4]. Але слід пам'ятати, що жодна особа не може бути звільнена безпідставно (ст. 40, 41 КЗпП), при відмові у прийнятті на роботу власник або уповноважений ним орган зобов'язані повідомляти особам причини відмови у письмовій формі. Також, відмову у прийнятті на роботу може бути оскаржено у судовому порядку (ст. 184 КЗпП). Наявність такого механізму захисту законних прав та інтересів жінок дозволяє у повній мірі реалізувати державні програми у сфері розвитку праці жінок, яка тісно пов'язується з веденням домашнього господарства, вихованням дітей тощо.

Список використаних джерел

1. Марчишина Є. І. Охорона праці жінок на виробництві / Є. І. Марчишина, В. П. Бородай, О. В. Мельник // Сучасне птахівництво : науково - виробничий журнал. – 2010. – № 3. – С. 38 - 40.
2. Перелік важких робіт та робіт із шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок від 29.12.1993 р. № 256 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0051-94>.
3. Про затвердження Граничних норм підймання і переміщення важких речей жінками. Наказ МОЗ від 10.12.1993 № 241 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0194-93/conv>
4. Яцух О. В. Охорона праці жінок // Праці Таврійського державного агротехнологічного університету. – 2013. – Вип. 13. – Т. 6. – С. 232 - 237.
5. Protection of woman under the labour rights // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lawyersclubindia.com/articles/Protection-of-women-under-the-labour-laws-6511.asp>.

Смирнова Анастасія Михайлівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-18,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

НАУКОВІ ПРОПОЗИЦІЇ ТА ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Стратегічні та тактичні дії при надзвичайних ситуаціях супроводжуються складними інформаційними процесами, більшість із яких має конфіденційний характер. Проте, необхідно розрізняти засекречення деяких даних про порядок ліквідації наслідків катастроф та, з іншого боку, інформування населення про наявні джерела загроз та рівень їх небезпеки.

Відповідно до статті 50 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення [1]. Така інформація ніким не може бути засекречена. Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» у разі якщо запит на інформацію стосується інформації, необхідної для захисту життя чи свободи особи, щодо стану довкілля, якості харчових продуктів і предметів побуту, аварій, катастроф, небезпечних природних явищ та інших надзвичайних подій, що сталися або можуть статись і загрожують безпеці громадян, відповідь має бути надана не пізніше 48 годин з дня отримання запиту [2].

Актуальність теми обумовлена проблематикою сучасного суспільства, яка полягає у значному поширенні неправдивих відомостей, зокрема через глобальну мережу Інтернет, з метою посіяти паніку серед населення, дезорганізувати діяльність відповідальних підрозділів Державної служби з надзвичайних ситуацій та аварійно-рятувальних служб, особливо коли мова йде про повідомлення про загрозу терористичного акту.

Як зазначає Д. М. Павлов, основними загрозами інформаційній безпеці в сучасних умовах є ведення інформаційної війни проти України, відсутність цілісної комунікативної політики держави й недостатній рівень медіакультури суспільства. В свою чергу найбільш уразливими об'єктами забезпечення інформаційної безпеки в умовах надзвичайних ситуацій фактично виступають системи збору й обробки інформації про можливе виникнення надзвичайних ситуацій і прийняття рішень щодо оперативних дій, пов'язаних із розвитком таких ситуацій і ходом ліквідації їх наслідків [3, с.160].

Варто зауважити, що двома найбільш важливими напрямками інформаційної безпеки населення під час виникнення надзвичайних ситуацій є:

- відсутність приховування, затримки надходження, спотворення й руйнування оперативної інформації;
- виключення несанкціонованого доступу до неї окремих осіб або груп осіб.

Недотримання вищезазначених правил призводить до значних

людських жертв, виникнення ускладнень при ліквідації наслідків лих, викликає паніку серед населення, масові заворушення.

В таких умовах, необхідно розробляти шляхи запобігання несанкціонованому впливу на інформаційну безпеку. В. П. Петров пропонує наступні способи: розробка ефективної системи моніторингу об'єктів підвищеної небезпеки, порушення функціонування яких може призвести до виникнення надзвичайних ситуацій; більш ефективно прогнозування надзвичайних ситуацій; удосконалення системи інформування населення про загрози виникнення надзвичайних ситуацій, про умови їх виникнення й розвитку; підвищення надійності систем обробки й передачі інформації, що забезпечують діяльність органів виконавчої влади; прогнозування поведінки населення під впливом помилкової або недостовірної інформації про можливі надзвичайні ситуації й вироблення заходів із надання допомоги великим масам людей в умовах цих ситуацій; розробку спеціальних заходів щодо захисту інформаційних систем, які забезпечують управління екологічно небезпечними й економічно важливими виробництвами [4, с.55-57]. Окремим пунктом хочемо відзначити про необхідність якісної підготовки спеціалізованих кадрів у системі ДСНС України, відповідальних за недоторканність інформаційного простору.

Доцільно звернутися до досвіду Сполучених Штатів Америки, які мають чималі досягнення у сфері захисту інформації, в тому числі для недопущення надзвичайних ситуацій та при їх виникненні. Так як США в ХХ столітті стали лідером у розвитку інформаційних технологій, соціально-економічні, воєнні та політичні наслідки інформаційної революції стали найбільш відчутними в цій державі. Америка раніше за інші країни зіткнулася з інформаційними загрозами національної безпеки. В результаті цього США стали першими, хто розпочав розробки державної політики у сфері інформаційної безпеки. Питання інформаційної сфери у ХХ–ХХІ століттях зайняло одне з провідних місць у державній політиці забезпечення національної безпеки в США [6, с.284]. Так, наприклад, аспектом у політиці адміністрації Б. Обами у сфері забезпечення інформаційної безпеки є більш тісне співробітництво держави і бізнесу, що спрямоване, в першу чергу, на захист державних інформаційних ресурсів, а також всього американського інформаційного простору, тобто мова йде про залучення кращих спеціалістів приватного сектору.

Хочемо також наголосити на проблемі недостатньої поінформованості громадян про те, як діяти в тій чи іншій ситуації. В Україні, станом на 24 вересня 2016 року було зареєстровано сейсмічні коливання, внаслідок землетрусу в Румунії, особливо відчули поштовхи

мешканці багатоповерхівок [5]. Несподіваність ситуації та вагання, як діяти викликають стресовий стан, ступор, можуть призвести до психічного зриву; а при виникненні катастрофи також і до людських та матеріальних втрат.

Вирішення вказаних проблем лежить в площині державної діяльності, підготовки висококваліфікованих кадрів, налагодження ефективної комунікативної діяльності держави та засобів масової інформації.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
  2. Про доступ до публічної інформації. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314.
  3. Павлов Д. М. Забезпечення інформаційної безпеки під час надзвичайних ситуацій природно-техногенного характеру та у сфері протидії техногенному тероризму // Д. М. Павлов/ Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». Випуск 3-2. Том 1. – 2015. – с. 160 - 164.
  4. Петров В.П. Информационная безопасность человека и общества : учеб. пособие / В.П. Петров, С.В. Петров. – М. : НЦ ЭНАС, 2007. – 336 с.
  5. Фахівці попереджають про можливість 9-бальних землетрусів в Україні. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ukrayina/fahivci-poperedzhayut-pro-mozhlivist-9-balnih-zemletrusiv-v-ukrayini-753049.html> (дата звернення - 03.03.2017).
- Олійник О. В. Інформаційна безпека США / О. В. Олійник // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). - 2012. - Вип. 1. - С. 280 - 288.

Стеценко Владислав Александрович, студент Учебно-научного института механотроники и систем менеджмента 4 курс, группа 44 - М,
Черепнев Игорь Аркадьевич, доцент кафедры безопасности жизнедеятельности и права, кандидат технических наук, доцент
Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко, г. Харьков

ОРНИТОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКТОР АВИАЦИОННЫХ ПРОИСШЕСТВИЙ

Как известно, авиационный транспорт играет важную роль в осуществлении международного сообщения Украины. В среднем, расстояние

на которое осуществляются авиационные перевозки, составляет 1,5 тыс. км. Парк авиационных судов гражданского назначения составляет 1500 единиц, которые принадлежат около 110 авиакомпаниям (данные на 2010 год). Специфика воздушных перевозок в Украине состоит в ярко выраженной сезонной неравномерности (их объем возрастает, начиная с апреля и до августа включительно), а так же устаревший парк самолетов и несоответствие технических возможностей аэропортов Украины современным международным требованиям [1]. Все выше сказанное определяет повышенные требования к обеспечению безопасности авиаперелетов. На рис. 1 представлена адаптированная схема развития авиационных происшествий разработанная европейской рабочей группой ARMS (Airline Risk Management Solutions), занимающейся вопросами управления рисков в авиакомпаниях [2].

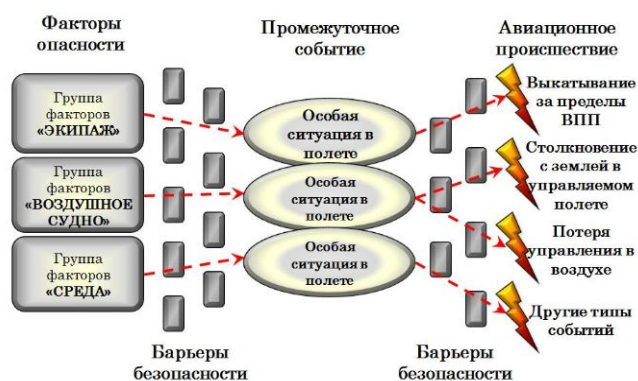

Рис. 1. Схема развития авиационных происшествий.

На основании многолетних исследований установлено, что основной причиной авиационных катастроф является человеческий фактор, т.е. ошибка пилота или других членов экипажа, что составляет более 50%. На втором месте находятся технические проблемы -22% и так далее (рис. 2).

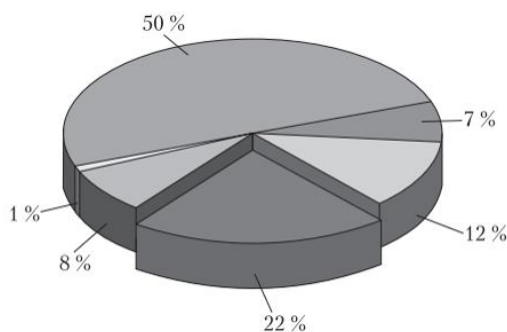

Рис. 2. Основные причины авиакатастроф [3]: 50 % – ошибка пилота; 7 % – ошибка других членов экипажа; 12 % – погодные условия; 22 % – технические проблемы; 8 % – саботаж; 1 % – другие.

В настоящее время значительно возрастает роль такого фактора иницирующего технические проблемы, приводящие к авиационным катастрофам, как столкновение летательных аппаратов с птицами. Первой официальной жертвой подобного инцидента признан Перри Роджерс, первый человек, который пересек на аэроплане территорию Соединенных Штатов Америки. Его аэроплан конструкции братьев Райт 3 апреля 1912 года столкнулся с чайкой, которая запуталась в тросах управления воздушным судном (ВС), что привело к его падению с высоты приблизительно 1,5 м над уровнем моря. В настоящее время в мире ежегодно происходит более 3600 случаев столкновения гражданских летательных аппаратов с птицами. 4 октября 1960 года произошла самая крупная в истории авиации катастрофа, связанная с птицами. Самолет, принадлежащий Eastern Air Lines, на взлете столкнулся со стаей скворцов, в результате чего все четыре двигателя самолета были повреждены. Самолет потерпел крушение в гавани Бостона. 62 пассажира из 72 погибли. Даже при отсутствии катастрофических последствий, экономические потери весьма велики. В США размер ежегодных убытков от столкновения ВС с птицами превышает 10 млн. долларов, в Канаде только в одной из авиакомпаний из-за попадания птиц было заменено 23 двигателя, и прямой убыток составил более миллиона долларов за год. Подсчитано, что в мире ежегодно сталкиваются с птицами около 4000 самолётов, и общий ущерб от этих столкновений исчисляется, по оценкам экспертов, приблизительно в несколько миллиардов долларов в год [4]. Аналогичные происшествия происходят и в Украине. В табл. 1 представлены статистические данные за 10 лет по столкновению ВС с птицами, которые произошли в аэропорту Борисполь [5].

Список факторов приводящих к увеличению частоты подобных инцидентов весьма обширен и варьируется в зависимости от географии размещения аэропортов, их технического оснащения и пр. Но есть один из них, который имеет преобладающий и поистине интернациональный характер. Это увеличение числа зимующих птиц и концентрацией их возле населённых пунктов, т.е. в непосредственной близости от аэропортов, особенно на свалках и мусорных полигонах [6]. Возможно, именно им объясняется рост популяций птиц возле аэродромов не взирая на то, что электромагнитная обстановка создаваемая радиолокационными средствами должна была бы приводить к обратному эффекту. Во время Второй Мировой войны были получены многочисленные сведения о влиянии на пролетных птиц ультракоротких волн, излучаемых радарам, а наблюдения за гнёздовьями птиц, показали, что: «заселенность ими территории, прилегающей к РЛС достоверно ниже по сравнению с кон-

трольной территорией» [7, 8]. Ликвидация мусорных полигонов находящихся в непосредственной близости от аэропортов может значительно снизить риск авиационных происшествий, тем более что не менее 30% столкновений с птицами происходит при взлете, посадке, разбеге и пробеге, т. е. непосредственно на территории аэропорта [6].

Таблица 1. Статистические данные по столкновению ВС с птицами, которые произошли в аэропорту Борисполь.

Год	Количество столкновений по месяцам	Всего за год
2002	июнь -1; сентябрь - 1	2
2003	июль -1	1
2004	июль -1, октябрь - 1	2
2005	июнь -1; сентябрь-1, октябрь - 1	3
2006	апрель-3; май-1; июль-1; сентябрь -1	6
2007	апрель-2; май -2; август-1; сентябрь -2	7
2008	апрель-2; май -3; июль -3; сентябрь-1; октябрь-1	10
2009	апрель-1; июнь-1; июль-2; сентябрь – 3; октябрь -1	8
2010	январь-1; июнь-2; июль -1;	4
2011	август-1; ноябрь-2	3

Список использованных источников

1. В'їзний туризм: навчальний посібник / П.Ф. Коваль, Н.О. Алешугіна, Г.П. Андрєєва та ін. – Ніжин: Видавн. Лук'яненко В.В., 2010. – 304 с.
2. Макаров В.П. Разработка в авиакомпании системы менеджмента рисков в отношении безопасности полетов // [Электронный ресурс] / В. П. Макаров // Электронный журнал «Труды МАИ». – Вып. 68. – Режим доступа: <https://www.mai.ru/upload/iblock/c9a/c9a09f137f4a3a3273a1a2c407096642.pdf>
3. Яковлева А. В. Влияние качества авиационных топлив на безопасность полета и окружающую среду / А. В. Яковлева, С. В. Бойченко, О. А. Вовк // Наука та інновації. – 2013. – Т. 9. – № 4. – С. 25 – 30.
4. Бирюков В. Экспертный анализ авиационно-орнитологических происшествий // [Электронный ресурс] / В. Бирюков. – Режим доступа: <http://ifoie.usoz.com/ru/birjukov.pdf>
5. План управління небезпеками, що створюються представниками дикої природи у зоні аеродрому Київ. Бориспіль. 2012 // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.avia.gov.ua/uploads/documents/8605.pdf>.
6. Рогачев А.И. Орнитологическое обеспечение безопасности поле-

тов / А.И. Рогачев, А.М. Лебедев. – Москва: Транспорт, 1984. – 126 с.

7. Как птицы ориентируются в полете [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.poznavayka.org/zoologiya/kak-ptitsyi-orientiruyutsya-v-polete/>

8. Определение подходов к нормированию воздействия антропогенного электромагнитного поля на природные экосистемы // [Электр. ресурс] / О.А. Григорьев, Е.П. Бичелдей, А.В. Меркулов, В.С. Степанов, Б.Е. Шенфельд. – Режим доступа: <https://www.scienceforum.ru/2015/pdf/8623.pdf>

Стороженко Любов Володимирівна, студентка гуманітарного факультету, 2 курс, група 201-ГД,
Дикань Сергій Антонович, доцент кафедри організації і технології будівництва та охорони праці, кандидат технічних наук, доцент
Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, м. Полтава

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ВИХОВАННЯ У НАСЕЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Серед різноманітних форм культури одне з вагомих місць у наш час посідає така її форма, як екологічна культура. Екологічна культура має давню історію, вона є атрибутивною, тобто органічною складовою людського життя з часів його виникнення. Водночас вона – феномен ХХ століття, коли людство дедалі більше усвідомлює необхідність перелаштування свого життя, з тим щоб воно стало безпечним, здоровим, радісним, щоб екологічна культура кожного зокрема і всіх разом стала імперативом буття.

Екологічну культуру необхідно розглядати з двох сторін: по-перше, це сукупність певних дій, технологій освоєння людиною природи, які забезпечують стійку рівновагу в системі «людина – довкілля»; по-друге, це теоретична галузь знань про місце людини в біосфері. Без знання проблем, що належать до екологічної культури, не можна зрозуміти, наприклад, чому одні спільноти (етноси) живуть у злагоді з природою, тобто утверджуються у світі як етноси екофільні, а інші – залишають по собі руїну як спільноти екофобні, чому в одних випадках діяльність породжує гармонійні ландшафти та екосистеми, а в інших – довкілля перетворюється на пустку [1].

Сьогодні ознакою високої культури взагалі та екологічної культури зокрема стає не ступінь відмінності соціального від природного, а ступінь їх єдності. Такою єдністю досягається стабільність природи і

суспільства, котрі утворюють соціоприродну систему, в якій природа стає «людською сутністю людини», а збереження природи – засобом збереження суспільства і людини як виду.

З розвитком продуктивних сил, які дозволяють освоювати природу з великим розмахом і збільшенням числа жителів на Землі, деградація природного середовища досягає небувалого й небезпечного для самого існування людей розміру, отже цілком виправдано говорити про екологічну кризу, яка може перерости в екологічну катастрофу.

Екологічні проблеми, в Україні, які виражаються в порушенні врівноваженості умов і впливів в екологічному середовищі людини, виникли як наслідок експлуататорського ставлення людини до природи, стрімкого зростання технологій, розмаху індустріалізації і зростання населення. Їх вивчали відомі українські науковці: Н. П. Депенчук, М.А. Голубцев, С.А. Морозов, В.І. Шинкарук, М.С. Огняник, М.Ф. Тарасенко та інші.

Забруднення природного середовища переважно здійснюють речовини первинного та вторинного походження. До первинних відносять ті, які потрапили в довкілля безпосередньо із джерел забруднення; вторинні – утворюються з первинних в об'єктах навколишнього середовища в результаті біогенних і абіогенних трансформацій [2].

Основною передумовою успішного вирішення сучасних екологічних проблем є формування екологічної культури населення і, зокрема, екологічна освіта і виховання підростаючих поколінь.

Екологічна освіта на порозі 3-го тисячоліття стала необхідною складовою гармонійного, екологічно безпечного розвитку. Вона включає в себе процеси навчання, виховання і розвитку особистості, повинна спрямовуватися на формування екологічної культури, як складової системи національного і громадського виховання всіх верств населення (у тому числі через екологічне просвітництво за допомогою громадських організацій), екологізацію навчальних дисциплін та програм підготовки, а також на екологічну професійну підготовку через базову екологічну освіту [3].

Екологічне виховання і інформування населення, підготовка висококваліфікованих фахівців названі в програмних документах найвизначнішого міжнародного форуму 20-го сторіччя в Ріо-де-Жанейро (1992), присвяченого навколишньому середовищу і сталому розвитку, одним з найважливіших і необхідних засобів здійснення переходу до гармонійного розвитку всіх країн світу. Це положення підкреслюється і в останніх міжнародних документах (міжнародний звіт «Ріо+5», керівництво з підготовки національних доповідей про виконання країнами «Порядку денного на 21 століття», та ін.).

Головними складовими системи екологічної освіти та виховання мають бути її формальна й неформальна частини, форми й методи яких різні, а мета одна: різнобічна підготовка громадян, здатних визначити, розуміти й оптимально вирішувати екологічні та соціально-економічні проблеми регіонів проживання на основі наукових знань процесів розвитку біосфери, здорового глузду, загальнолюдського досвіду й цінностей.

Базою для здійснення заходів з вирішення цієї важливої і складної державної проблеми є Глобальна програма дій (ГПД) з освіти заради сталого розвитку (ОСР). Про початок здійснення ГПД було оголошено на Всесвітній конференції з освіти заради сталого розвитку в Аїті-Нагойя, Японія, 2014 року.

ОСР дає можливість тим, хто пройшов навчання, приймати обґрунтовані рішення і відповідально діяти в інтересах безпеки людини, збереження цілісності навколишнього середовища, забезпечення економічної рентабельності і дотримання принципів справедливого суспільства на благо нинішніх і майбутніх поколінь при повазі культурного розмаїття. ОСР є навчання протягом усього життя, будучи невід'ємним елементом якісної освіти. Цілі ОУР полягають в трансформації суспільства.

ОСР передбачає такий зміст навчальних програм, коли в них включаються в якості критично важливих аспектів розділи безпеки людини в різних видах діяльності і в умовах надзвичайних ситуацій, питання зменшення небезпеки лих, зміни клімату, біорізноманіття, сталого споживання та виробництва [4].

Формування екологічної культури всіх верств населення в Україні згідно з ОСР, передбачає:

- виховання розуміння сучасних екологічних проблем держави та світу, усвідомлення їх важливості, актуальності і універсальності (зв'язку локальних з регіональними і глобальними);
- відродження кращих традицій українського народу у взаємовідносинах з довкіллям, виховання любові до рідної природи;
- формування усвідомлення безперспективності технократичної ідеї розвитку й необхідності заміни її на екологічну, яка базується на розумінні єдності всього живого й неживого в складно-організованій глобальній системі гармонійного співіснування й розвитку;
- формування розуміння необхідності узгодження стратегії природи і стратегії людини на основі ідеї універсальності природних зв'язків та самообмеженості, подолання споживацького ставлення до природи;
- розвиток особистої відповідальності за стан довкілля на місцевому регіональному, національному і глобальному рівнях, вміння прогнозува-

ти особисту діяльність та інших людей і колективів тощо [5].

Вимоги та засади екологічної культури мають стати складовою світогляду і мірилом практичних дій кожної людини у сфері природокористування, певною запорукою порятунку довкілля і забезпечення сталого розвитку та поступу людської цивілізації.

Незаперечним є те, що досягнення гармонії відносин людини і довкілля мають слугувати найрізноманітнішим напрямкам людської думки та дії, і екологічна культура тут має посідати своє належне місце [6].

Список використаних джерел

1. Заверуха Н. Основи екології: навч. посібн. / Н. Заверуха, В. Серебряков, Ю. Скиба. – К.: Каравела, 2013 – 288 с.
2. Зеркалов Д. Екологічна безпека та охорона довкілля. Монографія/ Д. Зеркалов. – К.: Основа, 2012. – 514 с.
3. Пустосвіт Н. Мій екологічний вибір: навч. метод. посібн. / Н. Пустосвіт, О. Кольнокова, О. Пруцакова, Г. Тарасюк. – Х.: «Друкарня Мадрид», 2016 – 176 с.
4. Смирнов В.А., Дикань С.А. Безопасность человека в контексте образования для устойчивого развития /Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика: матеріали XIV міжнар. наук.-метод. конф., Харків, 21-22 травня 2015 р. – Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. – С. 36-38.
5. Борейко В. Екологічна етика: навчальний посібник / В. Борейко , О. Шуміло, В. Шеховцов. – Харків: Право, 2015. – 304 с.
6. Джам О. Екологічна компетентність як показник якості екологічної освіти та екологічної безпеки у системі принципів і стратегій сталого розвитку / О. Джам // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Екологія. - 2016. - вип. 14. - С. 102-105.

Суліменко Олена Володимирівна, студентка інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-10,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ДИСЦИПЛІНА ПРАЦІ ТА МЕТОДИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Для того, аби підприємство, установа або організація успішно розвивались, необхідна високопродуктивна праця колективу працівників та

взаємоповага, відповідність інтересів роботодавця з працівниками. Взаємовідносини роботодавця та найманих працівників регулюються нормативно-правовими актами з питань праці. Як роботодавець, так і працівник повинні дотримуватись норм цих актів, розуміти їх соціальну необхідність. Це, у свою чергу, повинно створювати такі умови в трудовому колективі, які б забезпечували розвиток даного підприємства, найманих працівників та суспільства взагалі.

Необхідною умовою будь-якої колективної праці є підкорення всіх учасників трудового процесу певним встановленим правилам для того, аби досягти результату. Цими правилами є дисципліна праці, що покликана координувати діяльність та злагодженість в роботі.

В усі часи ефективно управління у державі і суспільстві неможливе без високої злагодженості, дисципліни та організованості. Слід зазначити, що об'єктивно дисципліна праці необхідна для функціонування будь-якої соціальної спільноти. Вона направлена на забезпечення єдності дій членів організації та досягнення поставлених цілей, виступає як необхідна умова спільної роботи, гарантує необхідну систему відносин усередині суспільного організму та забезпечує стабільність цих відносин.

В юридичній літературі є різні точки зору на поняття дисципліни у трудовому праві. Однак, за всієї різноманітності точок зору, загальним для переважної їх більшості, є наявність у них ознаки необхідності дотримання працівниками встановленого трудового розпорядку.

Дисципліна необхідна при здійсненні будь-якої організованої діяльності. Особливого значення вона відіграє для функціонування формалізованих організацій (трудовах колективів, військових формувань, громадських об'єднань тощо). Сутність трудової дисципліни можна виявити лише на основі визнання її комплексного характеру.

Трудову дисципліну слід розглядати у двох аспектах:

- 1) як сукупність правових норм, що встановлюють порядок виконання трудових обов'язків і прав працівниками;
- 2) як фактичне дотримання цих норм або правомірне поведінка працівників під час виконання ними трудових функцій. тобто в об'єктивному і суб'єктивному смислах.

Отже, дисципліна праці - це заснований на принципах моралі і закріплений в нормах права порядок взаємовідносин суб'єктів процесу спільної праці, який виражається у свідомому і точному виконанні працівником своїх трудових обов'язків, здійсненні наданих прав та дотриманні встановлених обмежень і заборон.

Дотримання трудової дисципліни забезпечується шляхом створення необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи, свідомим ставленням до праці, методами

переконання, виховання, заохоченням за сумлінну роботу. Трудова дисципліна забезпечується створенням необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи, свідомим ставленням до праці і застосуванням, у необхідних випадках, заходів дисциплінарного і громадського впливу.

Методи забезпечення трудової дисципліни – основа створення організаційних та економічних передумов для якісної й високопродуктивної роботи працівників. Це передбачені законодавством засоби і способи забезпечення трудової дисципліни, тобто належного виконання працівником та роботодавцем своїх обов'язків. На думку деяких науковців виділяють два основних методів стимулювання правомірної поведінки: заохочення і примус.

Дисципліна праці взаємопов'язана з технологічною та виробничою дисципліною. Однак між ними є істотні відмінності. Вони співвідносяться між собою як ціле та його частини. При цьому частина має всі ознаки цілого і додаткові притаманні тільки їй специфічні ознаки.

Виробнича дисципліна означає загальний порядок на виробництві. Крім трудової дисципліни, до неї включаються забезпечення чіткої та ритмічної роботи підприємства, забезпечення працюючих осіб сировиною, інструментами, матеріалами, роботою без простоїв тощо. Роботодавець відповідає за виробничу дисципліну. Що ж стосується працівників, то вони відповідають лише за порушення трудової дисципліни.

Крім виробничої, трудова дисципліна пов'язана також із технологічною дисципліною. Остання є частиною трудової дисципліни і полягає в дотриманні технологічних правил та норм на виробництві. Якщо працівник порушує технологічну дисципліну, це є виробничим упущенням і дає, зокрема, підставу роботодавцеві поряд із притягненням винного до дисциплінарної відповідальності ставити питання щодо повного або часткового позбавлення його премії.

Отже, як вже було зазначено, дисципліна праці - це заснований на принципах моралі і закріплений в нормах права порядок взаємовідносин суб'єктів процесу спільної праці, який виражається у свідомому і точному виконанні працівником своїх трудових обов'язків, здійсненні наданих прав та дотриманні встановлених обмежень і заборон. Дисципліна праці може бути розглянута в декількох аспектах, а саме: як інститут трудового права; як принцип трудового права; як елемент трудових правовідносин; як фактична поведінка. Методи забезпечення трудової дисципліни – основа створення організаційних та економічних передумов для якісної й високопродуктивної роботи працівників. Дотримання

трудової дисципліни забезпечується шляхом створення необхідних організаційних та економічних умов для нормальної високопродуктивної роботи, свідомим ставленням до праці, методами переконання, виховання, заохоченням за сумлінну роботу.

Терела Максим Анатолійович, студент міжнародно – правового факультету, 5 курс, група 07-16м-01,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава мудрого, м. Харків

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

На сучасному етапі розвитку інформаційних технологій питання інформаційної безпеки набуває особливої актуальності. Постійне удосконалення технологій, способів і засобів попередження порушень в інформаційному середовищі мають стати першочерговими завданнями для забезпечення безпеки України.

Проблемам у сфері розвитку інформаційної безпеки присвячували свої дослідження такі відомі вчені, як О. М. Солодка, О. А. Ніщименко, В. В. Овсянніков, С. В. Дехтяр, С. А. Паламарчук, Ю. О. Черниш, О. В. Шемендюк та інші.

Питання забезпечення інформаційної безпеки в національному законодавстві стає одним з провідних, тому законодавець сформував цілу низку нормативно-правових актів для реалізації цієї мети. Зокрема, до нормативно-правової бази України з питань інформаційної безпеки слід віднести Конституцію України, закони України «Про інформацію», «Про основи національної безпеки України», «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», укази Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про стратегію національної безпеки України»», «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»» та інші.

Однак, незважаючи на значну кількість актів з питань захисту інформаційної безпеки, досі не прийнято єдиного закону, який би визначив Концепцію інформаційної безпеки, і відповідно єдиний план, єдину державну позицію чи стратегію розвитку інформаційної галузі, а отже і

забезпечення інформаційної безпеки [1, с. 188].

Вагомою проблемою є також відсутність механізму ефективного та швидкого блокування (обмеження доступу) ресурсів з протиправним контентом, розміщених, зокрема, на технічних майданчиках за кордоном, як і власне визначення шкідливого контенту [5, с. 39].

Окрім того, доводиться констатувати і відсутність дієвого механізму запобігання та протидії поширенню інформаційної продукції антиукраїнського змісту; визначення суб'єкта, який би виконував функцію експертного оцінювання інформаційної продукції, що містить заклики до порушення конституційного ладу, територіальної цілісності, пропаганду війни, фашизму, національної та релігійної ворожнечі [5].

Слід зазначити, що законодавець закріпив перелік пріоритетів забезпечення інформаційної безпеки, а саме:

- забезпечення наступальності заходів політики інформаційної безпеки на основі асиметричних дій проти всіх форм і проявів інформаційної агресії;
- створення інтегрованої системи оцінки інформаційних загроз та оперативного реагування на них;
- законодавче врегулювання механізму виявлення, фіксації, блокування та видалення з інформаційного простору держави, зокрема з українського сегмента мережі Інтернет, інформації, яка загрожує життю, здоров'ю громадян України, пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення територіальної цілісності України, загрожує державному суверенітету, пропагує комуністичний та/або націонал-соціалістичний (нацистський) тоталітарні режими та їхню символіку [3];
- розробка і реалізація скоординованої інформаційної політики органів державної влади;
- виявлення суб'єктів українського інформаційного простору, що створені та/або використовуються Росією для ведення інформаційної війни проти України, та унеможливлення їхньої підривної діяльності;
- створення і розвиток інститутів, що відповідають за інформаційно-психологічну безпеку, з урахуванням практики держав – членів НАТО;
- удосконалення професійної підготовки у сфері інформаційної безпеки, упровадження загальнонаціональних освітніх програм з медіакультури із залученням громадянського суспільства та бізнесу [4].

Однак існуючий механізм реалізації політики у сфері інформаційної безпеки потребує суттєвих покращень. Зокрема це пов'язано з фактичним захоплення Росією інформаційного простору Криму, Сходу та Півдня України, що створило передумови для російської окупації АРК та

організації збройного конфлікту у Донецькій і Луганській областях. Нині цілеспрямована діяльність Росії дає змогу провокувати напруженість і в інших регіонах, підтримувати антиукраїнські настрої серед власного населення, дискредитувати Україну та виправдовувати свою політику у державах – членах ЄС [2, с. 21].

Для подолання зазначеної проблеми науковці пропонують створити загальнодержавну систему інформаційної (зокрема кібернетичної) безпеки наступальної спрямованості як з питань захисту суверенітету, так і просування українських національних інтересів [2, с. 21].

Таким чином, одним з найголовніших напрямків покращення стану інформаційної безпеки є впровадження єдиного нормативно-правового акту, який би закріпив механізм ефективного та швидкого блокування (обмеження доступу) ресурсів з протиправним контентом, а також механізм запобігання та протидії поширенню інформаційної продукції антиукраїнського змісту. Окрім цього видається вдалою ідеєю створення загальнодержавної системи інформаційної безпеки України наступальної спрямованості задля ефективного протистояння пропагандистській діяльності.

Список використаних джерел

1. Аналіз нормативно-правових та організаційно-технічних аспектів забезпечення інформаційної безпеки. // [Електронний ресурс] / В.В. Овсянніков, С.В. Дехтяр, С.А. Паламарчук, Ю.О. Черниш, О.В. Шемендюк // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони. – 2015. – № 3. – С. 187-193. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sitsbo_2015_3_35
2. Ніщименко О. А. Інформаційна безпека України на сучасному етапі розвитку держави і суспільства. // [Електронний ресурс] / О. А. Ніщименко // Наше право. – 2016. – № 1. – С. 17 - 23. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2016_1_6
3. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/47/2017>
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
5. Солодка О.М. Пріоритети удосконалення інформаційної безпеки України. / О.М. Солодка // Інформація і право. – 2015. – № 3. – С. 36 - 42. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_7

Тимошенко Тетяна Олександрівна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-06,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

НЕБЕЗПЕКИ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ В ПРОЦЕСІ ВИДОБУТКУ УРАНОВИХ РУД

Уран є основним металом для виготовлення палива та виробництва електричної і теплової енергії. Всесвітня ядерна асоціація (World Nuclear Association, WNA) визначила, що 96,5 % основних запасів урану зосереджені в 15 країнах світу. За даними асоціації станом на грудень 2010 р. в Україні замережено 2% світового запасу урану, а це свідчить, що вона належить до провідних урановидобувних країн світу (рис. 1).

З аналізу рис. 1, можна стверджувати, що Уранові родовища розташовані в основному в межах Кіровоградської області.

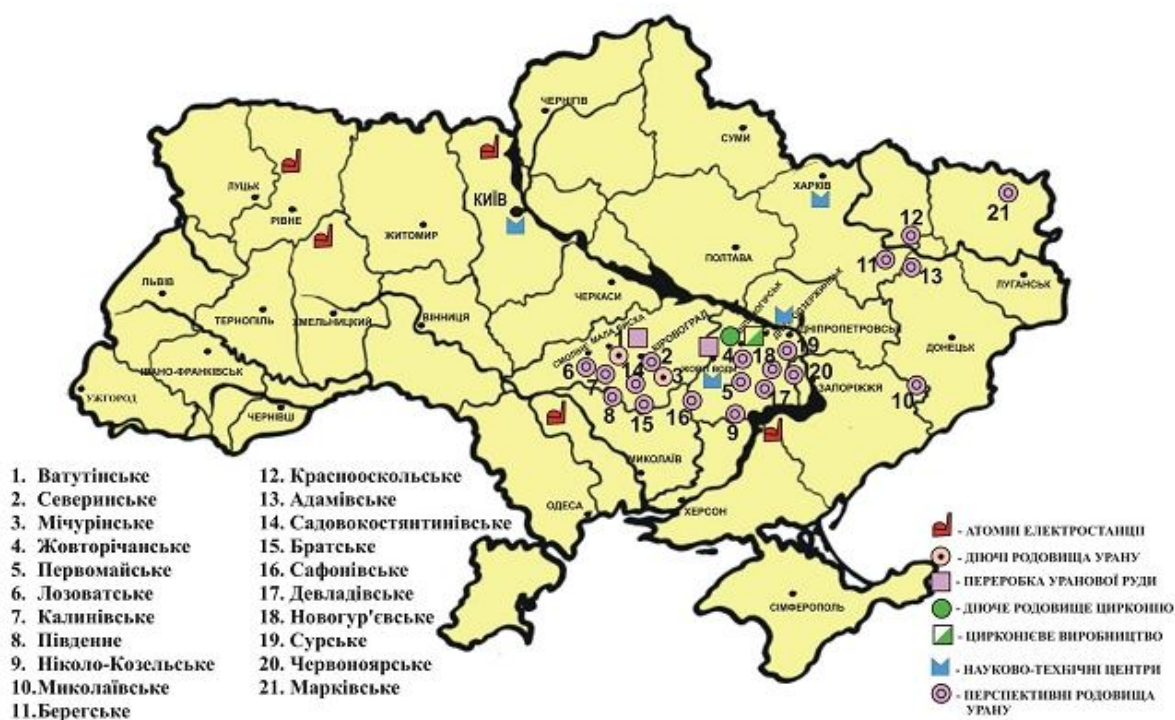

Рис. 1. Схема розташування діючих та перспективних уранових родовищ в Україні.

Характерною особливістю видобування уранових руд є те, що май-

же всі їх відходи є джерелами радіоактивного забруднення навколишнього середовища, та негативно впливають на здоров'я як працівників, так і населення. Експлуатація копалень призводить до багатомільйонних збитків, загрози здоров'ю і погіршення умов проживання людей, зниження біологічного розмаїття. У зонах небезпеки опиняються не лише території шахт і кар'єрів, а й численні ділянки за їх межами [2, с. 87]. Тож доцільно проаналізувати як саме впливає видобуток уранових руд на здоров'я осіб, що працюють на уранових шахтах та населення Кіровоградщини.

Видобуток уранових руд в Україні регламентується Законом України «Про видобування і переробку уранових руд» від 19 листопада 1997 року. Він, зокрема визначає, що уранові руди - корисні копалини, які видобуваються і переробляються з метою виділення ядерного матеріалу; видобуток уранових руд - вилучення уранових руд з родовищ усіма можливими способами [1]. Проаналізувавши даний закон, можна стверджувати що в ньому відсутня регламентація саме дотримання безпеки працівників і населення та екологічної безпеки урановидобувного виробництва, та впроваджену науково обґрунтовану систему заходів такої безпеки.

Особливістю Кіровоградщини є те, що територія області розташована безпосередньо над копальнями уранових родовищ.

Повний цикл робіт з видобутку (підземним способом) та переробки уранових руд в Україні здійснює одне підприємство — ДП «Східний ГЗК». До його складу входять Смолінська шахта (працює з 1973 року), яка розробляє Ватутінське родовище, та Інгульська шахта (працює з 1969 року), що розробляє Мічурінське та Центральне. Северинське родовище уранових руд перебуває в резерві. З 2000 р. у Кіровоградській області будується державне підприємство на базі Новокостянтинівського родовища (с. Олексіївка, Маловисківський район), яке є найбільш перспективним для України [4].

В аналітичному огляду стану техногенної та природної небезпеки в Україні за 2015 рік Державна служба України з надзвичайних ситуацій зазначає, що ДП «СхідГЗК» здійснює діяльність з видобування та переробки уранових руд, але до переліку об'єктів підвищеної небезпеки підприємства не входять підрозділи, що безпосередньо у своїй практичній діяльності використовують радіоактивні матеріали природного та техногенного походження, а саме: Смолінська шахта; Інгульська шахта; Новокостянтинівська шахта; Гідрометалургійний завод і сховища відходів переробки уранових руд (хвостосховище у балці «Щербаківська» (експлуатується) та хвостосховище у колишньому кар'єрі бурих залізнякав (КБЗ) (на стадії консервації).

При цьому ДП «СхідГЗК» здійснює діяльність з видобування та пе-

перобки уранових руд з використанням джерел іонізуючого випромінювання (ДІВ) [7, с. 58].

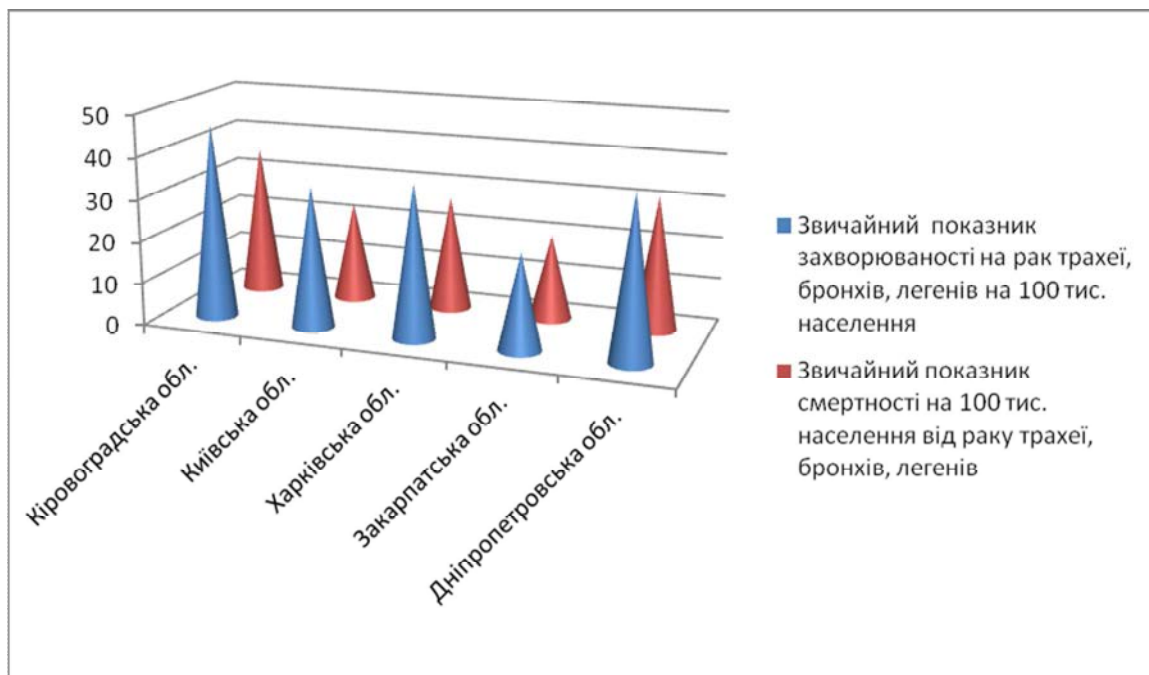

Рис. 2. Дані бюлетеню Національного канцер-реєстру № 17 - "Рак в Україні, 2014-2015 р." за 2015 р.

За даними бюлетеню Національного канцер-реєстру № 17 - "Рак в Україні, 2014-2015 р.» Кіровоградська область за 2015 р. має найвищі показники захворюваності та смертності від раку легенів, трахеїв та бронхів серед інших областей України (рис. 2).

Дослідження, проведені Комітетом по оцінці ризику для здоров'я при опромінюванні людей радоном Національної Академії наук США (BEIR VI), показали, що радон є причиною від 10 до 14 % раку легень.

Радон - газ без кольору, який застосовують при розвідці родовищ урану, без запаху і смаку, який виділяється з розломів земної кори і суттєво впливає на появу ракових пухлин. Він швидко розчиняється у повітрі, проте накопичується у закритих, підвальних приміщеннях та приміщеннях на перших поверхах. Це газ, який завжди присутній у повітрі, не вступає в реакцію з іншими елементами та сполуками [6]. Потрапляючи в легені при диханні радон залишає після себе тверді радіоактивні продукти, які дуже важко виводити з організму людини. Альфавипромінювання цих частинок вражає лише клітини бронхів. Цим і пояснюється, чому радон спричиняє саме рак легенів.

Персонал, задіяний у видобутку й переробці уранової руди, а також населення, яке проживає на прилеглих до видобутку територіях, підда-

ється одночасному впливу кількох радіоактивно-небезпечних факторів: радону, дочірніх продуктів його розпаду, рудного пилу, що призводить до значного перевищення допустимих доз опромінення та негативно впливає на навколишнє середовище та здоров'я населення міста. Порогові значення концентрації радону в окремих локальних ділянках міста в 20-50 раз перевищує нормативні значення [5].

Під час підземних вибухів у шахтах рівень концентрації радіоактивного газу зростає в тисячі разів, а тріщини і зсуви ґрунтів сприяють швидкому проникненню радону на поверхню.

Міжнародне Агентство по вивченню раку (МАВР) також займається вивченням впливу видобутку уранових руд на виникнення захворювання на рак. Незважаючи на значне збільшення виникнення раку дихальних шляхів, було виявлено, що впливає не сам уран, а дочірні продуктів розпаду радону в шахтах, та були чітко позначені як канцерогени. Впливу кристалічного кремнезему і дизель вихлопного двигуна, також відомі людські карциногени, можливо, також сприяють канцерогенності шахтового пилу і їх потенційний внесок не був оцінений [8, с. 17].

Підприємству ДП «СхідГЗК» з видобутку урану пред'являють ряд претензій щодо порушень вимог екологічного законодавства. Відходи шахти скидаються в р. Інгул. Високий рівень замуленості річки, яка до того ж протікає через все місто, ставить під загрозу санітарно-епідеміологічне та екологічне благополуччя місцевих мешканців.

З моменту здобуття Україною незалежності існують пропозиції і розмови надати обласному центру, з 250-ти тисячним населенням особливий статус.

Про байдужість населення говорить той факт, що до КМУ була надіслана петиція № 41/000673-16еп «Щодо необхідності затвердження державної цільової програми радіаційного і соціального захисту населення м. Кропивницький», яка з 24 жовтня 2016 р. набрала тільки 54 підписів із 25000 необхідних станом на початок грудня 2016 р.

В петиції зазначено, що в місті Кропивницькому радіаційно забруднені ґрунти, води та атмосферне повітря. Копальні Інгульської шахти проходять просто під житловими масивами. Природні радіонукліди підсилюють природний радіаційний фон. Автори петиції скаржаться на погіршення демографічної ситуації, зріст захворюваності і смертності населення, зменшення народжуваності. Рівень онкологічної захворюваності, захворюваність на туберкульоз перевищує середньо обласні показники.

Не тільки населення, але і влада байдужа до даного процесу, адже для цього потрібно запровадити систематичний контроль за радіацією, потрібна дорога сучасна апаратура. У разі ж підтвердження шкідливого впливу іонізуючого випромінювання на стан здоров'я кіровоградського

населення, держава повинна потурбуватись про його належний захист і медичне обслуговування.

Навіть кореспонденти німецьких ЗМІ цікавляться радіоактивним впливом видобутку уранових руд на здоров'я населення, в той час як, відмовами закінчуються їхні петиції про надання Неопалимівці статусу зони екологічного лиха. Так, в одній з публікацій кореспондентка опитувала мешканців села Неопалимівка, яке знаходиться біля шахти «Інгульська». Населення скаржиться викиди пилу, коричневу води з криниць, носову кровотечу в дітей.

Головне управління Держсанепідслужби у Кіровоградській області на своєму сайті роз'яснює як саме впливає радон на організм людини. До групи ризиків відносяться курці та діти. Для уникнення ризиків виникнення злоякісних утворень, потрібно припинити палити, поліпшити вентиляцію у помешканні, часто і регулярно провітрювати житло, встановити вентиляцію у підвальному або цокольному приміщеннях, звертати увагу на радіологічні показники будівельних матеріалів, що використовуються для ремонту чи будівництва, не використовувати радононасичені будматеріали, герметизувати підлогу та щілини в стінах, збільшити кількість зелених насаджень навколо будинку, квітів та декоративних рослин у вазонах усередині помешкання, збільшити вживання пектиновмісних продуктів – яблук, смородини тощо.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій також роз'яснює способи зниження вмісту радону в питній воді: кип'ятіння, при якому радон випаровується; використання фільтрів на основі активованого вугілля понижує радон у питній воді; вентиляція ванної кімнати і кухні; не палити у приміщеннях.

Тож на сьогоднішній день можна констатувати, що на Кіровоградщині активно здійснюється видобувна діяльність уранових руд. Функціонування уранових родовищ Кіровоградської області і наявність у взаємозв'язаних між ними радіоактивних речовин негативно впливає на стан здоров'я та життєдіяльність населення в межах уранодобувного району. Рівень захворювання на рак трахеї, бронхів та легенів та смертності найвищий на Кіровоградщині серед інших областей України.

Стан правової регламентації захисту працівників родовищ і населення області показує байдужість влади до даного питання. А непоінформованість мешканців області, щодо стану забруднення є наслідком незаінтересованості населення в цьому питанні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про видобування і переробку уранових руд» // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 11 - 12. - С. 39.
2. Дудар Т. В., Маслова Ю. В., Савицька М. А., Бугера С. П. Аналіз

розвитку урановидобувної галузі та пов'язаних з нею проблем екологічної безпеки/ Дудар Т. В., Маслова Ю. В., Савицька М. А., Бугера С. П. // Наукоємні технології, 2011. – Вип. № 3 - 4. – С. 87 - 92.

3. Бюлетень Національного канцер-реєстру України № 17 «Рак в Україні, 2014-2015. Захворюваність, смертність, показники діяльності онкологічної служби» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ncru.inf.ua/publications/BULL_17/index.htm#rubriki.

4. Уранова промисловість України. Матеріал з Вікіпедії. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>.

5. Електронна петиція до КМУ «Щодо необхідності затвердження державної цільової програми радіаційного і соціального захисту населення м. Кропивницький» № 41/000673-16еп від 24.10.2016 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://petition.kmu.gov.ua/kmu/Petition/View/673>.

6. Лук'янова Г. Радон: газ із підземелля, що лікує та вбиває. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dw.com/p/APDa>.

7. Аналітичний огляд стану техногенної та природної безпеки в Україні за 2015 рік ДСНС України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Analitichniy-oglyad-stanu-tehnogennoyi-ta-prirodnoyi-bezpeki-v--Ukrayini-za-2015-rik.html>.

8. Relevance to public health. Uranium. / Toxicological Profile for Uranium. - С. 11 - 38.

9. Радон у питній воді, нітрати і нітрیتی. / Рекомендації ДСНС України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsns.gov.ua/ua/Radon-u-pitniy-vodi-nitrati-i-nitriti.html>.

Ткаченко Ірина Володимирівна, студентка механічного факультету, 4 курс, група ММ41,

Крайнюк Олена Володимирівна, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент *Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків*

АНАЛІЗ ВИНИКНЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У ПРАЦІВНИКІВ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Професійна захворюваність є невід'ємною частиною загальної захворюваності населення. Вона об'єднує категорії захворювань, які виникли в результаті професійної діяльності людини і обумовлені переважно впливом шкідливих виробничих факторів і певних видів робіт. В економічно розвинених країнах здоров'я працівника є пріоритетним питанням, оскільки безпосередньо впливає на виробничий процес і якість виробленої

продукції. В Україні щорічно реєструється в середньому 6-8 тис. Професійних захворювань з коливаннями в різні роки від 2,5 до 15,5 тис. [1].

Під впливом комплексу факторів різної інтенсивності у водіїв автотранспортних засобів формуються професійні захворювання. Джерелом підвищеного професійного ризику водіїв автотранспортних засобів є автомобільний транспорт. Професія-водій припускає виникнення професійних та професійно обумовлених захворювань, отримання травм різного ступеня тяжкості, у тому числі травм несумісних з життям, розвиток яких може призвести до втрати повноцінної працездатності працівника, і в окремих випадках - до отримання інвалідності.

За статистичними даними відзначено, що 42.3% працівників трудяться у шкідливих та важких умовах, в число яких входить більшість водіїв. Число проб, узятих на робочих місцях, в яких кількісні показники шкідливих виробничих факторів перевищують допустимі нормативи, коливається в межах 20-40%. До конкретних причин, що призводить до розвитку професійної патології, відносяться знос устаткування і старіння технологій, недостатня кількість засобів індивідуального та колективного захисту, низький рівень культури виробництва та підготовки працівників, зниження контролю за дотриманням санітарних норм та інших охоронно-трудова нормативів, недотримання режимів праці та відпочинку, нехтування до власного здоров'я, поширення шкідливих звичок.

Аналізом джерел виникнення професійних захворювань у працівників сучасного автомобільного транспорту займалися багато вчених. Робота Евлампієва С.Ю., Маханько М.Н., Карпова Н.В «Професійні та професійно обумовлені захворювання у працівників сучасного автомобільного транспорту» спрямована на визначення групи професійних і професійно зумовлених захворювань, що розвиваються у водіїв і уточнення ролі факторів, які беруть участь у їх формуванні. У роботі Акен'єва П.В. [2] розглянуто визначення впливу екстремальних ситуацій професійної діяльності на працездатність і захворюваність водіїв оперативного транспорту. Найпоширенішою формою професійної патології є вібраційна хвороба.

Провівши огляд існуючих розробок в області професійних захворювань водіїв та людей пов'язаних з контактом транспорту, можемо зробити висновок, що транспорт має багато вражаючих факторів на здоров'я людини. Насамперед, для людей які працюють на автомобільному транспорті необхідно забезпечити належні умови роботи: необхідно вжити заходів щодо постійного підтримання транспортних засобів у справному стані, щоб уникнути сторонніх вражаючих факторів, таких як шуми, вібрація. Не мало важливо підтримувати в справному стані систему терморегуляції і охолодження транспортного засобу, щоб уникнути

перегріву і переохолодження людини. Необхідністю є посилення медичного огляду працівників, спрямований на завчасне розпізнавання відхилення у здоров'ї людей, а так само прийняття правильних заходів при можливому ризику захворювань або відхилень. Кожне підприємство зобов'язане надавати комфортні умови для роботи водіїв, враховувати дотримання встановлених режимів праці та обідніх перерв, при необхідності наднормативної роботи дотримуватися позмінної роботи на транспортному засобі.

У зв'язку з тим, що водії зазнають значного впливу на організм шкідливих речовин від вихлопних газів, доцільно розробка фільтрів для встановлення в кабінах водіїв, для зменшення загрози захворювань дихальних шляхів.

Список використаних джерел

1. Профессиональная заболеваемость в Украине [Текст] / А. Басанец, И. Лубянова, Д. Тимошина // Охрана труда : Научно-производственный журнал. - 2008. - № 10. - С. 39 - 42.
2. Акентьев Павел Васильевич. Влияние экстремальных ситуаций профессиональной деятельности на работоспособность и заболеваемость водителей оперативного транспорта : автореферат дис. ... кандидата медицинских наук : 05.26.02.- Москва, 1999.- 24 с.

Толкунова Валерія Ігорівна, студентка факультету ракетно-космічної техніки, 2 курс, група 422 а,

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», м. Харків

Толкунов Ігор Олександрович, начальник кафедри,
кандидат технічних наук, доцент, tolkunov_ia@nuczu.edu.ua
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ МОЖЛИВИХ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ, ЩО СУПРОВОДЖУЮТЬСЯ ВИБУХОМ

На теперішній час, у зв'язку із масовими руйнуваннями будівель і споруд, в надзвичайних ситуаціях (НС) як техногенного (вибухи на складах зберігання боєприпасів, вибухи газобалонних установок в житлових будівлях тощо), так і соціального характеру (руйнування будівель і споруд в зоні проведення антитерористичної операції), завдання щодо удосконалення процесів організації і проведення аварійно-відновлювальних робіт в таких будівлях та спорудах є актуальним та потребує подальшого дослідження і адаптації до сучасних умов.

Аналіз характеру руйнувань будинків при НС показав, що будинок при повному руйнуванні практично цілком перетворюється в уламки, утворюючи завали [1]. Виходячи з вищесказаного, для ефективної організації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт (АРіНР) необхідно відразу після впливу небезпечного фактору оцінити обсяг можливих руйнувань, визначити склад сил і засобів, необхідних для проведення АРіНР у нормативно відведений термін, приступити до їх введення в райони виконання задач. В ході дослідження були вивчені основні закономірності, необхідні для вирішення задачі оцінки обстановки в районах дії небезпечних факторів НС, пов'язаних із вибухом.

Зсув уламків можна описати рівняннями руху в горизонтальному і вертикальному напрямках. Розглянемо спочатку горизонтальний рух уламків. Силу, створювану швидкісним напором повітряної ударної хвилі, що діє на уламок, обчислюють по формулі:

$$F_{ск} = C_x F_l \frac{\rho_\phi(t) U_\phi^2(t)}{2}, \text{ Н} \quad (1)$$

де C_x – коефіцієнт лобового опору, для уламків приймають рівним 1,5; $\rho_\phi(t)$ і $U_\phi(t)$ – щільність (кг/м³) і швидкість (м/с) повітряного потоку в момент часу t ; F_l – площа лобового перетину уламків, м².

Тепер розглянемо вертикальний рух уламків з урахуванням опору повітря. Навантаження, створюване силою ваги, складе:

$$P = F_l d \rho q, \text{ Н} \quad (2)$$

де d – товщина стіни будинку, м; ρ – щільність матеріалу, кг/м³; q – прискорення вільного падіння, м/с².

Опір повітряного потоку вертикальному руху можна описати залежністю:

$$F_y(t) = C_y F_n \frac{\rho_\phi(t) y^2(t)}{2}, \text{ Н} \quad (3)$$

де C_y – коефіцієнт опору ($C_y = C_x$); F_n – площа горизонтального перетину уламка, м²; $y^2(t)$ – вертикальна швидкість уламка в момент часу t , м/с.

Тоді рух уламка можна описати системою рівнянь:

$$\begin{cases} mx = C_x F_n \frac{\rho_\phi(t)}{2} [U_\phi^2(t) - x^2(t)] \\ my = F_n d\rho - C_y F_n \frac{\rho_\phi(t)y^2(t)}{2} \end{cases}, \quad (4)$$

де $m = F_n d\rho$ – вага уламка, кг; $x^2(t)$ – горизонтальна швидкість уламка в момент часу t , м/с.

Розрахунки по формулі (4) і дані натурних завалів показують, що дальність розльоту уламків при мінімальному тиску, який викликає повне руйнування стін будинків, приблизно складає:

$$l = \frac{H}{2} \div H, \text{ м} \quad (5)$$

де H – висота будинку, м.

Основними факторами, що визначають висоту завалу, є поверховість будинку і величина діючого тиску у фронті повітряної ударної хвилі. Чим більше тиск, тим далі розлітаються уламки, що приводить до зменшення висоти завалу (рис. 1).

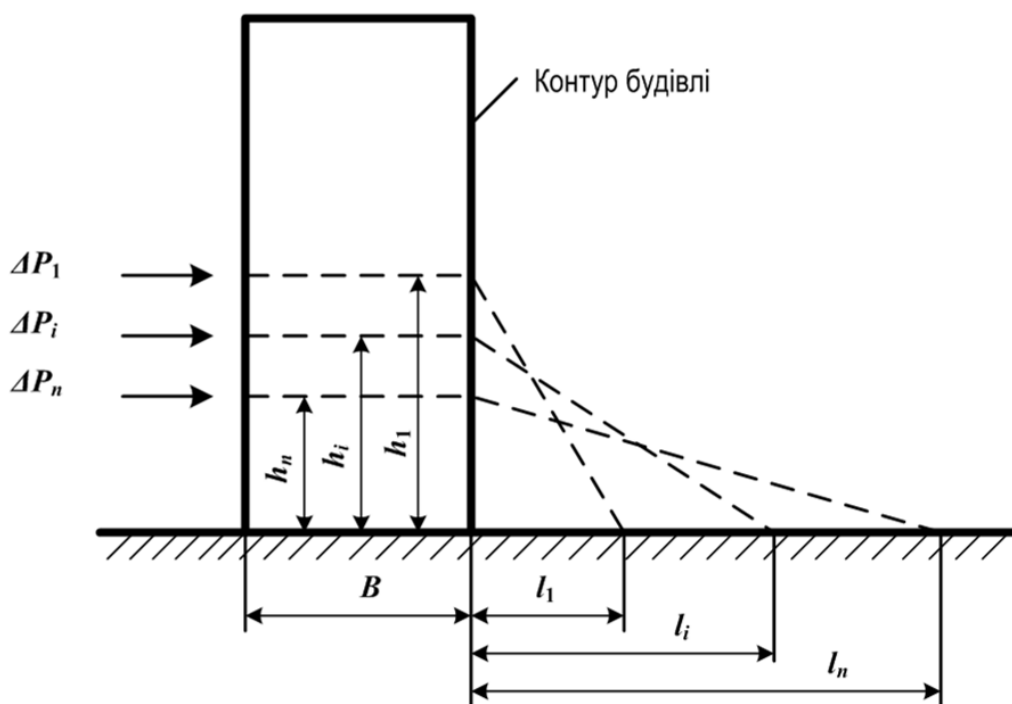

Рис. 1. Розрахункова схема утворення завалу при різних тисках у фронті повітряної ударної хвилі:

$h_1, h_i, h_n, l_1, l_i, l_n$ – відповідно висота і довжина завалу;

$\Delta P_1, \Delta P_i, \Delta P_n$ – значення тисків ($\Delta P_1 < \Delta P_i < \Delta P_n$);

B – ширина будинку.

Максимальною по величині висота завалу буде в тому випадку, якщо на будинок подіє мінімальний тиск, що викликає руйнування стін будинку. За мінімальний тиск звичайно приймають $\Delta P_{\phi} = 0,05$ МПа.

На підставі узагальнення розрахунків отримана формула для визначення висоти завалу при оперативному прогнозуванні:

$$h = \frac{\gamma H}{100 + kH}, \text{ м}; \quad (6)$$

де γ – питомий об'єм завалу на 100 м^3 об'єму будинку: для промислових будинків – $\gamma = 20 \text{ м}^3$; для житлових будинків – $\gamma = 40 \text{ м}^3$; k – показник, прийнятий рівним: для вибуху поза будинком $k = 2$; для вибуху усередині будинку $k = 2,5$.

Список використаних джерел

1. Столяр Ю.В., Янов А.Г., Болотських М.В. Теоретичні основи реагування на надзвичайні ситуації. Курс лекцій. Книга II. Надзвичайні ситуації техногенного характеру. – Кам'янець-Подільський: КМД ВІІ ПДАТА, 2003. – 216 с.

Толста Анна Сергійовна, студентка командно-штабного факультету, 4 курс, група 703,

Радченко Ігор Олександрович, завідувач кафедри підготовки студентів за програмою підготовки офіцерів запасу, кандидат військових наук, доцент
Національна академія Національної гвардії України, м. Харків

ВПЛИВ ГЕННО-МОДИФІКОВАНИХ ПРОДУКТІВ НА ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

Проблема генно-модифікованих організмів (ГМО) не перестає хвилювати вчених, так і простих споживачів. Це пов'язано з тим, що вплив ГМО на організм людини ще мало вивчено. Компанії, що виробляють генно-модифіковані продукти досить жорстко пропонують їх до реалізації, прагнучи виправдати свої дії турботою про все людство. Адже, на думку виробників, такі продукти здатні врятувати все населення планети від неминучого голоду, який рано чи пізно настане.

Відкриття ГМО - це ще один крок у справі перемоги людини над природою. Адже можливість створення нових організмів з таким набором генів, який ніколи раніше не зустрічався у природі, дозволяють вче-

ним «виробляти» нові види тварин і рослин в лабораторних умовах, тобто взяти процес еволюції фактично під свій контроль.

Величезна кількість людей на планеті щодня вживають в їжу продукти, що містять ГМО. Але до цих пір немає чіткої відповіді на питання: чи так безпечні такі продукти? Який вплив ГМО на організм людини? Або може бути дійсно не варто турбуватися з цього приводу? Обговорення цих питань триває вже більше 10-15 років, але чітких відповідей і єдиної думки серед вчених усього світу так і не спостерігається.

Існують як прихильники, так і ярі противники ГМО. І кожен з них пропонує свої аргументи на захист власної теорії.

Захисники трансгенних організмів замовчують вплив ГМО на людей і тварин, зате проголошують ці продукти як унікальний порятунок всього людства від голоду. Адже населення планети продовжує збільшуватися, а наявні ресурси вже не здатні покрити всі зростаючі потреби населення країн в їжі. Отже, необхідно в кілька разів збільшити обсяги виробництва продуктів харчування, зокрема сільськогосподарської продукції.

Прихильники ГМО наводять як приклад безсумнівні переваги даних організмів: висока врожайність, підвищена морозо- і посухостійкість таких культур, здатність протистояти багатьом хворобам і шкідників.

У свою чергу фахівці-противники ГМО наводять дані досліджень, які підтверджують негативний вплив ГМО як на людину, так і в цілому на навколишнє середовище. У численних доповідях йдеться про те, що відчутну шкоду, якої завдають ГМ-продукти здоров'ю людини. Зокрема можливе виникнення алергічних реакцій, пригнічення імунної системи людини. Можуть бути виявлені різні розлади обміну речовин. Відомо, що в Швеції, де трансгенні продукти заборонені до реалізації, тільки 7% населення хворіє на алергію, тоді як в США, де така їжа в широкому доступі (і навіть не має спеціального маркування) частка алергіків - 70,5%. Значна різниця, чи не так?

На підставі численних спостережень було виявлено, що споживання ГМ-продуктів негативно відбивається і на дитячому організмі. Тому, починаючи вже з 2004 року, у ряді європейських країн повністю заборонено використання ГМО в продуктах, призначених для харчування дітей до 4-х років. Не відстає від Європи і Україна. Існує суспільна думка, що вимагає заборони на застосування ГМО у виробництві продуктів дитячого харчування.

У результаті тривалого споживання продуктів, що містять ГМО, може розвинути стійкість патогенної мікрофлори людини до антибіотиків, що в свою чергу призведе до виникнення труднощів при лікуванні різних захворювань, аж до неможливості їх лікування. ГМ-продукти можуть викликати надалі різні мутації в організмі людини, а також при-

звести до онкологічних захворювань.

У засобах масової інформації обговорювалася повідомлення американської компанії «Епіцит» про створення нового сорту кукурудзи, який виробляє людські антитіла на поверхневі білки сперми. Вважається, що безконтрольне перезапилення такого сорту кукурудзи зі звичайними сортами може викликати серйозні демографічні проблеми на тих територіях, де буде виростати подібна продукція.

У відкритому листі вчених світу всім урядам щодо генетично модифікованих організмів було виставлено вимогу щодо встановлення мораторію на поширення ГМ-продуктів. Вчені висловили занепокоєння з приводу небезпеки даних організмів для навколишнього середовища, продовольчої безпеки і в першу чергу, для здоров'я людини і тварин. Даний лист підписали 828 учених з 84 країн.

Світ поділено на два табори - захисників і противників впровадження ГМ-продуктів в масове виробництво. Але все наслідки поширення ГМО не може передбачити ніхто. Тому дуже радує нинішня ситуація, коли вчені, звичайні споживачі, громадські організації ретельніше стежать за тим, які продукти харчування пропонують нам виробники. І особлива увага приділяється генетичній чистоті продуктів. Наприклад, в магазинах Європи для товарів, що містять ГМО, виділяють окремі полки, в пресі публікують списки компаній, що використовують у виробництві ГМ-інгредієнти. У нашій країні люди теж мають право знати, що вони споживають. Тому повільно, але вірно такі заходи вживаються і у нас.

Незважаючи на вказані факти, необхідно розуміти, що тривалих досліджень з визначення безпеки споживання генетично-модифікованих продуктів на організм людини не проводилися. Адже з моменту відкриття ГМО пройшло трохи більше 20-ти років. Цього терміну недостатньо, щоб сформулювати остаточні висновки. Тому не можна з точністю стверджувати про будь-який негативний вплив ГМО на організм людини. Так само як не можна і сказати про те, що такі продукти благотворно позначаються на нашому здоров'ї.

Хоч вплив ГМО і мало вивчений, але споживачі неодмінно повинні знати, містяться чи ні трансгени в їх улюбленої кукурудзі, сардельках, йогурті або тістечку. А купувати чи ні такий продукт, кожен вирішує для себе сам.

Трофимчук Наталія Олегівна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-12,
Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ В СФЕРІ КІБЕРПРОСТОРУ

Вступ. Використання передових інформаційних технологій і досягнень науково-технічного прогресу дало людям неабиякі можливості для спілкування. Технологічні зміни та новинки у сфері інформаційних технологій, зокрема створення міжнародних просторових інформаційних систем обігу інформації, зумовили необхідність втручання держави та й міжнародної спільноти у правове регулювання ряду проблематичних аспектів технологічно-інформаційних відносин. Нині існують передові Інтернет-технології, що дають змогу за лічені секунди зв'язатися з людиною на іншому боці земної кулі, об'єднувати людей в групи для обговорення різного кола питань, встановлювати соціальні контакти. Але, крім зручності у користуванні, вони приховують чимало небезпек в контексті приватності для пересічних користувачів, зокрема при використанні ними соціальних мереж, як новітнього засобу глобальних комунікацій. З огляду на тенденцію до вдосконалення положень про захист приватного життя на міжнародному рівні, важливим вбачається розгляд актуальних та проблемних питань обробки та захисту персональних даних в соціальних мережах, пошук найоптимальніших шляхів врегулювання цих питань у вітчизняному правовому полі. У вітчизняній юридичній літературі дослідженню окремих питань цієї проблематики в різні часи приділяли увагу такі фахівці, як В. Брижко, М. Різак, В. Панченко, А. Марущак, О. Радкевич та інші. Розгляд цього питання здійснюється і зарубіжними вченими – І. Вельдер, А. Міллер, Р. Холлборг та інші. Незважаючи на те, що порушеною проблематикою займалася значна кількість науковців, багато її аспектів нині залишаються малодослідженими чи дискусійними, особливо в контексті становлення законодавства у цій сфері. Слід врахувати, що тенденції розвитку правового регулювання захисту персональних даних в цілому в світі є досить динамічними. Більшість досліджень за даною тематикою здійснювались в рамках певних наукових, аналітичних статей [1].

Основна частина. Історія формування законодавчої бази захисту персональних даних бере свій початок з 1948 р., коли в Загальній декларації прав людини [2] було проголошено, що ніхто не може піддаватися свавільному втручанням в особисте та сімейне життя, що кожна людина має право на захист закону від такого втручання. Європейська Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 р. [3] конкретизувала це право проголосивши, що кожна людина має право на свободу дотримуватися своєї думки, отримувати й поширювати інфор-

мацію та ідеї без втручання з боку державних органів і незалежно від державних кордонів. Міжнародним пактом про громадянські та політичні права від 16 грудня 1966 р. [4] забороняється не лише свавільне, а й незаконне втручання в особисте та сімейне життя людини. Отже, зазначені міжнародні документи узагальнюють основні принципи захисту приватного життя людини.

Виділяють чотири основних терміни, які можуть бути включені в поняття “персональні дані”: “будь-яка інформація”, “відносяться до”, “ідентифікувати”, “фізична особа”.

Ці елементи тісно взаємопов'язані і доповнюють один одного, але разом визначають чи можна певну частину інформації розглядати як “особисті дані” [5]. Визнання права людини на анонімність в он-лайні завжди було одним із стовпів архітектури та філософії інтернету. Водночас за логікою цієї ж архітектури без розміщення особою персональних даних на віддалених серверах (а отже, у мережі) повноцінне послуговування всіма її вигодами є неможливим. У більшості випадків користувач не може здійснити найпростіших речей (встановити програмне забезпечення, завантажити контент, здійснити покупку), не залишивши натомість хоча б мінімальних відомостей про себе. Тобто, кожного разу, підключаючись до мережі, пристрій користувача автоматично реєструється в ній, вказуючи унікальний ідентифікатор – IP-адресу, телефонний номер комутованого з'єднання, абонентський номер договору з оператором доступу та інші, необхідні для реєстрації в мережі, дані.

Нагадаємо, йдеться не про цілеспрямований пошук ПД, а лише про той мінімум даних, що в режимі он-лайн передається комп'ютером користувача у штатному режимі, постійно і автоматично.

Стрімко розвиваються також публічні онлайн-сектори, де населення масово та усвідомлено залишає свої персональні дані: електронний бізнес, банкінг і шопінг, цілий спектр онлайн-послуг, електронна пошта, середовище Web 2.0.16, хмарові сервіси, онлайн-аутсорсинг і багато іншого. Ідеться про заповнення відвідувачами різноманітних анкет, реєстрацію та отримання логіна і пароля, реєстрацію з використанням облікового запису соціальної мережі, надання електронної адреси відвідувача для зворотного зв'язку тощо.

Можливість надійного захисту своєї анонімності та персональних даних у такому середовищі стає для користувача майже нульовою, навіть якщо він дотримується рекомендованих вимог безпеки. Апаратні можливості ІТ-обладнання вже досить давно дозволяють не видаляти дані, що обертаються у вебi, і автоматично зберігати їх. Тому незалежно від обраного особою режиму доступу до ПД всі приватні відомості, що

розміщуються нею в он-лайн, або з певних причин потрапляють до мережі з її локальних сховищ, зберігаються у віддалених сховищах і базах даних інтернету. Таким чином, вони залишаються відкритими для несанкціонованого доступу, причому пересічний користувач- суб'єкт цих персональних даних зазвичай не має технологічної можливості проконтролювати їх подальшу міграцію та оброблення. Більших масштабів ця проблема набула після 2000 р., особливо у зв'язку з бурхливим розвитком середовища Web 2.0. та його найпопулярнішого складника – соціальних медіа. Уже наприкінці 2012 р. 6 із 10 користувачів інтернету (майже 1,5 млрд. осіб) хоча б раз на день відвідували свої аккаунти у тих чи інших соціальних мережах, залишаючи власні та/чи обробляючи чужі дані [6].

Від самого початку заснування мережа Інтернет почала реалізовуватися як засіб вільного поширення інформації. Її унікальними можливостями є: глобальність, відкритість, незалежність від інфраструктури (крім телефонної системи), децентралізованість, пристосованість до потреб користувачів тощо, надає широкі можливості по прийому-передаванню будь-якої інформації, сприяє спілкуванню, освіті, установленню добрих взаємовідносин та багатьом іншим аспектам повсякденного життя. Захисту персональних даних в Інтернеті присвячено Рекомендації Ради Європи «Основні напрямки захисту прав фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних у інформаційних супермагістралях» від 9 грудня 1997 р. [7].

Сьогодні соціальна мережа є невід'ємною частиною життя майже кожної людини. Але не всі розуміють загрозу отримання їх особистих даних іншими людьми, а також її використання в злочинних цілях. Відповідно, в сучасному світі існує цілий ряд особистих проблем захисту даних.

По-перше, не кожен громадянин чітко розуміє, яка інформація вважається персональними даними, які можуть бути надані іншим людям. Багато людей не розуміють, чому вони повинні надавати комусь право на обробку своїх персональних даних. Конфіденційність часто сприймається як ефемерна річ, і люди не в повній мірі усвідомлюють свою цінність.

У липні 2010 року Україна приєдналася до Конвенції про захист людей у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. У зв'язку з цим, у 2011 році в Україні був прийнятий Закон «Про захист персональних даних», який надає кожному громадянину широкі права і можливості забезпечити конфіденційність.

З одного боку, захист персональних даних про людину є гарантованим законом, але з іншого боку, якщо людина розмістила свої дані на Інтернет-громадських ресурсах, такі як форум, соціальна мережа,

тим самим вона добровільно дає згоду на використання цих даних.

Друга проблема щодо захисту персональних даних пов'язано з збільшення випадків шахрайства, залякування і кіберзнущання. Маючи особисту інформацію про жертву, зловмисник може легко зруйнувати його життя. Тому дуже важливо зберегти вашу особисту інформацію в таємниці.

Інша проблема захисту персональних даних в Інтернеті є можливість їх використання співробітниками правоохоронних органів з метою посилення боротьби з організованою злочинністю.

Однією з перших завдань, з якими стикаються співробітники правоохоронних органів є збір даних за індивідуальною складовою і найбільш повне дослідження способу життя особи, інтересів і т.д., що дозволяє створити відповідний психологічний портрет, визначити коло її зв'язків і вибрати найкращу тактику пошукових операцій і досліджень.

Так, виявивши на одному з цих сайтів абсолютно невідому людину можна простежити ланцюжок логічних моделей, через які ви пов'язані з нею [8].

Висновки. У ст. 32 Конституції України закріплено, що "ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею. Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації".

На підставі ст. 23 Закону України "Про інформацію" від 2 жовтня 1992 року під інформацією про особу слід розуміти "сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про особу".

Основними даними про особу, згідно з законом, є "національність, освіта, сімейний стан, релігійність, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження".

Також питання нормативно-правового забезпечення під час обробки та циркуляції персональних даних висвітлені в Законі України «Про захист персональних даних» та в Постанові Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 616 «Про затвердження Положення про Державний реєстр баз персональних даних та порядок його ведення».

Підсумовуючи все викладене, можна зазначити наступне. Персональні дані фізичної особи та бази персональних даних як упорядковані сукупності масивів таких даних на сучасному етапі розвитку та станов-

лення інформаційних технологій є дуже вагомим інструментом впливу та маніпулювання в руках інших осіб. Підвищена цікавість такої інформації робить персональні дані надпопулярним об'єктом для неправомірного посягання з боку різних суб'єктів. На сьогодні таке неправомірне посягання здійснюється переважно у формі кіберзлочинів. Для посилення захисту та запобігання витоку такої інформації, як персональні дані, необхідно удосконалювати вже існуючу законодавчу базу в частині дисциплінарних та інших санкцій, адже сьогодні неправомірне посягання на персональні дані осіб залишається практично безкарним, що сприяє подальшому погіршенню ситуації та зростанню занепокоєння серед населення через усе частіші втручання у приватне життя. Адже не зважаючи на постійний розвиток різних систем захисту персональних даних, вони не гарантують повну безпеку особистої інформації.

Список використаних джерел

1. Мельник К.С. Здобувач наукового ступеня кандидата юридичних наук, НДПП НАПрН України “Обробка та захист персональних даних в соціальних мережах”/ “Інформація і право”, № 3 (12), 2014.
2. Загальна декларація прав людини: Декларація від 10 груд. 1948 р. / Генеральна Асамблея ООН. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015
3. Про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція від 4 листоп. 1950 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: Міжнародний пакт від 16 груд. 1966 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
5. Peter J. Hustinx. Protection of personal data on-line: The issue of IP addresses // [Internet resource]. – Access mode: https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/shared/Documents/EDPS/Publications/Speeches/2009/09-04-15_adresses_IP_EN.pdf
6. Гнатюк С. Л. Особливості захисту персональних даних у сучасному кібер- просторі: правові та техніко-технологічні аспекти: аналіт. доп. / С. Л. Гнатюк. – К.: НІСД, 2014. – 92 с. – (Сер. «Інформаційні стратегії», вип. 3).
7. Обуховська Т.І. Захист персональних даних в умовах розвитку інформаційного суспільства: передумови, принципи та міжнародне законодавство // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2014/05/2014-1-17.pdf>
8. Kononchuk Olha. Problems of Personal Data Protection in Terms of Internet Services Socialization. – 2014.

Туровська Анастасія Олегівна, студентка Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту, 4 курс, група М-41,
Туровська Галина Іванівна, доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

РОЛЬ КЕРІВНИКА У СТВОРЕННІ ЗДОРОВИХ, БЕЗПЕЧНИХ І ГУМАННИХ УМОВ ПРАЦІ

Стрімкі зміни у характері та змісті праці, її інтелектуалізація та ускладнення, зростання мобільності працівників та інші тренди сучасного розвитку обумовлюють формування нового типу керівників, які мають системне мислення і здатні до застосування сучасної концепції управління. За таких обставин сучасний керівник повинен бути універсальною та унікальною ланкою в ланцюзі соціальних систем, повинен вміти здійснювати перспективне планування, яке враховує цілі суспільного розвитку, та підвищувати культуру праці, яка є основою готовності особистості до трудової діяльності в сучасному динамічному суспільстві та важливим чинником гуманізації сучасного бізнесу.

На сьогоднішній день існує достатня кількість так званих “моделей” керівника, які створювалися на основі практики і включають відповідні професійні та морально-особистісні вимоги [1]. Успішність керівника залежить від рівня його управлінської майстерності, професіоналізму та кваліфікації. Необхідно враховувати і той факт, що не кожен фахівець, який успішно виконує свої професійні обов’язки, може бути кваліфікованим керівником.

За критерієм мотивації управлінської діяльності виділяють два типи керівників. Для першого мотивацією є відповідальність за розвиток і стабільність об’єкта господарювання, професійне самопожертвування та відмова від індивідуальних цілей, якщо вони не співпадають з корпоративними. Для другого типу головним мотивом керівництва є самоствердження та прагнення до особистого благополуччя [2]. Очевидно, що тільки під керівництвом першого типу можна очікувати належного вирішення питань щодо організації праці при умові створення в колективі психологічного середовища взаємної довіри, поваги, взаємодопомоги, відвертого спілкування та визначення протиріч як засобу до вдосконалення керівництва.

Працівники нового рівня [3-5], які формуються умовами сучасного розвитку виробництва, стрімким розширення інформаційно-

технологічної сфери економіки, динамікою змін в усіх сферах життєдіяльності суспільства, вимагають створення так званих гуманних умов – умов праці, при яких трудова діяльність стала би безпосередньо сферою самовираження та самоствердження людини.

Як показує досвід, завдання, спрямовані на покращання умов праці, зазвичай потрапляють у групу другорядних і термінових завдань, вирішення яких характеризується низькою якістю як через обмаль коштів для другорядних завдань, так і обмаль часу для виконання термінових. Тому роль керівника є дуже ваговою у вирішенні цих завдань і Закон України “Про охорону праці” чітко встановлює його особисту відповідальність за гарантування безпечних та здорових умов праці. Відповідно керівник у доборі кадрів повинен враховувати, що існує чотири групи спеціалістів [2]: А – вміє працювати і бажає працювати; Б – бажає працювати, але не вміє; В – вміє працювати, але не бажає; Г – не вміє працювати і не бажає. Виходячи з даних критеріїв, керівник формує стратегію відносин із співробітниками, тобто створює ідеальні умови праці для представників групи А, забезпечує умови для підвищення кваліфікації групи Б, вишукує способи мотивації до праці у групи В і обґрунтовує умови для звільнення представників групи Г.

Метою сучасного керівника має стати формування новітнього економічного мислення і системи спеціальних знань у сфері конкурентного аналізу, оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємства й пошук практичного застосування стратегій підтримування та нарощування його конкурентних переваг, а також актуалізація питань соціальної відповідальності бізнесу. Керівник повинен створити такі умови праці, при яких працівник відчуватиме перехід суспільства до гуманізації праці на виробництві: відсутність загрози для свого здоров'я, відповідність заробітної плати, кваліфікації і внесок в досягнення цілей підприємства; справедливість в розподілі доходів підприємства; зацікавленість в навчанні і підвищенні кваліфікації; колективне демократичне вирішення питань розвитку підприємства.

В умовах української ментальності першочергове завдання – донести до керівників підприємств та закріпити на рівні свідомості, що забезпечення сприятливих умов праці працівника з врахуванням заходів безпеки – це не збитки, які несе підприємство у разі їх реалізації, а, навпаки, – внесок у його розвиток, який окупається в найкоротші терміни і є вигідним, в першу чергу, для самого керівника. Адже здоровий, впевнений у собі і в тих гарантіях, які дає роботодавець, працівник, що працює в комфортних умовах, виробляє більш якісну продукцію.

У цілому в економіці 28,9% працівників працюють в умовах, що не відповідають санітарно-гігієнічним нормам, в окремих галузях промис-

лової діяльності цей показник перевищує 70-ти відсоткову позначку, що свідчать про низький рівень культури безпеки у виробничій сфері. Це у великій мірі зумовлено станом виробничих фондів, більша частина яких фізично зношена та морально застаріла: ступінь зносу в окремих галузях економічної діяльності перевищує 60%, а рівень оновлення знаходиться в межах 0,4-9 % [6]. Усе це лягає важким тягарем на економіку держави та суспільство в цілому.

Таким чином, в умовах ринкової економіки ефективно вирішення питань організації праці та її охорони повинно ґрунтуватися на розв'язанні компромісу між соціальною відповідальністю держави та економічною доцільністю господарської діяльності. Встановлення адекватної межі у цьому компромісі сприятиме успішному соціально-економічному розвитку країни, а високий рівень організаторської роботи зі сторони сучасного керівника забезпечить створення безпечних, здорових і гуманних умов праці на підприємстві з врахуванням того, що висококваліфікований фахівець має відрізнитись не тільки своїми компетенціями, але й цінностями, спрямованими на потребу в праці, досягнення її високої культури.

Список використаних джерел

1. Гриценко Т.Б. Етика ділового спілкування: Навч. посібник / Т.Б. Гриценко. – К., 2007. – 344 с.
2. Яремко З., Третяк О. Охорона праці – головна і планова / З. Яремко, О. Третяк // Охорона праці. – 2011. – № 11. – С. 17.
3. Туровська Г.І. Нові підходи в організації праці – запорука успіху підприємства / Г.І. Туровська // Proceedings of the International Scientific Conference "Economy and society: modern foundation for human development proceedings of the conference". Part II. Entrepreneurship and business culture: humanization of business running. – Leipzig, 2016. – pp. 73 - 75.
4. O'Sullivan D. Applying Innovation / David O'Sullivan, Lawrence Dooley. – Los Angeles: Sage Publication, Inc., 2009. – 424 p.
5. Грішнова О. Розвиток персоналу як пріоритетний напрям реалізації соціальної відповідальності бізнесу / О. Грішнова // Україна: аспекти праці. – 2012. – № 8. – С. 10 - 15.
6. Скалецький Ю.М. Проблеми впровадження культури безпеки в Україні / Ю.М. Скалецький, Д.С. Бірюков, О.О. Мартюшева, Л.Д. Яценко. – К.: НІСД, 2012. – 17 с.

Уласевич Дар'я Веніамінівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, 01-16м-22,
Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права,

ОХОРОНА ПРАЦІ: УМОВИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Гарантією безпеки виробництва та поліпшення господарської діяльності підприємств, установ та організацій є дотримання основних норм законодавства в сфері охорони праці. Нині проблема забезпечення дієвих механізмів у сфері охорони праці є надзвичайно важливою.

Щороку в світі внаслідок нещасних випадків на виробництві та від професійних захворювань помирають два мільйони жінок і чоловіків, реєструють близько 270 мільйонів нещасних випадків і 160 мільйонів випадків професійних захворювань. Проте статистика не враховує не зареєстрованих випадків, тих, чиї «проблеми» замовчуються, та так і не доходять до відома роботодавця, а відповідно і не обраховуються статистикою.

Федерація професійних спілок України (далі - ФПУ) оцінює сучасний стан охорони праці в Україні, як критичний, що підтверджується даними державної статистичної звітності, науковими дослідженнями Інституту праці АМН України, та матеріалами членських організацій ФПУ про:

- незадовільні умови праці;
- високу захворюваність працюючого населення;
- значні показники виробничого травматизму;
- явно недостатнє фінансування заходів і засобів з охорони праці;
- неповне виконання та недостатня ефективність державної політики у сфері охорони праці та здоров'я працівників.

Людина, що працює, проводить на виробництві значну частину свого життя. Тому для її нормальної життєдіяльності в умовах виробництва треба створити санітарно-гігієнічні умови, які б дали змогу їй плідно працювати, не перевтомлюючись та зберігаючи своє здоров'я. Для цього треба, щоб енергетичні витрати при праці компенсувалися відпочинком та умовами навколишнього середовища. Ці умови створюються забезпеченням працюючого:

- зручним робочим місцем;
- чистим повітрям, необхідним для нормальної життєдіяльності;
- захистом від дії шкідливих речовин та випромінювань, що можуть потрапити в робочу зону;
- нормованою освітленістю;
- захистом від шуму та вібрації;
- засобами безпеки при роботі з травмонебезпечним обладнанням;
- робочим одягом та різними засобами індивідуального захисту;
- побутовими приміщеннями та спеціальними службами, що при-

значені створювати безпечні та нормальні санітарні умови праці;

- медичним обслуговуванням та санітарно-профілактичними заходами, що призначені для збереження здоров'я.

Згідно із Законом України «Про охорону праці» (стаття 5) умови трудового договору не можуть містити положень, що суперечать законам та іншим нормативно-правовим актам з охорони праці.

Під час укладання трудового договору роботодавець повинен проінформувати працівника під розписку про умови праці та про наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу на здоров'я та про права працівника на пільги і компенсації за роботу в таких умовах відповідно до законодавства і колективного договору.

Працівнику не може пропонуватися робота, яка за медичним висновком протипоказана йому за станом здоров'я.

Усі працівники згідно із законом підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

За порушення законів та інших нормативно-правових актів про охорону праці, створення перешкод у діяльності посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці, а також представників профспілок, їх організацій та об'єднань винні особи притягаються до дисциплінарної, адміністративної, матеріальної, кримінальної відповідальності згідно із законом (ЗУ «Про охорону праці» (стаття 44)).

Особливістю відповідальності в сфері охорони праці є той факт, що до неї можуть притягатись як роботодавець, так і працівник. В залежності від винної особи змінюється й порядок притягнення до відповідальності.

Вітчизняна система контролю за дотриманням правил безпеки на виробництві не відповідає нормам європейських держав. Необхідно розробити та впровадити в законодавство України низку змін, які дадуть змогу ефективніше використовувати систему охорони праці і, отже, забезпечити конституційне право кожного працівника на належні, безпечні та здорові умови праці.

Федорищак Андрій Васильович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-15,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

КАЛУСЬКА ТЕХНОГЕННА КАТАСТРОФА

ТА МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НЕЮ

Вступ. До 2005 року м. Калуш було осередком потужного промислового комплексу, який складався з декількох рудників та кар'єру. Розробка вказаних місць проводилася протягом багатьох століть. Спочатку на ньому видобували виключно кам'яну сіль, а згодом серед неї виявили калійну сіль. Її видобування здійснювали з 1930-х років у трьох рудниках, а також у єдиному в світі відкритому кар'єрі – Домбровському. При цьому було побудовано інфраструктуру з переробного хіміко-металургійного комбінату та калійного заводу. Згодом деякі рудники були вичерпані та весь технологічний процес на вказаних об'єктах було остаточно припинено. Слід зазначити, що це виробництво мало досить небезпечні відходи у вигляді глиняно-сольової суміші, яких впродовж видобування утворилося десятки тисяч тон. У процесі ліквідації розробок було виконано затоплення рудників розсолами, а відходи були складені в хвостосховища, які відокремлені дамбами [2].

Актуальність обраної теми полягає у тому, що навіть проведені заходи з ліквідації не змогли запобігти виникненню Калуської техногенної катастрофи, що в свою чергу призвело до критичної загрози погіршення екології не тільки регіону, а й всієї України. По-перше, розсоли, якими затоплені рудники та частина кар'єру, з часом вимиваються з них, підвищуючи процентний склад її кількості у всій екології району. Також вказана мінералізація впливає на річкову систему України та Чорне море. Як наслідок говоримо про наступну проблему – вимивання ґрунтовими водами скрізь утворені тунелі кам'яної солі, внаслідок чого просідають породи та розташована на них інфраструктура найближчих населених пунктів. Третьою проблемою є гори гальванічних відходів калійного заводу, які знаходяться безпосередньо біля Домбровського кар'єру. Дослідники зазначають, що при наповненні водою кар'єра до рівня відходів вони розчиняться у воді і вказана суміш тяжких металів почне поступати в екосистему району. Незадовільним для екології є стан хвостосховищ та їх дамби, адже вони повністю заповнені сольовими глинами. Якщо вони внаслідок руйнування греблі чи переповнення кар'єру втратять ізольованість та почнуть попадати в екосистему, то ситуація в районі сягне катастрофічних наслідків.

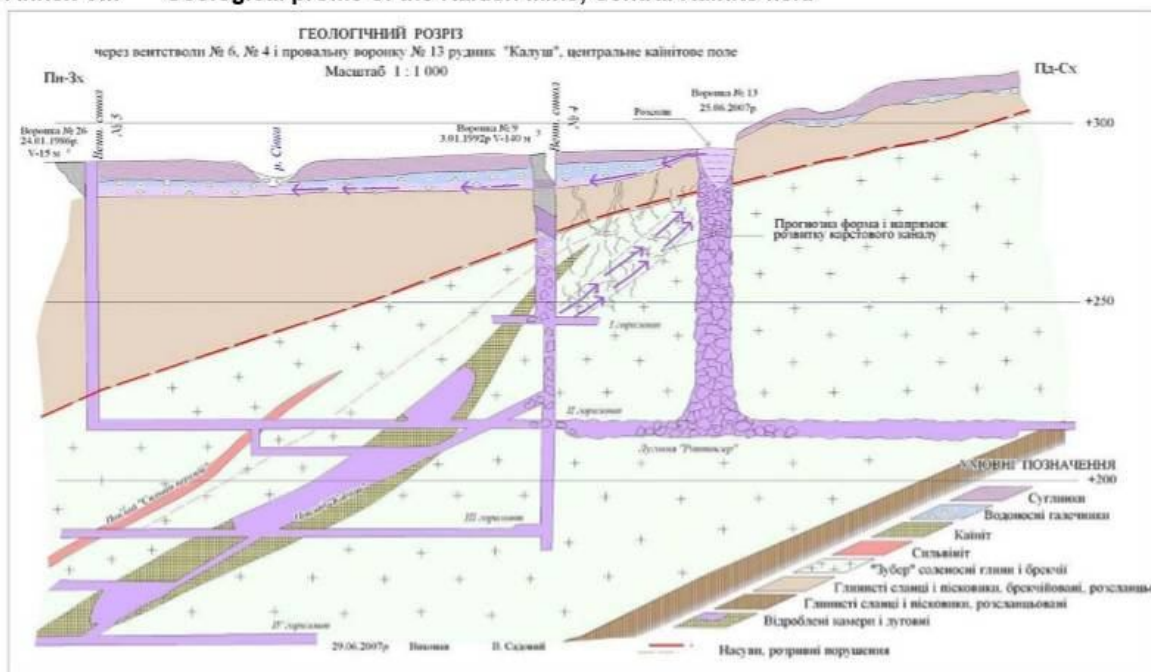
Основна частина. Калуська надзвичайна ситуація була законодавчо визнана у 2010 році, при цьому урядом було визначено перелік завдань та проблем, які необхідно вирішити, а також виділені на це кошти у розмірі 151 млн. грн. [1]. Попри це ніякого видимого результату не має. Одразу після оголошення про надзвичайну ситуацію було запрошено екологічну місію ЄС та ООН, яка у своїх висновках зазначила, що при-

чинно-наслідковий зв'язок щодо багатьох проблем, що існують сьогодні, криється в недопустимих проектних помилках, які допустилися при введенні в експлуатацію шахти і їх хвостосховища, і відсутність подальшого належного технічного обслуговування. Окремим фактором є раптове припинення технологічного процесу, без будь-яких належних заходів щодо виведення з експлуатації, навіть тимчасового характеру. Крім того, в останні роки кар'єр використовувався як сміттєзвалище.

На рис. 1 можна прослідкувати за рухом підземних вод у вказаному районі та вплив негативних факторів техногенного характеру на них [3].

В даному випадку не можна не погодитись з думкою експертів міжнародної екологічної місії про основні причини існуючих проблем. З аналізу цих чинників можна зробити висновок, що проблема має комплексний характер і підхід до її вирішення також повинен бути комплексним. Необхідно перш за все, проведення геодезичних і геофізичних досліджень з метою експресної оцінки стану солерудного масиву, а також створення на їх основі системи моніторингу геологічного середовища в зоні впливу гірничо-видобувного комплексу.

Annex VII: Geological profile of the Kalush Mine, Central Kainite field

Geological profile through the shafts No. 6, No. 4 and sinkhole No. 13 of the Kalush Mine, Central Kainite field. The arrows show the flow of saline groundwater from the shafts to the water-bearing strata and the River Sivka. The pathways of the groundwater flow are due to fracturing and karstification around the shafts and sinkholes.

Рис. 1. Геологічний профіль Калуського хвостосховища.

Висновки. Необхідно проаналізувати можливість створення на території надзвичайної ситуації компенсаційного комплексу для доочищення кар'єрних вод з їх наступним керованим скидом у повені в р. Дністер. Це може забезпечити певну стабілізацію загрозової водно-

екологічної ситуації, а також провести роботи з рекультивациі шламо–хвостосховищ, гідроізоляції та зміцнення дамб, шахтних стволів і зон просадкових деформацій [4].

При цьому на даний час з боку органів державної влади існує вплив лише на ліквідацію наслідків по декількох із вказаних проблем, у той час як інші існують і розвиваються. Такий підхід потребує великої кількості коштів з державного бюджету України та не спроможний вирішити весь комплекс досліджених проблем. На даний момент за неофіційними даними, збитки завдані Калуською надзвичайною ситуацією оцінюються в 4 млрд. грн. і дана цифра, нажаль, буде рости...

Список використаних джерел

1. Указ Президента України від 10.02.2010 р. № 145/2010 Про оголошення територій міста Калуш та сіл Кропивник і Сівка-Калуська Калуського району Івано-Франківської області зоною надзвичайної екологічної ситуації. – Закон № 1885-VI (1885-17) від 12.02.2010 р. – ВВР, 2010. – № 19, ст. 148.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 березня 2010 р. № 381-р «Про деякі заходи, пов'язані з ліквідацією наслідків надзвичайної екологічної ситуації на території м. Калуша та сіл Кропивник і Сівка-Калуська Калуського району Івано-Франківської області». // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/381-2010-%D1%80>

3. A Joint United Nations – European Commission Environmental Emergency Response Mission. Technical Scoping Mission, Kalush Area, Ukraine, March 2010. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ochanet.unocha.org/p/Documents/UNEC%20Technical%20Scoping%20Mission%20-%20Kalush%20\(16Apr10\).pdf](http://ochanet.unocha.org/p/Documents/UNEC%20Technical%20Scoping%20Mission%20-%20Kalush%20(16Apr10).pdf) (дата звернення – 17.03.2017).

4. Проблеми запобігання транскордонної надзвичайної ситуації в Калуському гірничо-промисловому районі та шляхи їх вирішення. / Аналітична записка. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1204/> (дата звернення 18.03.2017).

Федорова Дар`я Олексіївна, студентка інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, 01-16м-08,

Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЛЮДИНА ТА ЇЇ ПРОФЕСІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Східна мудрість говорить: людина, захоплена своєю роботою, живе довше, ніж та, що переймається нею. Ця філософська думка знаходить своє підтвердження в багатьох висловлюваннях. Від витонченого зауваження англійського економіста Джона Беллєра: «Праця підливає масло у лампу життя» - до роздумів російського хірурга М.М. Бурденка: «Той, хто працює, завжди молодий. І іноді мені здається, що може бути, праця виробляє які-небудь особливі гормони, що підвищують життєвий імпульс». Не випадково на питання, хто ви такий, люди в більшості випадків називають свою професію [2].

Якщо є праця, то повинна бути і взаємодія людини з деякою об'єктивною реальністю. Інакше кажучи, виникає деяка система "суб'єкт – об'єкт" або детальніша система "суб'єкт праці – людина (трудовий колектив) – предмет праці – засоби праці – виробниче середовище", або "людина – техніка – середовище" тощо. Таку систему називають ергатичною (від старогрецького кореня "ерг" – справа, робота) [1].

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі пов'язані із можливістю реалізації поставлених цілей у підвищенні професійної мобільності та професіоналізму кадрів із різних сфер. Йдеться, зокрема, про функції професійної орієнтації, мотивації, адаптації, активізації, оцінювання, освіти (навчання) та виховання. А в свою чергу кадровий потенціал ми можемо розглядати як чинник підвищення конкурентоспроможності держави загалом.

Професійне середовище (або професійний простір) у загальному розумінні є сукупністю соціальних, матеріальних і духовних умов професійної діяльності людини. Професійний розвиток передбачає рух особистості у цьому професійному просторі, який залежить від закономірностей психічного розвитку і відбувається у певних соціокультурних умовах. Досягнення людиною успіхів у професійній діяльності спирається на відповідні внутрішні передумови і зовнішні умови [3].

Томас Леонард, один із засновників коучингу, доводить, що наш успіх на 40% залежить від способу мислення і на 50% – від того середовища, в якому ми живемо і працюємо.

Гармонійність взаємодії внутрішньої та зовнішньої особистісної професійної ідентичності визначає ефективність та продуктивність фахівця. Просторовий аспект професійного зростання особистості займає у цьому процесі не останнє місце. На думку Т. Титаренко, упорядкованість, «буденність» існування людини стабілізує її психологічний простір, робить життя передбачуваним, розміреним [5].

Так, до внутрішніх передумов можуть належати наявність у людини високорозвинених загальних здібностей і певних спеціальних здібностей, навченості, розвинених професійно важливих, емоційно-вольових

якостей особистості. До зовнішніх же умов належить вплив соціально-економічного середовища та професійного оточення [6].

Щодо аспектів саме професійного середовища, то М. Дмітрієва підкреслює необхідність виокремлення трьох: психофізіологічного, до якого належать фізичні умови діяльності; операційного – професійні завдання, знаряддя праці, виконувані операції тощо; соціально-психологічного, що включає в себе соціальні компоненти професійного середовища. При цьому загальний показник адаптованості пропонується вважати задоволеність людини змістом і умовами праці [7].

Крім цього науковці окремо наголошують на важливості професійного середовища в соціальних аспектах праці та її захисту.

Необхідно в першу чергу сказати про формування та реалізацію державної політики щодо розвитку кадрового потенціалу. Це має передбачати виконання нормативних, оцінних, адаптивних, комунікативних, прогностичних, регулятивних та інноваційних управлінських функцій. При цьому суб'єкти такої політики можуть впливати на розвиток кадрового потенціалу як безпосередньо, так і через мотиви і потреби (стимулювання), систему цінностей (виховання, освіта тощо), навколишнє соціальне середовище (зміна умов праці) [10]. Засоби соціального захисту мають бути спрямовані не лише на встановлення надбавок за емоційну напруженість у процесі роботи, але і на пільги в медичному обслуговуванні, встановленні додаткових відпусток, державне страхування та ін.

Комплексне застосування функцій професійного середовища дозволить краще керувати персоналом усіх категорій, забезпечити комплексну взаємодію професійної задоволеності в системі формування ціннісно-орієнтаційних та компетентнісних якостей, а в цілому – більш раціональне використання всіх ресурсів [9]. Адже професійне середовище сприяє самовизначенню, самооцінці працівника, воно може свідомо або несвідомо прискорювати чи гальмувати професійне зростання, кар'єру, «відсікаючи» як некомпетентних, так і надкомпетентних працівників [4].

Підсумовуючи, необхідно сказати, що професійне середовище є важливим засобом забезпечення реалізації функцій кожного працівника; є найголовнішою умовою адміністративного, організаційно-управлінського, нормативно-правового, процесуального, функціонального, діяльнісного, соціального, інформаційного забезпечення та відтворення ціннісно-орієнтаційних (соціально-психологічних, ментальних) та компетентнісних якостей персоналу, його діяльнісних характеристик (операційної сфери професіоналізму) як суб'єкта управління у процесі його професіоналізації та розвитку професійної мобільності як однієї з загальної або специфічної внутрішньої функції професійного середовища. Перспективами подальших досліджень є створення системних моде-

лей професійного середовища державної служби [8].

Список використаних джерел

1. Практична психологія: Підручник – 4-е вид., перероб. і доп. / Ту-тушкіна М.К. – Санкт-Петербург, 2001.
2. Психологія праці: Підручник для студентів ВНЗ. – 2-ге вид., перероб. і доп. Затверджено МОН / Баклицький І.О. – К., 2008. – 655 с.
3. Простір професійного розвитку як невід'ємна складова професіогенезу особистості / Н. Е. Мілорадова // Право і Безпека. - 2015. - № 4. - 160-165 с.
4. Маркова А. К. Психологія професіоналізму / А. К. Маркова. – М.: Знання, 1996. – 306 с.
5. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Т. М. Титаренко. – Київ : Либідь, 2003. – 376 с.
6. Резапкіна Г. В. Психология и выбор профессии / Г. В. Резапкіна. – М.: Генезис, 2005. – 208 с.
7. Дмитриева М. А. Психологический анализ системы человек – профессиональная среда / М. А. Дмитриева // Вестник ЛГУ. Психология. – 1990. – Вып. 1. – С. 82 – 90.
8. Шпекторенко І. В. Управління професійною мобільністю державних службовців : автореф. дис. ... д-ра держ. упр. : спец. 25.00.03 – державна служба / І. В. Шпекторенко ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2012. – 36 с.
9. Системний підхід до визначення факторів формування професійної задоволеності державних службовців / І. Шпекторенко // Актуальні проблеми державного управління. - 2012. - Вип. 3. - С. 169-173. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2012_3_48
10. Актуальні проблеми державної політики щодо розвитку кадрового потенціалу в гуманітарній сфері / Р. О. Ясько // Державне управління: теорія та практика. - 2013. - № 2. - С. 151-156. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_2_19

Філь Вікторія Валеріївна, студентка факультету дошкільної педагогіки та психології, 2 курс, 1 група,

Савчук Олена Петрівна, викладач кафедри технологічної і професійної освіти, кандидат педагогічних наук
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса

ОХОРОНА ПРАЦІ - ПОГЛЯД СУЧАСНОСТІ

Коли люди гинуть на війні або вмирають від невиліковних хвороб з цим злом важко примиритись. Але коли у мирний час, у звичайній повсякденній праці, люди отримують каліцтва, від яких стають інвалідами або зовсім можуть вмерти, якщо це трапляється з сотнями, тисячами людьми переважно середнього віку, то подібне явище просто не вкладається в свідомість людей [2].

На нашу думку, людство впоралося з багатьма захворюваннями, знайшло відповіді на багато хвилюючих питань, але дотепер не навчилася надійно захищати людину, її життя, здоров'я в процесі повсякденної праці. Хоча й з охороною праці тісно пов'язана низка правових норм, що відносяться до певних галузей права, а ті в свою чергу, спрямовані на забезпечення безпечних і здорових умов праці.

Стан охорони праці в Україні, нажаль, залишає бажати кращого, про це свідчать високі статистичні дані травматизму на різних об'єктах. Так, в Україні щорічно травмується близько 30 тис. людей, з яких приблизно 1,3 тис. – гине, близько 10 тис. – стають інвалідами, а більш 7 тис. людей одержують профзахворювання.

Основними причинами нещасних випадків є порушення технологічного процесу, вимог безпеки при експлуатації транспортних засобів, трудової та виробничої дисципліни, незадовільне утримання й недоліки в організації робочих місць, незадовільна організація виконання робіт, невикористання засобів індивідуального захисту і ін.

Аналіз причин аварій і травматизму показує, що основними чинниками є незадовільна організація робочих місць і проведення робіт з порушенням трудової і технологічної дисципліни, безвідповідальне ставлення керівників виробництва і безпосередніх виконавців до дотримання вимог безпеки праці.

Вважаємо за потребу дати загальну характеристику визначенню «**охорона праці**» – це система правових соціально-економічних організаційно-технічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці [3].

Важливо зазначити, що право на безпечні та нешкідливі умови праці визнано в Україні одним з конституційних прав людини і громадянина. Тобто кожна людина, має на це право, позбавити її не можливо.

У своїй сукупності **нормативні акти про охорону праці** – це правила, стандарти, норми, положення. Інструкції, та інші документи, яким надано чинність правових норм обов'язкових для виконання [2].

Наша держава Україна, одна з перших держав на пострадянських теренах прийняла закон, що комплексно регулює питання охорони праці. Центральне місце у системі законодавства України про охорону праці

займає Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р. був переглянутий і затверджений Президентом України в новій редакції 21 листопада 2002 р. Він складається з преамбули та 9 розділів. Відзначимо деякі важливі моменти, занотовані в Законі. Його особливістю є те, що значна частина питань з охорони праці регулюється нормативно-правовими актами прийнятими на конкретному підприємстві, в установі чи організації.

Закон України «Про охорону праці» також встановлює загальні гарантії права на безпечні та нешкідливі умови праці всім працівникам, а також передбачає додаткові гарантії для певних категорій працівників, що зумовлено підвищеними вимогами охорони їх здоров'я. До таких категорій належать працівники, які працюють у шкідливих і небезпечних умовах праці, неповнолітні особи, жінки, особи з пониженою працездатністю [2].

Важливою гарантією охорони праці є надання працівнику інформації про умови праці на підприємстві і, зокрема, на робочому місці, крім загальних питань з охорони праці роботодавця. В наш час є такі підприємства, які вважають за потребу це зберегти в таємниці, що у майбутньому призводить, або може призвести до неминучих небезпек для здоров'я людини та, що найголовніше – її життя. Так, у більшості країн ЄС прийнято правові акти загального характеру, що передбачають, наприклад, що представники трудящих мають доступ до будь-якої інформації, необхідної їм для виконання своїх завдань, або що з ними проводяться консультації з усіх питань, що стосуються безпеки праці, охорони здоров'я і добробуту [5, с. 13].

Щодо праці жінок, варто більш уважніше спрямувати Державну політику у сфері правового регулювання охорони праці жінок на створення умов для повного відтворення трудового потенціалу, політичних умов праці жінок, зниження ризику втрати здоров'я і життя.

Хоч і законодавство обмежує застосування праці жінок у нічний час, але така праця допускається в галузях народного господарства. Нічна праця негативно впливає на здоров'я людини, її почуття, стан – тому люди повинні працювати лише в день, а держава повинна піклуватися про свій народ, не доводячи їх до крайнього випадку з нічною роботою.

Щодо додаткових гарантій то, встановлюються вони жінкам у зв'язку з материнством. Надаються для вагітних жінок, жінок, що мають малолітніх дітей, і є дуже важливою рисою те, що не працюючим жінкам гарантії встановленні вищі за працюючих жінок [1]. Тобто, поки жінки, піклуються про дітей, не можуть вийти на працю, то можуть повністю покласти на державу, що є на нашу думку позитивним у цій сфері.

Важливим кроком є те, що вводять заборону на застосування праці жінок на підземних роботах, залучення жінок до підймання і переміщен-

ня речей, маса яких перевищує встановлені для них граничні норми [4].

В умовах сьогодення особливого значення набуває стан охорону праці на виробництві, забезпечення безпечних та нешкідливих умов праці, якісна медична допомога, вивчення сучасного світового досвіду функціонування моделей систем охорони здоров'я інших країн – адже здоров'я людини є її найвищою цінністю, що потребує безпеки, турботи та охорони.

Список використаних джерел

1. Петрова Н. Законодавство, про охорону здоров'я жінок та дітей потребує вдосконалення // Право України. – 1997. - № 10.
2. Жидецький В.Ц. Основи охорони праці. Підручник. – Львів: Афіша, 2004. – 320 с.
3. Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 р. № 2694-ХІІ.
4. Про внесення змін до Закону України «Про охорону праці» N 229-IV, 21.11.2002 р.
5. Prevention of industrial disasters. Op. cit. – P. 13.

Хаданович Валерія Андріївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-18,

Ковжого Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ ДІЯМ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Відповідно до Національного стандарту України «Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях» ДСТУ 5058:2008 залежно від участі населення у виконанні завдань цивільного захисту населення для навчання діям у НС має бути розподілено по групах, де до групи Б віднесено працівників підприємств, установ і організацій.

Актуальність обраної теми обумовлена проблемними питаннями залучення працівників до навчання діям у надзвичайних ситуаціях, халатним відношенням керівництва до процедури навчання, відсутністю належного контролю з боку вищестоящих органів, що призводить, як наслідок, до людських жертв на виробництві, до значних матеріальних втрат, підриву авторитету органів державної влади та місцевого самоврядування та ослаблення потенціалу України в цілому.

Навчання працівників діям в умовах надзвичайних ситуації можна визначити, як сукупність організаційних і навчально-методичних заходів щодо підвищення теоретичних і практичних знань для населення, набуття

й закріплення практичних навичок, необхідних для збереження життя та здоров'я людей в умовах надзвичайної ситуації й під час виконання невідкладних робіт у зоні надзвичайної ситуації або в осередку ураження.

Статистичні дані свідчать, що за останні 5–8 років, значна кількість різноманітних надзвичайних ситуацій виникає саме на об'єктовому рівні.

Відповідно до Кодексу цивільного захисту України, підготовка персоналу на підприємствах незалежно від форм власності до дій у надзвичайних ситуаціях здійснюється за спеціально розробленою схемою заходів захисту населення та територій [2]. Вказаний Кодекс також передбачає загальні заходи захисту від надзвичайних ситуацій, проте вони не охоплюють всієї специфіки дій працівників на конкретному підприємстві. Саме тому, в межах підприємств, установ та організацій розробляються інструкції із урахуванням галузевої приналежності. Для формування конкретних інструкцій розроблено типові форми.

На даний час маємо чималу нормативну базу, яка при її дотриманні дозволяє захистити як життя працівників підприємств так і сторонніх осіб, максимально охопити потреби у збереженні матеріальних ресурсів. Так, 10.04.2014 року Наказом Державіаслужби України затверджено Інструкцію вступного інструктажу з питань цивільного захисту та дій у надзвичайних ситуаціях; Наказом ДСНС України від 06.06.2014 року затверджено Програму загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях. У межах кожної області мають місце власні нормативні акти, враховуючи територіальне розташування об'єктів, напрям діяльності: Розпорядження № 41 Київської міської ради від 29 січня 2016 року «Про затвердження Організаційно-методичних вказівок щодо навчання населення міста Києва у 2016 році діям у надзвичайних ситуаціях», Організаційно-методичні вказівки з підготовки працюючого населення міста Луцька до дій у надзвичайних ситуаціях на 2015 рік та ін.

Всі працівники підприємства повинні бути навчені діям, чітко знати свої обов'язки та неухильно їх виконувати. Це також стосується адміністрації малого підприємства, яка в екстремальній обстановці не може приймати помилкові рішення або віддавати необґрунтовані розпорядження [3].

Погодимось із думкою Т. Ю. Гринюка про те, що однією із найважливіших проблем сучасної педагогічної науки є підготовка фахівців, які б могли гарантувати збереження здоров'я, життя та працездатності працівників, а також проводити навчання, формуючі знання, вміння та навички безпеки праці й основ здоров'я [4, с. 41]. Тобто, якщо потреби в нормативному забезпеченні певною мірою відпадають, більш гостро постають питання щодо наявності в межах конкретного підприємства тих осіб, які

будуть систематично займатися підготовкою інших працівників.

Підготовку працівників у навчальних групах за місцем роботи необхідно здійснювати під час планових занять за програмами спеціального та загального підготовки населення до дій у НС на підприємствах, в установах і організаціях або, за угодою, на навчальній матеріально-технічній базі аварійно-рятувальних служб, які обслуговують ці об'єкти господарської діяльності. Ці програми мають бути затверджені керівниками підприємств, установ і організацій та узгоджені з органами виконавчої влади з питань цивільного захисту. Навчальні групи слід формувати в структурних підрозділах підприємств, установ, організацій та створених ними позаштатних служб і формувань у межах єдиної державної системи цивільного захисту. Керівниками навчальних груп слід призначати осіб, які очолюють відповідні структурні підрозділи, служби та формування.

Під час індивідуального навчання працівник вивчає зазначену тематику самостійно та отримує консультації у керівника навчальної групи. З 2014 року міжнародним співтовариством ведеться інтенсивна робота щодо включення окремих модулів (дисциплін) щодо безпеки людини у підготовці фахівців різних галузей. На нашу думку, доцільно було б долучити до навчання працівників вітчизняних підприємств модуль «Безпека людини. Природні та техногенні проблеми 21 століття». Означений модуль використовує досягнення та методи фундаментальних і прикладних наук і дозволяє вирішувати професійні завдання за певною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, що викликають надзвичайні ситуації та їх негативні наслідки [5]. До практичної підготовки працівників на підприємствах, в установах та організаціях відносять комплексні об'єктові навчання, тренування, штабні об'єктові тренування, а також тактико-спеціальні навчання формувань та навчально-тренувальні заняття з працівниками об'єктів підвищеної небезпеки [1].

Отже, можна зробити висновок, що протягом останніх років, маємо позитивні зрушення у оновленні нормативної бази, приведенні її до міжнародних стандартів, так, що пріоритетним в будь-якому випадку виступає збереження життя і здоров'я працюючих. Врахування під час розроблення інструкцій найбільш імовірних надзвичайних ситуацій, їх особливостей і можливих наслідків, навчання поведінці в таких умовах покликані підготувати людину до вибору найбільш розумного рішення для виходу з небезпечних ситуацій з найменшими втратами.

Список використаних джерел

1. Національний стандарт України «Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях». Основні положення ДСТУ 5058:2008. – Київ. -

2007. – с. 20.

2. Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34 - 35, ст. 458.

3. Як діяти персоналу підприємства в надзвичайній ситуації. Всеукраїнська асоціація кадровиків. // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.kadrovik.ua/content/yak-diyati-personalu-pidpriemstva-v-nadzvichayniy-situaciyi> (дата звернення - 16.03.2017).

4. Гринюк Т. Ю. Безпека людини як комплексний підхід до питань охорони праці, безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та пожежної безпеки / Т. Ю. Гринюк // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ : зб. наук. пр. - Рівне. Вип. 2 (10). – 2013. - С. 38 - 43.

5. Human safety, natural and technogenic problems in the 21st century, responsible university: NTUU "KPI" with USAL, NTU "KhPI" and SPb SPU. – Access: <http://www.ceneast.com/>

Хомин Дмитро Ярославович, студент Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-15,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

СУЧАСНІ ЗАСОБИ ПРЕВЕНЦІЇ ТА ПРОТИДІЇ ВИКРАДЕННЯМ ДІТЕЙ В КОНТЕКСТІ РОСТУ ДАНОГО ВИДУ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Останніми роками все більшого поширення в світі набуває торгівля дітьми як одна з форм насильства. Як вважають спеціалісти Інтерполу, щорічно в світі викрадається і продається близько мільйона дітей. Основними цілями такої злочинності є залучення викрадених дітей до сексуального бізнесу, використання їх органів для трансплантації, перепродаж заможним особам які бажають всиновити немовля, а у країнах третього світу, часто, й до рабства.

Актуальність проблеми в Україні.

Щодо України, то відповідно до Єдиних звітів про кримінальні правопорушення прослідковуються негативні тенденції в обговорюваному питанні. Так в 2014 р. було зареєстровано 1925 злочинів передбачених ст. 176 Кримінального кодексу (далі КК) України «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини», з них 4 учинено щодо малолітнього (0,2 % від загальної кількості). В 2015 р. було зареєстровано 807 злочи-

нів передбачених ст. 176 КК України, з них 10 учинено щодо малолітнього (1,2 % від загальної кількості). В 2016 р. було зареєстровано 536 злочинів передбачених ст. 176 КК України, з них 6 учинено щодо малолітнього (1,1 % від загальної кількості). За перші два місяці 2017р. зареєстровано 74 злочини передбачених ст. 176 КК України, з них 3 учинено щодо малолітнього (4 % від загальної кількості) [1].

Виходячи з цього перед державою постає питання забезпечення безпеки неповнолітніх всіма сучасними способами. До таких способів належать:

- 1) Засоби слідкування за дитиною:
  - пристрої слідкування (GPS трекери);
  - спеціальні послуги мобільних операторів;
  - додатки для мобільних телефонів.

- 2) Системи масового оповіщення людей про викрадення на зразок Amber Alert.

Пропонуємо детально розглянути ці засоби.

GPS трекер (рис. 1) – пристрій прийому та передачі даних для супутникового контролю знаходження та переміщення об'єкта до якого він прикріплений. На даний момент це найкращий спосіб слідкування, оскільки, він працює на базі GPS, GSM, ГЛОНАСС, SMS або на основі супутникового зв'язку, за рахунок чого користувач може контролювати пересування об'єкта майже на всій території земної кулі. Також слід зазначити, що ринок трекерів дуже розвинутий і є можливість придбати пристрій саме для дитини - замаскований під наручний годинник, кулон, іграшку та інше з різним функціоналом і характеристиками. До мінусів даного виду моніторингу відноситься ціна пристрою - якісні моделі коштують від 1500 грн.

Рис. 1.
Приклад компактного GPS-трекера.

В Україні уже більше 7 років існує практика використання таких пристроїв у роботі правоохоронців, зокрема в 2009 році було створено

систему управління нарядами міліції «Цунамі» компонентом якої були GPS-трекери встановлені на патрульних автомобілях [2].

Спеціальні послуги мобільних операторів – зазвичай платні послуги які полягають у наданні оператором зв'язку клієнту, за запитом, даних розташування абонента.

До плюсів даного виду моніторингу належить, порівняно, низька вартість та зручність у використанні - для запиту необхідно тільки відправити SMS або зробити виклик на певний номер. Негативними ж сторонами – є залежність від мобільного покриття оператора, дія тільки на території України, низька точність (визначення місця розташування абонента в центрі міста складає 300 - 500 метрів, на околицях міста: 1 – 1,5 км, за межами міста похибка у визначенні місця розташування може досягати декількох кілометрів [3]) та те, що приймачем і передатчиком інформації у даному випадку стає телефон якого злочинці намагаються позбутися в першу чергу і у якого може «банально» закінчитися заряд батареї.

В даний час з метою моніторингу в Україні можна скористатися такими послугами, як «Дитина під наглядом» від МТС та «Маячок» від Київстар.

Додатки для мобільних телефонів – комп'ютерні програми які встановлюються на мобільний телефон та за допомогою мережі інтернет передають необхідні дані. Даний інструмент моніторингу має ті ж самі недоліки як і попередній, оскільки основною ланкою залишається телефон, крім того основним каналом передачі даних стає мобільний інтернет, який слабо розвинутий в Україні. До значних переваг даного способу слідкування відноситься значний набір функцій, окрім даних про розташування, наприклад, графік заряду телефону, дистанційне використання камери, мікрофону і навіть датчику серцевого пульсу, якщо такий приєднаний до телефону дитини [5].

Системи масового оповіщення людей про викрадення на зразок Amber Alert (рис. 2).

З моменту викрадення перед правоохоронцями постає завдання визначення міста знаходження жертви у найкоротші строки - за статистикою, в США 75 % дітей гинуть протягом перших трьох годин [6]!

На даний час це здійснюється шляхом розсилання інформації про злочин патрулям поліції та, в поодиноких випадках, оголошення в місцевих ЗМІ, тобто ігнорується ряд інформаційних засобів, що є недопустимим в даному випадку. Україні необхідно провести реформи в даній галузі охорони прав людини та звернути увагу на іноземний досвід в даному питанні.

Рис. 2. Приклад відображення інформації на дорожньому знаці.

В написі говориться: «Тривога. Будь ласка включіть місцеву радіостанцію.»

Світовим взірцем інформування громадян про кіднепінг наразі є America's Missing: Broadcast Emergency Response, також відома як Amber Alert. Програма Amber Alert є унікальною системою розповсюдження інформації, яка була створена в США і пізніше перейнята в Канаді, Мексиці, Франції, Німеччині, Великобританії та інших країнах.

Програма активується у випадку наявності таких вимог:

- 1) Правоохоронні органи повинні підтвердити, що викрадення відбулося.
- 2) Наявність небезпеки життю і здоров'ю дитини.
- 3) Наявність достатньої інформації про дитину, викрадача або його транспортний засіб.
- 4) Дитина повинна бути неповнолітньою.

Як працює система (рис. 3)?

Рис. 3. Приклад відображення інформації про викрадених дітей по ТБ.

Коли відбувається викрадення дитини у регіоні, де працює система,

поліція готує повідомлення, що містить інформацію про дитину, а також опис викрадача та іншу відповідну інформацію. Спеціальний прес-реліз надсилається на радіо і телебачення. Радіостанції переривають передачі для оприлюднення повідомлення, а телеканали показують інформаційний текст уздовж нижньої частини екрану. Дорожні знаки можуть відображати текст або фотографії, в залежності від технологій.

В останні роки "Amber Alert" також стає доступним на мобільних пристроях та на веб-сайтах соціальних медіа. У 2013 році США ввели бездротове аварійне оповіщення, яке використовує геолокаційні дані для відправки текстових повідомлень на телефони будь-якої людини (рис. 4), що знаходиться у заданому регіоні [7].

Рис. 4.
Приклад відображення інформації про тривогу на мобільному телефоні.

Підсумовуючи сказане, можна зробити висновок, що проблема кіднепінгу тільки починає набирати оберти в Україні, держава мусить прийняти ряд рішень та заходів для попередження жертв. На нашу думку, в першу чергу необхідно здійснити такі заходи:

- 1) Розробити на основі іноземного досвіду вітчизняну систему масового оповіщення про викрадення дітей.
- 2) Створити закон та інструкції для правоохоронних органів на основі яких така система буде ефективно діяти.
- 3) Провести ряд ознайомлюючих та роз'яснювальних заходів серед батьків щодо небезпеки викрадення дітей і засобів моніторингу за ними.

Список використаних джерел

1. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за січень-лютий 2017 року. Генеральна прокуратура України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=201601
2. Столичною міліцією керуватиме система "Цунамі". Українська правда. – 2009 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kiev.>

pravda.com.ua/news/49e83f9b31795

3. Сайт телекомунікаційної компанії ПрАТ «МТС Україна» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mts.ua/ua/services/poleznyeservisy/mms/rebenok-pod-prismotrom>

4. Сайт телекомунікаційної компанії ПрАТ «Киїстар» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kyivstar.ua/uk/mm/services/save/mayachok>

5. Горчаков Дмитрий. Лучшие мобильные приложения для безопасности ваших детей. / Інформаційний портал «Лайфхакер». 2013. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lifehacker.ru/2013/03/11/mobile-kids>

6. Cold War technology helped save lives of abducted teens. / Сайт телерадіокомпанії CNN. – 2002. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edition.cnn.com/2002/LAW/08/05/ctv.alert/index.html>

7. Что такое Amber Alert? Или как ищут пропавших людей. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nashvancouver.com/что-такое-amber-alert-ili-kak-ishhut-propavshix-lyudej>

Хохленко Анастасія Альбертівна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-12,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Вступ. Катастрофи і надзвичайні ситуації були завжди: землетруси, повені, епідемії та інші лиха супроводжували людство протягом усієї історії його розвитку. Наприклад, в історії відомі три колосальні пандемії (епідемії) чуми. Перша, вийшовши з Єгипту, спустошила майже всі країни Середземномор'я і трималася близько 60 років. У розпал епідемії в 542 р тільки в Константинополі щодня вмирали тисячі людей. Друга і сама зловісна в історії Західної Європи - «чорна смерть» середини XIV в. Що прийшла з Азії «чорна смерть» забрала третину населення Європи. У 1346-48 рр. в Західній Європі бушувала бубонна чума, жертвами її стали 25 мільйонів чоловік. У передмові до «Декамерона» Боккаччо залишив опис її жахів. Третя - пандемія чуми, що почалася в 1892 р в Індії (де загинуло більше 6 мільйонів чоловік) і поширена в XX в. на Азорські острови, в Південну Америку. Останнім часом ми дуже часто дізнаємось через засоби масової інформації або інші джерела про стрімке зростання надзвичайних ситуацій у світі. Все частіше діти і дорослі у всьому світі

потрапляють в умови техногенних катастроф, стихійних лих, піддаються насильству, стають заручниками. Україна не є винятком і в нашій країні трапляються випадки надзвичайних ситуацій, де страждають люди. Незважаючи на те, яка саме сталась ситуація, техногенна, природна чи соціальна, вона залишає за собою багато лиха і горя і в цей момент особа переживає гострий стресовий стан і екстрена психологічна допомога є важливою.

Ще в період Першої світової війни психіатри помітили таке явище: солдати, які не отримали фізичних каліцтв, поранень або отримали незначні ушкодження під час бойових дій, проявляли симптоми якогось захворювання, причину якого не могли встановити. У солдатів зазначалося пригнічений стан, слабкість, виснаження, порушення сну, апетиту, спалахи невмотивованої агресії. Пізніше було з'ясовано, що причиною цього захворювання є психічне переживання (травма), отримана в ході бойових дій. Тому інтерес до психології екстремальних ситуацій неухильно зростає як серед політиків, соціологів, філософів, так і серед практичних психологів. Психологія екстремальних ситуацій представляє на сьогоднішній час один з найважливіших розділів прикладної психології, який включає в себе як діагностику психічних станів людини, що переживає чи пережив надзвичайні обставини, так і направлення, методи, техніки, прийоми психологічної допомоги. Сьогодні відмічається безліч проблем в організації надання екстреної психологічної допомоги постраждалому від надзвичайних ситуацій населенню нашої країни. В останні роки перед психологічною наукою зросли проблеми, пов'язані з різними аспектами наслідків від різноманітних критичних інцидентів, які впливають на соматичне та психічне здоров'я потерпілих. У дев'яності роки в рамках ООН все більше вчених почали займатися дослідженнями психологічних проблем стихійного лиха, катастроф, міжнародних конфліктів і багатьох інших крупномасштабних критичних інцидентів [4].

Основна частина. Незважаючи на всю важливість і актуальність проблем надання екстреної психологічної допомоги населенню в екстремальних ситуаціях, ці завдання в даний час все ще залишаються досить новими для психологів і потребують вивчення, розробок і впровадження в нашій країні нових способів і методів надання психологічної допомоги, а також способів донесення до уряду актуальності цієї проблеми і пропозиції способів вирішення її на сьогодні.

Вплив екстремальних ситуацій на людину. У свідомості людини екстремальні та надзвичайні ситуації різко ділять життя на «до» і «після». Важко зробити однозначний висновок про те, який вид НС надає найбільш важкі наслідки на психічний стан людей, а які переживаються легше - природного походження або антропогенні [1]. У будь-якому випадку людина отримує стрес. Всі механізми, що включаються в організмі люди-

ни при впливі стресу Г. Сельє назвав «загальним адаптаційним синдромом», або «стрес-реакцією». Існує 3 стадії розвитку цього синдрому:

1. *Стадія тривоги* - це початковий відгук нашого організму на небезпеку або загрозу, що виникає для того, щоб допомогти нам впоратися з ситуацією. Біологічний сенс стадії тривоги полягає в максимальній мобілізації адаптаційних ресурсів організму, швидкому приведення людини в стан напруженої готовності - готовності боротися або бігти від небезпеки.

2. *Стадія опору* (резистентності) настає, якщо стресогенний фактор дуже сильний або продовжує свою дію досить тривалий проміжок часу. На цій стадії відбувається пристосування до обставин, що змінюються. В результаті цього виникає стійка адаптація: активність фізіологічних процесів різко знижується, все ресурси витрачаються оптимально - організм готовий до тривалої боротьби за життя, його стійкість до різних впливів підвищена. Всі зміни, що відбуваються на цій стадії адаптаційного синдрому, можна вважати оборотними, оскільки припинення дії стресора повертає організм в стан норми.

3. *Стадія виснаження*. Якщо ми тривалий час продовжуємо йти назустріч стресу, то настане момент, коли ми вже не зможемо знайти сили, щоб впоратися з ситуацією. На цій стадії енергія вичерпана, фізіологічна і психологічна захисту виявляються зламаними. Людина не має більше можливості чинити опір стресу. Допомога може прийти тільки ззовні - або у вигляді підтримки, або у вигляді усунення стресора. На цій стадії відбуваються стійкі дезадаптивні порушення, і, якщо стресор продовжує діяти, організм може загинути [1].

Так ось саме на третій стадії стресу, допомога психолога є надзвичайно важливою і необхідною, саме в цей період організм вже не може боротися з напругою самотійно.

Прагнення миру є сьогодні головним бажанням більшості українських громадян. Непередбачувана та неочікувана агресія проти України збоку Російської Федерації, окупація частини території, військовий конфлікт та бойові дії стали частиною щоденного життя. Ми всі чуємо про них або читаємо в засобах масової інформації, хтось бере безпосередню участь із зброєю в руках в захисті Батьківщини, хтось допомагає, збираючи допомогу та направляючи її тим, хто потребує. Більше ста захисників України були вбиті під час Майдану в січні - лютому 2014 року. Від рук терористичних угруповань загинуло більше 6500 осіб, з них більше 620 жінок і дівчат. Більше 1500 осіб – це ті, хто зникли безвісти. Близько 5 мільйонів осіб перебувають на території конфлікту. Кількість поранених серед військових та цивільних оцінюється приблизно в 16 385 осіб (з них більше 180 дітей). Вони повертаються у свої сім'ї, де зустрічають їх по-різному, але всі потребують допомоги, і в першу чергу психологічної.

У зоні проведення АТО психологічну допомогу отримали близько 20 тисяч військовослужбовців. Про це розповів начальник Головного управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України полковник Олег Грунтковський на брифінгу, присвяченому актуальним питанням морально-психологічного забезпечення та стану військової дисципліни військовослужбовців Збройних Сил України», 10 травня у прес-центрі Міністерства оборони України. «Лише у 2016 році психологічну допомогу отримали 4076 військовослужбовців», – повідомив полковник. Офіцер зазначив, що для більш якісної психологічної допомоги військовослужбовцям, укладено меморандуми про співпрацю з шістьма громадськими та волонтерськими організаціями, відповідно до яких у військах (силах) працюють майже 400 психологів-волонтерів [7].

Надання психологічної допомоги у НС. Головними принципами надання допомоги перенесли психологічну травму в результаті впливу екстремальних ситуацій є:

- невідкладність;
- наближеність до місця подій;
- очікування, що нормальний стан відновиться;
- єдність і простота психологічного впливу.

Екстрена психологічна допомога має свою специфіку через обмеженість за часом і відсутність можливості прямо запитати у людини про необхідність отримання нею допомоги. Вона складається з певних етапів: 1) Побудова контакту; 2) Визначення стану, в якому знаходиться людина. Якщо це гостра стресова реакція необхідно визначити яка саме; 3) Робота з емоційними проявами (проявами гострого стресу); 4) Завершальний етап.

При наданні психологічної допомоги в першу чергу психолог повинен дати знати потерпілому, що він поруч і що вже вживаються заходи щодо порятунку. Потерпілий повинен відчувати, що в ситуації, що створилася він не самотній. Треба позбавити потерпілого від сторонніх поглядів. Цікаві погляди дуже неприємні людині в кризовій ситуації. Потрібно дуже обережно встановлювати тілесний контакт. Легкий тілесний контакт зазвичай заспокоює постраждалих. Потім спеціаліст повинен уважно слухати, не перебиваючи потерпілого та бути терпимим.

Послідовність дій при наданні психологічної підтримки постраждалим при надзвичайній ситуації не медичними працівниками: 1) надавати психологічну підтримку в безпечному місці; 2) характерні ознаки психологічних розладів: втрата фізичної сили; безглуздий і хаотичний руховий неспокій; відчуття виснаженості та нереальності; емоційна віддаленість від оточення, рідних; почуття провини; ворожі дії до оточуючих; 3) вивести постраждалого за межі місця пригоди та ізолювати його від

надлишкової уваги оточуючих; 4) заспокоїти постраждалого, сказати, що Ви прийшли, щоб надати допомогу, що будете поруч та не залишите його до прибуття бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги; 5) постійно підтримувати візуальний контакт з постраждалим; 6) спілкуватись з постраждалим спокійно, адекватно оцінюючи його побажання та дії; 7) при розмові уникати слів, які можуть викликати відчуття провини у постраждалого; 8) відволікати його від негативних думок та намірів; 9) переконати постраждалого, що необхідна допомога буде надана вчасно та професійно; 10) при можливості накрити постраждалого ковдрою; 11) забезпечити постійний нагляд за постраждалим до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги; 12) при погіршенні стану постраждалого до приїзду бригади екстреної (швидкої) медичної допомоги повторно зателефонувати диспетчеру екстреної медичної допомоги [6].

Надання психологічної допомоги при НС в Україні. Слід сказати, що Україна є державою, де служба екстреної психологічної допомоги постраждалому від надзвичайних ситуацій населенню є досить молодою, але незважаючи на це, її роботу можна вважати вже досить ефективною. Але, ще зовсім недавно, участь психологів в ліквідації наслідків надзвичайної ситуації не можливо було собі і уявити. Люди, які постраждали від трагедії, залишались сам на сам зі своїм горем та проблемами, що в свою чергу провокувало розвиток у них негативних та руйнівних психічних процесів. І залишати все це без уваги було вкрай невірним. Шлях, який довелось подолати вченим для впровадження діяльності служби екстреної психологічної допомоги в Україні, був довгим та складним. У СРСР перший телефон екстреної психологічної допомоги (ТЕПД) було організовано в Ленінграді в 1981 році.

Активний процес створення служб ТЕПД почався в колишньому СРСР з 1985 року. Але ж все ж таки телефонне консультування не може замінити тієї підтримки та допомоги, яку надає кваліфікований фахівець-психолог безпосередньо в осередку надзвичайної події людині, яка знаходиться в критичному стані. Можна сказати, що служба екстреної психологічної допомоги, якою ми знаємо її сьогодні, вперше була створена в Росії в 1999 році. Саме 90-ті роки виявились для Росії дуже складними. Вона була залучена в низку військових конфліктів, її громадяни все частіше потерпали від терористичних атак.

Наступною у створенні служб екстреного психологічного реагування естафету прийняла Україна. Так, у 2004 році групою вітчизняних вчених, серед яких були О.В. Тімченко та В.Є. Христенко, була проведена кропітка робота щодо обґрунтування та створення відповідної законодавчої бази, яка б регламентувала роль та місце психолога в осередку надзвичайної ситуації. При розробці нормативно-правових документів ві-

тчизняні вчені враховували наступне: щоб психологу не розгубитися в осередку надзвичайної ситуації, зробити допомогу постраждалим найбільш ефективною, необхідно керуватися деякими загальними принципами надання такої допомоги й добре уявляти собі її не тільки психологічні, але й організаційні аспекти [4].

Донедавна в нашому суспільстві, при проведенні аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, психолог не мав права ані на проведення будь-якої роботи з постраждалими, ані на знаходження в осередку лиха. Ті, хто вижив, фактично перебували сам на сам зі своїми проблемами. А це, у свою чергу, призводило до трагічних наслідків та руйнівних процесів у психіці постраждалих.

Найголовнішою проблемою, яка заважала організації діяльності психологів ДСНС в осередку надзвичайної ситуації, була відсутність відповідної нормативно-правової бази. Фахівці ДСНС могли лише припускати, що, де та коли повинен був робити психолог, ніхто не мав інформації щодо його ролі при проведенні пошуково-рятувальних робіт в осередку лиха, не було ніяких практичних розробок щодо особливостей надання екстремальними психологами невідкладної психологічної допомоги постраждалому населенню.

Стаття 3 Конституції України прямо вказує на те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [3].

Відповідно до чинного законодавства України у сфері Цивільного захисту, а саме ст. 87 Цивільного кодексу України:

1. Постраждалі під час надзвичайних ситуацій мають право на надання їм безоплатної медичної допомоги.

2. Постраждалі, а також особи, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, за висновками медико-соціальних експертних комісій забезпечуються психологічною реабілітацією.

3. Неповнолітні особи, які постраждали внаслідок надзвичайних ситуацій, забезпечуються психологічною реабілітацією у санаторно-курортних закладах, при яких утворено центри медико-психологічної реабілітації.

4. Постраждалі, а також особи, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, мають право на отримання безоплатної психологічної допомоги.

Багато проблем було вирішено такими нормативними актами: «Положення щодо організації роботи позаштатної мобільної групи екстреної

психологічної допомоги особовому складу підрозділів ДСНС і постраждалому внаслідок надзвичайної ситуації населенню» та низка інших документів, зокрема накази ГУ ДСНС України в областях щодо організації роботи позаштатних мобільних груп екстреної психологічної допомоги ДСНС.

У момент виїзду позаштатної мобільної групи екстреної психологічної допомоги ДСНС України, поза межами населених пунктів в районі ліквідації НС розгортається «Пункт екстреної психологічної допомоги». Головною метою психологічної допомоги, що надається психологами, є збереження психічного та фізичного здоров'я постраждалого населення та персоналу аварійно-рятувальних підрозділів, задіяних в ліквідації наслідків НС. Для забезпечення цих функцій, згідно вимог наказу ДСНС від 27.02.2008 р. № 148 «Про створення позаштатних мобільних груп екстреної психологічної допомоги ДСНС», кожна група повинна бути укомплектована валізою психолога [5].

Окремої уваги заслуговують основні методи, що використовуються фахівцями для надання екстреної психологічної допомоги. Слід відмітити, що на сьогодні налічується величезна кількість конкретних технік, які потрібно використовувати в різних ситуаціях. Наприклад, в арсеналі психолога, який неодноразово працював в осередку надзвичайної ситуації, як правило, є кілька сотень короткострокових прийомів, з яких він вибирає найбільш придатні для кожного конкретного випадку. Психотерапевтичні й психокорекційні техніки, що використовуються при наданні екстреної психологічної допомоги, передбачають можливість короткострокового впливу на особистість (нейролінгвістичне програмування, тілесноорієнтована терапія, арттерапія, короткострокова позитивна терапія, сугестивні техніки, релаксаційні методи й методи, спрямовані на саморегуляцію, раціональна психотерапія та інші).

Проте, слід зауважити, що екстрена психологічна допомога може бути надана тільки лише в тому випадку, коли реакції постраждалої людини можна описати як нормальні реакції на ненормальну ситуацію. Тобто екстрена психологічна допомога не може бути надана тим людям, чий реакції не виходять за межі психічної норми. У випадку, коли реакції людини виходять за межі норми, необхідна допомога лікаря-психіатра. У зв'язку із цим можливо й необхідно застосування методів психологічної діагностики. Однак зрозуміло, що метод тестів, проєктивні психодіагностичні методики не відповідають вимогам ситуації, у якій проводиться екстрена психологічна допомога. Тому для таких цілей використовуються такі методи, як бесіда, спостереження, візуальна діагностика. Безумовно, ці методи не можна охарактеризувати як валідні та надійні, однак вони дозволяють зібрати необхідну для фахівця інформацію й вчасно залучати на допомогу постраждалому фахівців суміжних професій.

Висновки. Нажаль, в нашій країні кількість кризових ситуацій зростає з кожним днем. А от психологічна допомога в таких ситуаціях не розвивається, хоча законодавча база є, наявність вузів, які готують висококваліфікованих фахівців в області психології теж. У чому ж проблема?

Можна констатувати той факт, що нашій країні культура населення дуже низька, і піти на консультацію до психолога вважається чимось непристойним. Люди недостатньо обізнані про те, чим їм може допомогти психолог. Ще «високо тримає голову» одна з наших культурних особливостей – страх громадської думки: «Як можна бути відвертими з сторонньою людиною?», «Що про мене скажуть?», «Що я, псих?». Крім того, ще вельми поширена думка серед наших обивателів, що до психологів звертаються тільки слабкі і скиглії. Чоловіки особливо часто кажуть, що піти до психолога – це слабкість, не гідна їх, і що людина повинна справлятися зі своїми проблемами сама. Але на справді ж, картина виглядає інакше - щоб звернутися до психолога, щоб відверто поговорити про себе самому, а вже тим більше почати змінювати щось у собі і в своєму житті, потрібно чималу мужність. І тому, деякі з нас вважають за краще розповідати про свої поневіряння друзям, вдаючись до «домашньої локальної психотерапії» - знімаючи стрес алкоголем. І, в кінцевому підсумку переконуючи себе в тому, що все як-небудь пройде само собою.

Тому потрібно міняти менталітет нашого народу зсередини, пояснюючи людям, що психологічна допомога це не ганебно. Я вважаю, що треба почати зі шкіл. Керівництво навчальних закладів повинно організувати роботу зі службою ДНСН, всеукраїнськими центрами психологічної допомоги, наприклад такими як «Довіра», і проводити різні лекції і бесіди з дітьми, щоб позитивне ставлення до психологічної допомоги формувалося у людей з самого дитинства. Це стане першим і головним кроком на шляху до вирішення проблеми надання психологічної допомоги населенню в нашій країні.

Список використаних джерел

1. Шойгу Ю.С. Психология экстремальных ситуаций для спасателей и пожарников. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.koob.ru/shoigu/psych_extreme_situations
2. Кодекс Цивільного захисту. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>
3. Конституція України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
4. Оніщенко Н.В. Служби екстреної психологічної допомоги в Україні. / Національний університет цивільного захисту України.
5. Наказ МНС України від 27.02.2008 р. № 148 «Про створення позаштатних мобільних груп екстреної психологічної допомоги МНС».

6. Порядок надання психологічної підтримки постраждалим при надзвичайній ситуації: Наказ МОЗ України від 16.06.2014 р. № 398.

7. У зоні проведення АТО психологічну допомогу отримали близько 20 тисяч військовослужбовців / Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=249018073&cat_id=244277212

Христенко Артур Миколайович, студент санітарно-технічного факультету, 5 курс, група Е-50,
Юрченко Валентина Олександрівна, завідувача кафедрою безпеки життєдіяльності та інженерної екології, доктор технічних наук, професор
Харківський національний університет будівництва та архітектури, м. Харків

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ НА ФОСФОТАЦІЮ-ДЕФОСФОТАЦІЮ СТІЧНИХ ВОД ПРИ ОБРОБЦІ НА ОЧИСНИХ СПОРУДАХ

Фосфор - один з головних біогенних елементів, є основним лімітуючим фактором розвитку евтрофікації природних водойм – несбалансованого зростання біологічної продуктивності водних басейнів. Евтрофікація призводить до бурхливого розвитку синьо-зелених водоростей (які виділяють токсини, здатні викликати отруєння людей і тварин) – цвітінню води, дефіциту кисню, заморам риби і тварин, а також значно ускладнює водопідготовку для питного та промислового водопостачання. Головним джерелом надходження фосфору в природні водойми є недостатньо очищені господарсько-побутові та промислові стічні води [1-3].

На міських очисних спорудах, що працюють за традиційною технологією, поширеною у вітчизняній інженерній практиці, ефективність видалення сполук фосфору становить 20-45%, що, безумовно, недостатньо для запобігання забруднення водойм сполуками цього елемента [4].

Інтенсифікація очистки стічних вод від сполук фосфору є одним з основних напрямів боротьби з евтрофікацією природних водойм і збереження їх як екологічно безпечних джерел питного водопостачання. Визначення екологічних чинників, що управляють міграцією фосфатів в водоймах та їх накопиченням в водному середовищі, є надзвичайно важливим не тільки для розробки заходів із зниження концентрації фосфатів в природних водоймах але й для удосконалення технологій біологічної очистки води на існуючих очисних спорудах та при розробці методів ін-

тенсифікації процесів.

Мета роботи – застосування основних закономірностей міграції фосфатів в водних середовищах для зниження їх концентрації в природних водоймах та попередження евтрофікації.

Дослідження виконували при лабораторному експериментуванні та обстеженні діючих очисних споруд. Представляє науковий і практичний інтерес вплив на процеси фосфатації і дефосфатації водних середовищ в системах з активним мулом такого параметра обробки як окислювально-відновний потенціал (ОВП) водного середовища. Між концентрацією фосфору в стічній воді і ОВП мулової суміші при обробці існує обернено пропорційна залежність: при підвищенні ОВП мулової рідини концентрація фосфору ортофосфатів у динаміці обробки стічних вод в знижується (дефосфотація), а при зниженні ОВП концентрація фосфору фосфатів підвищується (фосфотація). Експеримент, в якому варіювали значенням ОВП встановили кінетичні характеристики фосфотації стічних вод і їх залежність від концентрації нітратів. Після повного видалення нітратів швидкість фосфотації стічної води зросла майже в 8 разів – з 0,31 до 2,24 мг·Р-Р-О₄ (дм³·год)⁻¹. Отримали дані, які дозволили встановити константу інгібування фосфотації оброблених стічних вод при відстоюванні у вторинному відстійнику (концентрацію нітратів, при якій відбувається пригнічення швидкості фосфотації на 50%) ~14 мг/ дм³. Таким чином для мінімізації емісії ортофосфатів зі стічними водами, що скидаються в природну водойму, при обробці міських стічних вод на очисних спорудах, працюючих за традиційною схемою, необхідно дотримуватись наступних вимог:

– забезпечити оптимальний кисневий режим для дефосфотації (ОВП не нижче 200 мВ відносно електроду порівняння, концентрація розчиненого кисню не нижче 2 мг/дм³) в стічних водах, що обробляються в аеротенках та в системах відводу стічних вод;

– забезпечити суворе дотримання терміну відстоювання мулової суміші у вторинному відстійнику – не більше 2 годин;

– забезпечити концентрацію нітратів в стічних водах, що подаються у вторинний відстійник ≥ 28 мг/дм³.

Список використаних джерел

1. Петина М.А., Новикова Ю.И. Оценка качества воды в трансграничном створе реки северский Донец // Современные проблемы науки и образования. – 2014. – № 1.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=12258> (дата обращения: 22.12.2015)

2. Фосфор в окружающей среде. / Под ред. Э Гриффита, А. Битона, Дж. Спенсера и Д. Митчелла. Пер. с англ. – М.: Мир, 1977. – 760 с.

3. Проблемы сохранения, защиты и улучшения качества природных

вод [Отв. ред. А.А. Вуяновская]: Институт химической физики АН СССР, 1982. - 172 с.

4. Жмур Н.С. Технологические и биохимические процессы очистки сточных вод на сооружениях с аэротенками. – М.: АКВАРОС, 2003. – 512 с.

Чередниченко Дарина Андріївна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-10,

Ковжога Сергій Олександрович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА

«Всі лиха людей відбуваються не тому, що вони не зробили того, що не потрібно, а тому, що вони роблять те, чого не потрібно робити», – Л.М. Толстой.

Починаючи з ХХ століття, людство починає усвідомлювати наслідки масштабних екологічних лих: ядерного бомбардування Хіросіми і Нагасакі в Японії, Бхопальської катастрофи на заводі Union Carbide в Індії, вибуху на Чорнобильській АЕС в Україні. Однак чи багато з нас хоча б раз замислювався над тією шкодою, яку щодня завдає людина навколишньому середовищу в процесі своєї життєдіяльності? Чи кожний пересічний громадянин усвідомлює, що існує прямий кореляційний зв'язок між його ставленням до природи та екологічними наслідками? Ці питання гостро постають сьогодні і втілюються в понятті «екологічна культура».

Термін «екологічна культура» вперше з'явився у 20-х рр. ХХ ст. у працях представників американської школи «культурної екології», які вважали, що високий рівень культури і цивілізації не може бути причиною деградації природи. Екологічна культура являє собою наукове розуміння взаємозв'язків природних та соціальних процесів, відносин людини як розумного представника тваринного світу з природним середовищем, спілкування з іншими людьми, ставлення до рідної мови, національної та світової культури, до самої себе, тобто ціннісні орієнтації [1].

Курняк Л.М. визначає екологічну культуру як рівень сприйняття людиною природи, навколишнього світу й оцінку свого місця у світі. Не можна не погодитись з думкою цього вченого, що екологічна компетентність стає безсумнівною та обов'язковою ознакою культури [3]. Люди-

на має усвідомлювати, що вона є відповідальною за використання дарів природи не тільки сьогодні, а й в майбутньому, а тому зобов'язана раціонально та правильно використовувати природні ресурси.

Ігнатова В.А. зазначала, що екологічна культура – це частина загальної людської культури третього тисячоліття, яка проявляється в системі ціннісних орієнтацій, має високу духовну направленість і складається з множини складових. До структури її понятійної матриці вчена відносить екологічний світогляд, екологічну свідомість, екологічне мислення, гуманістичні ідеї, загальнолюдські цінності та ідеали, переконання і принципи, наукові і ненаукові знання, вміння та навички екологічно обґрунтованої діяльності, засоби пізнання, норми та вимоги екологічного та морального імперативів, цивільну та екологічну відповідальність [5, с. 160].

В епоху бурхливого науково-технічного розвитку та його негативних наслідків вихід із екологічної кризи має здійснюватися не лише техніко-технологічними шляхами, а й світоглядно-соціальними [2, с. 35]. Сучасні екологічні проблеми не можуть бути вирішеними лише за допомогою природничих та технічних наук, адже всі позитивні досягнення надзвичайно легко руйнуються людською рукою. Тому екологічна культура має стати невід'ємною частиною освіченості усього населення. Метою екологічного виховання має бути формування системи наукових знань про природу і суспільство, поглядів і переконань, що забезпечують становлення відповідального ставлення молоді до природи, реальним показником якого є практичні дії учнів та студентів по відношенню до природного середовища, що відповідають нормам людської моралі [4, с. 38], тобто мають бути сформовані всі вищезазначені складові екологічної культури.

Формування екологічної культури займає довгий процес, розпочинається в сім'ї і продовжується за шкільною партою. Саме вчителі та батьки несуть відповідальність за належне виховання дітей в дусі охорони природи, бережливого ставлення до навколишнього середовища, розуміння важливості природи тощо. Необхідними шкільними заходами мають стати не лише викладання предмету «Я у світі» чи проведення виховних заходів, де відбувається лише теоретичне пізнання навколишнього середовища, але й практичне втілення отриманих знань. Це можуть бути різноманітні екологічні гуртки, конкурси, виставки, конференції, святкування таких екологічних свят як Міжнародного дня лісу, птахів, тварин, Дню доквілля з виїздом учнів на свіже повітря до лісів, озер та річок, організація поїздок до природно-заповідного фонду тощо.

Необхідно зазначити, що формування екологічної культури не повинно закінчуватися в стінах шкільного закладу, а має продовжуватися й в інших *alma mater*, оскільки в молоді на першому плані стоять інші цілі,

а не екологічна безпека свого та наступних поколінь. Проведене соціологічне дослідження рівня сформованості екологічної культури студентської молоді ХІСТ університету «Україна» показало, що із 239 опитаних студентів вузу 156 респондентів на питання: «Що вас турбує у нинішньому житті?», відповіли: «Мій матеріальний стан» [3]. Цілком зрозумілі бажання молоді реалізувати себе в житті, забезпечити себе і свою майбутню сім'ю всім необхідним і бажаним. Однак мало хто з них розуміє, що поруч з добробутом важливу роль займають проблеми екології, тому що матеріальні потреби зростають постійно, а біосфера, на жаль, не може задовольняти їх вічно.

Формування екологічної культури в вищих навчальних закладах може здійснюватися шляхом екологізації навчальних дисциплін, тобто в тих чи інших аспектах відповідно до особливостей предмету мають розкриватися конкретні природні проблеми. Важливим заходом може бути залучення студентів до так званої аграрно-господарської діяльності, де б молодь здійснювала догляд за деревами та рослинами в межах прилеглої до навчальних закладів та гуртожитків території. На рівні органів місцевого самоврядування можуть створюватися молодіжні екологічні ради, що склалися б з представників студентських самоуправлінь від кожного навчального закладу в межах міста, на засіданнях яких би обговорювалися екологічні проблеми, шляхи їх подолання, заходи впливу на екологічну свідомість тощо.

Отже, ХХІ століття, будучи віком прогресивних науково-технічних досягнень, потребує нагального вирішення екологічної кризи. Досягнення різних наук та їх втілення на практиці не є достатньо ефективним для вирішення цих проблем без формування екологічної культури у всього людства. Цей процес займає не один десяток років, а тому має розпочатися ще з колиски й продовжуватися в інших навчально-виховних закладах. У молодого покоління має сформуватися розуміння важливості природи та її ресурсів та почуття відповідальності за природу як національне багатство.

Список використаних джерел

1. Белякова О.С. Загальна культура особистості та її види. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>.
2. Дубовий В.І., Дубовий О.В. Екологічна культура: навчальний посібник. / В.І. Дубовий, О.В. Дубовий. – Херсон: Грінь Д.С., 2016. – 256 с.
3. Курняк Л.М. Екологічна культура: поняття та формування // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nd.nubip.edu.ua/2015_4/8.pdf
4. Морозова Л. Виховання екологічної культури особистості / Л. Морозова // Вища освіта України. - 2001. - № 2. - С. 88 - 92.
5. Морозовська Т.В. Екологічна культура юриста / Т.В. Морозовська //

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Право. - 2013. - Вип. 182 (1). - С. 158-166. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_grav_2013_182%281%29__23

Черножуков Никита Александрович, студент автомобільного факультета, 5 курс, група А-52,
Кравцов Михаил Николаевич, доцент кафедри метрології і безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, г. Харьков

ПРИЧИНЫ ЗАГОРАНИЙ АВТОМОБИЛЕЙ

По данным Управления безопасности дорожного движения (бывшая Госавтоинспекция), за первые 6 месяцев в Украине произошло 72208 дорожно-транспортных происшествий (ДТП) – в среднем почти 397 случаев каждый день. Из них каждая шестая авария закончилась для участников дорожного движения, попаданием в больницу [1].

Анализ автомобильных происшествий показывает их виновников: человеческий фактор, механические, химические и ряд других. Во многих случаях при ДТП происходит загорание автомобилей. Автомобиль может полностью сгореть за несколько минут. Экспертные исследования материалов современных автомобилей свидетельствуют о их неудовлетворительном противостоянии огню. Причины загораний автомобилей самые разнообразные.

Авария может спровоцировать возгорание. Большинство машин сконструированы таким образом, чтобы металл принимал на себя всю силу удара, защищая важные внутренние детали. Но не всегда этой защиты достаточно. При сильном ударе высока вероятность утечки горючей жидкости, выделения тепла и возникновения задымления, что в совокупности создает идеальные условия для возгорания.

При возникновении пожара в моторном отсеке, продукты горения попадают в салон и приводят к отравлению прежде, чем водитель остановит автомобиль, и пассажиры покинут его. В некоторых случаях при загорании элементов трансмиссии, ходовой части и тормозной системы дым и пламя встречным потоком воздуха отводятся от автомобиля и остаются невидимыми для водителя. При повреждении пламенем элементов тормозной системы могут возникнуть отказы в ее работе и в работе автомобиля в целом, что может послужить причиной ДТП [3].

Поджоги, это разновидность преступных деяний злоумышленников. Мотивы поджогов - попытка скрыть кражу или иное преступление, обыкновенный вандализм, страховое мошенничество и др. Для поджога в качестве катализатора используется некая легковоспламеняющаяся жидкость, по следам которой позже и устанавливается причина возгорания автомобиля.

Неосторожное обращение с огнем и технические проблемы происходят при проведении огневых работ, которые практически во всех имевшихся случаях выполнялись в кустарных условиях (в частных гаражах, арендуемых помещениях и т. д.).

Загореться в автомобиле может практически все от обивки салона до электропроводки и его двигателя. При неквалифицированном ремонте и монтаже автомобильной сигнализации, из-за старения элементов бортовой электросети происходят пожары и загорания [4].

Автомобиль регулярно необходимо возить на техосмотр в сервис, а также соблюдать все меры предосторожности - следить, чтобы топливная и масляная системы были герметичны, под днище машины не допускать забивания сухой травой, соломой, листьями и др., не перевозить в салоне легковоспламеняющиеся жидкости. В автомобиле обязательно должен находиться исправный огнетушитель, и тогда имеется шанс спасти от возгорания свой автомобиль и не дать загореться рядом стоящим машинам [2].

Список использованных источников

1. Цифры, которые вас поразят: печальная статистика ДТП в Украине. / Телеканал новин «24». Офіційний сайт // [Електронний ресурс]. 22.07.2016. – Режим доступу: http://24tv.ua/ru/cifry_kotorye_vas_porazjat_pechalnaja_statistika_dtp_v_ukraine_n707910/.
2. Пожаровзрывоопасность веществ и материалов и средства их тушения: Справ., изд.: в 2 кн. / А.Н. Баратов., А.Я. Корольченко, Г.Н. Кравчук и др. - М.: Химия. 1990. - Кн.1, 496 с.; Кн.2. 384 с.
3. Ройтман Б.А. Безопасность автомобиля в эксплуатации / Б.А. Ройтман, Ю.Б. Суворов, В.И. Суковицын. – М.: Транспорт, 1997. – 207 с.
4. Шоботов В.М. Пожарная безопасность: Учебное пособие. – Мариуполь: Изд-во Полиграфия ПГТУ. – 2005. – 575 с.

Чеховська Анжеліка Веліївна, студентка факультету економіки та управління, 3 курс, група ФЕУ-413,

Писарський Андрій Олексійович, старший викладач кафедри охорони праці і навколишнього середовища

Запорізький національний технічний університет, м. Запоріжжя

АНАЛІЗ СИСТЕМ ДІАГНОСТИКИ, ПРОФІЛАКТИКИ ТА КОМПЕНСАЦІЇ ПРОФЕСІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ В УКРАЇНІ ТА ШВЕЦІЇ

На підприємствах машинобудівної галузі сьогодні актуальні проблеми охорони праці, наслідком яких можуть бути нещасні випадки, професійні захворювання, інвалідність чи смерть, що негативно впливає на стан безпеки праці та життєдіяльності людини.

Професійна захворюваність в Україні на порядок менша, ніж в деяких країнах Європи, зокрема в Швеції, яка відома своїм високим рівнем соціально-економічного розвитку. При чому умови працівників в деяких галузях виробництва в Україні набагато гірші, ніж в аналогічних галузях в Швеції, а кількість виявлених професійних хвороб значно менша. Основою даних показників є відмінності в системах охорони праці України та Швеції.

У Швеції до категорії професійних захворювань відноситься значно чисельніша група хвороб, які пов'язані з:

- виробничими умовами (пил, вібрація, електромагнітне випромінювання);
- навколишнім середовищем (хімічні сполуки в атмосферному повітрі);
- станом внутрішнього середовища помешкання.

Також, на відміну, від України, в Швеції відсутній офіційний список професійних захворювань. Внаслідок чого до статистики потрапляють хвороби, які в Україні не визначаються професійними.

Крім того в Україні діагноз хронічного професійного захворювання мають право встановити лише фахівці-профпатологи 10 спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів України. Для офіційного встановлення діагнозу професійного захворювання в Україні необхідно підготувати документи: “Санітарно-гігієнічна характеристика умов праці”, виписка з трудової книжки, “Акт про нещасний випадок на виробництві”, об'єктивні дані щодо захворювання. На противагу в Швеції рішення про належність захворювань до професійних приймають страхові компанії, при цьому не існує список обов'язкових документів.

В Україні гігієнічний контроль за станом виробничого середовища виконується санітарними лікарями територіальних органів державної санітарно-епідеміологічної служби. В Швеції ж державний контроль за станом виробничого середовища покладена на інспекторат Шведського управління охорони праці (SWEA). При чому інспектори, маючи певну вищу освіту, призначаються для перевірок у відповідності до їх

професійного напрямку. Щорічно SWEA перевіряють 10-20% об'єктів господарювання вибір яких здійснюється на основі статистики професійної захворюваності та виробничого травматизму, а також на підставі запитів страхових компаній та звернень працівників.

Як у Швеції так і в Україні відповідальність за створення безпечних умов покладається на працедавця і положення трудового права встановлюються законами, колективними договорами та окремими трудовими угодами. Проте в Швеції одні закони носять обов'язковий характер, а від інших можна відмовитися в певному пункті колективної угоди.

Ще одна відмінність двох систем охорони праці – це те, що працівник у випадку професійного захворювання в Швеції має право звернутися до будь-якого лікаря загальної практики, який обізнаний з професійною патологією. В Україні ж первинну медичну допомогу працівник з професійним захворюванням може отримати в амбулаторіях і стаціонарах загально-соматичного профілю або заводських медамбулаторіях, при цьому працівника мають направити до регіонального лікаря-профпатолога для початку визначення діагнозу професійного захворювання. Але більшість випадків діагностування професійних захворювань здійснюються під час медичних оглядів. Наступним етапом визначення професійного захворювання є направлення хворого регіональним профпатологом до спеціалізованої профпатологічного закладу, де при наявності обов'язкового пакету документів розглядається зв'язок хвороби з умовами праці. У Швеції ж тільки у важких з лікувально-діагностичної точки зору випадках, лікар може направити працівника для подальшого діагностування і лікування в клініку Інституту медицини навколишнього середовища (ІМНС). При цьому на відміну від України науково-дослідний клінічний заклад не бере участь в визнанні причини захворювання.

Виплати компенсацій з причини професійного захворювання або виробничого травматизму здійснюється страховими компаніями, у Швеції дану функцію здійснюють державна страхова компанія Шведська Соціальна страхова Агенція та недержавна AFA-Insurance, заснована спілками працедавців та працівників. Дані компанії фінансуються з фондів працедавця як податок, який розраховується в залежності від доходів підприємства. В Україні аналогічною установою є Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, до якого кошти відраховуються з фонду заробітної плати працівників у вигляді відсоткового податку.

Отже, незважаючи на те, що професійна захворюваність в Україні по статистиці на порядок менша ніж в Швеції, варто визнати, що наша система охорони є менш ефективною і потребує удосконалення. А саме

потрібно розширити список чинників, які можуть викликати професійні захворювання, мінімізувати кількість обов'язкових документів для встановлення офіційного діагнозу і спростити процедуру їх отримання, посилити систему покарань працедавців у випадку незабезпечення належних умов безпеки, спростити механізм звернення працівників до медичних закладів, забезпечити сприятливі умови для науково-дослідної та освітньої діяльності в області охорони праці, впроваджувати сучасні методи діагностики професійних захворювань.

Список використаних джерел

1. Професійні захворювання: порівняльні аспекти української та шведської системи діагностики, профілактики та компенсації непрацездатності [Текст] / О.П. Яворський, І.О. Парпалей, С. Г. Сова // Журнал НАМН України. – 2014. – № 1 (20). – С. 212 – 219.

2. Порівняльна характеристика стану професійної захворюваності в країні і світі [Текст] / Ю.І. Кундієв, А.М. Нагорна, Л.О. Добровольський // Укр. журн. з проб. мед. праці. – 2008. – № 2. – С. 3 – 11.

Чишко Сергій Сергійович, студент Слідчо-криміналістичного інституту, 5 курс, група 03-16м-03,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ З ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Вступ. Сучасний рівень розвитку суспільства можна охарактеризувати підвищеною здатністю до створення умов виникнення надзвичайних ситуацій. В умовах глобалізації розвитку суспільства значно підвищується ризик виникнення техногенних аварій, екологічних катастроф, стихійних лих.

Розвиток прогресивних технологій зумовлюють розширення поняття безпеки людської діяльності, до безпеки життєдіяльності відносяться також захист від епідемій, голоду, терористичного акту та інших факторів ризику виникнення надзвичайних ситуацій.

Отже, постає проблема не тільки з ефективного цивільного захисту населення, майна людей та оточуючого навколишнього природного середовища, а відшкодування цивільно-правових наслідків.

Основна частина. Для дослідження аспектів відшкодування шкоди, перш за все необхідно з'ясувати її підставу, тобто поняття надзвичайної

ситуації.

За визначенням ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. № 638-IV антитерористична операція – це комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності [1]. Нормами ст. 19 цього Закону відшкодування нанесення такої шкоди фізичним та юридичним особам покладається на Державний бюджет України. Також Законом передбачається відшкодування шкоди для фізичних осіб у вигляді соціальної реабілітації.

Загалом, нормативні засади інституту відшкодування шкоди в цивільному праві, можна виразити через принципи генерального делікту та повноти відшкодування завданої шкоди.

Передбачений у ст. 11 Цивільного Кодексу факт завдання цієї шкоди в юридичній літературі розглядається як делікт, а принцип, на якому ґрунтується саме відшкодування, як «принцип генерального делікту» [2]. Визначений принцип ґрунтується на загальній правовій нормі, що охоплює загальні положення інституту відшкодування шкоди.

Що стосується принципу повного відшкодування завданої шкоди, то, як уже зазначалося, він тісно пов'язаний із принципом генерального делікту. Принцип повного відшкодування означає, що обсяг обов'язку відшкодувати шкоду визначається розміром цієї шкоди [2]. Принцип повного відшкодування не може бути застосований щодо моральної шкоди, внаслідок її нематеріального характеру.

Законами можуть встановлюватися й винятки з цього правила. Окремо варто зупинитися на цивільному захисті від радіаційної небезпеки та відшкодування завданої радіаційної шкоди. Наприклад, з історії відомо, що внаслідок бомбардування Хіросіми та Нагасакі, людство вперше зіткнулося з радіаційною небезпекою. Особливості радіаційного впливу атомних бомбардувань (миттєвість реалізації основної частини енергії іонізуючого випромінювання, наявність нейтронного випромінювання, незнання постраждалих про ядерний характер вибуху) визначили й характер радіологічного захисту, здійсненого за принципом «посередніх контрзаходів», коли захід не може змінити дозу опромінення, якість життя і тим самим знизити вірогідність реалізації несприятливих ефектів опромінення [3]. Отже, готовність до такої небезпеки могла би врятувати не одне людське життя та знизити несприятливі наслідки.

Радіаційний захист, відповідно до Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР, це сукупність радіаційно-гігієнічних, проектно-конструкторських, технічних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення раді-

аційної безпеки. Ядерна шкода - втрата життя, будь-які ушкодження, завдані здоров'ю людини, або будь-яка втрата майна, або шкода, заподіяна майну, або будь-яка інша втрата чи шкода, що є результатом небезпечних властивостей ядерного матеріалу на ядерній установці або ядерного матеріалу, який надходить з ядерної установки чи надсилається до неї, крім шкоди, заподіяної самій установці або транспортному засобу, яким здійснювалося перевезення [4]. Обов'язок відшкодування шкоди покладається на оператора, та визнається абсолютною - тобто настає незалежно від встановлення його вини, крім випадків, передбачених частиною другою статті 73, яка передбачає, що оператор звільняється від відповідальності за ядерну шкоду, якщо вона заподіяна ядерним інцидентом, що виник безпосередньо як наслідок стихійного лиха виняткового характеру, збройного конфлікту, воєнних дій, громадянської війни або повстання.

Враховуючи положення національного законодавства та доктринальні дослідження цивілістів, можна констатувати, дія непереборної сили вважається безумовною підставою звільнення від цивільно-правової відповідальності без вини. Однак, така подія повинна відповідати умовам невідворотності та надзвичайності, які зумовлюють її непереборність. За можливості відвернення такої шкоди її не можна вважати підставою звільнення від цивільно-правової відповідальності.

Висновки. Таким чином, на державу покладається обов'язок забезпечення реалізації прав на безпечні умови життя і здоров'я, захист навколишнього середовища та населення від небезпечних факторів, що викликають надзвичайні ситуації. Законодавство в сфері цивільного захисту є його правовою основою.

З урахування досліджених матеріалів можна доповнити поняття надзвичайної ситуації, передбаченої в Кодексі цивільного захисту України, обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження, терористичним актом або іншою небезпечною подією в умовах мирного часу або проведення антитерористичної операції, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності.

Отже, надзвичайна ситуація є передумовою завдання шкоди, що зумовлює виникнення відносин з її відшкодування.

Список використаних джерел

1. Про боротьбу з тероризмом : Закон від 20.03.2003 р. № 638-IV. Редакція від 05.01.2017 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/638-15/page>

2. Цивільне право : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького - Х.: Право. - 2011.- Т. 2. – 816 с.

3. Yamada M., Kodama K., Wong F.L. The long-term psychological sequel of Atomic survivors in Hiroshima and Nagasaki // The medical basis for radiation accidents preparedness. – Amsterdam: Elsevier Sci. Publ. Cj., Inc. 1991. – P. 155 – 163.

4. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку : Закон від 08.02.1995 р. № 39/95-ВР. Редакція від 26.10.2014 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80>

Чумак Антон Аркадійович, курсант командно-штабного факультету, 4 курс, 213 навчальна група,
Табуненко Володимир Олександрович, доцент кафедри експлуатації та ремонту автомобілів та бойових машин, кандидат технічних наук, доцент
Національна академія Національної гвардії України, м. Харків

ВЛИЯНИЕ МЕТЕОРОЛОГИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА УСЛОВИЯ ДВИЖЕНИЯ АВТОМОБИЛЯ

Особенностью автомобильного транспорта (АТ) является высокая степень зависимости его эксплуатации от природных факторов. Большое влияние на дорожное движение оказывают метеорологические условия. Неблагоприятные метеорологические условия могут значительно осложнить и даже приостановить эксплуатацию АТ.

Метеорологические условия характеризуют состояние атмосферы и атмосферных процессов. К таким условиям относятся температура окружающей среды, давление, влажность воздуха, наличие сильного ветра, облачность и осадки, туманы, грозы, температура и состояние дорожного покрытия, высота снежного покрова. Метеорологические условия могут быть длительно влияющими на АТ, например, минусовая температура и снеговой покров в зимнее время, и кратковременно проявляющимися - осадки, туман, гололед.

Дорожное движения сильно усложняются в условиях недостаточной видимости и особенно в темное время суток. Управление АТ становится опасным при видимости дороги менее 300 м, что возможно при тумане,

дожде, снегопаде. Условия недостаточной видимости характерны для переходного периода от светлого к темному времени суток и наоборот, то есть в сумерки.

Безопасность дорожного движения в наибольшей степени зависит от наличия и характера осадков, которые определяют дальность видимости, ухудшают сцепные качества покрышек с дорожным покрытием. Температура и состояние полотна дороги оказывают влияние на возможность использования дорог, покрытых снегом и льдом. Согласно статистике, скользкие дороги являются, одной из главных причин автотранспортных аварий и катастроф. До 30% аварий на дорогах Украины в зимний период обусловлены гололедом. Длительность этого периода составляет от 5 до 50 дней в году. Гололед образуется в результате выпадения дождя или мокрого снега при положительной температуре воздуха (+3°C) на покрытие с отрицательной температурой. В 95% случаев появление гололеда происходит при температуре воздуха, приближающейся к 0°C, и относительной влажности воздуха от 80 до 100%. При возникновении скользкости коэффициент сцепления шин с поверхностью дороги уменьшается до $0,08 \div 0,15$, что приводит к резкому снижению безопасности движения.

Влияние дождя. Основные затруднения, возникающие при дожде: повышение скользкости дороги, размякшие обочины, ухудшение видимости. Повышенная скользкость особенно опасна, когда начинается дождь: пыль или нанесенный на асфальте грунт растворяется водой и образуется очень скользкий слой на дороге. Требуется проявлять особую осмотрительность при подъезде к перекресткам с грунтовыми дорогами, а также при необходимости съезда на обочину. В этих случаях движение с минимальной скоростью – главное средство обеспечения безопасности. При сильном дожде вода проникает к тормозным колодкам, которые, намокая, приводят к отказу тормозов или резкому снижению их эффективности. В таком случае тормоза просушивают: с соблюдением мер предосторожности при небольшой скорости движения нажимают на педаль тормоза несколько раз до появления эффективного торможения. При сильном ливне включают свет в фарах. Если из-за слоя воды на лобовом стекле видимость недостаточна, надо остановиться, переждать дождь.

Водителям в дождь приходится включать стеклоочистители, которые не всегда справляются с потоками воды, заливающей лобовое стекло, что мешает безопасному движению. К тому же, во время дождя многочисленные отражения в лужах фар и фонарей дезориентируют водителей и пешеходов. В условиях мокрого и скользкого дорожного покрытия остановочный путь увеличивается в 4-5 раз! На грязной или влажной поверхности дороги образуется пленка, являющаяся смазывающей про-

слойкой между крышкой и покрытием дороги, которое становится скользким. К тому же грязь и лужи могут скрывать выбоины в асфальте и открытые колодцы.

Влияние снега. С наступлением зимы начинаются заморозки. Часто не успевшая просохнуть от дождя поверхность дороги покрывается тонким и незаметным для глаз льдом. Скользят пешеходы, тормозной путь автомобилей увеличивается непредсказуемо. Снег, утопанный ногами пешеходов и укатанный колесами автомобилей, становится таким же скользким и опасным, как лед. Во время зимних оттепелей лед и снег оттаивают, потом вновь замерзают, делая поверхность проезжей части скользкой и опасной. Вдобавок, если идет снег, он залепляет глаза пешеходам, мешает обзору дороги, резко ухудшает видимость. Зимой из-за снега происходит сужение проезжей части, что усложняет движение транспортных средств, а снежные валы у края проезжей части закрывают обзор дороги, скрывают пешеходов.

Влияние тумана. Особую опасность для автомобилей представляет туман. Сильный туман создает почти полное отсутствие видимости, в результате чего скорость движения транспортных средств должна быть резко снижена. Туман также является серьезным препятствием для движения. Подсчитано, что в европейской части страны в течение года насчитывается около 40 туманных дней. Туман, как и темное время суток, кроме ухудшения общей видимости на дороге, существенно снижает истинные расстояния и скорость движения транспорта. Так, дистанция до встречного автомобиля в тумане всегда кажется больше, а скорость его меньше, чем на самом деле. При длительной поездке в тумане устают глаза, снижается острота зрения. Его коварство проявляется в том, что он способен изменять цвета (кроме красного). Так, желтый сигнал светофора кажется красным, а зеленый - желтым.

Значительно ухудшаются условия видимости во время снегопада, проливного дождя и особенно при тумане. Туман закрывает ориентиры, изменяет окраску лучей всех цветов, кроме красного. Так, желтый свет в тумане становится красноватым, а зеленый – желтоватым. Пелена тумана может быть настолько густой, что даже с включенными фарами нельзя ничего различить на расстоянии 3-5 м.

Водителям всегда надо выбирать умеренную скорость движения, с учетом погодных условий. Чем гуще туман - тем больше дистанция!

Движения автомобиля ночью. Статистика ДТП многих стран показывает, что в темное время суток резко повышается опасность движения. Несмотря на то, что интенсивность движения в этот период в 5-10 раз ниже, чем в светлое время, доля ДТП составляет 40-60% их общего числа. С наступлением темноты ухудшается видимость дороги и располо-

женных на ней объектов. Фары автомобиля освещают лишь ограниченный участок дороги, причем объекты появляются в освещенной зоне внезапно, для опознания их требуется больше времени, чем днем. Время реакции водителя ночью увеличивается в среднем в 2 раза. Происшествия в темное время характеризуются большей тяжестью последствий. Основной предпосылкой повышения опасности движения в темное время суток является резкое снижение эффективности зрительного восприятия водителями дороги и окружающей обстановки, обусловливаемое физиологическими особенностями зрения человека. Если учесть, что до 90% информации, на основе переработки которой происходит оценка обстановки, водитель получает при помощи зрения, становятся очевидными снижение надежности его действий в темный период суток. Увеличение тяжести последствий ДТП в темное время суток объясняется, тем, что в темноте водитель значительно хуже воспринимает обстановку, с меньшей точностью оценивает скорость своего автомобиля и, что очень важно, подвержен ослеплению светом фар, а иногда и стационарных источников света.

С наступлением темноты ухудшается видимость дороги, ориентирование, притупляется наблюдательность, быстрее появляется усталость, часты случаи ослепляемости встречным транспортом. Все это создает опасные условия для управления ТС. Согласно статистическим данным, наибольшее число ДТП возникает в период с 16 до 20 ч. На эти 5 ч приходится почти 40% ДТП и 40% погибших от среднесуточных показателей аварийности. Показатель тяжести последствий ДТП имеет наименьшее значение в начальные часы рабочего дня (13...15 ч) и увеличивается в вечерние часы (20...21 ч), достигая максимума ночью (23...1 ч).

Использование внешних световых приборов. Внешние световые приборы информируют участников движения о расположении и характере движения транспортного средства, а также освещают дорогу и объекты на ней. Каждое механическое транспортное средство должно иметь габаритные фонари, а также фары с ближним и дальним светом.

При движении в темное время суток и в условиях недостаточной видимости независимо от освещения дороги, а также в тоннелях на всех механических транспортных средствах и мопедах должны быть включены фары дальнего или ближнего света. На велосипедах в этих условиях должны быть включены фары или фонари, на гужевых повозках – фонари (при их наличии), а на прицепах – габаритные огни. Дальний свет обеспечивает освещение дороги на расстоянии 100-150 м, давая сосредоточенный пучок света относительно большой силы. Однако он может вызвать ослепление других водителей, поэтому дальним светом можно пользоваться на дороге, свободной от других транспортных средств, а в

населенных пунктах, кроме того, если дорога не освещена.

Выводы. Метеорологические факторы могут быть длительно влияющими, сезонными, как, например, отрицательная температура и снеговой покров на покрытии в зимнее время, и кратковременно проявляющимися (осадки, туман, гололед). Несмотря на значительное ухудшение условий, интенсивность движения по дорогам снижается существенно только под влиянием длительно действующих природных факторов. Кратковременные метеорологические изменения часто распространяются только на отдельные участки дороги и не могут быть заранее предсказаны. Однако, несмотря на их сравнительно малую продолжительность в течение года, количество дорожно-транспортных происшествий в неблагоприятных погодных условиях относительно велико.

Чумакова Альона Дмитрівна, Мацко Катерина Павлівна, студентки
дорожньо-будівельного факультету, 5 курс, група Д-52 маг,
Батракова Анжеліка Геннадіївна, професор кафедри вишукувань та
проектування доріг і аеродромів, доктор технічних наук, доцент,
Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки
життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ШЛЯХИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ВИМОГ З ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН ЄС

У сучасних умовах для вирішення основних завдань охорони навколишнього природного середовища з урахуванням концепції сталого розвитку, узгодження стратегічної і оперативної взаємодії України з країнами ЄС набуває великого значення необхідність адаптації та гармонізації національного природоохоронного законодавства згідно вимог країн-членів ЄС. Важливість вирішення зазначених питань зумовлена наміром України вступити до СОТ та приєднатися до ЄС.

Під час виконання роботи проаналізовано законодавче забезпечення природоохоронної діяльності в країнах ЄС. При цьому не ставилось за мету охопити всі складові системи європейського екологічного законодавства, основна увага приділялась компонентам природного середовища (атмосферному повітрю, поверхневим водам, ґрунтам тощо) та вимогам щодо розвитку дорожнього господарства, автомобільного транспорту та відповідної інфраструктури [1].

Головна мета політики ЄС у галузі охорони навколишнього середо-

вища спрямовується на вирішення чотирьох основних завдань:

- підтримку та поліпшення якості навколишнього середовища;
- охорону здоров'я населення;
- раціональне використання природних ресурсів;
- сприяння міжнародним заходам щодо розв'язання глобальних та регіональних проблем довкілля.

Спеціалізованою установою ЄС у сфері охорони довкілля є Європейська агенція з охорони навколишнього середовища, яка здійснює функції збору, аналізу та поширення інформації для сприяння розробці та реалізації політики ЄС у природоохоронній галузі.

Законодавство Європейського Союзу є особливим типом наднаціонального законодавства з окремими національними елементами. В даний час існує декілька типів правових інструментів різної юридичної чинності. До них можна віднести: законодавчі акти; директиви; рішення з окремих питань; рекомендації. Директива Ради 96/61/ЄС щодо комплексних заходів запобігання забрудненню й контроль за ним спрямована на впровадження комплексного підходу до зменшення забруднення навколишнього середовища й запобігання цьому за допомогою регулювання питань у сферах, пов'язаних з викидами у довкілля, забрудненням води, утворенням відходів та споживанням енергії. Документ вимагає проведення всієї промислової діяльності лише з дозволу компетентного органу, у якому зазначаються умови забезпечення високого рівня охорони довкілля загалом. Згідно даному документу граничні норми викидів й інші умови мають базуватися на концепції найкращих доступних технологій - найбільш ефективних й прогресивних методів операцій у різних галузях промислового виробництва, які дають змогу досягти високого рівня захисту довкілля й водночас практичні як з технічного так і економічного ракурсів. Для забезпечення природоохоронної діяльності під егідою Європейської Комісії діє Європейський реєстр викидів забруднювачів (Рішення Комісії 2000/479/ЄС), у якому подано інформацію країн-членів ЄС про викиди й основні джерела забруднення навколишнього середовища [2].

Різка збільшення потреби в транспорті, особливо в автотранспорті, призвело до того, що цей сектор економіки став основним джерелом різних проблем у сфері здоров'я й екології у Європі. Транспортні системи Західної Європи задовольняють більш строгим стандартам в галузі охорони навколишнього середовища й техніки безпеки, ніж подібні системи в країнах Центральної й Східної Європи, і, безумовно, ніж системи країн Східної Європи, Кавказу й Центральної Азії.

Досвід ЄС свідчить, що вдосконалення автотранспортних технологій і палива з урахуванням екологічних вимог допоможе істотно знизити

рівень забруднення повітря. Однак таке підвищення екологічної ефективності не є достатнім для пом'якшення впливу швидко зростаючих обсягів транспорту й інфраструктури на викиди парникових газів, шум і розсічення місць існування.

Крім технологічних рішень необхідна також більш повна інтеграція транспортної й екологічної стратегій, щоб приборкати зростання транспортного потоку, а також підтримати використання більш екологічних підходів – це два ключові завдання стратегії ЄС зі стійкого розвитку.

Стратегічна екологічна оцінка є корисним інструментом, що сприяє інтеграції екологічних завдань на різних рівнях політики й планування розвитку дорожньої галузі та транспортної системи. Прийнята нещодавно директива ЄС вимагає, щоб транспортні плани й програми були піддані екологічній оцінці до їх затвердження [2].

Аналіз вимог чинної законодавчої бази ЄС та тенденцій її розвитку у сфері автомобільного транспорту, дорожнього господарства і виробничих баз дозволив запропонувати в якості першочергових документів, які потребують розробки, такі:

а) розробити Концепцію та прийняти Загальнодержавну програму екологічно-безпечного розвитку системи автомобільних доріг та об'єктів її інфраструктури;

б) розробити Концепцію та прийняти комплекс програм екологічно-безпечного розвитку системи автомобільних доріг і об'єктів їх інфраструктури у регіонах України та методичного й інформаційного забезпечення їх розробки та виконання;

в) провести роботи (в якості спеціальної програми) з імплементації європейської статистичної звітності в галузі автомобільно-транспортних систем та їх інфраструктур у систему статистичної звітності України;

г) розробити Концепцію та прийняти Програму створення та функціонування системи моніторингу стану автомобільних доріг, транспортного моніторингу і стану об'єктів їх інфраструктури та методичного й інформаційного забезпечення їх розробки та виконання;

д) розробити та прийняти науково-методичні документи для використання їх при проектуванні, будівництві, реконструкції, ремонті та експлуатації автомобільних доріг спираючись на принципи сталого розвитку:

- методики оцінки (комплексної, інтегральної, стратегічної) екологічного впливу автомобільних доріг та виробничих баз на навколишнє природне середовище;

- методику виявлення, оцінки і ранжирування екологічно чутливих та потенційно небезпечних ділянок автомобільних доріг та об'єктів їх інфраструктури;

- методики прогнозування впливу автомобільних доріг й відповідних виробничих баз на навколишнє природне середовище;

- методику прогнозування оцінки потенційного ризику здоров'ю населення поблизу автомобільних доріг, об'єктів їх інфраструктури та виробничих баз;

- е) розробити рекомендації щодо впровадження європейських схем екоменеджменту та екоаудиту для виробничих баз та об'єктів автотранспортної інфраструктури;

- ж) провести розробку та впровадити інтегровану систему автоматизованих інформаційних баз та банків даних на основі системи показників та індикаторів країн-членів ЄС:

- в галузі проектування, будівництва та експлуатаційного утримання автомобільних доріг;

- виробничих баз;

- об'єктів автотранспортної інфраструктури;

- з) провести роботи з інтеграції автоматизованих систем екологічного моніторингу навколишнього природного середовища з метою узагальнення даних й встановлення причинно-наслідкових зв'язків впливів автотранспортної системи на стан довкілля та розробки і прийняття відповідної системи управлінських заходів щодо зменшення та усунення таких впливів [3].

Таким чином, в на підставі аналізу та узагальнення законодавчого забезпечення природоохоронної діяльності в країнах ЄС, тенденцій її розвитку у сфері автомобільного транспорту та дорожнього господарства запропоновано розробку першочергових документів, що потребують впровадження як на національному рівні, так й в дорожньої галузі, та надають можливість в подальшому розробити необхідні нормативні, нормативно-методичні документи для забезпечення вимог охорони навколишнього середовища, виходячи з вимог країн ЄС, при проектуванні, будівництві, реконструкції, ремонті, експлуатаційному утриманні автомобільних доріг та виробничих баз дорожньої галузі.

Список використаних джерел

1. Збірник нормативно-правових актів Європейського союзу у сфері охорони навколишнього середовища. – Львів.: 2004. – 192 с.

2. Впровадження європейських стандартів і нормативів у Державну систему моніторингу довкілля України. / О.І. Бондар, О.Г. Тараріко, Є.М. Варламов та ін. – К.: Інрес, 2006. – 264 с.

3. Implementing the Community strategy to reduce CO₂ emissions from cars: Second annual report on the effectiveness of the strategy, reporting year 2000. COM (2001) 643, final. European Commission, Brussels.

Чуприна Ірина Миколаївна, студентка Навчально-наукового інституту економіки та менеджменту, 4 курс, М-42,
Туровська Галина Іванівна, доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

АКТУАЛЬНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ У ПРАЦІВНИКІВ

Питання безпеки та гігієни праці на робочих місцях є обов'язковою і невід'ємною частиною стратегії розвитку країни [1]. Необхідність збереження здоров'я і життя працівників визначає актуальність пошуку нових ресурсів та заходів. Мало знати закономірності розвитку тієї чи іншої хвороби, катастрофічних процесів і їх прогнози, розробляти і впроваджувати механізми попередження хвороб, травматизму або лих. Треба домогтися, щоб ці заходи були прийняті працівниками та перейшли в їхнє повсякденне життя. Звідси впливає масштабна задача виховання і формування культури безпеки [2], актуальність і необхідність якої визначається пріоритетами політики держави, нагальними завданнями розвитку країни і забезпечення її безпеки, збереження здоров'я та захисту життів громадян нашої країни в умовах внутрішніх і зовнішніх небезпек.

У діяльності служб охорони праці різних рівнів культура безпеки є важливим елементом. Це поняття нерозривно пов'язане з уважним ставленням до свого життя, здоров'я, а також до тих, хто знаходиться поруч. Як показує практика, травми на виробництві – результат незадовільної організації виконання робіт. Порушуються елементарні правила безпеки. Аналіз статистичних даних [3] є цьому підтвердженням.

У 2016 році було зареєстровано 4766 (з них 364 – смертельно) потерпілих від нещасних випадків на виробництві. У порівнянні з 2015 роком кількість страхових нещасних випадків збільшилась на 3,8% (з 4592 до 4766), кількість смертельно травмованих осіб збільшилась на 1,1% (з 360 до 364). Найбільше зростання кількості нещасних випадків на виробництві відбулося у: Дніпропетровській області – на 97 випадків, або на 15,1%, Київській області – на 43 випадки, або на 24,9%, Харківській області – на 37 випадків, або на 18,7%, Кіровоградській області – на 20 випадків, або на 35,1%. На підприємствах України травмовано 74,5% (3549) чоловіків та 25,5% (1217) жінок від загальної кількості травмованих по Україні. Найбільше за 2016 рік травмувалися робітники таких професій: водій автотранспортних засобів, гірник очисного забою, про-

хідник, слюсар-ремонтник.

Серед причин нещасних випадків переважають організаційні – 65,1% (3103) нещасних випадків. Через психофізіологічні причини сталося 22,8% (1088) нещасних випадків, а через технічні причини – 12,1% (575) нещасних випадків.

Найпоширенішими психофізіологічними причинами стали:

- особиста необережність потерпілого – 13,2% від загальної кількості травмованих осіб по Україні (628 травмованих осіб);
- травмування (смерть) внаслідок протиправних дій інших осіб – 5,8 % (278 травмованих осіб);
- інші причини – 3,3 % (155 травмованих осіб).

Провівши аналіз нещасних випадків на робочих місцях можна виділити наступні цілі та завдання формування культури безпеки у працівників:

- ✓ постійна підтримка інтересу до безпеки та охорони праці;
- ✓ переконання працівників у необхідності заходів з безпеки та охорони праці;
- ✓ виховання свідомого ставлення до безпеки;
- ✓ популяризація нових засобів забезпечення безпеки;
- ✓ впровадження сучасних засобів охорони праці та її безпеки;
- ✓ створення на кожному робочому місці здорових і безпечних умов праці.

При цьому головними методами і засобами впливу на формування культури безпеки у працівників повинно бути підвищення знань в області безпеки життя та діяльності, а також врахування моральних та етичних уявлень особистості. Все це дозволить обмежити кількість небезпек і ризиків на робочих місцях.

Список використаних джерел

1. Державна електронна бібліотека з питань безпеки виробництва, охорони та гігієни праці // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oplib.org.ua/default.aspx>
2. Сюньков В. Я. Основні підходи до формування культури безпеки життєдіяльності // Основи безпеки життя. – 2008. – № 11. – С. 60 - 63.
3. Профілактика нещасних випадків // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.social.org.ua/activity/profilactika>

Шаманська Лілія Едуардівна, студентка Інституту прокуратури та кримінальної юстиції, 5 курс, група 01-16м-18,
Ковжога Сергій Олексійович, доцент кафедри трудового права, кандидат хімічних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО УКРИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В ЗАХИСНИХ СПОРУДАХ

Серед наявних засобів захисту населення від надзвичайних ситуацій одним із найефективніших є використання захисних споруд цивільної оборони. На даний час, актуалізація питання викликана двома чинниками: ситуацією на сході країни, воєнні дії на території якої призводять до значних катастроф, в тому числі техногенного характеру; з іншого боку, невиважена діяльність багатьох підприємств призводить до локальних катастроф. Проте, зовсім мала частина населення знає, де в конкретному місті розташовані захисні споруди та порядок їхнього використання.

Питанням щодо укриття населення у захисних спорудах, розробкою пропозицій щодо їх надійності займалася чимала кількість вчених, серед яких С.О. Ковжого, О.П. Воскобійник, С.А. Дикань, Є.В. Карманний, А.Ф. Лазутський, В.В. Могильниченко, А.В. Писарєв, С.А. Тузіков та ін.

Відповідно до статті 2 Кодексу цивільного захисту України, захисні споруди цивільного захисту – це інженерні споруди, призначені для захисту населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів [2].

Статистичні дані, наведені В. В. Могильниченком свідчать про неабияке значення захисних споруд у захисті життя та здоров'я населення. Так, створення бомбосховищ для захисту населення від розривів бомб і снарядів, та газосховищ для захисту від токсичної дії бойових отруйних речовин розпочалося незадовго до початку Другої світової війни і було розгорнуто в масовому порядку безпосередньо з початком воєнних дій на території нашої країни у 1941 році. Втрати серед населення у першій половині 1942 року склали 15% від втрат у 1941 році, а в другій половині року – не більше 6% [1]. Таким чином, можна говорити про те, що в такий спосіб втрати серед цивільного населення значно знизилися.

Стаття 32 Кодексу цивільного захисту України визначає такі типи захисних споруд цивільного захисту:

1) сховище – герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів;

2) протирадіаційне укриття - негерметична споруда для захисту людей, в якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості;

3) швидкоспоруджувана захисна споруда цивільного захисту - за-

хисна споруда, що зводиться із спеціальних конструкцій за короткий час для захисту людей від дії засобів ураження в особливий період.

Для захисту людей від деяких факторів небезпеки, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій у мирний час, та дії засобів ураження в особливий період також використовуються споруди подвійного призначення та найпростіші укриття [2].

Незважаючи на досить ґрунтовну законодавчу регламентацію щодо укриття населення в захисних спорудах, наведення переліку категорій населення, яких стосуються правила укриття в тих чи інших сховищах, проблема полягає у тому, що після здобуття Україною незалежності велика кількість сховищ, протирадіаційних укриттів або зруйновані часом, так як не підтримувалися в належному стані ще з часів війни, або розграбовані, знищені. О. П. Войскобійник зазначає, що близько 16% захисних споруд приватизовано, що ставить під сумнів можливість їх використання за основним призначенням, решта знаходяться в державній та комунальній власності [3].

Останнім часом, можемо часто чути питання: «чи є звичайний підвал надійною захисною спорудою?». Сховище визнається надійним за декількома критеріями: міцність конструкцій, входів, повітропроводів, наявністю внутрішнього обладнання, що дозволяє створити необхідні санітарно-гігієнічні умови для тривалого (не менше 2-х діб) і безпечного перебування людей у сховищі.

Захисна споруда вважається «не готовою» або «обмежено готовою», якщо вона має хоча б один із недоліків: наявність в огорожувальних конструкціях незахищених отворів, через які можливе сполучення внутрішніх приміщень споруди з атмосферою; пошкодження основних будівельних конструкцій споруди, що знижують їх несучу здатність; неправильна установка захисно-герметичних воріт, дверей з урахуванням напрямку їх відкривання і захисних властивостей, нещільне їх прилягання до комінґсу, несправність механізмів задраювання; відсутність або несправність противибухових пристроїв і розширювальних камер на повітрозаборах; відсутність вимикаючих засувів на мережах водопроводу, каналізації, тепlopостачання, сальникових та інших пристроїв у місцях прокладання кабелів і трубопроводів; невідповідність ДСТУ конструкцій оголовків систем вентиляції та аварійних виходів; затоплення споруд ґрунтовими або стічними водами; несправності в системах життєзабезпечення; відсутність ущільнюючої гуми на захисних пристроях (повністю або частково); відсутність спеціальних формувань з обслуговування захисних споруд; та інші недоліки [4].

Підвал, заглиблені споруди, траншеї – це найпростіші сховища, які можуть визнаватися придатними для короткочасного укриття населення.

Необхідність визнання їх захисними спорудами обумовлена ще й тим, що в них може бути укрита більшість населення, в той час, як в окремих сховищах, відповідно до КЦЗ України підлягають укриттю лише відповідні категорії громадян.

Таким чином, можна зробити висновок, що потребують значної державної підтримки програми щодо укріплення, реконструкції старих та побудови нових, надійних захисних споруд в Україні. Розуміючи, що ситуація щодо виникнення загроз техногенного, терористичного характеру в країні може в будь-який час змінитися, держава та населення повинні бути готові до евакуації та знати, яким чином та де буде можливість зберегти собі та рідним життя.

Список використаних джерел

1. Могильниченко В. В. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Захисні споруди цивільного захисту (цивільної оборони) // За заг. ред. В. В.Могильниченка. – К.: КІМ., 2010. – 560 с.
2. Кодекс цивільного захисту України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458.
3. Воскобійник О. П., Дикань С. А. Захисні споруди цивільного захисту: стан і перспективи використанні // О. П. Воскобійник, С. А. Дикань / Жур. Будівництво, Матеріалознавство, Машинобудівництво. Серія: Безопасность жизнедеятельности. – Вып. 93. – 2016. – С. 66 - 72.
4. Про затвердження Інструкції щодо утримання захисних споруд цивільної оборони у мирний час. Наказ МНС № 653 від 09.10.2006 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z1180-06>

Шевердіна Алла Володимирівна, студентка факультету управління та бізнесу, 4 курс, група ЕП-41,

Решетняк Денис Олександрович, студент факультету управління та бізнесу, 4 курс, група ЕП-43,

Богатов Олег Ігорович, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

АНАЛІЗ УМОВ ПРАЦІ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЛАБОРАТОРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Законодавство про охорону праці складається із Закону України “Про охорону праці”, Кодексу законів про працю України, Закону України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спри-

чинили втрату працездатності” та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров’я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [1].

Державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України Верховною Радою України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

Важливого значення набуває оцінювання стану умов праці й визначення ступеня їх шкідливості та небезпечності. Оцінювання умов і характеру праці на робочих місцях здійснюється на основі гігієнічної класифікації праці.

Показник ефективної температури включає вплив температури і вологості повітря на людину на робочому місці.

Основні показники мікроклімату лабораторних приміщень наведено у таблиці 1.

Таблиця 1.- Показники мікроклімату для приміщень [1].

Показник мікроклімату			Клас умов праці	
			I клас – оптимальний	II клас – допустимий
Температура повітря, С	Категорія робіт	Загальні енерговитрати, Вт/м ²	22 - 24	21 - 23
	1а	до 139		
	1б	140-174		
Швидкість руху повітря, м/с			0,1	0,1
Відносна вологість повітря, %			60 - 40	60 - 40
Теплове випромінювання, Вт/м ²			140	140

Шкідливою речовиною є така речовина, яка при контакті з організмом людини у випадку порушення вимог безпеки може викликати виробничі травми, професійні захворювання або відхилення стану здоров’я від норми.

За фізіологічним впливом на організм людини всі шкідливі речовини поділяються на такі групи: подразнюючі; задушливі; наркотичні; сомотичні; канцерогенні речовини. За ступенем впливу на організм людини шкідливі речовини поділяються на чотири класи небезпеки: I – надзвичайно шкідливі; II – високошкідливі; III – помірно шкідливі; IV – ма-

лошкідливі.

Чинними в Україні є значення гранично допустимих концентрацій шкідливих речовин у повітрі робочої зони, що містяться в переліку “Предельно допустимые концентрации (ПДК) вредных веществ в воздухе раб очей зони” № 4617-88, доповненнях № 1-7 до нього, а також ГДК та орієнтовані безпечні рівні впливу, затверджені Головним державним санітарним лікарем України після 1 січня 1997 р.

Дія хімічних речовин може бути місцевою та загальною. Місцева дія зумовлюється опосередковано впливом дратівних речовин на тканини організму. Наприклад, мінеральні кислоти (соляна, азотна) та луги подразнюють шкіру. Загальна дія виявляється після потрапляння хімічних речовин у кров, причому деякі речовини діють на окремі органи, інші – викликають загальне отруєння організму.

Шум – безладний звук з неперіодичними коливаннями, який характеризується великою кількістю простих тонів різної частоти та сили.

Механізм впливу шуму на організм людини неоднозначний і досить складний. Коливання повітряного середовища, в першу чергу, діють на слуховий апарат. Тому, як правило, основну увагу під час аналізу шумової обстановки приділяють звуковим коливанням. За частотою весь звуковий спектр коливань поділяють на три діапазони: інфразвукові хвилі з частотою менше 20 Гц; звукові хвилі, частота яких знаходиться в межах 20 - 20 000 Гц; та ультразвукові хвилі з частотою коливання більше 20000 Гц.

Основними характеристиками звуку є: частота коливання f (Гц); інтенсивність звуку (H); звуковий тиск p (Па). Швидкість поширення звукових коливань в повітрі при температурі повітря 20 °С рівна 344 м/с.

Було встановлено, що в разі дії на організм частоти:

- 2 - 12 Гц – погіршується функціонування органів грудної клітки;
- 2 - 8 Гц – погіршується функціонування органів рухомого апарату (ноги та руки);
- 4 - 27 Гц – погіршується функціонування м’язів обличчя та щелеп;
- 4 - 14 Гц – м’язів поясничної зони хребта;
- 4 - 12 Гц – органів черевної порожнини;
- 6 - 27 Гц – негативно впливають на горло;
- 8 - 27 Гц – на діяльність головного мозку;
- 12 - 27 Гц – органів зору (очі);
- частота в 6 Гц визнана небезпечною для всього організму.

Так як людина сприймає звуки в досить великому діапазоні, то використовувати значення інтенсивності звуку або звукового тиску незручно. Тому виміри проводять не за абсолютними значеннями інтенсивності і звукового тиску, а за відносними їх рівнями по відношенню до по-

рогового сприйняття. Виражається ця величина в логарифмічній формі. Одиниця вимірювання Б (бели) або дБ і розраховується за формулою:

$$L_p = 20 \cdot \lg\left(\frac{P}{P_0}\right),$$

де P – дія звукового тиску, (Па); P_0 – порогова величина звукового тиску (частота 1000 Гц $P_0 = 2 \cdot 10^{-5}$ Па).

У відповідності з нормативними положеннями характеристикою постійного шуму на робочих місцях є середньоквадратичні рівні звукового тиску в октавних полосах частот з середньгеометричними стандартними частотами 63, 125, 250, 1000, 2000, 4000 і 8000 Гц.

Пожежна безпека в лабораторіях забезпечується шляхом проведення організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на попередження пожеж, забезпечення безпеки людей, зниження можливих матеріальних збитків, зменшення негативних екологічних наслідків, створення умов для швидкого виклику пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж, а також евакуації з зони виникнення і можливого розповсюдження пожежі людей, документів і матеріальних цінностей.

Безпека робіт в лабораторіях повинна забезпечуватись відповідно до вимог ГОСТ 12.3.00275, 12.1.008-76. ДСП №9.9.5.035.99 та інших чинних нормативних актів.

Лабораторія повинна бути забезпечена водопроводом, каналізацією, електрикою, засобами зв'язку, вентиляцією, опаленням, газифікована.

Лабораторія повинна мати обладнання та засоби вимірювальної техніки, що необхідні для проведення досліджень.

Список використаних джерел

1. Про охорону праці: Закон України від 14.10.92.-1992 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
2. Пожежна безпека. Нормативні акти та інші документи. У 4-х томах. - К.: Основа, 1997-1998. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dec-fpo.fsay.net/Oksana/posibnik/1220.html>

Шевченко Кароліна Володимирівна, студентка факультету дошкільної педагогіки та психології, 2 курс, 1 група,

Орел Леонід Васильович, професор кафедри технологічної і професійної освіти, кандидат с.-х. наук

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», м. Одеса

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В РІЗНИХ СФЕРАХ

Ситуація, яка склалася в Україні щодо небезпечних природних явищ, аварій, катастроф, терористичних нападів і збройних дій на сьогоднішній час є гострою і дуже складною.

Порівняно з аналогічним періодом 2015 року загальна кількість НС у 2016 році збільшилася майже на 4 %, а кількість наслідків дає привід розглядати це як серйозну загрозу безпеці окремої людини, суспільству та навколишньому середовищу.

Небезпеки оточують людину звідусіль від явищ, процесів, об'єктів, властивостей, здатних за певних умов завдавати шкоди її здоров'ю чи життю. Небезпеки в залежності від дії та наслідків можуть мати надзвичайний характер.

Надзвичайна ситуація (НС) – порушення нормальних умов життя і діяльності людей, спричинене аварією, катастрофою, стихійним лихом і іншою подією, що може призвести до загибелі людей та значних матеріальних втрат.

Розглянемо класифікацію надзвичайних ситуацій на території України, яка була затверджена Постановою Кабінету Міністрів України 15.07. 1998 р. №1099, де НС поділяються на: техногенного, природного, соціально-політичного і воєнного характеру.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру супроводжуються значними порушеннями виробничого процесу, вибухами, утворенням осередків пожеж, радіоактивним, хімічним чи біологічним зараженням місцевості, які призводять чи можуть призвести до значних матеріальних втрат та враження чи загибелі людей [2].

Джерелами небезпеки виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру є:

- 1) потенційно небезпечні об'єкти та об'єкти підвищеної небезпеки;
- 2) будівлі та споруди з порушенням умов експлуатації;
- 3) суб'єкти господарювання з критичним станом виробничих фондів та порушенням умов експлуатації;
- 4) ядерні установки з порушенням умов експлуатації;
- 5) наслідки терористичної діяльності;
- 6) гідротехнічні споруди;
- 7) неконтрольоване ввезення, зберігання і використання на території України техногенно небезпечних технологій, речовин, матеріалів;
- 8) надмірне та неврегульоване накопичення побутових і промислових відходів, непридатних для використання засобів захисту рослин;

- 9) наслідки військової та іншої екологічно небезпечної діяльності;
- 10) суб'єкти господарювання, на об'єктах яких здійснюються виробництво, зберігання та утилізація вибухонебезпечних предметів;
- 11) об'єкти життєзабезпечення населення з порушенням умов експлуатації;
- 12) інші об'єкти, що можуть створити загрозу виникнення аварії.

Говорячи про НС техногенного характеру не можна не зупинитися на найбільшій аварії за масштабами забруднення навколишнього середовища, яка сталася у нашій країні (м. Прип'ять) на Чорнобильській АЕС. Відбулася вона в 26 квітня 1986 році. Радіаційне забруднення величезних територій та водоймищ, міст та сіл, вплив радіонуклідів на мільйони людей, які довго проживають на забруднених територіях, дозволяє назвати масштаби Чорнобильської катастрофи глобальними, а ситуацію – надзвичайною [1, с. 172-199].

Згідно з оцінками спеціалістів різних країн, сумарне радіоактивне забруднення еквівалентне випадінню радіоактивних речовин від вибуху декількох десятків атомних бомб, таких, які були скинуті над Хіросімою. Внаслідок цього викиду були забруднені води, ґрунти, рослини, дороги на десятки й сотні кілометрів [2].

Природна надзвичайна ситуація, може скластися у разі виникнення джерела природної надзвичайної ситуації, яка може потягти за собою людські жертви чи завдати шкоди здоров'ю людей і довкіллю, а також призвести до значних матеріальних втрат і порушення життєдіяльності людей [2].

Природні джерела небезпеки – це природні об'єкти, явища природи та стихійні лиха, які становлять загрозу для життя чи здоров'я людини (землетруси, зсуви, селі, вулкани, повені, снігові лавини, шторми, урагани, зливи, град, тумани, ожеледі, блискавки, астероїди, сонячне та космічне випромінювання, небезпечні рослини, тварини, риби, комахи, грибки, бактерії, віруси, заразні хвороби тварин та рослин).

Кількість НС природного характеру порівняно з аналогічним періодом 2015 року збільшилася на 47,4%, що пояснюється збільшенням випадків екзотичних та особливо небезпечних інфекційних захворювань сільськогосподарських тварин (африканська чума свиней) у звітному періоді та відсутністю метеорологічних НС у відповідному періоді 2015 р.

До соціально-політичних небезпек належать: тероризм, захоплення заручників та важливих об'єктів, виникнення локальних військових конфліктів.

Джерелами цих небезпек є незадовільний матеріальний стан, погані умови проживання, страйки, повстання, революції, конфліктні ситуації на міжнаціональному, етнічному, расовому чи релігійному ґрунті.

До соціальних джерел небезпек належать небезпеки, викликані низьким духовним та культурним рівнем: бродяжництво, проституція, п'янство, алкоголізм, злочинність тощо.

Джерелами політичних небезпек є конфлікти на міжнаціональному та міждержавному рівнях, духовне гноблення, політичний тероризм, ідеологічні, між партійні, міжконфесійні та збройні конфлікти, війни.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру - це ситуації, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження [2].

Джерела небезпечних ситуацій у військовий час. Першим і самим небезпечним джерелом є зброя. На даний час ми можемо виділити такі види зброї: звичайну та зброю масового ураження.

Зброя масового ураження, яка в свою чергу розділяється на: ядерну, хімічну, біологічну зброю. Вся ця зброя веде до масового ураження населення на великих територіях, а при ядерному ударі і до значних руйнацій.

За оперативними даними, з початку 2016 року в Україні зареєстровано 58 НС, з них техногенного характеру - 27; природного характеру - 28; соціального характеру - 3 [3].

З початку 2016 року спостерігається зменшення кількості загиблих (майже на 20%), проте кількість постраждалих в НС збільшилася майже на 15%. Наша безпека залежить від спланованих заходів з удосконалення та підвищення ефективності функціонування системи захисту населення й територій від наслідків НС. Ми вважаємо, що в тому місці де відбулося НС необхідно залучати значну кількість людських, матеріальних і технічних ресурсів. А проблему запобігання НС та ліквідацію їх наслідків потрібно винести на загальнодержавне обговорення.

Список використаних джерел

1. Желібо Є.П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти України I-IV рівнів акредитації / За ред. Є.П.Желібо і В.М. Пічі. – Львів: Піча Ю.В., К.: «Каравела», Львів «Новий світ», 2002. - 328 с.

2. Демиденко Г.П., Кузьменко Є.П., Орлов П.П., Пролигін В.О., Сидоренко М.О.; Під ред. Демиденка Г.П. Захист об'єктів народного господарства від зброї масового знищення: Довідник. – К.: Вища шк., Головне вид-во, 1989. – 287 с.

3. Міністерство екології та природних ресурсів України : Верховна Рада України //www.menr.gov.ua/.

Шийка Діана Анатоліївна, студентка дорожньо-будівельного факультету, 5 курс, група 5ДЕ-маг,

Богатов Олег Ігоревич, доцент кафедри метрології та безпеки життєдіяльності, кандидат технічних наук, доцент

Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

АКТУАЛЬНІ НАПРЯМКИ ВИХОВАННЯ У НАСЕЛЕННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ, ЕКОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я

Природа не творить людину як цілісну особистість, вона лише закладає основи і створює передумови для її формування. Людина – багаторівнева система, особливості якої виявляються у діалектичній взаємодії біологічних і соціальних факторів. Вступаючи в життя, вона вливається у світ соціального досвіду, який є багатовіковим надбанням людства і стає основною школою становлення її як особистості, виховує в ній культуру безпеки життя та екологічну освіту.

Метою загальної освіти має бути формування культурного, екологічного світогляду, забезпечення екологізації суспільної свідомості, прищеплення любові до рідного краю, розуміння необхідності охорони навколишнього природного середовища на роботі та в побуті, навичок бережливого й раціонального споживання природних ресурсів, прагнення до відтворення відновних природних ресурсів і обґрунтованого самообмеження використання невідновних, створення ефективної системи екологічної безпеки.

Культуру безпеки життєдіяльності можна визначити як рівень розвитку людини і суспільства, що характеризується значимістю завдання забезпечення безпеки життєдіяльності в системі особистих і соціальних цінностей, поширеністю стереотипів безпечної поведінки в повсякденному житті і в умовах небезпечних і надзвичайних ситуацій, ступенем захисту від загроз і небезпек в усіх сферах життєдіяльності.

Основним завданням екологічної освіти та виховання в країні повинно бути формування екологічної свідомості про необхідність гармонійного співіснування людського суспільства з навколишнім природним середовищем та охорону довкілля від техногенних забруднень. На це мають бути спрямовані структура, зміст і методи навчання. Освіта й виховання повинні організовуватись на чотирьох рівнях: загальна (для всього населення країни), дошкільна (для дітей дошкільного віку), шкільна і вища.

Серед її компонентів важливу роль відіграє розуміння залежностей здоров'я окремої людини, всього людства від стану навколишнього середовища та розвинута потреба здорового способу життя, яка є одним з найважливіших критеріїв ефективності екологічної освіти і виховання.

Тому здоровий спосіб життя розглядається нами як складова частина екологічної культури особистості, яка є формою прояву її відповідальності за ставлення до власного організму як високоорганізованої біологічної системи, здатної до саморегуляції та адаптації.

Культура безпеки, екології та здоров'я вирішує три основні функції:

1. Формує адекватні екологічні уявлення, тобто уявлення про взаємозв'язки в системі "Людина - Природа - Суспільство" і в самій природі. Це дає змогу особистості знати, що і як відбувається у світі природи, між людиною і природою, між природою і суспільством і як варто діяти з погляду екологічної доцільності.

2. Формує ставлення до природи. Екологічні знання не гарантують екологічно доцільної поведінки особистості, для цього необхідно ще й відповідне ставлення до природи.

3. Формує систему умінь, навичок і стратегій взаємодії з природою.

Отже, виховання у населення культури безпеки, екології та здоров'я відіграє дуже важливу роль, адже запорукою чистого довкілля є освіченість людини в цьому напрямку, а також правильне ставлення до природи, збереженню її благ і раціональне використання ресурсів даних нею може гарантувати нам чисте і здорове майбутнє.

Список використаних джерел

1. Авраменко Н.Л. Екологія в системі освіти // Збірник наукових праць науково-методичної конференції "Людина та навколишнє середовище - проблеми безперервної екологічної освіти в ВУЗах". - Одеса: Вид-во ОДАХ, 2000. - С. 113.

2. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті: Проект // Освіта. - 2001, 24-31 жовтня.

3. Іванчик Г.Ф., Пенькова О.І. Соціально-гуманітарна освіта України та шляхи її розбудови /За ред. В.Л.Андрущенко. - К., 1997. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://pidruchniki.com/1821071256691/ekologiya>

4. Дефінітивний аналіз понять здоров'я, культура здоров'я, здоров'язберігаюча компетентність. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://intranet.tdmu.edu.ua>

Яковлева Марина Олександрівна, студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції, 5 курс, група 04-16м-09,

Карманний Євгеній Вадимович, доцент кафедри трудового права, кандидат технічних наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ПРОБЛЕМА НАРКОМАНІЇ ТА ЗАХОДИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Світ наркоманів сьогодні наблизився до кожного з нас. Все частіше ми говоримо про них, все частіше зустрічаємо, читаємо в пресі, чуємо про трагедії, що сталися в сім'ях, виною яких стали наркотики.

Наркотики – це не просто речовини, що наносять шкоду здоров'ю. Вони стрімко і незворотно руйнують організм, і особистість людини. Вирішення проблеми наркоманії в цілому сьогодні стає однією з важливих задач суспільства.

Актуальність цієї теми полягає у тому, що на сьогодні наркоманія є досить масштабним явищем. Наркоманія визнається світовою проблемою, вона присутня на усіх континентах і демонструє тенденцію до непохитного зростання. Навіть такі потужні та високорозвинені країни, як: США, Китай, Іспанія, Італія, Англія, Франція потерпають від руйнівної сили цього явища.

Щодо України, то на думку спеціалістів наркоманія тут вже давно набула ознак епідемії. В Україні кількість людей, які вживають наркотики близько 100 тисяч (за офіційними даними). Реальна цифра людей, що вживають наркотики, за оцінками МВС, в 10-12 разів більша [9].

У науці дуже багато вчених та науковців приділяють увагу даній проблемі. Так, питання щодо проблем наркоманії та методів її запобігання, висвітлюються у роботах: С. П. Білогурова, М. М. Ісмукова, О. М. Проценко, А. А. Музики тощо.

Так, наприклад, О. М. Проценко та С. П. Білогурова визначають наркоманію, як дуже тяжку хворобу, яка зумовлена вживанням будь-якої наркотичної речовини, що викликає фізичну і психічну залежність [1, 5].

Наркоманія в Україні – це загроза національній безпеці. Вона відображається для суспільства статистикою. Статистика взятих на облік наркоманів показує лише частину наркотично залежних. Цифри такі: 100 тисяч наркоманів перебувають на обліку. Але наркоманію в Україні точно не обліковано: кількість неврахованих наркоманів не знає ніхто. Приблизно 1,5 або 2 мільйони, а мешкає в Україні близько 46 мільйонів українців. Відповідно до статистичних даних, найвищий рівень наркоманії зафіксовано в Київській, Дніпропетровській, Донецькій та Запорізькій областях [2, 4, 7].

Серед громадян у місті Києві було проведено соціологічне дослідження «Молодь України». З усіх учасників цього опитування на питання «Ви пробували коли-небудь наркотики?» відповіли «так» 9,2 %. Якщо бути точними, то це дещо менше, ніж кожен десятий. Однак, з іншого боку, окрім цих 9,2 % набралось ще 2,1 % тих, хто відмовився від відповіді. Таким чином, не заперечували свою хоча б разову залученість у споживанні наркотиків 11,3 %. Це навіть не кожен десятий, а кожен

дев'ятий [9].

Також, серед найпоширеніших причин, які стали поштовхом до вживання наркотиків респонденти визначають «цікавість», «жагу до гострих відчуттів» та «зняття напруги». Причини вживання наркотичних речовин представлені на рис. 1 [5, 9].

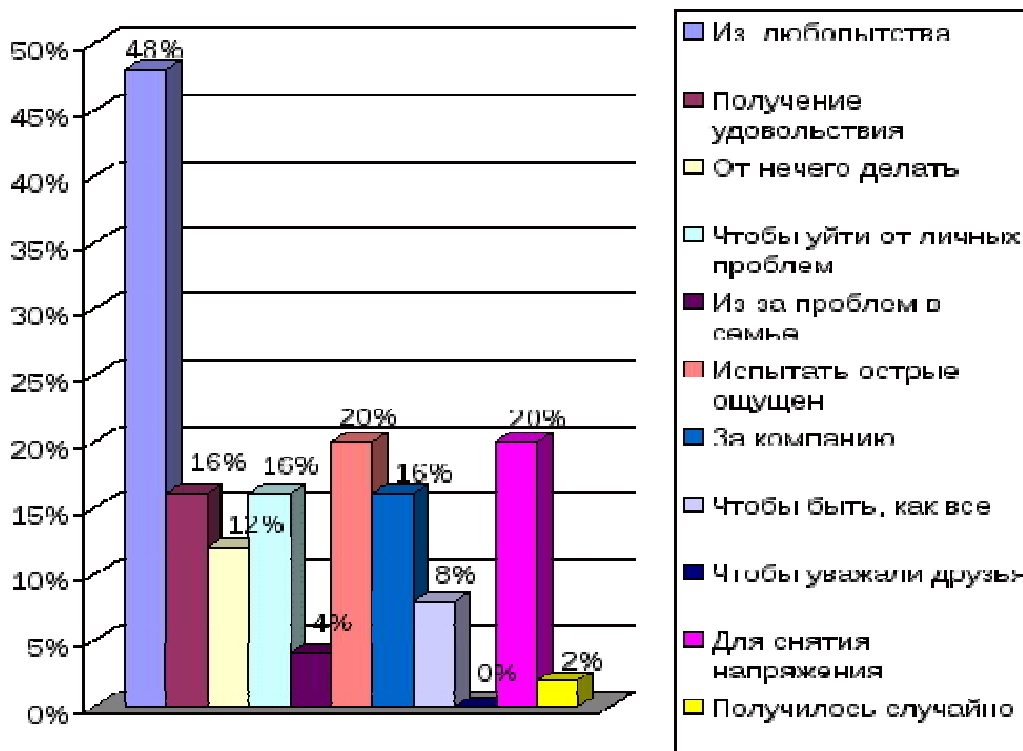

Рис. 1. Причини вживання наркотичних речовин.

Треба зазначити, що наркоманія в Україні збільшується на 8 % за рік – така тенденція, одна з найвищих у світі. 70% наркоманів – молодь до 25 років. Жіноча наркоманія в Україні в процентному співвідношенні – найвища в Європі [3].

Ще з давніх часів, майже в усіх країнах світу ведеться активна боротьба з наркоманією. Проаналізувавши історичний досвід багатьох держав, можна виділити 2 групи заходів, які спрямовані на подолання наркоманії: 1) заходи превентивного характеру та 2) заходи безпосереднього впливу.

За допомогою заходів превентивного характеру створюються різноманітні програми, методи, нормативно-правові акти, які спрямовані на подолання наркотичної залежності в суспільстві. Так, наприклад, ще у 1953 році в Південній Каліфорнії (США) була утворена Спільнота Анонімних Наркоманів (АН). Ця спільнота представляє собою товариство чоловіків та жінок, які діляться між собою досвідом, силами та надією з

метою допомогти собі та іншим звільнитися від наркоманії. Їхнім інструментом одужання стало – зібрання груп взаємодопомоги та «Програма 12 кроків». Рух АН швидко поширився у світі. Нині кількість груп взаємодопомоги АН перевищує 100 тисяч (вони діють у понад 200 країнах світу). На разі на основі «Програми 12 кроків» будують курси терапії у відомих клініках світу [6].

Поряд із цим у світі діють багато організацій, діяльність яких спрямована на подолання наркоманії у різних містах планети. Це такі, як: Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), Спеціальна агенція ООН з питань ВІЛ/СНІДу (ЮНЕЙДС), «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД» та інші [6, 12].

Також за останні п'ять років відбулося значне реформування законодавчого сектору в різних країнах світу. Прикладом цього може слугувати розробка нормативно-правових актів, стратегій, програм тощо. Наприклад: в Україні прийнято «Стратегію державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року»; у США діє Національний інститут вивчення наркотичної залежності тощо.

Що стосується застосування заходів безпосереднього впливу, то на сьогодні, проаналізувавши досвід багатьох країн світу, можна виділити три моделі державної боротьби з наркоманією.

1) Жорстка політика – ґрунтується на найсуворіших методах боротьби (навіть до смертного вироку). Законодавство максимально посилено. Так, довічне ув'язнення і вища міра покарання за продаж наркотиків введені в Індії, Бангладеш, Індонезії, Малайзії, Таїланді, Філіппіни. Причому у ряді країн (наприклад, Ірані) страчують в громадських місцях.

2) Жорсткий контроль – держслужби протистоять наркомафії, але крайніх заходів не вживають. Така модель характерна для Франції, США, Англії. Приміром, у США карають не тільки за вживання і зберігання, але і за спробу придбати наркотики. А у Франції і Англії узаконено примусове лікування, на яке відправляють наркоманів за судовим рішенням. В Італії ж наркоманам пропонують альтернативу: або лікування, або тюремний термін.

3) Ліберальна політика – передбачає часткову легалізацію «легких» наркотиків, що спостерігається в деяких європейських державах: Голландії, Швейцарії, Іспанії, Португалії. Однак настільки м'яка політика зовсім не показник поблажливого ставлення до наркоманії. Її мета – запобігти приховану залежність, дати можливість людям відкрито звертатися за допомогою [1].

Україна відноситься до типу держав із жорстким контролем. Вживання наркотиків в Україні є незаконним і регулюється розділом XIII Кримінального Кодексу України. Відповідно до статті 307 цього розділу

- незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання з метою збуту, а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів – караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років [10].

Виходячи із вищезазначеного виникає питання: Так яка ж із названих моделей є найбільш ефективною та доцільною у боротьбі з наркоманією? Для того, щоб відповісти на це питання, порівнюємо політику Португалії, Уругваю і Філіппін.

Португалія залишається єдиною країною, яка повністю вивела вживання та зберігання наркотиків з-під дії кримінального права. Відповідний закон діє в країні з 1 липня 2001 року. Передумовою до його прийняття став провал традиційних методів боротьби з наркотичною залежністю в країні: до 2001 року кількість наркоманів в Португалії становило близько 1% населення. За кількістю ВІЛ-інфікованих наркоманів і кількістю смертей від передозування країна претендувала на перше місце в Європі. Замість боротьби з людьми влада Португалії переключилася на боротьбу з хворобою: зберігання і вживання наркотиків втратили статус кримінальних злочинів і перейшли в розряд адміністративних правопорушень. Кошти, які раніше йшли на утримання злочинців, засуджених за пов'язані з наркотиками злочину, направили на програми лікування. Всупереч прогнозам прихильників жорстких методів, Португалія не перетворилася на світовий центр наркотуризму. Замість цього тільки за перше десятиліття після реформи вдвічі скоротилося число наркоманів. Оскільки тепер їм не загрозувала судимість, залежні почали відкрито звертатися за лікуванням: в 1999 році таких було 6 040, у 2003-му – вже 14877. Досягненням португальських влади став і низький, порівняно з іншими країнами Євросоюзу, попит на так звані «нові психоактивні речовини»: спайс, курильні і ароматичні суміші. Коли перевірені наркотики доступні, менше причин експериментувати з синтетикою, чий ефект складно або неможливо передбачити. За даними звіту Європейського центру моніторингу наркотиків і наркозалежності 2015 року кількість смертей від передозування в Португалії виявилось одним з найнижчих в Європі: три на один мільйон жителів. Для порівняння: у Великобританії цей показник становив 45, в Норвегії і Швеції – понад 60 [11].

На Філіппінах навпаки розпочався процес самосуду над вуличними наркоманами і наркаторговцями, без залучення судової системи країни. Знову обраний у травні 2016 року президент Філіппін Родріго Duterte дозволив без суду і слідства знищувати наркоманів та наркаторговців. За цей час поліцейськими та/або дружинниками було вбито близько 700 наркоманів і наркодилерів. Однак такі дії не тільки не знизили рівень наркоманії в країні, але ще й ця ситуація викликала обурення різних

міжнародних правозахисних організацій, які закликають ООН засудити таке насильство [8].

У 2013 році Уругвай став першою державою в світі, яка легалізувала виробництво, продаж і споживання марихуани. Сама влада це рішення все ще називає пробним, заявляючи про готовність скасувати його, якщо стратегія не спрацює. Але зміни вже помітні. Легалізація дає шанс скоротити витрати на утримання злочинців, раніше засуджених за наркотичні злочини, і вивести з тіні оборот марихуани, що оцінюється в \$40 мільйонів за рік [11].

Отже, підсумовуючи вищезазначене, можна побачити, що безумовно вживання наркотиків дуже шкодить суспільству, здоров'ю і життю людей. Наркоманія – це хвороба, з якою ми повинні боротися усім світом. Лікувати наркоманію повинна команда лікарів-наркологів, психіатрів, психотерапевтів, психологів та соціальних працівників. Держава зобов'язана спрямовувати усі сили і кошти на профілактику серед здорових і на лікування хворих.

Також, докладно проаналізувавши дане питання, потрібно зазначити, що силовими методами проблему наркоманії вирішити повністю не можливо та й не доцільно. Зрозуміло, що кожна держава обирає свій вектор та модель боротьби з наркоманією, враховуючи своє історичне минуле, традиції та менталітет. Але такі дії та програми в першу чергу повинні працювати не на процес, а на результат. Тому, ми вважаємо, що доцільно було б звернути увагу саме на досвід Португалії та Уругваю в даному питанні. Можливо, дійсно треба спробувати піти взагалі іншим шляхом. А саме, спробувати частково змінити модель жорсткого контролю на модель ліберальної політики в нашій країні. Тим самим ми дамо змогу хворим звертатися відкрито за допомогою. А кошти, що витрачаються на утримання наркоманів у в'язниці, навпаки підуть на їх лікування і будівництво потужних реабілітаційних центрів та навчання професіоналів, які будуть займатися з хворими. А саме головне, з'явиться можливість побачити дійсну картину обігу наркотиків у державі та вивести із тіні шляхи їх виникнення. Безумовно, це великий ризик, але спочатку потрібно спробувати здійснити це тільки у певній частині, враховуючи усі риси нашої держави та менталітету громадян.

Список використаних джерел

1. Білогуров С. Б. Популярно про наркотики та наркоманію: 2-е вид., випр. і доп. – Санкт-Петербург: Вид-во "Невський діалект", 2001. – 213 с.
2. Белоусов Ю. Л. Інституціоналізація профілактики наркотизму в Україні : Автореф. дис. канд. соц. наук / Ю. Л. Белоусов. – Харків, 2003. – 21 с.
3. Ісмуков М.М. Без наркотиків. Програма запобігання та подолання

наркотичної та алкогольної залежності. – М.: Вид-во "Фаир-Пресс", 2001. – 384 с.

4. Максимова Н.Ю. Психологічна профілактика алкоголізму і наркоманії неповнолітніх: Навчальний посібник для вузів. Серія: Підручники "Фенікса". – М.: Вид-во "Світ книги", 2001. – 384 с.

5. Проценко О.М. Наркотики і наркоманія. – М.: Вид-во "Інформ-12", 1999. – 112 с.

6. Допомога наркотично залежним в Україні: довідник реабілітаційних центрів /Анічин Є.М., Дикань З.В., Сєдих С.М. – К.: «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні», 2014. – 68 с.

7. Шпаков О.М. Довідник для батьків і дітей. Алкоголізм. Наркоманія. Токсикоманія. Куріння. Природні і побутові отрути. Походження, розпізнавання, лікування, профілактика. – М.: Видавництва: Zenit, Енергія, 2000. – 368 с.

8. Dead or alive: Is the Philippines' war on drugs out of control? // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edition.cnn.com/2016/08/03/asia/philippines-war-on-drugs>

9. Наркотики в Україні: проблема є. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/problemnarkomnarkot/narkomania-u-sviti/v-ukraieni>

10. Кримінальний кодекс України: від 05.04. 2001. № 2341-14. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

11. Política da Droga em Portugal Os Benefícios da Descriminalização do Consumo de Drogas: Global Drug Policy Program / by Artur Domoślawski. – Lisboa, Portugal Impresso por Createch Ltd / Hungria: 2016. – 53 p.

12. Basic principles for treatment and psychosocial support for drug dependent people living with HIV/AIDS/ by World Health Organization. – 2006 ISBN 924159473 X (NLM classification: WC 503.2).

ЗМІСТ

Агаджанян О.Ю., Ковжого С.О. Реалізація права на працю людей з особливими потребами	4
Абдырахманов С.А., Богатов О.И. Расследование и учет несчастных случаев	7
Алейникова В.М., Полищук Е.А. Оценка безопасности сливочного масла	11
Алексеєнко М.С., Поліщук О.О. Вплив кави на екіпаж під час авіаперевезень	14
Амеліна О.С., Поліщук Л.М. Освітня діяльність вчителя: шкідливі та небезпечні чинники трудового процесу	15
Андросович В.С., Чорна Т.М. Міжнародні норми в галузі охорони праці	18
Аніканова У.І., Поліщук О.О. Контроль якості лікарських засобів	22
Антонюк А.І., Карманний Є.В. Чергова спроба перевороту в Туреччині та її наслідки для цивільного населення	23
Ачкасова М.А., Шароватова О.П. Генезис та гендер як фактори системи безпеки праці	28
Бабій О.Г., Карманний Є.В. Нелегальний видобуток бурштину: сучасний стан та проблеми вирішення	32
Бабіч Р.В., Карманний Є.В. Сучасний стан та вимоги до метрополітену як захисної споруди цивільного захисту	37
Баланович О.А., Артюх С.М. Вплив людського чинника на відмови у технічних системах	40
Безугла А.Ю., Чернета В.М. Стан екологічної культури в Україні: запровадження нової екоцентричної світоглядної парадигми	42
Бекетова И.С., Черепнев И.А. Некоторые проблемы формирования размера денежной компенсации на случай гибели при исполнении служебных обязанностей лиц, имеющих воинские или специальные звания	45
Бессонова О.Д., Кравцов М.М. Пожежна безпека технологічних процесів	47
Богатюк О.В., Ковжого С.О. Проблеми правового регулювання охорони праці шахтарів вугільної промисловості	49
Боднар А.М., Ковжого С.О. Деякі аспекти надзвичайних ситуацій транс-кордонного характеру	52
Бойко В.О., Карманний Є.В. Захисні споруди цивільного захисту: стан і перспективи використання	54
Бойко О.О., Шапкіна Т.І. Шляхи впровадження інформаційних технологій для забезпечення безпеки людини та суспільства	58

Борик Д.С., Ковжого С.О. Генезис та проблемні аспекти поняття надзвичайних ситуацій соціального характеру.....	61
Бугайов Д.В., Мітюк Л.О. Розвиток медицини як запорука здорової української нації	65
Бугайчук А.А., Ковжого С.О. Міжнародно-правові акти у сфері охорони прав працівників.....	66
Бумага К.Ю., Карманний Є.В. Особливості захисту інформації в діяльності адвокатського об'єднання	69
Василенко Ю.С., Ковжого С.О. Правове регулювання охорони праці молоді.....	76
Васюк О.О., Ковжого С.О. Сучасні джерела виникнення і наслідки надзвичайних ситуацій природного характеру.....	79
Верещака В.Д., Ковтунов Ю.О. Фактори небезпеки навколишнього та виробничого середовища, характер та наслідки їх впливу на безпеку життєдіяльності людини.....	83
Вовк М.М., Карманний Є.В. Щодо питання міжнародного співробітництва України у сфері цивільного захисту населення.....	87
Воронцова Д.О., Карманний Е.В. Влияние социальных сетей на психику и поведение подростков	90
Гавенко Т.Ю., Ковжого С.О. Інформаційне забезпечення при надзвичайних ситуаціях техногенно-екологічного характеру	94
Ганущак А.М., Чорна Т.М. Психологічний захист населення в надзвичайних ситуаціях	96
Герасименко В.І., Шапошнікова О.П. Впровадження інтелектуальних систем на автомобільному транспорті в інтересах безпеки дорожнього руху	98
Глушенко В.В., Ковжого С.О. Екологізація національної економіки....	102
Гогрічіані М.Ф., Ковжого С.О. Проблемний характер взаємодії людини з середовищем її мешкання	105
Гончаренко А.В., Карманний Є.В. Правове забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особистості в Україні	108
Гребенюк А.С., Чернета В.М. Актуальні проблеми проходження служби працівників державної фіскальної служби України у гендерному вимірі: чинне законодавство, міжнародний досвід.....	111
Гриб Л.О., Дикань С.А. Виробничий і побутовий травматизм в Україні: причини та тенденції.....	114
Грицева О.О., Ковжого С.О. Заходи щодо запобігання та зменшення обсягів утворення відходів	117
Гришай О.В., Кравцов М.М. Заходи пожежної безпеки на складах у військових частинах	120
Гудзь Ю.В., Карманний Є.В. Шахрайство з використанням мобільного зв'язку. Реалії сьогодення	122

Гулевич В.В., Ковжога С.О. Набута безпорадність та її вплив на поведінку людини в екстримальних умовах життя.....	128
Гуленко І.І., Іванова Ю.Д., Кравцов М.М. Пільги та компенсації за важкі та шкідливі умови праці.....	130
Гычка Ю.А., Клевская В.Л. Мониторинг состояния атмосферного воздуха в Харьковской области	133
Дейнега К.В., Ковжога С.О. Подолання медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій	134
Дейнега М.В., Ковжога С.О. Наслідки надзвичайних ситуацій при аварії на хімічно-небезпечних об'єктах	137
Демченко О.А., Пономарьова М.В. Вплив на життєдіяльність людини дитячих шампунів	140
Деркач Е.С., Зенін А.П. Проблемні питання правозастосування нових понять «публічна безпека» та «громадська безпека» у новому законодавстві з правоохоронної діяльності.....	142
Джогера Н.В., Поліщук Л.М. Актуальні напрямки виховання у населення культури безпеки, екології та здоров'я	147
Дзюба С.В., Чорна Т.М. Правове регулювання охорони праці працівників	150
Дикань М.М., Ковтунов Ю.О. Система інтелектуального доступу в автомобіль. Протиугінні системи	154
Дмитрюк К.А., Кравцов М.М. Техногенна та пожежна безпека	156
Дуброва Т.В., Карманний Є.В. Статистичні аспекти онкологічної захворюваності населення України.....	158
Дубягін Б.В., Морозова І.В. Причини виникнення побутових пожеж... ..	162
Дубягін Б.В., Морозова І.В. Радіаційні відходи	165
Євтушенко Д.О., Ковжога С.О. Роль освіти у формуванні екологічної культури.....	168
Єжак А.В., Кручина В.В. Проблеми розвитку поліграфічного виробництва в Україні.....	171
Єременко Р.С., Власенко І.В. Превентивні заходи щодо попередження травматизму в правоохоронних органах	173
Жалковская В.Р., Клевская В.Л. Актуальные направления воспитания у населения культуры безопасности, экологии и здоров'я	175
Железнякова Н.І., Карманний Є.В. Забезпечення епідемічної безпеки в районах надзвичайних ситуацій	177
Жила С.Ю., Богатов О.І. Проблемний характер взаємодії людини з середовищем її мешкання	180
Жученко О.О., Ковтунов Ю.О. Сучасні методи забезпечення інформаційної безпеки підприємства.....	184

Завгородня К.С., Савчук О.П. Екологічна освіта – важлива складова вихованості особистості.....	187
Загурська А.В., Ковжога С.О. Міжнародно-правовий захист цивільного населення в умовах збройного конфлікту.....	190
Задорожній І.О., Кравцов М.М. Надзвичайні ситуації у наслідок пожеж та вибухів на залізниці	194
Закарян К.А., Кириенко П.Г. Направления деятельности конференции в Рио-де-Жанейро 1992 года.....	196
Закарян К.А., Клєєвська В.Л. Аварії на АЕС та їхні наслідки	197
Закарян К.А., Лобов С.А. Очистка воздушной смеси с помощью плазменных технологий	198
Заярный Р.П., Черепнев И.А. Методы дистанционной оценки психоэмоционального состояния человека с целью противодействия террористическим актам.....	199
Збишко Д.А., Карманний Є.В. Евакуація населення із зони АТО	201
Звонко А.А. (Zvonko A.A.), Березуцький В.В. (Berezutskyi V.V.) The armed conflict in the East of Ukraine as the main problem nowadays.....	203
Зінченко А.В., Єфіменко Н.П. Біологічні технології утилізації пестицидів на території України.....	206
Іванюта М.О., Ковтунов Ю.О. Інформаційна безпека України: сучасні тенденції та проблеми	209
Ивашенко С.С., Клеевская В.Л. Парниковый эффект и его последствия.....	212
Ігнатенко А.А., Серіков Я.О. Сучасний стан та заходи щодо покращення охорони праці на підприємствах вугільної промисловості.....	214
Ісаєва К.О., Карманний Є.В. Злочинність в зоні відчуження Чорнобильської АЕС: особливості протидії	216
Кисіль А.Б., Зенін А.П. Актуальні питання правового забезпечення вимог Кодексу цивільного захисту України у сфері техногенної безпеки	222
Кишеня В.С., Карманний Є.В. «Групи смерті» як соціальне явище. Шляхи і методи вирішення проблем негативного впливу на підлітків.....	226
Клименко Є.А., Карманний Є.В. Аспекти пересування на лінії розмежування в Донецькій і Луганській областях та захист мирного населення.....	231
Климчук А.О., Черепнев И.А. Фальсификация продуктов питания и лекарственных препаратов как угроза здоровью и жизни населения Украины	236
Ключка А.О., Богатов О.І. Сучасні джерела виникнення та наслідки надзвичайних ситуацій природного характеру.....	238
Ключка Г.О., Богатов О.І. Основи гігієни праці та виробничої санітарії	240
Ключка К.В., Карманний Є.В. Захист цивільного населення на сході України під час збройного конфлікту	242

Коваленко М.Г., Ковжого С.О. Деякі аспекти цивільного захисту під час загрози інформаційно-технічним ресурсам: реалії ХХІ століття.....	247
Коваленко С.А., Кирієнко П.Г. Індикатори сталого розвитку.....	249
Ковальчук Б.Ю., Карманний Є.В. Організаційно-правові аспекти функціонування автомобільних газозаправних станцій	250
Ковтун А.С., Карманний Є.В. Екологічні ризики підприємств	256
Кожуленко Ю.Ю., Карманний Е.В. Аспекти соціальної небезпеки сучасного українського суспільства від алкогольних напоїв	259
Козаченко Т.О., Ковжого С.О. Безпека людини як підхід до питань охорони праці, безпеки життєдіяльності, цивільного захисту та пожежної безпеки	262
Копча В.В., Ковжого С.О. Евакуаційні заходи як спосіб захисту населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій	264
Корицький В.А., Ковжого С.О. Конституція України як основа формування державної політики у сфері забезпечення безпеки людини	266
Коровайна Т.І., Маніна Л.І., Єльніков А.С. Організаційні заходи захисту населення від небезпеки сміттєзвалищ	268
Король Д.І., Табуненко В.О. Аналіз впливу умов праці на виробничий травматизм при технічному обслуговуванні військових автомобілів у польових умовах	269
Коротаєва І.Р., Корнійчук О.О., Сагайдак І.С. Особливості охорони праці в офісі	272
Косаревський Б.В., Абрамов С.К. Проектирование энергосберегающей системы освещения с возможностью беспроводного управления	275
Костенко А.М., Орел Л.В. Аналіз сучасного стану проблеми навколишнього середовища	276
Костирєв О.М., Шапошнікова О.П. Фактори небезпеки заправок станцій, характер та наслідки їх впливу на безпеку життєдіяльності людини.....	279
Котлярова М.В., Лис Ю.С. Удосконалення системи управління охороною праці у вищому навчальному закладі на основі ідентифікації ризиків	282
Кочергіна С.В., Карманний Є.В. Безпека праці в сільському господарстві.....	284
Крамарєва А.Д., Богатов О.І. Екологічна небезпека нафтового забруднення для середовищ довкілля	287
Кривенко Н.Л., Пурахіна А.С., Березуцький В.В. Задовільний психофізіологічний стан як запорука безпечної праці оператора.....	290
Кривко В.В., Лис Ю.С. Дослідження функціонального стану працівників сфери обслуговування.....	292
Крячко Л.Ю., Ковжого С.О. Охорона праці неповнолітніх.....	294
Кудря А.Р., Ковжого С.О. Формування культури безпеки праці	298
Кукурука М.В., Кравцов М.Н. Пожар опасен не только огнем.....	299

Курмазенко А.А., Руда К.А., Чорна Т.М. Нормативно-правове регулювання охорони праці.....	304
Кучерявий В.В., Карманний Є.В. Вплив атмосферного забруднення на здоров'я населення.....	307
Кушнір Я.О., Ковжога С.О. Необхідність виховання населення у напрямку безпеки життєдіяльності. Проблеми забезпечення.....	312
Лавчи Я.Д., Чорна Т.М. Культура безпеки життєдіяльності в контексті соціально-економічного розвитку країни	315
Лагунова А.О., Березуцький В.В. Bad habits and their impact on human health.....	318
Лазоришин Я.Т., Чорна Т.М. Аналіз потенційних небезпек техногенного характеру на території України	321
Лазукова Н.В., Ковжога С.О. До питання правового регулювання радіаційного та хімічного захисту населення.....	325
Лактіонов С.О., Серіков Я.О. Економічні методи управління охороною праці	327
Лантрат О.В., Ковтунов Ю.О. Використання сучасних інформаційних технологій для забезпечення безпеки людини, протидії кримінальним і терористичним загрозам сьогодення	331
Лебіга А.М., Шевченко Т.В. Виконання службово-бойових задач в умовах недостатньої освітленості	333
Лебідь А.В., Табуненко В.О. Аналіз впливу чинника страху на фізіологічний стан військовослужбовця в період знаходження в зоні бойових дій.....	338
Лебідь Ю.В., Маніна Л.І., Єльніков А.С. Дослідження психологічної піддатливості людини до небезпеки	341
Лейко А.Ю., Романюк В.А. Дистанційне виявлення і ідентифікація небезпечних речовин в атмосфері	343
Лисенко А.О., Богатов О.І. Взаємодія людини і навколишнього природного середовища шляхом експлуатації автомобільних доріг.....	344
Лісова А.М., Кравцов М.М. Небезпечні та шкідливі фактори, що пов'язані з пожежами	347
Лопатін С.В., Богатов О.І. Проблемний характер взаємодії людини з середовищем її мешкання.....	349
Лукавенко В.В., Лис Ю.С. Стресостійкість викладачів вищих навчальних закладів у процесі трудової діяльності.....	352
Любиченко О.О., Зенін А.П. Правова невизначеність нового поняття «публічної безпеки» в законодавстві про Національну поліцію.....	354
Ляшук І.Ю., Туровська Г.І. Інформаційне забезпечення охорони праці в організації	358
Магда О.О., Власенко І.В. «Тунельний зір» в стресовій ситуації.....	361
Макаров М.В., Зенін А.П. До проблеми легалізації володіння вогнепальною нарізною зброєю цивільним населенням для самозахисту	364

Мамишев А.О., Федотова І.В., Мітюк Л.О. Аналіз зниження смертності при проведенні зтяжних військових операцій на прикладі війн в Іраку та у В'єтнамі	369
Манько К.В., Яковенко Д.И., Богатов О.И. Воспитание культуры безопасности жизнедеятельности у студентов	370
Мардус О.О., Ковжого С.О. Вплив виробничих факторів техногенного та природного характеру на безпеку життєдіяльності людини	373
Масловська Ю.Ю., Ковжого С.О. Схильність до ризику як одна з причин нещасних випадків на виробництві	376
Мельник М.Г., Ковжого С.О. Шляхи вдосконалення системи заходів психологічного захисту населення	378
Мішина В.О., Пономаренко Р.В. Improving safety during human rescue from height	380
Мосейкина Н.В., Полищук Е.А. Воздействие металлической потребительской тары на здоровье человека	385
Музика Ю.Г., Карманний Є.В. Інформаційна безпека як складова національної безпеки України	387
Ніжников А.В., Шапошнікова О.П. Розумний автомобіль	390
Новосельська І.О., Шароватова О.П. Проблема стресу в учнівській молоді: причини та шляхи подолання	391
Носач Є.О., Ковжого С.О. Правове регулювання охорони праці працівників в контексті трансформації трудового законодавства	395
Овсяннікова М.Ю., Карманний Є.В. Деякі аспекти захисту комп'ютерно-інформаційних ресурсів суб'єктів господарювання	398
Павлуцька В.І., Карманний Є.В. Виховання екологічно свідомого суспільства	401
Павлютін К.О., Богатов О.І. Правове регулювання охорони праці працівників	405
Пелипас О.С., Богатов О.І. Основні екологічні загрози національній безпеці України	407
Підгора О.В., Богатов О.І. Шляхи впровадження інформаційних технологій при прогнозуванні, розподілі сил та засобів захисту при виникненні надзвичайних ситуацій	408
Пилипенко А.В., Чиркова Т.Е., Богатов О.И. Оценка безопасности труда на предприятии	412
Піскунова В.В., Свергуненко А.О., Карманний Є.В. «Сині кити» - причина підліткового самогубства в Україні	415
Пиценко А.С., Кириенко П.Г. От Киото до Парижа	420
Плужник М.В., Кравцов М.М. Нафтопродукти – забруднюючі речовини ґрунту	421
Подлісняк І.С., Шапкіна Т.І. Про деякі питання сільського зеленого туризму в Україні	423

Позняк Ю.В., Ковжого С.О. Сучасний стан правового регулювання праці неповнолітніх.....	425
Пономарьова К.І., Карманний Є.В. Захист від впливу неіонізуючих електромагнітних випромінювань.....	428
Попова Т.О., Ковжого С.О. Система управління та методи пропаганди безпечної праці на виробництві.....	433
Пузікова А.С., Ковжого С.О. Організація та проведення інструктажів з питань охорони праці на підприємстві.....	436
Путіна О.О., Ковжого С.О. Використання геоінформаційних систем при надзвичайних ситуаціях.....	440
Пшенична В.В., Савчук О.П. Аналіз правових засад із захисту біосфери.....	444
Рагозина А.В., Бетин А.В. Влияние электромагнитного излучения на здоровье человека.....	446
Рагозина А.В., Бетин А.В. Особенности проведения экспертизы товаров.....	448
Разумова А.А., Клевская В.Л. Проблема радиоактивного загрязнения.....	450
Рева Н.М., Карманний Є.В. Сучасний стан Чорнобильської зони.....	451
Резакова К.А. (Rezakova K.A.), Березуцький В.В. (Berezutskyi V.V.) Internet addition and safe chatting on the net.....	454
Рибалов О.О., Зенін А.П. Правові та психологічні аспекти боротьби з розвитком кіберзлочинності в Україні.....	457
Роздоба А.В., Карманний Є.В. Атестація робочих місць за умовами праці – важлива умова забезпечення охорони праці.....	461
Романченко К.Г., Кипоренко О.В., Богатов О.И. Безопасность жизнедеятельности подростков в социальных сетях.....	466
Ропавка А.В., Смирнова В.Г. Шляхи вдосконалення системи оповіщення про стихійні лиха.....	469
Рябінін С.А., Писарський А.О. Система управління охороною праці на підприємствах України в сучасних умовах.....	471
Самойленко М.О., Шевченко Т.В. Особливості несення служби поліції на техногенних об'єктах.....	474
Сахно Є.В., Ковтунов Ю.О. Вплив мобільного зв'язку на здоров'я людини.....	477
Селецька О.А., Карманний Є.В. Інформаційна війна як «друга суб'єктивна реальність» в Україні.....	481
Сененко К.О., Кравцов М.М. Пожежі та вибухи на повітряному транспорті.....	485
Сергієнко К.С., Писаренко О.Л., Мітюк Л.О. Моніторинг небезпек, що можуть спричинити надзвичайні ситуації.....	487

Сиденко М.В., Кравцов М.Н. Потенціальна угроза Wi-Fi здоров'ю чело- ловека.....	489
Сидоренко Т.Ю., Карманний Є.В. Аспекти сучасного виробничого трав- матизму на Україні та шляхи їх подолання	492
Сімінінко Д.П., Богатов О.І. Взаємовідносини між людиною і приро- дою	496
Скворцова Н.О., Ковжога С.О. Стан культури безпеки в Україні	499
Скрипник А.В., Древаль Ю.Д. До питання про сутність та особливості локального нормативно-правового регулювання охорони праці.....	502
Слюсар Д.Ю., Карманний Є.В. Аспекти вдосконалення питань охорони праці жінок	504
Смирнова А.М., Ковжога С.О. Наукові пропозиції та досвід зарубіжних країн у забезпеченні інформаційної безпеки при надзвичайних ситуаціях...	507
Стеценко В.А., Черепнев І.А. Орнитологический фактор авиационных происшествий	510
Стороженко Л.В., Дикань С.А. Актуальні напрямки виховання у насе- лення екологічної культури	514
Суліменко О.В., Ковжога С.О. Дисципліна праці та методи її забезпе- чення	517
Терела М.А., Карманний Є.В. Проблеми правового забезпечення меха- нізму реалізації державної політики у сфері розвитку інформаційної безпеки	520
Тимошенко Т.О., Карманний Є.В. Небезпеки оточуючого середовища Кіровоградщини в процесі видобутку уранових руд.....	523
Ткаченко І.В., Крайнюк О.В. Аналіз виникнення професійних захворюю- вань у працівників автотранспортних підприємств.....	528
Толкунова В.І., Толкунов І.О. Визначення можливих наслідків надзви- чайних ситуацій, що супроводжуються вибухом	530
Толста А.С., Радченко І.О. Вплив генно-модифікованих продуктів на жит- тя людини.....	533
Трофимчук Н.О., Карманний Є.В. Захист персональних даних в сфері кі- берпростору	536
Туровська А.О., Туровська Г.І. Роль керівника у створенні здорових, безпечних і гуманних умов праці	541
Уласевич Д.В., Ковжога С.О. Охорона праці: умови та відповідаль- ність.....	544
Федорищак А.В., Карманний Є.В. Калуська техногенна катастрофа та методи боротьби з нею	545
Федорова Д.О., Ковжога С.О. Людина та її професійне середовище	548
Філь В.В., Савчук О.П. Охорона праці - погляд сучасності.....	551

Хаданович В.А., Ковжого С.О. Аспекти удосконалення системи навчання працівників діям в умовах надзвичайних ситуацій	554
Хомин Д.Я., Карманний Є.В. Сучасні засоби превенції та протидії викраденням дітей в контексті росту даного виду злочинності в Україні.....	557
Хохленко А.А., Карманний Є.В. Аспекти організації сучасної психологічної допомоги в Україні при надзвичайних ситуаціях.....	562
Христенко А.М., Юрченко В.О. Вплив екологічних чинників на фосфатацію-дефосфатацію стічних вод при обробці на очисних спорудах.....	570
Чередниченко Д.А., Ковжого С.О. Екологічна культура	572
Черножуков Н.А., Кравцов М.Н. Причины загораний автомобилей....	575
Чеховська А.В., Писарський А.О. Аналіз систем діагностики, профілактики та компенсації професійних захворювань в Україні та Швеції.....	576
Чишко С.С., Карманний Є.В. Деякі аспекти зобов'язань з відшкодування шкоди, заподіяної в умовах надзвичайних ситуацій	579
Чумак А.А., Табуненко В.О. Влияние метеорологических факторов на условия движения автомобиля	582
Чумакова А.Д., Мацко К.П., Батракова А.Г., Богатов О.І. Шляхи гармонізації вимог з охорони навколишнього середовища у галузі будівництва автомобільних доріг із законодавством країн ЄС.....	586
Чуприна І.М., Туровська Г.І. Актуальність формування культури безпеки у працівників	590
Шаманська Л.Е., Ковжого С.О. До питання про укриття населення в захисних спорудах	591
Шевердіна А.В., Решетняк Д.О., Богатов О.І. Аналіз умов праці при проведенні лабораторних досліджень	594
Шевченко К.В., Орел Л.В. Актуальність забезпечення безпеки України в різних сферах.....	597
Шийка Д.А., Богатов О.І. Актуальні напрямки виховання у населення культури безпеки, екології та здоров'я	601
Яковлева М.О., Карманний Є.В. Проблема наркоманії та заходи її подолання	602
Алфавітний покажчик авторів	619
Дизайн обкладинки Матеріалів конференції	623

Алфавітний покажчик авторів

Абдырахманов С.А.	7	Гавенко Т.Ю.	94
Абрамов С.К.	275	Ганущак А.М.	96
Агаджанян О.Ю.	4	Герасименко В.І.	98
Алейникова В.М.	11	Глушенко В.В.	102
Алексеєнко М.С.	14	Гогрічіані М.Ф.	105
Амеліна О.С.	15	Гончаренко А.В.	108
Андросович В.С.	18	Гребенюк А.С.	111
Аніканова У.І.	22	Гриб Л.О.	114
Антонюк А.І.	23	Грицева О.О.	117
Артюх С.М.	40	Гришай О.В.	120
Ачкасова М.А.	28	Гудзь Ю.В.	122
		Гулевич В.В.	128
Бабій О.Г.	32	Гуленко І.І.	130
Бабіч Р.В.	37	Гычка Ю.А.	133
Баланович О.А.	40		
Батракова А.Г.	586	Дейнега К.В.	134
Безугла А.Ю.	42	Дейнега М.В.	137
Бекетова И.С.	45	Демченко О.А.	140
Березуцький В.В.		Деркач Е.С.	142
(Berezutskiy V.V.)	203, 290, 318, 454	Джогера Н.В.	147
Бессонова О.Д.	47	Дзюба С.В.	150
Бетин А.В.	446, 448	Дикань М.М.	154
Богатов О.І.	7, 180, 238, 240, 287, 344, 349, 370, 405, 407, 408, 412, 466, 496, 586, 594, 601	Дикань С.А.	114, 514
Богатюк О.В.	49	Дмитрюк К.А.	156
Боднар А.М.	52	Древаль Ю.Д.	502
Бойко В.О.	54	Дуброва Т.В.	158
Бойко О.О.	58	Дубягін Б.В.	162, 165
Борик Д.С.	61		
Бугайов Д.В.	65	Євтушенко Д.О.	168
Бугайчук А.А.	66	Єжак А.В.	171
Бумага К.Ю.	69	Єльніков А.С.	268, 341
		Єременко Р.С.	173
Василенко Ю.С.	76	Єфіменко Н.П.	206
Васюк О.О.	79		
Верещака В.Д.	83	Жалковская В.Р.	175
Власенко І.В.	173, 361	Железнякова Н.І.	177
Вовк М.М.	87	Жила С.Ю.	180
Воронцова Д.О.	90	Жученко О.О.	184
		Завгородня К.С.	187
		Загурська А.В.	190

Задорожній І.О.	194	Копча В.В.	264
Закарян К.А.	196, 197, 198	Корицький В.А.	266
Заярний Р.П.	199	Корнійчук О.О.	272
Збишко Д.А.	201	Коровайна Т.І.	268
Звонко А.А.		Король Д.І.	269
(Zvonko A.A.)	203	Коротаєва І.Р.	272
Зенін А.П.	142, 222, 354, 364, 457	Косаревский Б.В.	275
Зінченко А.В.	206	Костенко А.М.	276
		Костирєв О.М.	279
Іванова Ю.Д.	130	Котлярова М.В.	282
Іванюта М.О.	209	Кочергіна С.В.	284
Иващенко С.С.	212	Кравцов М.М.	47, 120, 130, 156, 194, 299, 347, 421, 485, 489, 575
Ігнатенко А.А.	214	Крайнюк О.В.	528
Ісаєва К.О.	216	Крамарева А.Д.	287
		Кривенко Н.Л.	290
Карманний Є.В.	23, 32, 37, 54, 69, 87, 90, 108, 122, 158, 177, 201, 216, 226, 231, 242, 250, 256, 259, 284, 307, 387, 398, 401, 415, 428, 451, 461, 481, 492, 504, 520, 523, 536, 545, 557, 562, 579, 602	Кривко В.В.	292
Кипоренко О.В.	466	Кручина В.В.	171
Кисіль А.Б.	222	Крячко Л.Ю.	294
Кириєнко П.Г.	196, 249, 420	Кудря А.Р.	298
Кишеня В.С.	226	Кукурука М.В.	299
Клеевская В.Л.	133, 175, 197, 212, 450	Курмазенко А.А.	304
Клименко Є.А.	231	Кучерявий В.В.	307
Климчук А.О.	236	Кушнір Я.О.	312
Ключка А.О.	238		
Ключка Г.О.	240	Лавчи Я.Д.	315
Ключка К.В.	242	Лагунова А.О.	318
Коваленко М.Г.	247	Лазоришин Я.Т.	321
Коваленко С.А.	249	Лазукова Н.В.	325
Ковальчук Б.Ю.	250	Лактіонов С.О.	327
Ковжога С.О.	4, 49, 52, 61, 66, 76, 79, 94, 102, 105, 117, 128, 134, 137, 168, 190, 247, 262, 264, 266, 294, 298, 312, 325, 373, 376, 378, 395, 425, 433, 436, 440, 499, 507, 517, 544, 548, 554, 572, 591	Лантрат О.В.	331
Ковтун А.С.	256	Лебіга А.М.	333
Ковтунов Ю.О.	83, 154, 184, 209, 331, 477	Лебідь А.В.	338
Кожуленко Ю.Ю.	259	Лебідь Ю.В.	341
Козаченко Т.О.	262	Лейко А.Ю.	343
		Лис Ю.С.	282, 292, 352
		Лисенко А.О.	344
		Лісова А.М.	347
		Лобов С.А.	198
		Лопатін С.В.	349
		Лукавенко В.В.	352
		Любиченко О.О.	354
		Ляшук І.Ю.	358
		Магда О.О.	361
		Макаров М.В.	364

Мамишев А.О.....	369	Разумова А.А.....	450
Маніна Л.І.	268, 341	Рева Н.М.....	451
Манько К.В.	370	Решетняк Д.О.....	594
Мардус О.О.	373	Резакова К.А.	
Масловська Ю.Ю.....	376	(Rezakova K.A.).....	454
Мацко К.П.....	586	Рибалов О.О.	457
Мельник М.Г.....	378	Роздоба А.В.....	461
Мітюк Л.О.....	65, 369, 487	Романченко К.Г.....	466
Мішина В.О.....	380	Романюк В.А.....	343
Морозова І.В.	162, 165	Ропавка А.В.....	469
Мосейкіна Н.В.	385	Руда К.А.	304
Музика Ю.Г.....	387	Рябінін С.А.....	471
Ніжников А.В.....	390	Савчук О.П.....	187, 444, 551
Новосельська І.О.....	391	Сагайдак І.С.	272
Носач Є.О.....	395	Самойленко М.О.....	474
		Сахно Є.В.	477
Овсяннікова М.Ю.	398	Свергуненко А.О.....	415
Орел Л.В.....	276, 597	Селецька О.А.	481
		Сененко К.О.	485
Павлуцька В.І.....	401	Сергієнко К.С.....	487
Павлутін К.О.....	405	Серіков Я.О.....	214, 327
Пелипас О.С.....	407	Сиденко М.В.....	489
Писаренко О.Л.	487	Сидоренко Т.Ю.....	492
Писарський А.О.....	471, 576	Сімініько Д.П.	496
Пилипенко А.В.....	412	Скворцова Н.О.	499
Пиценко А.С.	420	Скрипник А.В.	502
Підгора О.В.....	408	Слюсар Д.Ю.....	504
Піскунова В.В.	415	Смирнова А.М.....	507
Плужник М.В.....	421	Смирнова В.Г.....	469
Подлісник І.С.	423	Стеценко В.А.	510
Позняк Ю.В.....	425	Стороженко Л.В.....	514
Полищук Е.А.	11, 385	Суліменко О.В.	517
Поліщук О.О.	14, 22		
Полищук Л.М.....	15, 147	Табуненко В.О.	269, 338, 582
Пономаренко Р.В.	380	Терела М.А.....	520
Пономарьова К.І.	428	Тимошенко Т.О.....	523
Пономарьова М.В.	140	Ткаченко І.В.....	528
Попова Т.О.....	433	Толкунов І.О.	530
Пузікова А.С.	436	Толкунова В.І.....	530
Пурахіна А.С.....	290	Толста А.С.....	533
Пугіна О.О.....	440	Трофимчук Н.О.....	536
Пшенична В.В.....	444	Туровська А.О.....	541
		Туровська Г.І.....	358, 541, 590
Рагозіна А.В.	446, 448		
Радченко І.О.....	533		

Уласевич Д.В.....	544	Чумак А.А.	582
Федоришак А.В.....	545	Чумакова А.Д.	586
Федорова Д.О.....	548	Чуприна І.М.	590
Федотова І.В.....	369	Шаманська Л.Е.	591
Філь В.В.	551	Шапкіна Т.І.	58, 423
Хаданович В.А.....	554	Шапошнікова О.П.....	98, 279, 390
Хомин Д.Я.....	557	Шароватова О.П.....	28, 391
Хохленко А.А.....	562	Шевердіна А.В.	594
Христенко А.М.	570	Шевченко К.В.	597
Чередниченко Д.А.	572	Шевченко Т.В.	333, 474
Черепнев І.А.	45, 199, 236, 510	Шийка Д.А.	601
Чернета В.М.	42, 111	Юрченко В.О.....	570
Черножуков Н.А.	575	Яковенко Д.І.	370
Чеховська А.В.....	576	Яковлева М.О.....	602
Чиркова Т.Е.....	412		
Чишко С.С.....	579		
Чорна Т.М.	18, 96, 150, 304, 315, 321		

Дизайн обкладинки Матеріалів VIII-ї студентської наукової інтернет-конференції «Безпека людини і реалізація права на працю в сучасних умовах життєдіяльності»

Перша сторінка

Емблема Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Фото:

Центральний корпус Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

Друга сторінка

Фото згруповані зліва направо та зверху вниз по наступним категоріям:

НЕБЕЗПЕКА

1. *Природна – Аномальні снігопади по Україні у квітні.*
2. *Соціальна – Провокації до Дня пам'яті та примирення.*
3. *Воєнна – Антитерористична операція на Донбасі.*
4. *Техногенна – Львівське сміття.*
5. *Політична – Перешкоди в роботі системи e-декларування.*
6. *Економічна – Неплатежі українців за коштовні комунальні послуги.*

ПОПЕРЕДЖЕННЯ

7. *Блокування доступу до соціальних мереж та доменів.*
8. *Ефективна підготовка України до Євробачення - 2017.*
9. *Кіберполіція установила адміністраторів груп смерті «Сині кіти».*

ПОРЯТУНОК і ДОПОМОГА

10. *Ліквідація наслідків вибухів на складах в м. Балаклея.*
11. *Безвізовий режим для українців в країні Євросоюзу.*
12. *Проект медичної реформи в Україні.*

ОСНОВНА МЕТА КОНФЕРЕНЦІЇ – усвідомлення кожним громадянином проблем безпеки і реалізації права на працю в сучасних умовах життєдіяльності та сприяння тому, щоби:

13. *Кожна українська сім'я реалізувала своє право на працю, була всебічно забезпечена, здорова, відповідальна та жила у безпечних умовах.*
14. *У нас були чисті та екологічно безпечні вітчизняні продукти, питна вода і повітря. Щоб у кожної людини були гідні, безпечні умови праці й відпочинку, та ефективний правовий захист в разі їх порушення.*
15. *Територія України не підпадала під вплив регіональних і глобальних небезпек, а органи влади, спеціальні служби та населення, у разі проявів цих небезпек, були готові до швидкої й ефективної ліквідації їх наслідків, а також до згуртованої, компетентної взаємодопомоги.*

«Безпека людини і реалізація права на працю
в сучасних умовах життєдіяльності»

Матеріали VIII-ї студентської наукової інтернет-конференції

Відповідальний за випуск – *С. О. Ковжого*

Комп'ютерна верстка, редагування – *Є. В. Карманний,*
С. О. Ковжого

Дизайн обкладинки – *Є. В. Карманний*

Підписано до друку 17.04.2017 р. Формат 60x90 ¹/₁₆ .

Папір офсетний. Тарнітура Times. Друк – ризографія.

Умовн. друк. арк. 35,97.

Тираж 220 прим.   Зам. № 8 / 14 / 17   Ціна договірна

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні «ФОП Лавунов»

Свідоцтво про державну реєстрацію АД № 402480 від 01.11.2016 р.

м. Харків, вул. Плеханівська, 112